ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်

သာသနာရေးဦးစီးဌာန

ကျမ်းပြုဌာနစု (ဘာသာပြန်)

ဗုဒ္ဓ အဘိဓမ္မာ

စေတသိက်များအဖွဲ့

အတွဲ-၁

[ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ မနသိကာရ]

ကျမ်းပြုမှူး ဦးအေးနိုင်၊ ဒု-ကျမ်းပြုမှူး ဦးညွှန့်ဇော်တို့

ရေးသားပြုစုသည်။

စာကြည့်တိုက်
ပိဋကဘာသာပြန်စာပေ
ပြန်ရေးအဖွဲ့

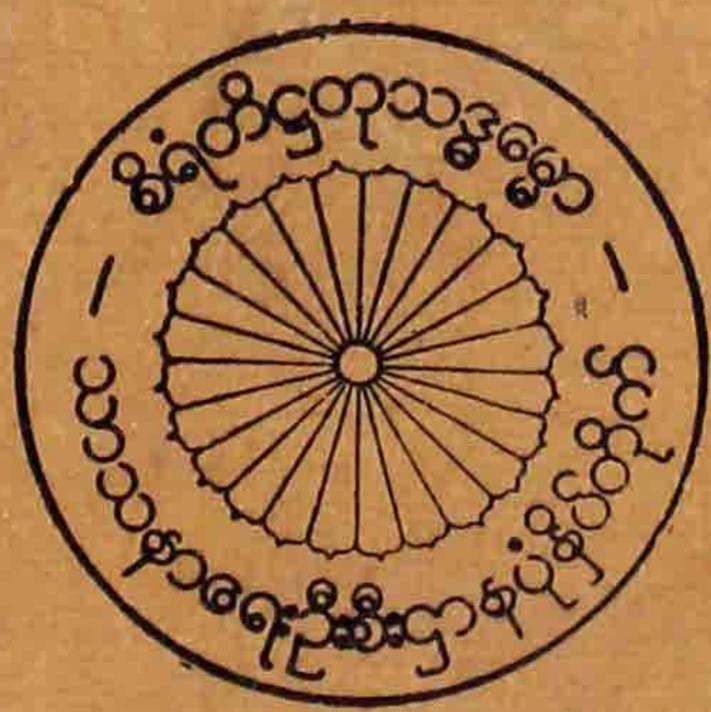

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၂၃ ကောဇာ ၁၃၄၅ ပြီလ ၁၉၈၄

Library
The Pitaka Translation
Society

၁၉၆၈၂

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန
ကျမ်းပြုဌာနစု (ဘာသာပြန်)

ပုဒ္ဓ အဘိဓမ္မာ

စေတသိက်များအဖွင့်

အတွဲ-၁

သာသနာဆောင်တွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန
စာကြည့်တိုက်
ကမ္ဘာအေး - ရန်ကုန်။

[ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ မနသိကာရ]

ကျမ်းပြုမှူး ဦးအေးနိုင်၊ ဒု-ကျမ်းပြုမှူး ဦးညွှန့်ဇော်တို့
ရေးသားပြုစုသည်။

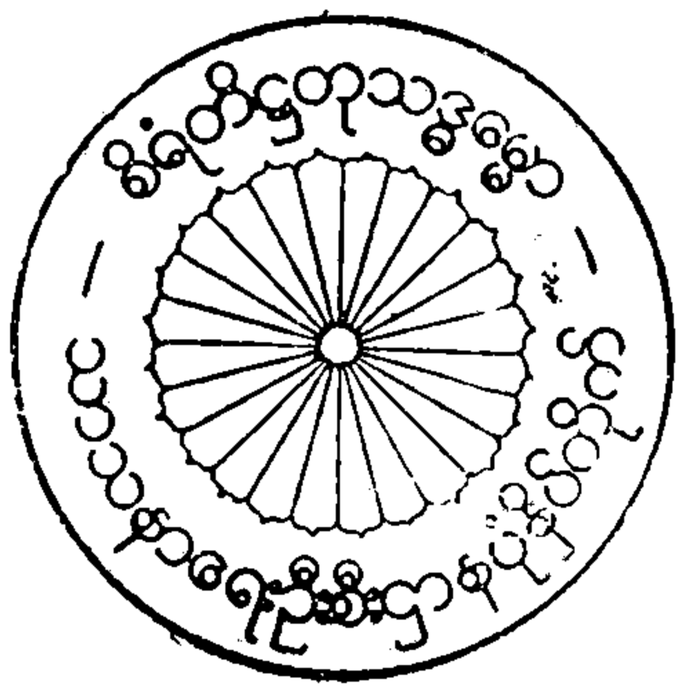

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၂၃ ကောဇာ ၁၃၄၅ ဧပြီလ ၁၉၈၄

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်တွင်
ဒုတိယ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးမြင့်မောင်
(မှတ်ပုံတင်အမှတ်-၀၂၄၀၅/၀၂၅၂၇) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

နိဒါန်း

မျက်မှောက်ခေတ်နှင့် အဘိဓမ္မာ

ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား ဟောကြားတော်မူခဲ့သည့် ပိဋကသုံးပုံတွင် အဘိဓမ္မာပိဋကသည် သုတ္တန်ပိဋက၊ဝိနည်း ပိဋကဘို့ထက်ပို၍ ခက်ခဲသည်၊ နက်နဲသည်၊ သဘောတရားရေးရာ တရားတော်ဖြစ်၍ သင်ကြားပို့ချသူ မလိမ်မာ မပါးနပ်လျှင် သင်ယူလေ့လာရာ၌ စိတ်ဝင်စားမှုမရှိ၊ ပျင်းရိ ငြီးငွေ့စရာကောင်းပေသည်၊ ထို့ကြောင့် ရှေးအခါက လူပုဂ္ဂိုလ်များ အဘိဓမ္မာကို လေ့လာလိုက်စားမှု နည်းပါးကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။

မှန်ပါသည်၊ အဘိဓမ္မာသည် သဗ္ဗညုတညာဏ်တော်ကြီး၏ ကျက်စားရာ တရားတော်ဖြစ်၍ နက်လည်းနက်နဲပါသည်၊ ခက်လည်း ခက်ခဲပါသည်။ သို့သော် သင်ကြားပို့ချသူ နည်းပရိယာယ်ကြွယ်ဝ၍ လိမ်မာ ပါးနပ်လျှင် စိတ်ဝင်စားစရာ အလွန်ကောင်းသော ဆဘာဝတရားကြီး ဖြစ်သည်။ ရှင်တော်ဘုရား ကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ အဘိဓမ္မာတရားကို ဟောတော်မူစဉ်အတွင်းမှာပင် ကျွတ်ထိုက်သည့် နတ်ဗြဟ္မာတို့ ကျွတ်တမ်းဝင်နိုင်ရန် သုတ္တန်နည်းများကို ကြားညှပ်ကာ ဟောတော်မူခဲ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာတရားသည် နက်နဲခက်ခဲသော်ငြားလည်း သင်ကြားပို့ချသူ တော်လျှင် တော်သလို စိတ်ဝင်စားစရာ လေ့လာစရာကောင်းသည့် သဘာဝတရားဖြစ်သည်။

အဘိဓမ္မာကား ရုပ်အကြောင်း နာမ်အကြောင်းတို့ကို အသေးစိတ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ဟောကြားထားသည့် တရားတော်ဖြစ်သည်။အဘိဓမ္မာကို လေ့လာလျှင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ သဘာဝကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်လာသဖြင့် ရုပ်ဝါဒသမား နာမ်ဝါဒသမားဟူသော တဖက်စွန်းသို့လည်း မရောက်ရှိနိုင်၊ တွေးခေါ်မြော်မြင်ရေး အပိုင်းတွင်လည်း ထက်

မြက်စူးရှလာနိုင်၏၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ စီးဖြန်းရာ၌လည်း ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝကို လျင်မြန်စွာ ထိုးဖောက်သိမြင်နိုင်၏၊ တရားနာကြားသည့် အခါ၌လည်း တရားသဘောကို အဘိဓမ္မာ မတတ်သူများထက် ပိုမို နားလည် သဘောပေါက်နိုင်ပါသည်။ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ရရန် ပါရမီမျိုးစေ့လည်း ဖြစ်ပေသည်။

ယခုမျက်မှောက်ခေတ်ကိုကြည့်လျှင် တောရောမြို့ပါ အဘိဓမ္မာ သင်တန်းများ ဖွင့်လှစ် သင်ကြားပေးလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ရန်ကုန်မြို့၌ဆိုလျှင် ဆူးလေဘုရား အဘိဓမ္မာ ပြန့်ပွားရေးအသင်း အဘိဓမ္မာ သင်တန်း၊ ဝိုင် အမ် ဘီ အေ အသင်း အဘိဓမ္မာသင်တန်း၊မဥ္ဇူသကတိုက် အဘိဓမ္မာသင်တန်း စသော သင်တန်းများနှင့် မထင်ရှားသောအဘိဓမ္မာ သင်တန်းများ အများအပြား ရှိပေသည်။ ပြည်ထဲရေးနှင့် သာသနာရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ သာသနာရေး ဦးစီးဌာန ကလည်း ၁၃၁၅-ခုနှစ်မှ စ၍ တနိုင်ငံလုံး အဘိဓမ္မာစာမေးပွဲများ ကျင်းပပေးခြင်း၊အောင်မြင်သူများ အား အဆင့်အလိုက် အောင်လက်မှတ်များ၊ ဆုစာအုပ်များ၊ ဆုငွေများ၊ ဆုတံဆိပ်များ ယောက်ပုံချီးမြှင့်ခြင်းတို့ဖြင့် အဘိဓမ္မာ လိုက်စားရေးကို အားပေးလျက်ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များ အဘိဓမ္မာကို ရှေးကထက် ပိုမိုလေ့လာ လိုက်စားလာကြသည်။

ဤကျမ်းသည် အဘိဓမ္မာကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လေ့လာလိုက်စား သူများ ဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်ရန်အတွက် အထူးအစီအစဉ်ဖြင့် ရေးသားပြုစု ထားသည့် ကျမ်းတကျမ်းဖြစ်သည်။ ဤကျမ်းကို ဖတ်ရှုလေ့လာသူတို့ လွယ်ကူစွာ နားလည်သဘောပေါက်နိုင်ရန် ပါဠိဝေါဟာရတို့ကို ရှောင်နိုင် သမျှရှောင်၍ မြန်မာစကားပြေ သက်သက်ဖြင့် ရေးသားပြုစုထားပါသည်။

ဤကျမ်းကို လေ့လာမိလျှင် ဤကျမ်းက လေ့လာဖတ်ရှုသူများအား အဘိဓမ္မာ သဘောရေးရာနှင့် ပတ်သက်၍ မည်မျှ အကူအညီပေးသည် မည်မျှအသုံးဝင်တန်ဖိုးရှိသည်တို့ကို လေ့လာသူများကိုယ်တိုင် သိရှိလာ မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဤကျမ်းမှာ အဘိဓမ္မာအဖွင့် ကျမ်းတကျမ်းဖြစ်၍ကျမ်းရင်းကို မဗတ်ရှု မလေ့လာမီ အဘိဓမ္မာပိဋကအကြောင်းနှင့်ကျမ်းရင်းလာ အကြောင်းအချို့တို့ကို စာရှုသူနှင့် မိတ်ဆက်ပေးလိုပါသည်။

အဘိဓမ္မပိဋက

ပိဋကမည်ပုံ[၁]။ ။အဘိဓမ္မပိဋက ဟူသော ပုဒ်၌ ပိဋကဟူသော ပါဋိဝေါဟာရသည် "သင်ယူအပ်သော ပါဋိတော်" (ပရိယတ္တိပါဋိကျမ်း)ဟူသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြ၏။ဤအဓိပ္ပာယ်ဖြင့် အဘိဓမ္မတရားတော်များသည် သင်ယူသင့် သင်ယူထိုက်သည့် တရားတော်များဖြစ်ကြောင်း ပိဋကသဒ္ဒါက ညွှန်ပြလေသည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မပိဋကဆိုသည်မှာ အဘိဓမ္မပရိယတ္တိပါဋိကျမ်း (ဝါ)သင်ယူထိုက်သော အဘိဓမ္မပါဋိကျမ်းဟု ဆိုလိုပေသည်။ (ပိဋက=ပရိယတ္တိ=သင်ယူအပ်သော ပါဋိကျမ်း)။

တနည်းအားဖြင့် ပိဋကသဒ္ဒါသည် မြန်မာလို 'တောင်း'ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ တောင်းဆိုသည်မှာ ပစ္စည်းဝတ္ထုများ ထည့်သွင်းသိမ်းဆည်းရာဖြစ်၍ ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့၏တည်ရာမှီရာ အသုံးအဆောင်တခုဖြစ်၏။ထို့အတူ ဘုရားဟောပါဋိတော်များသည်လည်း အနက်အဓိပ္ပာယ် အမျိုးမျိုးတို့ကို ထည့်သွင်းသိုမှီး ထားရာဖြစ်၍ အနက်အဓိပ္ပာယ်များ၏ တည်ရာမှီရာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားဟောပါဋိတော်များကို တောင်းနှင့် တည်ရာမှီရာ သဘောချင်းတူ၍ ပိဋကဟု ပါဋိလို ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်၊ (ပိဋက =ဘာဇန=တောင်း။ အနက်အမျိုးမျိုးတို့၏တည်ရာ)။

အဘိဓမ္မာမည်ပုံ[၂]။ ။ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားဟောကြားတော်မူခဲ့သည့် တရားတော်များအားလုံးကို ဒုကနည်းဖြင့် အကျဉ်းချုပ်လိုက်လျှင် ဓမ္မ, ဝိနယဟူ၍ နှစ်မျိုးရသည်။ ဝိနယမှာ ဝိနည်းပိဋကဖြစ်၍ ဓမ္မတွင် သုတ္တန်ဓမ္မနှင့် အဘိဓမ္မာဓမ္မဟူ၍နှစ်မျိုးပါဝင်သည်။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၂၁။

၂။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၃၊၄။ ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလဋီကာ၊ ၁၂။၁၃။

အဘိဓမ္မာပုဒ်တွင် အဘိ(ဥပသာရ)ပုဒ်သည် အနက်များစွာကိုဟော သော်လည်း ဤနေရာ၌ "သာလွန်သော၊ ထူးဆန်းသော"ဆိုသည့် အနက် နှစ်မျိုးကိုသာ ဟော၏။ ဓမ္မသဒ္ဒါသည် သဘာဝအနက်၊ ပရိယတ္တိအနက် စသည်ဖြင့် အနက်များစွာကို ဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌ သင်ယူအပ် သောပါဠိ(ပရိယတ္တိ)ဟူသောအနက်ကိုဟော၏။ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာဆို သည်မှာ "သာလွန်သောပါဠိ၊ထူးဆန်းသောပါဠိ" ဟုအဓိပ္ပာယ်ရသည်။

ဓမ္မနှစ်မျိုးရှိသည့်အနက် သုတ္တန်ဓမ္မထက် သာလွန်သောဓမ္မ(ဝါ)သုတ္တန် ဓမ္မထက် ထူးဆန်းသောဓမ္မ ဖြစ်သောကြောင့် ပါဠိလိုအဘိဓမ္မ၊ မြန်မာလို "အဘိဓမ္မာ"ခေါ်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ အချုပ်ဆိုရသော် အဘိဓမ္မာ ဟူသည် ဓမ္မအမျိုးအစားချင်းတူသော သုတ္တန်ဓမ္မထက် သာလွန်သော ပါဠိတော် (ဝါ) ထူးဆန်းသော ပါဠိတော်ပင်ဖြစ်သည်။ (အဘိ=သာလွန် သော၊ ထူးဆန်းသော+ဓမ္မ=သင်ယူထိုက်သည့်ပါဠိ)။

မှန်၏၊ အဘိဓမ္မာပါဠိတော်သည် သုတ္တန်ပါဠိတော်ထက် သာလွန်၏၊ ထူးလည်းထူးဆန်း၏။ ဤနေရာ၌ သုတ္တန်ပါဠိတော်ထက် ပိုမိုရှည်လျား သည်ကို သာလွန်သည်ဟု ဆိုပေသည်။ ထူးဆန်းသည်ဆိုသည်မှာ အဘိ-ဓမ္မာပါဠိတော်သည် သုတ္တန်ပါဠိတော်ကဲ့သို့ သုတ္တန်နည်းတနည်းတည်းဖြင့် သာ ဟောကြားသည့် ပါဠိတော်မဟုတ်၊ သုတ္တန်နည်း, အဘိဓမ္မာနည်း, အမေးအဖြေနည်းဟူသော နည်းသုံးနည်းတို့ဖြင့် ဆန်းဆန်းကြယ်ကြယ် ဝေဖန်ပိုင်းခြားဟောကြားထားသည့် ပါဠိတော်ဖြစ်၍ သုတ္တန်ပါဠိတော် ထက် ထူးဆန်းသောပါဠိတော်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။

သုတ္တန်တရားတော်များမှာ ကျွတ်ဆိုက်သည့် ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ အဇျာသယ, ဝါသနာ, စရိုက်တို့အလိုက် ထိုက်သင့်သလို ဟောကြား ထားသည့် အစိတ်အပိုင်း တရားတော်မျိုးဖြစ်သည်။ ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, သစ္စာ, ဣန္ဒေ, ဗိုလ်, ဗောဇျင်, မဂ္ဂင်စသောတရားတို့ကို ဟောကြား ရာ၌ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဟောကြားတော်မမူပဲ တရားနာပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် လျှော်ရုံ

တစိတ်တဒေသအားဖြင့်သာ ဝေဖန်ဟောကြားတော်မူသည်။ တခါတရံ တဂါထာတည်းဖြင့် သို့မဟုတ်နှစ်ဂါထာ၊ သုံးဂါထာမျှလောက်ဖြင့်လည်း သုတ္တန်တရားတပုဒ် ပြီးဆုံးသွားသည်လည်း ရှိပေသည်။

အဘိဓမ္မာတရားတော်များမှာမူ သုတ္တန်တရားတော်များကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့၏ အဇ္ဈာသယ, ဝါသနာ, စရိုက်တို့ကိုမလိုက်ပဲ သဘာဝတရားသက်သက်ကိုသာ ပဓာနထား၍ ဟောကြားထားသည့် တရားတော်မျိုးဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်သည် အဘိဓမ္မာတရားတော်များကို ဟောကြားတော်မူရာတွင် သဗ္ဗညုတညာဏ်တော် အစွမ်းရှိ တိုင်း သဘာဝလောကဓာတ်တခုလုံးကို မေ့နှောက်ချောက်ချားလျက်ခန္ဓာ, အာယတနစသော တရားတို့၏ သဘာဝဖြစ်စဉ်ကို သုတ္တန်နည်း၊ အဘိဓမ္မာနည်း၊ အမေးအဖြေနည်းဟူသော နည်းသုံးနည်းတို့ဖြင့် အကြင်းအကျန်မရှိ အကုန်အစင် ဝေဖန်ပိုင်းခြားဟောကြားတော်မူပါသည်။

အဘိဓမ္မာတရားတော်များသည် ကျမ်းအားဖြင့် ၇-ကျမ်းရှိသော်လည်း တနေရာတည်း၌ တထိုင်တည်းဖြင့် တခုတည်းသောပရိသတ်အား တဆက်တည်း ဟောထားသော တရားရှည်ကြီး တပုဒ်သာဖြစ်၏။ အဘိဓမ္မာတရားတော်များကို အစမှ အဆုံးတိုင်အောင် သက်တိုက် နာ ကြား ရမှ အရေလည်၏။ နားလည်သဘောပေါက်နိုင်၏၊ တပိုင်းဖြတ်ဟောခြင်း၊ တပိုင်းဖြတ်နာကြားခြင်းတို့ဖြင့် အဘိဓမ္မာတရားတော်များကို သဘောပေါက်နိုင်၊ အရေမလည်နိုင်၊ ကုသလတိုက်တခုကို ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းမှ အစပြု၍ ဟောကြားတော်မူလျှင် 'တနှယ်ငင်၊ တစင်ပါ'ဆိုသကဲ့သို့ ခုနှစ်ကျမ်းမြောက်ဖြစ်သော ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီးသို့ရောက်မှ ကုသလတိုက်၏ သဘောအဓိပ္ပာယ်များ အားလုံး ပြီးဆုံးတော့၏။

အဓိပ္ပာယ်မှာ– အဘိဓမ္မာ သဘာဝတရားတခုကို ဟောမည်ဆိုလျှင် ဓမ္မသင်္ဂဏီနည်းတနည်းမျှဖြင့်ဟော၍ အဓိပ္ပာယ်မပြည့်စုံနိုင်၊ ဝိဘင်းနည်း၊ ဓာတုကထာနည်း၊ ပုဂ္ဂလပညတ်နည်း၊ ကထာဝတ္ထုနည်း၊ ယမိုက်နည်း၊

ပဋ္ဌာန်းနည်းဟူ၍ဖြင့် နည်းပေါင်းစုံခင်းရ၏ သဘာဝတရားစဉ်ရှိသည့်အတိုင်း သဗ္ဗညုတညာဏ်တော်အဟုန်ကို အစွမ်းကုန်လွှတ်ကာ ဟောကြားတော်မူပါမှ သဘောတရားတခု၏ အဓိပ္ပာယ်အားလုံး ပြီးပြည့်စုံနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

ထို့ကြောင့် ရှင်တော်ဗုဒ္ဓသည် အဘိဓမ္မာတည်းဟူသော တရားရှည်ကြီးကို လူ့ပြည်၌ မဟောပဲ တာဝတိံသာနတ်ပြည်သို့တက်၍ ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး ဣရိယာပုထ်တခုတည်းဖြင့် ဟောကြားတော် မူရသည်။ လူသားတို့အဖို့ ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး ဣရိယာပုထ်တခုတည်းဖြင့် တရားအဆုံးနာယူရန် မည်သို့မျှတတ်နိုင်မည် မဟုတ်ပါချေ။ နတ်ဗြဟ္မာတို့သာ အစမှအဆုံးအထိ ဣရိယာပုထ်တခုတည်းဖြင့် နာကြားနိုင်ကြပါသည်၊ ဝါတွင်းသုံးလဆိုသည်မှာ တာဝတိံသာနတ်တို့ အရေအတွက်အားဖြင့် မိနစ်ပိုင်းမျှသာ ကြာပေသည်။

ဤသို့ဆိုသဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသည် အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို လူ့ပြည်၌ မဟောကြားခဲ့ဟု မမှတ်ယူသင့်ချေ။ ထိုဝါတွင်း၌ပင် ရှင်တော်ဘုရားသည် လူ့ပြည်၌လည်း ဓမ္မသေနာပတိရှင်သာရိပုတ္တရာအား အဘိဓမ္မာတရားကို နည်းရရုံ အကျဉ်းချုပ်နည်းပေး ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ တရားစစ်သူကြီးရှင်သာရိပုတ္တရာက မိမိ၏အတူနေ တပည့်ရင်း ငါးရာတို့အား ထိုအဘိဓမ္မာတရားကို လူ့လောကနှင့်တန်ရုံ မကျဉ်းမကျယ် တဆင့် ဟောကြားပို့ချခဲ့ပါသည်။ ယခုရှိနေသော အဘိဓမ္မာပိဋကကား တရားစစ်သူကြီး ရှင်သာရိပုတ္တရာ ဟောကြားပို့ချခဲ့သည့် ပိဋကပင်ဖြစ်ပါသည်။

ပရပတ္ထဒေသနာ။ ။အဘိဓမ္မာတရားတော်များသည် ဝိနည်းကဲ့သို့ အာဏာကို အများဆုံးအသုံးပြုသည့် အာဏာဒေသနာမျိုး၊ သုတ္တန်ကဲ့သို့ ဝေနေယျတို့၏ အသိဉာဏ်နှင့်တိုက်ဆိုင်ညီညွတ်သည့် ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းများကို အများဆုံးဦးစားပေးဟောကြားသော ဝေါဟာရဒေသနာမျိုးမဟုတ်ချေ။ အမှန်စင်စစ်ဖြစ်ပျက်နေသည့်

ပရမတ္ထသဘာဝတရားများကို ဖြစ်စဉ်အတိုင်း အကြွင်းမရှိပြည့်စုံစွာ ဟောကြားတော်မူခဲ့သော "ပရမတ္ထဒေသနာ" မျိုးဖြစ်ပေသည်။

ယထာဓမ္မသာသနာ။ ။သာသနာဆိုသည်မှာ ဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမ တရားတော်ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ တရပ်ဖြစ်သော အဘိဓမ္မာတရားတော်သည် ဝိနည်းအဆုံးအမတရားတော်ကဲ့သို့ လွန်ကျူးသည့်အပြစ်အားလျော်စွာ ဆုံးမပညတ်ထားသည် 'ယထာ-ပရာဓသာသနာ'[၁] မျိုးလည်းမဟုတ်၊ သုတ္တန်အဆုံးအမတရားတော်ကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့၏ ဝါသနာစရိုက်အားလျော်စွာ ဆုံးမလမ်းညွှန် သွန်သင်ထားသော 'ယထာနုလောမသာသနာ'[၂] မျိုးလည်းမဟုတ်။ အမှန်စင်စစ် ခန္ဓာ ငါးပါး ရုပ်နာမ်ဓမ္မအစုဉ် ငါဟူသောမာနစွဲ၊ ငါ့ဥစ္စာဟူသောတဏှာစွဲ၊ အတ္တရှိ၏ဟူသော ဒိဋ္ဌိစွဲတို့ကို ဖြိုခွဲနိုင်၍ ရုပ်နာမ်နှစ်ဝသဘာဝ ဓမ္မတို့၏ သဘာဝဖြစ်စဉ်ကိုသိမြင်နိုင်စေရန် သဘာဝတရားအားလျော်စွာဆုံးမတော်မူသည့် 'ယထာဓမ္မသာသနာ'[၃] မျိုးဖြစ်ပေသည်။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒကထာ။ ။ပြစ်မှုကြီးငယ်အသွယ်သွယ်ကို မကျူးလွန်မိစေရန် စောင့်ထိန်းနည်း အမျိုးမျိုးတို့ကို သတ်မှတ် ပညတ်ထားရာဖြစ်၍ ဝိနည်းတရားတော်ကို "သံဝရသံဝရ-ကထာ"[၄]ဟု ခေါ်၏။

အယူဝါဒအမျိုးမျိုးတို့ကို လက်ခံယုံကြည်ထားကြသည့်သမဏ ဖြဟ္မဏတို့ သန္တာန်၌ ရစ်ပတ်ထုံးဖွဲ့နေသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ၆၂-ပါးတို့ကို ဖြေရှင်းဟောကြားရာဖြစ်၍ သုတ္တန်တရားတော်ကို "ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနကထာ"[၅]ဟုခေါ်သည်။

၁။ ယထာ=အားလျော်စွာ+အပရာဓ=အပြစ်+သာသနာ=အဆုံးအမ။

၂။ ယထာ = အားလျော်စွာ + အနုလောမ = တရားနာသူနှင့် လျော်သည့် + သာသနာ = အဆုံးအမ။

၃။ ယထာ = အားလျော်စွာ+ဓမ္မ=သဘာဝတရား+သာသနာ=အဆုံး အမ။

၄။ သံဝရ = ငယ်သောစောင့်ထိန်းမှု + အသံဝရ = ကြီးသောစောင့်ထိန်းမှု + ကထာ ဟောကြားအပ်သောတရား။

၅။ ဒိဋ္ဌိ=မှားသော အယူဝါဒ+ဝိနိဝေဌန = ဖြေရှင်းကြောင်း+ကထာ=တရား။

အဘိဓမ္မာတရားတော်ကား ဝိနည်းတရား, သုတ္တန်တရားများနှင့် မတူ၊ ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါစသည့် အပေါ်ယံပညတ်ကို ဖောက်ထွင်း၍ အတွင်းဓာတ်ဖြစ်သည့် ရုပ်တရား၊ နာမ်တရား နှစ်ပါးတို့ကို ကွဲကွဲ ပြားပြား ပိုင်းခြားသိမြင်နိုင်စေရန် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဟောထားသည့်တရားတော်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာတရားတော်သည် " နာမရူပပရိစ္ဆေဒ-ကထာ"[၃] ဟူသော နာမည်ထူးကို ရပေသည်။

ဤသို့ သုတ်, ဝိနည်း, အဘိဓမ္မာဟူသော တရားသုံးမျိုးကို ဟောပုံ ဟောနည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း (ဒေသနာ)၊ ဆုံးမပုံ ဆုံးမနည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း (သာသနာ)၊ ဟောကြားထားသည့် တရားတော်အားဖြင့်လည်းကောင်း (ကထာ)၊ နိုင်းယှဉ်ဝေဖန်ပြခြင်းသည် အဘိဓမ္မာတရားတော်၏ ထူးခြားသည့် ဂုဏ်အင်္ဂါများကို ပိုမိုသိမြင်လာစေရန် ဖြစ်ပေသည်။

အဘိပေါ ၇-ကျမ်း

ကျမ်းအမည်များ။ ။ထိုအဘိဓမ္မာတရားတော်သည် တနေရာတည်း၌ တခုတည်းသော ပရိသတ်အား ဣရိယာပုထ်တခုတည်းဖြင့် ဆက်တိုက် ဟောကြားထားသည့် တရားရှည်ကြီးတပုဒ် ဖြစ်သော်လည်း ဟောပုံ ဟောနည်း ကွဲပြား ခြားနားရကား ဟောနည်းအားလျော်စွာ-

(၁) ဓမ္မသင်္ဂဏီ

(၂) ဝိဘင်း (ဝိဘင်္ဂ)

(၃) ဓာတုကထာ

(၄) ပုဂ္ဂလပညတ် (ပုဂ္ဂလပညတ္တိ)

၃။ နာမရူပ=နာမ်နှင့်ရုပ်ကို+ပရိစ္ဆေဒ=ပိုင်းခြားကြောင်း+ကထာ=တရား။

(၅) ကထားဝတ္ထု
(၆) ယမိုက် (ယမက)
(၇) ပဋ္ဌာန်း (ပဋ္ဌာန)

ဟူ၍ ကျမ်းပေါင်း ၇-ကျမ်းရှိပါသည်။

ဓမ္မသင်္ဂဏီ။ ။ထိုတွင် ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းဆိုသည်မှာ ကုသိုလ်စသည့် သဘာဝ
တရားတို့ကို ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ ရေတွက်ပြသောကျမ်း
(၀၊) အကျဉ်းချုပ် ဟောတော်မူသောကျမ်းဖြစ်သည်။ (ဓမ္မ=သဘော
တရား+သင်္ဂဏီ=ကောင်းစွာ ရေတွက်ပြခြင်း)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၌ စိတ်, စေတသိက်စသည့် သဘာဝတရားတို့ကို ဤ
ရှေ့ ဤမျှ ရှိသည်ဟု အပြည့်အစုံ ရေတွက်ပြထား၏။ အမှန်အားဖြင့် ဤ
ကျမ်းသည် ကျန်အဘိဓမ္မာ ခြောက်ကျမ်းတို့၏ ခေါင်းစဉ်မာတိကာပင်
ဖြစ်သည်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၌ ချမှတ်ထားသည့် ခေါင်းစဉ် မာတိကာ
အတိုင်း ကျန်အဘိဓမ္မာကျမ်းများကို ဝေဖန်ဟောကြားသည်။

မာတိကာစဉ်ရာ၌ ပရုပတ်တရားတို့ကို သုံးစု သုံးမှုံ စု၍ တိကမာတိကာ,
နှစ်စု နှစ်ပုံစု၍ ဒုကမာတိကာဟု မာတိကာနှစ်မျိုးစဉ်၍ ဟောသည်။ ဒုက-
မာတိကာ၌လည်း အဘိဓမ္မာနည်း ဒုကမာတိကာ၊ သုတ္တန်နည်း ဒုက-
မာတိကာပဟု နှစ်မျိုးခွဲ ဟောသည်။ တိက (တိက်) မာတိကာ ၂၂-ခုရှိ၍
ဒုက (ဒုက်)ပာတိကာ ၁၄၂-ခု ရှိသည်။

ယင်းတိက်, ဒုက်တို့ကို မူထား၍-

(၁) စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ (စိတ်စေတသိက်ပိုင်း)
(၂) ရူပကဏ္ဍ (ရုပ်ပိုင်း)
(၃) နိက္ခေပကဏ္ဍ (အကျဉ်း အရကောက်ပိုင်း)
(၄) အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ(အကျယ် အရကောက်ပိုင်း)

ဟူ၍ အပိုင်းကြီး လေးပိုင်း ပိုင်းကာ ဟောတော်မူသည်။

မမ္မသင်္ဂဟပေါဒနည်းမှာ မဘတိကာ ခေါင်းစဉ်အားဖြင့် အကျဉ်းချုပ် ဟောသည်ဆိုသော်လည်း ဖဿစသော နာမ်တရား, ပထဝီစသော ရုပ်တရားတို့၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အမျိုးမျိုး အစားစားသော ဝေါဟာရ ပရိယာယ်တို့ဖြင့် ထပ်ဆင့် ဝေဖန် ဟောနည်းများလည်း ပါရှိပေသည်။

ဝိဘင်း (ဝိဘင်္ဂ)။ ။ပါဠိလိုဝိဘင်္ဂကို မြန်မာလို ဝိဘင်းဟု ခေါ်သည်။ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ဝေဖန်ပြသော ကျမ်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းဌ် ရှေဘုက်ပြထားသည့် မဘတိကာ ခေါင်းစဉ်အတိုင်း တိက် ၂၂-တိက်နှင့် ဒုက် ၁၀၀ ဒုက်တို့ကိုပင် ခန္ဓဝိဘင်း, အာယတနဝိဘင်း, ဓာတုဝိဘင်း, ဣန္ဒြိယဝိဘင်း, ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်းစသည်ဖြင့် ခေါင်းစဉ်ကြီး ၁၈-ခုထားကာ သုတ္တန်နည်း, အဘိဓမ္မာနည်း, အမေးအဖြေနည်းဟူသော နည်းသုံးနည်းတို့ဖြင့် ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ၍ အသေးစိတ် ဟောတော်မူသည်။

ဥပမာ–ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းဌ် ဝေဒနာစေတသိက်ကို ၅-ပါး၊ ၆-ပါး၊ ၁၂ ပါးစသည်လောက်သာ ဝေဖန်ဟောထားသော်လည်း ဝိဘင်းကျမ်းဌ်မှ ဝေဒနာမျိုးပေါင်း (၁၀၇၀၇၆)ပါးအထိ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အသေးစိတ် ဟောကြားထားသည်။ သညာစေတသိက်ကိုလည်း သညာပေါင်း (၁၂၂၃၆၄)ပါးအထိ ဝေဖန်ဟောကြားထားသည်။

ဓာတုကထာ။ ။ဝိဘင်းနည်းဖြင့် ဟောကြားပြီးနောက် ထိုတရားများကိုပင် ဓာတုကထာနည်းဖြင့် ဆက်လက်ဟောကြားပါသည်၊ ဓာတုကထာကား- ခန္ဓာစသော ဓာတ်တရားများကို "သင်္ဂဟာ-အသင်္ဂဟာ" စသောနည်း ၁၄-နည်းတို့ဖြင့် ကမျိုးဝေဖန်ဟောကြားသော ကျမ်းဖြစ်သည်။(ဓာတု၊ ခန္ဓာစသောဓာတ်တရား+ကထာ၊ ဟောကြားသောကျမ်း)။

၁။ ဝိဘင်း ပါဠိတော်မြန်မာပြန်၊ ၁၁၂၊၁၄၅။

ဟောပုံအကျဉ်းမှာ-ရူပက္ခန္ဓာကိုမူတည်လျှင် ရူပက္ခန္ဓာကို ခန္ဓာမည်မျှ အာယတနမည်မျှ, ဓာတ်မည်မျှတို့ဖြင့် ရေတွက်ရမည်။မည်မျှသော ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်တို့ဖြင့်မရေတွက်ဟုလည်းကောင်း၊ ရူပက္ခန္ဓာသည် ခန္ဓာမည်မျှ,အာယတနမည်မျှ, ဓာတ်မည်မျှတို့ဖြင့် ယှဉ်သည်၊မည်မျှသော ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်တို့ဖြင့်မယှဉ်ဟုလည်းကောင်း အကျယ်ဝေဖန် ဟောကြားတော်မူသည်။

အမှန်အားဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းဌ ဟောကြားခဲ့သည့် တိက်,ဒုက်တို့ကို ပင်မူတည်၍ ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို နည်းပေါင်း ၁၄-နည်းတို့ဖြင့် စက်လှည့်ကာ ဟောကြားထားလေသည်။

ပုဂ္ဂလပညတ်။ ။ဓာတုကထာနည်းဖြင့် ဟောကြားပြီးနောက် ပုဂ္ဂလပညတ်နည်းကိုဆက်လက်ဟောကြားပါသည်။ပုဂ္ဂလပညတ်ဆိုသည်မှာ လူ,နတ်,ဗြဟ္မာ, ယောဂျီး, မိန်းမစသောပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့ကို လူနတ်ဗြဟ္မာ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် ပညတ်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ် ရသည်။ (ပုဂ္ဂလ=လူနတ်ဗြဟ္မာစသော ပုဂ္ဂိုလ်+ပညတ္တိ=အမည်မှည့်ခေါ် ပညတ်ခြင်း။)

ဤပုဂ္ဂလပညတ်ကျမ်းဌ ခန္ဓာပညတ်,အာယတနပညတ်,ဓာတုပညတ်, သစ္စပညတ်, ဣန္ဒြိယပညတ်ဟူသောသဘာဝပညတ်ငါးမျိုးနှင့်ပုဂ္ဂလပညတ်ဟူသော အသဘာဝပညတ်၊ ပေါင်း ပညတ် ၆-မျိုးကို ဝေဖန်ဟောကြားပါသည်။အခြား ပညတ်များထက် ပုဂ္ဂိုလ်ပညတ်အကြောင်းကိုအကျယ်ဝေဖန် ဟောကြားထားသောကြောင့် ဤကျမ်းကို ပုဂ္ဂလပညတ်ကျမ်းဟု ခေါ်သည်။

ဓမ္မသင်္ဂဏီနည်း၊ ဝိဘင်းနည်း၊ ဓာတုကထာနည်းတို့ဖြင့် ဘုရားရှင် ဟောကြားသည့် တရားတော်များမှာ ကုသိုလ်,အကုသိုလ်, အဗျာကတ စသော ပရမတ္ထသဘာဝတရားသက်သက်တို့သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုကျမ်းများ၌ လူနတ်ဗြဟ္မာ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ယောဂျီး မိန်းမစသည့် ပညတ်

တရားများကို ထင်ထင်ရှားရှား မဟောကြားခဲ့ပါချေ။ ထို့ကြောင့် အချို့နတ်ဗြဟ္မာများအဖို့ "ကမ္ဘာလောကကြီးမှာ ပရမတ်သဘာဝတရားချည်းသာရှိလေသလော၊ လူနတ်ဗြဟ္မာပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ဟူသော ပညတ်တရားမရှိလေသလော" ဟု သံသယဝင်လာနိုင်စရာ ရှိပေသည်။ ပညတ်ဆိုသည်မှာ အမှန်တရား မဟုတ်သောကြောင့် အသုံးကျသည့် တရားမျိုး မဟုတ်ဟူ၍လည်း ပရမတ်လွန်တဖက်စွန်းသို့ ရောက်သွားနိုင်ပေသည်။ထို့ကြောင့် ဤသို့သော သံသယမျိုး၊ တဖက်စွန်းမျိုးသို့ မရောက်စေနိုင်ရန် ဤပုဂ္ဂလပညတ်ကျမ်းကို ဆက်လက်ဟောရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

လောကဌ် ပရမတ္ထ သဘာဝတရားချည်းသာ ရှိသည်မဟုတ်၊ ပုဂ္ဂလပညတ်စသည့် ပညတ်တရားများလည်း ရှိသေးသည်။ ထို ပညတ်တရားများသည် လောကီဘုံသား လူအများတို့ အညီအညွတ် အမှန်ပြု၍ ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုသောတရားဖြစ်သောကြောင့် သမုတိသစ္စာ အမှန်တရားမျိုးပင် ဖြစ်၏။ အကယ်၍ ပရမတ်တဖက်စွန်းသို့ရောက်၍ အမိ, အဖ, ဆရာသမား, သားသမီး, မောင်နှမ, မိန်းမ, ယောကျ်ားစသည့် ပညတ်များကို ပယ်လိုက်လျှင် လောကကြီးတခုလုံး စည်းမဲ့ကမ်းမဲ့ ပရမ်းပတာ လောကကြီး ဖြစ်သွားနိုင်သည်။

အမိ အဖ ဆရာသမားတို့အား ကျေးဇူးဆပ်ခြင်း၊ ရိုသေလေးစားခြင်း၊ သားသမီးတို့အား ကျွေးမွေးပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊အသက်ကြီးသူတို့အား အရိုအသေပေးရခြင်း၊ ကျေးဇူးရှင်တို့အား ကျေးဇူးဆပ်ရခြင်း၊ လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်း၊ သူတပါးအသက်ကို မသတ်ပါ စသည်ဖြင့် သီလဆောက်တည်ခြင်း၊ သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ မေတ္တာပွါးမှု စသော သမထဘာဝနာပွားများခြင်း စသည်တို့သည် ပညတ်တရားပေါ် အမှီပြု၍ ဖြစ်ကြရသည်။

အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် ကုသိုလ်,အကုသိုလ်, ခန္ဓာ, အာယတန စသော အမည်များသည်ပင် ပညတ်တရားများဖြစ်ကြလေသည်။ ဤပညတ်တရား

မျှား ကျေးဇူးကြောင့် ဘုရားရှင်လည်း တရားဟောတော်မူနိုင်၏၊ နတ်ပြဟ္မာမျှားလည်း တရားနာယူနိုင်ကြ၏။ ဤသို့ ပညတ်တရားသည်လည်း သူ့နေရာနှင့်သူ အရေးပါ အသုံးဝင်ပေသည်။

တလောကလုံး ရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားချည်းဖြင့် တည်ဆောက်ထားသဖြင့် အယုတ် အလတ် အမြတ် မကွဲပြားပဲ တပြေးညီစွာတည်ရှိသည်ဟု မမှတ်ယူရချေ။ သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်, သီလမဲ့သောပုဂ္ဂိုလ်, ယုတ်မာသောပုဂ္ဂိုလ်, မြင့်မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်, ကိုလေသာထူသောပုဂ္ဂိုလ်, ကိုလေသာနည်းသောပုဂ္ဂိုလ်, ကိုလေသာမရှိသောပုဂ္ဂိုလ် စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး အစားစား ကွဲပြားမှုကို ပညတ်တရားဖြင့် သတ်မှတ်ဖော်ပြရပေသည်။

ဤသို့ လောကလူမှုရေးနယ်၌ ပညတ်တရား၏အရေးပါပုံ, အမှန်တရားဖြစ်ပုံ, ဒါနအဆင့်၊ သီလအဆင့်၊သမထဘာဝနာအဆင့်တို့၌ ပညတ်တရားကို မပယ်ရသေးပုံတို့ကိုဝေနေယျသတ္တဝါတို့ထင်ရှားကွဲပြားအောင် ပုဂ္ဂလပညတ်နည်းဖြင့် ဆက်လက်ဟောကြားရသည်။

ကထာဝတ္ထု။ ။ပုဂ္ဂလပညတ်ကျမ်းကို ဟောပြီးနောက် ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို ဆက်လက်ဟောပါသည်။ကထာဝတ္ထုဆိုသည်မှာအယူဝါဒနှင့်ဆိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ စသော စကားတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော ကျမ်းဟု အခိုပ်ဖွယ်ရ၏။ (ကထာ=အယူဝါဒနှင့်ဆိုင်သော စကား+ဝတ္ထု=တည်ရာ)။

ဘုရားရှင်သည် ဤကျမ်းကို အပြည့်အစုံ ဟောကြားခဲ့သည်မဟုတ်။ "နောင်သောအခါ၌ ငါ့တပည့်ပညာရှိကြီး အရှင်မဟာမောဂ္ဂလိ-ပုတ္တတိဿမထေရ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာမည့်သာသနာ့ အညစ်အကြေးတို့ကို ဆေးကြောသုတ်သင်ကာ တတိယသံဂါယနာ တင်ပေလိမ့်မည်။ ထိုအခါ ထိုအရှင်သည် ရဟန်းသံဃာမျှားအလယ်၌ သီတင်းသုံးလျက် မိမိဝါဒဘက်က သုတ်ပေါင်းငါးရာ၊ သူ့တပါးဝါဒဘက်က သုတ်ပေါင်းငါးရာ၊

ပေါင်းသုတ်ပေါင်းတထောင်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ကာ ဤကျမ်းကို ဝေဖန်ဟောကြားလိမ့်မည်”ဟု မိန့်တော်မူပြီး နည်းရရုံမာတိကာမျက်သာ ဟောကြားထားခဲ့ပေသည်။

ဘုရားရှင်ဗျာဒိတ်ထားတော်မူသည့်အတိုင်းပင် ဘုရား ရှင် ပရိ နိ ဗ္ဗာ နိ ဝင်စံပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း (၂၃၅)နှစ်ကြာသောအခါ ရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿမထေရ်သည် ရဟန္တာတထောင်တို့နှင့်အတူ တတိယသံဂါယနာတင်ကာ ဤကထာဝတ္ထုကျမ်းကို ဘုရားရှင်ပေးခဲ့သောနည်းကိုမှီ၍ ဝေဖန်ဟောကြားခဲ့ပေသည်။

ဤကထာဝတ္ထုဟောနည်းမှာ ပြဿနာတရပ်ကို သ္ဝဘက်(ပရဝါဒီမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)၊ ကိုယ့်ဘက်(သကဝါဒီသမ္မာဒိဋ္ဌိ) အပြန်အလှန်အခြေအတင် မေးဖြေဟောပြောခြင်းဖြစ်သည်၊ဤကျမ်းဌမ္ဘည်ဆေးနှေးဖြေရှင်းသည့်ပြဿနာရပ်ခေါင်းစဉ်(ကထာ)ပေါင်းမှာ ၂၂၆-ခုရှိပေသည်။

ဓမ္မသင်္ဂဏီ,ဝိဘင်း,ဓာတုကထာနည်းတို့ဖြင့် ပရမတ်တရားသက်သက်ကို ဟော၍ ပုဂ္ဂလပညတ်နည်းဖြင့် ပညတ်တရားကိုဟောကြားရာ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ပညတ်နည်းကိုသုံး၍ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ပရမတ်နည်းသုံးရမည်ကို တရားနာနတ်ပြဟ္မာတို့စိတ်၌ ဝေခွဲနိုင်မည်မဟုတ်၊ သံသယအမျိုးမျိုးဝင်၍ ပြဿနာမေးခွန်းအမျိုးမျိုး ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားဟောထားခဲ့သည့် သုတ္တန်ပါဠိတော်များ၌ မည်သည့်အရာကို ပရမတ္ထသဘာဝအထိယူရမည်၊ မည်သည့်အရာကိုပညတ်ယူရမည်ဟု ပရမတ္ထသစ္စာနှင့် သမုတိသစ္စာတို့ကိုအယူမလွဲအောင် ဤကထာဝတ္ထုအဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ပြန်၍ညွှန်ကြားဟောကြားရပေသည်။

ဥပမာ– မိမိအကျိုးစီးပွားကို ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်ရှိ၏ဟု ဘုရားဟော သုတ္တန်ရှိသောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်သည် အမှန်တကယ်ရှိ၏ဟု ပရဝါဒီကဆိုလျှင်။

ထိုဟောကြားချက်မှာ သမုတိသစ္စာအားဖြင့် ဟောကြားခြင်းဖြစ်၍ ပုဂ္ဂိုလ်သည် သမုတိသစ္စာအားဖြင့်သာရှိ၏။ ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့်ကား ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသည်မှာ လုံးဝမရှိဟု သကဝါဒီက ပြန်လည်ဖြေရှင်းပြခြင်းမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

ယမိုက်။ ။ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို ဟောတော်မူပြီးသည့်နောက် ယမိုက်ကျမ်းကို ဆက်လက်ဟောကြားပါသည်။ ယမိုက်ဆိုသည်မှာ ယမကဟူသောပါဠိမှ ဆင်း သက် လာ သော ဝေါ ဟာ ရ ဖြစ်၍ "အစုံ"ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ အနုလုံနှင့်ပဋိလုံ၊ အဓမ်းနှင့်အဖြေ၊ သန္ဓိဌာန်နှင့်သံသယ စသည်ဖြင့် အစုံအစုံဟောကြားထားသည့်ကျမ်းဟု ဆိုလိုပေသည်။(ယမက=ယမိုက်=အစုံ)။

အမှန်စင်စစ် ခန္ဓာ,အာယတန,ဓာတ်,သစ္စာစသောတရားတို့ကို-

(က) ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊

(ခ) ဘုံဌာနအားဖြင့်လည်းကောင်း၊

(ဂ) ပုဂ္ဂိုလ်,ဘုံနှစ်မျိုးရောသောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ဝေဖန်ဟောကြားထားသည့်ကျမ်း ဖြစ်ပေသည်။

ဘုရားရှင်သည် အထက်အဘိဓမ္မာငါးကျမ်းတို့ဖြင့် ပရမတ္ထတရားနှင့် သမုတိသစ္စာတရားနှစ်ပါးတို့ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဝေဖန်ပိုင်းခြား ဟောကြားတော်မူလေသည်။ သို့ရာဘုင် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသော သမုတိသစ္စာတရားနှင့် ခန္ဓာ, အာယတနစသော ပရမတ္ထသစ္စာတရားနှစ်ပါးတို့ အချင်းချင်းဆက်သွယ်ကြပုံ၊ သုံးဆယ့်တဘုံဟူသော သြကာသလောကကြီးနှင့် ထိုသစ္စာတရားနှစ်ပါးတို့ ဆက်သွယ်ပုံတို့ကို ဟောရန်ကျန်နေပေသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့အချင်းချင်း မည်သို့မည်ပုံ ဆက်သွယ်တည်ရှိနေကြပုံကို ယမိုက်နည်းဖြင့် ဆက်လက်ဟောရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ပဋ္ဌာန်း။ ။ယမိုက်ကျမ်းကိုဟောပြီးသည့်အခါ ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကို နောက်ဆုံး ဟောကြားတော်မူပါသည်။ ပဋ္ဌာနဟူသော ပါဋ္ဌိပုဒ်ကို မြန်မာလို ပဋ္ဌာန်းဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်၏။ အမျိုးမျိုးသောအကြောင်းတရားများဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည် (ပ=အမျိုးမျိုးသော+ဌာန=အကြောင်းတရား)။

ပဋ္ဌာန်းကျမ်းတွင် ၂၄-ပါးသော အကြောင်းပစ္စည်းတရားတို့ကြောင့် စကြာဝဋ္ဌာလောကဓာတ်အတွင်းရှိ သဘာဝတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနေပုံကို အပြည့်အစုံ ရှင်းလင်းဟောကြားထားသည်။

ပုဂ္ဂိုလ်,သတ္တဝါဟူသော သတ္တလောကသည်လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်တရားဟူသော သင်္ခါရလောကသည် လည်းကောင်း၊ ၃၁-ဘုံဟူသော ဩကာသလောကသည် လည်းကောင်း မည်သို့သောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြသနည်း။တန်ခိုးရှင်တဦးကဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်လာကြသလော။ အကြောင်းမဲ့သက်သက် ဖြစ်လာကြသလောဟူသော ပြဿနာရပ်များကို ဖြေရှင်းရန် ဤ ၂၄-ပစ္စည်း ပဋ္ဌာန်းနည်းဖြင့် အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်ဟောကြားရခြင်းဖြစ်သည်။

လောကသုံးပါးသည် တန်ခိုးရှင်၏ဖန်ဆင်းမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်လည်းမဟုတ်၊ အကြောင်းကင်း၍လည်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်လည်းမဟုတ်၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့အချင်းချင်း ကြောင်းကျိုးဆက်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာကြခြင်းဖြစ်သည်ဟုအသေးစိတ်ဝေဖန်ရှင်လင်းပြသော နည်းဖြစ်သည်။

ဤသို့ကုသိုလ်စသည့် ပရမတ္ထသဘာဝတရားများကို ဓမ္မသင်္ဂဏီနည်းဖြင့် စ၍ဟောလျှင် နောက်ဆုံးပဋ္ဌာန်းနည်းဖြင့်ဟောပြီးမှသာ အဘိဓမ္မာတရားတော် ပြီးဆုံးလေသည်။

အဘိဓမ္မာအဖွင့်ကျမ်းများ

အထက်တွင်ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဘိဓမ္မာတရားတော်များသည် ပညတ်တည်းဟူသော အပေါ်ယံအကာများဖုံးအုပ်နေသည့် ရုပ်နာမ်သဘောတရားများဖြစ်၍ နက်လည်းနက်ပေသည်၊ခက်လည်းခက်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် ရှေးရှေးအဘိဓမ္မာပါရဂူ ဆရာတော်ဘုရားကြီးများသည် ပညာမျက်စိဖြင့် ပညတ်အပေါ်ယံအလွှာကိုခွာ၍ပရမတ်အတွင်းဓာတ်သား အထိ ထိုးဖောက်မြင်နိုင်ရန် (၀၊) အဘိဓမ္မာသဘောတရားများကို လွယ်လွယ်ကူကူသဘောပေါက်နားလည်နိုင်ရန် အဌကထာ၊ ဋီကာ၊ အနု၊ မဓု၊ ယောဇနာ၊ဂဏ္ဌိ၊အရကောက်၊ နိဿယ၊ မြန်မာပြန်စသည့် အဘိဓမ္မာအဖွင့်ကျမ်းပေါင်းများစွာတို့ကို ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဖွင့်ဆိုရေးသားခဲ့ကြပေသည်။

ထိုအဖွင့်ကျမ်းများအနက် မြန်မာပြည်ပြု အဘိဓမ္မာအဖွင့်ကျမ်းတို့မှာ ပါဠိဘာသာအားဖြင့် ၄၃-ကျမ်း၊ နိဿယနှင့် မြန်မာပြန် ၁၁၂-ကျမ်း၊ အထွေထွေ ၁၇၈-ကျမ်းအားဖြင့် စုစုပေါင်း ၃၃၃-ကျမ်းအထိ ရှာဖွေ တွေ့ရှိရပေသည်[၁]။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့်ကျမ်း

ရည်မှန်းချက်များ။ ။သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊သုတေသနနှင့် ကျမ်းပြုဌာန ခွဲ၊ကျမ်းပြုဌာနစု (ဘာသာပြန်)က ပြုစုသည့် ဤ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာစေတသိက်များအဖွင့်ကျမ်းသည်လည်း အဘိဓမ္မာအဖွင့်ကျမ်း တကျမ်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဖွင့်ကျမ်းသည် ရှေးရှေး အဘိဓမ္မာအဖွင့်ကျမ်းများနှင့် အဖွင့်ကျမ်းချင်းတူသော်လည်း ဖွင့်နည်း ဖွင့်ဟန် အလွန်ခြားနားပါသည်။

"ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာစေတသိက်များအဖွင့်" ဟူသော နာမည်အရ အဘိဓမ္မာ ပိဋကဌ်လာရှိသည့် ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ မနသိကာရ စေတသိက်တရားများကို ထူးခြားသော အစီအစဉ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားသည့် ကျမ်းဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော အဖွင့်ကျမ်းမျိုးရှေးက တကြိမ်တခါမျှ မပေါ်ခဲ့ဘူးသေးချေ။

၀။ အဘိဓမ္မာသမိုင်းချုပ် (နှာ၆၈)၌ ကျမ်းအမည်များ ဖော်ပြထားသည်။

ဤအဖွင့်ကျမ်းကို ပြုစုသုတ်ပေရာ၌ သာသနာရေးဦးစီးဌာနအနေဖြင့် ပဓာနရည်မှန်းချက်ကြီး (၅)ချက် ထားရှိပါသည်။ယင်း ရည်မှန်းချက်ကြီး မျိုးမှာ-

(၁) ဤကျမ်းကို ဖတ်ရှုလေ့လာသူများအဖို့ လောဘဖြစ်စရာ၊ ဒေါသဖြစ်စရာအာရုံများနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါ လောဘ, ဒေါသ, အကုသိုလ်တရားတို့မဖြစ်ပွားအောင် စိတ်ကို ထိန်းတတ် သိမ်းတတ်ရန်။

(၂) သက္ကာယဒิฐิ၊ အတ္တဒิฐิတို့မှ ကင်းစင်၍ ဒิฐิဝိသุဒ္ဓิဉာဏ်အမြင် သန့်ရန်။

(၃) ရူပ်နာမ်တို့ကို မသိမြင်သောအနေ (အကန်း) ပုထုဇဉ်အဆင့်မှ ရူပ်နာမ် သိမြင်သည့်ကလျာဏ (အကောင်း) ပုထုဇဉ် အဆင့်သို့ တက်လှမ်းနိုင်ရန်။

(၄) ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် ကင်္ခါဝိတရณဝိသุဒ္ဓိစခန်းသို့ ရောက်၍ စုဋ္ဌသောတာပန် ဖြစ်ရန်။

(၅) ပဋိသမ္ภิทาဉာဏ်အတွက် ပါရမီများစေ, ရရှိရန်တို့ဖြစ်ပါသည်။

အကုသိုလ်မဖြစ်အောင် စိတ်ကိုဘိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်း

စိတ်အရေးပါပုံ။　　။ဤရည်မှန်းချက်ကြီး ၅-ခုအနက်၊ အမှတ်(၁) ရည်မှန်းချက်ကို နှင်းပြပါမည်။ လောကတွင် ရှိရှိသမျှ သင်္ခါရတရားများကို အနှစ်ချုပ်လိုက်လျှင် ရူပ်နှင့် နာမ် နှစ်မျိုးသာရှိ၏။ ရူပ်နာမ်မှတပါး ငါ,သူတပါး, ယောကျ်ား, မိန်းမ,ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါဟူ၍မရှိ, ချေ။ ထိုနှစ်မျိုးတွင် ရူပ်တရားသည် အာရုံကို မယူနိုင်၊ မသိနိုင်သဖြင့် အကန်းနှင့် တူ၏။ နာမ်တရားကား အာရုံကို ယူနိုင်သော်လည်း စားခြင်း, သောက်ခြင်း, သွားခြင်း, လာခြင်း, ရပ်ခြင်း, ထိုင်ခြင်း စသည်တို့ကို မပြု

လုပ်နိုင်သောကြောင့် အကျိုးနှင့်တူ၏။ ထိုတရားနှစ်မျိုးတို့သည် သူ့နေရာ နှင့်သူ ပဓာနဖြစ်ကြသော်လည်း အကန်းနှင့်တူသော ရုပ်တရားကို အကျိုး နှင့်တူသော နာမ်တရားက အမြဲရှေ့ဆောင်လျက်ရှိသည်။

နာမ်တရားများတွင် စိတ်သည် ပဓာနအကျဆုံးဖြစ်၏၊ အတူဖြစ်ဖော် ဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများ၏ ခေါင်းဆောင် အကြီးအကဲဖြစ်သည်။ စိတ် ညစ်နွမ်းလျှင် သတ္တဝါများသည် ညစ်နွမ်းကြရသည်။ စိတ်ဖြူစင်သန့်ရှင်း လျှင် သတ္တဝါများ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ကြရသည်။ စိတ်တခုတည်းကို သတိ ဖြင့် စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်လျှင် အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တရားများ မဖြစ်ပွားနိုင်၊ သံသရာဝဋ္ဌဒုက္ခမှ မုချလွတ်မြောက်နိုင်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် စိတ်အလွန်အရေးပါပုံကို ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဋ္ဌိတော်၊ ဒုတိယဂဒ္ဒုလဗန္ဓသုတ် နှင့် တိကအဂ်ုတ္တိုရ်ပါဋ္ဌိတော်၊ အရက္ခိတသုတ်တို့၌ ရှင်တော်ဘုရား ဟော ကြားထားပေသည်။ ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား၏ သြဝါဒဒေသနာတော်တခုကို သတိပြုနိုင်ရန် တင်ပြပါမည်။

ရဟန်းဘဝတွင်စောင့်ထိန်းရမှုများလှသဖြင့် လူထွက်လိုသောရဟန်း ဘုရားရှင်လက်ထက် တော်က သာဝတ္ထိ ပြည်သား သဌေး သားတယောက်သည် မိမိကိုးကွယ် ဆည်းကပ်နေသည့် ဆရာ မထေရ်အား–

"အရှင်မြတ်ဘုရား .... တပည့်တော်သည် ဝဋ္ဌဒုက္ခအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်လိုပါသည်၊ ဝဋ္ဌဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ကြောင်းတရား တခုကို တပည့်တော်အား ဟောကြားတော်မူပါဘုရား"-

ဟု လျှောက်ထား၏။

ဆရာမထေရ်က–

"ဝဋ္ဌဒုက္ခအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်လိုလျှင် စာရေးတံ ဆွမ်းကို ကပ်လှူရမည်၊ လဆန်းပက္ခ,လဆုတ်ပက္ခတို့၌ ဆွမ်းကပ်လှူရမည်၊ ဝါဆိုသက်နှင်းကိုလည်း ကပ်လှူရမည်၊ သက်နှင်းစသော ပစ္စည်းတို့

ကိုလည်း ကပ်လှူရမည်၊ မိမိ၏ ရှိပစ္စည်းကို သုံးပုံ ပုံ၍ တပုံကို ဘုရားသာသနာတော်သို့ လှူဒါန်းရမည်၊ တပုံကို ရောင်းဝယ်မှု၌ အရင်းအနှီးပြု၍ ကျန်တပုံကို သားမယားလုပ်ကျွေးမှု၌ အသုံးချ ရမည်"-

(ဂု ညွှန်ကြားလေသည်။

သင့္ေေးသားသည် ဆရာမထေရ်အမိန့်ရှိသည့်အတိုင်း အားလုံးကို ဆက်ကပ်လှူဒါန်းသည်။ "ထို့နောက် ထိုအလှူဒါနမျှားအပြင် အခြားမည်သည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုမျိုးကို ပြုလုပ်ရပါဦးမည်နည်း"ဟု ;လျှောက်ထားပြန်သည်။

ဆရာမထေရ်က–

"သရဏဂုံသုံးပါးကို ဆောက်တည်၍ ငါးပါးသီလကို ခံယူ ကျင့်သုံးရမည်"-

ဟု အမိန့်ရှိ၏။

သရဏဂုံသုံးပါးနှင့် ငါးပါးသီလကို ခံယူဆောက်တည်ပြီးသည့် အခါ၌ လည်း "ထိုကုသိုလ်အပြင် အခြားမည်သည့်ကုသိုလ်မျိုးကို ပြုလုပ်ရပါမည့် နည်း"ဟု လျှောက်ထားပြန်သည်။

ဆရာမထေရ်က–

"ဆယ်ပါးသီလကို ခံယူဆောက်တည်ရန်"

ညွှန်ကြား၍ ဆယ်ပါးသီလကိုခံယူဆောက်တည်ပြန်လေသည်။

ထိုသင့္ေေးသားသည် ဆရာမထေရ်မြတ်ညွှန်ကြားသကဲ့သို့အစဉ်အတိုင်း ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို တခုပြီးတခုပြုလုပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသင့္ေေး သားကို "အနုပုဗ္ဗသင့္ေေးသား"ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ (**အနုပုဗ္ဗ**=အစဉ် အတိုင်း ကုသိုလ်ပြုသူ)။

ထို့နောက် ဆရာမထေရ်အား ရှေနည်းအတိုင်း လျှောက်ထားပြန်ရာ ဆရာမထေရ်က ရဟန်းပြုရန် ညွှန်ကြားတော်မူလိုက်လေသည်။ သဌေး သားသည်လည်း ဆရာမထေရ်ညွှန်ကြားသည့်အတိုင်းရဟန်းပြုလေသည်။

ထိုသဌေးသားရဟန်း၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာကား ဝိနည်းအရာ၌ လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်သည့် ဝိနည်းဓိုရ်ဆရာတော်ဘပါးဖြစ်၏။ နိဿယည်းဆရာမှာမူ အဘိဓမ္မာအရာ၌ လိမ်မာကျွမ်းကျင်သည့် အဘိဓမ္မာဆောင် ဆရာတော် တပါးဖြစ်သည်။

သဌေးသားရဟန်းသည် ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာထံတော်ပါးသို့ ချဉ်းကပ်သွား သည့်အခါ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်က ရဟန်းများ မပြုလုပ်ကောင်းသည့် အသွားအလာ, အနေအထိုင်, အပြောအဆို, အစားအသောက်, အဝတ် အရုံစသည်တို့ကို ဝိနည်းဥပဒေရှိသည့်အတိုင်း သွန်သင် ဆုံးမ၏၊ နိဿ ယည်းဆရာထံရောက်သည့်အခါ၌လည်း ဘုရားသာသနာတော်တွင် ရှောင် ကြဉ်ရမည့်အမှုကိစ္စ၊ ပြုလုပ်ရမည့်အမှုကိစ္စတို့ကို အဘိဓမ္မာ တရားတော်၌ လာရှိသည့်အတိုင်း သြဝါဒပေးတော်မူသည်။

ဤသို့ ရဟန်းဘဝတွင် ရှောင်ကြဉ်ရမည့်အရာ၊ ဆောင်ရမည့် အရာ တို့ကို ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာက ဝိနည်းဥပဒေဖြင့်တမျိုး၊ နိဿယည်း ဆရာက အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့်တဖုံ ဆုံးမသြဝါဒပေးတော်မူသည်ကို ကြားနာရသည့် အခါ သဌေးသားရဟန်းမှာ အလွန် စိတ်ရှုပ်သွားလေတော့သည်။ ဗုဒ္ဓ ရှင်တော်ဘုရား၏ သာသနာတော်မြတ်ကြီးကို အကျဉ်းထောင်ကြီးအဖြစ် မြင်၍ ရဟန်းဘဝကို ထောင်သားအသွင် ထင်သွားဟန်ရှိပေသည်။

ဤရဟန်းအလုပ်ကား အလွန်တာဝန်ကြီးလေစွတကား၊ ငါသည် ဆင်းရဲဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်လို၍ ရဟန်းပြုခဲ့သည်။ ယခု ဤရဟန်းဘဝ သည် လက်ဆန့်တန်းဖို့နေရာပင် မရှိလောက်အောင်ကျဉ်းမြောင်းလှ၏၊ (ဝါ)လက်ကိုပင် မဆန့်ရဲအောင် ကြပ်တည်းလှ၏။ လူ့ဘဝကပင် ဆင်းရဲ ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်အောင် လုပ်နိုင်ပေလိမ့်ဦးမည်။ ငါလူထွက်မှတော် မည်ဟု အကြံဖြစ်လေသည်။

[ခေါ်] ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့်

ထိုအချိန်မှစ၍ ထိုရဟန်းကား ရဟန်းဘဝကို စိတ်အပျက်ကြီး ပျက်သွား၏။ သာသနာတော်၌ လုံးဝ မပျော်ပိုက်တော့ချေ။ ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်း မစီးဖြန်းနိုင်၊ စာပေပရိယတ္တိကိုလည်း မသင်ယူနိုင်၊ တမှိုင်မှိုင်တတွေတွေဖြစ်နေပေရာ တဖြည်းဖြည်း ပိန်ချုံးလာ၏။ အကြောများပင် အပြိုင်းပြိုင်း ထလာ၏။ ပွေးနာ ယားနာများလည်း တကိုယ်လုံး ပေါက်လာလေသည်။

တနေ့တွင် ထိုရဟန်း၏ ဖြစ်ပုံကို သတိထားမိသောသာမဏေငယ်လေးတစုက–

"အရှင်ဘုရားမှာ အားနည်းတဲ့ရောဂါရှိပုံရတယ်၊ ပိန်လည်းပိန်တယ်၊ အသားအရေလည်းခြောက်ဘယ်၊ အကြောတွေလည်း အထင်းသားပေါ်နေတယ်၊ ပျင်းတဲ့လူတွေမှာပေါက်လေ့ရှိတဲ့ဝဲနာ ပွေးနာတွေလည်း ပေါက်နေတယ်၊ တမှိုင်မှိုင်တတွေတွေလည်း ဖြစ်နေတာတွေ့ရပါတယ်၊ အရှင်ဘုရား ဘယ်အလုပ်ကိုပြုလုပ်မိပါသလဲ" ဟု ဝိုင်းမေးကြ၏။

သဌေးသားရဟန်းက ရဟန်းဘဝကို စိတ်ပျက်ပုံ၊ သာသနာတော်မှာ နေရတာ မပျော်ပိုက်ပုံတို့ကို အကြောင်းနှင့်တကွ ရှင်းပြလိုက်လေသည်။

ထိုအခါ ကိုရင်လေးများသည် ထိုရဟန်း၏ ဥပဏ္ဍာယ်ဆရာနှင့် နိဿယည်း ဆရာတို့ထံသွား၍ ထိုရဟန်း၏အကြောင်းကို လျှောက်ကြလေသည်။ဆရာနှစ်ပါးတို့သည် တပည့်ရဟန်းကို ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားထံ ခေါ်ဆောင်သွား၍ အဖြစ်အပျက်အလုံးစုံကို လျှောက်ထားကြလေသည်။

မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုသဌေးသား ရဟန်းအား ကိုယ်တော်တိုင် စစ်မေးဟော်မူပြီး–

"ချစ်သား....သင်သည် တရားအများကြီးကို စောင့်ထိန်းနေစရာမလို၊ တပါးတည်းကိုသာ စောင့်ထိန်းရမည်၊ အဲဒီ တရားတပါးကို စောင့်ထိန်းနိုင်မည်လား"

ဟု မေးတော်မူ၏။

"ရှင်ဘော်မြတ်ဘုရား.... တရားတပါး ဆိုသည်မှာ ဘယ်လို တရားမျိုးပါလဲဘုရား"

ဟု လျှောက်၏။

"တရားတပါးဆိုသည်မှာ သင်ချစ်သား၏ စိတ်တခုတည်းပင်ဖြစ်သည်၊ သင့်စိတ်ကို စောင့်ထိန်းနိုင်မည်လား"

"စောင့်ထိန်းနိုင်ပါမည်ဘုရား"

"ဒီလိုဆိုလျှင် သင်ချစ်သားရဲ့စိတ်တခုတည်းကို စောင့်ထိန်းပေတော့၊ ဆင်းရဲဒုက္ခအားလုံးမှ မကြာမီ လွတ်မြောက်သွားလိမ့်မည်"-

ဟု ညွှန်ကြားတော်မူကာ အောက်ပါဆုံးမသြဝါဒကိုပေးတော်မူပါသည်။

အလွန်အကဲ၊ မြင်နိုင်ခဲသည့်၊ ကြည့်လဲမမြင်၊ ရှာလျှင်မရ၊ သိမ်မွေ့လှသည့်၊ ငါးဝအာရုံ၊ ကာမဂုဏ်လျှင်၊ ခုံမင်ပျော်မွေ့၊ ကျရောက်လေ့ရှိ၊ စိတ်အသိကို၊ ပဏ္ဍိမည်မှတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်သည်၊ မလပ်မကွာ၊ စောင့်ရှောက်ရာ၏၊စောင့်ကာတားဆီး၊လုံခြုံပြီးငြား၊ စိတ်တရားသည်၊ထက်ဖျားဟုဆို၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၊ သုံးတန်သတ်မှတ်၊ ချမ်းသာမြတ်ကို၊ ဆတ်ဆတ်မသွေ ဆောင်သတည်း။

သုဒုဒ္ဒသံ သုနိပုဏံ၊ ယတ္ထကာမနိပါတီနံ၊
စိတ္တံ ရက္ခေထ မေဓာဝီ၊ စိတ္တံ ဂုတ္တံ သုခါဝဟံ။

ဤဒေသနာတော်အဆုံး၌ သဋ္ဌေးသားရဟန်းနှင့်ကကွ များစွာသော ပရိသတ်တို့သည် သောတာပန်တည်သွားကြပေသည်။[၁]

စိတ်နှင့်စေတသိက်။ ။ဤသို့ စိတ်သည် အလွန်အရေးပါသည်။ စိတ်တခုတည်းကို ချုပ်ထိန်းနိုင်ပါလျှင် (၀၊) ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမ ထားနိုင်လျှင်၊ "ဒန္တံ၊ ဆုံးမထားသဖြင့်ယဉ်ကျေးပြီးသော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ သုခါဝဟံ၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် သုံးတန်ချမ်းသာကို ဆောင်နိုင်

၁။ မွေပဒ၊ ၁။ ၁၈၉။

၏" (စိတ္တံ ဒန္ဓံ သုခါဘဟံ)ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူထားသည့်အတိုင်း ချမ်းသာသုံးပါးကို ရနိုင်ပေသည်။

သတ္တဝါများ၌ ပဋိသန္ဓေတည်ကတည်းက ပါလာ ခဲ့သော ထို စိတ်သည် ပင်ကိုသဘာဝအားဖြင့် ညစ်ကြေး မဘင် အလွန်စင်ကြယ်သန့်ရှင်းလျက် ရှိပေသည်။ ယင်းသို့ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော သဘောရှိသောကြောင့် ထိုစိတ်ကို ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဋိတော်၌ "ပဏ္ဍရ"[၁] ဟု ဟောထား၏။ သို့ရာတွင် စိတ်၏ သန့်ရှင်း စင်ကြယ်ခြင်းသည် ထာဝစဉ်တည်မြဲမှုမရှိချေ။ (၀၊) ထိုသန့်ရှင်း စင်ကြယ်သည့်ဘဝင်စိတ်အတိုင်း အမြဲထားရန်မဖြစ်နိုင်ချေ။ မိမိကို အခိုက်အတန့်အားဖြင့် လာမှီကြသည့်ဧည့်သည် (အာဂန္တုက) စေတသိက်တရားများကြောင့် ညစ်နွမ်းသည့်အခါ ညစ်နွမ်းရလေသည်။

ထို့ကြောင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဋိတော်၊ ပဏိဟိတအစ္ဆဝဂ်၌–

"ရဟန်းတို့ ... ဤဘဝင်စိတ်သည် ဖြူစင်သန့်ရှင်းသောကြောင့် ပြိုးပြိုးပြက်ပြက် အရောင်ထွက်သကဲ့သို့ရှိ၏။ ထိုစိတ်သည်ပင်(ဇော ခဏ၌) ဧည့်သည်အာဂန္တုက ဖြစ်ကုန်သော (၀၊) အခိုက်အတန့်အားဖြင့်လာမှီကြကုန်သော ညစ်ညူးကြောင်း ကိလေသာတရားတို့ကြောင့် ညစ်နွမ်းရပေသည်"

ဟုလည်းကောင်း–

ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဋိတော် (၂၃)၌လည်း

"ရဟန်းတို့ ဤစိတ်ကို ရာဂ၊ဒေါသ၊ မောဟတို့က ညစ်ညူးအောင်ပြုထားသည်မှာ အချိန်ကြာလှပြီဟု အမြဲမပြတ် မိမိစိတ်ကို ဆင်ခြင်ရမည်ဟု လည်းကောင်း–ဟောတော်မူထားပေသည်။

မှန်ပါသည်၊ စိတ်ညစ်နွမ်းမူသည် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ စသော အကုသိုလ်စေတသိက်များကြောင့်ဖြစ်၏။ စေတသိက်ဆိုသည်မှာ သူချည်းသက်သက်ဖြစ်လာနိုင်၊ အာရုံကိုယူနိုင်သောတရားမျိုးမဟုတ်၊စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာမှ စိတ်ကိုမှီ၍ အာရုံကိုယူနိုင်သော တရားမျိုးဖြစ်သည်။ စိတ်နှင့်

၁။ ပဏ္ဍရ = ဖြူစင်သောသဘော၊

တပြိုင်နက်ဖြစ်၊ တပြိုင်နက်ပျက်၍ စိတ်မှီသောဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီကာ စိတ်ယူသောအာရုံကိုသာ ယူနိုင်ကြသည်။ ပင်ကိုပကတိ ဖြူစင်သန့်ရှင်းနေသည့် စိတ်အစဉ်တွင် ဇောခဏ၌ ညစ်နွမ်းသည့် လောဘ,ဒေါသစသော စေတသိက်များ ပူးဝင်ယှဉ်တွဲခဲ့လျှင် စိတ်အစဉ်သည် ညစ်နွမ်းသွားရသည်။

ထို့ကြောင့်စိတ်အစဉ်တွင် လောဘ,ဒေါသ,မောဟ စသော စေတ-သိက်များ ဝင်မလာအောင် ထိန်းသိမ်းတတ်ရန် အလွန် အရေးကြီး၏၊ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ ဖြစ်စရာအာရုံတို့နှင့် တွေ့ကြုံဆုံဆည်းရသည့် အခါ၌ လောဘ,ဒေါသ,မောဟတို့မဖြစ်အောင် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မှသာ စိတ်အစဉ် ဖြူစင်သန့်ရှင်းနေပေမည်။

ဤသို့ဒေါသ,သောကတို့ ဖြစ်ဖွယ်ရာအနိဋ္ဌာရုံတို့နှင့် တွေ့ကြုံရသည့် အခါ ဒေါသ,သောကစသည့် အကုသိုလ်တရားများ မဖြစ်ပွားအောင် စိတ်ကိုထိန်းသိမ်းနိုင်သည့်နေရာ၌"မလ္လိကာ"ခေါ်ဗန္ဓုလစစ်သူကြီးကတော်ကို စံနမူနာယူသင့်ကြ၏။

အတုယူစရာမလ္လိကာ။ ။ဗန္ဓုလစစ်သူကြီးကား သာဝတ္ထိပြည်၊ ပသေနဒိ ကောသလမင်းကြီး၏ စစ်သူကြီးဖြစ်သည်။ ဘုရင်၏ ငယ်သူငယ်ချင်းဖြစ်သည့်ပြင် လက်ရုံးရည် နှလုံးရည်တို့နှင့် အလွန်ပြည့်စုံသူ ဖြစ်သောကြောင့် ဘုရင်ကိုယ်တိုင်စစ်သူကြီးအရာထားရှိ အားပေးမြှောက်စားခြင်းကိုခံရသူဖြစ်သည်။ ထိုဗန္ဓုလစစ်သူကြီး၏ဇနီးကား မလ္လိကာဖြစ်သည်။ မလ္လိကာ၌ ဖခင်ကဲ့သို့ ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသည့် သားသုံးကျိပ်နှစ်ယောက် ထွန်းကားသည်။

တနေ့တွင် မတရားအဆုံးအဖြတ်ခံရသည့် တရားရှုံးသူများ၏ တိုင်တန်းချက်အရ ဗန္ဓုလစစ်သူကြီးကိုယ်တိုင် တရားစီရင်ရေးကို ဝင်ရောက်ကိုင်တွယ်ရာ ပြည်သူတို့၏ နှစ်သက်မလေးစားမှုကိုရရှိခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို မင်းကြီးသိသဖြင့် လာဘ်စားရ၍ တရားဆုံးဖြတ်သည့်အမတ်များကို ရာထူးမှ နှုတ်ပယ်ပစ်လိုက်သည်၊ တရားစီရင်ရေးကိုလည်း ဗန္ဓုလစစ်သူကြီးအား လုံးဝ အပ်နှင်းလိုက်သည်။

ထိုအခါ ရာထူးချခံရသည့် အမတ်ဟောင်းများသည် စစ်သူကြီးဗန္ဓုလ အား ရန်ညိုးဖွဲ့ကြတော့သည်။ သူတို့သည်အခြေအနေပေးသည်နှင့် "စစ်သူကြီးဗန္ဓုလသည်မင်းဖြစ်ရန်ကြိုးစားနေပါသည်" ဟု မင်းကြီးအား ချေပစ်ကုန်းတိုက်ကြသည်၊ မင်းကြီးသည် ထိုသူတို့၏စကားကိုယုံကြည်ပြီး စစ်သူကြီးဗန္ဓုလကို သားသုံးကျိပ် နှစ်ယောက်နှင့်အတူ သတ်ဖြတ်ရန် စီမံလေသည်။

မင်းကြီး၏ စီမံချက်ကား စစ်သူကြီးကို ဤသာဝတ္ထိပြည်ထဲတွင် သတ်ပါက ပြည်သူလူထု၏ အကဲ့ရှဲကို ခံရမည်။ သို့အတွက် ရွှာစွန်ဖျားဌ် သူပုန်ထဟန်ပြုစေ၍ ထိုသူပုန်များကို သားများနှင့်အတူ သွားရောက်နှိမ်နင်းရန် ဗန္ဓုလကို တာဝန်ပေးမည်။ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရာမှအပြန် မြို့ပြင်တွင် ဗန္ဓုလစစ်သူကြီးကို သားသုံးကျိပ်နှစ်ယောက်နှင့်အတူလုပ်ကြံ သတ်ဖြတ်ရန် အခြားသူရဲကောင်းများကို တာဝန်ပေးမည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ထိုစီမံချက်အတိုင်း အမိန့်ပေးပြုလုပ်စေရာ လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုကြီး ထမြောက် အောင်မြင်သွားခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ကြံသည့် နေ့ဌ်ပင် မလ္လိကာသည် အဂ္ဂသာဝကကြီးနှစ်ပါးနှင့်အတူ ရဟန်းငါးရာကို ဆွမ်းကပ်ရန် ပင့်ဖိတ်ထား၏။ ထိုနေ့နံနက်စောစော၌ စစ်သူကြီးကတော် မလ္လိကာထံသို့ အကြောင်းကြား စာတစောင် ရောက်လာသည်။ ထိုစာကား "သင်၏ သားသုံးကျိပ်နှစ်ယောက်တို့နှင့်အတူ အရှင်သခင် စစ်သူကြီးဗန္ဓုလ၏ ဦးခေါင်းကို ဖြတ်လိုက်ပြီ" ဟူ၍ ဖြစ်၏။

မလ္လိကာသည် ထိုအကြောင်းကို မည်သူ့အားမျှ အသိမပေးပဲ စာကို ရင်ခွင်၌ သိမ်းကာ ရဟန်းသံဃာများကိုသာ ဣန္ဒြေရရ ဆွမ်းကျွေးပြုစုလေသည်။ မလ္လိကာ၏ အလုပ်အကျွေး အိမ်ဖော်အမျိုးသမီးကလေးများသည် ဆွမ်းကပ်ပြီး၍ ထောပတ်အိုးများကို သယ်ယူလာကြစဉ် သံဃာတော်များ ရှေ့မှာပင် ထောပတ်အိုးကျကွဲသွား၏။ ထိုအခါ တရား

စစ်သူကြီး အရှင်သာရိပုတ္တရာက "ကဲ့တတ် ပျက်တတ်တဲ့ သဘောတရား သည် ကဲ့ရ ပျက်ရ၏၊ဟိုဟို ဒီဒီ မကြံ့မစည် မတွေးတောရ"ဟု ဆုံးမတော် မူလိုက်သည်။

ထိုအခါမလ္လိကာက ရင်ခွင်မှစာကို ထုတ်၍ "အရှင်မြတ်ဘုရား ....သား သုံးကျိပ်နှစ်ယောက်နှင့်အတူ ဖခင်ဖြစ်သူ စစ်သူကြီးဗန္ဓုလရဲ့ ဦးခေါင်းကို ဖြတ်လိုက်ကြပြီဆိုတဲ့ ဒီစာကို ယခုမနက်ပဲ တပည့်တော်မ ရရှိခဲ့ပါတယ်၊ ဒါပေမဲ့ တပည့်တော်မမှာ တစုံတရာ စိုးရိမ်ပူဆွေး တွေးတော ကြံစည် ခြင်း မရှိပါ၊ ဒီယောပတ်အိုးကလေးကဲ့သည့် ကိစ္စမှာ အာယယ်မှာ တွေး တော ကြံစည်ပါ့မလဲဘုရား"ဟု လျှောက်ထားသည်။ ထို့နောက် အရှင် သာရိပုတ္တရာမထေရ်မြတ်သည် ဆွမ်းအနုမောဒနာတရားဒေသနာချီးမြှင့် ၍ သံဃာတော်မျှားနှင့်အတူ ကျောင်းတော်သို့ ပြန်ကြွသွားလေသည်။

စစ်သူကြီးကတော် မလ္လိကာသည် ချွေးမသုံးကျိပ်နှစ်ယောက်တို့ကို ခေါ် ပြီး "ချစ်သမီးတို့....သင်တို့၏ ခင်ပွန်းယောကျ်ားတို့သည် မျက်မှောက် လောကတွင် အပြစ်မရှိကြပဲလျက် ရှေးဘဝက သူတို့ပြုခဲ့ဖူးသည့် အကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးကို မလွဲမရှောင်သာ ခံစားကြရလေပြီ။ ချစ်သမီး တို့....မစိုးရိမ်ကြနဲ့၊ မပူဆွေး မငိုကြွေးကြနဲ့၊ဘုရင်မင်းမြတ်အပေါ် ၌လည်း စိတ်ဖြင့် ပြစ်မှားမှုကိုမပြုကြနဲ့"ဟု ဆုံးမစကား ပြောကြားလိုက်လေသည်။

ထိုစစ်သူကြီးကတော် မလ္လိကာကား အရိယာမဟုတ်၊ ပုထုဇဉ်မျှသာ ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် မိမိစိတ်ကို အကုသိုလ်မဖြစ်အောင် ထိန်းတတ် သိမ်းတတ်သည့် အဂတိတန်းစား ပုထုဇဉ်ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်နှင့် သာ ဝက ဘို့၏ ဆုံးမသြဝါဒကို နည်းနာ ကျကျ လက်တွေ့ကျင့်သုံးသူ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယခုကဲ့သို့ ဒေါသ, သောက ဖြစ်ဖွယ်ရာ အနိဋ္ဌာရုံတို့နှင့်တွေ့- ကြုံရခိုက်၌ ဒေါသ သောကတို့ ဝင်မလာနိုင်အောင် စိတ်နှလုံးကိုထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အရှင်သခင် လင်ယောကျ်ားနှင့် သား များ သေဆုံးကြရခြင်းသည် ဘယ်သူမပြု မိမိမှုဆိုသကဲ့သို့ ရှေးအတိတ်ဘ.ဝ

က သူတို့ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အကုသိုလ်ကံဘုးကြောင့် ဖြစ်သည်။ မည်သူကို မျှ အပြစ်တင်စရာ စိတ်ဆိုးစရာ တရားခံလုပ်စရာမလို၊ ပူဆွေးသောက ဖြစ်နေဖို့လည်း မဟုတ်"ဟု အမှန်အတိုင်း နှလုံးသွင်းနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

၂။ သက္ကာယကွာသော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်း

ရူပ်နာမ်ဓမ္မ ပရမတ္ထသဘာဝတရားများ၌ လက္ခဏာ(သဘောလက္ခဏာ)၊ ရသ (ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းကိစ္စ)၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန် (မိမိကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကျိုးတရား)၊ ပဒဋ္ဌာန် (မိမိကို) ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အားကြောင်းတရား) ဟူသော သဘောတရား လေးမျိုးတို့ ရှိကြစမြဲဖြစ်သည်။ ထိုလက္ခဏာ, ရသ စသော သဘောတရားလေးမျိုးတို့ဖြင့် ရူပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားယူဘင် သိမြင်နိုင်ခြင်းသည် အတ္တဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိတို့မှ ကင်းစင်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်၏ဟု အာဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌ-ကထာ၌ မိန့်ဆိုထားပါသည်။

ရူပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာ, ရသ,ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်တင်၍ ဆင်ခြင်လိုက်သည့်အခါ သိမှုသည် ဝိညာဉ်၊ ခံစားမှုသည် ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုကား သညာ၊ ပြုလုပ်အားထုတ်မှုကား သင်္ခါရ၊ ဖောက်ပြန်တတ်သည့် ဤခန္ဓာကိုယ်ကြီးကား ရူပ်ဘုံးဟု ပိုင်းခြား သိမြင်ရန်လိုပေသည်။ ယင်းသို့ သဘောလက္ခဏာစသည်ဖြင့် ပိုင်းခြား သိမြင်နိုင်လျှင် ဤရူပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ဝိညာဉ်ဘို့မှတပါး အခြားအတ္တဟူသောတရား၊ ငါ၊ သူဘပါး၊ ယောကျား၊ မိန်းမဟူ၍သာ တရားများမရှိဟု အမှန်အတိုင်း (ဝါ) ပကတိအရှိအတိုင်း သိမြင်နိုင်၏။

ယင်းသို့ သိမြင်ခြင်းသည် အတ္တဟု စွဲလမ်းယူမှု (အတ္တဒိဋ္ဌိ)၊ ငါ၊ သူတပါး၊ယောကျား မိန်းမဟု စွဲလမ်းယူမှု (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ) မိစ္ဆာအညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်စခန်းသို့ ရောက်ပြီဟုဆိုရသည်။

ဤအဖွင့်ကျမ်းတွင် ရှေးဦးစွာ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ မနသိကာရစေတသိက်တရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာများကို သိလွယ်, မြင်လွယ်, သဘောပေါက်လွယ်စေရန် ယင်း စေတသိက်တို့ကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်–ဟူသော ရှုထောင့်လေးထောင့်ကနေ၍ လေးဘက်မြင် အသီးသီးရှုမြင် သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်၊ယင်းသို့တင်ပြရာ၌ "ဥပမာယ မိဇေကစ္ဆေ၊အတ္ထံ ဇာနန္တိ ပဏ္ဍိတာ" ဟူသော ဩဝါဒဒေသနာတော်နှင့်အညီ လူသာမန်များပင် လွယ်ကူစွာ သဘောပေါက် နားလည်နိုင်စေရန် ထင်ရှားသော ဥပမာများဖြင့်ပုံဆောင်တင်ပြထားပါသည်။

ထိုရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များကို ဖတ်ရှု လေ့လာသည့် သုတေသီပုဂ္ဂိုလ်တို့အားဖတ်ရှုလေ့ လာခြင်းဖြင့် နားလည်သိမြင်လာသောသုတမယဉာဏ်၊ ထိုသုတမယဉာဏ်ကို အခြေခံလျက် မိမိကိုယ်တိုင် တွေးတောကြံစည်ခြင်းဖြင့် တိုးတက်ပွင့်လင်းသိမြင်လာသည့် စိန္တာမယဉာဏ်များ ဖြစ်ပွားပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ထိုသုတမယဉာဏ် စိန္တာမယဉာဏ်တို့ဖြင့် ဖဿစသော စေတသိက်နာမ်တရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာများကို သိမြင်လာသည့်အခါ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အတ္တဟု မှားယွင်းစွာယူမှု၊ ငါသူတပါး ယောကျ်ား မိန်းမဟု မှားယွင်းစွာယူမှု မိစ္ဆာအညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်ပြီး ဒိဋ္ဌိဝိသုद्ध ဉာဏ်အဆင့်သို့ ရောက်နိုင်ပေသည်။

၃။ အနုပုထုဇဉ်အဆင့်မှ ကလျာဏပုထုဇဉ်အဆင့်သို့

ပုထုဇဉ်ဟူသော ဝေါဟာရသည် ပုထုဇနာ ပါဠိမှ ဆင်းသက်လာသည့် မြန်မာဝေါဟာရဖြစ်သည်။ကိုလေသာထူပြောသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏ (ပုထု=မျှားစွာသော ကိုလေသာတို့ကို+ဇန=ဖြစ်စေသူ)။

ထိုပုထုဇဉ်သည်–

(၁) အနုပုထုဇဉ်

(၂) ကလျာဏပုထုဇဉ်-

ဟု နှစ်မျိုးရှိကြောင်း ဘုရားရှင်ဟောထား၏။

ထိုတွင် အန္ဓပုထုဇဉ်ဆိုသည်မှာ ခန္ဓာ, အာယတန စသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့အကြောင်းကို သင်ယူခြင်း၊ မေးမြန်းခြင်း၊ ကြားနာ မှတ်သားခြင်း၊ ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းတို့ မရှိသဖြင့် ထိုရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ နှင့်စပ်၍ အသိဉာဏ် ဗဟုသုတကင်းမဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဖြစ်၏။ (၁၂)ရုပ်တရား နာမ်တရားများ၌ ဉာဏ်ပညာမျက်စိ ကန်းနေသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဖြစ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ထိုတိုပါဋ္ဌိတော်ကြီးများ၌ အသုတဝါပုထုဇဉ် (သုတမရှိသော ပုထုဇဉ်)ဟု ဟောထားပေသည် (အန္ဓ=ဉာဏ်ပညာ မျက်စိကန်းသော+ပုထုဇဉ်=ကိလေသာများသူ)။

ကလျာဏပုထုဇဉ်ဆိုသည်မှာ ခန္ဓာ စသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ခွဲခြားသိမြင်သည့်ဉာဏ်မျက်စိရှိသော(၀၂)ဉာဏ်ပညာမျက်စိကောင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဖြစ်သည် (ကလျာဏ=ဉာဏ်ပညာ မျက်စိကောင်းသော+ပုထုဇဉ်=ကိလေသာများသူ)။

ချဲပြဦးအံ့။ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်, သတိပဋ္ဌာန် စသည့် ရုပ်နာမ်အကြောင်းအရာများကို သင်ယူလေ့လာခြင်း၊ သဘောအဓိပ္ပာယ်ဘို့ကို အကြိမ်ကြိမ် မေးမြန်းဆွေးနွေးခြင်း၊ ကြားနာမှတ်သားခြင်း၊ ဆောင်ထားခြင်း၊ ခက်ရာခဲဆစ်တို့၌ပင် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်ခြင်း စသည်တို့ဖြင့် ရုပ်တရား၊ နာမ်တရားတို့၌လိမ်မာကျွမ်းကျင်သိမြင်သော သုတမယဉာဏ်လည်း ရှိ၏။ ထိုသုတမယဉာဏ်ကို အခြေပြုလျက် ခန္ဓာစသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏သဘောသဘာဝကို မိမိဉာဏ်စွမ်းဖြင့် ကြံစည်စဉ်းစား၍ "ဤလောက၌ ရုပ်နာမ် ခန္ဓာသာရှိ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါ, ငါ, သူတပါးမရှိ၊ အတ္တမရှိ"ဟု တိုးတက်သိမြင်လာသည့် စိန္တာမယဉာဏ် အသိမျိုးလည်းရှိ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ရုပ်နာမ်ဓမ္မ

တို့၌ ပကတိအရှိအတိုင်း သိမြင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိ ရှိသောကြောင့် ကလျာဏပုထုဇဉ်ဟုခေါ်သည်[၁]။

ထိုကလျာဏပုထုဇဉ်သည်လည်း အနုအရင့်အားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိပါသည်။ ခန္ဓာစသော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ခွဲခြား သိမြင် ဉာဏ်အမြင် မျှသာရှိ၍ သီလကျင့်စဉ်၊ သမာဓိကျင့်စဉ်၊ ပညာကျင့်စဉ်ဟူသော ကျင့်စဉ်ကြီးသုံးရပ်ကို အားထုတ်ဆဲမဟုတ်သော ပုထုဇဉ်မျိုးသည် "နုသော ကလျာဏပုထုဇဉ်" ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဖြစ်သည်။

ခန္ဓာစသော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားသိမြင်သည့်အပြင် မဂ်ဖိုလ် တရားများကိုရရန် ဝိပဿနာတရား (ပညာကျင့်စဉ်)ကို အားထုတ် ကျင့်ကြံနေသော ပုထုဇဉ်မျိုးသည် "ရင့်သောကလျာဏပုထုဇဉ်" ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဖြစ်သည်[၂]။

တနည်းအားဖြင့် ခန္ဓာ စသော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ခွဲခြားသိမြင်၍ သီလကျင့်စဉ် စသည့် ကျင့်စဉ်ကြီးသုံးရပ်ကို အားထုတ်ဆဲ ပုထုဇဉ်မျိုးကို လည်း "ရင့်သောကလျာဏပုထုဇဉ်" ဟု ခေါ်သည်။ အယုတ်ဆုံးအား ဖြင့် ရုပ်နာမ်ကိုမြင်၍ ကျင့်စဉ်ကြီးသုံးပါးတွင် တပါးပါးကို ကျင့်နေလျှင် ပင် "ရင့်သောကလျာဏပုထုဇဉ်" အဆင့်သို့ ရောက်ပြီဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုကလျာဏပုထုဇဉ်အဆင့်ကို သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ထဲတွင် (၀၊) သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်ထဲတွင် ထည့်သွင်းရေတွက်ရမည်ဟု အဋ္ဌကထာကြီးများ၌ ဖွင့်ဆို ထားပါသည်[၃]။

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဤအဘိဓမ္မာ အဖွင့်ကျမ်းကို လေ့လာ ဖတ်ရှုရခြင်းဖြင့် နာမ်တရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာများကိုသုတမယ ဉာဏ်, စိန္တာမယဉာဏ်တို့ဖြင့် သိမြင်၍ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အဆင့်သို့ ရောက်နေ

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၅၈။

၂။ သာရတ္ထ ဒီပနီဋ္ဌီကာ၊ ၂၊၅၄။ ယမိုက်အဖြေကျမ်း၊ ၆၅။

၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၉။

သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို သီလ စသောကျင့်စဉ်သုံးရပ်တို့ကို ဖြည့်ကျင့်နေသူ မဟုတ်ပါက "နုသောကလျာဏပုထုဇဉ်" ခေါ် ရရှိ ယင်းကျင့်စဉ်သုံးရပ်ကို ဖြည့်ကျင့်နေသူဖြစ်ပါက "ရင့်သောကလျာဏပုထုဇဉ်" အဆင့်သို့ရောက်နေသူဟုဆိုရသည်။

နုသောကလျာဏ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် နောက်ဘဝတွင် နတ်ပြည် စသော သုဂတိဘုံများသို့ရောက်ရန် (၀၊)အပါယ်လေးပါးမှ လွှတ်ရန် စိတ်မချရသေးသော်လည်း အနွပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ဆက် အခွင့်အလမ်း သာလျက်ရှိပေသည်။ ရင့်သောကလျာဏပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကားသောတာပန်နှင့် အလားတူသောကြောင့် သုဂတိဘုံများသို့ လားရောက်ရန် သေချာလျက်ရှိပေသည်။

လက်ရှိဘဝတွင် တမင်တဖိုလ်မရသေးသော်လည်း နတ်ပြည်သို့ရောက်သည့်အခါ မင်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ကို လွှယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်၏။ လွန်ခဲ့သည့်ဘဝက လေ့ကျင့်အားထုတ်ဖူးသော ဝိပဿနာအာရုံနှင့် ဘာဝနာအထုံတို့သည်လည်း အလုံးစုံပွင့်လင်းခြင်းသို့ရောက်တတ်ပေသည်[၁]။

၄။ ကမ်္ဂါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနှင့် စူဋ္ဌသောတာပန်

ပထဝီမာတ်တလုံးကိုဖြစ်စေ၊ လောဘမာတ်တလုံးကိုဖြစ်စေ၊ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်အချက်ကိုဖြစ်စေ အကြောင်းအကျိုးနှင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ နေရာတကျသိမှုသည် ယထာဘူတဉာဏ်အသိမျိုးဖြစ်သည်။ ထိုယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကား အကြောင်းမဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော တရားများမဟုတ်၊ ဆိုင်ရာအကြောင်းများကြောင့် ဖြစ်လာရသည့်တရားများတည်းဟု ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ကြောင်းကိုသိမြင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဉာဏ်ကို ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။ (ပစ္စယ=အကြောင်းတရား+ ပရိဂ္ဂဟ=သိမ်းဆည်းသောဉာဏ်)။

၁။ အံ၊၁၊၅၀၅ (သောတာနုဂတသုတ်)။

ဤသို့လက်ရှိဘဝ၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ကြောင်းကို ကောင်းကောင်း သိမြင်သည့်အခါ "ရှေးဘဝတုန်းကလည်း အကြောင်းအားလျော်စွာ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ဖြစ်ခဲ့လျှင်၊ ရဟန္တာမဖြစ်သေးသမျှ နောက်နောက်ဘဝတို့၌လည်း အကြောင်းအားလျော်စွာ ရုပ်နာ မ်ခန္ဓာတို့ ဖြစ်ကြလိမ့်ဦးမည်ဟု သဘောကျသဖြင့် "ငါသည် ရှေအတိတ်က ဖြစ်မှုဖြစ်ခဲ့ဘူးလေရဲ့လား" စသောယုံမှားဖြစ်မှု "အလုံးစုံကို အကုန်သိမြင်နိုင်သော ဘုရားရှင်ဆိုတာ ရှိမှုရှိနိုင်ပါ့မလား" စသော ယုံမှားဖြစ်မှုမျှား လုံးဝကင်းပျောက်သွား၏။

ရုပ်နာမ်တရားများသည် အကြောင်းမရှိပဲ ဘာသိဘာသာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ယူသောအယူများကို အဟေတုကဒိဋ္ဌိဟုခေါ်၏။ ထာဝရဘုရားစ သော တန်ခိုးရှင်တို့ ဖန်ဆင်းမှုကြောင့် ဤ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာများ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ဟု ယူဆသော အယူသည် ဣသရနိမ္မာနဒိဋ္ဌိ ဖြစ်၏။ ရုပ်နာမ်တို့၏ တကယ်ဖြစ်ကြောင်း တရားများကို ကောင်းစွာ သိမြင်လာရသည့်အခါ ထိုအဟေတုကဒိဋ္ဌိ (အကြောင်းမဲ့ဝါဒ) ဣသရနိမ္မာန-ဒိဋ္ဌိ(ဖန်ဆင်းဝါဒတို့)ဖြစ်ရန် အကြောင်းမရှိတော့ခေါ်။ ထိုမိစ္ဆာအယူမျိုးတို့မှ ကင်းစင်သွား၏။

ဤသို့ ယုံမှားမှုအားလုံးကို လွန်မြောက်၍ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ ဣသရနိမ္မာနဒိဋ္ဌိ အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေး စင်ကြယ်သည့်အခါ ကခ်ီ-ဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ ရောက်ပြီဟု ဆိုရပေမည်။ (ကခ်ီ=ယုံမှားဖြစ်မှု+ ဝိတရဏ=လွန်မြောက်ခြင်း+ဝိသုဒ္ဓိ=ဒိဋ္ဌိနှစ်ပါးအယူမှားမှ စင်ကြယ်ခြင်း)

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိအဆင့်၌ ရုပ်နာမ်ဘို့၏ သဘောလက္ခဏာမျှကိုသာ သိ၏။ ရုပ်နာမ်ဘို့၏ အကြောင်းတရားကိုမသိသေး။ ဤကခ်ီဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိကျမှ အကြောင်းနှင့်တကွရုပ်နာမ်တို့ကို သိလေသည်။

ဤဝိသုဒ္ဓိကိုရသောပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပန်အစစ်ကဲ့သို့ဒိဋ္ဌိ(သက္ကာယ) နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ (ရုပ်နာမ်နှင့်ဘုရားစသည်တို့၌ ယုံမှားဖြစ်မှု)တို့ကို ပဋ္ဌိဝေဓ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့မပယ်သတ်နိုင်သေးစေကာမူ ယသာဘူတဉာဏ်စွမ်းဖြင့်, ကြာရှည်လေးမြင့်စွာဖယ်ရှားထားနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ယင်းပုဂ္ဂိုလ်

မျိုးကို သောတာပန်နှင့်အလားတူရကား သောတာပန်အငယ်စား စူဋ္ဌ သောတာပန်ဖြစ်ပြီဟု ဆိုရသည်။သီလဝိသုဒ္ဓိ, စိတ္တဝိသုဒ္ဓိတို့ဖြင့် စင်ကြယ်ပြီး တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီးသော သီလ, သမာဓိတို့ရှိပြီးဖြစ်ရကား ကမ္မပထမြောက် သည့် အကုသိုလ်ဒုစရိုက်များကို မပြုတော့သဖြင့် လာမည့်ဘဝ၌ ကေန်မုချ အပါယ်မကျရန် သေချာနေလေသည်။

ဤကျမ်းတွင် ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ကေဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ မနသိကာရဟူသော နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရား (ပဒဋ္ဌာန်) တို့ကို နားလည်လွယ်အောင် နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဝေဖန်တင်ပြထားပါသည်။ ဤ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ကေဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ မန-သိကာရတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို လေ့လာဖတ်ရှုရသည့် အခါ ဖဿစသော နာမ်တရားများသည် အကြောင်းမဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည် လည်းမဟုတ်၊ တစုံတယောက်သော တန်ခိုးရှင်ကြီးက ဖန်ဆင်းလိုက် သဖြင့် ပေါ်လာကြသည်လည်းမဟုတ်၊ ဆိုင်ရာ (ရုပ်နာမ်) ဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့်သာ ပေါ်လာရခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ ယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့်သိနိုင်၏။

ထို့အတူ လူလူချင်းတူကြသော်လည်း ရုပ်ခန္ဓာအချင်းချင်းမတူကြပုံ၊ အချိုကအသက်ရှည်၍ အချိုကအသက်တိုပုံ၊ အချိုကရောဂါထူ၍ အချိုက ရောဂါကင်းပုံ၊ ယောကျ်ား, မိန်းမကွဲပြားပုံ စသောအကျိုးတရားတို့ကို ထောက်လျှင် ကေန် အကြောင်းမဲ့မဖြစ်ရာ၊ ဆိုင်ရာအကြောင်းအသီးသီး ရှိရမည်စသည်ဖြင့်လည်း တိုးချဲ့စဉ်းစားကာ အသိဉာဏ်ပွားလာနိုင်ပါသည်။

ဤကျမ်းတွင် ဖဿစသော စေတသိက်များ အဖွင့်၌ ဖဿစသော စေတသိက်များကြောင့် ဘဝစက်ဝန်း(သံသရာ)လည်ပတ်ပုံ၊ ဖဿစသော စေတသိက်များ ပြတ်သဖြင့် ဘဝစက်ဝန်း (သံသရာ) အလည်ရပ်ပုံဟူ သောခေါင်းစဉ်များဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကြောင်းကျိုးပြနည်းကို အနုလုံ, ပဋိလုံ အစုံအလင်ဖွင့်ဆိုရေးသားထားရာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအရ သခ်ါရ

ဝိညာဉ်,ရုပ်နာမ်စသောဘာရားတို့၏ **အ**ကြောင်းများကို သိမ်းဆည်းသိမြင်နိုင်သည့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (၀၊) **ဓ**မ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်များ ဖြစ်ပွားလာနိုင်ပါသည်။

ထိုဉာဏ်များ ဖြစ်ပွားလာသည့်အခါ အဂတိတ္ဌာန်တင်ပြခဲ့သကဲ့သို့ ယုံမှားခြင်း အားလုံးကိုလွန်မြောက်၍ အကြောင်းမဲ့ဝါဒ၊ ဖန်ဆင်းဝါဒဟူသော ဒိဋ္ဌိနှစ်ပါးမှစင်ကြယ်သွားသောကြောင့် ကခ်ါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ စခန်းသို့ရောက်ပြီဟုဆိုရပါသည်။ ထိုဝိသုဒ္ဓိသို့ ရောက်သောသူသည် ဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိ-ကိစ္ဆာတရားတို့ကို ကြာမြင့်စွာဖယ်ရှား နိုင်သောကြောင့် သောတာပန်အင်ယစ်စား စူဠသောတာပန်ဖြစ်ပြီဟုဆိုနိုင်ပါသည်။စူဠသောတာပန်အဆင့်ရောက်သူသည် နောက်ဘဝ၌ သုဂတိဘာသို့ရောက်ရန် သေချာနေပေပြီဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယအုပ်(၂၄၀) ၌ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

၅။ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်အတွက် ပါရမီမျိုးစေ့ရရှိနိုင်ခြင်း

ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား၏ သာသနာတော်တွင်—

(၁) ပါရမီပဗ္ဘာရဟန္တာ

(၂) ပဋိသမ္ဘိဒါပဗ္ဘာရဟန္တာ

(၃) ဆဠဘိညရဟန္တာ

(၄) တေဝိဇ္ဇရဟန္တာ

(၅) သုက္ခဝိပဿက ရဟန္တာ

ဟူ၍ ရဟန္တာ (၅)မျိုး ရှိပါသည်။

ထိုတွင် ပါရမီပဗ္ဘာရဟန္တာဆိုသည်မှာ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်တို့ကဲ့သို့ သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌ အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သည့် ရဟန္တာမျိုးဖြစ်သည်။

၁။ ဒဏ္ဍ၊ ၂။၅၄၅။ (ဝင်ကီသဘောရ)

ရဟန္တာဖြစ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် (၀၁) အရိယမဂ်ကို ရသည်နှင့် တပြိုင်နက် ပဋိသမ္ภိဒါဉာဏ်လေးပါးကိုရသည့် ရဟန္တာမျိုးကို ပဋိသမ္ภိဒါပတ္တ ရဟန္တာဟု ခေါ်သည်။

ပုဗ္ဗေနိ၀ါသာနုဿတိဉာဏ်, ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်, အာသ၀က္ခယဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ်သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသည့် ရဟန္တာကို တေ၀ိဇ္ဇရဟန္တာဟု ခေါ်သည်။

ဈာန်မရှိသော ရဟန္တာမျိုးကို သုက္ခ၀ိပဿကရဟန္တာဟု ခေါ်သည်။

ထိုင်းမျိုးတွင် ပဋိသမ္ภိဒါပတ္တရဟန္တာတို့ ရရှိသော ပဋိသမ္ภိဒါဉာဏ်လေးပါးမှာ—

(၁) အကျိုးတရား စသည်ကို သိမြင်သော အတ္ထပဋိသမ္ภိဒါ-ဉာဏ်၊
(၂) အကြောင်းတရားစသည်ကို သိမြင်သော ဓမ္မပဋိသမ္ภိဒါ ဉာဏ်၊
(၃) သဒ္ဒါအမျိုးမျိုး၊ ဘာသာအမျိုးမျိုး၊ ဝေါဟာရပညတ်အမျိုးမျိုးကို သိမြင်သော နိရုတ္တိပဋိသမ္ภိဒါဉာဏ်၊
(၄) အခါအခွင့်ကြုံလာသည့်အခါ သက်ဆိုင်ရာဥပမာ၊ ဥပ-မေယျတို့နှင့်တကွ ရှင်းလင်းပြရန် အလိုလိုထင်လာ မြင်လာသော ပဋိဘာနပဋိသမ္ภိဒါဉာဏ်၊

တို့ဖြစ်ပါသည်။

ပဋိသမ္ภိဒါပတ္တရဟန္တာတို့ကား ရဟန္တာဖြစ်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ထိုဉာဏ်လေးပါးတို့ကိုပါ တခါတည်းရရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် အရှင်အာနန္ဒာနှင့် ခုဇ္ဇုတ္တရာထေရီမတို့ကဲ့သို့ ရဟန္တာမဖြစ်မီ သောတာပတ္တိမဂ်ရချိန်ကပင် ထိုဉာဏ်လေးပါးကို ရရှိကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ထူးမျှားလည်း ရှိကြသေးသည်။

ဘုရားသာသနာတော်တွင် အကျွတ်တရား ရကြကုန်သော ရဟန်း,ရှင်လူအပေါင်းတို့တွင် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တဖြစ်ကြကုန်သူတို့သည် အထူတ်အထိပ်ဖြစ်ကြကုန်၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ—

၁။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊
၂။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်၊ } (ရဟန်းယောကျ်ား)။
၃။ အရှင်အာနန္ဒာ၊

၄။ ခေမာထေရီ၊
၅။ ဓမ္မဒိန္နာထေရီ၊ } (ရဟန်းမိန်းမ)။

၆။ စိတ္တသူကြွယ်၊
၇။ ဥဂ္ဂသူကြွယ်၊ } (လူယောကျ်ား)
၈။ ဥပါလိသူကြွယ်၊

၉။ ဝေဠုကန္တကီ၊
၁၀။ ဥတ္တရာ (လုမိန်းမ) စသူတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကား အလွန်ရခဲသောဉာဏ်တည်း။ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ကပင် ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ခသူများ အလွန်နည်းပါး၏။ ရဟန္တာဖြစ်တိုင်းလည်း ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို မရနိုင်။ စျာန်အဘိညာဉ်ကို ရတိုင်းလည်း ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်နှင့် မပြည့်စုံနိုင်။ ရှေးရှေးဘဝတို့က အဘိဓမ္မာတရားကို လေ့လာလိုက်စား သင်ကြားဖူးသော ပါရမီအခံရှိခဲ့ပါမှ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော်ကြီး လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဟိဘိက္ခု ရဟန်းအဖြစ်နှင့်တူပါသည်။ ရှေးရှေးဘဝက သက်နှံးလှူခဲ့ဖူးသူဖြစ်ပါမှ သာသနာတော်တွင် ဟိဘိက္ခု ရဟန်းဖြစ်ခွင့်ရှိသည်။ မလှူခဲ့ဘူးသူမှာ ဟိဘိက္ခုရဟန်းဖြစ်နိုင်ခွင့် မရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

အနုမတဂ္ဂသံသရာတွင် စျာန်အဘိညာဉ်တရားတို့ကို လေ့လာကြိုးစားနိုင်ချိန်ကား အလွန်များ၏။ သာသနာပ, သာသနာတော်တွင်းအချိန်နှစ်ချိန်လုံး လေ့လာအားထုတ်နိုင်ကြသည်။ အဘိဓမ္မာတရားကို လေ့လာ

လိုက်စားနိုင်ဘို့အချိန်ကား အလွန်နည်း၏။ "သာသနာတော်တွင်းအချိန်၌ သာ လေ့လာလိုက်စားနိုင်သည်၊ ယင်းသို့ စျာန်အဘိညာဉ်ကို လေ့လာအားထုတ်နိုင်ချိန်ကများ၍ အဘိဓမ္မာတရားကို လေ့လာလိုက်စားခွင့်ရချိန်က အလွန်နည်းသဖြင့် ကျွတ်တမ်းဝင်ကြသည့်အခါ ဆဋ္ဌဘိညခေါ် အဘိ-ညာဉ်ရပုဂ္ဂိုလ်များ များပြား၍ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တပုဂ္ဂိုလ်များ ရှားပါးရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤအဓိပ္ပာယ်သဘောတရားအရ နောင်ကျွတ်တမ်းဝင်သည့်အခါ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံကြရလေအောင် ယခုလိုဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကြီးနှင့် ကြုံကြိုက်နေသည့် ခေတ်ကောင်း ကာလကောင်းကြီးတွင် အဘိဓမ္မာထွန်းကားသည့် တိုင်းပြည်တွင် လူဖြစ်ရခိုက် အဘိဓမ္မာတရားများကို လေ့လာလိုက်စားခြင်းဖြင့် ပါရမီမျိုးစေ့ကို ပျိုးထောင်သင့်ကြပေသည်။

ဤကျမ်းစာအုပ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ဤကျမ်းကား ဖော်ပြပါ ရည်မှန်းချက်ကြီးများကို အကြောင်းပြု၍ ဒုတိယကျမ်းစာအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာသော ကျမ်းတည်း။ သို့သော် ဤကျမ်းစာအုပ် ထွက်ပေါ်လာရာတွင် စီမံကိန်းချမှတ်သည်မှစ၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် အဆင့်အထိ ကွင်းဆက်အကြောင်းများ များစွာရှိပါသေးသည်။

မှန်ပါသည်။ ဤကျမ်းစာအုပ်ကို ယခုလို ထွက်ပေါ်လာနိုင်ရန် ရှေးဦးစွာ ဦးဆောင်သွန်ကြားသူမှာ ဆရာဦးလှမောင် (နိုင်ငံတော်ကောင်စီဝင် ဟောင်း)ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစဉ်အခါက ဆရာဦးလှမောင်မှာ ဗုဒ္ဓသာသနအဖွဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကော်မရှင်အတွင်းရေးမှူးနှင့် ဗုဒ္ဓသာသနအဖွဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ်ဖြစ်ပါသည်။

တနေ့တွင် ဆရာဦးလှမောင်သည် နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနအဖွဲ့ ဘာသာပြန်ဌာန အယ်ဒီတာချုပ် ဦးကျော်ထွတ် (အစိုးရပထမဆုံး ဓမ္မာစရိယနှင့် သက္ကသီဟ ဓမ္မာစရိယ)စသူတို့နှင့် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာလာ စိတ်,စေတသိက်

များအကြောင်းကို ဆွေးနွေးကြပါသည်၊ ထိုဆွေးနွေးပွဲတွင် စိတ်စေ-တသိုက်တရားများကို သုတေသနပြုလိုသူ အဘိမှောသုတေသီများအဖို့ စိတ်အကြောင်းနှင့် ဖဿစသော စေတသိုက်တပါးစီ၏ အဓိပ္ပာယ်အကြောင်းအရာများကို တထိုင်တည်းဖြင့် အပြည့်အစုံလေ့လာနိုင်မည့် ကျမ်းစာအုပ်မျိုးရှိရန် လိုအပ်ကြောင်း အဖြေထွက်လာပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဆရာဦးလှမောင်က ဆရာကြီး ဦးကျော်ထွတ်အား ဘာသာပြန်ဌာနရှိ ပညာရှင်ဝန်ထမ်းများဖြင့်စေတသိုက်တပါးစီတပါးစီ၏ အဓိပ္ပာယ်အကြောင်းအရာများကို ပိဋကသုံးပုံ နိကာယ်ငါးစုံ၌လာရှိသမျှ အားလုံးစုဆောင်း၍ လူသာမန်များ နားလည်နိုင်သောမြန်မာစကားပြေ ရေးသားဟန်ဖြင့် အပြည့်အစုံဆုံး ရေးသားပြုစုရန် ညွှန်ကြားပါသည်။

ဤကဲ့သို့သော ကျမ်းမျိုးကိုပြုစုရန် လုပ်ငန်းကား ညွှန်ကြားရန်လွယ်ကူသလောက် စုဆောင်းရေးသားပြုစုရာတွင် အလွန်ခက်ခဲသော လုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။ နိကာယ်ငါးစုံ ပိဋကသုံးပုံတွင် ပြန့်ကျဲတည်ရှိနေသော စေတသိုက်တပါးစီ၏ အဓိပ္ပာယ်များကို ရှာဖွေစုဆောင်းရသည်မှာ မည်မျှခက်ခဲသည်ကို စာရှုပရိသတ်များ ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။ ဘာသာရပ်အနေအားဖြင့်လည်း ပိဋကသုံးပုံတွင် အခက်ခဲဆုံး အနက်နဲဆုံး အဘိဓမ္မာဘာသာရပ်ဖြစ်၍ ရေးသားပြုစုရသည်မှာ ပို၍ ခက်လှပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဤကျမ်းစာမျိုးကို ရေးသားပြုစုရသည့် ပညာရှင်နှင့်တည်းဖြတ် ပြင်ဆင်ရသည့် ပညာရှင်များမှာ-

(၁) ပါဠိဘာသာကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း တတ်မြောက်ရခြင်း၊

(၂) မြန်မာဘာသာ၌လည်း ကျွမ်းကျင်လိမ္မာရခြင်း၊

(၃) အဘိဓမ္မာ သဘောဝရားများကိုလည်း အခြေခံကျကျ တတ်မြောက် နားလည်ထားရခြင်း၊

(၄) အများနှားလည် သဘောပေါက်အောင်လည်း ရေးသားတင်ပြ တတ်ချခြင်း–

ဟူသော အင်္ဂါရပ်များနှင့်ပြည့်စုံမှု ရေးသားပြုစုနိုင်မည်၊တည်းဖြတ် ပြင်ဆင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဆရာကြီးဦးကျော်ထွတ်သည် ဆရာဦးလှမောင်၏ ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း ဤကျမ်းစာအုပ်ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက်–

(၁) စာစုလုပ်ငန်းအဆင့်၊

(၂) စာပြုလုပ်ငန်းအဆင့်၊

(၃) စာတည်းလုပ်ငန်းအဆင့်၊

ဟု လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်သုံးဆင့် ချမှတ်ကာ ၁၉၆၇-ခုနှစ်တွင် စာစုလုပ်ငန်းအဆင့်ကို စတင်ဆောင်ရွက်စေပါသည်။

စာစုလုပ်ငန်းမှာ ဖယ စသော စေတသိက် တပါးစီ၏ အဓိပ္ပာယ်အကြောင်းအရာများကို ရှေးရှေးဆရာတော်ဘုရားကြီးများ မြန်မာဘာသာဖြင့် ဖွင့်ဆိုရေးသားထားကြသည့် အဘိဓမ္မတ္ထဒီပကကျမ်း၊ ပရမတ္ထသရူပအနုဝဏ္ဏနာကျမ်း၊ ပရမတ္ထသံခေပ်ဋီကာ စသော အဘိဓမ္မာကျမ်းကြီးများနှင့် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်မြန်မာပြန်၊သုတ္တန်ပါဠိတော်မြန်မာပြန် စသော မြန်မာပြန်ကျမ်းကြီးများမှ ထုတ်နုတ် ရေးကူးကြရပါသည်။ ရေးကူးရာတွင် ကျမ်းအမည်နှင့် စာမျက်နှာနံပါတ်ဘို့ကိုပါ ဖော်ပြရပါသည်။

ရေးကူးပြီးသည့် လက်ရေးစာမူများကို ကျမ်းရင်းနှင့် ပြန်လည်တိုက်ဆိုင်တည်းဖြတ်၍ စေတသိက်တပါးလျှင် ငါးမူစီ လက်နှိပ်စက်ဖြင့် ရိုက်ကူးကြရသည်။ လက်နှိပ်စက်မူများကို ငါးဖိုင်စီ တွဲချုပ်ထားရာ စေတသိက် (၅၂)ပါးအတွက် ဖိုင်ပေါင်း (၂၆၀)ရှိပါသည်။ ထို စေတသိက်များတွင် သုတ်, အဘိဓမ္မာကျမ်းပေါင်း (၂၀)ကျော်မှ လက်နှိပ်စက် စာမျက်နှာ

(၁၆၀)ကျော်အထိ စုဆောင်းရသည့် လောဘကဲ့သို့သော စေတသိက်မျိုးလည်း ပါဝင်ပေသည်။

စာစုလုပ်ငန်းပြီးဆုံးသည့်အခါ စာပြုလုပ်ငန်းကို ဆက်လက်ထမ်းဆောင်ရပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းကား ကျမ်းစာအုပ် ပေါ်ထွက်လာရေးအတွက် အချက်အချာပဓာနအကျဆုံး လုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လုပ်ငန်းအောင်မြင်ရေးအတွက် အောက်ပါမူများကို ချမှတ်၍ဆောင်ရွက်ရပြန်ပါသည်။

စာပြုပညာရှင်များသည် စေတသိက်အသီးသီး၏ သဘောအဓိပ္ပာယ်များကို ဖွင့်ဆိုရေးသားကြရာ၌-

(၁) စေတသိက်တို့၏ ဖဿ စသော နာမည်အသီးသီးကိုရပုံ၊

(၂) (က) စေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာ(လက္ခဏ)၊

(ခ) စေတသိက်၏ ဆောင်ရွက်ချက်(ရသ)၊

(ဂ) စေတသိက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကျိုးတရား (ပစ္စုပဋ္ဌာန်)

(ဃ) စေတသိက်၏ အနီးဆုံးအကြောင်းတရား (ပဒဋ္ဌာန်)၊

တို့ကို နားလည်လွယ်အောင် ဥပမာ၊ ဥပမေယျတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ရေးသားရမည်။

(၃) စေတသိက်၏ အမျိုးအမည်များကိုရေတွက် ရှင်းလင်းပြရမည်။

(၄) စေတသိက်၏ နာမည်အမျိုးမျိုးရပုံကို ဖွင့်ဆိုရမည်။

(၅) စေတသိက်အကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများကို ပိဋက တော်၌လာရှိသမျှ စုံစုံလင်လင်တင်ပြရမည်။

[ဃူ] ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့်

(၆) အကုသိုလ်စေတသိက်ဖြစ်လျှင် ထိုစေတသိက်ကို ပယ်သတ်ရန်နည်းလမ်းများ၊ ပယ်သတ်နိုင်လျှင် သံသရာမှထွက်မြောက်ပုံ၊ မပယ်သတ်နိုင်လျှင် သံသရာလည်ပုံတို့ကို ရှင်းပြရမည်။

(၇) ကုသိုလ်စေတသိက်ဖြစ်လျှင် ထိုစေတသိက်၏ကောင်းကျိုးများ၊ ထိုစေတသိက်ကြောင့် သံသရာမှ ထွက်မြောက်ပုံတို့ကိုရေးသားရမည်–

ဟူသော မူစည်းကမ်းများနှင့်အညီ မိမိတာဝန်ကျရာ စေတသိက်ကို ရေးသားကြရပါသည်။

စာပြုပညာရှင်များသည် စေတသိက်အကြောင်းကို မပြုစုမရေးသားမီ စာစုပညာရှင်များ စုဆောင်းထားသည့် သက်ဆိုင်ရာစေတသိက်ဖိုင်ပါ အကြောင်းအရာများကို ကြေညက်နေအောင် လေ့လာကြရသည်။ ထို့နောက် ပိဋ္ဌကသုံးပုံ နိကာယ်ငါးစုံရှိ ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ မူလဋ္ဌီကာ၊ အနုဋ္ဌီကာ၊ မဓုဋ္ဌီကာ၊ ယောဇနာ၊ ဒီပနီ စသည့် ပါဠိကျမ်းဝန်ကြီးများတွင် ယင်းစေတသိက်၏ အကြောင်းအရာများကို စေ့စေ့စုံစုံရှာဖွေသုတေသနပြုကြရသည်။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၊ ဝိဘင်းပါဠိတော်စသည့် ဘုရားဟောပါဠိတော်ကြီးများလာ အဓိပ္ပာယ်တို့ကို သက်ဆိုင်ရာ အဋ္ဌကထာအဖွင့်များဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကထာလာအဓိပ္ပာယ်များကို မူလဋ္ဌီကာ၊ အနုဋ္ဌီကာ၊ ယောဇနာ၊ ဒီပနီဖွင့်ဆိုချက်များဖြင့်လည်းကောင်း တိုက်ဆိုင်၍ အဓိပ္ပာယ်သဘောတရားများကို ထုတ်နုတ်ရေးသား မှတ်စုပြုထားရပါသည်။

တခါတရံ မရှင်းမလင်း မပြတ်မသားသည့် သဘောအဓိပ္ပာယ်များနှင့် တွေ့ကြုံလာလျှင် အချင်းချင်းဆွေးနွေး၍သော်လည်းကောင်း၊ အယ်ဒီတာချုပ်နှင့် နှီးနှော၍သော်လည်းကောင်း၊ ဂဏ္ဌိ၊ ဝိနိစ္ဆယစသော အဆုံးအဖြတ်ကျမ်းကြီးများကို ကြည့်ရှုလေ့လာ၍သော်လည်းကောင်း ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ နားလည်သဘောပေါက်သည်အထိ ကြိုးစားရသည်။

ယင်းသို့ မိမိတာဝန်ကျသည့်စေတသိက်၏ အဓိပ္ပာယ်သဘောတရားများကို အဖက်ဖက်က ပြည့်စုံအောင် လေ့လာသုတေသနပြုကြပြီးမှ အထက်ပါချမှတ်ထားသည့်မူအတိုင်း စာမူကြမ်းကို စတင်ရေးသားကြရသည်၊ သက်ဆိုင်ရာစာပိုဒ်များနောက်၌သည်း ရည်ညွှန်းကိုးကားသည့် ကျမ်းဂန်အမည်နှင့် စာမျက်နှာတို့ကိုပါဖော်ပြရသည်။ ယင်းစာမူကြမ်းကို ဆိုင်ရာမူရင်းကျမ်းများနှင့် ပြန်လည်တိုက်ဆိုင်၍ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်း၊ ဝါကျဆောက်တည်ပုံ၊ သတ်ပုံသတ်ညွှန်းတို့မှအစ အားလုံးပြင်ဆင်ပြီး စာမူချောထပ်မံရေးသားရသည်၊ စာမူချောရေးသားပြီးသည့်အခါ ထိုစာမူချောကိုတည်းဖြတ်ပြင်ဆင်ရန် အယ်ဒီတာချုပ်ထံတင်ပြရပါသည်။

စာ တည်း လုပ် ငန်း ကို အယ်ဒီတာချုပ်ကပင် တာဝန်ယူရပါသည်။ အယ်ဒီတာချုပ်သည် စာပြုပညာရှင်တင်ပြလာသည့် စာမူချောကို ၎င်းတို့ ရည်ညွှန်းကိုးကားထားသည့် ကျမ်းများနှင့် တိုက်ဆိုင်တည်းဖြတ်ရသည်။ သတ်ပုံသတ်ညွှန်း၊ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းမှစ၍ ဝါကျဖွဲ့စည်းပုံ၊ စာပိုဒ်ခွဲပုံအထိ အသေးစိတ်တည်းဖြတ်ရသည်။အဓိပ္ပာယ်မရှင်းလင်းမပြတ်သားသည့် အရာများကို တွေ့ရှိရသည့်အခါ ဆိုင်ရာစာပြုပညာရှင်နှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရသည်။ အကြံပေးလမ်းညွှန်ရသည်။ ဖြည့်စွက်ရေးသားရမည့်အချက်များနှင့် ပိုနေသည့်အချက်များကိုလည်း ညွှန်ကြားရသည်။

ဤကဲ့သို့ ၁၉၆၇-ခုနှစ်မှစ၍ လုပ်ငန်းစဉ်ကြီးသုံးရပ် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်ငြားလည်း ပညာရှင်ဝန်ထမ်းများမလုံလောက်ခြင်း၊ အထက်အမိန့်အရ အရေးကြီးသည့် အခြားစာပေလုပ်ငန်းများကိုပါ ပူးတွဲဆောင်ရွက်ရခြင်း စသည်တို့ကြောင့် ယခုအချိန်မှ "ဤဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များအဖွင့် အတွဲ ၁၊(ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ မနသိကာရ) ကျမ်းစာအုပ်"သည် ဒုတိယကျမ်းစာအဖြစ် ထွက်ပေါ်လာရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အတွဲ ၂၊ ၄၊ ၅-စသည့်ကျမ်းစာအုပ်များလည်း မကြာမီဆက်ကာဆက်ကာ ထွက်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအတွဲ (၃)ကို ရှေးဦးစွာထုတ်ဝေရခြင်း

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်မျိုးအဖွင့်၊ အတွဲ-၃ (လောဘ, ဒေါသ, မောဟ) ကို ၁၉၇၀-ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ပထမကျမ်းစာအဖြစ် ထုတ်ဝေဖြန့်ချိခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာ၌ ဤအတွဲ-၁-ကို အတွဲ-၃-နောက်မှထုတ်ဝေဖြန့်ချိရသည့်အကြောင်းကို အနည်းငယ်တင်ပြပါမည်။ ဤကျမ်းပြုဌာနစု (ဘာသာပြန်) သည် ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတဘိက်အဖွင့်ကျမ်းများကို ရေးသားပြုစုရာတွင် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်ကျမ်း စေဘသိက်ပိုင်း၌ ပြဆိုထားသည့် အစဉ်အတိုင်း-

(၁) သဗ္ဗစိတ္တသာဓारณ စေတသိက် ၇-မျိုး (ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ မနသိကာရ) ကို အတွဲ(၁)၊

(၂) ပကိဏ္ဏက စေတသိက်-၆-မျိုး(ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊အဓိမောက္ခ၊ဝီရိယ၊ ပီတိ၊ ဆန္ဒ) ကို အတွဲ-၂၊

(၃) အကုသိုလ်စေတသိက်-၃-မျိုး(လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ) ကို အတွဲ-၃၊ စသည်ဖြင့် ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချိသွားရန် မူလကသတ်မှတ်ထားခဲ့ပါသည်။

ထိုသတ်မှတ်ချက်အတိုင်း ကျမ်းပြုဝန်ထမ်းများသည် စေတသိက်များကိုခွဲဝေ၍ ပြုစုရေးသားကြရာ အတွဲ (၃) သတ်မှတ်ထားသော လောဘ ဒေါသ၊ မောဟစေတသိက်များက ရှေးဦးစွာပြီးသဖြင့် ထိုစေတသိက်-၃-မျိုးကို မူလရာထားချက်အတိုင်း ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များအဖွင့်-အတွဲ(၃) အဖြစ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာထုတ်ဝေဖြန့်ချိ လိုက်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အတွဲ-၃-ကိုထုတ်ဝေပြီး(၃) နှစ်ကျော်ကြာမှ ဤဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအတွဲ-၁-ကို ရှိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေရခြင်းမှာလည်း-

(၁) သာသနာတော် သန့်ရှင်းတည်တံ့ပြန့်ပွားရေးအတွက် ဂိုဏ်းပေါင်းစုံ သံဃာ့အစည်းဝေးကြီး ဖြစ်မြောက်ရေးကိစ္စအဝဝတွင် ကျမ်းပြုဝန်ထမ်းများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြရခြင်း၊

(၂) နက်နဲခက်ခဲသော အဘိုမ္မောသဘောတရားရေးရာများဖြင့်၍ အလျင်အမြန် ရေးသားရန်မလွယ်ကူခြင်း

(၃) ပုံနှိပ်ရာဌာနအချိန်ကြာမြင့်ခြင်း – **စသော** အကြောင်းများကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

ဤဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ ဟေတသိက်များအဖွင့် အတ္ထဝ (ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ မနသိကာရ) ကို သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊ သုတေသနနှင့်ကျမ်းပြုဌာနခွဲကျမ်းပြုဌာနစု(ဘာသာပြန်) က လက်ထောက်ကျမ်းပြုမှူးများဖြစ်ကြသော ဦးအောင်မြင့်(ယခုကယားပြည်နယ်သာသနာရေးဦးစီးမှူး)၊ဦးညွှန့်မောင်(ယခု ပဲခူးတိုင်း သာသနာရေးဦးစီးမှူး)၊ဦးထွန်းလှ(ယခုတနင်္သာရီတိုင်းသာသနာရေးဦးစီးမှူး)တို့၏ အကျဉ်းရေးသားချက်များကို အောက်ပါကျမ်းပြုမှူး-၂-ဦးတို့က အကျယ်ရေးသားပြုစုကြ၍၊ ကျမ်းပြုမှူးဦးအေးနိုင်၊အစိုးရမမှာစရိယနှင့်စေတိယဂိ-ဏ (ရွှေတံဆိပ်ရအဋ္ဌကထာပြန်အကျော်) ဓမ္မာစရိယ–ဘီဒေ၊က ဝေဒနာ ဖြတ်ပြင်ဆင်ပြီး သာသနာရေးဦးစီးဌာနက ရိုက်နှိပ်ဖြန့်ချီ လိုက်ပါသည်။

(၁) ဦးအေးနိုင် (ကျမ်းပြုမှူး)ဓမ္မာစရိယ-ဘီအေ (ဖဿ၊ဝေဒနာ၊ စေတနာ)

(၂) ဦးညွှန့်ဇော် (ဒု-ကျမ်းပြုမှူး) စ-အ-ဓမ္မာစရိယ (သညာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ မနသိကာရ)

ဦးအေးနိုင် (ကျမ်းပြုမှူး)
ကျမ်းပြုဌာနစု (ဘာသာပြန်)
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

ဗုဒ္ဓအဘိမ္မော

စေတသိက်ပျားအဖွင့်

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
ပရမတ်တရားလေ့လာစိစစ်နည်းလေးမျိုး	၁
ဖဿစေတသိက်	
တွေ့ထိပုံ(၃)မျိုး	၇
ဖဿစေတသိက်၏သဘောလက္ခဏာ	၉
ဖဿ၏ရသ(၂)မျိုး	၁၀
(၁) ဖဿ၏ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စရသ	၁၁
(၂) ဖဿ၏အပြည့်အစုံဖြစ်မှုဟူသောသမ္ပတ္တိရသ	၁၁
ဖဿစေတသိက်၏ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၁၂
(၁) အကျိုး(ဖလ)ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၁၂
(က) စက္ခုဒ္ဓါရဉ်ဖြစ်သော ဖဿကြောင့် .... ဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ	၁၃
(ခ) သောတဒ္ဓါရဉ် ဖြစ်သောဖဿကြောင့် .... ဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ	၁၄
(ဂ) မနောဒ္ဓါရဉ် မှီသောဖဿကြောင့် .... ဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ	၁၅
(ဃ) ဥမ္မာဒန္တီနှင့်သိဝိမင်း	၁၆

[ဃ်း] ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့်

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၂) ဉာဏ်တွင်ထင်မြင်လာသော သဘောချင်းရာ	
(ဥပဋ္ဌာနာကာရ)ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၁၈
ဖဿ၏အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရား(ပဒဋ္ဌာန်) ၂-မျိုး	၁၉
(၁) အာရုံ ၆-ပါး	၁၉
(၂) ဖဿ၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းတရားအာယတန ၆-ပါး	၂၀
ဖဿစေတသိက်အမျိုးမျိုးပြားပုံ	၂၂
(၁) ဖဿ ၆-မျိုး	၂၂
(က) စက္ခုသမ္ဖဿနှင့်ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး....	၂၂
(ခ) သောတသမ္ဖဿနှင့်ပုဏ္ဏကနတ်ဘီလူး	၂၅
(ဂ) ကာယသမ္ဖဿနှင့် ဣသိသိဂ်ရသေ့	၂၆
(ဃ) မနောသမ္ဖဿ	၂၈
(င) အနိဋ္ဌဖဿများ	၂၈
(စ) ဖဿစွမ်းရည်	၂၉
(၂) ဖဿ ၃၂-မျိုး	၂၉
(၃) ဖဿ ၈၉-မျိုး	၃၀
ဖဿအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ	၃၀
(၁) ဖဿကို အာဟာရဟုခေါ်ရပုံ	၃၀
(၂) ဖဿကြောင့် အယူဝါဒ(ဒိဋ္ဌိ)အမျိုးမျိုးပေါ်လာပုံ	၃၂
(၃) ဘေးဒုက္ခအပေါင်း၏ အကြောင်းရင်းဖဿ	၃၅
(၄) ဖဿကြောင့် စစ်ပွဲကြီးများ ဆင်နွဲကြရခြင်း	၃၆

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှ
(၅) ဖဿနှင့်ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် .... —	၃၈
(၆) ဖဿနှင့်ပဌာန်း	၃၉
ဖဿစေတသိက်ကို ရှေးဦးစွာဟောရပုံ	၄၀
(၁) မဟာသံဃိကဂိုဏ်းဝါဒ သို့မဟုတ် မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒ	၄၀
(၂) အဋ္ဌကထာဝါဒ	၄၁
(၃) ဋီကာဝါဒ	၄၂
(၄) အနုဒီပနီဝါဒ	၄၄
ဖဿကြောင့် သံသရာလည်ပုံ	၄၅
ဖဿပြတ်က သံသရာအလည်ရပ်ပုံ	၄၆

ဝေဒနာစေတသိက်

ခံစားပုံ(၃)မျိုး....	၄၉
ဝေဒနာစေတသိက်၏သဘောလက္ခဏာ	၄၉
(၁) ခံစားပုံ	၄၉
(၂) သုခဝေဒနာနှင့် သောမနဿဝေဒနာဖြစ်ပုံ	၅၀
(၃) ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ဒေါမနဿဝေဒနာဖြစ်ပုံ	၅၁
(၄) မနောဒွါရဌ် ဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ....	၅၃
(၅) စက္ခုဒွါရစသည် ဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ	၅၃
(၆) သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာ	၅၄
ဝေဒနာ၏ ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စ (ရသ)	၅၅
(၁) သုခဝေဒနာနှင့် သောရေယျသဌေးသား	၅၅
(၂) ပဋ္ဌာစာရီသဌေးသမီးနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာ	၅၆
(၃) ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် မဟာသခ်ပုဏ္ဏား	၅၇
(၄) ဖဿစသည်တို့ ဝေဒနာအမည်မရနိုင်ပုံ	၅၈

အကြောင်းအရာ စာမျက်နှာ

ဝေဒနာစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ၅၉

(၁) သာယာအပ်သောတရားဟုသင်ပုံ.... .... ၆၀

(၂) နှိပ်စက်နာကျင်တတ်သော တရားဟုထင်ပုံ ၆၁

(၃) ငြိမ်သက်သောတရားဟု ထင်မြင်ပုံ ၆၁

ဝေဒနာစေတသိက်၏ အနီးကပ်သုံးအကြောင်း(ပဒဋ္ဌာန်) ၆၃

ဝေဒနာစေတသိက်အမျိုးမျိုးပြားပုံ ၆၆

(၁) ဝေဒနာ ၁-မျိုး ၆၆
(၂) ဝေဒနာ ၂-မျိုး ၆၇
(၃) ဝေဒနာ ၂-မျိုးနှင့် ရေကန်ကြီးဥပမာ ၆၈
(၄) ဝေဒနာ ၃-မျိုး ၇၁
(၅) ဝေဒနာ ၅-မျိုး ၇၂
(၆) ဝေဒနာ ၆-မျိုး ၇၃

(က) သာမိသသုခဝေဒနာ ၇၇
(ခ) နိရာမိသသုခဝေဒနာ ၇၈
(ဂ) သာမိသဒုက္ခဝေဒနာ ၇၉
(ဃ) နိရာမိသဒုက္ခဝေဒနာ ၈၀
(င) အရှင်မဟာသီဝမထေရ်ကြီးဝတ္ထု ၈၀
(စ) သာမိသ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ ၈၃
(ဆ) နိရာမိသ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ ၈၄

(၇) ဝေဒနာ ၁၈-မျိုး ၈၄

(၈) ဝေဒနာ ၃၆-မျိုး ၈၅

(၉) ဝေဒနာ ၁၀၈-မျိုး ၈၉

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
ဝေဒနာအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ–	၉၀
(၁) စိတ်နှင့်အမြဲတမ်းဖြစ်သောတရား	၉၀
(၂) ရဟန္တာနှင့်ဒုက္ခဝေဒနာ	၉၁
(၃) ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာတို့ ဝေဒနာခံစားပုံချင်း မတူပုံ	၉၂
(၄) သတိသမ္ပဇညရှိသူတို့ ဝေဒနာသုံးပါးခွဲရှုပုံ	၉၆
(၅) ဝေဒနာတို့၏ဖြစ်ကြောင်း ချုပ်ကြောင်းတရားစသည်များ	၉၉
(၆) သုခဝေဒနာအချင်းချင်း အဆင့်အတန်းကွာခြားပုံ	၁၀၀
(၇) ဝေဒနာနှင့် ဥတ္တမပုဂ္ဂိုလ်	၁၀၂
(က) ဝေဒနာ ၆-ပါးကို သိရခြင်း	၁၀၃
(၁) ဝေဒနာဖြစ်ကြောင်းတရားကိုသိရခြင်း	၁၀၃
(၂) ဝေဒနာချုပ်ဆုံးခွင့်ကိုသိရခြင်း	၁၀၄
(၃) ဝေဒနာချုပ်ဆုံးကြောင်းအကျင့်ကိုသိရခြင်း	၁၀၆
(၄) ဝေဒနာ၏နှစ်သက်သာယာဖွယ်ကိုသိရခြင်း	၁၀၈
(၅) ဝေဒနာ၏ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးကို သိခြင်း	၁၀၉
(၆) ဝေဒနာ၏ ကျေတ်လွတ်ခွင့်ကို သိရခြင်း	၁၁၁
(ဂ) သတိပဋ္ဌာန်တရားနှင့် ဝေဒနာ	၁၁၂
စိတ္တလတောင်မဟာသေရ်ဝတ္ထု	၁၁၄
ဝေဒနာကြောင့် ဘဝစက်ဝန်း (သံသရာ)လည်ပတ်ပုံ	၁၁၆
(၁) ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ပုံ	၁၁၆
(၂) တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်ပုံ....	၁၁၈
(၃) ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်ပုံ	၁၁၉
(၄) ဘဝကြောင့် ဇာတိစသည်ဖြစ်ပုံ	၁၂၀
(၅) သံသရာဘဝစက်ဝန်းလည်ပုံ	၁၂၁

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
ဝေဒနာကို အစဲပြု၍ ဘဝစက်ဝန်း(သံသရာ) အလည်ရပ်ပုံ	၁၂၁
သညာစေတသိက်	
မှတ်သားပုံ ၃-မျိုး–	၁၂၅
သညာ၏ သဘောလက္ခဏာ	၁၂၅
(၁) အာရုံအမျိုးမျိုးကို မှတ်သားပုံ	၁၂၅
(၂) သညာသိ ပညာသိ ဝိညာဏ်သိအထူး	၁၂၇
(၃) ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းအရာ အသိ ၃-မျိုးအထူး	၁၂၈
(၄) ပင်လယ်ပမာ သညာသဘော	၁၂၉
(၅) သတိနှင့်သညာအထူး	၁၃၁
သညာစေတသိက်၏ ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စ(ရသ)	၁၃၁
(၁) နောက်ထပ်သိရန်မှတ်သားပုံ	၁၃၁
(၂) လက်သမားဥပမာ....	၁၃၁
(၃) ပစ္စည်းထိန်းဥပမာ....	၁၃၂
(၄) လက္ခဏာနှင့်ကိစ္စအထူး	၁၃၂
(၅) ဘုရားအဆူဆူခွဲတမ်း၍ မကျတ်နိုင်ပုံ	၁၃၂
(၆) သညာ၏သဘောအကျဉ်းချုပ်	၁၃၃
(၇) သညာ၏ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၁၃၄
(၈) မှားမှားမှန်မှန် စဉ်းတတ်ပုံ	၁၃၄
(၉) မျက်မမြင်ခြောက်ယောက်ဥပမာ	၁၃၄
သညာ၏ ပဒဋ္ဌာန်	၁၃၅
(၁) အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းဖြစ်ပုံ	၁၃၅
(၂) တောစောင့်ယောကျ်ားရုပ်(စာခြောက်ရုပ်)ဥပမာ	၁၃၆

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၃) မိန်းမရှာ၊ ယောကျ်ားရှာ ဥပမာ	၁၃၆
(၄) သညာ၏ နီးသောအကြောင်းနှင့်ဝေးသော အကြောင်း	၁၃၆
သညာစေတသိုက်အမျိုးမျိုး ပြားပုံ	၁၃၇
(၁) သညာ–၂-မျိုး	၁၃၇
(၂) သညာ–၂-မျိုး	၁၃၈
(၃) သစ္စာသညာ–၃-မျိုး	၁၃၈
(၄) တနည်းသညာ–၃-မျိုး	၁၃၉
သမဏသညာ–၃ မျိုးကို ပွားများသဖြင့် ရအပ်သော အကျိုး–၇-ပါး	၁၄၁
(၅) သညာ–၄-မျိုး	၁၄၁
(၆) သညာ၌ ဝေဖန်ပုံ–၆-မျိုး	၁၄၂
(၇) သညာတို့ကို သိခြင်း	၁၄၂
(၈) သညာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း	၁၄၃
(၉) သညာတို့၏ ထူးသောအဖြစ်	၁၄၃
(၁၀) သညာတို့၏ အကျိုး	၁၄၃
(၁၁) သညာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု	၁၄၃
(၁၂) သညာချုပ်ငြိမ်းစေနိုင်သည့်အကျင့်	၁၄၄
(၁၃) တနည်းသညာ–၆-မျိုး	၁၄၄
(၁၄) ဝတ္ထုဘေဒ (မှီရာအပြား)သညာ ၆-မျိုး	၁၄၅
(၁၅) သညာ–၇-မျိုး	၁၄၆
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဖြစ်သွားသော ဗာရာဏသီမင်း	၁၄၇
(၁၆) သညာ–၇-မျိုး	၁၄၆
(က) ကြက်တောင် အကြောတုံးများကို မီးရှို့ သည့် ဥပမာ	၁၄၈

အကြောင်းအရာ				စာမျက်နှာ
	(ခ)	သန်လျက်မြောက်ချီသည့်ဥပမာ	....	၁၄၉
	(ဂ)	အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ	....	၁၅၀
	(ဃ)	အကျိုးဆက် (နိဿန္ဒ)အားဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း		၁၅၁
(၁၇)		သညာ—၁၀-မျိုး	....	၁၅၁
		အရှင်ဝဏ္ဏီသ ပဟာနသညာဖြစ်ပုံ....	....	၁၅၂
(၁၈)		သညာ–၁၀-မျိုး (တနည်း)	....	၁၅၄
	(က)	ဂိရိမာနန္ဒထေရ်၏ ရောဂါကို သညာဖြင့် ကုသ ပေးပုံ	....	၁၅၅
	(ခ)	အနိစ္စသညာ ပွားခြင်းကြောင့် ရအပ်သောအကျိုး ၆-မျိုး	....	၁၅၅
	(ဂ)	အရှင်အာနန္ဒာ၏တပည့် အရှင်ဝဏ္ဏီသ အသုဘသညာဖြင်ပုံ	....	၁၅၆
(၁၉)		သညာ–၁၁-မျိုး	....	၁၅၇
(၂၀)		သညာ–၁၂-မျိုး	....	၁၅၈
		သညာအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ	....	၁၅၈
	(၁)	သညာ ဝိညာဏ် ပညာအဆုံးအဖြတ်	....	၁၅၈
	(၂)	သစ္စာနှင့် မိစ္ဆာ	....	၁၇၂
	(၃)	သညာနှင့် ခန္ဓဒေသနာ	....	၁၇၃
	(၄)	သညာကို သီးခြား ဟောခြင်းအကြောင်း	....	၁၇၃
	(၅)	ဝိပလ္လာသတရားသုံးပါး	....	၁၇၃
	(၆)	သညာဝိပလ္လာသ၌ တောသမင်ဥပမာ	....	၁၇၄
	(၇)	ကြောင်ကြောင်မြင်လျက်နှင့် မှားကြပုံ	....	၁၇၅
	(၈)	လွန်ကဲသောတရားများ	....	၁၇၅

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၉) သညာကို သီးခြားဟောရခြင်း အကြောင်းတမျိုး	၁၇၆
(က) သညာက ဝေဒနာအရသာ ပေါ်အောင် ကျေးဇူးပြုပုံ	၁၇၆
(ခ) တီကောင်ကို ကြာဆံထင်မှတ်သည့်ဥပမာ	၁၇၇
(ဂ) မျက်မှန်စိမ်းတပ်၍ အစာကျွေးသည့် ဥပမာ	၁၇၇
(၁၀) သတ္တဝါနှင့် သညာ	၁၇၇
(၁၁) တံလျှပ်ဥပမာနှင့် သညာ	၁၇၈
(၁၂) သညာပေါ်က ဒုက္ခဝေမည်	၁၇၉
သညာအတပ်ထပ် ရစ်ပတ်ပေါ်လိမ်ပုံ	၁၈၀
သညာကို သိမ်းလျှင် ဒုက္ခငြိမ်းမည် ကေန်	၁၈၀
စေတနာ စေတသိက်	
ဆက်သွယ်ပေးပုံ (၀၊) နှိုးဆော်ပုံ (၃)မျိုး .... —	၁၈၂
စေတနာစေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာ	၁၈၂
(၁) စေ့ဆော်တိုက်တွန်းပုံ	၁၈၃
(၂) ပြုပြင် စီမံပုံ	၁၈၄
စေတနာ၏ ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စ (ရသ)	၁၈၅
စေတနာနှင့် လယ်ပိုင်ရှင်	၁၈၅
စေတနာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၁၈၆
စေတနာနှင့် လက်သမားဆရာကြီး	၁၈၆
စေတနာစေတသိက်၏ ပဒဋ္ဌာန်	၁၈၇
စေတနာ ့ စေတသိက်၏ နာမည်ထူးများ	၁၈၈

[၄] ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့်

အကြောင်းအရာ			စာမျက်နှာ
(၁) ကမ္မ	....	....	၁၈၈
(၂) ပစ္စယ	....	....	၁၈၉
(၃) အာဟာရ	....	....	၁၉၁
(၄) သခ်ါရ	....	....	၁၉၃
(၅) ဘဝ (ကမ္မဘဝ)	....	....	၁၉၄
(၆) သခ်ါရနှင့် ဘဝအထူး	....	....	၁၉၅
(၇) ဒါန	....	....	၁၉၅
စေတံနာစေတသိက် အမျိုးမျိုးပြားပုံ			၁၉၆
(၁) စေတနာ ၂-မျိုး	....	....	၁၉၆
(၂) စေတနာ–၃-မျိုး	....	....	၁၉၉
(က) စေတနာသုံးတန်နှင့် ပဋိသန္ဓေအကျိုး		....	၂၀၁
(ခ) စေတနာသုံးတန် ပြည့်ဝသော သုမနပန်းသည်	....	....	၂၀၂
(ဂ) ပုဗ္ဗစေတနာ၏ အကျိုး	....	....	၂၀၃
(ဃ) ပုဗ္ဗစေတနာ ချိုတဲ့ခဲ့သော ပဥ္ဥပါပီနှင့် မင်းကုသ	....	....	၂၀၃
(င) အပရ စေတနာချိုတဲ့သော အပုတ္တက သငှေးကြီး	....	....	၂၀၄
(စ) ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံနှင့် စေတနာသုံးတန်	....	....	၂၀၅

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၄) ကိစ္စအားဖြင့် စေတနာ–၄-မျိုး....	၂၀၉
(က) ဇနကကံ	၂၀၉
(ခ) ဥပဟ္ထမ္ဘကကံ	၂၁၀
ဇနကကံကိုအမျိုးမျိုးထောက်ပံ့ပုံ	၂၁၁
ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို၊ အကုသိုလ်က ကုသိုလ်ကို ထောက်ပံ့ပုံ	၂၁၂
(ဂ) ဥပပီဋ္ဌကကံ	၂၁၂
နှိပ်စက်ပုံ–၃-မျိုး	၂၁၄
(ဃ) ဥပဃာတကကံ	၂၁၆
သတ်ဖြတ်ပုံ–၃-မျိုး	၂၁၈
(၆) အကျိုးပေးစဉ်အားဖြင့် စေတနာ–၄-မျိုး	၂၂၀
(က) ဂရုကကံ	၂၂၀
ကုသိုလ်ဂရုကံနှင့် အကုသိုလ်ဂရုကံများ	၂၂၀
အကုသိုလ် ဂရုကံ–၅-မျိုး....	၂၂၁
(ခ) အာသန္နကံ	၂၂၄
(ဂ) အာစိဏ္ဏကံ	၂၂၅
(ဃ) ကဋ္ဌတ္တာကံ	၂၂၅
(င) ကံလေးမျိုးတို့အကျိုးပေးပုံ	၂၂၅
(စ) အာသန္နကံနှင့် အာစိဏ္ဏကံပြဿနာ	၂၂၆

အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
(၂)	အကျိုးပေးဘာဝလအားဖြင့် စေတနာ–၄-မျိုး	၂၂၈
(က)	ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ	၂၂၈
	ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံနှင့် ပဝတ္တိကျိုး	၂၂၉
	ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ အကျိုးပေးပုံ	၂၂၉
	ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ၏ အင်္ဂါ–၄-ပါး	၂၃၁
(ခ)	ဥပပဇ္ဇ ဝေဒနီယကံ	၂၃၂
(ဂ)	အပရာပရိယာယ ဝေဒနီယကံ	၂၃၃
(ဃ)	အဟောသိကံ	၂၃၂
(င)	အကျိုးပေးခြင်း နှိုင်းယှဉ်ပုံ	၂၃၈
(၂)	အကျိုးပေးရာဌာနအားဖြင့် စေတနာ–၄-မျိုး	၂၃၉
(က)	အကုသိုလ်ကံ	၂၃၉
(ခ)	ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ	၂၄၀
	တိဟိတ်ကုသိုလ်နှင့် ဒွိဟိတ်ကုသိုလ်	၂၄၂
	အယုတ်အမြတ် ကုသိုလ်ကံ–၄-မျိုး	၂၄၃
	အယုတ် အမြတ်ကုသိုလ်ကံ–၃-မျိုး	၂၄၆
	ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံများအကျိုးပေးပုံ....	၂၅၁
(ဂ)	ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ	၂၅၄
	ရူပကုသိုလ်ကံ–၃-မျိုးစီတို့ကဲ့ပြားပုံ	၂၅၆
	ရူပကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးပုံ	၂၅၇
	အဘိညာဉ်နှင့် ပဋိသန္ဓေအကျိုး	၂၅၉
	ရူပကုသိုလ်ကံများနှင့် နိကန္တိတဏှာ	၂၆၀
(ဃ)	အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ	၂၆၃
	အင်္ဂါတိုက္ကမစျာန်နှင့် အာလမ္ဗနာတိုက္ကမစျာန်	၂၆၄

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
အရူပစျာန် အားထုတ်ရာ၌ ရည်မှန်းချက်များ	၂၆၄
အရူပစျာန်များရအောင်အားထုတ်နည်းများ....	၂၆၅
အရူပကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးပုံ	၂၆၈
(၉) ပြုလုပ်ပုံ အားဖြင့် စေတနာ လေးမျိုး	၂၆၉
(က) ကဏ္ဍကဏ္ဍဝိပါကကံ	၂၆၉
(ခ) သုက္ကသုက္ကဝိပါကကံ	၂၆၉
(ဂ) ကဏ္ဍသုက္ကကဏ္ဍသုက္ကဝိပါကကံ	၂၇၀
(ဃ) အကဏ္ဍအသုက္ကအကဏ္ဍအသုက္ကဝိပါကကံ	၂၇၀
(၁၀) ဖြစ်ရာဌာန စသောအားဖြင့် စေတနာ ဂ-မျိုး	၂၇၁
(က) ဂတိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌအကုသိုလ်ကံ	၂၇၁
(ခ) ဥပဓိသမ္ပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ	၂၇၂
(ဂ) ကာလသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌအကုသိုလ်ကံ	၂၇၃
(ဃ) ပယောဂသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌအကုသိုလ်ကံ	၂၇၃
(င) ဂတိဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ	၂၇၃
(စ) ဥပဓိဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ	၂၇၄
(ဆ) ကာလဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ	၂၇၄
(ဇ) ပယောဂဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ	၂၇၅
(ဈ) ဂတိဝိပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံ	၂၇၆
(ည) ဥပဓိဝိပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံ	၂၇၆
(ဋ) ကာလဝိပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံ	၂၇၇
(ဌ) ပယောဂဝိပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံ	၂၇၈
(ဍ) ဂတိသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံ	၂၇၈

[၄၊]　　ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့်

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၁) ဥပဓိသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံ	၂၇၉
(၈) ကာလသမ္ပတ္တိ ကုသိုလ်ကံ	၂၇၉
(တ) ပယောဂသမ္ပတ္တိ ကုသိုလ်ကံ	၂၈၁
စေတနာအကြောင်း အခြားသိကောင်းစဆုများ	၂၈၁
(၁) ရှေးဘဝကံက ယခုဘဝ၌ အကျိုးပေးနိုင်ပုံ	၂၈၁
(၂) ဝေးကွာသောအရပ်၌ ကံတို့အကျိုးပေးနိုင်ပုံ	၂၈၇
(၃) ကံတရားနှင့် မျိုးစေ့	၂၉၀
(၄) ကံကိုချည်းသာ အားမကိုးရာ	၂၉၀
(၅) ကံယုံကြည်မှုနှင့် ပုဗ္ဗေကတဟေတုဒိဋ္ဌိ	၂၉၃
(၆) စေတနာ ပါမပါသာ ပဓာန	၂၉၇
(၇) အိပ်မက်စေတနာနှင့် မိဘလင်သားတို့စေတနာ	၂၉၉
(၈) ကံတူအကျိုးပေးပုံ	၃၀၀
(၉) တယောက်ကုသိုလ်ကံကြောင့် အများစံရပုံ	၃၀၂
(၁၀) တယောက်အကုသိုလ်ကံကြောင့် အများခံရပုံ	၃၀၃
(၁၁) ဒဏ်ခံရတတ်ပုံ	၃၀၈
(၁၂) ကုသိုလ်ကံများသူနှင့် နည်းသူ	၃၀၈
(၁၃) ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ထက် အားကြီးပုံ	၃၀၉
(၁၄) ကံအကျိုးပေးဆန်းကြယ်ပုံ	၃၁၁
(က) သူတို့သုံးဦး	၃၁၃
(ခ) သေကံမရောက် သက်မပျောက်သူနှစ်ဦး....	၃၁၅
(ဂ) အမိနိုင်ငံပြန်လိုသည့်သဘော်သား	၃၁၅
(ဃ) လက်မှတ်မရမက ဝယ်သောဘုန်းတော်ကြီး	၃၁၆
စေတနာကြောင့် ဘဝစက်ဝန်း(သံသရာ)လည်ပုံ	၃၁၈
(၁) ဝိညာဉ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်သည်	၃၁၈

အကြောင်းအရာ စာမျက်နှာ

(၂) နာမ်ရုပ်ကြောင့် အာယတန (၆)ပါး စသည်ဖြစ်ခြင်း ၃၁၉
(၃) အာသဝကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်သည် ၃၁၉
(၄) အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်သည် ၃၂၀

စေတနာချုပ်ငြိမ်းကင်းပြတ်သဖြင့် သဝစက်ဝန်း(သံသရာ)
အလည်ရပ်ပုံ ၃၂၀

ကေဂ္ဂတာစေတသိက်

စိတ်၏ တည်ကြည်ခြင်းသဘော ၃-မျိုး ၃၂၂

ကေဂ္ဂတာစေတသိက်၏ လက္ခဏာ ၃၂၂

(၁) သဘောအားဖြင့် မရွှေ့ရှားပုံ ၃၂၃
(၂) သုတ္တန်ကေဂ္ဂတာနှင့် အဘိဓမ္မာကေဂ္ဂတာ ၃၂၅
(၃) သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မပျံလွှင့်အောင်ပြုပုံ ၃၂၅
(၄) ကေဂ္ဂတာသမာဓိနှင့် စျာန်ဣန္ဒြေဗိုလ် ၃၂၆
(၅) စိတ်ဖြစ်တိုင်း ကေဂ္ဂတာဖြစ်ပုံ ၃၂၆

ကေဂ္ဂတာသမာဓိ၏ လက္ခဏာတမျိုး ၃၂၈

(၁) အကြီးအမှူးပဓာနဖြစ်ပုံ ၃၂၈
(၂) သမာဓိနှင့် စုလစ်မွမ်းချန်ဥပမာ.... .... ၃၂၉
(၃) သမာဓိနှင့် ပြည့်ရှင်မင်း ဥပမာ ၃၂၉
(၄) သမာဓိနှင့် ထီးဖြူရုံဥပမာ ၃၂၉

ကဂ္ဂတာ၏ ဆောင်ရွက်မှု ရသ ၂-မျိုး ၃၃၀

အတူဖြစ်ဖက်နာမ်ဘရားတို့ကို ပေါင်းစုပေးခြင်းကိစ္စ ၃၃၁

(၁) ပေါင်းစုပေးပုံနှင့် ရေဥပမာ ၃၃၀
(၂) ဘုရင်မင်းမြတ်ဥပမာ ၃၃၁

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
ပျံ့လွင့်မှုဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စ	၃၃၁
(၁) ဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးပုံ	၃၃၁
(၂) သမ္ပတ္တိရသ(အကျိုးရသ)	၃၃၂
ကေဂ္ဂတာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ၂- မျိုး	၃၃၂
ငြိမ်သက်သောတရားဟု ရှေ့ရှုထင်ခြင်း	၃၃၂
(၁) အာရုံတခုဉ် ငြိမ်သက်ပုံ	၃၃၂
(၂) ဆီမီးလျံ၏ငြိမ်သက်ခြင်းနှင့်တူပုံ	၃၃၃
ဉာဏ်ဟူသော အကျိုးတရားကိုဖြစ်ပွားစေသည်ဟု ရှေ့ရှုထင်ခြင်း	၃၃၃
သမာဓိကဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ပုံ	၃၃၄
ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း (ပဒဋ္ဌာန်)	၃၃၅
(၁) အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းဖြစ်ပုံ	၃၃၅
(၂) သုခပဒဋ္ဌာန်	၃၃၅
(၃) သုခသည် ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်ပုံ	၃၃၆
(၄) သုခနှင့် စတုတ္ထစျာန်	၃၃၆
(၅) စတုတ္ထစျာန်ဌိရှိသော ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်း	၃၃၇
(၆) သုခသည် သမာဓိ၏ နီးစွာသောအကြောင်း....	၃၃၈
ကေဂ္ဂတာစေတသိက်အမျိုးမျိုးပြားပုံ	၃၃၉
(၁) ဇာတ်အားဖြင့် ကေဂ္ဂတာ-၃-မျိုး....	၃၃၉
(က) အကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာ	၃၃၉
သတ်မှုဆိုင်ရာ	၃၃၉

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
ခိုးမှုဆိုင်ရာ	၃၄၀
မိစ္ဆာစာရမှုဆိုင်ရာ	၃၄၀
(၂) ကုသိုလ် ကေဂ္ဂတာ	၃၄၂
(၃) အဗျာကတ ကေဂ္ဂတာ	၃၄၂
(က)အဗျာကတ ကေဂ္ဂတာဖြစ်ပုံ	၃၄၂
(ခ)အဗျာကတ ကေဂ္ဂတာနှင့် အားနည်းမှု	၃၄၂
(၄) အကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာနှင့် ကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာ နှိုင်းယှဉ်ပုံ	၃၄၃
(၅) သမာဓိ ၂-မျိုး	၃၄၄
(၆) သမာဓိ ၃-မျိုး	၃၄၅
(၇) သမာဓိ ၄-မျိုး	၃၄၇
(၈) သမာဓိ ၅-မျိုး	၃၄၇
သမာဓိ၏အမည်ထူးများ	၃၄၈
(၁) သမထအမည်ကိုရခြင်း	၃၄၈
(က) ပုထုဇဉ်သမာဓိ	၃၄၈
(ခ) ရဟန္တာသမာဓိ	၃၄၉
(ဂ) ဒုတိယစျာန်စသည်၌ရှိသောသမာဓိ	၃၄၉
(၂) အဓိစိတ္တအမည်ကိုရခြင်း	၃၄၉
(၃) အပွနာအမည်ကိုရခြင်း....	၃၅၀
(၄) ဣန္ဒေဗိုလ် စသောအမည်ကိုရခြင်း	၃၅၀
(၅) ဣန္ဒေမည်ပုံ	၃၅၀
(၆) ဥဒ္ဓစ္စသည် သမာဓိအလိုသို့ လိုက်မလိုက်	၃၅၀
(၇) မဏိသာရ မဥ္ဇူအဆို	၃၅၀
(၈) ပရမတ္ထ သရူပ အနုဝဏ္ဏနာအလို	၃၅၁

အကြောင်းအရာ	စံသမျက်နှာ
(၉) ဒီပနီအလို	၃၅၂
(၁၀) ဗိုလ်မည်ပုံ	၃၅၂
(၁၁) ဗောဇ္ဈင်မည်ပုံ	၃၅၂
(၁၂) မဂ္ဂင်မည်ပုံ	၃၅၃
(၁၃) ဣန္ဒြေ ဗိုလ် မဂ္ဂင် မမည်သော ဧကဂ္ဂတာ	၃၅၃
(၁၄) ဈာနင်မည်ပုံ	၃၅၃
(က) ဈာနင်အမည်မရသော ဧကဂ္ဂတာ	၃၅၃
(ခ) ဈာနင်အမည်ရသော သမာဓိ၏ သမာဓာနသဘော	၃၅၄
(ဂ) အာရုံ၌စိတ်ကို ကောင်းစွာထားခြင်း	၃၅၄
(ဃ) အာရုံ၌စိတ်ကို အညီအမျှထားခြင်း	၃၅၅
(င) ဣန္ဒြေတို့ကို အညီအမျှထားရှိခြင်း	၃၅၅
(၁၅) မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်	၃၅၇
သမာဓိအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ	၃၅၇
(၁) သမာဓိ သမာဓာနနှင့်သီလသမာဓာနအထူး ၂-ပါး	၃၅၇
(၂) ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပွနာသမာဓိအထူး	၃၅၈
(၃) တည်ကြည်မှုသမာဓိကိုပွားပုံ	၃၅၈
(၄) သမာဓိ၏အကျိုးအာနိသင်	၃၅၉
(၅) သမာဓိ၏တန်ခိုး	၃၆၁
(၆) သမာဓိဝိပ္ပာရဣဒ္ဓိ	၃၆၂
(၇) သမာဓိဝိပ္ပာရဣဒ္ဓိဖြစ်ပေါ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ	၃၆၂
(၈) အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ သမာဓိတန်ခိုး	၃၆၂
(၉) အရှင်သဉ္ဇိဝမထေရ်၏ သမာဓိတန်ခိုး	၃၆၃
(၁၀) အရှင်ခါဏုကောဏ္ဍည၏ သမာဓိတန်ခိုး	၃၆၃

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၁၁) မယ်ဥတ္တရာ၏ သမာဓိတန်ခိုး	၃၆၄
(၁၂) မိဖုရားခေါင်ကြီးသာမာဝတီ၏ သမာဓိတန်ခိုး	၃၆၅
သမာဓိကိုမထူထောင်နိုင်ကသံသရာ၌အူကြောင်ကြောင်ဖြစ်မည်	၃၆၆
(၁) စိတ်ကိုအစိုးမရသူ အရူးနှင့်တူ	၃၆၇
(၂) စိတ်ကိုအစိုးမရသူ ခွေးရူးပြန်သူနှင့်တူ	၃၆၇
(၃) ဣတိပိသော တပုဒ်ဆုံးအောင် သမာဓိမရှိကြ	၃၆၈
(၄) နှုတ်နှင့်သာအဆုံးသတ်ကြရန်	၃၆၈
(၅) စိတ်မခိုင်သူနှင့် ပဲ့မနိုင်သည့်လှေသူကြီးဥပမာ	၃၆၈
သမာဓိကိုထူထောင်မှ အူကြောင်ကြောင်အဝမှလွတ်မည်	၃၆၉
(၁) သမာဓိကို ထူထောင်ကြပါစို့	၃၆၉
(၂) အာနာပါနဖြင့် သမာဓိကိုထူထောင်ပုံ	၃၇၀
(၃) ဝီရိယ ၂-ပါး	၃၇၀
(၄) စိတ်အမှတ်ပြုမှု မြဲအောင်လုပ်	၃၇၁
(၅) စိတ်ရှုးစိတ်နောက်ပျောက်နိုင်ပုံ	၃၇၁

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်

ဇီဝိတိန္ဒြေမည်ပုံ	၃၇၃
ဇီဝိတိန္ဒြေ၏သက္ခဏာ	၃၇၃
(၁) နာမ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ပုံ	၃၇၃
(၂) ရေဥပမာ	၃၇၄
(၃) ထင်ရှားရှိခိုက်သာ စောင့်ရှောက်ပုံ	၃၇၅
(၄) ရေကန်ရှိရေ	၃၇၅
(၅) ကြာရိုးကြာစွယ်အတွင်းရှိရေ	၃၇၅
(၆) နို့ထိန်း(ကလေးထိန်း)ဥပမာ	၃၇၆

အကြောင်းအရာ			စာမျက်နှာ
(၂) လှေလှော်သူဥပမာ	....	....	၃၂၆
ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ရသ	....	....	၃၂၂
နာမ်အစဉ်ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ပုံ	....	....	၃၂၂
ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်	....	....	၃၂၈
(၁) ဘင်ခဏမတိုင်မီ တည်တံ့အောင်ထားပုံ		....	၃၂၈
(၂) ဆီမီးဥပမာ	....	....	၃၂၉
ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ ပဒဋ္ဌာန်	....	....	၃၂၉
နာမ်တရားများ နီးစ္ဓာသောအကြောင်းဖြစ်ပုံ		....	၃၂၉
ဇီဝိတိန္ဒြေအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ		....	၃၀၁
(၁) ဇီဝိတိန္ဒြေ ၂-မျိုး	....	....	၃၀၁
(၂) သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏အသက်	....	....	၃၀၁
(၃) အသက်နှင့်ရုပ်နာမ်	....	....	၃၀၂
(၄) သဝိညာဏကနှင့် အဝိညာဏက		....	၃၀၃
(၅) သစ်ပင်သည် သက်ရှိလော၊ သက်မဲ့လော		....	၃၀၃
(က) သာရတ္ထဒီပနီဋီကာရှင်းလင်းချက်		....	၃၀၅
(ခ) အာဘိဓမ္မာအဆို	....	....	၃၀၆
(ဂ) စိတ်ရှိသည်အသက်ရှိသည်ဟုထင်မှတ်ရအောင်			
စွမ်းဆောင်ပုံ	....	....	၃၀၈
(ဃ) အသေအရှင်ပြဿနာ	....	....	၃၀၈
(c) အကျဉ်းချုပ်မှတ်သားရန်....		....	၃၁၀
(၆) ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ စောင့်ရှောက်ရာကာလအဆုံးအဖြတ်			၃၁၀
(၇) နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးတို့ကို			
စောင့်ရှောက်သလော		....	၃၁၁
(ဂ) စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေဂမ္မဇရုပ်တို့ကိုလည်း			
စောင့်ရှောက်သည်မဟုတ်လော....		....	၃၁၁

အကြောင်းအရာ စာမျက်နှာ

(၉) ရုပ်နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေတို့ အတူချုပ်ကြပုံ ၃၉၂
(၁၀) ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ် ၂-မျိုး ၃၉၃
(၁၁) ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ် ၂-မျိုးပျက်စီးပုံ ၃၉၃
(၁၂) ကာလသုံးပါးနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ ၃၉၅
(၁၃) ဦးခေါင်းပြတ်နှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ ၃၉၇
(၁၄) ကိုယ်စောင့်ဇီဝိတိန္ဒြေ ၃၉၉
(၁၅) ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ဝဋ်ဒုက္ခတို့၏ဦးခေါင်း ၄၀၀
(၁၆) ဇီဝိတိန္ဒြေ၏အစွမ်း.... .... ၄၀၁
(၁၇) ဇီဝိတိန္ဒြေကြာမြင့်စွာရှင်သန်ရေး ၄၀၁
(၁၈) ဖြစ်ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ ၄၁၀

မနသိကာရစေတသိက်

နှလုံးသွင်းပုံ ၃-မျိုး ၄၁၄
မနသိကာရစေတသိက်၏လက္ခဏာ ၄၁၄
(၁) အာရုံသို့ ဖြောင့်စွာသွားစေပုံ ၄၁၄
(၂) ရထားထိန်းဥပမာ ၄၁၆
မနသိကာရစေတသိက်၏ရသ.... .... ၄၁၆
(၁) အာရုံနှင့်ယှဉ်ဇေပုံ ၄၁၆
(၂) ဝိတက်၊ စေတနာ၊ မနသိကာရအထူး ၄၁၇
(၃) လှေပြိုင်သူဥပမာ ၄၁၇
မနသိကာရစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ၄၁၈
(၁) အာရုံရှိရာသို့ရှေ့ရှုပုံ ၄၁၈
(၂) သတိနှင့် မနသိကာရအထူး ၄၁၈
(၃) တိဿရဟန်းကြီး၏ မကောင်းသောနှလုံးသွင်း ၄၁၉
(၄) မျောက်မင်း၏သတိနှင့်မနသိကာရ ၄၂၀

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့်

အကြောင်းအရာ				စာမျက်နှာ
မနသိကာရ စေတသိက်၏ပဒဋ္ဌာန်		....	....	၄၂၀
အာရုံသည် အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းဖြစ်ပုံ		....	....	၄၂၀
မနသိကာရအမျိုးမျိုး		....	....	၄၂၁
(၁)	မနသိကာရ ၃-မျိုး	....	....	၄၂၁
	(က) ဝီထိပဋ္ဌိပါဒက မနသိကာရ		....	၄၂၂
	(ခ) ဇဝနပဋ္ဌိပါဒက မနသိကာရ....		....	၄၂၃
	(ဂ) အာဝဇ္ဇနပဋ္ဌိပါဒက မနသိကာရ		....	၄၂၄
(၂)	မနသိကာရ ၃-မျိုး အထူးထပ်မံရှင်းပြခြင်း		....	၄၂၄
(၃)	မနသိကာရ ၂-မျိုး	....	....	၄၂၆
(က)	အသုံးများသော မနသိကာရ		....	၄၂၆
	သင့်လျော်အောင်နှလုံးသွင်းရပုံ		....	၄၂၈
	စိတ်နာဖွယ်မဟုတ်	....	....	၄၂၉
	ဘုရားအဆုံ အမနာခံနိုင်ရမည်		....	၄၃၀
	ရန်ဘုံမှသည်နှင့်တူ	....	....	၄၃၀
	နှလုံးသွင်းမကောင်းမှု	....	....	၄၃၁
	ခါးပိုက်နှိုက် ၂-ဦး နှလုံးသွင်း		....	၄၃၂
	နှလုံးသွင်းပြောင်းပါ	....	....	၄၃၃
	ကုသိုလ်မပြတ်ဖြစ်ပါစေ	....	....	၄၃၄
	လိုဟရနေသည့် ရုက္ခစိုးနတ်ကြီး		....	၄၃၄
	အထည်ချုပ်သမားဘဝ	....	....	၄၃၅
	အမြင်အထင်မကောင်းသောပြိဿာ		....	၄၃၅
	မနသိကာရနှင့် အရိယာမဂ်....		....	၄၃၆
	နှလုံးသွင်းကောင်းတော့ သောတာပန်ဖြစ်			၄၃၇
	ငါးများသမားအရိယ	....	....	၄၃၇
	မလ္လိကာမိဖုရားကြီးနှင့် နှလုံးသွင်း		....	၄၃၈

ကြောင်းအရာ စာမျက်နှာ

ယောနိသောနှင့် ကောင်းရာသုဂတိ ၄၇၁
သေခါနီးရှင်ပြု ၄၇၁
အမျိုးသမီးငါးဦးနှင့် နှလုံးသွင်း ၄၇၂

(ခ) နှလုံးသွင်းမကောင်းမှုကြောင့် ကြေကွဲဖွယ်ရာ
ဖြစ်ရပ်များ ၄၇၇
သေခါနီးငယ် ၄၇၆
ကြောင်နှင့်ကြက် ၄၇၆
ကျားသစ်မနှင့် သမင်မ ၄၇၇
ဘီလူးနှင့်လူ ၄၇၇
ဘီလူးမရှာပုံတောင်ထက် ၄၇၈
ဘုရားထတောသူ ၄၇၈
ဘီလူးမသောတာပန်တည် ၄၇၈
ဘီလူးမကျေးဇူးဆပ်ခြင်း ၄၇၉
နှလုံးသွင်းမှုသတ်ပြုဆင်ခြင်.... .... ၄၅၀

(ဂ) အယောနိသောနှင့်မြေပြိတ္တာ ၄၅၀
သဒ္ဓေးကြီးလက်ခံမောင်းခတ်ခြင်း ၄၅၁
သဒ္ဓေးကြီးနှလုံးသွင်းကောင်းပုံ ၄၅၁
ရန်သူအား ရှေးဦးစွာအမျှဝေခြင်း ၄၅၂
သူခိုးက တောင်းပန်ပုံ ၄၅၃

(ဃ) အမျှမဝေ ကုသိုလ်မရ ၄၅၃
အဝတ်မဆီး ကိုယ်လုံးတီးဘဝ ၄၅၄
အယောနိသောနှင့် ပြိတ္တာဘုံ ၄၅၅

(င) နှလုံးသွင်းမကောင်းလျှင်ကဏ္ဍာ၊ကောင်းလျှင်
ဘာဝနာ ၄၅၆

[စော်] ဗုဒ္ဓအာဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့်

အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
အစုံတဏှာနှင့် အဆန်ဘာဝနာ	....	၄၅၆
ပဲ့ကြည့်တတ်၍ ရဟန္တာဖြစ်ပုံ	....	၄၅၇
မတ္တရာဆရာတော်	....	၄၅၈
မနသိကောင်းမှု အယူမှန်မည်၊	....	၄၅၈
ယောနိသောနှင့်ဘုရားရှင်	....	၄၅၈
ဘုရားဖြစ်ရန် မနသိကာရအကြောင်းခံပုံ	....	၄၅၉
နှလုံးသွင်းကောင်းအောင်ကြိုးပမ်းကြစို့	....	၄၅၉
နှလုံးသွင်းမကောင်းလျှင် အပါယ်ကျ၍ သံသရာလည်မည်	....	၄၆၀
နှလုံးသွင်းကောင်းလျှင် နိဗ္ဗာန်ရ၍ သံသရာစက်ရပ်မည်	....	၄၆၂
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ်သံသရာ	....	၄၆၄
(၁) အနုလုံ	....	၄၆၄
(၂) ပဋိလုံ	....	၄၆၅
နိဂုံး	....	၄၆၆

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်များ

အဋ္ဌမတွဲ

အတွဲ (၁)

နဒေ၊ တယ ဘဂဝေါ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ပရမတ်တရား လေ့လာစိစစ်နည်း လေးမျိုး

လေ့လာစိစစ်နည်းခေါ်ပုံ။ ။ရုပ်နာမ်ခမည်း ပရမတ္ထသဘာဝတရားအားလုံး၌ လက္ခဏာ,ရသ,ပစ္စုပ္ပဋ္ဌာန်,ပဒဋ္ဌာန်ဟူသော သဘောတရားလေးမျိုး အသီးသီး ကြေစမြဲ ဖြစ်သည်။ ရုပ်တရား နာမ်တရားများကို လေ့လာရာ၌ လက္ခဏာ,ရသ, ပစ္စုပ္ပဋ္ဌာန်,ပဒဋ္ဌာန်ဟူသော ရှုထောင့်လေးဘက်မှ ရှုမြင်လေ့လာနိုင်မှ ဒိဋ္ဌိပဲသုဒ္ဓိ အဆင့်သို့ ရောက်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့ ပရမတ်တရားတို့ကို လေ့လာစိစစ်ရာ၌ အသုံးပြုသော နည်းများဖြစ်၍ ဤလက္ခဏာစသော ရှုထောင့်လေးခုတို့ကို "ပရမတ်တရား လေ့လာစိစစ်နည်းလေးမျိုး" ဟု အမည်ခေါ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤ ရုပ် နာမ်တရားတို့ကို ရှုမှတ်ရာ၌ သုတမယဉာဏ် အဖြစ်ဖြင့် အထောက်အကူ ရနိုင်ရန် ဤသာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ ပြုစုထုတ်ဝေသော "ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအဖွင့်ကျမ်းများ"၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောတရားများကို တင်ပြရာတွင် လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပ္ပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန် ဟူသော အချက်ကြီး လေးချက်ကို ပဓာနပြု၍ တင်ပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့်

ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောတရားများကို မလေ့လာမီ ဤလက္ခဏစသော အချက်ကြီး လေးချက်တို့၏ အဓိပ္ပာယ်အသီးသီးကို သိတားရန် တခုစီ ရှင်းပြပါမည်။

လက္ခဏ။ ။လက္ခဏဆိုသည်မှာ မြန်မာလို အမှတ်အသားဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏၊ ပါဠိသက်အားဖြင့် လက္ခဏာဟု ရေးထုံးပြုကြ၏၊ ဤနေရာ၌ ပရမတ်တရားတို့၏ အမှတ်အသားကို လက္ခဏာဟု ခေါ်၏။ ထိုအမှတ်အသားလက္ခဏာသည်–

(၁) တရားအများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သာမညလက္ခဏာ၊

(၂) အများနှင့်မဆိုင် ကိုယ်ပိုင်သီးခြား အမှတ်အသားဖြစ်သော သဘာဝလက္ခဏာ၊

ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် မမြဲခြင်း(အနိစ္စ)၊ဆင်းရဲခြင်း(ဒုက္ခ)၊ အစိုးမရခြင်း(အနတ္တ)၊ လက္ခဏာအမှတ်အသားများသည် ရုပ်တရား နာမ်တရား အားလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောကြောင့် သာမညလက္ခဏာ မည်၏။ ရုပ်တရားအားလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော(ရုပ္ပန) လက္ခဏာနှင့် နာမ်တရားအားလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အာရုံသို့ညွှတ်ကိုင်းခြင်း(နမန) လက္ခဏာတို့သည်လည်း "သာမညလက္ခဏာ"များဖြစ်ကြသည်။

ရုပ်တရားများတွင် ခက်မာမှုသဘောသည် ပထဝီဓာတ်၏ ကိုယ်ပိုင်သီးခြားလက္ခဏာဖြစ်၏။ ဖွဲ့စည်းမှု, ယိုစီးမှုသဘောသည် အာပေါဓာတ်၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာဖြစ်သည်။ နာမ်တရားများတွင်လည်း အာရုံကိုသိခြင်း ယူခြင်းသည် စိတ်၏ သီးခြားလက္ခဏာဖြစ်၍ အာရုံကိုတွေ့ထိခြင်းသည် ဖဿစေတသိက် တမျိုးတည်းနှင့်သာ ဆိုင်သော ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာဖြစ်သည်။ ထိုကိုယ်ပိုင် သီးခြားလက္ခဏာများကို "သဘာဝလက္ခဏာ" ဟု ခေါ်သည်။

ဤ "ဗုဒ္ဓအာဘိဓမ္မာ အဖွင့်ကျမ်းများ" ၌ တရားတပါးစီ တပါးစီ၏ ကိုယ်ပိုင်သီးခြား လက္ခဏာဖြစ်သော "သဘာဝလက္ခဏာ"ဖြင့်သာ စိစစ်တင်ပြထားပါသည်။

ရသ။ ။ရသသဒ္ဒါသည် ဤနေရာ၌ (၁)ပြုဖွယ်လုပ်ငန်း (ကိစ္စ)နှင့်(၂) ပြည့်စုံခြင်း(သမ္ပတ္တိ) ဟူသော အဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုးကိုဟောသည်။ ယင်းအဓိပ္ပာယ်များအရ ရသသည် (၁)ကိစ္စရသ၊ (၂) သမ္ပတ္တိရသဟု နှစ်မျိုးပြား၏။ ထိုတွင် ကိစ္စရသဆိုသည်မှာ ပရမတ်တရားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြုမူဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ–အာရုံ၏သဘောမှန်ကို ဖုံးကွယ်ထားခြင်းသည် မောဟစေတသိက်၏ ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းဖြစ်၍ မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဟဒယဝတ္ထုရူပ်တို့ကို လောင်ကျွမ်းခြင်းသည် ဒေါသစေတသိက်လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ ယင်းကိစ္စရသကို အကျိုးပစ္စုပဋ္ဌာန်တရားကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သဖြင့် အကြောင်းရသဟူ၍လည်း ဆိုနိုင်သည်။

အကြောင်းစုံညီသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းကို သမ္ပတ္တိရသဟုခေါ်သည်။ ယင်းရသကို အကျိုးရသဟူ၍လည်း ခေါ်နိုင်သည်။ဥပမာ–ဒေါသကြောင့် ခြေတုန်လက်တုန်ဖြစ်ခြင်း၊ အသံတုန်ခြင်း မျက်နှာထားခက်ထန်ကြမ်းတမ်းလာခြင်း စသော တကိုယ်လုံး၌ မလိုလားအပ်သော အနိဋ္ဌရူပ်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ဒေါသစေတသိက်၏ သမ္ပတ္တိရသပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စုပဋ္ဌာန်။ ။ပစ္စုပဋ္ဌာန်[1] ဆိုသည်မှာ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ထိုပစ္စုပဋ္ဌာန်သည်(၁) အကျိုး(ဖလ) ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ (၂) ဉာဏ်တွင်ထင်မြင်လာသော သဘောခြင်းရာ (ဥပဋ္ဌာနာကာရ[2]) ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။

၁။ ပစ္စုပဋ္ဌာန=ပတိ+ဥပဋ္ဌာန။ ပတိ=ရှေးရှု။ ဥပဋ္ဌာန=ထင်ခြင်း။

၂။ ဥပဋ္ဌာနာကာရ=ထင်သောအခြင်းအရာ။

ထိုတွင် အကျိုးပစ္စုပဋ္ဌာန်ဆိုသည်မှာ ကိစ္စဘခုခုကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သည့်အခါ ထိုကိစ္စကြောင့် အကျိုးတမျိုးမျိုးရလာသကဲ့သို့ ပရမတ်တရားတို့၏ ပြုမူဆောင်ရွက်မှု ကိစ္စရသကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည့် အကျိုးတရားမျိုးဖြစ်၏။ ဥပမာ–ကောင်းမွန်ဖြောင့်မှန်စွာ မကျင့်နိုင်ခြင်းဟူသော မောဟစေဘသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်နှင့်တူသည်။ မောဟစေတသိက်၏ ကိစ္စရသသည် အာရုံ၏သဘောမှန်ကို ဖုံးကွယ်ထားခြင်းဖြစ်၏၊ ကောင်းမွန်ဖြောင့်မှန်စွာ မကျင့်နိုင်ခြင်းသည် အာရုံ၏သဘောမှန်ကို ဖုံးကွယ်ထားခြင်း ကိစ္စရသကြောင့်ဖြစ်၍ အကျိုးပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟုခေါ်သည်။

ဉာဏ်တွင်ထင်မြင်လာသော သဘောခြင်းရာ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ကား ပရမတ်တရားတခု၏ သဘောထားကို ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင် နက်နက်နဲနဲဆင်ခြင်လိုက်သည့်အခါ စူးစူးစိုက်စိုက် လေ့လာရှုမြင်သူတို့၏ ဉာဏ်တွင် ထိုပရမတ်တရား၏ သဘောလက္ခဏာဖြစ်စေ၊ ကိစ္စဖြစ်စေ၊ အကြောင်းတရားဖြစ်စေ၊ အအကျိုးတရားဖြစ်စေ ထင်လာတတ်သည်။ ယင်းသို့ထင်မြင်လာသောပရမတ်တရား၏ သဘောလက္ခဏာစသော အခြင်းအရာသည်ပင် ဥပဋ္ဌာနာကာရ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ–တစုံတယောက်သောသူကို သူ၏ ဟန်ပန် အမူအရာတို့ကိုကြည့်၍ အကဲခတ်သည့်အခါ အကဲခတ်သူဉာဏ်တွင် ထိုသူ၏ စိတ်နေသဘောထားတမျိုး ထင်မြင်လာသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပဒဋ္ဌာန်။ ။ပဒဋ္ဌာန်[၁] ဆိုသည်မှာ ပရမတ်တရားတို့၏ အနီးကပ်ဆုံးသောအကြောင်းတရားဖြစ်သည်။ အကျိုးတရားတခု ဖြစ်ပေါ်လာမှုတွင် အကြောင်းတခုသာ ရှိသည်မဟုတ်၊ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲအထောက်အကူပြုနေကြသည့် ကွင်းဆက်အကြောင်းများ အမြောက်အမြားရှိ၏။ ယင်းအကြောင်းများကို နီးသောအကြောင်း ဝေးသောအကြောင်းဟု ကျမ်းဝန်များ၌ နှစ်မျိုးခွဲထား၏။ ယခု ပဒဋ္ဌာန် ဆိုသည်မှာ ထိုနှစ်မျိုးအနက် အကျိုးတရား၏ အနီးကပ်ဆုံးသောအကြောင်းပင်

၁။ ပဒဋ္ဌာန်=ပဒ+ဋ္ဌာန။ပဒ=အကြောင်း+ဋ္ဌာန=အကြောင်း။

ဖြစ်သည်။ဥပမာ-ဒေါသဖြစ်စရာအနိဋ္ဌာရုံတခုနှင့် တွေ့ကြုံ၍ ဒေါသဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ ဒေါသဖြစ်ခြင်းအကြောင်းတရားကို စိစစ်လျှင်(၁)အနိဋ္ဌာရုံနှင့် (၂) နှလုံးသွင်းမကောင်းမှု (အယောနိသောမနသိကာရ)ဟူသော အကြောင်းနှစ်ခုကို တွေ့မှု၏။သို့တွင် အနိဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံနေရစေကာမူ နှလုံးသွင်းမကောင်းမှုသာ ဒေါသဖြစ်လာနိုင်စရာ ရှိသောကြောင့် နှလုံးသွင်း မကောင်းမှု (အယောနိသော မနသိကာရ)သည်သာ နီးသော အကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်၍ အနိဋ္ဌာရုံမှာ ဝေးသောအကြောင်း မျှသာ ဖြစ်သည်။

၁။ အယောနိသော = နည်းမှန်လမ်းမှန် မဟုတ်သောအားဖြင့် (ဝါ) မသင့်လျော်သောအားဖြင့် + မနသိကာရ = နှလုံးသွင်းခြင်း။

ဖဿ စေတသိက်

ဖဿ = တွေ့ထိခြင်း

တွေ့ထိပုံ (၃)မျိုး[1]

(က) အာရုံကို ထွေထိခြင်းမျှ သဘောသည်လည်းကောင်း၊

(ခ) အာရုံကို ထွေထိတတ်သော သဘောသည်လည်းကောင်း၊

(ဂ) မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများအား အာရုံနှင့် တွေ့ထိအောင် ပြုလုပ်တတ်သော သဘောသည်လည်းကောင်း ဖဿမည်၏။

အထက်ဖော်ပြပါ တွေ့ထိပုံ (၃)မျိုးတွင် (က)၌ ဖော်ပြထားသော "အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းမျှ သဘော" သည်သာ ဖဿ၏အမှန်သဘော မုချသဘောဖြစ်သည်။(ခ)(ဂ)တို့၌ ဖော်ပြထားသောသဘောတို့သည် ဖဿ၏ အမှန်သဘော,မုချသဘောများ မဟုတ်ကြချေ၊ အတွေ့စံလမ်းသူတို့၏ အယူကိုပယ်ဖျက်ဖို့ရာ ပရိယာယ်တင် ဥပစာတင်၍ ဖော်ပြထားသော သဘောအဓိပ္ပာယ်များဖြစ်ပါသည်။

ခွဲခြားအံ့–ပရမတ္ထသဘောတရားတို့မည်သည် အမှုဒုရာကြိယာ သက်သက်မျှသာဖြစ်သော တရားမျိုးဖြစ်၏၊ ထိုပရမတ္ထ သဘောတရားများ၌ ဒြဗ္ဗ,သဏ္ဌာန်,ကိုယ်ဟန်ပုံပန်းဟူ၍ မရှိကြ၊ ဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်းတို့နှင့် စပ်၍သာ ဖြစ်ကြရကုန်၏၊ မိမိဘို့၏ အားစွမ်းသတ္တိဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြသည်မဟုတ်ကြကုန်၊ တခဏမျှသာ ဟည်တံ့နိုင်ကြကုန်၏၊ သူတပါး အလိုဆို့လိုက်နိုင်သော တရားမျိုးမဟုတ်၍ အနတ္တခမ္မတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿစေတသိက်သည်လည်း ပရမတ္ထသဘောတရားဖြစ်၍ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း အမှုအရာကြိယာသဘောသည်သာ ဖဿ၏အမှန်သဘော, မုချသဘောဖြစ်ပါသည်။

---

[1] အဘိဓမ္မာဝတာရဋ္ဌီကာသစ်၊ ပ၂၉၀။

သို့သော် ပရမတ်အရာတွင် မကျွမ်းကျင်သော ပုထုဇဉ် အချိုက ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ ထိုထိုအမှုကိုပြုလုပ်စီမံတတ်၍ ကာရက,ခံစားတတ်၍ ဝေဒကခေါ်သော အတ္တသည်ရှိ၏၊ အာရုံကိုတွေ့ထိရာ၌ တွေ့ထိခြင်းကြိယာကား ဖဿတည်း၊ ထိုတွေ့ထိခြင်းကြိယာကိုဖြစ်စေတတ်သော(ဝါ)အာရုံကို တွေ့ထိတတ်သော ကတ္တားမှာ-အတ္တဖြစ်သည်ဟု စွဲလမ်း မှတ်ထင်ကြလေသည်။ ထိုယူမှားချက်ကို ပယ်ဖျက်ဖို့ရာ ဖဿ၌ တွေ့ထိတတ်သောကတ္တား သဘောမရှိသော်လည်း ရှိသကဲ့သို့ ပရိယာယ်ဆင် ဥပစာတင်၍ (ခ) အဓိပ္ပာယ်ကို ပြဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ အာရုံကို တွေ့ထိရာ၌ အတ္တက တွေ့ထိသည်မဟုတ်၊ အတ္တဆိုသည်ပင် အထင်အရှား မရှိ၊ ဖဿကသာ တွေ့ထိသည်၊ ဖဿဟူသောသဘောတရားမှ တပါး အခြား တွေ့ထိတတ်သောကတ္တား တမျိုး မရှိဟု ဆိုလိုပါသည်။

အချိုကလည်း "ဝေဒနာစသော တရားတို့သည် အတ္တကြောင့်သာ အာရုံကိုတွေ့ထိကြရ၏၊ အတ္တသည်တွေ့ထိခြင်း ကြိယာကို ပြီးစေနိုင်သော သတ္တိရှိ၏"ဟု စွဲလမ်း ကြပြန်၏၊ ထိုစွဲလမ်းချက်ကို ပယ်ဖျက်ဖို့ရာ ဖဿ၌ အာရုံကို တွေ့ထိကြောင်း သတ္တိမရှိ သော်လည်း ရှိသကဲ့သို့ ဥပစာတင် ပရိယာယ်ဆင်၍ (ဂ) အဓိပ္ပာယ်ကို ပြဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ–ဖဿနှင့် ဖြစ်ဖော် ဖြစ်ဖက်ဖြစ်ကြသော ဝေဒနာစသည့် နာမ်တရားတို့၏ အာရုံကို တွေ့ထိရခြင်း အကြောင်းမှာ အတ္တမဟုတ်, အတ္တဟုပင် အထင်အရှားမရှိ၊ ဖဿသည်သာလျှင် ဝေဒနာစသော ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားတို့၏ အာရုံကို တွေ့ထိကြောင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

ဤသို့ ပရမတ္ထတရားတိုင်း၌ အဓိပ္ပာယ်သုံးမျိုး ဖွင့်ဆိုရခြင်း အကြောင်းကို အခြား စေတသိက် အဖွင့်များ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း သိရန်ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ဖယ်စေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာ

ဖယ်သည် အာရုံကို တွေ့ဆိုခြင်း သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏[1]၊ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း လိုသည်မှာ အာရုံ၏ ကောင်းသော (၇၇ဌ) အရသာနှင့် မကောင်းသော (အဒုဋ္ဌ) အရသာသို့ ကိုက်ရောက်အောင် ထိထိခိုက်ခိုက် ယူမှုမျိုးဖြစ်သည်[2]။

- တွေ့ထိမှု သဘောသည် ရူပ်တရား အချင်းချင်းဌာန ရှိနိုင်ဖြစ်နိုင်၏ နာမ်တရားများ၌ မရှိနိုင်၊ မဖြစ်နိုင်၊ ထိုသို့မဖြစ်နိုင်ပါလျက် ဖယ်ဟူသော နာမ်တရားသည် အဘယ်သို့ အာရုံကို တွေ့ထိနိုင်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား–ဖယ်က အာရုံကို တွေ့ထိနိုင်သည်ဟုဆိုရာ၌ ရူပ်ဝတ္ထုအချင်းချင်း တွေ့ထိသကဲ့သို့ ကိုယ်ထိလက်ရောက် တိုက်ရိုက် တွေ့ထိခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ နာမ်တရားကို၏ သဘာဝအတိုင်း အာရုံတခုခု၌ တွေ့ထိသော အချင်းအရာ အားဖြင့် (၀၊) ခဲတံခိုက်သည့် သဘောဖြင့် ဖြစ်ခြင်းမျိုးကို တွေ့ထိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အမှန်အားဖြင့် ရူပါရုံသည် မျက်စိ အကြည် ခဲတံကို ထိခိုက်ရာ၌ အရာဝတ္ထုချင်း မငြိမကပ် မထိမစပ်မိပဲ ခဲတံခိုက်သည့် သဘောအားဖြင့် ထိခိုက်သကဲ့သို့ ဖယ်ကလည်း မငြိမကပ်မထိမစပ်ပဲ စိတ်နှင့်အာရုံနှစ်ပါးကိုခဲတံခိုက်သည့်သဘောဖြင့် ထိခိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။[2]

ထိုခဲတံခိုက်မှုမျိုးသည် အကျိုးအရာ၌ အလွန်ထင်ရှားမြင်၊ ဥပမာ–

(၁) ချဉ်သီးစားနေသူကို မြင်ရသောသူသည် မိမိကိုယ်တိုင် မစားရသော်လည်း စားရဘိသကဲ့သို့ တံတွေး လျှောရည်ယိုခြင်း၊

(၁+၂) အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၁။

၂။ သင်္ဂြိဟ်မဟာဋီကာသစ်၊ ၉၁။

(၂) ကြင်နာသနား တတ်သူသည် သူတပါး သတ်ပုတ်ညှဉ်းဆဲခံနေရသည်ကို မြင်ရသောအခါ မိမိကိုယ်တိုင်မခံရသော်လည်း ခံနေရဘိသကဲ့သို့ ကြက်သီးမွေးညှင်းထခြင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်တုန်လှုပ်ခြင်း၊

(၃) ကြောက်လန့်တတ်သူသည် သစ်ပင်ထိပ်ဖျားသို့ ရောက်နေသူကို မြင်ရသည့်အခါ မြေပေါ်မှာ ရပ်နေပါလျက် မိမိကိုယ်တိုင်သစ်ပင်ထိပ်ဖျားသို့ ရောက်နေဘိသကဲ့သို့ ကြောက်ဒူးတုန်ခြင်း၊

(၄) မွေးစသောသတ္တဝါဘို့သည် ခြသေ့်, ကျား စသည်တို့ကိုမြင်သည့်အခါရုတ်တရက်မပြေးနိုင်ပဲ ဖင်သီနေသကဲ့သို့ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ အာရုံများနှင့် တွေ့ကြရသည့်အခါ ခြေလက်မသယ်နိုင် မင်သက်မိနေခြင်း စသည်တို့ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်[၁]။

အထက်ပါ ဥပမာများ အတိုင်း ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ တွေ့ထိရခြင်း မဟုတ်သော်ငြားလည်း ဓာတ်သဘာဝ အလိုက် ထိခိုက်မှုမျိုး ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ နာမ်ဓာတ်တို့၏ သဘာဝအတိုင်း ထိခိုက်တွေ့ထိမှု သဘောကိုပင် ဖဿဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(၂) ဖဿ၏ ရသ (၂) မျိုး

ဖဿ စေတသိက်၌–

(က) ဆောင်ရွက်မှု လုပ်ငန်း ဟူသော ကိစ္စရသ၊

(ခ) အပြည့်အစုံဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဟူသော သမ္ပတ္တိရသ၊

နှစ်မျိုးလုံးရှိ၏။

၁။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋ္ဌီကာသစ်၊ ပ။၂၉၁။

(က) ဖဿ၏ ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စရသ

ဖဿ၏ ဆောင်ရွက်မှုလုပ်ငန်း ကိစ္စမှာ စိတ်နှင့်အာရုံကို တွေ့ထိပေးခြင်း ဖြစ်၏[၁]။

စိတ်သည်ဖဿနှင့်ကင်း၍ မိမိအလိုလို အာရုံကို မယူနိုင်ချေ၊ ဖဿက စိတ်ကို အာရုံနှင့်ဆက်စပ်ပေးမှု တွေ့ထိပေးမှုကြောင့်သာ စိတ်သည်အာရုံကို ယူနိုင်၏၊ မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်)ကို အဆင်းအာရုံ(ရူပါရုံ)နှင့်ဆက်စပ်ပေး၏။ပ။ လျက်သိစိတ်(ဇိဝှါဝိညာဏ်)ကို အရသာအာရုံ(ရသာရုံ) နှင့်ဆက်စပ်ပေး၏၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်)ကို အတွေ့ အထိအာရုံ(ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)နှင့် ဆက်စပ်ပေး၏၊ ကြံသိစိတ်(မနောဝိညာဏ်)ကို သဘောတရား အာရုံ(ဓမ္မာရုံ)နှင့် ဆက်စပ်ပေး၏၊ ဤသို့ ဖဿစေတသိက်သည် ဝိညာဏ်ခြောက်ပါးကို အာရုံခြောက်ပါးနှင့် ဆက်စပ်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သည်။

(ခ) ဖဿ၏ အပြည့်အစုံဖြစ်မှုဟူသော သမ္မတ္တိရသ

ဖဿဖြစ်ပေါ်မှုဟူသည် ဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှုကြောင့် ဖြစ်၏၊ မျက်စိအကြည်ဓာတ် (စက္ခုပသာဒ) စသောဝတ္ထုရုပ်များနှင့် အဆင်းအာရုံ(ရူပါရုံ)စသောအာရုံတရားတို့ ထိခိုက်မှုကြောင့် ဖဿဟူသော အကျိုးတရား ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။[၂]

ဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှုကြောင့် ဖဿဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဆိတ်နှစ်ကောင် ငှေ့ခတ်သောဥပမာ၊ လင်းကွင်းနှစ်ခုတီးသော ဥပမာ၊ လက်ဝါးနှစ်ဘက်တီးသော ဥပမာတို့ဖြင့် မိလိန္ဒပဉ္ဍာပါဠိတော်၌ ရှင်းလင်းဟောကြားထား၏၊ ဆိတ်နှစ်ကောင်ခတ်သော ဥပမာ၌ ဆိတ်တကောင်သည် ရူပါရုံစသော အာရုံတရားနှင့်တူ၍ အခြားဆိတ်တကောင်က မျက်စိ

၁။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၁။

အကြည်ဓာတ်စသော ဝတ္ထုရူပ်နှင့်တူ၏၊ ထိုဆိတ်နှစ်ကောင် ထိတွေ့ဝှေ့ခတ်ခြင်းသည် ဖဿ ဖြစ်ပုံနှင့်တူ၏၊ လင်းကွင်းတီးသော ဥပမာ၊ လက်ဝါးတီးသော ဥပမာတို့ဖြင့်လည်း ပေးခဲ့သောလင်းကွင်း၊ တဘက်သောလက်ဝါးတို့သည် အာရုံတရားနှင့်တူ၍ အခြားလင်းကွင်းနှင့် လက်ဝါးတို့သည် ဝတ္ထုရူပ်မျိုးနှင့်တူကြ၏၊ လင်းကွင်းနှစ်ခု၊ လက်ဝါးနှစ်ဘက်တို့ ကွေ့ဆုံတီးခတ်မိခြင်းသည် ဖဿဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့်တူ၏ဟု ဖော်ပြထားပါသည်[1]။

(၃) ဖဿစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်

ဖဿစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်သည်—

(က) အကျိုး(ဖလ)ပစ္စုပဋ္ဌာန်နှင့်

(ခ) ဉာဏ်တွင် ထင်မြင်လာသော သဘောချင်းရာ (ဥပဋ္ဌာနာ-ကာရ)ပစ္စုပဋ္ဌာန်

ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်[2]။

(က) အကျိုး (ဖလ)ပစ္စုပဋ္ဌာန်

ဖဿ၏အကျိုး ပစ္စုပဋ္ဌာန်သည် ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတရားဖြစ်၏[3]။

အာရုံကို ထိတွေ့မှုဖဿကြောင့် အာရုံ၏အရသာကို ခံစားမှု(ဝေဒနာ)ဟူသော အကျိုးတရား ပေါ်လာ၏၊ အာရုံတခုခုကို ခံစားရာ၌ ရှေးဦးစွာ ထိုအာရုံနှင့် ထိတွေ့ရန်လိုအပ်ပါသည်၊ တွေ့ထိမှုရှိမှသာ ထိုအာရုံကို ခံစားနိုင်၏၊ ဖဿသည် မိမိနှင့်ပေါင်းဆုံမိသော ရူပါရုံစသော အာရုံခြောက်ပါးတို့၏ ကောင်းသောရာ ဂုဏ် မကောင်းသော ရသဂုဏ် ပေါ်အောင် ကြိတ်နယ်ထိခိုက်ပေး၏၊ ယင်းသို့ ဖဿ ကြိတ်နယ် ထိခိုက်ပေးမှုကြောင့် ပေါ်လာသည့်အရသာကို ဝေဒနာက ခံစားခြင်း ဖြစ်ပါသည်[3]။

၁။ မိလိန္ဒပဉ္ဍာပါဠိတော်၊ ၆၁။

၂။ အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၂။

၃။ ပရမတ္ထသံခေါပ်ဋီကာ ဒု ၃၇၄။

ဖဿသည် ဝေဒနာဟူသောအကျိုးတရားကို ဖြစ်စေရာ၌ စိတ်၌သာ ဖြစ်စေပေသည်၊ ဥပမာ–မီးကျီးခဲ၊ ချိတ်၊ အပူငွေ့တို့နှင့် အလားတူသည်၊ မီးကျီးခဲကား ပြင်ပဝတ္ထုဖြစ်သော အကြောင်းကည်း၊ ထိုမီးကျီးခဲဖြင့် ချိတ်ကို ကင်သောအခါ ချိတ်၌အပူငွေ့ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ကိုအပူငွေ့သည် မီးကျီးခဲကြောင့်ဖြစ်ရသော်လည်း မီးကျီးခဲကို နူးညံ့ပျော့ပြောင်းအောင် မပြု။ မိမိမှီရာ ချိတ်ကိုသာ နူးညံ့ပျော့ပြောင်းအောင် ပြုသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝတ္ထုအာရုံဟူသော ပြင်ပအကြောင်းနှင့် စိတ်ဟူသော အတွင်း အကြောင်း သုံးမျိုးတွင် ဝတ္ထုအာရုံ ကြောင့် ဖြစ်ရသော ဖဿသည် ထိုဝတ္ထုအာရုံတို့၌ ဝေဒနာကို မဖြစ်၊ မိမိမှီရာ စိတ်၌သာ ဝေဒနာကို ဖြစ်စေခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤဥပမာ၌ ဝတ္ထုအာရုံတို့သည် မီးကျီးခဲနှင့်တူ၏၊ စိတ်သည် ချိတ်နှင့် တူ၏၊ ဖဿသည် အပူငွေ့နှင့်တူ၏၊ ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ချိတ်၏ ပျော့ပြောင်းနူးညံ့ပုံနှင့် တူ၏[၁]။

စက္ခုဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော ဖဿကြောင့် ဝေဒနာသုံးမျိုး ဖြစ်ပုံ

မျက်စိ အကြည်ဓာတ်၊ အဆင်း အာရုံနှင့်မြင်သိပုဝိညာဏ်ဓာတ်တို့ သုံးပါး ပေါင်းဆုံ မိသည့်အခါ အာရုံကို ကွေ့ထိခြင်းဆိုသည့် ဖဿသဟော ပေါ်လာပါသည်၊ ဤ နေရာ၌ မြင်သိမှု စက္ခုဝိညာဏ်ဓာတ်က အဆင်းမှန်း, သဏ္ဌာန်မှန်း, ဖြူလျှင်ဖြူမှန်း, နီလျှင်နီမှန်း မျှကိုသာ သိသည်၊ ကောင် သောအရသာ မကောင်းသောအရသာ ထင်ရှားပေါ်ထွက်အောင်စက္ခုဝိညာဏ်က မစွမ်း နိုင်၊ အရသာပေါ်လာအောင် အာရုံကို ဖိညှစ်ကြိတ်နယ်မှုကား ဖဿ၏ ကိစ္စဖြစ်သည်၊ ဖဿကြိတ်နယ်ပေးမှုကြောင့် အာရုံ၏အရသာ ပေါ်လာ သည့်အခါ အာရုံအမျိုးအစားအလိုက် အာရုံ၏အရသာကို ခံစားသည့် ဝေဒနာတရား အစားစား ပေါ်လာရသည်။

၁။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၊၁ ၅၂။

အဆင်းအာရုံက လှလှပပ တင့်တင့်တယ်တယ် ကောင်းသည့်အာရုံ ဖြစ်လျှင် ကောင်းသည်ကို ခံစားသည့် သုခဝေဒနာ ဖြစ်လာသည်။

မြင်တွေ့ရသည့်အဆင်းက ဆိုးသည့်အဆင်း အာရုံ, ရွံစရာ မုန်းစရာ ကောင်းသည့် အဆင်းအာရုံဖြစ်လျှင် ဆိုးသည်ကို ခံစားသည့် ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြပ်လာသည်။

အဆင်းအာရုံက အကောင်းအဆိုး မထင်ရှားသည့် ရိုးရိုးအဆင်း အာရုံဖြစ်လျှင် ခံစားမှုသဘော မထင်ရှားသည့် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ ဖြစ်လာသည်။

သောတဒ္ဓါရဒ္ဓ ဖြစ်သော ဖဿကြောင့် ထို့အတူ နားအကြည်မာတ်, **ဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ** အသံအာရုံ,ကြားသိမှု **သောတ ဝိညာဏ်တို့ ပေါင်းဆုံမိ၍** ဖဿဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ၌လည်း ကြားရသည့် အသံအာရုံ၏ အကောင်း အဆိုးကို လိုက်၍ ခံစားမှုပေဒနာ အကောင်း **အဆိုးများ** ထိုက်သလို ဖြစ်လာရပေသည်။

သီချင်းသံ, တူရိယာသံ, သာယာနာပျော်ဖွယ် ကောင်းသည့်အသံ, ချိသာအေးမြသည့်အသံများကို ကြားရသည့်အခါ နားထဲမှာ ခံသာသည့် သုခဝေဒနာဖြစ်သည်။ နားထောင်လို့ကောင်းသည့် သဘော, နားဝင်ချိသည့် သဘောမျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။

စူးရှသည့်အသံ, ကြိမ်းမောင်း ဆဲဆိုသံများကို ကြားရသည့်အခါ နားထဲမှာ မခံသာသည့် ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပေါ်လာသည်။ နားမခံသာသည့် သဘော အခံရခက်သည့် သဘောမျိုးဖြစ်ပါသည်။

ကောင်းဆိုးနှစ်ပါး မထင်ရှားသည့် ရိုးရိုးအသံများကို ကြားရသည့် အခါ၌ မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးခံစားမှု ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းဥပေက္ခာဝေဒနာသည် အလွန်သိမ်မွေ့ ငြိမ်သက်သည့်အတွက် ခံစားမှု မထင်ရှားချေ၊ ခံစားသည်ကိုပင် မသိပဲ ဖြစ်တတ်ပေသည်။

နှာခေါင်းအကြည်ဓာတ် အနှံ့အာရုံဃာနဝိညာဏ်၊ လျှာအကြည်ဓာတ် ရသာရုံဇိဝှာဝိညာဏ် ကိုယ်အကြည်ဓာတ် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ကာယဝိညာဏ် ထိုသုံးပါးစီ သုံးပါးစီ ဆုံမိသည့်အခါ၌လည်း ဖဿဓာတ်ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ယင်းဖဿကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာသုံးမျိုး ဖြစ်ပေါ်ပုံတို့ကိုလည်းအထက်ပါ နည်းကိုမှီ၍ သိနိုင်ကြပေသည်။

မနောဒ္ဓါရ၌မှိသော ဖဿကြောင့် ဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ

စိတ်နှလုံးနှင့် သဘောအာရုံကို မှီပြီး ကြံသိမှု ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းမှာ မနောဒ္ဓါရ ခေါ်သည့် စိတ်နှလုံး၊ သဘောအာရုံဆိုသည့် စိတ်ကူးအာရုံနှင့် ကြံသိမှုခေါ်သည့် မနောဝိညာဏ် ဓာတ်တို့ ဆုံမိကြသည်။ ယင်းသုံးပါးတို့ ဆုံမိသည့်အခါ စိတ်ကူးထဲမှာ အာရုံကို တွေ့မှုဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ စိတ်ကူးထဲမှာ အာရုံကို တွေ့လျှင် ထိုအာရုံကို ခံစားသည့်ဝေဒနာများ ထိုက်သလိုဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ကိုယ်အလိုရှိသည့် အာရုံကောင်းများနှင့်တွေ့လျှင် သုခဝေဒနာဖြစ်လာ၏၊ မှန်၏၊ ရှေးတုန်းက ကောင်းစား ချမ်းသာခဲ့ဖူးသည်များကို ပြန်လည်တွေးတောပြီး စိတ်ထဲမှာချမ်းသာပျော်ရွှင်နေတတ်ပေသည်။ နောင်အခါ ကြီးပွားချမ်းသာမည့် အရေးများကိုလည်း မြော်တွေးကြံတွေးပြီး ဝမ်းသာပျော်ရွှင် နေတတ်ပေသည်။ ယခုလောလောဆယ် ကြီးပွားချမ်းသာနေပုံများကိုလည်း စဉ်းစားကြံပြီး ပျော်ရွှင်ချမ်းသာနေတတ်ပေသည်။ ဤသည်မှာ ကောင်းသော ဖဿအတွေ့ကြောင့် သုခဝေဒနာ ဖြစ်လာပုံ ဖြစ်သည်။

မိမိအလိုမရှိသည့် အနိဋ္ဌာရုံများနှင့် တွေ့လျှင်ကား ဆင်းရဲဒုက္ခ ဝေဒနာ ဖြစ်လာ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပုံကား ရှေးအခါက ဆင်းရဲခဲ့ရပုံ ဘေးဒုက္ခ ရောက်ခဲ့ရပုံများကို ပြန်လည်စဉ်းစားမြို့တွေးတောရှိသော်လည်း ကောင်း၊ နောင်အခါ ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ရမှာ ဘေးရန်နှင့်တွေ့ရမှာ အကြပ်အတည်းနှင့် ရင်ဆိုင်ရမှာများကို စဉ်းစားကြံတွေးရှိသော်လည်းကောင်း၊

ယခုလောလောဆယ် ဆင်းရဲနေပုံ ဘေးရန်နှင့် တွေ့နေပုံတို့ကို စဉ်းစား ကြံတွေး၍သော်လည်းကောင်း စိတ်မချမ်းမသာ ဝမ်းနည်းစိတ်ပျက်စွာ ဖြစ်နေတတ်ပေသည်။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းသည် မကောင်းသော ဖဿအတွေ့ကြောင့် ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့အာရုံက ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ စိတ်ကူးထဲမှာ အာရုံကောင်းနှင့် တွေ့လျှင် ဝမ်းသာရွှင်ပြသည့် သုခဝေဒနာဖြစ်သည်။ အာရုံဆိုးနှင့် တွေ့လျှင် စိတ်နှလုံး မသာယာတဲ့ ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အာရုံက မထင်မရှား မှေးမှေးမှိန်မှိန်ဖြစ်နေလျှင် ဝေဒနာကလည်း နည်းနည်းသာ ဖြစ်သည်။ အာရုံက ပီပီသသ ထင်ထင်ရှားရှားဖြစ်လျှင်ကား ဝေဒနာကလည်း အလွန်အကဲ ဖြစ်လာပေသည်။

မဆိုးမကောင်း သာမန်အာရုံနှင့် တွေ့လျှင်တော့ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဖြစ်လာသည်။ ယင်းဝေဒနာသည် ချမ်းသာမှုလည်းမရှိ၊ ဆင်းရဲမှုလည်း မပါ၊ ခံစားမှုသဘောပင် မထင်ရှားသည့် အလွန်သိမ်မွေ့သော ဝေဒနာမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

ဥမ္မာဒန္တီနှင့် သိဝိဘုရင်။ ။ပဏ္ဍာသနိပါတ် ဥမ္မာဒန္တီဇာတ်၌ ဘုရားလောင်း သိဝိဘုရင်ကြီးသည် ဥမ္မာဒန္တီသင္ဘေးသမီးကို မြင်တွေ့ရသည့်ဖဿကြောင့် ရူးနောက်သွားသည်အထိ ဒုက္ခရောက်သွားရပေသည်၊ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်းချုပ်မှာ–

သိဝိဘုရင်ကြီးသည် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် တခုသောနက္ခတ်ပွဲသဘင်နေ့မှာ ဆီမီးရောင်ရှိန် တထိန်လိန်ထွန်းညို အလှဆင်ထားသည့် အရိုင်ဌပူရမြို့တော်ကြီးကို လှည့်လည်ရှုစားရန် ထွက်တော်မူလာခဲ့ပေသည်။ ရှေးဦးစွာ စစ်သေနာပတိကြီး အာဘိပါရက၏ အိမ်ရှေ့သို့ရောက်သွား၏၊ ထိုအခါမှာ စစ်သေနာပတိကြီးကတော် ဥမ္မာဒန္တီသင္ဘေးသမီးသည်ကိန္နရီမကလေးသဖွယ် လေသာပြူတင်းပေါက်မှာရပ်လျက် မင်းကြီးအား ပန်းပွင့်ပန်းကုံးတို့ဖြင့် ကြဲချယင်း မိမိရဲ့အလှအပကို ပြသလိုက်၏။

ယင်းသို့ အလှအပပြုခြင်းမှာ အကြောင်း ရှိပေသည်။ ဥမ္မာဒန္တီသဌေး သမီးကလေးအရွယ်ရောက်လာချိန်တွင် ဖခင်သဌေးကြီးက "မိမိမှာဘုရင်နှင့်သာထိုက်တန်သည့် သမီးရတနာထွန်းကားခဲ့ပါသည်။ လက္ခဏာတတ် ပုဏ္ဏားတော်ကြီးများကို စေလွှတ်စုံစမ်းပြီး အရှင်မင်းကြီးအလိုရှိတိုင်းစီမံပါ" ဟု သိဝိဘုရင်ကြီးအား လျှောက်ထားခဲ့ဖူးသည်။ ထိုစဉ်အခါက မင်းကြီးသည် သဌေးကြီး လျှောက်တင်သည်အတိုင်း ပုဏ္ဏားတော်ကြီးများကို သွားရောက်စုံစမ်းရန် စေလွှတ်လိုက်သည်။ ပုဏ္ဏားတော်ကြီးများသည်ဥမ္မာဒန္တီကို မြင်ရသည်နှင့်တပြိုင်နက် သတိလွှတ်ကင်းပြီး ဣန္ဒြေမဆောင်နိုင်ပဲ စားသောက်သည့်နေရာမှာပင် အမှားမှားအယွင်းယွင်း ဖြစ်ခဲ့ကြရသည်၊ ထိုအခါ ဥမ္မဒန္တီက ကျက်သရေမဲ့တယ်ဆိုပြီး ပုဏ္ဏားတော်ကြီးများကို အိမ်မှခဲ့ကြရသည်။ နင်ထုတ်စေခဲ့သည်။

ဤပြုမူချက်ကြောင့် ပုဏ္ဏားတော်ကြီးများသည် ဥမ္မာဒန္တီအပေါ် ရန်ငြိုးဖွဲ့ကြသည်၊ ဘုရင့်ထံသို့ ရောက်ကြသည့်အခါ "ဥမ္မာဒန္တီဟာ ယုတ်မာတဲ့အမျိုးသမီးဖြစ်ပါတယ်၊ မိဖုရား မဖြစ်ထိုက်ပါဘူး" လို့ လျှောက်တင်ကြ၏။ မင်းကြီးကလည်း ယုံကြည်ပြီး ဥမ္မာဒန္တီကို လျစ်လျူရှုထားခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို သိရသည့်အခါ ဥမ္မာဒန္တီက "နေနှင့်ဦးပေါ့၊ ဘုရင်ကြီးကို ဖူးမြော်ခွင့်ရတဲ့တနေ့မှာ ဘုရင်ကြီးဘယ်လိုဖြစ်မယ်ဆိုတာ သိရပါလိမ့်မယ်" လို့ ဘုရင်ကြီးအပေါ် စိတ်ထဲမကျေမနပ်ဖြစ်နေခဲ့သည်၊ ထို့နောက် ဖခင်သဌေးကြီးက သမီးချော ဥမ္မာဒန္တီကို စစ်သေနာပတိကြီးအဘိပါရကထံ ဆက်သလိုက်လေသည်။ ထို့နောက် စစ်သူကြီးကတော် ဖြစ်လာသည့် ဥမ္မာဒန္တီသည် ဘုရင်ကြီး မြို့လှည့်လည်လာသည့်အခါမှာ ဤကဲ့သို့ မိမိ၏ အလှကျက်သရေများကို အစွမ်းကုန် ပြသလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထိုအခါ သိဝိဘုရင်ကြီးမှာ ဥမ္မာဒန္တီ၏ ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါလက္ခဏာများကို မြင်တွေ့လိုက်ရသည်နှင့်တပြိုင်နက် စိတ်ရူးနောက်သွား၏။ မြို့ကိုဆက်လက်မရှုစားနိုင်တော့ပဲ ထိုအိမ်ရှေ့မှပင် နန်းတော်သို့ လှည့်ပြန်လာခဲ့ရသည်။ နန်းတော်သို့ ရောက်သော်လည်း မအိပ်နိုင် မစားနိုင် ဥမ္မာဒန္တီ၏ ရုပ်ဆင်း

အင်္ဂါကိုသာ မျက်စိထဲမှာဖျောက်မရပဲ သူရှုးပမာ မြည်တမ်းပြောဆိုနေ လေသည်၊ သိကြားမင်းကသာ လိုရာဆုကို ပေးမယ် ဖြစ်လဲဖြစ်နိုင်မယ်ဆို ယင် "တညနှစ်ညလောက် အဘိပါရက စစ်သူကြီးဖြစ်ပါရစေ၊ ဥမ္မာဒန္တီနဲ့ တညနှစ်ညလောက် ပျော်မွေ့ပြီးတော့မှ သိဝိမင်းကြီးပြန်ဖြစ်ပါရစေ" လို့ ဆုတောင်းမယ်ဟု မဖြစ်နိုင်သည်ကို ယောင်ယမ်းပြောဆိုနေပါသတဲ့။

ဤကဲ့သို့ သိဝိဘုရင်ကြီး ဒုက္ခဝေဒနာ ခံစားနေရသည်မှာ ဥမ္မာဒန္တီ၏ အဆင်းအာရုံကို သူစိတ်ထဲမှာ တွေ့နေတဲ့ ဖယထောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ဉာဏ်တွင် ထင်မြင်လာသော သဘောချင်းရာ (ဥပဋ္ဌာနာကာရ) ပစ္စုပဋ္ဌာန်

ဖယသည် (၁) မျက်စိအကြည်ဓာတ်စသော ဝတ္ထုရူပ် (၂) အဆင်း အာရုံ (ရူပါရုံ)စသော ရူပ်ဘရားများနှင့်(၃) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) စသောဝိညာဏ်၊ ထိုသုံးပါးတို့၏ပေါင်းဆုံတိုက်ဆိုင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ သောတရားဟု အဘိဓမ္မာသဘောကို လေ့လာသူတို့၏ဉာဏ်တွင် သဘော ပေါက်ထင်မြင်လာသော အချင်းအရာရှိ၏[1]။

ဥပမာ- ကောင်းကင်ပြင်၌ တိမ်တိုက်နှစ်ခုတို့ တွေ့ဆုံတိုက်ခိုက်မိသော အခါ လျှပ်စစ် ဝင်းပြောင်လာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ကျောက်ခဲနှင့် မီးခတ်သံတုံးတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မိသောအခါ မီးပွားမီးတောက်ပေါ်လာသ ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊မျက်စိအကြည်ဓာတ်စသော ဝတ္ထုရူပ်များနှင့် အဆင်း အာရုံစသော အာရုံရုပ်တို့ထိခိုက်မိသောအခါမြင်သိစိတ်စသော အသိစိတ် ဓာတ်(ဝိညာဏ်)ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်၊ ထိုဝတ္ထုအာရုံ ဝိညာဏ်သုံးပါး ဆုံမို ကြသောအခါမှ ဖယပေါ်လာပါသည်။

---

[1] အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၂။

အဘိဓမ္မာ ရုပ်နာမ်တရားကို စူးစူးစိုက်စိုက် လေ့လာသူသည် ဖဿ၏ သဘောကို ဆင်ခြင်လေ့လာလိုက်သည့်အခါ "ဖဿဆိုသည်မှာ ဝတ္ထု, အာရုံ ဝိညာဏ်သုံးပါးတို့ ပေါင်းဆုံမိသောကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တရား" ဟု ဉာဏ်တွင်ထင်မြင်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၄။ ဖဿ၏ အနိုးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရား (ပဒဋ္ဌာန်) ၂-မျိုး

(၁) အာရုံခြောက်ပါး

ဖဿစေတသိက်၏ အနိုးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားသည် မျက်စိ အကြည်ခာတ်စသောဝတ္ထုရုပ်ခြောက်ပါး၌ ရှေးရှုထင်လာသော အာရုံ ခြောက်ပါးဖြစ်၏[၁]။

ဖဿသည် ပစ္စုပဋ္ဌာန်ခန်းတွင်ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဏ် သုံးပါးတို့ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောတရားဖြစ်၏၊ ထိုသုံး ပါးတွင် မျက်စိ အကြည်ခာတ်စသော ဝတ္ထုရုပ်များ၌ အဆင်းအာရုံ (ရူပါရုံ)စသောအာရုံများရှေးရှု ထင်လာမှုသည် အရေးအကြီးဆုံး သော အကြောင်းဖြစ်သည်၊ ဝတ္ထုရုပ် အကြည်ခာတ်များ၌ အာရုံထင်လာလျှင် ထိုအာရုံကို ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းမှု (အာဝဇ္ဇန်း)ရှိပါက မြင်သိစိတ်စသော စိတ်ဝိညာဏ်များ ကေန် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ စိတ်ဖြစ်လျှင် ထိုစိတ်နှင့် တပါတည်း ဖဿလည်းဖြစ်လာရသည်။

ဤသို့ ဝတ္ထုအကြည်ခာတ်များ၌ အာရုံထင်လာလျှင် ကေန်အမှန် ဖဿဖြစ်တော့ရကား ဖဿဖြစ်ဖို့ရာ အနိုးဆုံးအကြောင်းမှာ ရှေးရှုထင် လာသော အာရုံပင်ဖြစ်သည်။[၂]

၁။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၊၁၅၂။

၂။ ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလဋ္ဌီကာ၊ ၁၊၈၆။

(၂) ဖဿ၏ အနီးဆုံးအကြောင်းတရား အာယတန ၆-ပါး

ဖဿစေတသိက်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားသည် တနည်းအားဖြင့် "သဋ္ဌာယတနပစ္စယာ ဖဿော" ဟူသော ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဂိဘင်းပါဋ္ဌိတော်အရ အာယတန(၆)ပါး ဖြစ်ပါသည်[၁]။

အာယတန(၆)ပါးအရ မျက်စိ, နား, နှာခေါင်း, လျှာ, ကိုယ်, စိတ်ဟူသော ကိုယ်တွင်းအာယတန(၆)ပါးနှင့် အဆင်း,အသံ, အနှံ့,အရသာ, အတွေ့ သဘောဟူသော ပြင်ပအာယတန(၆)ပါး နှစ်မျိုးလုံးပင် ဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း အနီးဆုံး အကြောင်းများဖြစ်ပါသည်။

> မျက်စိ အကြည်ခာတ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဆင်း ရူပါရုံတို့ကိုလည်းကောင်း စွဲမှီ၍ မြင်သိမှု စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ မျက်စိ,အဆင်း,မြင်သိမှု သုံးခုတို့ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် အာရုံတို့ကို ဓာတ်ခိုက်သကဲ့သို့ တွေ့ထိခြင်းဆိုသည့် ဖဿစေတသိက်ဖြစ်ပေါ်လာသည်[၂]-

ဟု ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

မှန်ပါသည်၊ မီးခြစ်အိမ်နံဘေးရှိ ယမ်းသုတ်ထားသည့် စက္ကူပြားကလေးကို မီးခြစ်ဆံနှင့် ခြစ်လိုက်သည့်အခါ မီးတောက်မီးလျှံ ပေါ်လာသကဲ့သို့ မျက်စိအကြည်စသည့် အကြည်ခာတ်(၆)ပါး၌ အဆင်းစသည့် အာရုံ(၆) ပါးတို့ အသီးသီး ထင်လာသည့်အခါ စက္ခုဝိညာဏ်စသော ဝိညာဏဓာတ်(၆)ပါးတို့ ပေါ်လာကြပါသည်။

ယင်းသို့ စက္ခုအကြည်ခာတ်၌ လူရိပ်စသော အဆင်းအာရုံတို့ထင်လာထိခိုက်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် စက္ခုဝိညာဏ်ခေါ်သော မြင်သိစိတ်သည် ထိုအဆင်းအာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုအခါ ထိုစက္ခုဝိညာဏ်စိတ်နှင့်အတူ အာရုံကို တွေ့ထိတတ်သည့် စက္ခုသမ္ဖဿခေါ်သော ဖဿစေတသိက်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၁။ အဘိ၊၂။ ၁၄၃။

၂။ သံ၊၁၊၃၀၀။

ထမ္ဘာဆွေး - ရန်ကုန်။

ယိုဒေတူနားအကြည်သဒ္ဓါရုံ သောတဝိညာဏ် သုံးပါးပေါင်းဆုံသည်နှင့် တပြိုင်နက် သောတသမ္ဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ နှာခေါင်းအကြည်၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ဃာနဝိညာဏ် သုံးပါးပေါင်းဆုံပီသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဃာနသမ္ဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ လျှာအကြည်၊ ရသာရုံ ဇိဝှာဝိညာဏ် သုံးပါးပေါင်းဆုံမိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဇိဝှာသမ္ဖဿဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ကိုယ်အကြည်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ ကာယဝိညာဏ် သုံးပါးပေါင်းဆုံမိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ကာယသမ္ဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဘဝင် မနောဝိညာဏ်ဆိုတဲ့ ဓာတ်သုံးပါး ပေါင်းဆုံမိသည်နှင့် တပြိုင်နက် မနောသမ္ဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

စက္ခုသမ္ဖဿဆိုသည်မှာ မျက်စိအတွေ့ ဖြစ်သည်၊ မျက်စိအတွေ့ဆိုသည်မှာ မျက်စိဘွင် ထင်လာသိခိုက်လာသော အဆင်းအာရုံ၏ ကောင်းမကောင်းသော ရာဘကို ကြိုတ်ယမ်ရှိယူခြင်း၊ ညွှန်ရှိကုတ်ခြင်းတည်း။

မျက်စိအကြည်ဓာတ်သည် မိမိထင်လာသည့် အဆင်းကို လက်ခံရုံမျှသာ စွမ်းနိုင်သည်၊ ထိုအဆင်းကို အာရုံမပြုနိုင်၊ စက္ခုဝိညာဏ်သည် ထိုအဆင်းကို အာရုံပြုရုံမျှသာ ပြုနိုင်သည်၊ ကောင်းသောရသာ၊ မကောင်းသောရသ ပေါ်လာ ထင်လာအောင် ကြိုတ်နယ်ခြင်းကိုမပြုတတ်၊ ဖဿဓာတ်ကသာ အာရုံကောင်းလျှင် ကောင်းသလောက်၊ မကောင်းလျှင် မကောင်းသလောက် ဣဋ္ဌအရသာ, အနိဋ္ဌအရသာ အကုန်ထွက်လာအောင် ကြိုတ်နယ်ဖိညှစ်၍ တုတ်နိုင်သည်။

ဥပမာအားဖြင့်ဆိုသော် နှမ်းကိုဆီကြိတ်သည်နှင့် တူ၏၊ ဆီကြိတ်ရာတွင် ကြိတ်ဆုံသည် မျက်စိအကြည်ဓာတ်နှင့်တူ၏၊ နှမ်းဆန်သည် ရူပါရုံစသည်နှင့်တူ၏၊ ကြိတ်ဆုံပွင်းသို့ နှမ်းထည့်ပေးသူသည် ဝိညာဏ်နှင့်တူ၏၊ ဆီဘွက်ခေါင်ဖိကြိတ်ဝါးသော ကျွည်ပေါ်နှင့် စက္ခုသမ္ဖဿတူ၏၊ နှမ်းဆီသည် ကောင်းသောအရသာ, မကောင်းသောအရသာတို့နှင့်တူ၏။

ဤသို့ ဖဿသည် မျက်စိစသော အတွင်းအာယတန ခြောက်ပါး၊ အဆင်းအာရုံစသော အပြင်အာယတန ခြောက်ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။

ဖဿစေတသိက် အမျိုးမျိုးပြားပုံ

ဖဿ(၆)မျိုး[၁]။ ။ဖဿ စေတသိက်သည် အာရုံကို ကွေ့ထိခြင်းသဘော လက္ခဏာအားဖြင့် တပါးတည်းဖြစ်သော်လည်း စက္ခုဝိညာဏ်စသော ဝိညာဏ်ဓာတ်များနှင့်အတူ ဖြစ်ရခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် စသော ဝိညာဏ်ဓာတ်တို့ကို အစွဲပြု၍ အကျဉ်းအားဖြင့် (၆)ပါးပြားပါသည်၊ ယင်း(၆)ပါးမှာ–

(၁) စက္ခုသမ္ဖဿ = စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်အတူဖြစ်သောဖဿ၊
(၂) သောတသမ္ဖဿ = သောတဝိညာဏ်နှင့်အတူဖြစ်သော ဖဿ၊
(၃) ဃာနသမ္ဖဿ = ဃာနဝိညာဏ်နှင့်အတူဖြစ်သော ဖဿ၊
(၄) ဇိဝှါသမ္ဖဿ = ဇိဝှါဝိညာဏ်နှင့်အတူဖြစ်သော ဖဿ၊
(၅) ကာယသမ္ဖဿ = ကာယဝိညာဏ်နှင့်အတူဖြစ်သော ဖဿ၊
(၆) မနောသမ္ဖဿ = ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်မှတပါးလောကီဝိပါက်(၂၂) ပါးနှင့်အတူဖြစ်သော ဖဿ၊

တို့ဖြစ်ပါသည်။

စက္ခုသမ္ဖဿနှင့်ဘုရားလောင်း ရသေ့ကြိး[၂]။ ။စက္ခုသမ္ဖဿ ဆိုသည်မှာ မျက်စိ အတွေ့တည်း၊ မျက်စိအတွေ့ဆိုသည်ကား မျက်စိတွင်ထင်လာ ထိခိုက်လာသော အဆင်းသဏ္ဌာန်၏ကောင်း,မကောင်းသောအရသာကို ကြိတ်နယ်၍ယူခြင်းတည်း၊ တနည်းဆိုရသော် အာရုံ၏အရသာကို ကြိတ်နယ်၍ ထုတ်ပေးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

၁။ အဘိ၊ ၂။၁၄၃။
၂။ ဇာတက၊ဌ၊၁။၃၂၀။

ဖဿဖြင့်အာရုံကိုတွေ့၍ ဝေဒနာဖြင့် ခံစားရာ၌ဖြစ်စေ၊ စက်ဆုပ်ရုံရှာ ရာ၌ဖြစ်စေ၊ ကြောက်လန့်ရာ၌ဖြစ်စေ၊ တဏှာဖြင့်သာယာရာ၌ဖြစ်စေ၊ ဖဿသည် အချုပ်အချာပခာနဖြစ်၏၊ ဖဿအားကောင်းလျှင် ဝေဒနာ အားကောင်း၏၊ တဏှာအားကောင်း၏၊ဖဿပျော့လျှင် ဝေဒနာပျော့၏၊ တဏှာပျော့၏၊ ဥပမာ–အဆင်းသဏ္ဌာန် လှပသည့်အရာဝတ္ထုကို ကြည့်ရှုရာ၌ ထိုအရာဝတ္ထုက ဝေးနေခဲ့သော်လည်းကောင်း၊အလင်းရောင် နည်းခဲ့သော်လည်းကောင်း ဖဿ အားပျော့၏၊ ထိုအခါ ဝေဒနာနှင့်တဏှာလည်း အားသေးသွား၏၊ ထိုအဆင်းအာရုံကို နီးနီးကပ်ကပ်ဆင်ထင်လင်းလင်း ကြည့်ရှုရသည့်အခါ၌မူ ဖဿအားကောင်း၍ ခံစားမှုဝေဒနာ၊ သာယာမှု တဏှာတို့လည်း အားကြီးလာပေသည်။

ယောကျ်ားတို့၏ စက္ခုသမ္ဖဿခေါ် မျက်စိအတွေ့ပျားအနက် မိန်းမ တို့၏အဆင်းသဏ္ဌာန်နှင့်စပ်သော မျက်စိအတွေ့သည် အပြင်းထန်ဆုံး အားအကောင်းဆုံးဖြစ်သကဲ့သို့ မိန်းမတို့၏ မျက်စိအတွေ့တွင်လည်း ယောကျ်ားတို့၏အဆင်းသဏ္ဌာန်နှင့်စပ်သော မျက်စိအတွေ့သည် အပြင်း ထန်ဆုံး အားအကောင်းဆုံးဖြစ်ပေသည်၊ စက္ခုအတွေ့မှ လျှောက်၍ မနောအတွေ့၌ ခိုက်လေသည်။ ရှင်လန်းရုံမျှ ဝေဒနာခဏတွင် မရပ်မူ၍ ဝေဒနာမှတဆင့် တဏှာအထိ အကြောင်းအကျိုးဆက် ဖြစ်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားက–

> "မိန်းမတို့၏ အဆင်းသဏ္ဌာန်ကဲ့သို့ယောကျ်ား၏စိတ်ကို သိမ်း ကျုံးဆွဲငင်ယူနိုင်သော အဆင်းသဏ္ဌာန်မည်သည်ကို လောကတွင် တစုံတခုသော အဆင်းသဏ္ဌာန်ကိုမျှ ငါဘုရားမြင်တော်မမူ၊မိန်းမ အဆင်းသည်လည်း ယောကျ်ား၏စိတ်ကို သိမ်းကျုံးဆွဲငင်၍ ယူနိုင်၏"

စသည်ဖြင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် ရူပါဒိဝဂ်၌ဟောတော်မူခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ဤနေရာ၌ သမာပတ်ရှစ်တန်, **စျာန်အဘိညာဉ်ရပြီးပုဂ္ဂိုလ်ကြီးဖြစ်ပါ**လျက် မိန်းမဏ်ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါကိုတွေ့ရသည့် စက္ခုသမ္ဖဿဒဏ်ချက်ကြောင့် စျာန်အဘိညာဉ်များ ကွယ်ပျောက်၍ ဒုက္ခရောက်ရပုံကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြပါမည်။

ရှေးအခါက ဘုရားအလောင်းသည် ရသေ့ပတ်၍ ကသိုဏ်းပရိကံကို ပွားများ အားထုတ်ခဲ့ရာ သမာပတ်ရှစ်တန်,စျာန်အဘိညာဉ်ကို ရရှိ၍ ဟိမဝန္တာတောင်ပင် စျာန်ချမ်းသာဖြင့် ချမ်းသာစွာ နေထိုင်လေသတဲ့။ တနေ့တွင် ဆားဓာတ်,အချဉ်ဓာတ်များကို မြိုဝဲရန် ဗာရာဏသီဘုရင်၏ ဥယျာဉ်တော်သို့ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ရောက်လာခဲ့လေသည်၊ ဘုရင်က ကြည်ညိုသဖြင့် ဥယျာဉ်တော်တွင် သီတင်းသုံးစေကာ နန်းတော်သို့ နေ့တိုင်း ဆွမ်းခံကြွပြီး ဆုံးမသြဝါဒပေးရန် ဖိတ်ကြားထားလေသည်။ ဘုရားလောင်းရသေ့သည် ဘုရင့်ဖိတ်ကြားချက်ကို လက်ခံ၍ သီတင်းသုံးခဲ့ရာ (၁၆) နှစ်အထိပင် ကြာခဲ့လေသည်။

တနေ့တွင် ဘုရင်ကြီးသည် မိဖုရားကြီး မုဒုလက္ခဏအား ရသေ့ကြီးအား ပြုစုရန် မမေ့ဖို့ မှာကြားပြီး သူပုန်ရန်ကိုနှိမ်နင်းရန် နယ်စွန်နယ်ဖျားသို့ ကြွသွားလေသည်၊ မိဖုရားကြီးသည် ဘုရင်ကြီး မှာကြားခဲ့သည့် အတိုင်း ရသေ့ကြီးအား ဆွမ်းဝတ်မှန်မှန်ပြုခဲ့လေသည်၊ တနေ့မှာတော့ မိဖုရားကြီးသည် ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး ဆွမ်းခံဝင်နောက်ကျနေသဖြင့် နံ့သာရေဖြင့် ရေမိုးချိုးပြီး ဖီးလိမ်းပြင်ဆင်ကာ အခင်းငယ်ကလေးတွင် လဲလျောင်းယင်း ရသေ့ကြီးအလာကို စောင့်နေပါသည်၊ မကြာမီ နန်းတော်လေသာပြူတင်းမှ ဘုရားလောင်းရသေ့ ကြွလာသည်ကို အသံကြား၍ လဲလျောင်းရာမှ ကပျာကရာ ထလိုက်ရာ ခါးဝတ်ထမီ လျှောကျသွားသတဲ့။

ရသေ့ကြီးသည် ထိုဂိသဘာဂအာရုံကို ဣန္ဒြေမစောင့်စည်းပဲ ကြည့်လိုက်မိသည့် စက္ခုသမ္ဖဿာဏ်ချက်ကြောင့် နှစ်ပေါင်းများစွာစျာန်သမာဓိအစွမ်းဖြင့် ပယ်ခွာထားခဲ့သည့် နီဝရဏကိလေသာများ ပြန်ပေါ်လာခဲ့ရာ

ရရှိထားသည့် စျာန်အဘိညာဉ်များ ပျောက်ကွယ်သွားမရှာလေသည့်၊ ခါတိုင်းကဲ့သို့ နန်းတော်တွင် ဆွမ်းမစားနိုင်ရှာတော့ပဲ ဆွမ်းကိုသပိတ်နှင့် ခံပြီး ကျောင်းအရောက်မြေပြင်ကပင် ဖြတ်လျှင်လျှောက်ပြန်လာခဲ့ရသည်။

ကျောင်းပြန်ရောက်တော့လဲ ဆွမ်းမစားနိုင်ရှာပဲ သပိတ်ကို ခုံအောက်မှာ သာချပြီး ပျဉ်ချပ်ခုံပေါ်မှာ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ကိုယ်လေသာမီး လောင်ကာ လဲလျောင်း နေရှာသည်။ ဘုရားကြီး တိုင်းပြည်သို့ ပြန်လာသောအခါ နန်းတော်သို့ မသွား သေးပဲ ရှေ့ကြီး ကျောင်းသို့ရှေး ဦးလှ ဝင်ရောက်ဖူးမြော်ကန်တော့၏။ထိုအခါ ရသေ့ကြီး၏ အတ္တုပ္ပတ်ကြောင်း သိရတဲ့အတွက် ရသေ့ကြီးကို နန်းတော်သို့ ပင့်ဆောင် သွားခဲ့သည်။နန်းတော်သို့ ရောက်သည့်အခါ မိဖုရားကြီးကို ရသေ့ကြီးအား သလောထားကြီးကြီးနဲ့ ပေးလှူ လိုက်လေသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မိဖုရားကြီးမှုဒုလ ကွမ်ဟက – မိန်းမတို့၏ အလိမ္မာဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးမလိုက်သည့်အခါမှ သတိသံဝေဂရပြီး မိဖုရားကြီးကို ဘုရင်ကြီးဟံ ပြန်အပ်လိုက်သည်။ ထို့နောက် ဟိမဝန္တာသို့ပြန်ပြီး သမထ-ဘာဝနာကို ပြန် လည်အားထုတ်ရာ စျာန်အဘိညာဉ်များကို ပြန်လည်ရရှိ သွားလေသည်။

ဤသို့ စက္ခုသမ္မတိဝဏ္ဏချက်ကြောင့် ဘုရားလောင်း ရသေ့ကြီးမှာ ဒုက္ခဝေဒနာအမျိုးမျိုးကို ခံစားရလေသည်။

သောတသမ္မတိဝဏ္ဏနှင့် ပုဏ္ဏကနတ်ဘီလူး။

။ဝေသဝဏ် နတ်မင်းကြီး၏ တူဖြစ်သော ပုဏ္ဏက နတ်ဘီလူးသည် ဣရန္ဒတီ နဂါးပျိုမ၏ သီချင်းသံကိုကြားရသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော သောတသမ္မတိဝဏ္ဏခေါ်နားအတွေ့သည် ကကိုယ်လုံးပျံ့နှံ့ပြီး ရိုးတုင်းခြင်ဆီကိုဆိုက်သည်ဟု ဂိဓရောတ်တော်ဌ လာရှိသည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်းဌ ကြာအိုင်ကြီးကအိုင်တွင် ကြာပွင့် ခါးနေသော မိန်းမပျိုလေးတဦး၏သီချင်းသံကို ကြားရသဖြင့် ကောင်းကင်ပျံသော မဏေမှာ ဖြစ်ပေါ်လာ

သော-နားအတွေ့ကြောင့် အတောင်ကျိုး၍ကျလာသော ငှက်ပမာ စျာန်ကျိုး၍ မြေသို့ ကျရလေသည်။ ဃာနအတွေ့, ဇိဝှာအတွေ့တို့မှာလည်း ဤနည်းကို မှီ၍သိနိုင်ပေသည်။

ကာယသမ္မဿနှင့် ဣသိသိဂ်ရသေ့။ ။ရှေးအခါက ဣသိသိဂ်ခေါ်ရသေ့လေးတပါးသည် စျာန်ကစားလျက်

(ဝါ)စျာန် ချမ်းသာကို ခံစားလျက် ဟိမဝန္တာ၌ နေလေသည်၊ ထိုရသေ့ကလေးသည် ကာသိတိုင်း ဘုရားလောင်းပုဏ္ဏား ရသေ့ကြီး၏သားဖြစ်၏၊ သမင်ပျိုမတကောင်က ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး၏ ကျင်ငယ်စွန့်ရာ ဌာနရှိ ရသေ့ကြီးသုက်သွေး ပေကျံလိမ်းကပ်နေသည့် မြက်များကို စားမိရာမှ ကိုယ်ဝန်ရှိကာ ထိုဣသိသိဂ်ရသေ့ကလေးကို မွေးဖွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဖခင်ရသေ့ကြီးသည် သားငယ်ကိုကြီးပြင်းအောင် မွေးမြူ၍ အရွယ်ရောက်လာသည့်အခါ "ဣသိသိဂ်" ဟု နာမည်ပေးကာ ရသေ့ပြုပေးထား၏၊ ထိုရသေ့ငယ်ကလေးကား ဟိမဝန္တာအရပ်၌ ကြီးပြင်းရ၍ အမျိုးသမီးများကို တခါတရံမျှ မမြင်ဘူး မတွေ့ဘူးပါချေ။ တချိန်က ဖခင်ကြီးခေါ်ဆောင်ပြသဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့် ပုံသဏ္ဌာန်တူသည့်ပန်းမျှကိုသာ မြင်ဖူးတွေ့ဖူးပေသည်၊ ဖခင်ရသေ့ကြီးက ဟိမဝန္တာမှာ ရှိသည့် ထိုပန်းများကို ပြသ၍ "လောကမှာ ဤပန်းများနှင့် ပုံသဏ္ဌာန်တူသည့် မိန်းမဆိုတာ ရှိတယ်၊ ထိုမိန်းမများရဲ့ အလိုကိုလိုက်တဲ့သူမှန်သမျှ အားလုံး ပျက်စီးလေ့ရှိကြတယ်၊ အဲဒီမိန်းမများရဲ့ အလိုကို ဘယ်အခါမှ မလိုက်ပါလေနဲ့ငါ့သား" လို့ ဆုံးမထားခဲ့သည်။

ဖခင်ရသေကြီး ဗြဟ္မာ့ပြည်လားပြီး နောက် ဣသိသိဂ် ရသေ့လေးဟာ သီလအကျင့်ကို ပြင်းထန်စွာ ကျင့်ခဲ့လေသည်၊ ကျင့်သည့်အတွက် ဣန္ဒြေများလည်း အလွန်ရင့်ကျက်ဘည်ငြိမ်လျက်ရှိပေသည်၊ ထိုရသေ့ငယ်၏ သီလဘန်ခိုးကြောင့် သိကြားမင်း၏ ဘုံဗိမာန်တုန်လှုပ်လေသည်၊ သိကြားမင်းက ဆင်ခြင်ကြည့်သည့်အခါ ရသေ့ကလေးကိုတွေ့သည်။ "ဤရသေ့ငယ်သည် ငါ၏သိကြားမင်း စည်းစိမ်ကိုလုယူမည့်ရသေ့ငယ်ဖြစ်သည်၊ ထို

ရသေ့ယော်၏သီလကို ဖျက်ဆီးမှုတော်ပေမည်'' ဟု ကြံစည်ပြီး မိမိ၏ အလုပ်အကျွေး နတ်သမီးများ၏ အလမ္ဘုသာ နတ်သမီးကို ရွေးချယ်ခေါ်ယူ၍ ရသေ့ယော်ကလေး၏ သီလကို ဖျက်ဆီးရန် တာဝန်ပေး လိုက်လေသည်။

အလမ္ဘုသာ နတ်သမီးကလေးသည် ဝတ်စားပြင်ဆင် တန်ဆာဆင်ယင်၍ရဟန်သက်ကလေး၏ ကျောင်း သခ်ိမ်းသို့ ရောက်လာခဲ့လေသည်၊ ထိုအချိန်တွင် ရသေ့ကလေးမှာ နံနက်စောစော ရေမိုးချိုးကာ စျာန်ချမ်းသာဖြင့်နေပြီးနောက် ကျောင်းသခ်ိမ်းမှ ထွက်ကာ မီးဖိုချောင်ကို တံမြက်စီးလှည်းနေခိုက်ဖြစ်သည်၊ နက်သမီးသည် မီးဖိုချောင်အပြင်မှ နတ်အသွင်ဖြင့် မိန်းမရိပ်ကိုပြ၏၊ ရသေ့ကလေးမြင်သွား၍ စက္ခုသမ္ဘဝသမျက်စိ အတွေ့ကြောင့်ကျောင်းတံခါးဝသို့ထွက်ကြည့်၏၊ နတ်သမီးက အတန်ငယ် ဆုတ်ယောင်ပြု၍မျှား၏၊ရသေ့ကလေးမှာ တံခါးပြင်ပသို့အနည်းငယ်ထွက်လာ၏၊ နတ်သမီးလည်း နောက်သို့ ဆုတ်ယောင်ပြုကာ မျှားပြန်၏၊ စက္ခုအတွေ့သည်အားရှိလာ၍ ရသေ့ကလေးသည် နတ်သမီးကိုလိုက်၍တားလေသည်၊ နတ်သမီးလည်း နောက်ဆုတ်ဟန်ပြုစဉ် ရသေ့ယော်က အပြေးလှမ်း၍ ဖမ်းသည့်အခါ ရသေ့ယော်ကို နတ်အတွေ့နှင့် ပွေ့ပိုက်၍ သီလပျက်စေလေသည်။

ထိုဧကမှာ သ်ကြားမင်းလာ၍ ထိုနေရာ၌ အကာအကွယ်ဖန်ဆင်းပေးရလေသည်၊ ရသေ့ယော်သည် နတ်သမီး၏ ဖောင့်ဖွဲ့အတွေ့ကြောင့် သုံးနှစ်တိုင်တိုင် သတိမရပဲ နတ်သမီး အတွေ့နှင့် နေရလေသည်၊ နတ်သမီး၏ ဖောင့်ဖွဲ့အတွေ့နှင့်ပင် အာဟာရကိစ္စလည်း ပြီးစီးလေသည်၊ သုံးနှစ်ကြာ၍ နတ်သမီး လွှတ်လိုက်သည့်အခါမှ သတိရ၍ ကြည့်ရှုရာ သခ်ိမ်း ကျောင်းမှာ တောခြုံပုပ္ပေါင်းများ ဖုံးလွှမ်းနေသည်ကို တွေ့ရလေသည်၊ နတ်သမီးသည် မိမိကိုယ်ကိုကွယ်ပြီး ရသေ့ကလေး၏ အမှုအရာကို အကဲခတ်နေ၏၊ရသေ့ကလေးသည် မိမိ၌ သီလသိက္ခာ, စျာန်သမာပတ် အကုန်ပျက်စီးသွားပြီဖြစ်ကြောင်း သိရ၍ ငိုကြွေးလေတော့သည်။

Library
The Pitaka Translation
Society

ထိုအခါ နတ်သမီးသည် ကိုယ်ထင်ပြ၍ "ရှင်ရသေ့-ကျွန်တော်မ ပြုလို၍ ပြုရသည်မဟုတ်ပါ၊ သိကြားမင်း၏အမိန့်အာဏာနှင့် ပြုရပါသည်၊ ကျွန်တော်မကို သည်းခံတော်မူပါ၊ ရှင်ရသေ့လည်း အားထုတ်မြဲ အားထုတ်တော်မူပါ၊ သီလသိက္ခာ, စျာန်သမာပတ်ကို ရမြဲရပါလိမ့်မည်" ဟု ကန်တော့၍နတ်ပြည်သို့ ပြန်လေသည်၊ သိကြားမင်းလည်း အားရတော်မူ၍ "သင်အလိုရှိရာအခွင့်ကိုတောင်းတော့" ဟု ဆို၏။ "တခြားအခွင့်ကိုအလိုမရှိပါ၊ နောင်ရသေ့သူတော်ကောင်း, ရဟန်းသူတော်ကောင်းများကို ဖျက်ဆီးမှုမှ လွတ်ပါရစေ" ဟု ခွင့်တောင်း လေသည်။

မနောသမ္ဖဿ။ ။မနောသမ္ဖဿဆိုသည်မှာ ဘဝင်ခိုက်မှု, နှလုံးခိုက်မှု သဘောမျိုးဖြစ်သည်၊ တစုံတယောက်သော သူသည် တပ်နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသူလေးကို အခါခါမြင်ခဲ့ရဖူး၏၊ ထိုသူကလေးနှင့် ရင်းရင်းနှီးနှီးစကားပြောသော်လည်း ပြောခဲ့ဖူး၏၊ ကိုယ်အင်္ဂါ ရောယှက်ခြင်းသို့လည်း ရောက်ခဲ့ဖူး၏၊ နောက်ညအချိန်တွင် စိတ်ကူးယဉ်စရာကောင်းသည့် မှောင်မိုက်သော တိုက်ခန်းထဲတွင် တယောက်တည်း နေရသည့်အခါ ထိုအတိတ် အာရုံဟောင်းများကို ပြန်လည်စိတ်ကူး အာရုံပြုသော စိတ်ဝိညာဏ်များ ပေါ်လာကြ၏၊ ထိုအခါ ဘဝင်ခိုက်မှုဟူသော မနောသမ္ဖဿတို့သည် ထိုအာရုံများနှင့် တွေကြုံရောယှက်စဉ်ကကဲ့သို့ စက္ခုအတွေ့, သောတအတွေ့, ဃာနအတွေ့, ဇိဝှာအတွေ့, ကာယအတွေ့အမျိုးမျိုးတို့ကို ကဖန် မနောအတွေ့ဖြင့် တွေ့ဆုံပိုက်ကျုံး၍ အပျိုးမျိုးသောရုပ်ဓာတ်, နာမ်ဓာတ်တို့ကို လှုံ့ဆော်ထကြွ စေကုန်၏။

ဤသည်တို့ကား ဣဋ္ဌဖြစ်သော ဖဿခြောက်ပါးတို့ အာရုံခြောက်ပါး၌ ထိခိုက်ပုံ, တွေ့ထိပုံသဘောများ ဖြစ်ပါသည်။

အနိဋ္ဌဖဿများ[၁]။ ။အနိဋ္ဌအရာ၌ အလွန် ရွံရှာဖွယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်ကောင်းသော အာရုံများကို မြင်ရသည့်အခါ စက္ခုအတွေ့မှ နှလုံးအတွေ့သို့ ဝိုက်၍ ကျို့ခြင်း, အံခြင်း, ကြောက်စရာ, ထိတ်

၁။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဒီပနီ၊ ၇၇။

လန့်စရာ အာဝရုံကိုမြင်ရ၍ စက္ခုအာရုံတွေမှ နှလုံးအာရုံတွေသို့ခိုက်၍ အထိတ်တလန့်ဖြစ်ခြင်း၊ လန့်၍ ထိတ်၍ သေဆုံးခြင်းကဲ့သည် စက္ခုအာရုံ (စက္ခုသမ္ဘဝ)ခိုက်မှုဖြစ်ပေသည်။

ထို့အတူ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသံကို ကြားရ၍ သန့်ခြင်း, ထိတ်ခြင်း၊ ခြေသံသံကိုကြားရ၍ တောသားအပေါင်းတို့ သေဆုံးခြင်း စသည်ကဲ့သည် သောတအာရုံ (သောတသမ္ဘဝ)ခိုက်မှုပေတည်း၊ ကြွင်းသောဃာနအာရုံ, ဇိဝှာအာရုံ, ကာယအာရုံ, မနောအာရုံတို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း သိနိုင်ပေသည်။

ပဿဒ္ဓမ်းရည်။ ။လောကဌ် အဆင်းသဏ္ဌာန်မှာ ကြည့်ရှု၍ကောင်းသည် မကောင်းသည်ဟု မျက်စိမှာ နှစ်တွေ ဖြင့်ကြရသည်ကား စက္ခုသမ္ဘဝ၏ အစွမ်းဖြစ်သည်၊ အဆင်းသဏ္ဌာန်ကိုမြင်ရမျှ ချစ်ခင်စုံမက်ဖွယ်, မုန်းဖွယ်, မြင်ပြင်းဖွယ်ဟု မျက်စိမှာ နှစ်ဆွေ ဖြစ်ကြရသည်မှာလည်း စက္ခုသမ္ဘဝ၏ အစွမ်းပေတည်း၊ နားသောဘစသည်တို့ဌ်လည်း ဤနည်းအတူပင် ဖြစ်လေသည်၊ ဤသည်ကို ရည်၍ -

ခြောက်ပါးဖဿ၊ ဖြန်းဖြန်းထ၍၊ ရသခြောက်မည်၊ အာဝုံရည်ကို၊ ကြိတ်နှယ်သောအား၊ တွေ့ထိခြားက၊ ဤကားလူ၌၊ အနိဋ္ဌနှင့်၊ ဤမျှမကောင်း၊ ဤမျှကောင်းဟု၊ အကြောင်းသွေးဆော်၊ အရေးပေါ်လျက်ခြောက်ဖော်အာဝုံ၊ ရသဂုဏ်တို့၊ အကုန်ပေါ်ထွက်၊ ရှုန်းရှုန်းတက်၍၊ မက်ဖွယ်မုန်းဖွယ်၊ အနှုန်းခြယ်သည် ...ခြောက်သွယ်ဖဿ စွမ်းရည်တည်း-

ဟု ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး ရေးသား ခဲ့ပေသည်။

ဖဿ ၃၂-မျိုး[1]။ ။အထက်ပါ ဖဿ ၆-မျိုးကား သဠာယတနုပစ္စယာ ဝေဒနာဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌

၁။ ဒေဝဒူတသုတ်။

ဘုရားရှင်ဟောတော်မူထားသော ဖဿအမျိုးအစားဖြစ်ပါသည်၊ ဘုရားရှင်သည် ဤဖဿ ၆-မျိုးကို မျိုးတူရာပေါင်း၍ အကျဉ်းနည်းဖြင့် ဟောတော်မူထားခြင်း ဖြစ်သည်၊ အကျယ်အားဖြင့်မူ–

(၁) အဟိတ်ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဏ်, သောတဝိညာဏ်, ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှာဝိညာဏ်, ကာယဝိညာဏ်တို့နှင့် အတူဖြစ်သော စက္ခုသမ္ဖဿစသည့်ဖဿ ၅-ပါး၊

(၂) အဟိတ်အကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဏ်, စသည်တို့နှင့်အတူဖြစ်သော စက္ခုသမ္ဖဿစသော ဖဿ ၅-ပါး၊

(၃) ကျန်လောကီဝိပါက်ဝိညာဏ် ၂၂-ပါးနှင့်အတူ ဖြစ်သောမနောသမ္ဖဿ ၂၂-ပါး–

ဟူ၍ ဖဿပေါင်း ၃၂-ပါးဖြစ်သည်။

ဖဿ ၈၉-မျိုး။ ။ဖဿသည် ၃၂-ပါးသာ ရှိသည်မဟုတ်၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓारณစေတသိက်ဖြစ်သည့်အတိုင်း စိတ် ၈၉-ပါးလုံးနှင့် အမြဲတမ်း အတူဖြစ်နိုင်သဖြင့် တနည်းအားဖြင့် ဖဿပေါင်း (၈၉)ပါးရှိပါသည်။

ဖဿ အကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ

ဖဿကိုအာဟာရခေါ်ရပုံ။ ။သတ္တဝါများ ကြာရှည်လေးမြင့် တည်တံ့အောင် (၀ါ)အသက်ရှည်အောင် လွန်စွာဆောင်တတ်, လွန်စွာ အားပေးတတ်, လွန်စွာ ကျေးဇူးပြုတတ်သည့် အကြောင်းတရားများကို "အာဟာရ"ဟု ခေါ်ပါသည်။ (အာဟာရ= အကျိုးကိုဆောင်ယူတတ်သော အကြောင်းတရား)။

ထိုအာဟာရအမည်ရသော တရားများသည် "ကဗဋ္ဌီဖဿေ၊ မနောသဉ္ဇေ၊ ဝိညာဏေ၊ လေးထွေအာဟာရ" ဆိုသည့်အတိုင်း လေးပါးရှိကြောင်း နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဋ္ဌိတော် အာဟာရသုတ်၌ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူထားပါသည်။ ထိုလေးပါးမှာ–

(၁) ဩဇရုပ်ဟူသော ကဗဋ္ဌီကာရအာဟာရ၊
(၂) ဖဿစေတသိက်ဟူသော ဖဿအာဟာရ၊
(၃) စေတနာစေတသိက်ဟူသော မနောသဉ္ဇေတနာအာဟာရ၊
(၄) စိတ် ၈၉-ပါး (၀၊) ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော ဝိညာဏအာ-ဟာရတို့ဖြစ်ပါသည်[၁]။

ထိုလေးမျိုးတွင် ကဗဋ္ဌီကာရ အာဟာရကို ရုပ်အာဟာရခေါ်၍ ဖဿအာဟာရ, မနောသဉ္ဇေတနာအာဟာရ, ဝိညာဏအာဟာရတို့ကို နာမ်အာဟာရ(၃)ပါးဟုခေါ်သည်၊ ထိုလေးပါးတို့အကျိုး အသီးသီးဆောင်ပုံမှာ–

ကဗဋ္ဌီကာရ အာဟာရသည် ဩဇာရုပ်လျှင် ရှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော ဩဇာဋ္ဌမကရုပ်ဟူသော အကျိုးတရားကို ဆောင်သည်၊ ဖြစ်စေသည်။

ဖဿအာဟာရသည် ဝေဒနာသုံးပါးဟူသော အကျိုးတရားကိုဆောင်သည်၊ ဖြစ်စေသည်။

မနောသဉ္ဇေတနာအာဟာရသည် ဘဝသုံးပါးတို့၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော အကျိုးတရားကို ဆောင်သည်၊ ဖြစ်စေသည်။

ဝိညာဏအာဟာရသည် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် နာမ်ရုပ်တရားဟူသော အကျိုးတရားများကို ဆောင်သည်၊ ဖြစ်စေသည်[၂]။

၁။ သံ၊၁၊၂၅၃။ သံ၊၄၊၂၊၂၁။
၂။ ဝိဘာဝိနီဋ္ဌီကာ၊၂၂၄။

ထိုနာမ်အာဟာရသုံးပါးတွင် ဖဿအာဟာရသည် ၄က်တို့၏နှုတ်သီးနှင့်တူ၏။ ၄က်စသောသတ္တဝါတို့သည်နှုတ်သီးဖြင့် အစာအာဟာရကို ယူ၍ မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို မွေးမြူကြရသည်။ နှုတ်သီးမရှိချေသော် အာဟာရကို မရကြသဖြင့် သေဖွယ်ရာ သာရှိကြသကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့သည်လည်း ဖဿဖြင့်သာလျှင် အာရုံ၏အရသာတို့ကို ယူ၍ ဝေဒနာဟူသော ခံစားမှုအမျိုးမျိုးတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပေသည်။ ဖဿဖြစ်မှု မရှိခဲ့သော် အာရုံအရသာကို မယူနိုင် မရနိုင်သဖြင့် ခံစားမှုဝေဒနာများလည်း မပေါ်ပေါက်နိုင်ပေ၊ ဤကဲ့သို့ ဖဿသည် ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတရားကို ဆောင်နိုင် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင် သောကြောင့် "အာဟာရ"ဟူသောနာမည်ကို ရခြင်းဖြစ်ပါသည်[၁]။

သံသရာကျင်လည်ရသော သတ္တဝါတို့၏ဘဝဆက် ရှည်ရာမှာ ဖဿအာဟာရဟူသော အတွေ့သာလျှင် အချုပ်အခြာဖြစ်၏၊ ဖဿမဖြစ်လျှင် ဝေဒနာလည်း မဖြစ်နိုင်။ ဝေဒနာမဖြစ်က တဏှာလည်း မရစ်ဝဲတော့သဖြင့် သံသရာပြတ်စဲဖို့သာရှိ၏။ ယခုမှာကား ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေ့ရှုမ်ရာဝယ် ဖဿဟူသော အတွေ့ဓာတ်ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် "ဖဿပစ္စယာဝေဒနာ"ဟူသည့်အတိုင်း ဣဋ္ဌအနိဋ္ဌအရသာကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်လာသည့်အတွက် တောင့်တမှုတဏှာများ တိုးပွားလျက် ထိုအရသာမျိုးရနိုင်ဖို့ အကြောင်း ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး ကံအမျိုးမျိုးကိုပြုကာ သံသရာဝဋ္ဋကြေးတက်၍ ဘဝသက်ရှည်ရပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် သံသရာတွင် ခန္ဓာအစဉ်ရှည်ဖို့ရာ ဖဿက်က ဆောင်ထားသဖြင့် ဖဿကို အာဟာရနာမည်နှင့် ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်ပါသည်[၂]။

ဖဿကြောင့် အယူဝါဒ(ဒိဋ္ဌိ)အမျိုးမျိုး ပေါ်လာပုံ

ဤလောကဌ် အယူဝါဒ အမျိုးမျိုး ရှိကြသည်။ အကြောင်းနှင့်အကျိုးသည် နှစ်ခုမပြား တခုတည်းသာဖြစ်၏ဟု ခံယူစဲ

၁။ သင်္ဂီဟမဟာဋီကာ(လယ်တီ) ၃၄၈။
၂။ သင်္ဂြိဟ်ဘာသာဋီကာ၊၅၇၂။

ကိုင်ထားသူများ (ဧကတ္တဝါဒီ)ရှိသကဲ့သို့ အကြောင်းနှင့် အကျိုးသည် တစုံတရာ ဆက်စပ်မှုမရှိ၊ တသီးတခြားစီ အဆက်အစပ် မရှိဖြစ်နေကြသည်ဟု အယူဝါဒရှိသူများ (နာနာတ္တဝါဒီ)လည်း ၎်ကြသည်။ အချို့က အဆုရာကို ထာဝရဘုရားသခင်က ဖန်ဆင်းပေးသည်ဟု အယူရှိကြသည်။ (ဣဿရနိမ္မာနဝါဒီ)အချို့က ခန္ဓာကိုယ်ကြီး ပျက်စီး သေဆုံးသွားသော်လည်း အသက်ဝိညာဏ်ကောင်သည် ပျက်စီးသေဆုံးခြင်းမရှိ၊ အခြားခန္ဓာသစ်တခုသို့ ပြောင်းရွှေ့ သွားသည်ဟု ယူဆကြသော်လည်း(သဿတဝါဒီ) အချို့ကဘဝဆိုသည်မှာ မိခင်ဝမ်းဗိုက်မှ သန်ဘိုင်းအထိသာဖြစ်၍ သေလျှင်ပြတ်၏၊ နောက်ဘဝမရှိဟု ယူဆကြသူ (ဥစ္ဆေဒဝါဒီ)များလည်း ရှိကြပေသည်။

ဤသို့ကမ္ဘာတွင် အယူဝါဒအမျိုးမျိုး ပေါ်လာရခြင်းသည် "အရင်းစစ် အမြစ်မြေက" ဆိုသကဲ့သို့ ဖဿဟူသော အကြောင်းရင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု သုတ်သီလကွန်ပါဠိတော် ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူထားပါသည်။ မှန်ပါသည် "တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော" ဟူသောဒေသနာတော်အရ ဝတ္ထု,အာရုံ,ဝိညာဏ် သုံးပါးတို့ ဆုံမိသောအခါ၌ သတ္တဝါများသဏ္ဌာန်၌ ဖဿဓာတ်ပေါ်လာပါသည်။ ထိုဖဿဓာတ်သည် "ဖဿ ခြောက်မည်၊ သူ့စွမ်းရည်ဖြင့်၊ ကြိတ်နယ်သောအား၊ စက်ရှိန်ဝါး၍ ခြောက်ပါးအာရုံ၊ မြေ့မြေ့ တုန်လျက်၊ ခြောက်စုံရသ၊ အနိဋ္ဌနှင့်၊ ဣဋ္ဌဟူသည် အရည်ဓိမ်း၊ ယိုဆွက်စီးသော်၊ ဓာတ်သီးခြောက်ဖြာ၊ ဝေဒနာဟု၊ ထွေလာအထူး၊ ထွက်ပေါ်မြူး၍" လက်ဘလာသည့် အတိုင်းကောင်းသော ဣဋ္ဌအရသာ၊ မကောင်းသော အနိဋ္ဌအရသာတို့ကို အရည်ဓိမ်း ယိုစီးထွက်သကဲ့သို့ ထင်ရှားပေါ်ထွက်အောင် အာရုံကို ဖိညှစ်ကြိတ်နယ်ပေး၏။ ထိုဖဿကြိတ်နယ်မှုကြောင့် အာရုံမှကောင်းသောအရသာ ပေါ်လာသောအခါ ထိုအရသာကို ဝမ်းသာစွာခံစားသည့် သုခဝေဒနာဖြစ်လာ၏၊ မကောင်းသော အရသာပေါ်လာသောအခါ ထိုအရသာကိုမသာမယာညှိုးနွမ်းစွာ ခံစားရသော ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁) ၃-ပ-မ-သ-စ

ထိုအခါ ချမ်းသာမှုကို တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း တဏှာ၊ ဆင်းရဲခြင်းမှ လွတ်မြောက်လိုခြင်း တဏှာဖြစ်လာ၏၊ ထိုတဏှာတို့ကို အရင်းခံကာ မိမိချမ်းသာတည်မြဲရေး လက်မလွတ်ရေးတို့ကို အကူအညီ အကာအကွယ် ပေးမည့် အယူအဆဝါဒတခုကို တွေးတော ကြံစည်ကြတော့သည်။

ကုသိုလ်ကောင်းမှုများစွာ ပြုလုပ်ထားသူသည် မိမိလုပ်ဆောင်ချက်များကို ပျောက်ပျက်မသွားစေလိုပေ၊ ဤကောင်းမှုများကြောင့် အနာဂတ်တွင် ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ခံစားလိုပေသေးသည်၊ ထို့ကြောင့် အနာဂတ်ဘဝရှိခြင်းကို နှစ်သက်သဘောကျ၏၊ အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်မှုရှိခြင်းကို နှစ်သက်၏။

မကောင်းမှုများစွာကိုသာ ပြုလုပ် လွန်ကျူးထားသူသည် မိမိကျူးလွန်မှုများကြောင့် ဖြစ်ခဲပါလာမည့် အပြစ်ကို မခံယူလိုချေ၊ ထို့ကြောင့် အပြစ်ခံရမည့် နောက်ဘဝတခုရှိမှုကို မလိုလားပေ၊ အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်မှုကို မလိုလားချေ။

သို့ဖြစ်၍ မိမိပြုခဲ့သော ကောင်းမှု၏ အကျိုးကို ခံစားလို၍ အနာဂတ်ဘဝရှိ၏ဟူသော အယူဝါဒ(သဿတဝါဒ)၊ မိမိပြုခဲ့သော မကောင်းမှု၏ အကျိုးကို မခံစားလို၍ အနာဂတ်ဘဝမရှိဟူသော အယူဝါဒ (ဥစ္ဆေဒဝါဒ)များကို တီထွင်ကြံဆကြ၏၊လက်ခံယုံကြည်ကြ၏၊ ဤသို့အယူဝါဒမှန်သမျှသည် မိမိ တွေ့ကြုံရမှု (ဖဿ)ကို အကြောင်းပြု၍ ပေါ်လာရခြင်းဖြစ်သည်။

ဤသို့လျှင် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအတိုင်း အာရုံ၏ထိခိုက်တွေ့ထိမှုဖဿကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်လာ၏၊ ထိုဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုတဏှာကြောင့် ဒိဋ္ဌိ (ဥပါဒါန်) ဟူသော အယူဝါဒများ ဖြစ်ပေါ်လာရပေသည်။ အမှန်ဆိုရသော် ဖဿကြောင့် ပေါ်လာသော ဝေဒနာကို ငမ်းငမ်းတက် စုံမက်တွယ်တာသော တဏှာ၏ ပြင်းစွာ မွတ်သိပ်

သော ဆာလောင်မှုကြောင့် ဒိဋ္ဌိလှိုင်းဂယက်ထ၍ တုန်လှုပ်ခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် ဒိဋ္ဌိ(ခေါ်)အယူဝါဒအမျိုးမျိုးပေါ်လာခြင်း၏မူလအကြောင်းရင်း ဖြစ်လေသည်။[၁]

ဘေးဒုက္ခအပေါင်း၏အကြောင်းရင်း ဖဿ။ ။သတ္တဝါဘို့သည် ချမ်းသာခံစားမှုကို အလွန် စုံမက်ကြ၏၊ ချမ်းသာခံစားရေးအတွက် ချမ်းသာမှုပေးနိုင်မည့် အာရုံကို တွေ့ထိရန် အမြဲ ကြိုးပမ်းနေကြ၏။

လှပသော အဆင်းကို မြင်ရလျှင် ချမ်းသာမှု ဖြစ်ပေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် လှပသော အဆင်းကို မြင်တွေ့မှု(စက္ခုသမ္ဖဿ)အတွက် ထိုအဆင်း ရူပါရုံ ရှိရာသို့ သွားရ၏၊ ထိုအဆင်းရူပါရုံ ရရှိရေးအတွက် ဒုက္ခခံကြရ၏၊ သာယာသော အသံကို ကြားတွေ့မှု(သောတသမ္ဖဿ) မွေးကြိုင်သောရနံ့ကို နံတွေ့မှု (ဃာနသမ္ဖဿ)၊ လျှာပေါ်၌ မြက်မြက်ကလေးတွေ့မှု (ဇိဝှါသမ္ဖဿ)၊နူးညံ့သောအိပ်ရာ နေရာ အဝတ်အထည် ယောကျ်ား မိန်းမ၊ အတွေ့အထိ (ကာယသမ္ဖဿ)၊ စိတ်ကူးယဉ်ကြည်နူးမှု (မနောသမ္ဖဿ) ဤဖဿများ ဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းနေစဉ် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ဒုက္ခများကို ခံစားနေကြရ၏၊ မြင်တွေ့မှု၊ ကြားတွေ့မှု၊ နံတွေ့မှု၊ လျက်တွေ့မှု၊ ထိတွေ့မှု၊ စိတ်ကူးတွေ့မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် ထိုထိုအာရုံများနောက်သို့ တကောက်ကောက် လိုက်နေကြ၏၊ ထိုသို့အာရုံများနှင့် ထိတွေ့နိုင်ရေးအတွက် တဆုးသဖြင့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်၍ မရနိုင်သောအခါ ဖြတ်သမ်းမှ လိုက်၍ ခိုးဝှက်လုယက်၏၊ သူတပါး သားမယားပြစ်မှား၏၊ ထိုအခါ ခိုးသူကို ပိုင်ရှင်တို့က ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ကုန်၏၊ အစိုးရမင်းတို့က အပြစ်ဒဏ်ခတ်၊ နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲကုန်၏၊ သေလွန်သော အခါ၌လည်း အပါယ်လေးပါးသို့ လားရ၏၊ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်, တမလွန်နှစ်တန်သော ဘေးဒုက္ခအပေါင်းသည် ဖဿသာလျှင် အကြောင်းရင်းမူလရှိ၏။

၁။ဒီ၊၁။၃၈၊၄၁။ ဒီ၊ဌ၊၁၊၁၁၄ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁၊၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၄၆၀။

သာသနာပ ကမ္မဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သတ္တဝါတို့၏ချမ်းသာမှု, ဆင်းရဲမှု၏ အကြောင်းရင်းကို အမျိုးမျိုးယူဆလာကြကုန်၏၊ အချို့သော ကမ္မဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့က သတ္တဝါတို့၏ ချမ်းသာ ဆင်းရဲဖြစ်ခြင်းသည် မိမိကြောင့် သာဖြစ်၏ဟုယူဆကြ၏၊ အချို့က မိမိကြောင့်ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ သူတပါး ကြောင့်သာဖြစ်၏ဟု ယူဆကြ၏၊အချို့က မိမိသူတပါးအကြောင်း နှစ်မျိုး ကြောင့်ဖြစ်၏ဟု ယူဆကြ၏၊အချို့ကမူ အကြောင်းတရားကင်းမဲ့ အလိုလို ဖြစ်၏ဟု ယူဆကြ၏။

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏အလိုတော်အရကား သတ္တဝါတို့၏ ချမ်းသာဆင်းရဲဖြစ်ရ ခြင်းမှာ မိမိ, သူတပါးစသော အကြောင်းလည်းမဟုတ်၊ အကြောင်း ကင်းမဲ့လည်း ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ အမှန်မူ ချမ်းသာမှု ဆင်းရဲမှုဟူသော အကျိုးတရားတို့သည် အကြောင်းတရားတို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်ကြရ၏၊ ဖယထဟူသော အကြောင်းကြောင့်သာ ချမ်းသာမှု၊ ဆင်းရဲမှုဟူသော ဝေဒနာအမျိုးမျိုးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏၊ ချမ်းသာမှု ဆင်းရဲမှုတို့၏ အရင်းခံအကြောင်းတရားကား ဖယသာလျှင် ဖြစ်တော့၏ ဖယဇတ္တထိမှု မရှိပဲ ချမ်းသာဆင်းရဲမှုဟူသောမည်သည့်ဝေဒနာမျိုးမျှမဖြစ်ပေါ် နိုင်ချေ။

ဖယကြောင့်စစ်ပွဲကြီးများဆင်နွဲကြရခြင်း။ ကောင်းမြတ်သော အဆင်း ရူပါရုံစသည်ဖြင့် တွေ့ထိမှု ဖယဖြစ်သောအခါ သာယာသော ခံစားမှုသုခဝေဒနာဖြစ်၏၊ မကောင်း သော အဆင်းရူပါရုံ စသည်နှင့် တွေ့ထိမှုဖယ ဖြစ်သောအခါ မသာယာ သောခံစားမှု ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ရ၏၊ ထိုသာယာသောခံစားမှု သုခဝေဒနာ ကို ပြင်းစွာတပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း တဏှာဖြစ်ရ၏၊ မသာယာသော ခံစားမှု ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်ချိန်၌ ထိုဒုက္ခမှလွတ်မြောက်လိုမှုနှင့် သုခဝေဒနာ ကို ပြင်းစွာလိုလားတောင့်တမှု တဏှာဖြစ်၏၊ ထိုတပ်မက်စွဲလမ်းမှု တဏှာကြောင့် မိမိနှစ်သက်သော ရူပါရုံစသော အာရုံပစ္စည်းဝတ္ထုကို ရရှိရန် ရှာဖွေမှု (ပရိယေသန)ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ရှာဖွေမှုကြောင့် ထိုအာရုံ

၁။ သံ။၁။၂၇၀။

ပစ္စည်းဝတ္ထုများကိုရခြင်း(ပဋိလာဘ)ဖြစ်၏၊ ထိုရရှိလာသော ၊အာရုံ ပစ္စည်းဝတ္ထု အစုစုတို့ကို ဤပစ္စည်းစုကား ငါ့အတွက်၊ ဤပစ္စည်းစုကား သူတပါးအတွက် ဖြစ်လတ္တံ့ ၊ ဤမျှသော ပစ္စည်းကို သုံးဆောင်အံ့၊ ဤမျှ သော ပစ္စည်းကို သိုမှီးသိမ်ဆည်းထားအံ့စသည်ဖြင့် ကြံစည်ဆုံးဖြတ်မှု (ဝိနိစ္ဆယ)ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးသောအခါ မိမိသုံးဆောင်ခံစားမည့် ပစ္စည်းဝတ္ထုများကို သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားမည့် ပစ္စည်းဝတ္ထုများအပေါ်၌ တွယ်တာတပ်မက်မှု (ဆန္ဒရာဂ)ဖြစ်၏။ ထိုသို့တွယ်တာတပ်မက်အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို ငါ့ပစ္စည်း ငါပိုင်ဟု အပြီးအပိုင်သိမ်းပိုက်မှု (ပရိဂ္ဂဟ) ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ငါပိုင်သိမ်းပိုက်ပြီးသော ပစ္စည်းတို့ကို အခြားသူတို့နှင့် ဆက်ဆံမည်ကို သည်းမခံနိုင်မှု၊ ဤမျှထူးခြားကောင်းမွန်သော ပစ္စည်း ဝတ္ထုတို့ကို မည်သူနှင့်မျှ ဝေခွဲ၍ မသုံးဆောင်လိုမှု၊ ငါတယောက်တည်း သုံးဆောင်မည် စသည်ဖြင့် နှမြောတွန့်တိုမှု ဝန်တိုမှု (မစ္ဆရိယ) ဖြစ်၏။ ထိုသို့ နှမြောတွန့်တိုမှုကြောင့် ဘဏ္ဍာတိုက် သေတ္တာစသည်တို့တွင် ထည့် သွင်းပိတ်ဆို့၍ စောင့်ရှောက်မှု (အာရက္ခ) ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ပစ္စည်းဥစ္စာ များကို ငါပိုင်သိမ်းဆည်းစောင့်ရှောက်ရာတွင် ခိုးသားခားပြုရန် ကာ ကွယ်ရန် ဒုတ် ခား စသော သေနတ် စသော လက်နက်စွဲကိုင်မှု၊ မိုက်ရိုင်း စော်ကားသော စကားများကို ပြောဆိုမှု၊ လိမ်လည်မှု၊ ကုန်းတိုက်မှု၊ သူပိုင်ငါပိုင် ငြင်းခုံမှု၊ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်မှုများ ခိုက်ရန် ဖြစ်ပွားမှုများ စစ်ပွဲကြီးငယ်များအထိ ဖြစ်ပွားရလေသည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ချိုးဖောက်လုယက်သူနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုကို ခုခံကာကွယ်သူတို့၏ရန်ပွဲ နယ်မြေ ကျူးကျော်ရေး စစ်ပွဲများ နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် ခုခံရေးစစ်ပွဲများ ဝါဒစစ်ပွဲများ စသည်ဖြင့် အာရုံကိုဇတ္တထိမှုဖဿအစုကို အရင်းခံပြု၍ အတိုင်းမသိသော ယုတ်မာမှု အကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာလေ တော့သည်။[1]

၁။ (ဒီ၂၊၅၀။ သုတ္တနိ၊၄၁၃-၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၉၀။ မဟာနိ၊ ၁၉၆-၂၂၀။)

ဖဿနှင့် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်။ ။ဝိဘင်းပါဠိတော် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်းဌ္ဌ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကြောင်းကျိုးဆက် နည်းကို သုတ္တန်နည်း၊ အဘိဓမ္မာနည်း နည်းနှစ်ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားတော်မူပါသည်။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားရာ၌ သဠာယတန ပစ္စယာ ဖဿော "စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ, မန" ဟူသော အာယတနခြောက်ပါးကြောင့် စက္ခုသမ္ဖဿ, သောတသမ္ဖဿ, ဃာနသမ္ဖဿ, ဇိဝှာသမ္ဖဿ, ကာယသမ္ဖဿ, မနောသမ္ဖဿ ဟူသော ဖဿခြောက်ပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ "ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ" ထိုဖဿ ခြောက်ပါးတို့ကြောင့် ဒုါရခြောက်ပါးတို့၌ ဝေဒနာ ခြောက်မျိုးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ဤသို့လျှင် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ်ကြီး လည်ပတ်စေရန် ဖဿသည် အရေးကြီးသော ကုင်းဆက်ကြီးတခု ဖြစ်ပေသည်။ မီးပုတ်ဆုံ၌ ကျည်ပွေ့တပ်၍ ပြင်းစွာဖိနှိပ်မှုကြောင့် မီးနှင့်မီးပုံးများ ပေါ်လာသကဲ့သို့ ဝတ္ထုအာရုံ ထိခိုက်မှုကြောင့် ဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မီးပုံ့မီးပုံးကြောင့် ပူလောင်မှု ဖြစ်ရသကဲ့သို့ ဖဿကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏[1]။

အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားရာ၌ "နာမ ပစ္စယာ ဖဿော" မနောဝိညာဏဓာတ်ဟူသော နာမ်တရားကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။ "သဠာယတန ပစ္စယာ ဖဿော" မနာယတနကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။ "ဝေဒနာ ပစ္စယာ ဖဿော" ဝေဒနာကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။ "ဖဿ ပစ္စယာ နာမံ" ဖဿကြောင့် မနောဝိညာဏဓာတ်ဖြစ်၏။ "ဖဿ ပစ္စယာ ဆဠာယတနံ" ဖဿကြောင့် မနာယတနဖြစ်၏။ "ဖဿ ပစ္စယာ ဝေဒနာ" ဖဿကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်၏၊ ဤသို့ အကြောင်းအကျိုး အပြန်အလှန် ဆက်စပ်ဟောကြားတော်မူ၏။[2]

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂၊၁၈၆။
၂။ အဘိ၊ဝိ၊၁၄၇။

ဤသို့ သုတ္တန်နည်း အဘိဓမ္မာနည်း နှစ်မျိုးကွဲပြားရခြင်းမှာ သုတ္တန်နည်းသည် စိတ္တက္ခဏအားဖြင့် ရှေနောက် ကာလကွဲပြားသော တရားတို့ကို အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်ပြခြင်းဖြစ်၍ အဘိဓမ္မာနည်းမှာမူ စိတ္တက္ခဏတခုအတွင်း၌ အတူဖြစ်ဖက်တရားများကို အနုစိတ်အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်ပြခြင်းဖြစ်သောကြောင့် နည်းနှစ်ပါးမတူပဲ ကွဲပြားရပါသည်။[၁]

အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် အနုစိတ် အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်ပုံကို ပို၍ရှင်းသင်းစေရန် ပဋ္ဌာန်းနည်း ကျေးဇူးပြုပုံကို ပြဦးအံ့။

ဖဿနှင့်ပဋ္ဌာန်း။ ။"သဋ္ဌာယတန ပစ္စယာ ဖဿော"၌ ပဋ္ဌာန်းနည်းကြောင်းကျိုး ဆက်စပ်ဟန်ကား စက္ခုပသာဒရုပ်သည် စက္ခုဒွါရဖြစ်သော ဖဿအား နိဿယ၊ ပုရေဇာတ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိ ခြောက်ပါးတို့ဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏၊ သောတ,ဃာန,ဇိဝှာ, ကာယ,ပသာဒတို့၌လည်း ဤနည်းတူ သိအပ်၏။ မနာယတနဖြစ်သော လောကီဝိပါက် စိတ်သည် သမ္ပယုတ် ဖြစ်သော မနောသမ္ဖဿအား သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပါက၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတဟူ၍ပစ္စယသတ္တိကိုးပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ရူပါရုံသည် စက္ခုသမ္ဖဿအား အာရမ္မဏ၊ ပုရေဇာတ၊ အတ္ထိ၊အဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိလေးပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ သဒ္ဒါရုံစသည်၌လည်း ဤနည်းအတူပင် သိအပ်၏၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ ဓမ္မာရုံတို့သည် မနောသမ္ဖဿအား အာရမ္မဏ၊ပုရေဇာတ၊အတ္ထိ၊အဝိဂတ ဟူသော ပစ္စယသတ္တိလေးပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ အတိတ်,အနာဂတ်,ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အာရုံခြောက်ပါးသည် မနောသမ္ဖဿအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၁၃၃။

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၌ ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုဟန်ကား- စက္ခုသမ္ဖဿစသော ဖဿငါးပါးသည် မိမိယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော ဝေဒနာ ငါးပါးအား သဟဇာတ၊အညမည၊နိဿယ၊ဝိပါက၊အာဟာရ၊သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊အဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိရှစ်ပါးဖြင့် အသီးသီးကျေးဇူးပြု၏၊စက္ခု-သမ္ဖဿစသော ဖဿငါးပါးသည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း၌ယှဉ်သော ဝေဒနာအား အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ဥပနိဿယ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတဟူ၍ ပစ္စယသတ္တိငါးပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ စက္ခုသမ္ဖဿစသော ဖဿငါးပါးသည် သန္တီရဏ,တဒါရုံ၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာအား ဥပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ မနောဒ္ဓါရဝီထိ၌ တဒါရုံ၌ယှဉ်သော မနောသမ္ဖဿသည် ထိုတဒါရုံ၌ယှဉ် သော ဝေဒနာအား သဟဇာတ၊ အညမည၊နိဿယ၊ ဝိပါက၊ အာဟာရ၊ သမ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတဟူသော ပစ္စယသတ္တိရှစ်ပါးတို့ဖြင့် ကျေးဇူး ပြု၏၊ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိစိတ်တို့၌ယှဉ်သော မနောသမ္ဖဿသည် မိမိ ယှဉ်ဖက်ဝေဒနာအား ထိုနည်းအတူ ရှစ်ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၌ ယှဉ်သော မနောသမ္ဖဿသည် တဒါရုံ၌ယှဉ်သော ဝေဒနာအား ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ ဤကား နည်းရ ရုံမျှ သဲလွန်စ ပြခြင်းဖြစ်၏[၁]။

ဖဿစေတသိက်ကို ရှေးဦးစွာဟောရပုံ

မဟာသံဃိကဂိုဏ်းဝါဒ(သို့မဟုတ်)။ မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒ

။အာရုံ၌ စိတ်ပထမဆုံးကျရောက် ခြင်း သဘောကို ဖဿဟုခေါ်၏၊ ထို့ပြင် "ဖုဋ္ဌော ဘိက္ခဝေ ဝေ-ဒေတိ၊ ဖုဋ္ဌော စေတေတိ ဖုဋ္ဌော သဉ္ဇာနာတိ" ဖဿဖြင့် တွေ့ထိပြီးသော အာရုံကို ခံစား၏၊ လှုံ့ဆော်၏၊ မှတ်သား၏[၂]၊ဟူသော ပါဋ္ဌိတော်ကို ကိုးကား၍ အာရုံတခု ရှေ့ရှုထင်လာရာ၌ ဖဿသည် ရှေးဦးစွာဖြစ်၏၊ဖဿ ဖြစ်ပြီးမှ ဝေဒနာ၊ သညာစသော သမ္ပယုတ်ဘရားများ ဖြစ်ကြသည်၊

၁။ အဘိ။၆၂၊၁၆၉။၁၇၀။မူလဋီ၊၂၊၁၁၉။၁၂၀။အနုဋီ၊၂၊၁၃၁၊၁၃၂။

၂။ သံ၊၂၊၂၉၁။

ဤသို့လျှင် ဖဿသည် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်တို့ထက် အလျင်စောၗ ပထမ ဖြစ်သောကြောင့် "တသို့သမယေ ဖဿော ဟောတိ၊ ဝေဒနာဟောတိ" စသည်ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဖဿကို ရှေးဦးစွာဟောခြင်း ဖြစ်သည် ဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

ထို့ပြင် နန်းပြာသာဒ်ကြီးတခု၌ တိုင်သာလျှင်ပဓာနဖြစ်ၗ ထုပ်လျှောက်, ဒိုင်း, မြားတန်းဘို့သည် တိုင်ကိုမှီကြရၗ တိုင်သည် အားကြီးသော အကြောင်းဖြစ်ၗ ထိုနည်းအတူ ဖဿနှင့်ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တရားများသည် ဖဿက အာရုံကို တွေ့ထိပေးမှသာလျှင် မိမိတို့လုပ်ငန်း အသီးသီးကို လုပ်ဆောင်နိုင်ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် သမ္မယုတ်တရားအပေါင်းသည် ဖဿကိုမှီကြရၗ ဖဿသည် ယှဉ်ဖက်စိတ်, စေတသိက်တို့၏ အားကြီးသော အကြောင်း(ဗလဝပစ္စယ)ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဖဿကို ရှေးဦးပထမဟောခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်၊ ဤဝါဒနှစ်ခုကို အဘိဓမ္မာဝတာရဋ္ဌီကာသစ်[1]၌ မဟာသံဃိကဝါဒဟုဆိုၗ အနုဒီပနီ[2]၌ မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒဟု ဆိုလေသည်။

ဤဝါဒကို အဋ္ဌကထာဆရာ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသနှင့် အာရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တတို့က မနှစ်သက်သဖြင့် ပယ်ခဲ့ကြသည်။

အဋ္ဌကထာဝါဒ။ ။စိတ်ဘခုဖြစ်ပေါ်လာချိန်၌ ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် စိတ်စေတသိက်တရားအားလုံးသည် တပြိုင်နက်ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျက်ကြၗ၊ ဖဿသည် ရှေးဦးဖြစ်ၗ ဝေဒနာသည် နောက်မှဖြစ်သည်စသည်ဖြင့် ရှေ့နောက်ခွဲခြားၗ မရနိုင်ချေ၊ ထို့ကြောင့် သမ္မယုတ်တရားတို့ထက် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သောကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူသည်ဟု ဆိုခြင်းမှာယုတ္တိမရှိချေ။

၁။ အဘိဓမ္မာဝတာရဋ္ဌီ၊ ၁၊ ၂၇၉။
၂။ အနုဒီပနီ၊ ၇၂။

ထို့ပြင် ဖဿသည် ဝေဒနာစသော တရားတို့၏ အားကြီးသောအကြောင်းတရား(ဗလဝပစ္စယ)ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရန်မှာလည်း အကြောင်းပြချက်အထောက်အထား အခိုင်အမာမရှိချေ၊ ထို့ကြောင့်သမ္ပယုတ်တရားအပေါင်း၏ အားကြီးသော အကြောင်းတရား(ဗလဝပစ္စယ)ဖြစ်သောကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူသည်ဟု ဆိုခြင်းမှာလည်း ယုတ္တိမရှိဟု ပယ်ချခဲ့သည်။

ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်း၏ အကြောင်းပြချက် တစုံတရာရှာရန်မလိုချေ၊ ဟောရိုးဟောစဉ် (ဒေသနာက္ကမ)မျှသာ ဖြစ်သည်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်များမှာ ကျင့်စဉ်,ဖြစ်စဉ် ဒေသနာစဉ် စသည်ဖြင့် အစီအစဉ်ထားနည်း အမျိုးမျိုးရှိသေးသည်၊ သီလဝိသုဒ္ဓိ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ စသည်ဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိ ခုနစ်ပါးသည် အစဉ်အတိုင်း ကျင့်ရသော ကျင့်စဉ်(ပဋိပတ္တိက္ကမ)များဖြစ်ပါသည်၊ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါတို့အား ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကလလရေကြည်၊ အမြှုပ်၊ သားတစ်၊အသားစိုင်စသောသတ္တာဟများသည် ဖြစ်စဉ်(ဥပ္ပတ္တိက္ကမ)များ ဖြစ်ပါသည်၊တသွီ သမယေ ဖဿော ဟောတိ၊ဝေဒနာ ဟောတိ၊သညာ ဟောတိ စသည်တို့သည်ဟောစဉ်များ(ဒေသနာက္ကမ)ဖြစ်ပါသည်၊ ဖဿကအလျင်ဖြစ်၍ ဝေဒနာက နောက်မှဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာဟောသည်မဟုတ်ပေ၊တသွီ သမယေ ဝေဒနာ ဟောတိ၊ ဖဿော ဟောတိ၊ သညာ ဟောတိ၊စေတနာ ဟောတိ စသည်ဖြင့် ဝေဒနာ သညာတို့ကို ရှေးကထား၍ ဟောလိုက ဟောနိုင်ပေသည်၊ဤသို့လျှင် ဒေသနာစဉ်အားဖြင့်သာ ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်၍ ရှေနောက်အစီအစဉ်ကို မရှာကြံသင့်ဟု ပယ်မြစ်ခဲ့လေသည်[၁]။

ဋီကာဝါဒ။ ။အသက်ပါ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဆောသနှင့်အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ အဋ္ဌကထာဆရာကြီးများ၏ အယူအဆကို မနှစ်သက်သဖြင့်

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၀။ အဘိဝဘာရ၊၂၁။

ဖဿသည်ဝေဒနာ၏ အားကြီးသောအကြောင်း (ဗလဝပစ္စယ)တရားဖြစ်သည်ဟူသော မဟာအဋ္ဌကထာ အယူဝါဒကို ဋီကာဆရာကြီးများက ထပ်ဆင့်ထောက်ခံ ဖွင့်ပြကြပြန်သည်။

ဖဿအပါအဝင်ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်တရားစုသည်အာရုံနှင့် တွေ့ထိသောအခါ တပြိုင်နက်တည်းဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျက်ကြသည်၊ ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည်လည်း တပြိုင်နက်တည်း ဖြစ်ကြပျက်ကြသည်၊ သို့ရာတွင် အလင်းရောင်နှင့်ဆီမီးသည် တပြိုင်နက်ဖြစ်ပေါ်ကြသော်လည်း ဆီမီးသည် အလင်းရောင်၏ အကြောင်းထူး တခုဖြစ်သကဲ့သို့ ဖဿသည်လည်း ဝေဒနာ၏အကြောင်းတခု ဖြစ်သောကြောင့် ဖဿသည် ဝေဒနာ ထက်ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ပြဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဝေဒနာသည် စက္ခုစသောရုပ်တို့နှင့် ရံခါကင်း၍ ဖြစ်နိုင်၏၊ ဝိတက်လောဘစသော အချို့သောယှဉ်ဖက် စေတသိက်များနှင့် ရံခါကင်း၍လည်းဖြစ်နိုင်၏၊ ဖဿနှင့်ကင်း၍မူကား ဝေဒနာသည် တကြိမ်တခါမျှ မဖြစ်နိုင်ချေ၊ ထို့ကြောင့်ဖဿသည် ဝေဒနာ၏ အားကြီးသော အကြောင်း(ဗလဝပစ္စယ)ဟု ဆိုနိုင်သည်၊ ဖဿသည် ဝေဒနာအတွက်သာ အားကြီးသောအကြောင်းတရားမဟုတ်သေး၊ ယှဉ်ဖက်စေတသိက်တရား အားလုံးအတွက်အားကြီးသော အကြောင်းထူးတခုဖြစ်ပေသည်၊ စိတ်စေတသိက်တရားတို့မှာ တွေ့ထိသောအခြင်းအရာ ဖဿသာမရှိပါကအာရုံသည် ထိုစိတ်စေတသိက်တရားတို့အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုနိုင်မည်မဟုတ်ချေ၊ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် နာမ်တရားတို့အတွက် အားကြီးသော အကြောင်းထူးတခုဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား၏၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဋ္ဌိတော်၌ စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ဝေဖန်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ဖဿကိုပထမဆုံးထုတ်ဖော်ဟောကြားတော်မူသည်[၁]။

၁။ မူလဋီ ၁၊၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၁၈၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၄၆၀။

အနုဒီပနီဝါဒ။ ။လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး သည်လည်း မဟာ-
အဋ္ဌကထာ ဝါဒကိုထောက်ခံရေးသားတော်မူခဲ့သည်။

အာရုံ၌ စိတ်ပထမဆုံးကျရောက်သောအခြင်းအရာသည် ဖဿ စေတ-
သိက်က အာရုံကို တွေ့ထိသည်မည်၏ဟု မဟာအဋ္ဌကထာဆရာ ပြဆိုခြင်း
မှာ ဖဿက အခြားသောစေတသိက်တို့ထက်စော၍ ပထမဦးစွာ ဖြစ်
ခြင်းကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ ဖဿစေတသိက် အာရုံကို တွေ့ထိမှုကိစ္စက
ပဓာနဖြစ်သောကြောင့် ပထမဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဥပမာ–မနော-
ပုဗ္ဗင်္ဂမာဟုဆိုရာ၌ စိတ်သည် စေတသိက်တရားတို့၏ ဦးစီးခေါင်းဆောင်
ပဓာနဖြစ်မှုကို ရှေသွား(ပုဗ္ဗင်္ဂမ)ဟု ဆိုလိုသည်၊ စိတ်သည် စေတသိက်
တရားတို့ထက် အချိန်ကာလစော၍ ရှေးဦးစွာဖြစ်သည်ကို ရှေသွား
(ပုဗ္ဗင်္ဂမ)ဟုဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ ဤနည်းတူ ဝေဒနာ၏အာရုံအရသာခံစား
မှု၊ သညာ၏ မှတ်သားမှုကိစ္စတို့ထက် ဖဿ၏ အာရုံကို တွေ့ထိမှုက ပဓာန
ကျသောကြောင့် ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောရခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင်ဖဿ၏အားကြီးသောအကြောင်း(ဗလဝပစ္စယ)ဖြစ်ရာ၌"ဝေဒ-
နက္ခန္ဓာ,သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို အမည်
သညာ ထုတ်ဖော်ပညတ်ရန်အကြောင်းတရားကား ဖဿသာလျှင်ဖြစ်၏
ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ဖဿ၏အားကြီးသောအကြောင်း (ဗလ-
ဝပစ္စယ)ဖြစ်ပုံမှာ သိသာလှပေသည်၊ စိတ်သည် အာရုံကိုသိခြင်းသဘော
အားဖြင့် အလုံးစုံသောစေတသိက်တို့၏ ရှေသွားခေါင်းဆောင်ဖြစ်သကဲ့သို့
ဖဿသည်လည်း အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘောအားဖြင့် ကြွင်းသော
စေတသိက်တရားတို့၏ ရှေသွားဦးစီးခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည် စသည်ဖြင့်
ဖဿ၏ ရှေဦးစွာဖြစ်ပုံ (ပထမာဘိနိပါတ)နှင့် အားကြီးသောအကြောင်း
(ဗလဝပစ္စယ) ဖြစ်ပုံများကို ထောက်ခံထားပေသည်[၂]။

၁။ မ၊၃၊ပါ၊၆၇။
၂။ အံ၊၂၊၃၄၃။

ဖဿကြောင့် သံသရာလည်ပုံ

ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဏ်သုံးပါးတို့ ပေါင်းဆုံထိခိုက်မှု ဖဿဖြစ်လတ်သော် ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်၏၊ ဝေဒနာဖြစ်သည့်အခါ သာယာတပ်မက်မှု, တောင့်တမှုတဏှာဖြစ်၏၊ ထိုတပ်မက်မှုတဏှာကြောင့် ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ဖြစ်၏၊ ထိုဥပါဒါန်ကြောင့် ထိုအာရုံများကို တွေ့ထိခံစားနိုင်ရေး အတွက် ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး ကံအမျိုးမျိုးကိုပြု၏၊ ထိုကံကြောင့် ဘဝသစ်၌ ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ရပြန်၏။ထိုကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့၏ အကြောင်းရင်းကား ဖဿပင်ဖြစ်ပေသည်[၁]။

အာရုံကိုတွေ့ထိမှု ဖဿအရင်းခံ၍ သုခဝေဒနာ,ဒုက္ခဝေဒနာ,ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ဖြစ်ရ၏၊ ထိုတွင် သုခဝေဒနာကို သာယာစွဲလမ်းသောသူအား ရာဂါနုသယဖြစ်၏၊ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားရသောအခါ စိုးရိမ်ပင်ပန်းရ၏ ရင်ဘတ်စည်တီး ငိုကြွေးရ၏၊ ထိုသူအား ပဋိဃာနုသယဖြစ်၏၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာခံစားရသော အခါ၌ ထိုဥပေက္ခာဝေဒနာ၏ ဖြစ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ လွတ်မြောက်ရာကို လည်းကောင်း၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်ရာမသို့ ထိုသူအား အဝိဇ္ဇာနုသယဖြစ်၏၊ ရာဂါနုသယ၊ ပဋိဃာနုသယ၊ အဝိဇ္ဇာနုသယတို့ကိုမပယ်နိုင်လျှင် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ရှည်ကြာဦးမည်သာ ဖြစ်ပေသည်[၂]။

ဖဿအာဟာရ၌ တပ်မက်မှုတဏှာဖြစ်လျှင် ဝိညာဏ်သည် ထိုဖဿ၌ ထောက်ရာတည်ရာရ၍ စည်ပင်ကြီးပွါး၏၊ ထိုအခါ (ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ)အရ နာမ်ရုပ် နှစ်ပါးဖြစ်ပေါ်၏၊ ထိုနာမ်ရုပ် ၂–ပါး၌ စေတနာ ကံသင်္ခါရတို့တိုးပွားလာ၏၊ ကံသင်္ခါရတို့တိုးပွါးလျှင် နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ နေမှု, အိုမှု, နာမှု, သေမှုစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဥပမာအားဖြင့် ပန်းချီဆရာသည် အရုပ်ရေးရန် ဆေးရောင်စုံ ရှိသော်ငြားလည်း နံရံ, ပျဉ်ချပ်,

---

၁။ အနုဒီ၊ ၈၂။

၂။ မ၊ ၃၊ ၃၃၃။

အဝတ်စသော အောက်ခံကားချပ်ရှိပါမှ အင်္ဂါကြီးငယ် တင့်တယ်ပြည့်စုံသော ယောကျ်ားရုပ်,မိန်းမရုပ်စသည့်တို့ကို ဖန်ဆင်းရေးခြယ်နိုင်ပေသည်၊ ထို့အတူ ဖဿရှိမှ တဏှာဖြစ်မည်၊ တဏှာဖြစ်မှ ဝိညာဏ်နာမ်ရုပ် စသော တရားများ ဆက်လက်ဖြစ်၍ သံသရာစက်လည်တော့သည်[၁]။

ဖဿကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိသောကြောင့် ဖဿ၌တပ်မက်၏၊ တပ်မက်မှုနှင့်ယှဉ်၍ တွေဝေလျက် သာယာမှုကို ရှုမြင်နေသောသူအား နောင်အခါဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့သည် ဆည်းပူးစုံဆောင်းမိ၏၊ ဘဝသစ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော တပ်မက်မှု တဏှာရာဂသည် တိုးပွါးလာ၏၊ ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ပူပန်ဆင်းရဲခြင်း တို့သည် တိုးပွါးကုန်၏[၂]။

ဖဿက အာရုံကိုတွေ့ထိမှု မပြုလျှင် ခံစားမှုဝေဒနာ၊မှတ်သားမှုသညာ၊ စေ့ဆော်မှုစေတနာ၊ သာယာတပ်မက်မှုတဏှာ အစရှိသော သံသရာရှည်ကြောင်း နာမ်တရား အပေါင်းသည် ဖြစ်ပေါ်နိုင်မည် မဟုတ်ချေ၊ ထို့ကြောင့်"နာမ်တရားတို့အစ ဖဿက၊ သံသရာလည်မှု ဖဿပြု"ဟုဆိုနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်"ဖဿ သမုဒယာ သဗ္ဗေခမ္မာ"ဟု ဟောတော်မူပေသည်[၃]။

ဖဿပြတ်က သံသရာအလည်ရပ်ပုံ

ဖဿချုပ်လျှင် ဝေဒနာချုပ်၏၊ဝေဒနာချုပ်လျှင် တဏှာ,ဥပါဒါန်,ဘဝချုပ်ငြိမ်း၍ သံသရာဇာတ်သိမ်းပေပြီ၊ ထိုတဏှာချုပ်ရာ ဌာနသည်လည်းချစ်အပ်သော၊ သာယာအပ်သော ဖဿပင် ဖြစ်လေသည်[၄]။

ဖဿ၌ တပ်မက်စွဲလမ်းမှု တဏှာရာဂ မရှိသောအခါ ဝိညာဏ်သည် ထောက်တည်ရာမရှိတော့ချေ၊ ထိုအခါ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါး ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမရှိနိုင်စေတနာ,ကံ,သင်္ခါရ တို့သည်လည်း မတိုးပွါးတော့ချေ၊ ထိုသို့ ကံ သင်္ခါရတို့

၁။ အံ၊၁၊၃၂၅။
၂။ အံ၊၃၊၁၅၃။၂၄၁။
၂။ မ၊၃၊၃၃၅။
၄။ အဘိ၊၂၊၁၀၉။

တိုးပွါးခြင်း မရှိလျှင် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ခြင်း၊ နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း၊ အိုရခြင်း၊ နာရခြင်း၊ သေရခြင်း စသည်တို့ မဖြစ်တော့ပါချေ၊ ဥပမာဆိုရသော် စုလစ်မွမ်းချွန် အထွဋ္ဌတပ်ထားသော အိမ်၏ အရှေ့ဘက်လေသာပြူတင်းပေါက်ကို ဖွင့်ထားလျှင် အရှေ့မှ နေထွက်လာသောအခါ ပြူတင်းပေါက်မှ ထိုး ဖောက် ဝင် ရောက် လာ သော နေရောင်ခြည်သည် အနောက်ဖက်နံရံ၌တည်၏ အကယ်၍ထိုနံရံမရှိမူ ထိုနေရောင်သည်။ မဟာ ပထဝီမြေကြီး၌ တည်၏။ အကယ်၍ မြေကြီးမရှိမူ ရေ၌တည်၏၊ အကယ်၍ရေမရှိမူ ထိုနေရောင်ခြည်သည် တည်ရာမရှိတော့ချေ၊ ထို့အတူ ဖဿ မဖြစ်လျှင် တပ်မက်မှုရာဂ မရှိ၊ တပ်မက်မှုမရှိလျှင် ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သန်ါရ ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ပေါ်မှုများ မရှိတော့ချေ။[၁]

ထိုသို့ မူလအကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဖဿချုပ်ငြိမ်းလျှင် အကျိုးဆက်ဖြစ်သော ဝေဒနာ,တဏှာစသည်တို့ ချုပ်ငြိမ်းပုံကို ဤဥပမာဖြင့် သိအပ်၏၊ ထင်းချောင်းနှစ်ချောင်း ပွတ်တိုက်လျှင် အပူဓာတ် မီး ဓာတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုထင်းချောင်းကို တခြားစီထားလျှင် အပူဓာတ် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။ ဤနည်းဘူ ဖဿမဖြစ်လျှင် ဝေဒနာစသည်တို့လည်း မဖြစ်တော့ချေ။[၂]

ဝေဒနာသည် ဖဿကို စွဲ၍ဖြစ်၏၊ ထိုဖဿသည်လည်းအာယဘန ၆-ပါး စသောအကြောင်းတရားကို စွဲ၍ဖြစ်သောတရားတည်း၊ အကြောင်းတရား တို့သည် ပြုပြင်စီရင်အပ်သော သန်တဘရားတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဖဿသည် မမြဲသောအနိစ္စဘရားဖြစ်၏၊ အကြောင်း ဖဿမမြဲလျှင် အကျိုးဖြစ်သော ဝေဒနာသည် အဘယ်မှာမြဲအံ့နည်း၊ ဤသို့ ဖဿ ဝေဒနာတို့၏မမြဲခြင်း၊

၁။ သံ၊ ၁၊ ၃၂၇။
၂။ သံ၊ ၂၊ ၄၁၆။

ပျက်စီးခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ တပ်မက်ဖွယ်မရှိခြင်း၊ စွန့်ပစ်စရာဖြစ်ခြင်းကို ရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဖဿဝေဒနာတို့၌ တပ်မက်မှု(ရာဂါနုသယ)မကြေနပ်မှု(ပဋိဃာနုသယ)၊ တွေဝေမှု(အဝိဇ္ဇာနုသယ)တို့ကို ပယ်နိုင်၏၊ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤခန္ဓာကိုယ် ပျက်စီးသေဆုံးသောအခါ ဤဘဝ၌ပင် အလုံးစုံသော ဝေဒနာတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းလေပြီ။[1]

ဤသို့လျှင် ဖဿချုပ်ငြိမ်းက ဝဋ်ဒုက္ခကုန်ဆုံး၍ သံသရာဆိတ်သုဉ်းလေတော့သည်။

၁။ သံ၊ ၂၊ ၄၁၅။

ဝေဒနာ စေတသိက်

ဝေဒနာ=ခံစားခြင်း

ခံစားပုံ (၃)မျိုး

(က) အာရုံ၏အရသာကို ခံစားတတ်သော သဘောသည်လည်း ကောင်း၊

(ခ) မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများအား အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားအောင် ပြုလုပ်တတ်သော သဘော သည်လည်းကောင်း၊

(ဂ) အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားကာမျှဖြင့်သော သဘောသည် လည်းကောင်း–

ဝေဒနာမည်၏။

(၁)ဝေဒနာစေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာ

ဝေဒနာသည် အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိ၏[1]။

ခံစားပုံ။ ။ခံစားခြင်းဆိုသည်မှာ အာရုံနှင့် တွေ့ဆုံရသည့်အခါ အာရုံအလိုက် ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးတို့၌ ခံသာသည့်သဘော၊ မခံသာသည့်သဘော၃ပင် ဖြစ်ပါသည်။ တွေ့ကြုံရသည့်အာရုံက ကောင်း သောအာရုံ(ဣဋ္ဌာရုံ)၊ မကောင်းသောအာရုံ(အနိဋ္ဌာရုံ) အလယ် အလတ် ရိုးရိုး အာရုံ (မဇ္ဈတ္တာရုံ)ဟု သုံးမျိုးရှိသောကြောင့် ထိုခံစားခြင်းသဘော သည်လည်း သုံးမျိုး ရှိပါသည်။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၉၁။

ဗုဒ္ဓအဘိမ္မော (၄)—ပ-မ-သ-၀

ယင်းသုံးမျိုးမှာ—

(၁) အာရုံကောင်းကို ခံစားသည့်သုခဝေဒနာ (သုခ=ချမ်းသာကို+ဝေဒနာ=ခံစားခြင်း)၊

(၂) အာရုံဆိုးကို ခံစားသည့် ဒုက္ခဝေဒနာ (ဒုက္ခ=ဆင်းရဲကို+ဝေဒနာ=ခံစားခြင်း)၊

(၃) မကောင်းမဆိုး အလယ်အလတ် ရိုးရိုးအာရုံကို ခံစားသည့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ (ဥပေက္ခာ=မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးအာရုံကို ခံစားခြင်း+ဝေဒနာ=ခံစားခြင်း)။

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

တနည်းအားဖြင့် ကိုယ်၌ ခံသာသည့်သဘော, မခံသာသည့်သဘော၊ စိတ်၌ခံသာသည့်သဘော, မခံသာသည့်သဘောတို့ကို လိုက်၍ လည်းခံစားခြင်းသည် ငါးမျိုးရှိပါသည်၊ ယင်းငါးမျိုးမှာ—

(၁) ကိုယ်၌ ခံသာသည့်သဘော (သုခ ဝေဒနာ)၊

(၂) ကိုယ်၌ မခံသာသည့်သဘော (ဒုက္ခ ဝေဒနာ)၊

(၃) စိတ်၌ ခံသာသည့်သဘော (သောမနဿ ဝေဒနာ)၊

(၄) စိတ်၌ မခံသာသည့် သဘော (ဒေါမနဿ ဝေဒနာ)၊

(၅) ခံသာ မခံသာ မရှိ၊ အလယ်အလတ် ရိုးရိုး အာရုံကို ခံစားသည့်သဘော (ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ)၊

တို့ဖြစ်ပါသည်။

သုခဝေဒနာနှင့် သောမနဿဝေဒနာ ဖြစ်ပုံ။ ။ယင်း ဝေဒနာစေတသိက်သည် ဒွါရခြောက်ပါးလုံး၌ ဖြစ်သော်လည်း ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်ပုံမှာ အထူး သိသာထင်ရှားပေသည်၊ ထို့ကြောင့် ကာယဒွါရ၌ ဝေဒနာဖြစ်ပုံကို ရှေးဦးစွာ ပြဆိုပါမည်၊ မည်သူမဆို ပူအိုက်နေစဉ် ခန္ဓာကိုယ်ကို ရေအေး လေအေးကလေးများနှင့်

တွေ့ထိလိုက်ရသည့်အခါ၌ဖြစ်စေ၊ အလွန်ချမ်းအေးနေစဉ် မီးလှုံရ,စောင်ခြုံရ,အနွေးထည် ဝတ်ဆင်ရသည့်အခါ၌ဖြစ်စေ၊ ရာသီဥတုသာယာသည့်အခါ၌ဖြစ်စေ၊ နူးညံ့အိစက်သည့်အိပ်ရာ၌ အိပ်စက်ရသည့်အခါ၌ ဖြစ်စေ၊ လေ,ရေ,မီးရိန်,ဥတုငွေ့,အိပ်ရာနေရာတို့၏ အတွေ့ဖောင္ဒဗွာရုံသည် ကာယပသာဒရုပ်ကို ထိခိုက်၍ မနောဒွါရကိုပါ ထိခိုက်လေသည်။

ထိုအခါ ကာယပသာဒရုပ်အိမ်တွင် ခံသာသည့်သဘောများ ဖြစ်ပေါ်လာသလို မနောဒွါရခေါ်သောနှလုံးအိမ်တွင်လည်း ဝမ်းမြောက်ခြင်း,ချမ်းသာခြင်း ကြည်နူးခြင်းဟု ဆိုရသော ခံသာသည့် သဘောများ ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်၊ ထိုခံသာသည့် သဘောများကို သုခဝေဒနာဟု ခေါ်သည်၊ တနည်းအားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ် (ကာယပသာဒ)၌ ခံသာသည့် သဘောကို သုခဝေဒနာခေါ်၍ နှလုံးအိမ်၌ ခံသာသည့် သဘောကို သောမနဿဝေဒနာဟု ခေါ်ဆိုပါသေးသည်။

ယင်းသုခဝေဒနာများသည် ခြင်ဆီ, အရိုးအကြော, အသား, အသွေးအရေတို့လည်းမဟုတ်၊ ထိခိုက်လာသည့် ဖောင္ဒဗွာရုံလည်း မဟုတ်ကြချေ၊ မီးခြစ်အိမ်နှင့် မီးခြစ်ဆံတို့ ထိခိုက်သည့်ကြားမှ ပေါ်လာသည့်မီးတောက်မီးပွားကဲ့သို့ ကာယဒွါရနှင့် ဖောင္ဒဗွာရုံတို့ ထိခိုက်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာစေတသိက် နာမ်တရားပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ဒေါမနဿဝေဒနာဖြစ်ပုံ။[၁] ။မည်သူမဆို မကောင်းသော အတွေ့ရှိသည့် မီး,လေ,နေပူ,သစ်,သံ,ကျောက်စသော တစုံတခုနှင့်ထိမိ တိုက်ခိုက်မိသည့်အခါ ထိုအရာဝတ္ထုတို့၏ အတွေ့ဖောင္ဒဗွာရုံသည် ကာယပသာဒရုပ်များကို ထိခိုက်၍ မနောဒွါရကို တိုက်ခိုက်လေသည်၊ ထိုအခါ ကာယပသာဒရုပ်တွင် နာကျင်ကိုက်ခဲခြင်း,ညောင်းညာခြင်း,ပူလောင်ခြင်း,အေးစိမ့်ပြီး အခံရခက်ခြင်း,

---

၁။ပရမတ္ထစ ကွု၊၁၄၈။

ယားယုံခြင်းစသည့် မခံသာသော သဘောမျိုးဖြစ်ပေါ်လာ၍ နှလုံးအိမ်၌ လည်း မနေသာမထိုင်သာခြင်း, စိတ်ဆင်းရဲခြင်း စသော မခံသာသည့် သဘောမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုမခံသာသည့် သဘောမျိုးကို ဒုက္ခဝေဒနာဟု ခေါ်ပါသည်။

တနည်းအားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်(ကာယပသာဒ)၌ ဖြစ်သော မခံသာသည့် သဘောကို ဒုက္ခဝေဒနာဟုခေါ်၍ နှလုံးအိမ် (မနောဒ္ဒါရ)၌ ဖြစ်သော မခံသာသည့် သဘောကို ဒေါမနဿဝေဒနာဟု ခေါ်ဆိုပါသေးသည်။ ဤသည်မှာ ပြင်ပ ဖောင်ဗွာရုံကြောင့် ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပုံဖြစ်ပါသည်။

ကိုယ်တွင်း ဖောင်ဗွာရုံကြောင့် ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပုံကို ဆက်လက် ရှင်းပြပါမည်။ ဥတုမညီညွတ်သည့် အတွက်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ဣရိယာပုထ်မမျှတသည့်အတွက်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ မသင့်သော အစာအဟာရကြောင့်ဖြစ်စေ၊ သံ,ကျောက်,လက်နက်စသော မာသည့် အရာဝတ္ထုတခုနှင့် ထိခိုက်မိသောကြောင့်ဖြစ်စေ ကိုယ်တွင်း အဇ္ဈတ္တတေဇောဓာတ် ပျက်သွားလေသည်။ ယင်း တေဇောဓာတ် ပျက်သည် ဝါယောဓာတ်ကိုဖြစ်စေ၍ တေဇော ဝါယောဓာတ်ပျက်အင်္ဂေအရှိန်ဖောင်ဗွာရုံဖြစ်လာ၏၊ယင်းဓာတ်ပျက်အင်္ဂေ အရှိန်ဖောင်ဗွာရုံသည် ဓာတ်တပါးကိုလည်း ဖောက်ပြန်ပျက်ပြားစေ၏၊ ကိုယ်လုံးရှိ ကာယပသာဒရုပ်မျိုးကို ထိခိုက်၍ မနောဒ္ဒါရကိုလည်း ထိခိုက်၏။

ထိုအခါ ကိုယ်ခန္ဓာ(ကာယဒ္ဒါရ)၌ အောင့်,ကိုက်,နာကျင်ခြင်းစသော မခံသာသည့် သဘောဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့ နှလုံးအိမ် (မနောဒ္ဒါရ)၌ လည်း ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ မနေသာ,မထိုင်သာ,မခံသာသည့် သဘောမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ယင်း တေဇော, ဝါယောဓာတ်ပျက်အင်္ဂေအရှိန် ဖောင်ဗွာရုံသည် ဦးခေါင်း, မျက်စိ, နား, သွား, ခါး, ဝမ်း, ရင်, အကြောအချည်စသည် တို့ကို ထိခိုက်တိုးဝှေ့ခဲ့ပါက ခေါင်းခဲနာ, မျက်စိနာ, နားနာ, သွားနာ,

ခါးနာ, ဝမ်းနာ,ရင်နာ,ညောင်းကိုက်သည့်အနာစသော ရောဂါအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုဖောင္ဒဗွာရုံသည် တခုတည်းသောနေရာ၌ ထိခိုက်စုဝေး၍ အသွေး,အသားဟူသော ဓာတ်တပါးကို ပျက်ပြားစေခဲ့သော် အနာပေါက်သည်ဟု ဆိုရပြန်လေသည်၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဆိုးဝါးသော ဖောင္ဒဗွာရုံကြောင့် မခံသာသည့် ဒုက္ခဝေဒနာများဖြစ်ပေါ်လာရလေသည်။

မနောဒ္ဓါရ၌ ဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ။ ။မနောဒ္ဓါရဟုခေါ်သော စိတ်ထဲ၌ သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ ရှေကခံစားရခဲ့ဖူးသော ဝမ်းသာကြည်နူးဖွယ် ကောင်းသည့် အာရုံများကိုဖြစ်စေ၊ ခံစားရမည့် အာရုံကောင်းများကိုဖြစ်စေ စဉ်းစား စိတ်ကူးသည့်အခါ၌ စိတ်ထဲတွင် ရှင်လန်းဝမ်းသာမှု၊ ချမ်းသာမှု သုခဝေဒနာများ ဖြစ်လာပါသည်။

တွေ့ကြုံပြီး တွေ့ကြုံရလတ္တံ့သော စိတ်ညစ်စရာ, စိတ်ပျက်စရာ, ဝမ်းနဲစရာ, လွမ်းဆွတ်ပူဆွေးစရာ, ကြောက်လန့်စရာ စသည့် အာရုံဆိုးများကို စဉ်းစား စိတ်ကူးမိသည့်အခါ၌ စိတ်ထဲတွင် နှလုံးမသာယာမှု, ဆင်းရဲညှိုးနွမ်းမှု ဒုက္ခဝေဒနာများ ဖြစ်လာပါသည်။

ကောင်းသည်လည်း မဟုတ်၊ ဆိုးသည်လည်း မမည်၊ အလယ်အလတ်၌ တည်သော သာမန်ရိုးရိုး အကြောင်းအရာများကို စဉ်းစားကြံစည်နေသည့်အခါ၌မူ မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးခံစားမှု ဥပေက္ခာဝေဒနာများ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

စက္ခုဒ္ဓါရစသည်၌ ဇဝေဒနာသုံးမျိုးဖြစ်ပုံ။ ။နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ် ကောင်းသည့် အာရုံကောင်းများကို မြင်ရ, ကြားရ, နံရ, စားရသည့်အခါ ကောင်းသည့်ခံစားမှု သုခဝေဒနာများ ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့ မလိုချင်ဖွယ်, စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် ကောင်းသည့် အာရုံဆိုးများကို မြင်ရ, ကြားရ, နံရ စားရသည့်အခါ၌လည်း မခံသာသည့် (ဝါ) ဆင်းရဲသည့် ဒုက္ခဝေဒနာများ ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။

မကောင်းမဆိုး အလယ်အလတ်ရိုးရိုး မြင်နေကျ, ကြားနေကျ, နံ့နေကျ စသည့် အာရုံတို့ကို မြင်ရ, ကြားရ, နံ့ရ, စားရသည့်အခါ၌ ကောင်းသည့်သဘော, မကောင်းသည့်သဘော, ခံသာသည့်သဘော, မခံသာသည့်သဘောများ မထင်ရှားချေ၊ သို့သော် အာရုံကို ခံစားကာမျှ သဘောကား ရှိပေသည်၊ ယင်းကဲ့သို့ မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးအလယ်အလတ် ခံစားမှုသဘောသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာပင် ဖြစ်ပါသည်။

သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာ။[1] ။အထက်တွင် စက္ခုဒ္ဒါရ စသော ဒွါရခြောက်ပါး လုံး၌ ဝေဒနာသုံးမျိုးလုံး ဖြစ်ပုံကိုဖော်ပြထားခြင်းမှာ သုတ္တန်ဒေသနာတော်များအရ ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်၊ မဇ္ဈိမ-နိကာယ်,ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်ဆဆက္ကသုတ်စသည်၌မြင်ခိုက်,ကြားခိုက်, နံ့ခိုက် စသည်တို့၌ ဝေဒနာသုံးမျိုးလုံး ဖြစ်ပုံကို ဘုရားရှင်ဟောတော်မူ ထားပါသည်၊ သို့ရာတွင် အဘိဓမ္မာဒေသနာ၌မူ စက္ခုဒ္ဒါရစသည်၌ မြင်သိ စိတ် စသည်တို့ ဖြစ်လာသည့်အခါ ယင်းမြင်သိစိတ် စသည်နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲ ပါရှိသည့်ဝေဒနာမှာ သုခလည်း မဟုတ်၊ ဒုက္ခလည်း မဟုတ်၊ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာသာ ဖြစ်သည်၊ သုခဝေဒနာနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည် ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သည့် တွေ့သိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် သာ ဖြစ်သည်ဟု ဟောတော်မူထားပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဤနေရာတွင် သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာ မည်သကဲ့သို့ ရှိနေပါသည်၊ အမှန်စင်စစ် အဘိဓမ္မာဒေသနာတွင် စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်သိစိတ်) ဖြစ်ခိုက်ကို ရည်ညွှန်းဟောထားခြင်းဖြစ်၍ သုတ္တန်ဒေသနာ၌မူ စက္ခု ဝိညာဏ် ခေါင်းဆောင်သော စိတ်ဖြစ်စဉ် (စက္ခုဝိညာဏာဝီထိ)တွင် ပါဝင်သော ဇောအခိုက်အတန့်ကို ရည်ညွှန်းဟောထားခြင်း ဖြစ်ရကား တရား တော်နှစ်ခု ညီညွတ်ပါသည်၊ ဇောအခိုက်၌မူ ဝေဒနာသုံးမျိုးလုံး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

၁။ အနတ္တလက္ခဏသုတ် တရားတော်ကြီး၊ ၃၅။

၂။ ဝေဒနာ၏ ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စ(ရသ)

ဝေဒနာစေတသိက်သည် အာရုံ၏အရသာ[1]ခံစားမှုကို ဆောင်ရွက်သည်။

ဤ၌ ဝေဒနာစေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာနှင့် ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စ (ရသ) တို့သည် "အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားမှု" တခုတည်းဖြစ်၍ တူညီကြသည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဝေဒနာ၏ ရသကို မရှင်းပြတော့ပါ၊ လက္ခဏာ ပိုင်းတွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း မှတ်သားရန် ဖြစ်ပါသည်၊ သို့ရာတွင် လက္ခဏာပိုင်းတွင် မပါရှိသေးသည့် အဓိပ္ပာယ်မျှားကိုမူ ဤရသပိုင်းတွင် ဖြည့်စွက်ရှင်းလင်း ရေးသားပါမည်။

ဝေဒနာစေတသိက်သည် အာရုံ၏အရသာကို ခံစားသည်ဟု ဆိုခြင်း မှာ–သာမန်အားဖြင့် ဆိုခြင်းဖြစ်ပေသည်၊ အထူးအားဖြင့်ကား– သုခ ဝေဒနာသည် အာရုံကောင်းကိုခံစား၍ ဒုက္ခဝေဒနာက အာရုံဆိုးတို့ကို ခံစားခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သည်၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာကမူ မကောင်း မဆိုး သာမန်ရိုးရိုးအာရုံကို ခံစားကာမျှ သဘောဖြစ်ပါသည်၊ ဤနေရာ၌ ထိုဝေဒနာသုံးပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်ခံစားပုံကို ဥပမာပုံဆောင်၍ ဆက်လက် ရှင်းပြပါမည်။

သုခဝေဒနာနှင့် သောရေယျသဒ္ဒေးသား။[2] ။ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား သက်
တော်ထင်ရှားရှိစဉ်အခါက

သောရေယျမြို့၌ သောရေယျအမည်ရှိသော သဒ္ဒေးသားတဦး ရှိပါသည်၊ မိဘမျှားနှင့်အတူနေသော်လည်း အိမ်ထောင်သည်ဖြစ်၍ သားနှစ်ယောက် ဖခင်ဖြစ်ပါသည်၊ တနေ့တွင် သောရေယျ သဒ္ဒေးသားသည် သူငယ်ချင်း တယောက်ကိုခေါ်၍ ယာဉ်စီးကာ အခြံအရံမျှားနှင့် ရေကူးရန် မြို့မှ ထွက်လာခဲ့၏၊ ထိုအချိန်တွင် အရှင်မဟာကစ္စည်းမထေရ်သည် သောရေယျ မြို့တွင်းသို့ ဆွမ်းခံဝင်ရန် မြို့ပြင်တွင်သက်နှံ့ရုံနေခိုက် ဖြစ်သည်။ အရှင်

၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၅၂။
၂။ ဓမ္မပဒ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၀၇။

မဟာကစ္စည်းမထေရ်ကား အလွန်ချောမောလှပ၏၊ အသားအရေမှာ ရွှေအဆင်းကဲ့သို့ ဝါဝင်းနေသည်၊ သောရေယျ သဌေးသားသည် မြို့ပြင် အထွက်တွင် အရှင်မဟာကစ္စည်းမထေရ်ကို ရုတ်တရက် မြင်လိုက်ရာ နှလုံး သားတွင် တမျိုးခံစားလိုက်ရ၏၊ စိတ်နှလုံး ချမ်းမြေ့သွား၏၊ ကြည့်လို့ မြင်လို့မဝအောင် ဖြစ်၏၊ ယင်းကဲ့သို့ သောရေယျ သဌေးသားသန္တာန်၌ ကြည့်လို့ မြင်လို့ကောင်းခြင်း, စိတ်ချမ်းသာခြင်းသည် သုခဝေဒနာပင် ဖြစ်သည်။

ယင်းသို့ သုခဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ပြီးမှ "ဝေဒနာ ပစ္စယာ တဏှာ" ဆိုသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတော်အတိုင်း ထိုအရှင်မဟာကစ္စည်း မထေရ်ကဲ့သို့ ချောမောလှပသူမျိုးကို လိုချင်ခြင်း၊ အရှင်မဟာ ကစ္စည်းမထေရ်ကိုပင် လိုချင်ခြင်းဆိုသည့် တဏှာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ထို့ကြောင့် သောရေယျ သဌေးသားသည် "ဒီမထေရ်သည် ငါ့အမျိုးသမီးဖြစ်ယင် ကောင်းမှာပဲ၊ ငါ့အမျိုးသမီးဟာ ဒီမထေရ်လို လှပချောမောယင် သိပ်ကောင်းမှာပဲ" လို့ စိတ်ထဲတွင် ပြစ်မှားမိလိုက်သည်၊ ဤသို့ ရဟန္တာမထေရ်မြတ်ကို ပြစ်မှားမိတဲ့မနောကံကြောင့် သောရေယျသဌေးသားမှာ ယောဂျားဘဝမှ မိန်းမဘဝသို့ ချက်ခြင်း ပြောင်းလဲသွားရလေသည်။

ပဋာစာရီသဌေးသမီးနှင့်ဒုက္ခဝေဒနာ[၁]။ ။ပဋာစာရီသဌေးသမီးဆိုလျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်းလိုလို သိကြပါသည်၊ ပဋာစာရီသဌေးသမီး ခံစားရသည့် ဒုက္ခဝေဒနာဒဏ်ချက်ကား အလွန်ပြင်းထန်လှပါသည်၊ အဝတ်မကပ် ရူးသွပ်သည့်ဘဝသို့ရောက်သည့်အထိ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားရသည်၊ သူသည် ဒုတိယသားကို မွေးဖွားရန်အတွက် မိဘဆွေမျိုးများထံ ပြန်လာစဉ် လမ်းတွင်လေကြီးမိုးကြီးမပြီး အားကိုးရာလင်ယောဂျားမှာမြွေကိုက်ခံရ၍သေဆုံးသွားရရှာသည်၊ မိဘများထံ ဆက်လက်ပြန်လာသည့်အခါ မှာလည်း လမ်းတွင်ဖွားပြီးစသားငယ်ကို စွန်ချီသွား၍ သားကြီးမှာ ရေထဲမျောပါ သွားပြန်သည်၊

၁။ ဓမ္မပဒ၊ဌ၊ပ၊၄၃၇။

နောက် လွန်ခဲ့တဲ့ညကပင် မိဘနှစ်ပါးနှင့် မောင်ဖြစ်သူပါ သုံးယောက်လုံး အိမ်ပိသေဆုံးသွားသည့်သတင်းကို ကြားရပြန်သည်၊ ထိုအခါ ပဋ္ဌာစာရီမှာ အဝတ်မကပ် ရူးသွပ်သည့်ဘဝသို့ ရောက်သွားရရှာသည်၊ ဤသို့ ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ပုံသည် ပဋ္ဌာစာရီသဌေးသမီး၌ အလွန်ထင်ရှားသိသာပါသည်။

ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် မဟာသင်ပုဏ္ဏား။ ။စိတ်ချမ်းသာ သည်လည်းမဟုတ်၊ စိတ်ဆင်းရဲသည်လည်းမဟုတ်, ဝမ်းသာသည်လည်းမဟုတ်, ဝမ်းနည်းသည်လည်းမဟုတ်ပဲ မထင်မရှား ခံစားရသည့် ဝေဒနာကား ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်သည်။

အကုသိုလ်အရာတွင် စိတ်မပါပဲ ဝတ်ကျေတန်းကျေ ပြုလုပ်ရသည့် မကောင်းမှုမျိုး၊အလှူဒါနပြုရာတွင် ပင်ကိုယ်က သဒ္ဓါတရားနည်းပါးသော်လည်း အများလုပ်၍ မနေသာ မလွဲသာသည့်အတွက် ရောစွက်ပြုလုပ်ရသောကုသိုလ်မျိုး၊ပင်ကိုယ်က သဒ္ဓါတရားကောင်းသူ ဖြစ်ပါသော်လည်း မိမိဘာသာသဒ္ဓါ ပြုရသည်မဟုတ်ပဲ မနေသာအောင် သူတပါးတို့က ပြောဟောသဖြင့် ငါးမူး,တကျပ်,နှစ်ကျပ်စသည်တို့ကို အောင့်အည်း ပါဝင်လှူဒါန်းရသည့် ကုသိုလ်မျိုး၊အမိ,အဖညီအစ်ကို မောင်နှမတို့သေ၍ မလွဲသာမရှောင်သာပဲ ပြုရသည့် ကုသိုလ်မျိုးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာ ကုသိုလ်မျိုးဖြစ်သည်။

သီလကုသိုလ်ခံယူရာတွင် သူတပါးအလှူပွဲ၌ တခါတရံ စိတ်မပါလှပဲ အများနှင့်တွဲ၍ ခံယူဆောက်တည်ရသော ငါးပါးသီလမျိုး၊ သူတပါးတိုက်တွန်းလွန်းသဖြင့် စိတ်မပါ့တပါ ခံယူဆောက်တည်ရသော ဥပုသ်သီလမျိုး၊ မိဘဆရာသမားတို့၏ ဝေယျာဝစ္စများကို ဝမ်းဝယ်မဖြောင့် စိတ်မှာဆောင့်၍ ဆောင်ရွက်ရသည့် သီလကုသိုလ်မျိုးတို့သည်လည်း ဥပေက္ခာဝေဒနာကုသိုလ်မျိုးဖြစ်ပါသည်။

ဘာဝနာကုသိုလ်အရာ၌လည်း ပျင်းပျင်းရိရိနှင့် အနိစ္စ, ,ဒုက္ခ, အနတ္တလက္ခဏာရေးသုံးပါးကို ပွားများခြင်း၊ရတနာသုံးပါးဂုဏ်ကို အောင့်မေ့တချက်၊ မေ့တချက်နှင့် ပုတီးစိပ်ခြင်း၊ တသမ်းသမ်းတဝေဝေနှင့် ပရိတ်ရွတ်ခြင်း၊ မေတ္တာပို့ခြင်း၊ တငိုက်ငိုက်နှင့် ဘုရားရှိခိုးခြင်း၊ပျင်းပျင်းရိရိနှင့် ပရိယတ္တိစာပေကျက်အံခြင်း စသည်တို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာများဖြစ်ကြသည်၊ ဤဥပေက္ခာဝေဒနာများကား အညှံစားဥပေက္ခာဝေဒနာများ ဖြစ်ပါသည်။

ကုသိုလ်ရေး၌ အားမရနိုင်လောက်အောင် အကြီးအကျယ် အလိုဆန္ဒရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သောဥပေက္ခာဝေဒနာမျိုးကား အမြတ်စား ဥပေက္ခာဝေဒနာပင်ဖြစ်သည်။

ဥပမာ–အလောင်းတော် မဟာသခ်ပုဏ္ဍားကြီးသည် သမာဓိတရားကြီးမား၍ ကုသိုလ်ရေး၌ပြု၍ အားမရနိုင်လောက်အောင် အဇ္ဈာသယဆန္ဒဓာတ် ပြင်းထန်သူ ဖြစ်သည်၊ ဗာဟိရဝတ္ထုပစ္စည်းများကို လှူဒါန်းရသည်ကို မရောင့်ရဲ မကျေနပ်နိုင်၊ ခန္ဓာကိုယ်တွင်း ပစ္စည်းများဖြစ်သည့် ခြေ,လက်, အင်္ဂါ,နား, နှာခေါင်း,မျက်စိစသည်တို့ကို လှူရမှ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်နိုင်သူဖြစ်သည်၊ ထို့ ကြောင့် သိကြားမင်းဖန်ဆင်းပေးသော ရတနာမဏ္ဍပ်ကြီး၌ ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာတော် လေးသိန်းတို့ကို ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ဂဏာနို့ ဆွမ်းဖြင့်လှူဒါန်းပါသော်လည်း ဝမ်းမြောက်မှု သောမနဿဝေဒနာ မဖြစ်၊သာမန်ခံစားမှု ဥပေက္ခာဝေဒနာသာ ဖြစ်ရလေသည်။

ထို့ အတူ မဟာသိဝိရာဇ်မင်းကြီးသည်လည်း တနေ့လျှင် အသပြာငါးသိန်းကုန်,ငါးသိန်းကုန်အသက်ဆက်ဆုံး လှူဒါန်းရသော်လည်း တကြိမ်တခါမျှဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာမှုမဖြစ်၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာသာဖြစ်ရလေသည်။

ဖဿစသည်တို့ ဝေဒနာအမည်မရနိုင်ပုံ[၁]။ ။ဤနေရာ၌ အာရုံ၏အရသာ ခံစားမှုကို ဝေဒနာဟု ခေါ်လျှင် ဝေဒနာနှင့်အတူ ဖြစ်ကြသည့် ဖဿ,သညာစသော စေတသိက်များ

၁။ အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီဋီကာ၊၁၀၅။

သည်လည်း အာရုံ၏အရသာကို ခံစားကြသည်ဖြစ်၍ ယင်းစေတသိက်တို့ကိုလည်း ဝေဒနာဟုခေါ်သင့်သည်မဟုတ်လောဟု မေးနိုင်၏၊ အဖြေကား ဖဿ, သညာစသော စေတသိက်တို့သည် အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားကြသည်ဟုဆိုရသော်လည်း မိမိတို့၏အာရုံကို တွေ့ထိမှုကိစ္စ၊ အမှတ်ပြုမှုကိစ္စစသည်တို့ကို ငဲ့နေရသောကြောင့် မပြောပဖွယ် အနည်းငယ် တစိတ်တဒေသမျှကိုသာ ခံစားနိုင်ကြသည်၊ ဝေဒနာစေတသိက်မှာမူကား ခံစားမှုသည်ပင် မိမိကိစ္စဖြစ်၍ အာရုံ၏အရသာကို အားရှိပါးရှိ အစိုးတရအလုံးစုံကို ခံစား၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုစေတသိက်ကိုသာ ဝေဒနာဟုခေါ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဘုရင်မင်းမြတ် စားတော်ကဲတို့နှင့်တူပါသည်၊ တူပုံမှာ ဘုရင်မင်းမြတ်အား နေ့စဉ်မပြတ် ပွဲတော်ဆက်ရသော စားတော်ကဲသည် ဘုရင်ရှေတော်မှောက်သို့ ရောက်သောအခါ ပွဲတော်မျိုးခွဲအဆိပ်အတောက်မျိုးပါ, မပါကို ဘုရင်သိဖို့ရန် ပွဲတော်ပါ ထမင်းဟင်းလျှာတို့မှ အနည်းငယ်, အနည်းငယ်စီယူ၍ စားပြရလေသည်၊ ယင်းကဲ့သို့ စားတော်ကဲက စားပြပြီး အဆိပ်မပါမှန်းသိမှ ဘုရင်မင်းမြတ်သည် ပွဲတော်ပါဘောဇဉ်များကို အားပါးတရ ဝအောင်ပွဲတော် တည်လေသည်။

ဤဥပမာ၌ ပွဲတော်ပါဘောဇဉ်များကို အားပါးတရ ဝဝလင်မစားရ၊ အနည်းငယ် မြည်းရုံသာမြည်းရသော စားတော်ကဲနှင့် အာရုံ၏အရသာကို တစိတ်တဒေသ ခံစားရသော ဖဿ, သညာစေတသိက်တို့ တူကြသည်၊ အလိုရှိတိုင်း အစိုးတရ ပွဲတော်တည်ရသော ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့် အာရုံ၏ အရသာကို အစိုးတရပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ခံစားရသော ဝေဒနာ စေတသိက်တို့တူကြပါသည်။

၃။ ဝေဒနာစေတသိက်၏ပစ္စုပဋ္ဌာန်

ဝေဒနာစေတသိက်သည် "ကိုယ်, စိတ်တို့၌ဖြစ်၍ သာယာအပ်သော တရား၊ နှိပ်စက်နာကျင်တတ်သောတရား၊ ငြိမ်သက်သောတရားဟု လေ့လာရှုမှတ်သူတို့၏ဉာဏ်၌ ရှေးရှုထင်မြင်လာသော အခြင်းအရာရှိ၏။"[1]

---

[1] ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၁။

ဤပြဆိုချက်သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ခန္ဓနိဒ္ဒေသဋ္ဌ ဖွင့်ဆိုထား သည့် ဝေဒနာငါးမျိုး၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ကို တခုတည်းပေါင်း၍ စုစည်းပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုစုစည်းပြဆိုချက်ကို ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ပြရလျှင်–

(၁) သုခဝေဒနာသည် ကိုယ်ဋ္ဌဖြစ်၍ သာယာအပ်သော တရားဟုလည်းကောင်း၊

(၂) ဒုက္ခဝေဒနာသည် ကိုယ်ဋ္ဌဖြစ်၍ နှိပ်စက်တတ် နာကျင်တတ်သော တရားဟုလည်းကောင်း၊

(၃) သောမနဿ ဝေဒနာသည် စိတ်ဋ္ဌဖြစ်၍ သာယာအပ်သော တရားဟုလည်းကောင်း၊

(၄) ဒေါမနဿဝေဒနာသည် စိတ်ဋ္ဌဖြစ်၍ နှိပ်စက်နာကျင်တတ်သော တရားဟုလည်းကောင်း၊

(၅) ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် ငြိမ်သက်သောတရားဟုလည်းကောင်း၊ လေ့လာရှုမှတ်သူတို့၏ ဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်မြင်လာသော အခြင်းအရာရှိပေသည်။

သာယာအပ်သောတရားဟုထင်ပုံ။ ။ပူအိုက်နေစဉ် လေအေး, ရေအေး ကလေးများဖြင့် တွေ့ထိလိုက်ရသည့် အခါ နေသာထိုင်သာရှိပြီး ကောင်းသွား၏၊အလွန်ချမ်းအေးနေစဉ် ပူနွေးသည့် ဂွမ်းစောင်,သိုးမွေးစောင်ကြီးများကို ခြုံလိုက်ရသည့်အခါဋ္ဌလည်းနွေးသွား ချမ်းသာသွား၏၊ ယင်းသို့ကောင်းမွန်သော အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံသည် ကာယပသာဒရုပ်များကိုတွေ့ထိ၍ ကိုယ်ခန္ဓာဋ္ဌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ခံသာသောသဘော၊ ချမ်းသာသော သဘော၊ နေသာထိုင်သာရှိသော သဘောများကို သုခဝေဒနာဟုခေါ်၍ နှလုံးအိမ်ဋ္ဌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝမ်းမြောက်မှု, ချမ်းသာမူများကို သောမနဿ ဝေဒနာဟု ခေါ်သည်။ ဤကဲ့သို့ ကိုယ်ထဲ,စိတ်ထဲဋ္ဌ ခံသာမှု, ချမ်းသာမှုသဘော ပေါ်လာသည့်

အခါ ဝေဒနာသဘောကို ရှုမှတ်လေ့လာနေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်၌ ဤသုခဝေဒနာ, သောမနဿဝေဒနာများသည် သာယာဖွယ်ကောင်းသည့် တရားများပေတည်းဟု ထင်မြင်လာပေသည်။

နှိပ်စက်နာကျင်တတ်သော တရားဟုထင်ပုံ။ ။မကောင်းသော အတွေ့ များနှင့် တွေ့ထိပြီး နာကျင်ကိုက်ခဲမှု, မူးဝေမှု, ညောင်းမှု, ပူမှု, ချမ်းမှု, မောပန်းမှု, ယားယံမှု ထုံကျင်မှု, အောင့်မှုအစရှိသော ကိုယ်ထဲ၌မခံသာမှုဟူသမျှတို့ကို ဒုက္ခဝေ-ဒနာဟုခေါ်သည်။ စိတ်နှလုံးထဲ၌ မချမ်းသာမှု,စိတ်ဆင်းရဲမှုတို့ကို ဒေါ-မနဿဝေဒနာဟုခေါ်သည်။

ဤသို့ကိုယ်ထဲ, စိတ်ထဲ၌ မခံသာမှု, ဆင်းရဲမှု သဘောပေါ်လာသည့် အခါ ဝေဒနာသဘောကို ရှုမှတ်လေ့လာနေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်၌ ဤ ဒုက္ခဝေဒနာ,ဒေါမနဿဝေဒနာ့များသည် နာကျင်တတ်သောတရား, နှိပ်စက်တတ်သောတရားများပေတည်းဟု ထင်မြင်လာပေသည်။

ငြိမ်သက်သောတရားဟု ထင်မြင်ပုံ[၁]။ ။မကောင်းမဆိုး အလယ်အလတ် ရိုးရိုး မြင်နေကြ, ကြားနေကြ အာရုံစသည်တို့ကို မြင်ရ, ကြားရသည့်အခါ စသည်မှာတော့ ကောင်းသည်, ခံသာသည်ဟူ၍လည်း မထင်ရှား၊ အခံရခက်သည်, ဆင်းရဲသည်ဟူ၍လည်း မထင်ရှားချေ။သို့သော် မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးအလယ်အလတ် ခံစားမှုသဘောကတော့ ရှိပေသည်၊ထိုသို့ဆင်းရဲသည်လည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာသည်လည်းမဟုတ်သော ခံစားမှုသဘောကို ဥပေက္ခာဝေဒနာဟု ခေါ်သည်၊ ထိုဥပေက္ခာဝေဒနာသည် အမိုက်မှောင်ကဲ့သို့ (၀၊) မှောင်ထဲရှိသော ဝတ္ထုပစ္စည်းကဲ့သို့ မထင်မရှားချေ၊ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့်သိနိုင်ခဲ၏၊သို့သော် ချမ်းသာမှု,ဆင်းရဲမှုတို့ ပျောက်ကင်းသွားသည့်အခါ၌ ပျောက်ကင်းသွား

၁။ မ၊ဌ၊၁၊၂၈၂။

သော ချမ်းသာမှု, ဆင်းရဲမှုတို့မှ တခြားတပါးဖြစ်သော အလတ်စား ခံစားမှုသဘောသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာတည်းဟု မိဂပဒဝဋ္ဌနည်းဖြင့် မှန်းဆ၍သိရသည်။

မိဂပဒဝဋ္ဌနနည်းဆိုသည်မှာ "ကျောက်ဖျာကြီး၏တဘက်တွင် သမင်၏အတက်ခြေရာ အခြားတဘက်တွင် အဆင်းခြေရာတို့ကိုတွေ့ရလျှင် ကျောက်ဖျာပေါ်၌ သမင်ခြေရာ မတွေ့ရသော်လည်း ကျောက်ဖျာပေါ်၌ ခြေရာမထင်ကောင်း၍ ခြေရာမထင်သည်၊ သမင်က ကျောက်ဖျာပေါ်တွင် ဖြတ်သွားသည်"ဟု မှန်းဆသိရသောနည်းဖြစ်သည်။ (မိဂ=သမင်+ပဒ-ဝဋ္ဌန=ခြေရာ။)

ဤနေရာ၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်ပေါ်မှုသည် အလွန်သိမ်မွေ့ ငြိမ်သက်သောကြောင့် မထင်ရှား မသိသာသော်ငြားလည်း နာမ္မ, ကျင်မှုစသော ရှေးဒုက္ခဝေဒနာ ပျောက်ကင်းသွားပြီး နောက်တဖန်ခံသာမှ သုခဝေဒနာ သို့မဟုတ် မခံသာမှ ဒုက္ခဝေဒနာ မဖြစ်ပေါ်သေးမီအတွင်း၌ ခံစားမှုမထင်ရှားသော်လည်း အလတ်စားအာရုံ၌ အလတ်စားအခြင်းအရာအားဖြင့် ခံစားသောဝေဒနာတမျိုးရှိရာသည်၊ ထိုဝေဒနာသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာပင်တည်းဟု(မျက်မှောက်ထင်ရှားသိရသော သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာတို့ကို ထောက်ဆ၍)သိရပေသည်။

ဤဥပမာ၌ သမင်၏အတက်ခြေရာ, အဆင်းခြေရာတို့နှင့် ဒုက္ခဝေဒနာ သုခဝေဒနာတို့တူကြသည်။ ကျောက်ဖျာပေါ်တွင်ဖြတ်သွားသော မမြင်ရသည့်သမင် ခြေရာနှင့် ခံစားမှုမထင်ရှားသော ဥပေက္ခာ ဝေဒနာတို့ တူကြသည်။

ဤကဲ့သို့ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်မှုသည် အလွန်သိမ်မွေ့နုးညံ့လှ သောကြောင့် ဝေဒနာသဘောကိုးရှုမှတ်လေ့လာနေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်၌ ဤဥပေက္ခာဝေဒနာသည် ငြိမ်သက်သော သဘောတရားပေတည်းဟု ထင်မြင်လာပေသည်။

၄။ ဝေဒနာစေတသိက်၏အနီးဆုံးအကြောင်း(ပဒဋ္ဌာန်)

ဝေဒနာစေတသိက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော အကြောင်းများအနက် အနီးကပ်ဆုံး သေ-အကြောင်းတရားမှာ ဖဿ စေတသိက်ဖြစ်ပါသည်။[၁]

ဖဿကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဖဿစေတသိက်၏အကျိုး ပစ္စုပဋ္ဌာန်အခန်း၌ အကျယ်ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။ သို့အတွက် ဤနေရာ၌ သဘော ချင်းတူသဖြင့် သိသာရုံမျှသာ ဖော်ပြပါတော့မည်။

"မျက်စိအကြည်ဓာတ်နှင့် ရူပါရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ နှားအကြည်ဓာတ်နှင့် သဒ္ဒါရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ နှာခေါင်းအကြည်ဓာတ်နှင့် ဂန္ဓာရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ လျှာအကြည်ဓာတ်နှင့်ရသာရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကိုယ်အကြည်ဓာတ်နှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စိတ်နှလုံးနှင့် စိတ်ကူးအာရုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အစွဲပြု၍ မြင်သိစိတ်, ကြားသိစိတ်, နံသိစိတ်, စားသိစိတ်, ကြားသိစိတ်, ထိသိစိတ်, ကြံသိစိတ်ဟူသော ဝိညာဏ်ခြောက်ပါး ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဏ်သုံးပါး ဆုံမိခြင်းကြောင့် အာရုံကို တွေ့ထိမှု ဖဿဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်လာ၏[၂]။"

"သူရိယကန္တာ၊ ကျောက်လောင်စာနှင့်၊ ရောင်ဝါဝင်းထိန်၊ နေအရှိန်သည်၊ အကြောင်းစုံ၍ ပေါင်းဆုံမိသည်ရှိသော် ကျောက်နှင့် နေတို့မှာ မီးမရှိသော်ငြားလည်း ဓာတ်သဘောအလျောက် မီးထတောက်လာသကဲ့သို့ ထို့အတူ၊ အာရုံစုံစု၊ သိမှုသဘော၊ စိတ်ဟူသောဓာတ်တမျိုးသည် အခွင့်သာလျှင်၊ သင့်ရာပေါ်ရေး၊ စုဝေးသောအား၊ ထင်ရှားရှိနေပြီ မဟုတ်ပါသော်လည်း၊ ဝတ္ထု, အာရုံ, စသည်ဆုံ၍၊ ကြုံတွေ့ကြသည်ရှိသော်၊ မကြုံစတောင်း, မယုံကောင်းမျှ၊အကြောင်းလျော်စွာဖြစ်ပေါ်၍လာရပေသည်"။[၃]

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၁၅၉။

၂။ သံ၊၁၊၃၀၀။

၃။ သခေ်ပ၊၂၈။

အထက်ပါဒေသနာတော်နှင့် အဆိုအမိန့်များအရ ဝတ္ထုရုပ်(သို့မဟုတ်) ပဿာဒခေါ်သော အကြည်ဓာတ်အခံဓာတ်များတွင် ရှုပါရုံစသော အာရုံဓာတ်အတိုက်ရဓာတ်များလာတိုက်,လာထင်သည့်အခါမှုလဂ. အခံဓာတ်နှင့် အတိုက်ဓာတ်တို့တွင် စိတ်ဝိညာဏ်ဟုခေါ်သည့်ဓာတ်တမျိုး မရှိသော်ငြားလည်း ဓာတ်သဘောအလျောက် မီးထတောက်သည့်ပမာ သိမှုခေါ်သည့် ဝိညာဏဓာတ်တမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ ဤသို့ အခံဓာတ်(ဝတ္ထု) အတိုက်ဓာတ်(အာရုံ)နှင့်အသိဓာတ်(ဝိညာဏ်)တို့သုံးမျိုးပေါင်းဆုံမိသည့် အခါ အာရုံကိုဓာတ်ခိုက်သက့ဲသို့ တွေ့ထိမှုဆိုသည့် ဖဿသဘောတရားလည်း ပေါ်လာပါသည်၊ဤနေရာ၌ ဖဿစေတသိက်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ထိုဝတ္ထု, အာရုံ, ဝိညာဏ်သုံးပါးတို့ ပေါင်းဆုံမိပြီးမှ ပေါ်လာသည်မဟုတ်၊ ဖဿသည် စေတသိက်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိညာဏဓာတ်ပေါ်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ထိုဝိညာဏဓာတ်နှင့်အတူ ဖဿပါလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသုံးပါးဆုံမိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဖဿက မိမိတွေ့ထိရသော အာရုံ၏ အရသာကို မပေါ်ပေါ်အောင် ကြိတ်နယ်ထုတ်ဆောင် ပေးသည်။

ဖဿကြိတ်နယ် ထုတ်ပေးသဖြင့် ပေါ်ထွက်လာသည့်အာရုံ၏ အရသာကို ကောင်းလျှင် ကောင်းသည့် အလျောက်၊ မကောင်းလျှင် မကောင်းသည့်အလျောက် ခံစားသည့် ဝေဒနာ တရား ပေါ်လာရသည်၊ နှစ်သက်သာယာဖွယ် ကောင်းသော ဣဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့လျှင် ရှင်ရှင်လန်းလန်း ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ခံစားသော သုခဝေဒနာ,သောမနဿ ဝေဒနာများ ဖြစ်၏၊ ထိုအခါ ယင်းဝေဒနာတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြုံးပြုံးရှင်ရှင် ကြည်ကြည်လင်လင် ဖြစ်နေပေသည်။

မသာယာဖွယ်၊မုန်းဖွယ်၊ရှုံဖွယ်ကောင်းသောအနိဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံလျှင် ညှိုးညှိုးနွမ်းနွမ်း ကိုယ်စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်မှုကို ခံစားသော ဒုက္ခဝေဒနာ ဒေါမနဿ ဝေဒနာများဖြစ်၏၊ ထိုအခါ ယင်းဝေဒနာ တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ညှိုးညှိုးနွမ်းနွမ်းနှင့် မျက်နှာ မသာမယာ ဖြစ်၍နေပေသည်။

ဤသို့ ဖဿက အာရုံကို တွေ့ထိမှုအာရုံ၏ အရသာပေါ်အောင် ဖိညှစ်ကြိတ်နယ်ပေးပါမှ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားမှုဆိုသည့် ဝေဒနာ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်၊

ဖဿက ဤသို့မရှက်ဆောင်ပါက (၀ါ)ဖဿတရား မဖြစ်ပေါ်လာပါက အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားမှုဆိုသည့်ဝေဒနာတရားလည်း ဖြစ်မလာနိုင်ပေ၊ ထို့ကြောင့် ဖဿစေတသိက်သည် ဝေဒနာစေတသိက် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အဓိကြောင်း(ပဒဋ္ဌာန်)တရား ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော် ဝေဒနာသံယုတ် ဖဿမူလကသုတ်၌ အောက်ပါအတိုင်း ဟောကြားမှုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

> "ရဟန်းတို့၊ဖဿကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဖဿလျှင် အရင်းမူလ ရှိကုန်သော၊ ဖဿဟူသော အကြောင်းရှိကုန်သော၊ ဖဿဟူသော အထောက်အပံ့ရှိကုန်သော ဝေဒနာတို့သည် ဤသုံးမျိုးတို့တည်း၊ အဘယ်သုံးမျိုးတို့နည်း၊ သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာ ဝေဒနာတို့တည်း"။
>
> "ရဟန်းတို့၊ ချမ်းချမ်းသာသာ, ခံစားမှု၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို အစွဲပြု၍ သုခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ ထိုသုခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဖဿတရား ချုပ်ငြိမ်း သွားမှသာ သုခဝေဒနာ ချုပ်ငြိမ်း၏။"
>
> "ရဟန်းတို့၊ ဆင်းရဲစွာ ခံစားမှု၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို အစွဲပြု၍ ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ ထိုဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဖဿတရား ချုပ်ငြိမ်းသွားမှသာ ဒုက္ခဝေဒနာ ချုပ်ငြိမ်း၏"။
>
> "ရဟန်းတို့၊ အသင့်အတင့် ခံစားမှု၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကိုအစွဲပြု၍ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ ထိုဥပေက္ခာ ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဖဿတရား ချုပ်ငြိမ်းသွားမှသာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ချုပ်ငြိမ်း၏"။

"ရဟန်းတို့၊ ဥပမာအားဖြင့် ထင်းချောင်းနှစ်ချောင်းတို့၏ အချင်းချင်းထိခိုက်မှု, ပေါင်းဆုံမှုကြောင့် အပူငွေ့ဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ မီးဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ ထိုထင်းချောင်း နှစ်ချောင်းကို တခြားစီခွဲထားလိုက်လျှင် ထိုထင်းချောင်း နှစ်ချောင်း ထိခိုက်ပေါင်းဆုံမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အပူငွေ့သည် ချုပ်ငြိမ်း သွား၏ (မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်)"။

"ရဟန်းတို့၊ ဤအတူပင် ဤဝေဒနာ သုံးမျိုးတို့သည် ဖဿကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿလျှင် အရင်းမူလရှိကုန်၏၊ ဖဿဟူသော အကြောင်းရှိကုန်၏၊ ဖဿဟူသော အထောက်အပံ့ရှိကုန်၏၊ ဖဿကို အစွဲပြု၍ ဝေဒနာတို့ ဖြစ်ကုန်၏၊ ထိုဝေဒနာအား လျော်သော ဖဿ၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် ထိုဖဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာတို့ ချုပ်ငြိမ်းကြကုန်၏"။

၅။ ဝေဒနာ စေတသိက်အမျိုးမျိုးပြားပုံ

ဝေဒနာတမျိုး[၇]။ ။သင်္ခါရတရားတို့၏ အမြဲမရှိသည့် သဘောအားဖြင့် ခံစားမှု ဝေဒနာဟူသမျှသည် "ဒုက္ခဝေဒနာ" တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်ပေသည်။

မှန်၏။ အခါတပါး၌ ရဟန်းတပါးသည် ဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက်သို့ သွားရောက်၍—

"မြတ်စွာဘုရား၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဒုက္ခဝေဒနာ, သုခဝေဒနာ, ဥပက္ခာဝေဒနာ ဟူ၍ ဝေဒနာသုံးမျိုး ရှိကြောင်း ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။ နောက် ထပ်မံ၍ 'ဝေဒနာမှန်သမျှ ဒုက္ခဝေဒနာချည်း ဖြစ်သည်' ဟု ဟောတော်မူပြန်သည်၊ ဤသို့ဟောရာ၌ ရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို သိလိုပါသည် ဘုရား" ဟု လျှောက်၏။

၇။ သံ၊ ၂။ ၄၁၇။

ဘုရားရှင်က–

"ချစ်သား၊ ဝေဒနာသုံးမျိုး ဟောကြားပြီးလျှက် နောက် ဝေဒနာဟူသမျှ ဒုက္ခဝေဒနာချည်းဖြစ်သည်ဟု ထပ်မံဟောခြင်းမှာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၏မမြဲခြင်း သဘော၊ ကုန်ခမ်းခြင်းသဘော၊ ပျက်စီးခြင်း သဘော၊ စွဲမက်စရာမရှိခြင်း သဘော၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘော၊ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်း သဘောတို့ကို ရည်ရွယ်၍ ငါဘုရားဟောကြောင်းခြင်း ဖြစ်သည်။"

ဟု မိန့်တော်မူပါသည်။

ဤ ဟောတော်မူလိုရင်းမှာ – ဆင်းရဲမှုကို ခံစားသည် ဖြစ်စေ၊ ချမ်းသာမှုကို ခံစားသည်ဖြစ်စေ ခံစားမှုဟူသမျှသည် ပျက်စီးမှု၊ မမြဲမှု၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု သဘောရှိသောကြောင့် သင်္ခါရ ဒုက္ခချည်းသာ ဖြစ်သည်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရပါသည်၊

ဝေဒနာနှစ်မျိုး[1]။ ။ဝေဒနာစေတသိက်သည် အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်း သဘောလက္ခဏာ အားဖြင့် တမျိုးတည်းဖြစ်သော်လည်း ဖြစ်ပေါ်ရာ ဒွါရ၏ အစွမ်းအားဖြင့်–

(၁) ပဉ္စဒွါရိက ဝေဒနာ

(၂) မနောဒွါရိက ဝေဒနာ

ဟု နှစ်မျိုးရှိပါသည်။

ထိုနှစ်ပါးတွင် ပဉ္စဒွါရိက ဝေဒနာဆိုသည်မှာ–ဒွါရငါးပါး ကင်းရှားရှိနေသမျှ ကာလပတ်လုံး စက္ခုဒွါရ, သောတဒွါရ, ဃာနဒွါရ, ဇိဝှါဒွါရ, ကာယဒွါရဟူသော ဒွါရငါးပါးကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝေဒနာ ဖြစ်သည်။

မနောဒွါရိက ဝေဒနာကား အသက်ထင်ရှားရှိနေသမျှ ကာလပတ်လုံး မနောဒွါရ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝေဒနာ ဖြစ်သည်။

၁။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၇၃။ အံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၆၈။

ဒွါရင်းပါး၌ ဖြစ်သော ပဉ္ဇဒွါရိကဝေဒနာသည် မနောဒွါရိက ဝေဒနာ နောက်မှ ဖြစ်ပေါ်ပြီး ရှေးဦးစွာ ချုပ်ဆုံးသွားသည်၊ မနောဒွါရိက ဝေဒ-နာမှာမူ ပဉ္ဇဒွါရိက ဝေဒနာ မဖြစ်မီ ရှေးဦးစွာဖြစ်၍ ပဉ္ဇဒွါရိက ဝေဒနာချုပ်ဆုံးပြီးနောက်မှ ချုပ်ဆုံးပေသည်။

မှန်၏။ ထိုမနောဒွါရိက ဝေဒနာသည် ပဋိသန္ဓေနေချိန်၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ပဉ္ဇဒွါရိက ဝေဒနာသည် စက္ခုဒွါရစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ရာ ပဝတ္တိအခါမှသာ ဖြစ်၍ မနောဒွါရိက ဝေဒနာထက် အဖြစ်နောက်ကျသည်။

ပထမအရွယ် အသက်(၂၀)တွင် တပ်မက်ခြင်း(လောဘ)၊ပြစ်မှားခြင်း (ဒေါသ)၊ တွေဝေခြင်း(မောဟ)တို့ လွန်ကဲသဖြင့် ပဉ္ဇဒွါရိက၌ ဖြစ်သော (ပဉ္ဇဒွါရိက) သုခ,ဒုက္ခ, ဥပေက္ခာ ဝေဒနာတို့သည် အလွန်အားရှိကြ၏။ အသက်(၅၀) အရွယ် ရောက်သည့်အခါ၌မူ ထိုဝေဒနာသည် တန့်နေ၏၊ အသက်(၆၀) အရွယ်မှစပြီး ထိုဝေဒနာဖြစ်မှု ဆုတ်ယုတ် သွားပေသည်။ အသက်(၈၀) (၉၀) အရွယ်၌မူ ခံစားမှု ဝေဒနာ အလွန့်အလွန် အားနည်းသွားတော့သည်။ ထိုအရွယ်တွင် သတ္တဝါတို့သည် သတိလွတ်၍ ခံစားမှုဝေဒနာလည်း မပေါ်လွင် မထင်ရှားတော့ခေျ။ ကြာမြင့်စွာ အတူနေထိုင်ဘူးသူတို့ကိုပင်မသိကြတော့ကုန်။အလွန်ထင်ရှားသော ရုပါရုံစသည့် အာရုံများကိုလည်း မမြင်ကြတော့၊ အနံ့ကောင်းနှင့် အနံ့ဆိုးတို့ကိုလည်း ကောင်း၊ သာယာဖွယ်နှင့် ရွှံရှာဖွယ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အကြမ်းနှင့် အနုတို့ကို လည်းကောင်း ခွဲခြား မသိကြတော့ကုန်၊ထို(သူငယ်ပြန်)သည့်အချိန်တွင် အရွယ်ကြီးသူတို့အား ပဉ္ဇဒွါရိက ဝေဒနာသည် ပျက်စီးသွားပေသည်။

မနောဒွါရိက ဝေဒနာမှာမူ ဆက်လက်ဖြစ်လျက် ရှိသေးသည်။ သို့သော် ထိုဝေဒနာသည်လည်း အစဉ်အတိုင်း ယုတ်လျော့သွား၍ သေခါနီးအချိန်တွင် နှလုံးအိမ်ကိုမှီ၍ တည်နေ၏၊ ထိုဝေဒနာ ဆက်လက်ဖြစ်နေသရွှေ သတ္တဝါ အသက်ရှင် နေသေးသည်ဟုဆိုရ၏၊ထိုဝေဒနာ ဆက်လက်မဖြစ်တော့မှပင် သတ္တဝါ သေသည် ချုပ်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။

ဝေဒနာ (၂)မျိုးနှင့် ရေကန်ကြီး ဥပမာ

ဤအဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်အောင် ဥပမာ ဆောင်ပြပါမည်၊ ရေဝင် ပေါက်သမ်း ငါးခုရှိသော ရေကန်ကြီး တကန်ရှိပါသည်၊ ပထမ မိုးစတင်ရွာ သည့်အခါ မိုးရေသည် ရေဝင်လမ်း ငါးသွယ်တို့ဖြင့် ကန်ထဲသို့ ကန်အတွင်း ရှိတွင်းများ ပြည့်သွားအောင် စီးဝင်၏၊ မိုးအကြိမ်ကြိမ် ရွာသည့်အခါ ရေ ဝင်လမ်းတို့ ပြည့်လျှံသွားပြီး တစ်ဂါဝုတ်, နှစ်ဂါဝုတ်အထိ ရေလွှမ်းမိုးသွား လေသည်။

ထိုအချိန်တွင် ရေလွှတ်ပေါက်တို့ကို ဖွင့်၍ လယ်ယာလုပ်ငန်းတို့ကို ပြု လုပ်သည့်အခါ ကန်မှရေများ ထွက်လာ၏၊ ကောက်ရိတ်ချိန် ရောက်သည့် အခါ၌မူ ကန်မှ ရေထွက်ယုတ်လျော့ အားနည်းသွားပေသည်၊ကန်တွင်ရေ နည်းသွားသဖြင့် ငါးဖမ်းလို့ရမည့်အခြေပင် ရောက်လာ၏။ထို့နောက် တွင်း ထဲတွင် နှစ်ရက်သုံးရက်အထိ ရေရှိနေပေသေးသည်၊တွင်းများထဲ၌ ရေရှိနေ သေးသရွေ့ ရေကန်ကြီး၌ ရေရှိ၏ဟု ဆိုရ၏၊တွင်းထဲ ၌ရေများ ခန်းသွားမှ ကန်ကြီး၌ ရေမရှိတော့ဟု ဆိုရလေသည်။

ဤဥပမာ၌ ပထမအကြိမ် မိုးစတင်ရွာ၍ ရေဝင်ပေါက်ငါးသွယ်တို့ဖြင့် မိုးရေဝင်ပြီး ကန်အတွင်းရှိ တွင်းများပြည့်သည်နှင့် ပထမဆုံးပဋိသန္ဓေ နေချိန်တွင် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ မနောဒ္ဒါရိကဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာ ခြင်းတို့ တူပါသည်။ မိုးအကြိမ်ကြိမ် ရွာသဖြင့် ရေဝင်လမ်းငါးသွယ်တို့ ပြည့်သွားခြင်းနှင့် ပဉ္စဒ္ဒါရိကဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းတို့ တူကြပါသည်၊ တစ်ဂါဝုတ်, နှစ်ဂါဝုတ်မျှ ရေလွှမ်းမိုးခြင်းနှင့် ပထမအရွယ် အသက်နှစ်ဆယ် အချိန်၌ တပ်မက်ခြင်းစသည်တို့ကြောင့် ထိုပဉ္စဒ္ဒါရိကသုခဝေဒနာစသည်တို့ လွန်ကဲအားကောင်းခြင်းတို့ တူပါသည်၊ ကန်မှ ရေမထွက်သေးပဲ ကန်တွင် ရေအပြည့် တည်ရှိနေခြင်းနှင့် အသက်ငါးဆယ်အရွယ်တွင် ထိုပဉ္စဒ္ဒါရိက ဝေဒနာတို့မယုတ်လျော့ ရပ်တည်နေခြင်းတို့ တူပါသည်။

ရေလွှတ်ပေါက်များကို ဖွင့်၍ လယ်ယာလုပ်ငန်းတို့ဖြင့် ပြုလုပ်သည့် အခါ ရေများ ထွက်ကုန်သဖြင့် လျော့နည်းသွားခြင်းနှင့် အသက်ခြောက်ဆယ် အရွယ်မှစ၍ ထိုဝေဒနာ ဆုတ်ယုတ်လျော့နည်းသွားခြင်းတို့ တူပါသည်၊ ရေလျော့နည်းသွား၍ ရေလမ်းများ၌ ရေအနည်းငယ်သာ တည်ရှိတော့ခြင်းနှင့် အသက်ရှစ်ဆယ် ကိုးဆယ်အရွယ် ပဉ္စဒ္ဓါရိကဝေဒနာ အားနည်းသွားခြင်းတို့ တူပါသည်။

တွင်းများ၌သာ ရေရှိတော့ခြင်းနှင့် ဟဒယဝတ္တုရုပ်ကိုမှီ၍ မနောဒ္ဓါရိက ဝေဒနာသာ ဖြစ်တော့ခြင်းတို့ တူ၏၊ တွင်းများ၌ ရေအနည်းငယ်မျှသာ ကျန်စေကာမူ ကန်တွင် ရေရှိနေသေးသည်ဟု ဆိုရသကဲ့သို့ ထို့အတူ မနောဒ္ဓါရိကဝေဒနာ ဆက်လက်ဖြစ်နေသေးသရွှေ သတ္တဝါအသက်ရှင်နေသေးသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ တွင်းများထဲ၌ ရေလုံးဝ ခန်းသွားပါလျှင် ကန်တွင် ရေမရှိတော့ဟု ဆိုရသကဲ့သို့ ထို့အတူ မနောဒ္ဓါရိကဝေဒနာ လုံးဝမဖြစ်တော့လျှင် သတ္တဝါသေပြီဟု ဆိုရပေတော့သည်။

တနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာသည်—

(၁) ကာယိကဝေဒနာ၊

(၂) စေတသိကဝေဒနာ၊

ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပါသည်[၁]။ ထိုတွင် ဖောင္ဒဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိ၍ ကိုယ်၌ဖြစ်သော ခံစားမှုသည် ကာယိကဝေဒနာ ဖြစ်သည်၊ အာရုံခြောက်ပါးကို အာရုံပြု၍ စိတ်ထဲ၌ဖြစ်သော ခံစားမှုသည် စေတသိကဝေဒနာ ဖြစ်သည်။

ကာယိကဝေဒနာသည် ဒုက္ခဝေဒနာ, သုခဝေဒနာဟု နှစ်မျိုးရှိသကဲ့သို့ စေတသိကဝေဒနာသည်လည်း ဒုက္ခဝေဒနာ, သုခဝေဒနာဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပေသည်။

၁။ သံ၊ ၂၊၄၂၉။

တနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာသည်-

(၁) သာတဝေဒနာ၊

(၂) အသာတဝေဒနာ၊

အားဖြင့် နှစ်ပါးရှိ၏၊ ထိုတွင် သာယာနှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသော အာရုံကို ခံစားခြင်းသည် သာတဝေဒနာ မည်၏၊ မသာယာဖွယ်, မနှစ်သက်ဖွယ် ကောင်းသော အာရုံကို ခံစားခြင်းသည် အသာတဝေဒနာ မည်၏။

ထိုသာတဝေဒနာသည် ကာယိကသာတဝေဒနာ၊ မာနသိကသာတ ဝေဒနာအားဖြင့် နှစ်မျိုးရှိသကဲ့သို့ အသာတဝေဒနာသည်လည်း ကာယိက အသာတဝေဒနာ၊မာနသိကအသာတဝေဒနာအားဖြင့် နှစ်မျိုးရှိပေသည်။

ဝေဒနာ(၃)မျိုး[1]။ ။ဝေဒနာ စေတသိက်သည် အာရုံကို ခံစားခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိသော်လည်း အာရုံခံစားပုံ(၃) မျိုး ကဲ့ပြားသောကြောင့် ဝေဒနာလည်း အောက်ပါအတိုင်း သုံးမျိုးရှိ ပါသည်။

(၁) သုခဝေဒနာ (ချမ်းသာသုခကို ခံစားခြင်း)

(၂) ဒုက္ခဝေဒနာ (ဆင်းရဲဒုက္ခကို ခံစားခြင်း)

(၃) အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ (ချမ်းသာလည်း မဟုတ်၊ ဆင်းရဲ လည်း မဟုတ်သည်ကို ခံစားခြင်း)

ထိုသုံးမျိုးတွင် သုခဝေဒနာဆိုသည်မှာ-မိမိ အလိုရှိအပ် နှစ်သက် မြတ်နိုးအပ်သော ဣဋ္ဌာရုံတို့နှင့် တွေ့ကြုံ ဆုံဆည်းရသည့်အခါ ထိုဣဋ္ဌာရုံ ကို ခံစားခြင်းသဘော၊ ကိုယ်ထဲစိတ်ထဲ၌ ခံသာသောသဘော၊ ရှင်လန်း ချမ်းမြေ့သော သဘောမျှားပင် ဖြစ်သည်။

၁။ အဘိ၊၁၊၁။ အဘို၊၂၊၃၃။ သံ၊၂၊၄၀၇။

မိမိတို့ အလိုမရှိအပ်၊ မနှစ်သက် မမြတ်နိုးအပ်သော အနိဋ္ဌာရုံတို့နှင့် တွေ့ကြုံဆုံဆည်းရသည့်အခါ ထိုအနိဋ္ဌာရုံ ခံစားခြင်း၊ ကိုယ်ထဲစိတ်ထဲ၌ မခံသာသောသဘော၊ မရှင်လန်း မချမ်းမြေ့သောသဘော၊ ကိုယ်ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲမှုသဘောတို့ကို ဒုက္ခဝေဒနာဟု ခေါ်သည်။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာဆိုသည်မှာ–ဒုက္ခလည်းမဟုတ် သုခလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာဖြစ်သည်၊ ထိုဝေဒနာကို ဥပေက္ခာဝေဒနာဟုလည်း ခေါ်သည်၊ ဣဋ္ဌာရုံလည်းမဟုတ် အနိဋ္ဌာရုံလည်းမမည်၊ ရိုးရိုးအလယ်အလတ်ဖြစ်သော သာမန်အာရုံများနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါ မသိမသာမထင်မရှား ခံစားမှု သဘောသည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာခေါ် ဥပေက္ခာဝေဒနာပင် ဖြစ်သည်။

ထိုဝေဒနာသုံးမျိုး၏ သဘော လက္ခဏာများကို ဖော်ပြပြီးခဲ့သော လက္ခဏာခန်းနှင့်ရသခန်းတို့တွင် ဝတ္ထုသက်သေများနှင့်တကွ ရှင်းလင်းခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ဝေဒနာ(၅)မျိုး။ ။ဝေဒနာ၏ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားပုံသည် သာယာ နှစ်သက်သောအားဖြင့်လည်း အာရုံ၏ အရသာကို ခံစား၏၊ မသာမယာမခံသာသောအားဖြင့်လည်း အာရုံ၏ အရသာကို ခံစား၏၊ သာယာသည်လည်းမဟုတ် မသာယာသည်လည်း မဟုတ် အလယ်အလတ်အားဖြင့်လည်း အာရုံ၏ အရသာကို ခံစား၏၊ ဤသုံးမျိုးမှတပါးသော အာရုံ၏ခံစားမှုမည်သည် မရှိချေ၊ ထို့ကြောင့် ခံစားပုံ(၃)မျိုး ကဲ့ပြားသော(အနုဘဝနဘေဒ)သောကြောင့် ဝေဒနာသုံးမျိုး ရှိပုံကို အထက်တွင် ပြဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင်ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားသည် ဣန္ဒြိယဝိဘင်းပါဠိတော်၌ "သုခိန္ဒြိယံ၊ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ၊ သောမနဿိန္ဒြိယံ၊ ဒေါမနဿိန္ဒြိယံ၊ ဥပေက္ခိန္ဒြိယံ" ဟု ငါးပါးခွဲခြားဝေဖန် ဟောတော်မူပြန်သောကြောင့် ထိုဝေဒနာသည် ဣန္ဒြေအပြား(ဣန္ဒြိယဘေဒ)အားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ငါးပါးရှိကြပြန်သည်။

(၁) သုခဝေဒနာ (ကိုယ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှု)

(၂) ဒုက္ခဝေဒနာ (ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားမှု)

(၃) သောမနဿဝေဒနာ(စိတ်ဌာ်ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှု)
(၄) ဒေါမနဿ ဝေဒနာ (စိတ်ဌာ်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားမှု)
(၅) ဥပေက္ခာဝေဒနာ (အလယ်အလတ်အားဖြင့် ခံစားမှု)

အဘယ်ကြောင့် ဝေဒနာသုံးပါးက ငါးပါး ဖြစ်လာရသနည်း ဆိုသော် သုခဝေဒနာ တမျိုးတည်း ဖြစ်သော်လည်း ချမ်းသာခံစားမှု (သုခဝေဒနာ) သည် ကိုယ်ဌာ်ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှု၊ စိတ်ဌာ်ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှု ဟု နှစ်မျိုးကွဲပြားပါသည်၊ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ဌာ်ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှုကို သုခဝေဒနာဟု ခေါ်၍ စိတ်ဌာ်ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှုကို သောမနဿဝေဒနာဟု ခေါ်ရလေသည်။

ထို့အတူ ဆင်းရဲခံစားမှု (ဒုက္ခဝေဒနာ) သည်လည်း တပါးတည်းဖြစ်သော်လည်း ကိုယ်ဌာ်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားမှု၊ စိတ်ဌာ်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားမှုဟု နှစ်မျိုးပြားသောကြောင့် ကိုယ်ဌာ်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားမှုကို ဒုက္ခဝေဒနာဟုခေါ်၍ စိတ်ဌာ်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားမှုကို ဒေါမနဿ ဝေဒနာဟု ခေါ်ပါသည်။

ဝေဒနာ ၆-မျိုး။ ။ဝေဒနာသည် ဖြစ်ပေါ်ရာ ဒွါရဒုပြား (ဒွါရဘေဒ) အားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း (၆) မျိုးရှိသည်။

(၁) စက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်လာသော ခံစားမှု)၊
(၂) သောတသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ (နားအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်လာသော ခံစားမှု)၊
(၃) ဃာနသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်လာသော ခံစားမှု)၊
(၄) ဇိဝှါသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ (လျှာအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်လာသော ခံစားမှု)၊

(၅) ကာယသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်လာသော ခံစားမှု)၊

(၆) မနောသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ (နှလုံးအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်လာသော ခံစားမှု)။

ထိုခြောက်ပါးတွင် စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေ့ဌ်ရှိသော ဝေဒနာသည် စက္ခုအတွေ့ (စက္ခုသမ္ဖဿ) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာဖြစ်၍ စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာမည်၏။

သောတဝိညာဏ်ဒွေ့ဌ်ရှိသော ဝေဒနာသည် သောတအတွေ့ (သောတသမ္ဖဿ) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာဖြစ်၍ သောတသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာမည်၏။

ဃာနဝိညာဏ်ဒွေ့ဌ်ရှိသော ဝေဒနာသည်ဃာနအတွေ့ (ဃာနသမ္ဖဿ) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာဖြစ်၍ ဃာနသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာမည်၏။

ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေ့ဌ်ရှိသော ဝေဒနာသည် ဇိဝှါအတွေ့ (ဇိဝှါသမ္ဖဿ) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာဖြစ်၍ ဇိဝှာသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ ဖြစ်သည်။

ကာယဝိညာဏ်ဒွေ့ဌ်ရှိသော ဝေဒနာသည် ကာယအတွေ့ (ကာယ-သမ္ဖဿ) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ကာယသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာမည်၏။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် တဆယ်ကြဉ်သော လောကီဝိပါက် ၂၂-ပါးဌ်ရှိသော ဝေဒနာသည် (၀၊) ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်ကြဉ်သော စိတ် ၇၉-ပါးဌ် ရှိသော ဝေဒနာသည် မနောနှလုံးအတွေ့ (မနောသမ္ဖဿ) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာဖြစ်၍ မနောသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာမည်၏။

ဝေဒနာခြောက်ပါး ဖြစ်ပုံကို အနည်းငယ် ရှင်းပြဦးအုံ့။ ဣဋ္ဌ အဆင်းအာရုံကို မြင်သည့်အခါ မျက်စိအတွေ့ခေါ်သော စက္ခုသမ္ဘဝ၏ အာနုဘော်ကြောင့် ထိုအာရုံ၌ရှုချင်ဖွယ်ကောင်းသော ဣဋ္ဌရသသည် ပေါ်ထွက်လာ၏၊ ထိုအခါ ပေါ်လာသော ဣဋ္ဌရသကို ကောင်းစွဲ ကောင်းစွဲ၊ လှုပတင့်တယ်စွဲဟု ခံစားစံစားသော စက္ခုသမ္ဘဝဇာသုခဝေဒနာသည် စိတ်သန္တာန်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ခြောက်သွေ့သော ထမင်းကို ထောပတ်ရည်ဆမ်းလိုက်ဘိသကဲ့သို့ စိတ်သန္တာန်မှာ ရွှမ်းရွှမ်းစိုရွှဲ လာ၏၊ညှိုးနွမ်းနေသော ပဒုမ္မာကြာကို သီတာရေချမ်း ဆုတ်ဖျန်းလိုက်သဖြင့် လန်းဆန်းဖွံ့ဖြိုးလာသကဲ့သို့ စိတ်သန္တာန်၌ ရှင်လန်း ဖွံ့ဖြိုးလာ၏၊ မျက်နှာရှန်းရှိစိုရွှဲ အသွေးအရည်တက်ရှိလာ၏။ ထိုသို့ စက္ခုအမြင် စိတ်အစဉ်မှာ ရှန်းရှန်းစိုတက်ရှိလာသော သုခဝေဒနာသည် စက္ခုသမ္ဘဝဇာ သုခဝေဒနာ ဖြစ်သည်။

မြင်တွေ့လိုက်ရသည့် အဆင်းအာရုံက မကြည့်ချင်စရာ, ရွံစရာ, မုန်းစရာ အနိဋ္ဌာရုံမျိုးဖြစ်ပါက စိတ်မချမ်းသာမှု, စိတ်ဆင်းရဲမှု ဟူသော ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်လာသည်၊ ထိုဝေဒနာသည် မျက်စိအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာဖြစ်၍ စက္ခုသမ္ဘဝဇာ ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်သည်။

ကောင်း, မကောင်း မထင်ရှားသည့် ရိုးရိုးမြင်နေက၊ အဆင်းအာရုံကို မြင်ရသည့်အခါ၌မူ ခံစားမှုသဘော မထင်ရှားသည့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဖြစ်လာသည်၊ ထိုဝေဒနာသည် စက္ခုသမ္ဘဝဇာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဖြစ်သည်။

သာယာဖွယ်အသံကိုကြား၍ သောတအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော နားအရသာ, နားမြိန်ယှက်မှု, နားချမ်းသာမှု, နားဆိမ့်အိန့်မှုသည် သောတသမ္ဘဝဇာ သုခဝေဒနာဖြစ်သည်။

မသာယာဖွယ် အသံကိုကြားရ၍ သောတအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော နားမချမ်းသာမှုသည် သောတသမ္ဘဝဇာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်သည်။

အနံ့ကို နံ၍ ဃာနအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ခံစားမှု၊ ဃာန-သမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာများ ရသာစုံကို သုံးဆောင်ရ၍ ဇိဝှါအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ခံစားမှု ဇိဝှါသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာများ၊ ဖောင္ဗဗ္ဗာရုံ တို့နှင့် ပေါင်းဆုံမိ၍ ကိုယ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ခံစားမှု ကာယသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာများ၊ အာရုံခြောက်ပါးတွင် တပါးပါးသော အာရုံကို အာရုံပြု၍ စိတ်အတွေ့ နှလုံးအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ခံစားမှု မခနာသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာများ ဖြစ်ပုံကိုလည်း စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ၊ သောတသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာများနည်းကိုမှီး၍ သိနိုင်ကြပေသည်။

တနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာသည်

(၁) သာမိသသုခဝေဒနာ (ကာမဂုဏ် အစာနှင့် စပ်ဆိုင်သော ချမ်းသာမှု)

(၂) နိရာမိသ သုခဝေဒနာ (ကာမဂုဏ်အစာနှင့် မစပ်ဆိုင်သော ချမ်းသာမှု)

(၃) သာမိသ ဒုက္ခဝေဒနာ (ကာမဂုဏ် အစာနှင့် စပ်ဆိုင်သော ဆင်းရဲမှု)

(၄) နိရာမိသ ဒုက္ခဝေဒနာ (ကာမဂုဏ်အစာနှင့် မစပ်ဆိုင်သော ဆင်းရဲမှု)

(၅) သာမိသအဒုက္ခမသုခဝေဒနာ(ကာမဂုဏ်အစာနှင့် စပ်ဆိုင်သော မထင်မရှား ခံစားမှု)

(၆) နိရာမိသအဒုက္ခမသုခဝေဒနာ (ကာမဂုဏ်အစာနှင့် မစပ်ဆိုင်သော မထင်မရှား ခံစားမှု)

ဟူ၍ (၆)မျိုးရှိပါသည်။[၁]

၁။ ဒီ၊၂၊၂၃၆။

(၁)သာမိသသုခဝေဒနာ[၁]။ ။ဤခြောက်မျိုးတွင် အလိုရှိအပ်,ချစ်ခင်အပ်နှစ်သက်သာယာအပ်သော လင်မယား သား သမီး,အဝတ်အစား,အိမ်,ယာ,ကျွဲ, နွား, ဆင်, မြင်း,ရွှေ,ငွေစသည်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ကိုယ်တွင်း၌ရှိသော အဆင်း၊ မျက်စိမြင်မှု၊ ချမ်းသာပှု၊ တတ်သိလိမ္မာမှု စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း အကြောင်းပြု၍ ဝမ်းသာခြင်းသည် သာမိသသုခမည်ပါသည်၊ ကာမဂုဏ်အစာနှင့်စပ်ဆိုင်သော ချမ်းသာဟု ဆိုလိုပါသည်။

ထိုချမ်းသာမှုကို ဂေဟသိတသောမနဿဟုလည်း ခေါ်ပါ၏၊ ကာမဂုဏ်နေအိမ်ကို မှီသော ရှင်လန်းဝမ်းသာမှုဟု ဆိုလို၏၊ ဤ၌ဂေဟဆိုသည်မှာ အိမ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏၊ အဆင်း,အသံ,အနံ့,အရသာ,အတွေ့အထိဓမ္မသဘောဟူသော အာရုံခြောက်ပါး ကာမဂုဏ်တရားများကို ကာမတဏှာ၏ နေအိမ်ကြီးသဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ဂေဟဟုခေါ်၏၊ ထိုဂေဟဟူသော ကာမဂုဏ်ခြောက်ပါးကာမဂုဏ်တရားကို အကြောင်းပြု၍ ကာမတဏှာနှင့်အတူဖြစ်ပေါ်လာသော ဝမ်းမြောက်ခြင်း သောမနဿဝေဒနာကို ဂေဟသိတသောမနဿဝေဒနာဟု ခေါ်ပါသည်။

ဤသာမိသသုခဝေဒနာသည် လှပသောအဆင်းကို အကြောင်းရင်းပြု၍ လင်မယားစသော ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုကို အာရုံပြုလျက် ဝမ်းသာသောအခါ၌ ရူပါရုံကို မှီ၍ဖြစ်သည်မည်၏။ သာယာချိုမြိန်သော စကားသံစသည်ကို အကြောင်းရင်းပြု၍ လင်မယား စသော ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုကို အာရုံပြုလျက် ဝမ်းသာသောအခါ၌ သဒ္ဒါရုံစသည်ကို မှီ၍ ဖြစ်သည်မည်၏၊ ထိုသို့သော ကာမဂုဏ်ဝတ္ထုတို့နှင့် လောလောဆယ် ပြည့်စုံသည်ကို နှလုံးသွင်းမိ၍လည်း ဝမ်းသာမှုဖြစ်တတ်၏၊ ရှေးက ပြည့်စုံစွာခံစားခဲ့ဖူးသည်ကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့၍လည်း ဝမ်းသာမှုဖြစ်တတ်၏၊ ထိုဝမ်းသာမှု အားလုံးသည် သာမိသသုခဝေဒနာဖြစ်ပါသည်။

၁။ သာမိသ=ကာမဂုဏ်အစာ၌မှီသော+သုခဝေဒနာ=ချမ်းသာခံစားမှု

(၂) နိရုမိသသုခဝေဒနာ[1]။ ။သီလ, သမာဓိ, ပညာ ကုသိုလ်တရား တို့ကို ကျိုးစားအားထုတ်သောသူအား ထိုကုသိုလ်လုပ်ငန်းရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်မှုကို နိရုမိသသုခဝေဒနာဟု ခေါ်၏။ ဥပမာ ဒုါရခြောက်ပါး၌ ထင်လာသော အာရုံခြောက်ပါးတို့ကို မပြတ်မစဲအမြဲရှုမှတ်နေသောသူသည် ဉာဏ်ရင့်လာ သောအခါ၌ ထိုအာရုံခြောက်ပါး၏ ဖြစ်မှု, ပျက်မှုကို မျက်မှောက်တွေ့မြင်၌ မမြဲသော အချင်းအရာကိုလည်း သိမြင်၏၊ထိုအခါ၌ မျက်မှောက်မြင် အပ်သော ပဋိပ္ပဒန်အာရုံနှင့်နှင်းဆ၍ တွေ့ကြုံခဲ့ဖူးသည့် အတိတ်အာရုံ ခြောက်ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ တွေ့ကြုံဆဲ အာရုံတို့ကိုလည်းကောင်း မမြဲဆင်းရဲ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်သော တရားချည်းသာဟု သိမြင်ဆုံး ဖြတ်၏၊ ဤသို့သိမြင်သောသူအား မှတ်သိတိုင်း မှက်သိတိုင်း ဝမ်းသာမှု ဖြစ်ပေါ်တတ်၏၊ ဤဝမ်းသာမှုသည် နိရုမိသသုခဝေဒနာမည်၏၊ "ကာမ ဂုဏ်အစာနှင့် မစပ်ဆိုင်သော ချမ်းသာ"ဟု ဆိုလို၏။

ယင်းချမ်းသာမှုကို "နေက္ခမ္မသီတသောမနဿ" ဟုလည်း ခေါ်၏၊ အိမ်ရာ အနှောင်အဖွဲ့ နိဝရဏစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွတ် မြောက်ကြောင်း နေက္ခမ္မပဋိပတ်လုပ်ငန်းကို မှီသော ရှင်လန်းဝမ်းသာမှု ဟု ဆိုလို၏။ ဤ၌ "နေက္ခမ္မ" ဆိုသည်မှာ ရှင်ရဟန်းပြုခြင်း၊ ပထမဈာန် နိဗ္ဗာန် ဝိပဿနာတို့နှင့်တကွ ခပ်သိမ်းသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ထိုအိမ် ရာ အနှောင်အဖွဲ့ နိဝရဏ စသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွတ် မြောက်သောကြောင့် နေက္ခမ္မဟူ၍ခေါ်၏။

ထင်ရှားစေဦးအံ့။ "သံသရာဝဋ္ဋဒုက္ခမှ ငါလွတ်မြောက်ရတော့မည်"ဟု ရည်မှန်းကာ ရှင်ရဟန်းပြုရန် ရဟန်းမျှားထံသို့ သွားသူ၊ သွားရောက်ပြီး ရှင်ရဟန်းပြုသောသူ၊ ရှင်ရဟန်းပြုပြီး စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ၌ တည်သောသူ၊ ဓုတင်ပဋိပတ်တို့ကို ဆောက်တည်ကျင့်ကြံသောသူ၊ ကသိုဏ်း ပရိကံစီမံ ပွားများအားထုတ်သူ၊ ယင်းသို့ ပွားများအားထုတ်သဖြင့် ရူပါဝစရပထမ

၁။ နိရုမိသ=ကာမဂုဏ်အစာ၌ မမှီသော+သုခဝေဒနာ=ချမ်းသာခံစားမှု။

ဗျာန် စသည်ကို ရသောသူ၊ ထိုဗျာန်ကို အခြေပါဒပြု၍ ဝိပဿနာတရား ပွားသောသူတို့၏ ပဋ္ဌိပတ်လုပ်ငန်းရပ်များကို နေကွမ္မ ဟုခေါ်၏၊ ယင်း နေကွမ္မလုပ်ငန်းရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဒသာမနဿဝေဒနာကို နေကွမ္မသိတသောမနဿဝေဒနာဟု ခေါ်ပါသည်။

ဤဝမ်းသာမှု ဝမ်းမြောက်မှုသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ ရောက်ခါစ၌ တား ဆီး၍ မရနိုင်လောက်အောင် အလွန်ထက်သန်စွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏။

သာမိသဒုက္ခဝေဒနာ။ ။အလိုရှိအပ်သော ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ ကာမဂုဏ် စည်းစိမ်တို့နှင့် လောလောဆယ် မပြည့်စုံမှုကို စဉ်းစားမိသောသူအား "ငါ့မှာ ကံဆိုးလေစု"ဟု ဝမ်းနဲမှု,စိတ်မချမ်းသာမှု ဖြစ်ပေါ်တတ်၏၊ ရှေးက မပြည့်စုံခဲ့၍ ဆင်းရဲဒုက္ခအမျိုးမျိုးနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ဖူး သည်ကို စဉ်းစားမိ၍လည်း ဝမ်းနဲမှု ဖြစ်ပေါ်တတ်၏၊ ဤသို့ လိုအပ်သော (ဝါ) လိုချင်သော ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်တို့နှင့် မပြည့်စုံခြင်းကို အကြောင်း ပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝမ်းနဲမှု,နှလုံးမသာယာမှု, စိတ်ညစ်မှု, လွမ်းဆွတ် မှု,ပူဆွေးမှုဟူသမျှသည် သာမိသဒုက္ခမည်၏။

ထိုဝမ်းနဲမှုအစုစုကို ဂေဟသိတဒေါမနဿဟုလည်း ခေါ်၏၊ ကာမဂုဏ် နေအိမ်ကို မှီ၍ဖြစ်သော ဝမ်းနဲမှုဟု ဆိုလိုသည်။ ဤ၌ ပါဠိလို ဂေဟသည် မြန်မာလို အိမ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်၊ အဆင်း, အသံ,အနံ့,အရသာ အတွေ့ အထိ,ဓမ္မသဘောဟူသော ခြောက်ဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်တရားစုကို ကာမ တဏှာ၏နေအိမ်ကြီးသဖွယ် ဖြစ်သောကြောင့် ဂေဟဟုခေါ်ပါသည်၊ ထို ဂေဟဟုခေါ်သော အာရုံခြောက်ပါး ကာမဂုဏ်တရားတို့ကို တောင့်တ တိုင်းမရသဖြင့် "ငါ့မှာ ဤကာမတရားတို့ကို မရလေခြင်း"ဟု နှလုံးပူပန် သောသူ၊ ရပြီးသော ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်ချမ်းသာများ ဆုံးရှုံးပျက်စီးသွား သည့်အခါ" ငါ့မှာ လက်ရှိစည်းစိမ်ဥစ္စာများ ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါးပျက်စီး သွားကုန်ပြီ"ဟု နှလုံးပူပန်သောသူတို့၏ သန္တာန်၌ ကာမဂုဏ်စည်းစိမ် ချမ်းကာကို မှီ၍(အာရုံပြု၍)ဖြစ်သော နှလုံးမသာယာမှု စိတ်ဆင်းရဲမှုကို ဂေဟသိတဒေါမနဿဝေဒနာဟု ခေါ်ပါသည်။

နိရုမိသဒုက္ခဝေဒနာ။ ။ဥဒယဗ္ဗယ စသော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးမျိုးသို့ ရောက်ပြီးသော ယောဂိပုဂ္ဂိုလ်သည် အားထုတ်သည့်အချိန်ကာလ ကြာမြင့်လာသည့်အခါ 'အရိယာတို့ သိအပ်သည့် မဂ်တရား, ဖိုလ်တရားကို ဘယ်သောအခါမှ သိရပါ့မလဲ'ဟု ကြံစည်တောင့်တမိတတ်၏။ ကြာမြင့်စွာအားထုတ်ပါသော်လည်း တောင့်တတိုင်း မပြည့်စုံလာသည့်အခါ 'ဒီဘဝမှာဘာမှ,ဖိုလ်ကို မရတော့ဘူးထင်ပါရဲ့'ဟု ကြံတွေးလျက် ဝမ်းနည်းပူဆွေးမှု ဖြစ်လာတတ်၏။ ကြာမြင့်စွာအားထုတ်ပါသော်လည်း ဝိပဿနာဉာဏ် အထူးမျိုးသို့ပင် မရောက်နိုင်သောသူအားလည်း ဤဝမ်းနည်းမှုမျိုး ဖြစ်ပေါ်တတ်ပေသည်၊ ဤနိရုမိသဒုက္ခဖြစ်ပုံကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် သုတ်မဟာဝါအဋ္ဌကထာ၊ သက္ကပဉ္ဇသုတ်လာ အရှင်မဟာသီဝ မထေရ်ကြီး ဝတ္ထုကို အကျဉ်းချုပ် ထုတ်ပြပါမည်။

အရှင်မဟာသီဝမထေရ်ကြီးဝတ္ထု

ရှေးအခါက အရှင်မဟာသီဝမည်သော မထေရ်ကြီးသည် ဂိုဏ်းကြီး(၁၈)ဂိုဏ်းရှိ သံဃာ့ပရိသတ်အား စာပေကျမ်းဂန်တို့ကို ပို့ချနေလေသည်၊ ထိုမထေရ်ကြီး၏သမ်းညှန်နည်းပေးမှုဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်သွားကြသည့် ရဟန်းတော်များမှာ သုံးသောင်းမျှ ရှိသတဲ့၊ ထိုရဟန်းတို့ထဲတွင် တပည့်ရဟန်းတော်တပါးက ဆရာမထေရ်၏ သီလဂုဏ်အဆင့်ကို ဆင်ခြင်ကြည့်ရာ ပုထုဇဉ်မျှသာ ရှိသေးကြောင်း သိရ၍ "သြော် ငါတို့ဆရာတော်ကြီးဟာ တပါးသူတို့ရဲ့ ကိုးကွယ်ရာသာဖြစ်ပြီး သူကိုယ်တိုင် ကိုးကွယ်ရာဖြစ်အောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်သေးပါတကား၊ ငါကိုယ်တိုင်သွားပြီး သတိပေး ဆုံးမစကား ပြောကြားမည်"ဟု စဉ်းစားပြီး ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွသွား၏။

ကျောင်းအနီးတွင် ဆင်းသက်၍ ဆရာတော် မထေရ်ကြီး အနီးသို့သွား၏၊'ဘာကိစ္စအတွက် ကြွလာပါသလဲ'လို့ ထိုမထေရ်ကြီးက မေးသည့်အခါ အနုမောဒနာတရားတပုဒ်ကိုသင်ယူလို၍ လာပါသည်ဟုလျှောက်၏၊ အားလပ်ချိန် မရှိဟု မထေရ်ကြီးက အမိန့်ရှိသည့်အခါ ဆွမ်းခံသွားရန် တန်ဆောင်းတွင် ရပ်နေခိုက် မေးပါမည်ဟု လျှောက်၏၊ထိုနေ့ဝ၌ အခြား

ရဟန်းတို့က မေးနေကြသည်ဟုဆိုရာ ဆွမ်းခံရှာသို့ဝင်စဉ် လမ်းမှာ မေးပါမည်ဟု လျှောက်ပြန်၏၊ အဲသည်လမ်းမှာလဲပဲ မေးမည့်သူများ ရှိနေကြသည်ဟုဆိုရာ သက်နှုန်းရုံချိန် သပိတ်ကိုအိပ်ထဲမှ ထုတ်ချိန် ယာဂုသောက်ပြီးချိန်တို့မှာ မေးပါမည်ဟု လျှောက်ပြန်၏၊ အဲဒီအချိန်တွေမှာလဲ အဌကထာကို လေ့လာကြတဲ့ မထေရ်များက မေးနေကြသည်ဟု ဆိုပြန်၏။

ဤသို့အားဖြင့် ဆွမ်းခံရှာမှ ပြန်လာချိန်၊ ဆွမ်းစားပြီးစအချိန်၊ နေ့လယ်ချိန်၊ အိပ်ယာဝင်ခါနီး ခြေဆေးချိန်၊ နံနက် မျက်နှာသစ်ရန် သွားချိန်၊ မျက်နှာသစ်ပြီး ပြန်လာချိန်၊ ကျောင်းခန်းတွင်း၌ ခေတ္တနေထိုင်ချိန်တို့၌ မေးပါမည်ဟု တချိန်ပြီးတချိန် ခွင့်တောင်း၏၊ ဤအချိန်များ၌လည်း မေးမည့်သူများ ရှိနေသည်ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။

တပည့် ရဟန္တာမထေရ်က "အရှင်ဘုရား—မျက်နှာသစ်ပြီးသည့်အခါ ကျောင်းခန်းတွင်းသို့ဝင်၍ သုံးလေးထိုင်ခန့်မျှ ဖင်နှေးအောင်ထိုင်ပြီ တရားနှလုံးသွင်းတဲ့ အချိန်ကလေးတော့ ထားခွင့်ရှိသင့်ပါသေးသည်၊ ယခုအတိုင်းဆိုလျှင် အရှင်ဘုရားတို့မှာ သေဖို့ အချိန်ကိုပင် မရကြတော့ပါ။ အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားသည် နောက်မှီခိုကြီးနှင့် တူပါသည်၊ သူတပါးတို့၏ ပို့ကူသာဖြစ်ပြီး မိမိကိုယ်တိုင်၏ မှီရာတော့ မဖြစ်နိုင်၊ မတတ်နိုင်ပါ၊ အရှင်ဘုရား၏ အနုမောဒနာ တရားကိုလည်း မနာကြားလိုတော့ပါ" ဟု လျှောက်ပြီး ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ကြွသွားလေတော့သည်။

ထိုအခါ မထေရ်ကြီးက 'ထိုရဟန်းလာခြင်းမှာ စာသင်ဖို့ မဟုတ်၊ ငါ့ကို သတိပေးဖို့ဖြစ်မယ်'ဟု သိရှိရိပ်မိပြီး နောက်တနေ့နံနက် စောစောတွင် သပိတ်, သင်္ကန်းများကိုယူကာ ဝိပဿနာ အားထုတ်ရန် ကျောင်းမှထွက်ခွာသွားလေတော့သည်။

ဗုဒ္ဓအာဘိဓမ္မာ (၁)၆—ပ-မ-သ-စ

ယင်းသို့ ထွက်ခွာသွားသည်ကို မည်သည့်တပည့်ကိုမျှ အသိမပေးခဲ့ပေ၊ အသိမပေးခြင်းမှာလည်း 'မိမိလို ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးအတွက် အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရရန် မခဲယဉ်း၊ နှစ်ရက် သုံးရက် အားထုတ်ရုံမျှဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်ပြီး ပြန်လာနိုင်မည်' ဟု အထင်ကြီးမိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဤသို့ဖြင့် ရွာအနီး တောင်ချိုင့်တခုဌ်နေပြီး ဝါဆိုလဆန်း ၁၃-ရက်နေ့မှစ၍ တရားအားထုတ်လေရာ ဝါဆိုလပြည့်နေ့အထိ တရားထူးကို မရရှိသေးသောကြောင့် 'ဩော်–ငါသည် နှစ်ရက် သုံးရက်မျှဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရမည်ဟု မျှော်လင့်လာခဲ့၏၊ သို့သော် ယခု မျှော်လင့်သလို မရခဲ့ချေ၊ ရှိပါစေတော့ ဤဝါတွင်း သုံးလကို သုံးရက်လောက် သဘောထားပြီး အားထုတ်ပစ်မည်၊ ဝါကျွတ်လျှင် သိဆုပေါ့' ဟု နှလုံးသွင်းပြီး ဆက်လက်အားထုတ်ပြန်လေသည်။

ဝါကျွတ်သည့်အခါမှာလည်း မဂ်, ဖိုလ်ကို မရသေးသောကြောင့် ဩော် နှစ်ရက် သုံးရက်မျှဖြင့် ကိစ္စပြီးမည်ဟုထင်လာခဲ့မှာ ၃-လကြာသော်လည်း ကိစ္စမပြီးသေးပါတကား၊ သီတင်းသုံးဖော်များကတော့ ရဟန္တာအဖြစ်ဖြင့် ပဝါရဏာပြုကြပေလိမ့်မည်" ဟု တွေးတောစဉ်းစားနေစဉ် မထေရ်မြတ်၏မျက်လုံးအိမ်ထဲမှ မျက်ရည်အယဉ်တို့သည် တသွင်သွင်ယိုစီးကျလာကုန်၏။

ထို့နောက် အိမ်ရာဝင်ခါနီး ခြေဆေးရခြင်း၊ ခုတင်ပေါ်၌ လဲလျောင်းနေရခြင်းများကြောင့် မဂ်, ဖိုလ်ကို မရနိုင်ခြင်းဖြစ်မည်၊ ရဟန္တာမဖြစ်သရွှေ ကျောလဲမခင်း၊ ခြေလည်းမဆေးတော့အံ့ဟု ဆုံးဖြတ်ကာ ခုတင်ကို သိမ်းထားလိုက်လေသည်။ ထိုင်, ရပ်, သွား ဣရိယာပုထ်သုံးပါးဖြင့်သာ အားထုတ်ခဲ့ရာ ၂၉-နှစ်ဟိုင်တိုင် ကြာခဲ့သော်လည်း မဂ်, ဖိုလ်ကို မရနိုင်ပဲ ရှိလေသည်။ ထို ၂၉-နှစ်အတွင်း ပဝါရဏာနေ့ ရောက်တိုင်းရောက်တိုင်း မထေရ်ကြီးမှာ မျက်ရည်အဖြာဖြာ ကျဆင်းခဲ့ရလေသည်။

အနှစ် ၃၀-မြောက်၊ ပဝါရဏာနေ့သို့ ရောက်သည့်အခါမှာလည်း မင်,ဖိုလ်ကို မရသေးသောကြောင့် "ဩော်....ငါတရားအားထုတ်ခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၃၀-ကြာခဲ့ပြီ၊အရဟတ္တဖိုလ်ကိုလည်း မရသေး၊ အမှန်ပါပဲ ငါ့မှာ သည်ဘဝတွင် မင်,ဖိုလ်ရပုံမပေါ်ပါဖူး"ဟု တွေးတောမိစဉ် ဝမ်းနည်းလာပြီး မျက်ရည်များ စီးကျလာလေတော့သည်။

ထိုအခါ နတ်သမီးတယောက်က သတိပေးလိုသဖြင့် မနီးမဝေးတွင် မတ်တပ်ရပ်ကာ ငိုကြွေးနေလေသည်၊ ဟဲ့–ဒီမှာငိုကြွေးနေတာ ဘယ်သူလဲ ဟု မထေရ်ကြီးက မေးသည့်အခါ 'တပည့်တော် နတ်သမီးပါဘုရား'လို့ လျှောက်၏၊ ဘာကြောင့် ငိုနေရတာလဲဟု မေးလျှင် 'အရှင်ဘုရား ငိုနေသည်ကိုမြင်ရ၍ ငိုလျှင်လဲ မင်,ဖိုလ်ရနိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်သည့်အတွက် ငါလဲ တမင်တဖိုလ်၊ နှစ်မင်နှစ်ဖိုလ်လောက် ဖြစ်စေမည်ဟုကြံပြီး ငိုနေပါသည်အရှင်ဘုရား'ဟု နတ်သမီးက လျှောက်၏။

နတ်သမီးက ဤသို့လျှောက်မှပင် မဟာသီဝမထေရ်ကြီးသည် သတိသံဝေဂရပြီး မိမိကိုယ်ကို ဤသို့ဆုံးမ၏။ "အို–အမောင်မဟာသီဝ–နတ်သမီးကပင် မင်းကိုပျက်ရယ်ပြုနေချေပြီ၊ သည်အပြုအမူသည် မင်းနှင့်သင့်လျော်ပါသလား"ဟု ဆင်ခြင်ဆုံးမ၍ သမ္မပ္ပဓာန်လုံ့လကို ရှေးကထက် ထက်သန်စေလျက် ဝိပဿနာတရားကို ပွားများအားထုတ်တော်မူရာ မကြာမီ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသွားပါသည်။

ဤဝတ္ထုဌ် အနှစ်သုံးဆယ်တိုင်တိုင် ပဝါရဏာနေ့ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်း မဟာသီဝမထေရ်ကြီး ဝမ်းနည်း၍ ငိုကြွေးရခြင်းသည် နိရာမိသဒုက္ခဝေဒနာပင် ဖြစ်ပါသည်။

သာမိသအဒုက္ခမသုခဝေဒနာ။ ။ဝိပဿနာကင်းသော အန္ဓပုထုဇဉ်အား ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ၌ ရှိသော မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးကာမဂုဏ်ဝတ္ထုတို့ကို မြင်သောကာလစသည်၌ ဝမ်းသာမှုလဲ

မထင်ရှား၊ နှလုံးမသာမှုလဲမဖြစ်၊ ထိုအာရုံဝတ္ထုကို စွန့်ပစ်နိုင်သည်လဲ မဟုတ်၊ အမှန်အားဖြင့် ထိုအာရုံဝတ္ထု၌ သာယာတပ်မက်သော လောဘနှင့်တကွ မကောင်းမဆိုး ရိုးရိုးခံစားမှု ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိ၏၊ ဤအလတ်စားခံစားမှုသည် သာမိသအဒုက္ခမသုခမည်၏၊ ဂေဟသိတဥပေက္ခာလည်းမည်၏၊ အညာဏုပေက္ခာဟူ၍လည်း ခေါ်၏၊ မောဟနှင့်တကွဖြစ်သော လျစ်လျူရှုမှုတုဆိုလို၏၊ ဤဝေဒနာသည် ဝိပဿနာယောဂီအားလည်း ရှုမှုတို့၏ အကြားအကြား၌ ဝင်၍ဖြစ်တတ်၏၊ ဖြစ်သော်လည်း ပြခဲ့သည့် အတိုင်းပင် မထင်ရှားပဲ ရှိတတ်၏။

နိရာမိသအဒုက္ခမသုခဝေဒနာ။ ။ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်းဘေး ရန်တို့မှ စင်ကြယ်ပြီးသော အခါ၌ ထင်တိုင်းသော အာရုံခြောက်ပါးတို့ကို မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း သိမှုဝိပဿနာ ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် အလတ်စားခံစားမှုသည် ထင်ရှားစွာဖြစ်တတ်၏၊ ဘင်္ဂဉာဏ် ထက်သန်သည်မှစ၍ အထူးထင်ရှားတတ်၏။ သင်္ခါရုပေက္ခာ ဉာဏ်၌ကား သာ၍ပင် ထင်ရှားစွာဖြစ်တတ်၏၊ ဤအလတ်စားခံစားမှုသည် နိရာမိသအဒုက္ခမသုခမည်၏၊ နေက္ခမ္မဆိတဥပေက္ခာလည်း မည်ပေသည်။

ဝေဒနာ(၁၈)မျိုး။[၁] ။ဝေဒနာသည် ဣဋ္ဌာရုံကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်သည့် ဝိစာရနှင့် အတူဖြစ်သော–

(၁) သောမနဿူပဝိစာရဝေဒနာ ၆–ပါး
(၂) ဒေါမနဿူပဝိစာရဝေဒနာ ၆–ပါး
(၃) ဥပေက္ခူပဝိစာရဝေဒနာ ၆–ပါး

အားဖြင့် ဝေဒနာ(၁၈)ပါး ရှိပါသည်။

ထိုတွင် သောနေဿူပဝိစာရဝေဒနာဆိုသည်မှာ အလိုရှိအပ် နှစ်သက်အပ်သော ရူပါရုံစသည့် ဣဋ္ဌာရုံ(၆)မျိုး၌ ဆင်ခြင်သုံးသပ်မှု ဝိစာရနှင့် တကွ ဖြစ်သည့် ဝမ်းမြောက်ခြင်း သောမနဿူပဝိစာရ ဝေဒနာ(၆)ပါး ဖြစ်ပါသည်။

၁။ သံ၊ဌ၊၄၂၉။ သံ၊၂၃၊၁၂၃....၄။

ဒေါမနဿူပဝိစာရဝေဒနာ ဆိုသည်မှာလည်း အလိုမရှိအပ် မနှစ်သက်မမြတ်နိုးအပ်သော ရူပါရုံ,သဒ္ဒါရုံစသည့် အနိဋ္ဌာရုံ(၆)မျိုး၌ ဆင်ခြင်သုံးသပ်မှု ဝိစာရနှင့် တကွဖြစ်သော မသက်မသာဖြစ်ခြင်း၊ မခံသာခြင်း ဒေါမနဿူမဝိစာရ ဝေဒနာ(၆)ပါး ဖြစ်ပါသည်။

ဥပေက္ခူဗဝိစာရ ဆိုသည်မှာလည်း အလိုရှိအပ်သည်လည်း မဟုတ် အလိုမရှိအပ်သည်လည်း မဟုတ်သော ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံစသည့် ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ(၆)မျိုး၌ ဆင်ခြင်သုံးသပ်မှု ဝိစာရနှင့် တကွဖြစ်သော လျစ်လှူရှုခြင်း မသိမသာ အလယ်အလတ် ခံစားခြင်း ဥပေက္ခူပ ဝိစာရဝေဒနာ(၆)ပါး ဖြစ်ပါသည်။

ဝေဒနာ(၃၆)မျိုး[၁]။ ။ထိုဝေဒနာသည်–

(၁) ကာမဂုဏ်၌မှီသော ဂေဟသိတ သောမနဿဝေဒနာ[၂]– ၆-ပါး

(၂) ကာမဂုဏ် ထွက်မြောက်မှု၌မှီသော နေက္ခမ္မသိတ သောမနဿဝေဒနာ– ၆-ပါး

(၃) ကာမဂုဏ်၌မှီသော ဂေဟသိတဒေါမနဿဝေဒနာ– ၆-ပါး

(၄) ကာမဂုဏ် ထွက်မြောက်မှု၌ မှီသော နေက္ခမ္မသိတ ဒေါမနဿဝေဒနာ– ၆-ပါး

(၅) ကာမဂုဏ်၌မှီသော ဂေဟသိတဥပေက္ခာဝေဒနာ– ၆-ပါး

(၆) ကာမဂုဏ် ထွက်မြောက်မှု၌ မှီသောနေက္ခမ္မသိတ ဥပေက္ခာဝေဒနာ– ၆-ပါး

အားဖြင့်(၃၆)ပါး ရှိလေသည်။

၁။ သံ၊၂၊၄၂၉။ သံ၊၄၊၄၂၉။ သံ၊၄၊၃၊၁၂၃-၄။

၂။ ဂေဟ၊ တဏှာ၏ အိမ်သဖွယ်ဖြစ်သော ကာမဂုဏ်တရား+ သိတ၊ မှီသော။ သောမနဿဝေဒနာ=ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ပေါ်ခံစားမှု။

(၁) ထိုတွင် ဂေဟသိတ သောမနဿ ဝေဒနာဆိုသည်မှာ လိုချင်ဖွယ်, နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်, စိတ်နှလုံး ရှင်ပြုံးကြည်နူးဖွယ် ကောင်းသည့် အဆင်းအာရုံ စသည်တို့နှင့် တွေ့ကြုံဆုံစည်းရသည့် အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ဝမ်းသာမှု, ချမ်းသာမှု သဘောသည်လည်းကောင်း၊ ရှေးကမြင်ခဲ့ တွေ့ကြုံခဲ့ဖူးသည့် နှစ်သက် မြတ်နိုးဖွယ် အဆင်းအာရုံ စသည်တို့ကို ပြန်လည်စဉ်းစား တွေးတောလိုက်သည့် အခါ၌ ဖြစ်သော ကြည်နူးခြင်း ဝမ်းသာ ရှင်လန်းခြင်း စသည်တို့သည်လည်းကောင်း ဂေဟသိတ သောမနဿဝေဒနာမည်ပါသည်။

ထိုဝေဒနာသည် ရှေတွင်ပြဆိုခဲ့ပြီးသော "သာမိသသုခ" ဝေဒနာနှင့် တူပါသည်၊ ဂေဟသိတ၌ ဂေဟမည်ပုံကို ရှေးနည်းအတိုင်း မှတ်သားရန် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုဂေဟသိတသောမနဿ ဝေဒနာသည် လိုလားနှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသော ရူပါရုံ,သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ, ဓမ္မာရုံဟူသော အာရုံတို့ကိုမြင်၍၊ ကြား၍၊ အနံ့ရ၍၊ စားရ၍၊ တွေ့ထိရ၍၊ တွေးထောစဉ်းစားရ၍၊ စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှာ, ကာယ,မန-ဟူသော ဒွါရခြောက်ပါး၌ ဖြစ်သော အားဖြင့် ဂေဟသိတသောမနဿဝေဒနာ ခြောက်ပါးဖြစ်ပါသည်။

(၂) နေက္ခမ္မသိတသောမနဿဝေဒနာ[၁] ဆိုသည်မှာရူပါရုံတို့သဘောသည် တည်မြဲသော ဘဘောမရှိ၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ ချုပ်ငြိမ်းသွားသော သဘောရှိ၏ဟု သိမြင်ထားသူသည် ရူပါရုံကို တွေ့မြင်သည့် အခါ"ယခုရှေတွင် တွေ့မြင်နေရသည့် ရူပါရုံသည်လည်းကောင်း၊ ရှေးက တွေ့မြင်ဖူးသော ရူပါရုံသည်လည်းကောင်း၊ အားလုံးသော ရူပါရုံတို့သည် အမြဲမရှိကြ၊ ဆင်းရဲကြ၏၊ နောက်ဆုံး ဖောက်ပြန် ပျက်စီးသွားရသော သဘောရှိကြ၏"ဟု အမှန်သဘောအတိုင်း ပညာဖြင့် ရှုမြင်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်အား စိတ်ချမ်းသာမှု၊ ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်မှုဖြစ်၏။

၁။ နေက္ခမ္မ= ကာမဂုဏ်မှလွတ်သော ပဋိပတ္တိလုပ်ငန်း၌+ သိတ=မှီသော+ သောမနဿဝေဒနာ= ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ဖြစ်ပေါ်ခံစားမှု။

ထိုဝမ်းမြောက်ရှင်လန်းခြင်းသည် ကာမဂုဏ်နှင့်မစပ်ဆိုင်၊မပတ်သက်သည့် ဝိပဿနာအာရုံကိုမှီ၍ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းမျိုးဖြစ်၍နေကွမ္မ-ဿိတ သောမနဿဝေဒနာဖြစ်သည်၊ ထိုဝေဒနာသည် ရှေတွင်ပြဆိုခဲ့ပြီးသော နိရာမိသသုခဝေဒနာနှင့်တူပါသည်။

ထိုနေကွမ္မဿိတသောမနဿ ဝေဒနာသည်လည်း ရူပါရုံ,သဒ္ဒါရုံ,ဂန္ဓာရုံ,ရသာရုံ,ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ,ဓမ္မာရုံဟူသော အာရုံခြောက်ပါးတို့ကို မြင်၍ကြား၍အနံ့ရ၍၊စားရ၍၊ တွေ့ထိရ၍၊ တွေးတောစဉ်းစား၍ စက္ခုဒ္ဒါရစသော ဒ္ဒါရခြောက်ပါး၌ဖြစ်သောအားဖြင့် နေကွမ္မဿိတ သောမနဿဝေဒနာခြောက်ပါးဖြစ်ပါသည်။

(၃) ဂေဟဿိတဒေါမနဿဝေဒနာကား–ထိုချစ်ဖွယ်၊ နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ် စိတ်နှလုံး ရှင်ပြုံးဖွယ်ကောင်းသော ရူပါရုံ စသောအာရုံကောင်းများကို မရရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ထိုအာရုံကောင်းများကို"ငါမရပါကလား"ဟု ကြုံစည်စဉ်းစားမိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ရှေးကဆုံစည်းခဲ့ဖူး၍ ချုပ်ဆုံး ပျက်စီးသွားပြီးသော အာရုံကောင်းများကို ပြန်လည်စဉ်းစားမိသောကြောင့်လည်းကောင်း နှလုံးမသာယာမှု၊ စိတ်မချမ်းသာမှုတို့ဖြစ်ရသည်။ထိုစိတ်နှလုံးမသာယာမှုသည် ကာမဂုဏ်ကိုအကြောင်းပြု၍ဖြစ်ပေါ်သော ဂေဟဿိတ ဒေါမနဿဝေဒနာဖြစ်ပါသည်။

ထိုဂေဟဿိတဒေါမနဿ ဝေဒနာသည် ဂေဟဿိတသောမနဿဝေဒနာနည်းတူ အာရုံခြောက်ပါး၊ ဒ္ဒါရခြောက်မျိုးအလိုက် ခြောက်မျိုးရှိပါသည်။

(၄) နေကွမ္မဿိတ ဒေါမနဿဝေဒနာဆိုသည်မှာ"ရူပါရုံဆိုတာ တည်မြဲတဲ့သဘောမရှိ၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးပြီး ချုပ်သွားတတ်တဲ့သဘော ရှိ၏"ဟု သိမြင်ထားသူသည် ရှေးကတွေ့ခဲ့ဖူးသည့် ရူပါရုံ၊ယခုတွေ့မြင်နေရသည့် ရူပါရုံစသော ရူပါရုံမှန်သမျှတို့သည် အမြဲမရှိကြ၊ဆင်းရဲကြ၏၊ နောက်ဆုံးတွင် ပျက်စီးရသည့်သဘောရှိ၏ဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်၍ အရဟတ္တဖိုလ်ကို လိုချင်တောင့်တလျက်ရှိ၏။

သို့သော် ဒုါရခြောက်ပါးတို့၌ ဣဋ္ဌာရုံများထင်လာသည့် အခါ အနိစ္စ,ဒုက္ခ,အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုရ၍ ကြိုးစားအားထုတ်ရန် မစ္စမ်းနိုင်သောကြောင့် "ဒီလဆန်းပိုင်းမှာလည်း (သို့မဟုတ်) ဒီလဆုတ်ပိုင်းမှာလည်း အရဟတ္တဖိုလ်ရအောင် ဝိပဿနာတရားကို အားမထုတ်နိုင်သေး၊ ဒီလမှာလည်း အားမထုတ်နိုင်သေး၊ ဒီနှစ်မှာလည်း အားမထုတ်နိုင်သေး ဟုစိုးရိမ်ပူဆွေးသောသူအားဖြစ်သော နှလုံးမသာယာမှုမျိုးသည် နေကွမ္မ-သိတ ဒေါမနဿဝေဒနာဖြစ်ပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် နိရာမိသဒုက္ခဝေဒနာအဖွင့်တွင် တင်ပြခဲ့သည့် မဟာသီဝမထေရ်ကြီးသန္တာန်မှာ ဖြစ်သည့် နိရာမိသဒုက္ခဝေဒနာမျိုးနှင့်တူပါသည်။

ထိုနေကွမ္မသိတ ဒေါမနဿဝေဒနာသည် နေကွမ္မသိတသောမနဿဝေဒနာနည်းတူ ဒုါရခြောက်စုံ၊ အာရုံခြောက်ပါးအလိုက် ခြောက်မျိုးရှိပါသည်။

(၅) ကာမဂုဏ်၌မှီသော ဂေဟသိတဥပေက္ခာ ဝေဒနာသည် ခန္ဓာ, အာယတန စသော ရုပ်နာမ်တရား၌ အကြားအမြင်မရှိသော အနှစ်ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်အား မျက်စိဖြင့် ရူပါရုံကို မြင်ရသည့်အခါ ဝမ်းသာမှုလည်း မထင်ရှား၊ နှလုံးမသာယာမှုလည်းမဖြစ်၊ ရူပါရုံကို စွဲနှစ်ပစ်နိုင်သည်လည်းမဟုတ်၊ ထန်းလျက်ခဲဝယ်ပုံးကွယ်နားနေသည့် ယင်ကောင်ပမာ ထိုရူပါရုံစသည်၌ သာယာတပ်မက်သော လောဘနှင့်တကွ မကောင်းမဆိုး ဖိုးရိုးခံစားမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဤအလတ်စား ခံစားမှုသည် ကာမဂုဏ်ကိုမှီ၍ဖြစ်သောကြောင့် ဂေဟသိတ ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်သည်။ ထိုဝေဒနာသည်လည်း ဂေဟသိတ ဒေါမနဿဝေဒနာနည်းတူ အာရုံဒုါရအားဖြင့်ခြောက်မျိုးပြားသည်။

(၆) နေကွမ္မသိတဥပေက္ခာ ဝေဒနာသည် ရူပါရုံကို မျက်စိဖြင့် မြင်ရသည့်အခါ ရူပါရုံတို့၏ မမြဲသောသဘော၊ ဖောက်ပြန်သည့်သဘော၊ တပ်မက်ဖွယ်မဟုတ်သည့်သဘော၊ချုပ်ဆုံး ကွယ်ပျောက်တတ်သည့် သဘော

တို့ကို ကောင်းစွာ သိမြင်ပြီးဖြစ်သောကြောင့်ရူပါရုံမှန်သမျှ အမြဲမရှိကုန်၊ ဆင်းရဲကြကုန်၏၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးကတ်သောသဘောရှိကုန်၏-ဟုဟုတ် တိုင်းမှန်စွာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာဉာဏ် နှင့်ယှဉ်တွဲလျက် အလတ်စား ခံစားမှုသည် ထင်ရှားစွာဖြစ်တတ်၏၊ ထို ခံစားမှုမျိုးသည် ရူပါရုံ၏ ဆွဲဆောင်မှုတွင်မပါ၊ ရူပါရုံကို မတပ်မက်သော အားဖြင့် ဖြစ်သောခံစားမှုမျိုးဖြစ်သောကြောင့် နေက္ခမ္မဿိတဥပေက္ခာ ဝေဒနာဖြစ်ပါသည်။

ထိုနေက္ခမ္မဿိတဥပေက္ခာ ဝေဒနာသည် ဒွါရခြောက်ပါး၌ ဣဋ္ဌာရုံများ ထင်လာသည့်အခါ ထိုဣဋ္ဌာရုံများ၌ မတပ်မက်မစွဲလမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ အနိဋ္ဌာရုံများ ထင်လာသည့်အခါ ထိုအနိဋ္ဌာရုံ များ၌ ဒေါသမဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာ သောဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်အတူဖြစ်သည့် အလတ်စား ခံစားမှုမျိုးဖြစ်သည်။

ထိုဝေဒနာသည် ရှေဝေဒနာများနည်းတူ ဒွါရခြောက်စုံ အာရုံခြောက် ပါးအားဖြင့်ခြောက်မျိုးရှိပါသည်။

ဝေဒနာ(၁၀၈)မျိုး။[၁] အထက်ဖော်ပြပါ ဝေဒနာ (၃၆)ပါးသည်–

(၁) အတိတ်၌ဖြစ်သောဝေဒနာ .... ၃၆-ပါး

(၂) ပစ္စုပ္ပန်၌ဖြစ်သောဝေဒနာ .... ၃၆-ပါး

(၃) အနာဂတ်၌ ဖြစ်သောဝေဒနာ .... ၃၆-ပါး

အားဖြင့် ဝေဒနာ(၁၀၈)ပါးဖြစ်လာပါသည်။

ယင်းကဲ့သို့ဝေဒနာအမျိုးမျိုးပြားပုံကို ကျေးဇူးရှင်လယ်တီဆရာတော် ဘုရားကြီးက ဤသို့ လက်ဝဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။

၁။ · သံ။၂။၄၂၉။

"ခံစား စံစား၊ စကားနှစ်ထွေ၊ ဝါရှားနေမှာ၊ ဝေဒနာခေတ်၊ ခန္ဓာမှတ်လော၊သုံးရုပ်ဝေခွဲ၊ ဆင်းရဲဒုက္ခ၊ သုခချမ်းသာ၊ ဥပေက္ခာ ဟူ၊ လျစ်လျူခံစား၊ မထင်ရှား၊တည်း၊ ငါးပါးအလို၊တပုံဆိုသော်၊ ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ၊ချမ်းသာဆင်းရဲ၊ လျစ်လျူခွဲလော၊ တနဲထို့ပြင်၊ အမြင်အကြား၊ အနှံ့အားနှင့်၊ စားလျက်တွေ့ထိ၊ ကြံသိခြောက် ဖြာ၊ချမ်းသာဆင်းရဲ၊ လျစ်လျူခွဲပြား၊ ဆယ့်ရှစ်ပါးတည်း၊ သုံးပါး ကာလ၊ ပွားထတုံသေး၊ ငါးဆယ့်လေးတည်း၊ တရေးသဏ္ဌာန်၊ နှစ်ပွားပြန်က၊ တရာ့ရှစ်ပင်၊ အကျယ်မြင်လော"

၆။ ဝေဒနာအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ

စိတ်နှင့်အမြဲတမ်းဖြစ်သောတရား။ ။ဝေဒနာစေတသိက်သည် စိတ်ဖြစ် တိုင်းပါရသောစေတသိက်ဖြစ်သည်။ စိတ် ၇၉-ပါးတွင် မည်သည့်စိတ်ဖြစ်စေ ဝေဒနာပါ၍မြဲဖြစ်၏၊ စိတ်ဆိုသည် မှာ အာရုံနှင့်ကင်းရှိ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကောင်းသော တရားမဟုတ်၊ အာရုံ တခုခုကိုအမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်ရမြဲပင်ဖြစ်၏။

အလိုရှိအပ်, နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သည့် ဣဋ္ဌာရုံကိုစွဲမှီ၍ စိတ်ဖြစ်ပေါ် လာရလျှင် ထိုစိတ်နှင့်အတူ ထိုဣဋ္ဌာရုံကို ခံစားမှုသုခဝေဒနာ, သော-မနဿဝေဒနာတို့ ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ မလိုလားအပ် မတောင့်တအပ်သော အနိဋ္ဌာရုံကိုအာရုံပြု၍ စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ထိုစိတ်နှင့်အတူ ယင်းအနိ-ဋ္ဌာရုံကိုခံစားသော ဒုက္ခဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာတို့ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ကောင်းသည်လည်းမဟုတ်၊ ဆိုးသည်လည်းမဟုတ်သော ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ ကိုစွဲ၍ စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ထိုစိတ်နှင့်အတူ ယင်းဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံကို ခံစားသောဝေဒနာဖြစ်သည်။ထိုဝေဒနာကို ဥပေက္ခာဝေဒနာဟု ခေါ်သည်၊ ဤသို့ဝေဒနာသည် ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သောအခါ၌လည်း ပါသည်, အကုသိုလ် စိတ်ဖြစ်သောအခါ၌လည်း ပါသည်, အဗျာကတစိတ်ဖြစ်သည့်အခါ၌လည်း ပါသည်။

သို့သော် သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်သောအခါ၌ ဝေဒနာ၏သဘော ထင်ရှားရ၍ ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်သောအခါ၌ ဝေဒနာ၏သဘောမထင်ရှားချေ၊ ဤမျှသာထူးပေသည်။ ဤသို့ စိတ်ဖြစ်တိုင်းပါသောကြောင့် ဝေဒနာစေတသိက်ကို အာဘိဓမ္မာတရားအဋ္ဌကထာ၊ နာမရူပပရိစ္ဆေဒအဋ္ဌကထာ မျှားဌ "သဗ္ဗသာဓာရณစေတသိက်"ဟု လည်းကောင်း၊ အာဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာ၌ "သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရณ စေတသိက်"ဟု လည်းကောင်း အမည်ပေးဘားခြင်း ဖြစ်သည်။

[1]ရဟန္တာနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာ[2]။ ။ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် နောက်ထပ်အသစ် တဖန် ပဋိသန္ဓေမနေတော့ပါ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် တစုံတခုသော ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားဦးမည်လော၊

အခ္ခါသောဝေဒနာကို ခံစား၍ အခ္ခါသော ဝေဒနာကို မခံစားရတော့ပါ။

အဘယ်ဝေဒနာကို ခံစား၍ အဘယ်ဝေဒနာကို မခံစားတော့သနည်း။

ကိုယ်၌ဖြစ်သော ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာကိုသာ ခံစား၍ စိတ်၌ဖြစ်သော စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာကို မခံစားတော့ပါ။

အဘယ်ကြောင့် ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာကိုခံစား၍ စေတသိကဒုက္ခ-ဝေဒနာကို မခံစားတော့သနည်း။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတရားများကို မပယ်ရသေးသောကြောင့် ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားရသေး၏။ စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ကြောင်း တရားများကိုမူ ပယ်သတ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာကို မခံစားရတော့ပါ။

ဤကား မိလိန္ဒမင်းကြီး၏ အမေးနှင့် အမှုခံနာဂသေန ပဒတင်ခဲ့ကြတို့၏ အဖြေများဖြစ်ပါသည်။

၁။ မိလိန္ဒ၊ ၄၄။

မှန်ပါသည်။ အနိဋ္ဌဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် တွေ့ကြုံဆုံဆည်းရသည့်အခါ၌ ဒုက္ခ-သဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ် စိတ်သည် ကာယဒ္ဒါရကို အမှီမြှုရှ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်နှင့်အတူ ထိုအနိဋ္ဌဖောဋ္ဌ-ဗ္ဗာရုံကိုခံစားသော ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာစေတသိက်ပါမြဲဖြစ်ပါသည်။ ထို ကာယိက ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ကြောင်း အဗျာကတတရားများကို သောတာ-ပဟ္ဟိမင်စသော လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ်များဖြင့် မပယ်သတ်ပါ။ ထို-ကြောင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်ပါသေး သည်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် မဆိုထားဘိ ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးပင်လျှင် ထိုတရားများကို မပယ်သောကြောင့် ဘုရားရှင်အား ကျောက်ကုန်းတော် ကိုက်ခဲခြင်း[၁] နှင့် လေနာရောဂါစွဲကပ်ခြင်း[၂]ဟူသော ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာ များကို ခံစားရပေသေးသည်။

စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာမှာကား– ဒေါသစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာမှ ထိုဒေါသ စိတ်နှင့်အတူဖြစ်ရသော ဝေဒနာမျိုးဖြစ်သည်။ ဒေါသစိတ် မဖြစ်လျှင် ထိုစေတသိကဒုက္ခဝေဒနာလည်း မဖြစ်ပေါ်နိုင်တော့ချေ။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် တို့သည် စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဒေါသစိတ်ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များသဏ္ဌာန်၌ စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း၊ စိတ်ညစ်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်းစသော စေတသိက ဒုက္ခဝေဒနာမျိုး လုံးဝမဖြစ်ပေါ်တော့ချေ။

ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာတို့ ဝေဒနာခံစားပုံခြင်း မတူပုံ[၃]။ ။ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် သည် ဝေဒနာ သုံးမျိုးလုံးကို ခံစားသကဲ့သို့ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သုခဝေဒနာကို လည်း ခံစား၏၊ ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်း ခံစား၏၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာကိုလည်း

၁။ မ၊၂၊၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၀။ ၃။ သံ၊၂၊၄၀၉(သလ္လသုတ်)
၂။ သံ၊၁၊၁၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၇။

ခံစား၏၊ သို့သော် ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဝေဒနာခံစားပုံသည် တဦးနှင့်တဦးမတူကြ၊ ကွဲပြားခြားနားကြသည်၊ ယင်းသို့ ကွဲပြားခြားနားပုံကို ဘုရားရှင်သည် သဠာယတနပဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၊ ဝေဒနာသံယုတ် သလ္လသုတ်၌ ဤသို့ ဟောကြားတော်မူပါသည်။

"ရဟန်းတို့ အကြားအမြင်မရှိသော ပုထုဇဉ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တွေ့ကြုံရသော် စိုးရိမ်ပူပန်မှုဖြစ်၏၊ ကိုယ်စိတ်ပင်ပန်း၏၊ ငိုကြွေးမြည်တမ်း၏၊ မေ့မြော်သွား၏၊ ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၊ စိတ်ဆင်းရဲမှု ဝေဒနာနှစ်ခုကိုခံစားရ၏၊ ဥပမာအားဖြင့်ပထမအကြိမ် ဌောင့်စူးခံရသော ယောကျ်ားအား ထိုဌောင့်အနီး၌ပင် ဒုတိယအကြိမ် ထပ်မံဌောင့်စူးခံရ၍ ဌောင့်နှစ်ချောင်းဖြင့် ဝေဒနာခံစား နေရသကဲ့သို့ တူပေသည်။

ရဟန်းတို့– ထိုဌောင့် နှစ်ချောင်း အစူးခံရသော ယောကျ်ားကဲ့သို့ အကြား အမြင်မရှိသော ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါ အမျက် ဒေါသ ထွက်၏၊ ထိုအခါ ယင်းပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သဏ္ဌာန်၌ ဒုက္ခဝေဒနာကြောင့် ဖြစ်သောပဋိဃာနုသယ (ဒေါသဟူသော အနုသယတရား) သည်ကိန်းလာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊

ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါ၌ ကာမချမ်းသာမှတပါး ဒုက္ခဝေဒနာမှ လွတ်မြောက်ရာကို မသိမမြင်သော ကြောင့် ကာမချမ်းသာကို လိုချင်နှစ်သက်၏၊ ထိုကာမချမ်းသာကို လိုချင်နှစ်သက်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်အား သုခဝေဒနာကြောင့် ဖြစ်သော ရာဂါနုသယသည် ကိန်းလာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဝေဒနာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ချုပ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ သာယာဇွယ်ကို လည်းကောင်း၊ အပြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ လွတ်မြောက်ရာကို လည်းကောင်း၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိမြင်ချေ၊ယင်းဆိုဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိမြင်သောပုထုဇဉ်အား ဥပေက္ခာ ဝေဒနာကြောင့် ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာနုသယသည် ကိန်းလာဖြစ်ပေါ် လာ၏။

ထိုပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားရသည့် အခါမှာလည်း ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၍ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားရ၏၊ သုခဝေဒနာကို ခံစားသည့် အခါမှာလည်း ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၍ သုခဝေဒနာကို ခံစားရ၏၊ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာကို ခံစားသည့်အခါမှာလည်း ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၍ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာကိုခံစား၏။

ရဟန်းတို့–အကြားအမြင်မရှိသော ဤပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို ပဋိသန္ဓေနေမှု,အိုမှု,သေမှု,စိုးရိမ်ပူဆွေး ငိုကြွေးမှု,ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲမှု,ပြင်းစွာ ပူပန်မှုတို့နှင့် ယှဉ်စပ်နေသူ, ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ယှဉ်စပ်နေသူဟု ငါဘုရား ဟောပေသည်။

ရဟန်းတို့–အကြားအမြင်ရှိသော အရိယာတပည့်[1]မှာ မူကား ဒုက္ခ-ဝေဒနာနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါ စိုးရိမ်, ပူဆွေး, ငိုကြွေး, မြည်တမ်း, စိတ်ပင်ပန်းခြင်းလည်း မဖြစ်၊ မေ့မြော်သွားခြင်းလည်း မရှိ၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း စိတ်ညစ်ခြင်း စသော စိတ်ဝေဒနာကို မခံစားရသော်လည်း ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၊ကိုယ်ပင်ပန်းမှု စသည့် ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာကိုမူ ခံစားရပေသေးသည်။

ရဟန်းတို့-ဥပမာအားဖြင့်ဆိုသော် ပထမအကြိမ်သာ ငြောင့်စူးခံရ၍ ထိုငြောင့်တချောင်း တည်းဖြင့်သာ ဝေဒနာခံစားရသော ယောကျ်ားနှင့် တူပေသည်။

ရဟန်းတို့–ထိုငြောင့်တချောင်းသာ အစူးခံရသော ယောကျ်ားကဲ့သို့ အကြားအမြင်ရှိသော အရိယာသာဝကသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါတွင် စိုးရိမ်, ပူဆွေး, ငိုကြွေး, မြည်တမ်း, စိတ်ပင်ပန်းခြင်းလည်းမရှိ၊ မေ့မြော်သွားခြင်းလည်းမရှိ၊ စိတ်ဆင်းရဲမှု စိတ်ညစ်မှု စသော စိတ်ဝေဒနာကို မခံစားရ သော်လည်း ကိုယ်ဆင်းရဲပင်ပန်းမှု စသော ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာကိုမူ ခံစားရပေသေးသည်။

၁။ ရဟန္တာအရိယာဖြစ်သည်၊ အနာဂါမ် အရိယာဟုလည်း ဆိုကြသည်။
(သံ၊ ၆၊ ၃။၁၁၇၊)

အရိယာသာဝကသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါတွင် အမျက်ဒေါသထွက်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်းမျှားမဖြစ်တော့။ ထို့ကြောင့် ထိုအရိယာသာဝကအား ဒုက္ခဝေဒနာကြောင့်ဖြစ်သည့် ပဋိဃာနုသယလည်း မကိန်းတော့၊ မဖြစ်ပေါ်တော့ချေ။ ထိုအရိယာသာဝကသည် ယင်းဒုက္ခ-ဝေဒနာနှင့်တွေ့ကြုံရသည့် အခါတွင် ကာမချမ်းသာမှတပါး ဒုက္ခ-ဝေဒနာ၏ လွတ်မြောက်ရာကို သိသောကြောင့် ကာမချမ်းသာကို မနှစ်သက် မလိုချင်၊ထို့ကြောင့် ထိုအရိယာသာဝကအား သုခဝေဒနာ ကြောင့် ဖြစ်သော ရာဂါနုသယသည် မကိန်းတော့ မဖြစ်ပေါ်တော့ချေ။

ထိုအရိယာသာဝကသည် ဝေဒနာတို့၏ဖြစ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ချုပ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ သာယာဖွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ အပြစ်ကို လည်းကောင်း၊လွတ်မြောက်ရာကို လည်းကောင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိ၏၊ ယင်းသို့ သိသောကြောင့် ထိုအရိယာသာဝကအား ဥပေက္ခာဝေဒနာ ကြောင့်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာနုသယသည် မကိန်းတော့ မဖြစ်ပေါ်တော့ချေ။

ထိုအရိယာသာဝကသည် ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားသည့် အခါမှာလည်း ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မှု၍ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစား၏၊ သုခဝေဒနာကို ခံစား သည့်အခါမှာလည်း ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မှု၍ သုခဝေဒနာကိုခံစား၏၊ဥပေ-က္ခာဝေဒနာကိုခံစားသည့် အခါမှာလည်း ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မှု၍ ဥပေ-က္ခာဝေဒနာကိုခံစား၏။

ရဟန်းတို့–အကြားအမြင်ရှိသော အရိယာသာဝကကို ပဋိသန္ဓေနေမှ, အိုမှ, သေမှ, စိုးရိမ်ပူဆွေး ငိုကြွေးမှ, စိတ်ဆင်းရဲမှ, ပြင်းစွာပင်ပန်းမှုတို့နှင့် မယှဉ်စပ်သူ၊ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် မယှဉ်စပ်သူဟု ငါဘုရားဟော၏။

ရဟန်းတို့–ဤကား အရိယာသာဝကနှင့် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှစ်ဦး, ဝေဒနာ ခံစားပုံ အထူးတည်း။

သတိသမ္ပဇညရှိသူတို့ ဝေဒနာသုံးပါးခ်ဳပ်ရုပ်ဏ။ ။အခါတပါးခ်ဳပ် ဗုဒ္ဓရှင် တော်ဘုရားသည် ဝေ

သာလီပြည်၊ မဟာဝုန်တော၊ ကူဋာဂါရကျောင်း တော်၌ သီတင်းသုံးနေ တော်မူ၏၊ တခုသော ညနေချမ်းအချိန်တွင် ရှင်တော်ဘုရားသည် သူနာ ရဟန်း ရှိသောကျောင်း သို့ကြွတော်မူပြီး "ရဟန်းတို့၊ ရဟန်းဆိုသည်မှာ အချိန်ရှိသရွေ့ သတိသမ္ပဇညတရား လက်ကိုင်ထားလျက် နေထိုင်ရ မည်"ဟု ဆုံးမတော်မူပါသည်။

ရဟန်းတို့– အဘယ်သို့ နေထိုင်ခြင်းသည် ရဟန်းတော်များအား သတိရှိသော နေထိုင်ခြင်းမည်သနည်း။

ရဟန်းတို့– ဤငါဘုရား သာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ရူပ်အပေါင်း ၌ ရူပ်အပေါင်းဟု အကြိမ်ကြိမ်ရှုမှတ်လျက်နေ၏။ ပြင်းစွာအားထုတ်သော လုံ့လဝီရိယရှိ၏၊ သတိသမ္ပဇဉ် ဆင်ခြင်ဉာဏ်ရှိ၏၊ လောကဘ်မက်မောခြင်း အဘိဇ္ဈာ၊ နှလုံးမသာယာခြင်း ဒေါမနဿတို့ကို ပယ်ဖျောက်၍နေထိုင်၏၊ ဝေဒနာတို့၌ပ။ ဒေါမနဿတို့ကို ပယ်ဖျောက်၍ နေထိုင်၏၊ စိတ်၌ပ။ ဒေါမနဿတို့ကို ပယ်ဖျောက်၍ နေထိုင်၏၊ သဘောတရားတို့၌ ။ပ။ ဒေါမနဿတို့ကို ပယ်ဖျောက်၍ နေထိုင်၏၊ ဤသို့နေထိုင်ခြင်းသည် သတိ ရှိသော နေထိုင်ခြင်းမည်၏။

ရဟန်းတို့– အဘယ်သို့ နေထိုင်ခြင်းသည် ရဟန်းတော်များအား ဆင်ခြင်ဉာဏ် သမ္ပဇဉ်ရှိသော နေထိုင်ခြင်း ဖြစ်သနည်း။

ရဟန်းတို့– ဤ ငါဘုရား သာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ရှေ့သို့လှမ်း ရာ, နောက်သို့ဆုတ်ရာတို့၌ သိလျက် လှမ်းလေ, ဆုတ်လေ ရှိ၏၊ တည့်တည့် ကြည့်ရာ, စောင်းကြည့်ရာတို့၌ သိလျက်နှင့် ကြည့်လေရှိ၏၊ ကွေးရာ, ဆန့်ရာတို့၌ သိလျက်နှင့် ကွေးလေ, ဆန့်လေရှိ၏၊ ဒုကၠဋ, သပိတ်, သင်္ကန်း တို့ကို ဆောင်ရာတို့၌ သိလျက်ဆောင်လေရှိ၏၊ စားရာ သောက်ရာ, ခဲရာ,

---

၁။ သံ၊ ၂။၄၁၂။ (ပဌမ ကေလည်သုတ်)

လျက်ရာတို့၌ သိလျက်နှင့် စားသောက်လေ့ ခဲလေ့ လျက်လေ့ရှိ၏၊ ကျင်ကြီး,ကျဒ်ငယ် စွန့်ရာတို့၌ သိလျက်နှင့် စွန့်လေ့ရှိ၏၊ သွားရာ,ရပ်ရာ, ထိုင်ရာ, အိပ်ရာတို့၌ သိလျက် သွားလေ့, ရပ်လေ့, ထိုင်လေ့, အိပ်လေ့ ရှိ၏၊ နိုးရာ, စကားပြောရာ, ဆိတ်ဆိတ်နေရာတို့၌ သိလျက် နိုးလေ့, စကားပြောလေ့, ဆိတ်ဆိတ်နေလေ့ရှိ၏၊ ရဟန်းတို့ ဤသို့သိလျက် နေထိုင်ခြင်းသည် ဆင်ခြင်ဉာဏ် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ရှိသော နေထိုင်ခြင်းမည်၏။

ရဟန်းတို့– သတိသမ္ပဇဉ် ဆင်ခြင်ဉာဏ်ရှိ၍ မမေ့မလျော့ ပြင်းစွာ အားထုတ်လျက် နိဗ္ဗာန်ရောက်ဖို့စိတ်သာ ရှိနေသောသူအား သုခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ထိုသူသည် "ငါ့အား ဤသုခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ် လာခဲ့ပေပြီ၊ ဤသုခဝေဒနာသည် အစွဲပြုရှိသာ ဖြစ်လာ၏၊ အစွဲမပြုပဲ ဖြစ်လာသည်မဟုတ်၊ အဘယ်ကို အစွဲပြုရှိ ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ ဤ ခန္ဓာကိုယ်ကိုပင် အစွဲပြုရှိ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဤခန္ဓာကိုယ်သည်လည်း မမြဲသောသဘော ပြုပြင်အပ်သောသဘော အကြောင်းကိုအစွဲပြုရှိ ဖြစ် ပေါ်ခြင်းသဘောရှိ၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ခန္ဓာကိုယ်ကို အစွဲပြုပြီး ဖြစ်ပေါ်လာရသော သုခဝေဒနာကား အဘယ်သို့ မြဲနိုင်မည်နည်း" ဟု သိ၏။ ထိုသူသည် ခန္ဓာကိုယ်၌လည်းကောင်း၊ သုခဝေဒနာ၌ လည်း ကောင်း မမြဲခြင်းသဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ ပျက်စီးတတ်သောသဘော ကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ ခွဲမက်ဖွယ်ရာမရှိသည့် သဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ ချုပ်ပျောက်တတ်သည့်သဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ စွန့်ပစ်ဖွယ်သဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ ခန္ဓာကိုယ်၌လည်းကောင်း၊ သုခဝေဒနာ၌လည်းကောင်း၊ ယင်းသို့ မပြတ်ရှုနေသော ရဟန်းအား ခန္ဓာကိုယ်နှင့် သုခဝေဒနာတို့၌ ရာဂါနုသယသည် ပျောက်ကင်း၏။

ရဟန်းတို့– သတိသမ္ပဇဉ် ဆင်ခြင်ဉာဏ်ရှိ၍ မမေ့မလျော့ ပြင်းစွာ အားထုတ်လျက် နိဗ္ဗာန်ရောက်ဖို့စိတ်သာ ရှိနေသောသူအား ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ထိုသူသည် "ငါ့အား ဤဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ် လာခဲ့ပြီ၊ ဤဒုက္ခဝေဒနာသည် အစွဲပြုရှိသာ ဖြစ်လာ၏၊ အစွဲမပြုပဲ

ဖြစ်လာသည်မဟုတ်၊ အဘယ်ကို အစ္ဆဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ ဤခန္ဓာကိုယ်ကိုပင် အစ္ဆဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဤခန္ဓာကိုယ် သည်လည်း မမြဲသောသဘော၊ ပြုပြင်အပ်သောသဘော အကြောင်းကို အစ္ဆဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သဘောရှိ၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ခန္ဓာကိုယ်ကို အစ္ဆဲပြုပြီး ဖြစ်ပေါ်လာရသော ဒုက္ခဝေဒနာကား အဘယ်သို့ မြဲနိုင်မည်နည်း" ဟု သိ၏။

ထိုသူသည် ခန္ဓာကိုယ်၌လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၌လည်းကောင်း မမြဲခြင်းသဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ ပျက်စီးတတ်သော သဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ စွဲမက်ဖွယ်ရာမရှိသည့် သဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ ချုပ်ပျောက်တတ်ခြင်းသဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ စွန့်ပစ်ဖွယ်သဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ ခန္ဓာကိုယ်၌ လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၌လည်းကောင်း ယင်းသို့ မပြတ်ရှုနေသော ထိုရဟန်းအား ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ဒုက္ခဝေဒနာတို့၌ ပဋိသာနုသယသည် ပျောက်ကင်း၏။

ရဟန်းတို့– သတိသမ္ပဇဉ် ဆင်ခြင်ဉာဏ်ရှိ၍ မမေ့မလျော့ ပြင်းစွာအားထုတ်လျက် နိဗ္ဗာန်ရောက်ဖို့စိတ်သာ ရှိနေသောသူအား ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ထိုသူသည် "ငါ့အား ။ပ။ ဥပေက္ခာဝေဒနာအား အဘယ်သို့မြဲနိုင်မည်နည်း" ဟု သိအပ်၏။

ထိုသူသည် ခန္ဓာကိုယ်၌ လည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၌ လည်းကောင်း၊ မမြဲခြင်းသဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏။ပ။ စွန့်ပစ်ဖွယ်သဘောကို မပြတ်ရှုနေ၏၊ ခန္ဓာကိုယ်၌လည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၌ လည်းကောင်း၊ ယင်းသို့ မပြတ်ရှုနေသော ထိုရဟန်းအား ခန္ဓာကိုယ်၌ လည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၌လည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာနုသယသည် ပျောက်ကင်း၏။

ထိုသူသည် သုခဝေဒနာကို ခံစားရသည့်အခါ ထိုသုခဝေဒနာကား မမြဲဟုသိ၏။ လွှမ်းမိုး၍ မဖြစ်သောတရားဟု သိ၏၊ မနှစ်သက်အပ်သောတရားဟုသိ၏၊ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ကို ခံစားရသည့်အခါ၌

လည်း ထို့အတူသိ၏၊ ထိုသူသည် သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာတို့ကို ခံစားရသည့်အခါ (ကိလေသာနှင့်) မယှဉ်စပ်သည်ဖြစ်၍ ထိုဝေဒနာတို့ကို ခံစား၏။

ထိုသူသည် ခန္ဓာကိုယ် အပိုင်းအခြားရှိသော ဝေဒနာကို ခံစားရသည်ရှိသော် ခန္ဓာကိုယ် အပိုင်းအခြားရှိသော ဝေဒနာကို ခံစား၏ဟု သိ၏၊ အသက်အပိုင်းအခြားရှိသော (၀၊) အသက်ကို ရန်ရှာသော ဝေဒနာကို ခံစားရသည်ရှိသော် အသက်အပိုင်းအခြားရှိသော ဝေဒနာကို ခံစား၏ဟု သိ၏၊ ခန္ဓာကိုယ်ပျက်စီးရ၍ အသက်ကုန်ဆုံးသည်မှ အထက်ကာလ၌ (၀၊) ခန္ဓာကိုယ် ပျက်စီးခါနီး အသက်ကုန်ဆုံးခါနီး၌ ဤဘဝ၌ပင် ခံစားမှု ဟူသမျှတို့သည်မနှစ်သက်အပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ငြိမ်းအေးကုန်လတ္တံ့ဟုသိ၏။

ရဟန်းတို့– ဥပမာအားဖြင့် ဆီကိုစွဲ၍လည်းကောင်း၊ မီးစာကိုစွဲ၍လည်းကောင်း ဆီမီးသည်တောက်ရ၏၊ ထိုဆီနှင့် မီးစာတို့ ကုန်ခမ်းခြင်းကြောင့်ပင်လျှင် မီးသည်လောင်စာမရှိသည်ဖြစ်၍ငြိမ်းလေသကဲ့သို့တည်း။

ဝေဒနာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ ချုပ်ကြောင်းတရားစသည်များ[၁]

အခါဘပါး၌ အရှင်အာနန္ဒာသည် မြတ်စွာဘုရား ထံချဉ်းကပ်၍–

"အရှင်ဘုရား ဝေဒနာတို့သည် အဘယ်မျှရှိပါကုန်သနည်း၊ ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း၊ ဝေဒနာ၏ချုပ်ငြိမ်းကြောင်းကား အဘယ်ပါနည်း။ ဝေဒနာချုပ်ငြိမ်းကြောင်းသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ကောင်းကား အဘယ်ပါနည်း၊ ဝေဒနာ၏ သာယာဖွယ် (အဿာဒ)ကား အဘယ်ပါနည်း။ အပြစ် (အာဒီနဝ)ကား အဘယ်ပါနည်း။ ထွက်မြောက်ရာ (နိဿရဏ) ကား အဘယ်ပါနည်း"

ဟု အမေးပုစ္ဆာ (၇)ချက်ကို မေးမြန်းလျှောက်ထားပါသည်။

၁။ သံ၊၂၊၄၂၀၊၄၂၁။

ဘုရားရှင်က "အာနန္ဒာ-ဝေဒနာတို့သည် သုခဝေဒနာ,ဒုက္ခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ"ဟု သုံးမျိုးရှိပေသည်။

ဒွါရ,အာရုံ, ဝိညာဏ်သုံးပါးတို့ တွေ့ဆုံမှုဖဿ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ဖဿချုပ်ငြိမ်းသွားသောကြောင့် ဝေဒနာလည်း ချုပ်ငြိမ်းသွားရသည်၊

မှန်ကန်သောအမြင်(သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။ပ။ မှန်ကန်သောတည်ကြည်မှု(သမ္မာ-သမာဓိ)ဟု အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော အရိယာမင်္ဂတရားသည်ပင် ဝေဒနာချုပ်ငြိမ်းကြောင်းသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ဖြစ်သည်။

ဝေဒနာကိုအစွဲပြုရှိဖြစ်သော ကိုယ်ချမ်းသာမှု၊ စိတ်ချမ်းသာမှုသည် ဝေဒနာ၏ သာယာဖွယ်ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ မမြဲခြင်း,ဆင်းရဲခြင်း, ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောသည် ဝေ-ဒနာ၏အပြစ်ဖြစ်၏။

ဝေဒနာခံစားလိုမှု၊ ဝေဒနာခံစားခြင်း၌ သာယာစွဲမက်မှုတို့ကိုဖျောက်ခြင်း,ပယ်ခြင်းသည် ဝေဒနာ၏ထွက်မြောက်ရာဖြစ်၏။

သုခဝေဒနာအချင်းချင်း အဆင့်အတန်းကွာခြားပုံ[၁]။ ။အာနန္ဒာကာ-မဂုဏ် ငါးပါး

ဆိုသည့်မှာ-

(၁) အလိုရှိအပ်, နှစ်သက်အပ်, စိတ်နှလုံးတို့ကို တိုးပွားစေတတ်၍ ချစ်ခင်ဖွယ်သဘောရှိကုန်သော ကာမနှင့်စပ်သဖြင့် စွဲမက်အပ်ကုန်သော ရူပါရုံများ၊

(၂) အလိုရှိအပ်။ပ။စွဲမက်အပ်ကုန်သော သဒ္ဒါရုံများ၊

(၃) အလိုရှိအပ်။ပ။ စွဲမက်အပ်ကုန်သောဂန္ဓာရုံများ၊

၁။ သံ၊၂၊၄၂၄။

(၄) အလိုရှိအပ်။ပ။စွဲမက်အပ်ကုန်သော ရသာရုံများ၊

(၅) အလိုရှိအပ်။ပ။ စွဲမက်အပ်ကုန်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ များဖြစ်ကြ သည်။

အာနန္ဒာ၊ ဤကာမဂုဏ်ငါးပါးကို အစဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိုယ်စိတ် ချမ်းသာမှုကို ကာမချမ်းသာဟုခေါ်၏။

အာနန္ဒာ၊ ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍ အကုသိုလ်တရားများကင်းလျက် ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော စျာန်အင်္ဂါငါးပါးရှိသော ပထမစျာန်ချမ်းသာသို့ ရောက်နေ၏။ အာနန္ဒာ၊ ဤပထမစျာန်ချမ်းသာသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ကာမချမ်းသာထက် အထူးသဖြင့် သာလွန်မွန်မြတ်လှ၏။

အာနန္ဒာ၊ ထိုပထမစျာန်ချမ်းသာထက် ဒုတိယစျာန်ချမ်းသာကလည်းကောင်း၊ ဒုတိယစျာန်ချမ်းသာထက် တတိယစျာန် ချမ်းသာကလည်းကောင်း၊ တတိယစျာန် ချမ်းသာထက် စတုတ္ထစျာန် ချမ်းသာကလည်းကောင်း၊ စတုတ္ထစျာန် ချမ်းသာထက် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန် ချမ်းသာကလည်းကောင်း။ ထို့ထက် ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန် ချမ်းသာကလည်းကောင်း၊ ထို့ထက် အာကိဉ္စညာယတန စျာန်ချမ်းသာကလည်းကောင်း။ထို့ထက် နေဝသညာနာသညာယတန စျာန်ချမ်းသာကလည်းကောင်း သာလွန်မွန်မြတ်လှပေသည်။

အာနန္ဒာ– ထိုနေဝသညာနာသညာယတနစျာန်ချမ်းသာထက်သည် ဝေဒနာတို့ချုပ်ခြင်း နိဗ္ဗာနသမာပတ်ချမ်းသာသည် သာလွန်မွန်မြတ်လှပေသည်။

အာနန္ဒာ–အယူတပါးရှိကြသော ပရိဗိုဇ်တို့က သည်ဝ,ဝေဒနာတို့ချုပ်ခြင်း, ငြိမ်းခြင်းကို ချမ်းသာဟု ရဟန်းဂေါတမယသည် ခေါ်ဆိုပညတ်၏။ အဘယ်ကြောင့် ယင်းသို့ ဆိုသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။

အာနန္ဒာ–ဤသို့မေးသော ပရိပုဏ္ဏာတို့ကို "ငါ့ရှင်တို့၊ ရှင်တော်ဘုရားသည် ချမ်းသာခံစားမှုကိုသာ ရည်ရွယ်၍ချမ်းသာဟု ပညတ်သည်မဟုတ်၊ အကြင်အကြင်အရပ်၌ ခံစားမှုရှိသောချမ်းသာ (ဝေဒယိတသုခ)တို့ ဖြစ်စေ၊ ခံစားမှုမရှိသောချမ်းသာ (အဝေဒယိတသုခ)ကို ဖြစ်စေရာအပ်၏။ထို ချမ်းသာဟူသမျှကို ရှင်တော်ဘုရားသည် ချမ်းသာသုခဟုပညတ်၏" ဟု ပြန်ပယ်ဖြေဆိုရမည်၊ ပြန်လည်ပြောဆိုကြရမည်။

ပုတ်ချက်[1]။ ။ငါးပါးသော ကာမဂုဏ်ချမ်းသာနှင့် ရှစ်ပါးသော စျာန်သမာပတ် ချမ်းသာတို့သည် ခံစားမှုရှိသော ဝေဒယိတသုခမည်ကုန်၏။ နိရောဓသမာပတ်ချမ်းသာသည် ခံစားမှုမရှိသော အ ဝေဒယိတသုခ မည်၏။ ခံစားမှုရှိသော ဝေဒယိတသုခဖြစ်စေ၊ခံစားမှုမရှိသော အ ဝေဒယိတသုခဖြစ်စေ၊ ဆင်းရဲကင်းမှု သုခသဘောကြောင့် အမှန်စင်စစ် ချမ်းသာကေန် ဖြစ်ပေသည်။

ဝေဒနာနှင့်ဥတ္တမပုရိသ[2]။ ။ဥတ္တမပုရိသဆိုသည်မှာ ယောဂကျင်းမြတ်၊ ယောဂကျင်း အာဇာနည်ဖြစ်သည်။ဝေဒနာနှင့် သက်ဆိုင်သည့် '၇'ဌာနတို့၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင် ဉာဏ်မြင်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို "ဥတ္တမပုရိသ"ဟု ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် သတ္တဌာနသုတ်၌ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူပါသည်၊ လိမ္မာကျွမ်းကျင် ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ရမည့်(၇) ဌာနမှာ–

(၁) စက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ။ပ။မနောသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ ဟူသော ဝေဒနာခြောက်ပါးကိုသိရခြင်း၊

(၂) ဝေဒနာဖြစ်ပွားခြင်းအကြောင်းတရားကို သိရခြင်း၊

(၃) ဝေဒနာ၏ ချုပ်ဆုံးခွင့်ကို သိရခြင်း:

၁။ သံ၊ဌ၊၃၊၁၂၀။
၂။ သံ၊ဝ။၅၂၀။

(၄) ဝေဒနာချုပ်ဆုံးခြင်းသို့ ဆိုက်ရောက်စေတတ်သော အကျင့်ကို သိရခြင်း၊

(၅) ဝေဒနာ၏ နှစ်သက်သာယာဖွယ်ကို သိရခြင်း၊

(၆) ဝေဒနာ၏ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးကို သိရခြင်း၊

(၇) ဝေဒနာ၏ ကျွတ်လွတ်ခွင့်ကို သိရခြင်း

တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဤနေရာ၌ သိခြင်းဆိုရာဝယ် နှုတ်ဖြင့် ပြောတတ် ဟောတတ်ရုံမျှကို အမှတ်သိ သညာသိသာဖြစ်သောကြောင့် သိသည်ဟု မဆိုရ၊ ကိုယ်တွင်းမှာ အလင်းပေါက်အောင် သိသည်ကိုသာ သိသည်ဟု ဆိုရသည်။

၁။ ဝေဒနာ ၆-ပါးကို သိရခြင်း

စက္ခုသမ္မဿဇာ ဝေဒနာစသော ဝေဒနာခြောက်ပါးအကြောင်းကို ဝေဒနာ စေတသိက်အမျိုးမျိုးပြားပုံအခန်း၌ အကျယ်ရှင်းလင်းခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ဤနေရာ၌ ရှင်းလင်းပြရန် မလိုဟု ယူဆပါသည်။

၂။ ဝေဒနာဖြစ်ကြောင်းတရားကို သိရခြင်း

ဖဿစေတသိက်သည် ထိုဝေဒနာခြောက်ပါးဖြစ်ပွားကြောင်း တရားဖြစ်သည်။ ပြင်ပမှ အဆင်း, အသံ, အနံ့စသည့် အာရုံတရားတို့နှင့် ကိုယ်တွင်းရှိ မျက်စိအကြည်ဓာတ် (စက္ခုပသာဒ)၊ နားအကြည်ဓာတ် (သောတပသာဒ)စသည်တို့ တွေ့ကြုံဆုံဆည်းကြသည့်အခါ ထိုအဆင်း အသံ အစရှိသောအာရုံတို့ကို ဖဿက ဖိနှိပ်ကြိတ်နယ်ပေးသည်၊ ယင်းသို့ ဖိနှိပ်ကြိတ်နယ်ပေးမှ အာရုံအရသာပေါ်သည်၊ ထိုအရသာပေါ်မှ ထိုအရသာကို ခံစားသော ဝေဒနာဖြစ်လာသည်၊ ဤသို့ ဝေဒနာမှန်သမျှ ဖဿရှိမှ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သောကြောင့် ဖဿသည် ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။

၃။ ဝေဒနာချုပ်ဆုံးခွင့်ကို သိရခြင်း

ဖဿချုပ်ငြိမ်းလျှင်လည်း ဖဿကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည့် ဝေဒနာသည်လည်း "အရင်းလဲ အဖျား ထင်းဖြစ်" ဆိုသကဲ့ဆို လုံးဝ ချုပ်ငြိမ်းသွားမေသည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာချုပ်ဆုံးခွင့်တရားသည် ဖဿပင် ဖြစ်ပါသည်။

ခဲ့ဦးအုံ–အဆင်းအရောင်ဆိုသည့် ရူပါရုံသည် စက္ခုပသာဒဆိုသည့် ဓာတ်မှန်၌လာထင်သည့်အခါ စက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ တဖွားဖွား ပေါ်လာ၏၊ ရူပါရုံအဆင်းဓာတ်ပျောက်ကွယ်သွားလျှင် စက္ခုပသာဒ၌ ဖြစ်ဇေါ်သမျှသော ဝေဒနာများ အကုန်လုံး ပျောက်ကွယ်သွားပါသည်။ ထို့အတူ သောတသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ ဃာနသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ ဇိဝှါသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ ကာယသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာတို့သည်လည်း ပြင်ပမှအတိုက်အာရုံဓာတ်နှင့် ကိုယ်တွင်းမှ အခံပသာဒဓာတ်တို့ တိုက်ဆိုင်မိချိန်တွင် ပေါ်လာ၍ အာရုံများ ပျောက်ကွယ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အားလုံး ပျောက်ကွယ်သွားကြကုန်၏။

မနောမှာလည်း မိမိအလိုရှိသော အာရုံနှင့် တွေ့၍နေဆဲအခါ မနောသမ္ဖဿဇာဝေဒနာများ တဖွားဖွားပေါ်နေ၏၊ အာရုံနှင့် စိတ်မျက်နှာလွှဲပြန်လျှင် ထိုဝေဒနာအားလုံး ကွယ်ပျောက်ပြန်၏။

ဤသို့ ဝေဒနာခြောက်မျိုး ဖြစ်ပေါ်မှု ပျောက်ကွယ်ပျက်ဆုံးမှုတို့သည် မိမိတို့ ခန္ဓာကိုယ်မှာ တနာရီမစဲ ကိုယ်တွေ့စိတ်တွေ့ချည်း ဖြစ်ကုန်၏၊ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိညာဏ်မရှိကုန်သောသူတို့သည် ထိုဝေဒနာတို့ကို ငါဟုလည်းကောင်း၊ ငါ၏အတ္တဟုလည်းကောင်း သက္ကာယဒိဋ္ဌိအစွဲအလမ်းပြင်းထန်နေကြ၏၊ ဆင်းရဲလျှင်လည်း ငါဆင်းရဲ၏၊ ငါနာသည်၊ ငါကျင်သည်၊ ငါပူပင်သည်၊ ငါကိုက်ခဲသည်ဟု စွဲလမ်း၏၊ ချမ်းသာလျှင်လည်း ငါချမ်းသာ၏၊ ငါဝမ်းမြောက်၏၊ ငါခံစား၏ ငါအေးချမ်း၏ဟု စွဲလမ်း၏။

ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိညာဏ်ဖြင့် ထိုဝေဒနာတို့ကို အနာအို အနာပျက်ကြီး၌ ကျနေသော ပိုးလောက်ငယ်များကို မှန်ဘီလူးဖြင့် ကြည့်သည့်အခါ ရွရွရွရွနေကြသည်ကို မြင်သကဲ့သို့ အကြည်ဒါရ ခြောက်ဌာနတို့၌ အာရုံ

ခြောက်ပါး ဆက်တိုက်နေသောအခါ၌သာ ကဖွားဖွား ဖြစ်ပေါ်နေမှု၊ အာရုံခြောက်ပါး ကွယ်ပျောက်သွားပြန်လျှင် ပျောက်ကွယ်ကုန်ခမ်း၍ သွားမှုတို့ကို မြင်သည့်အခါမှ ထိုသက္ကာယဒိट्ठိကို ပယ်နိုင်ပေသည်။

ဤသို့ ဖဿတရားဖြစ်ပွားခြင်းကြောင့် ဝေဒနာတရား ဖြစ်ပွားလာရသည်၊ ဖဿတရားချုပ်ငြိမ်းသွားသည့်အခါ ဝေဒနာတရားလည်း တခါတည်း ချုပ်ငြိမ်းသွားရသည်ဟု ဝေဒနာ၏ ချုပ်ဆုံးခွင့်ကိုလည်းသိရသည်။

ထိုကြောင့် သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၊ ဝေဒနာသံယုတ်၊ ဖဿမူလကသုတ်၌ အောက်ပါအတိုင်း ဟောတော်မူခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

"ရဟန်းတို့ ဖဿကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဖဿလျှင် အရင်းမူလရှိကုန်သော ဖဿဟူသော အကြောင်းရှိကုန်သော၊ ဖဿဟူသော အားထောက်အပံ့ရှိကုန်သော ဝေဒနာတို့သည် ဤသုံးမျိုးတို့တည်း။ အဘယ်သုံးမျိုးတို့နည်း၊ သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့တည်း။

ရဟန်းတို့....ချမ်းချမ်းသာသာခံစားမှု၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို အစဲပြု၍ သုခဝေဒနာဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ ထိုသုခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းဖြစ်သော ဖဿတရားချုပ်ငြိမ်းသွားမှသာ သုခဝေဒနာချုပ်ငြိမ်း၏။

ရဟန်းတို့....ဆင်းရဲစရာ ခံစားမှု၏အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို အစဲပြု၍ ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ ထိုဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းဖြစ်သော ဖဿတရားချုပ်ငြိမ်းသွားမှသာ ဒုက္ခဝေဒနာချုပ်ငြိမ်း၏။

ရဟန်းတို့... အသင့်တင့်မဟုတ်စားမှု၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖဿကို အစဲပြု၍ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ ထိုဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဖဿတရား ချုပ်ငြိမ်းသွားမှ ဥပေက္ခာဝေဒနာချုပ်ငြိမ်း၏။

ရဟန်းတို့....ဥပမာအားဖြင့် ထင်းခြောင်းနှစ်ချောင်းတို့၏ အချင်းချင်းထိခိုက်မှု၊ ပေါင်းဆုံမှုကြောင့် အပူဇွေဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မီးဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုထင်းခြောင်း နှစ်ချောင်းကို တစ်ချောင်းစီ ခွဲထားလိုက်လျှင် ထိုထင်းနှစ်ချောင်း ထိခိုက်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အပူဇွေသည် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏၊ (မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်)။

ရဟန်းတို့....ဤအတူပင် ဤဝေဒနာသုံးမျိုးတို့သည် ဖဿကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿလျှင် အရင်းမူလ ရှိကုန်၏၊ ဖဿဟူသောအကြောင်း ရှိကုန်၏၊ ဖဿဟူသော အထောက်အပံ့ ရှိကုန်၏၊ ဖဿကိုအစွဲပြု၍ ဝေဒနာတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏၊ ထို ဝေဒနာ အားလျော်သောဖဿ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် ထိုဖဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာတို့ ချုပ်ငြိမ်းကြကုန်၏။"

၄။ ဝေဒနာချုပ်ဆုံးကြောင်း အကျင့်ကို သိရခြင်း[1]

ဝေဒနာ ချုပ်ဆုံးခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်သော အကျင့်ဆိုသည်မှာ၊ သမ္မာဒိट्ठि သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော မဂ္ဂင်တရား ၈-ပါးဖြစ်သည်။

ထိုမဂ္ဂင် – ၈-ပါးဟူ၍ သမ္မာဒိट्ठိမဂ္ဂင်သည် ပုဗ္ဗဘာဂသမ္မာဒိट्ठိမဂ္ဂင်, လောကုတ္တရာသမ္မာဒိट्ठိမဂ္ဂင်ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်၊ ဝေဒနာခြောက်ပါး သဘောတရားတို့ကို လည်းကောင်း၊ ဝေဒနာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း ချုပ်ကြောင်းတရားကိုလည်းကောင်း၊ အဟုတ်မြင်အောင် ကြည့်နိုင်သော ဉာဏ်သည် 'ပုဗ္ဗဘာဂသမ္မာဒိट्ठိမဂ္ဂင်"မည်၏၊ ဤပုဗ္ဗဘာဂသမ္မာဒိट्ठိမဂ္ဂင်သည် ကြည့်ရှုဖန်များ၍ အလုန်ကြည့်လင်တက်သန်ခြင်းသို့ ရောက်သော အခါ "လောကုတ္တရာသမ္မာဒိट्ठि" ဖြစ်လာသည်။

သမ္မာသင်္ကပ္ပသည်လည်း ထိုးဆတူနှစ်ပါးပင်ရှိသည်၊ သမ္မာဒိट्ठि၏ အဖော်သဟဇာတ်ကြီးဖြစ်သည်၊ ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ဝေဒနာတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာမှု၊ ချုပ်ပျောက်သွားမှုတို့ကို မျက်စိနှင့် ကြည့်သလို မြင်မှုကား သမ္မာဒိट्ठि

---

[1] ဥတ္တမပုရိသဒီပနီ၊ ၅၂။

တည်း။ မြင်ကွက်ပေါ်အောင် အချက်ရှာကြံ၍ ပေးတတ်သည်ကား သမ္မာသင်္ကပ္ပဖြစ်သည်။ အချက်ရှာကြံမှုကောင်းမှ၊ စေ့စပ်မှမြင်ကွက်ပေါ်သည်။

ဤစန္ဓာကိုယ်၌ တနေ့တနေ့လျှင် အခါများစွာ ဝေဒနာမြောင်းလဲမှု အခါများစွာ ဝေဒနာအသစ်အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှု၊ အဟောင်းအဟောင်း ချုပ်ပျောက်မှုတို့ကို ထင်လင်းစွာမြင်မှုကား သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ကိစ္စဖြစ်သည်။ မြင်ကွက်ပေါ်အောင် ကိုယ်တွေ့မျက်မြင်ဖြစ်သော အချက်တွေကို ရှာကြံပေးမှုကား သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်၏ ကိစ္စဖြစ်သည်၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် အချက်ပေးကောင်းမှ သမ္မာဒိဋ္ဌိပဂ္ဂင် ပွင့်လင်းနိုင်သည်။

သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်နှစ်ပါး တနေ့တခြား တိုးပွားရှိ လောကုတ္တရာသို့ ကူးသည်နှင့်တပြိုင်နက် ရှေးရှေးက စိတ်သန္တာန်၌ အစဉ်ပါ၍လာခဲ့သော ကာယဒုစရိုက်မျိုး, ဝစီဒုစရိုက်မျိုးတို့ကို အကြွင်းမဲ့ သတ်နိုင်သောဓာတ်သုံးခု ပေါ်လာ၏၊ ယင်းဓာတ်သုံးခုကား-သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ မဂ္ဂင်သုံးပါးတို့ဖြစ်သည်။

သမ္မာဝါယမမဂ္ဂင်ကား ဤအလုပ် အထမမြောက်သမျှ မနားမနေ စက်ကုန်လွှတ်၍ အားထုတ်သော ဝီရိယတည်း။ယင်းကို သမ္မပ္ပဓာန်ဟုလည်း ခေါ်သည်၊ အာတာပဟုလည်း ခေါ်သည်။

အာရမ္ဘဓာတ်, နိက္ခမဓာတ်, ပရက္ကမဓာတ်ဟူ၍လည်း သုံးပါးရှိ၏၊ အာတာပဆိုသည်မှာ ကိလေသာတို့ကို ပူပန်ခြောက်သွေ့စေနိုင်သော ဝီရိယဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ကြသည်။ ထိုအလုပ်အထမမြောက်သမျှ ရက်လအရှည် မအိပ်မနေ အပူအပြင်း အပင်ပန်းခံသော ဝီရိယမျိုးဖြစ်သည်။

အကျိုးနှင့်တကွ လုပ်ခွင့်လုပ်လမ်းကို ကြားသိရလျှင် နေ့ချင်းညချင်း ထ၍လုပ်နိုင်သော ဝီရိယကို "အာရမ္ဘဓာတ်" ဆိုသည်။ လုပ်စဉ်အခါ နှောက်ယုက်လာသော ထိန,မိဒ္ဓ,ကောသဇ္ဇစသော စိတ်ရဟက်တို့ကို ပယ်ဖျက်တွန်းလှန် လုပ်အားသန်သော ဝီရိယကို "နိက္ခမဓာတ်" ဆိုသည်။ အထက်အထက်၌ အလုပ်မှဆုတ်နစ်ရန် စိတ်သန္တာန်မှာပေါ်လာသမျှသော

ဘေးရန်တို့ကို တွန်းလှန်နင်းနယ်၍ သွားနိုင်သောဝီရိယကို "ပရက္ကမဓာတ်" ဟု ခေါ်သည်။ ယခုကာလ ဤဝီရိယမျိုး မရှိကြ၍ စျာန်,မဂ်,ဖိုလ် အရနည်းကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ကမ္မဋ္ဌာန်းမှု၌ တမုဟုတ်မျှမလစ်ရအောင် စိတ်အစဉ်ကို အတွင်တိုက်တွန်းသော သတိသည် "သမ္မာသတိ"မည်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကိုလွှတ်၍ အာရုံတပါးသို့ စိတ်မသွားမှုသည် "သမ္မာသမာဓိ"မည်၏။

ဤရှစ်ပါးတွင် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ,သမ္မာအာဇီဝ ဤသုံးပါးကား လောကုတ္တရာတက်သို့ ကူးပြောင်းသောအခါမှ အလိုလိုပေါ်လာသော အင်္ဂါသုံးပါးတည်း။ မိမိခန္ဓာကိုယ်၌ တကိုယ်လုံး သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်အလင်းပေါက်အောင် မွေနှောက်ဖောက်ထွင်း ရှုခြင်းဟူသော ဝိပဿနာဘာဝနာအမှု၌ကား သမ္မာသတိ, သမ္မာဝါယာမ, သမ္မာသမာဓိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပ, ဟူသော စက်ကိရိယာလေးခု တပ်ဆင်ထာသည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော မီးရထားကြီးကို တလံမျှလောက်သော ကိုယ်ခန္ဓာရထားလမ်း၌ ဆံဖျားမှ ခြေဖျားတိုင်အောင် ခြေဖျားမှ ဆံဖျားတိုင်အောင် အထင်အမြင် အတွင်ခုတ်ခိုင်းပါလျင် ခုနစ်ရက်နှင့် လောကုတ္တရာနိဗ္ဗာန်မြို့ကြီးသို့ ဆိုက်သောသူ၊ တလနှင့်ဆိုက်သောသူ၊ တနှစ်နှင့်ဆိုက်သောသူ၊ နှစ်နှစ်၊သုံးနှစ်၊လေးနှစ်, ငါးနှစ်၊ ခြောက်နှစ်၊ ခုနစ်နှစ်နှင့်ဆိုက်သောသူများ ရှိပုံကို ကျမ်းဂန်တို့၌ အမျိုးမျိုးဟောတော်မူသည်။

၅။ ဝေဒနာ၏ နှစ်သက်သာယာဖွယ်ကို သိရခြင်း

ဝေဒနာကိုစွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ချမ်းသာမှု(သုခ)၊ ဝမ်းသာရွင်လန်းမှု(သောမနဿ)တို့သည် ဝေဒနာ၏ နှစ်သက်သာယာဖွယ်များ ဖြစ်သည်။ မိမိတို့အလိုရှိသော အာရုံဝတ္ထုအမှုအခွင့်တို့နှင့် ဆုံဆည်းကြရ၍ စိတ်နှလုံး ပြုံးပြုံးရွင်ရွင် ကြည်လင်ချမ်းမြ သုခသောမနဿများနှင့် နေရမှုသည် သာယာဖွယ်အဿာဒမည်ပေသည်။ မျက်စိနှင့်ရူပါရုံတို့ တိုက်ဆိုင်တွေ့ဆုံမိသည့်အခါ နှစ်သက်ဖွယ် ဇူဋ္ဌရူပါရုံမျိုးဖြစ်ပါက စိတ်နှလုံး ရွင်ပြုံးချမ်းသာသော သုခဝေဒနာဓာတ်နှင့် သောမနဿဝေဒနာဓာတ်

နှစ်မျိုးပေါ်လာ၏။ ထိုအခါ ပရိုက်ဆိတ်သတ္တဝါဘိုသည် ပျားယကာတင်လဲ တို့ကို မက်မောစေကဲ့သို့ လူ့နတ်၊ ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့သည် ထိုသုခ သောမနဿ မောတ်မျှားကို တွယ်တာမက်မောကြ၏။ ယခုအတူ နှားစေသော ကျွန်ဒုါရမျှားနှင့်သဒ္ဒါရုံစသည်တို့တိုက်ဆိုင်တွေ့ဆုံမိသော အခါ၌ လည်း ဖြစ်ပေါ်လာရသည့်သုခဝေဒနာ၊ သောမနဿဝေဒနာ တို့ကိုလည်း မက်မောတွယ်တာကြကုန်၏။

ထိုတွယ်တာသောယာမှာ ယခုလို လာသနာတော်နှင့် ကြုံသည့်အခိုက် မှာပင် ကာမဂုဏ်လောင်ကြွေး အဝီစိငရဲမီးနှင့် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခကြီးတို့မှ မလွတ်ကင်းအောင် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်၍ ထားကြကုန်၏။ လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, မာန်မာနတရားများနှင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိတရားများကို တိုးပွားစေသောအားဖြင့် နှိပ်စက်၏။ ဤသို့ ဥပဓေဟိသခေါ် ယောဂျားမြတ်တို့သည် ဝေဒနာတို့၏ နှစ်သက်သာယာဖွယ်တို့ကို အပြစ်နှင့်တကွ သိမြင်နိုင်ပေသည်။

၆။ ဝေဒနာ၏ ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးကို သိခြင်း

လူ့,နတ်,ဗြဟ္မာစသော သတ္တဝါအပေါင်းတို့သည် သံသရာခရီးသည် ချည်း ဖြစ်ကြ၍ လူ့ပြည်၌ဖြစ်သည့်အခါ လူ့ကာမဂုဏ်၊ နတ်ပြည်၌ဖြစ် သည့်အခါ နတ်ကာမဂုဏ်စသော အာရုံခြောက်ပါးတို့ကို ဒဿနခြောက်ပါး တို့ဖြင့် ခံစားစံစားခဲ့ကြဖူးကုန်၏။ ထိုခံစားခဲ့စဉ်က အလွန်ဝမ်းသာခြင်း၊ အလွန်စိတ်ချမ်းသာခြင်း၊ အလွန်နှစ်သက် ပျော်ရွှင်ခြင်းစသည့် သုခ ဝေဒနာ, သောမနဿ ဝေဒနာတို့ကို ရခဲ့ကြဖူးကုန်၏၊

သို့သော် ထိုဝေဒနာဟူသည်တို့သည် အမြဲမတည်နိုင်သော အနိစ္စဓာတ် မျိုးဖြစ်၍ ယခုအချိန်တွင် ထိုဝေဒနာတို့ကို လုံးဝ မတွေ့ရတော့ချေ၊ အိပ်မက်လောက်မျှပင်ရှာ၍ မရတော့ပေ။ သို့သော် ယခုတည်ဆဲဘဝမှာ လည်း ထိုသုခ သောမနဿဝေဒနာတို့ကို ရှိနိုင်ရန် နေ့ရှိသရွေ့ မနေမနား ကြိုးစားရှာဖွေနေရခြင်းဟူသော ဒုက္ခခွင်က ထွက်ရသည်ဟူ၍ မရှိပါချေ၊ နောင်ဘဝအဆက်ဆက်၌လည်း မတည်မြဲသော ဝေဒနာတို့ကို ရရှိဖို့ရန်

ဒုက္ခပေါင်းအနန္တဖြင့် ဆက်လက်ရှာဖွေရဦးမည်ဖြစ်သည်၊ ဤသို့ ဝေဒနာသည် သတ္တဝါအပေါင်းတို့ကို အနိစ္စဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲတစေ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်း၍ နေပေသည်။

ဝေဒနာသည် သတ္တဝါအပေါင်းတို့ကို မမြဲမှု အနိစ္စဒဏ်ချက်ဖြင့်သာ နှိပ်စက်သည်မဟုတ်သေး၊ ဆင်းရဲမှု ဒုက္ခဒဏ်ချက်ဘို့ဖြင့်လည်း အစဉ် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းလျက်ရှိသည်၊ ယခုလက်ရှိဘဝ၌ မိမိအလိုရှိရာ နှစ်သက်ရာ အာရုံများနှင့် တပ်ပြုံးပြုံး တရှင်ရှင် ကြည်လင်ချမ်းမြေ့နေရခြင်း အခွင့်အရေးသည် အလိုအလျောက် ပေါ်ပေါက်လာသော အခွင့်အရေး မဟုတ်၊ ကိုအခွင့်အရေးကို ရဖို့ရန် ရှေးရှေးဘဝတို့က ကြိုတင်၍ ဒါနမှုနှင့် ဒုက္ခခံကာ ရင်းနှီးခဲ့ရခြင်း၊ သီလမှုနှင့် ဒုက္ခစိုက်ရခြင်း၊ ဘာဝနာမှုနှင့် ဒုက္ခစိုက်ရခြင်းစသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးဒုက္ခခံကာ ရင်းနှီးခဲ့ရပေသည်။

ထိုသို့ကြိုတင်ကာ ဒုက္ခနှင့်ရင်းနှီး၍ ထိုအခွင့်အရေးကို ရပါသော်လည်း မိမိသန္တာန်၌ အမြဲအစဲ့ အပင်စိုက်၍နေသော ဓာတ်မျိုးမဟုတ်၊ မိမိတို့၏ အတွင်းအကြည်မာတ်ခြောက်ပါးနှင့် ပြင်ပအာရုံခြောက်ပါးတို့ တွေ့ဆုံခိုက်မှာမှ ဒုါရခြောက်ပါးတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော အခိုက်အတန့် ယာယီ ဓာတ်သဘောမျိုး ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အာရုံကောင်းဘို့ကို ရရှိဖို့ရန် နေ့ရှိသမျှ ဒုက္ခစိုက်နေရပေသည်။

ကြောင့်ကြစိုက်နိုင်၍ အလိုရှိရာ နှစ်သက်ရာအာရုံနှင့် ပြုံးကာ ရှင်ကာ နေရပါသော်လည်း မမြဲသောတရားဖြစ်၍ ပြုံး ပြီးကွယ်ပျောက်ကုန်ခန်း၍ သွား၏၊ ထို့ကြောင့် ပြုံးလိုသေးသမျှကာလပတ်လုံး အာရုံကောင်းများ အတွက် ဒုက္ခစိုက်ခွင့်မှ လွတ်ခွင့်မရပြီ၊ ဒုက္ခစိုက်၍ နေဆဲမှာပင် ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသွား၏၊ ပကတိအခါ၌ မပျက်စီးသော်လည်း သေဆုံးသည့် အခါ၌ ကေန်ပျက်စီးရလေသည်၊ ယင်းသို့ ကေန်ပျက်စီးသည်ကို သိသော ကြောင့်လည်း နောင်ဘဝတွင် သုခ,သောမနဿ ဝေဒနာများကို အသစ်ထူထောင်နိုင်ရန် ယခုဘဝကပင် ဒါနမှု,သီလမှု,ဘာဝနာမှုတို့ဖြင့် ·ဒုက္ခ ·စိုက်ကာ ရင်းနှီးကြရ၏။

ဤသို့ ဝေဒနာသည် သံသရာတလျှောက်လုံးဌ် သတ္တဝါများကို ဒါနမှ, သီလမှတို့ဖြင့် နှိပ်စက်၏။ ရဟန်းအလုပ်ဖြင့် နှိပ်စက်၏။ ရသေ့အလုပ်ဖြင့် နှိပ်စက်၏။ အသက်မွေးမှုအလုပ်ဖြင့် နှိပ်စက်၏။

ဤသို့အားဖြင့် မိမိအားလိုချိန်၌သော အာရုံဝတ္ထုတို့နှင့် တွေ့ကြုံ၍ စိတ်နှလုံးပြုံးပြုံးရွင်ရွင် ကြည်လင်မှုမ်ားမြဲ သုခသောမနဿပြားနှင့် နေရမှုသည် ဝေဒနာ၏ သာယာမှုယ် နှစ်သက်ဖွယ် အသွေးဖြစ်သည်။ ထိုဝေဒနာ၏ အမြဲမဟာသည်ပ ဆင်းရဲခဲကျွမ်းပေါ်ခြင်း ကျားကန်ခြင်း ဟာရင်းစိုက်ရမှုကို့သည် မလိုလားအပ်သော ပြစ်ချက်(အပြစ်ဒုက္ခ)များဖြစ်၏။

ဤနေရာ၌ ဥပမာအားဖြင့် ဝေဒနာသည် ရွှေးတေ ရွှေးလင်များကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းသည့်နေရာ၌ အမဲသားတုံးနှင့် ပုံပေသည်၊ ထိုအမဲသားတုံးများကား စားပိသည်နှင့်တပြိုင်နက် အသက်သေစေနိုင်သည့် အဆိပ်များကို့ကျ၍ ရွှေးကြိုင်ကွာချက်ကားသော အမဲတုံးများဖြစ်သည်၊ ထိုအမဲတုံး၏ ရွှေးကြိုင်သော အနုံအရသာများသည် သာယာဖွယ် နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသော အသားဒေါပတည်း၊ ထိုအမဲတုံး အတွင်း၌ ဝင်နေသောဒေါဆိပ်သည် ထိုအမဲတုံး၏ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ကောင်းသော အပြစ်အာဒီနဝ ဟုဖြစ်၏။ ရွှေးကြိုင်သော အနုံအရသာ ဟူသော သာယာနှစ်သက်ဖွယ်သော အသွေးဖြင့် မိအောင်ဖမ်း၍ အဆိပ်တည်းဟူသော ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ အာဒီနဝနှင့် သတ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဤသို့ ဥတ္တမပုဂ္ဂိုလ်တော် ယောဂျားမြတ်ဟူသည် ဝေဒနာတို့၏ ကြောက်မက်ဖွယ်သောကို ဖယ်ကင်းစွာမြင်ကြသည်။

၇။ ဝေဒနာ၏ ကျက်လွတ်ခွင့်ကိုသိရခြင်း

ဝေဒနာမှ ကျက်လွတ်ခွင့်မြောက်ရာ လမ်းကား ထိုဝေဒနာတို့၌ သာယာထပ်စွဲသော ဆန္ဒရာဂတော်သည့် တဏှာကို စွန့်ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ မှန်၏၊ လောကဌ် ရှေ့ငဲ့ကို သာယာတွယ်တာသော သူကိုသာ ရှေ့ငဲ့နှင့်စပ်သော ဒုက္ခဟေးက နှိပ်စက်နိုင်သည်၊ ရှေ့ငဲ့ကို သာယာ

တွယ်တာသော တဏှာမရှိလျှင် ရှေ့ဝဲနှင့်စပ်သော ဒုက္ခဘေးမှလွတ်၏။ ဆင်,မြင်း,ကျွဲ,နွားကို သာယာဘွယ်ဘာသူကို ဆင် မြင်း ကျွဲ နွားနှင့်စပ်သော ဒုက္ခဘေးကနှိပ်စက်နိုင်၏။ မသာယာ မဘွယ်တာ လျှင် ထိုဒုက္ခဘေးမှ ကျွတ်လွတ်၏။ ထို့အဘူ ဝေဒနာ၌ သာယာဘွယ်တာမှတဏှာရှိသူကို ဝေဒနာနှင့်စပ်သော ဒုက္ခဘေးကနှိပ်စက်နိုင်၏။ ခဝေဒနာ၌ သာယာ တွယ်တာမှတဏှာကို ပယ်နိုင်လျှင် ထိုဒုက္ခဘေးကို မှ ကျွတ်လွတ်နိုင်၏။

ဝေဒနာ၌ သာယာမက်မောမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဝေဒနာ၏ အယာဒဘေး၊ ထိုဝေဒနာတို့၏ အမြဲမတည်ပဲ ပျက်စီးချုပ်ငြိမ်းသွားမှု စသည်တို့ဖြင့် နှိပ်စက်ခြင်း အာဒီနဝဘေးကိုကားသူပ ဗုဒ္ဓား၏ အယာ ဗေ ဘေး, အာဒီနဝဘေးတို့သက် လွန်စွာကြီးကျယ်လှ၏။ သံသရာတလျှောက် လုံးခဲ့ မိမိတို့ယခုကို ဝေဒနာ၏အယာဒဘေး, အာဒီနဝဘေးတို့ မပြတ်မစဲ အမြဲနှိပ်စက်နေကြောင်းကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်အမြင်ပေါ်ကပ်သည့်အခါမှ ကျွတ်လွတ်ခွင့်ကို သိနိုင်ပေသည်။ ထိုဝေဒနာ၏ ကျွတ်လွတ်ခွင့်ကား ထိုဝေဒနာတို့၌ သာယာတွယ်တာသည့် တဏှာကိုပယ်စွန့်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ဤသို့ ဥတ္တမပုရိသခေါ် ယောဂကြားအားဝနည်းသည် ဝေဒနာတို့၏ ကျွတ်လွတ်ခွင့်ကို ကောင်းစွာ သိမြင်ကြပေသည်။

သဘိပဋ္ဌာန်ဟုခေါ်သော်လည်း ။ ရှင်ဘော်ဗုဒ္ဓသည် ကုရုတိုင်း၊ ကမ္မာသမ္ဘဝမြို့ကလေးဌာ၌ တပည့်ရဟန်းများအား သံဝေဂရသဖွယ်ရပ်လမ်း တရားတမျိုးကို ဟောကြားသွန်သင်ပြတော်မူပါသည်။ ထိုတရားဟောမှာ သတိပဋ္ဌာန်တရားဟောပြီ ဖြစ်၏။ ဘုရားရှင် သွန်သင်ပြသည့် အတိုင်း ထိုသတိပဋ္ဌာန်တရားကို ပွားများအားထုတ်လျှင် အားထုတ်သူတိုင်း လောဘ,ဒေါသစသော စိတ်အညစ်အကြေးများ ပယ်ရှားနိုင်သဖြင့် စိတ်ခေါတ်ဖြူစင်လာမည်၊ စိုးရိမ်,ပူဆွေး,ဝိုးကြွား,မြည်တမ်းရခြင်းဆိုသည့် သောကမီး ပရိဒေဝမီးများလည်း ငြိမ်းသွားမည်၊ ဒုက္ခ,ဒေါမနဿ တရားများ ချုပ်ငြိမ်းသွားပြီး ကိုယ်စိတ်နှလုံးရှင်ပြုံး ချမ်းသာမည်၊

နောက်ဆုံးတွင် အရိယာမဂ်ကိုရရှိပြီး နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်မည်ဟု အကျိုးတရားများကို အတိအကျ ညွှန်ပြထားပေသည်။ ထိုသတိပဋ္ဌာန် တရားမှာ–

(၁) ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၊
(၂) ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၊
(၃) စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၊
(၄) ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်–

ဟု လေးပါးရှိပါသည်။ ထိုလေးပါးဘွင် ဝေဒနာတရားခဲ့ သတိပဋ္ဌာန် ရှုမှတ်ပွားများပုံကို ဖော်ပြပါမည်။

ကိုယ်ထဲစိတ်ထဲ၌ ချမ်းသာမှုဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ချမ်းသာတယ်၊ ခံသာတယ်၊ ကောင်းတယ်၊ ဝမ်းသာတယ်စသည်ဖြင့် ရှုမှတ်ရမည်၊ရှုမှတ်ဖန်များသောအခါ ခံသာသော အခြင်းအရာ၊ ကောင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော သုခဝေဒနာကို အမှန်အတိုင်းသိလာမည်၊ညောင်းမှုကိုက်ခဲမှုစိတ်ဆင်းရဲမှု ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ၌လည်း ညောင်းတယ်၊ ကိုက်ခဲတယ်၊ စိတ်ဆင်းရဲတယ်ဟုသည်ဖြင့် ရှုမှတ်ရမည်၊ရှုမှတ်ဖန်များလာသည့်အခါ ညောင်းသော အခြင်းအရာ၊ စိတ်ဆင်းရဲသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာကို အမှန်အတိုင်း သိလာမည်။

ဤကဲ့သို့ မပြတ်မစဲရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ချမ်းသာမှုကို ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်းလည်းသိ၏၊ချမ်းသာမှု၏ကောင်းသောအတွေ့ကိုခံစားမှုစသည်ဖြင့် သဘောတရားတခုမျှဟူ၍လည်း သိ၏၊ ‘ရှေရှေချမ်းသာမှုတို့သည် နောက်နောက်ချမ်းသာမှုတို့နှင့်မဆက်မစပ် အပိုင်းပိုင်း ပြတ်လျက်ကုန်ဆုံးကုန်ဆုံးသွားကြသည်ဟူ၍ပင်လည်းသိ၏၊ထိုအခါ တဆက်တည်း တခုတည်းဟုထင်မြင်ရသော သန္တတိပညတ်ကွာ၍ မမြဲခြင်းသဘော၊ ဆင်းရဲခြင်းသဘော၊ ငါကောင်မဟုတ်ဟူသောသဘောကိုလည်းသိ၏၊ ဤအသိမျိုးသည် သံဇာဝါဟူသောအယူ ငါကောင်ဟူသော ထင်မှတ်ခြင်းတို့ကို ပယ်ရှင်းနိုင်၏။ကမ္မဋ္ဌာန်းလည်းမည်၏၊ သတိပဋ္ဌာန်ဘာဝနာလည်း ဖြစ်၏။

ညောင်းညာကိုက်ခဲမှုစသော ဒုက္ခဝေဒနာ ကို ရှမ့ာက်ခုဋ္ဌလည်း ထိုနည်း အတိုင်းပင်ဖြစ်သည်။

စိတ္တလတောင် မဟာသေရ်ဝဏ္ဏ၊ ။အစ္စါဘပါးဌ်စိတ္တလတောင်ဌ်သီတင်း သုံးနေတော်မူသော မထေရ် ကပါး သည် မကျန်းမမာဖြစ်ချိန်ဌ် ဝေဒနာပြင်းထန်လွန်းသဖြင့် တည့်ည်းည်း တည့်ည်းဖြင့် လူးလှိမ့်နေပေသည်၊ ထိုအခါ ရဟန်းငယ်တပါးက "အရှင် ဘုရား၊ ဘယ်နေရာက နာကျင်ပါသလဲ"ဟု မေး၏။ ငါ့ရှင် ဘယ်နေရာက နာသည်ဟု ကွဲကွဲပြားပြားမပြောနိုင်၊ တကိုယ်လုံးပင်ဝတ္ထုကို အာရုံပြုကာ ဝေဒနာကသာ ခံစားလျက်ရှိသည်ဟုပြော၏၊ အရှင်ဘုရား ဝေဒနာကသာ ခံစားနေရသည်ဟုသိချိန်မှစ၍ သည်းခံသင့်သည် မဟုတ်ပါလောဟု လျှောက်၏၊ ငါ့ရှင် သည်းခံပါတော့မည်ဟု ပြန်ပြော၏၊ အရှင်ဘုရား သည်းခံခြင်းသည် အလွန်ကောင်းမြတ်ပါသည်ဟု လျှောက်၏၊ မထေရ်လည်း မည်ည်းမတွားတော့ပဲ ကြိတ်မှိတ် သည်းခံတော်မူလေသည်။ လေရောဂါသည် မထေရ်၏နှလုံးသားအထိ ခွဲပစ်လိုက်လေသည်၊ မထေရ်၏ ဝမ်းဗိုက်မှထွက်လာသော အူတို့သည် ညောင်စောင်းပေါ်တွင် ပုံနေလေ သည်၊ ငါ့ရှင် ဤမျှသည်းခံလျှင် သင့်ပြီလားဟု အူတို့ကိုပြု၍ မေး၏၊ ရဟန်းငယ်ကား ဘာမျှပြန်မလျှောက်တော့ပဲ ဆိတ်ဆိတ်နေလေသည်။ မထေရ်သည် ဝိရိယနှင့်သမာဓိကို ညီစေလျှက် ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးနှင့်တကွ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်၍ ဝါရသမ သီသီရဟန္တာအဖြစ်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူ၏။

ဝါရသမသီသီရဟန္တာ ဆိုသည်ကား–မဂ်ကိုဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ၊ ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ၊ နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေ-က္ခဏာ၊ ပယ်ပြီးသော ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ၊ အကြိမ် အလှည့်၏ အခြားမဲ့၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူသော ရဟန္တာမျိုးဖြစ်ပေသည်။

၀။ ဒီဃ၊ ၂၊ ၃၃၆။ အဘိ၊ ၆၊ ၂၂၁။

ဤဝတ္ထုတို၌ မဇ္ဈိမ၏ သည်းခံနိုင်ခြင်းသည် ဝေဒနာကို နှုတ်ခိုးမသွင်းပဲ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာကို ထင်ခြင်းပွားများသည် ပြင်သောဒုက္ခကို သည်းခံနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကနည်းအားဖြင့် ဤဒုက္ခဝေဒနာ၏ တည်ရာဖြစ်သော ကောဋ္ဌာသအာရုံကို အာရုံပြု၍ ဝေဒနာက သာ ခံစားသည်၊ ငါခံစားသည် မဟုတ်၊ ငါ၏ဝေဒနာမဟုတ်၊ ငါ၌ ဝေဒနာမရှိ၊ ဝေဒနာဟူလည်း ငါမရှိ၊ ဤဝေဒနာသည်လည်း မမြဲခြင်းအနိစ္စသဘောရှိ၏၊ ဆင်းရဲအစစ်ပြစ်၏၊ အလိုသို့မပါ၊ အတ္တလည်း မဟုတ်သည်ဖြင့် ထင်ခြင်းနှုတ်ခိုးသွင်းနေပေသော ကြောင့် သည်းခံနိုင်သည်ဟု နားလည်။

ဤသို့လည်း ထင်ခြင်းရှုမှတ်မည်၊ သုခဝေဒနာပျက်ပေါ်၍ သုခဝေဒနာကို ခံစားဆဲအချိန်၌ ဒုက္ခဝေဒနာမရှိခြင်းကြောင့် သုခဝေဒနာကို ခံစားစဉ်၌ သုခဝေဒနာကိုသာ ခံစားသည်ဟုသိ၊ ပညာ၊ ဇရာကပြစ်ဖူးသော ဒုက္ခဝေဒနာသည် ယခု သုခဝေဒနာကို ခံစားခါနီး၌မရှိကောင်းခံစားဆဲဖြစ်သော သုခဝေဒနာသည်လည်း ပဝတ္တိဖြစ်ဆဲအချိန်တွင် ပဏမဋ္ဌာမရှိသေး၊ ကွဲကြောင့် ဝေဒနာဟူသော သဘာဝအားဖြင့် ပပြု၊ ဝေကည်၊ ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိ၏ဟု ဆင်ခြင်သိမြင်ရမည်။

ဣဋ္ဌာရုံကိုအာရုံပြု၍ သုခဝေဒနာဖြစ်လျှင် ဣဋ္ဌာရုံကိုအခြေပြုသောင်းပြု၍ သုခဝေဒနာဖြစ်သည်ဟုသိရမည်၊ ဣဋ္ဌာရုံချစ်ဖွယ်ကောင်း သွားသောအခါ၌ အခြေကြောင်း ဣဋ္ဌာရုံချစ်သဖြင့် အကျိုးကျေးဇူးသော သုခဝေဒနာလည်း ချစ်ဖွယ်တောဟုမည်ကို သိရမည်၊ ဣဋ္ဌာရုံဟာသည်နေသမျှ အချိန်ကာလ အတွင်း၌ သုခဝေဒနာဘားပါးတည်းသာလျှင် တည်မြဲ၍ အာရုံကိုခံစားနေသည်မဟုတ်၊ သုခဝေဒနာပေါင်းများစွာဟူသည် ခဏတိုင်းဖြစ် ခဏတိုင်းချုပ်ကာ သုခဝေဒနာဟာစဉ်အတန်းကြီး တပုံပြီးဟပုံ ဆက်ကပ် ဆက်ကာ ခံစားခြင်းဖြစ်သည်ဟု သိ၍ သုခဝေဒနာ၏ မမြဲသောသဘောကိုလည်း ဆင်ခြင်ရမည်။

ဣဋ္ဌာရုံကိုမြဲစေချင်လျက် မမြဲ၊ သုခဝေဒနာကိုလည်း မြဲစေချင်လျက် မမြဲ၊ မြဲအောင်စောင့်တ၍မရခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲသောသဘောရှိသည်ဟု ဆင်ခြင်ရမည်၊ ဣဋ္ဌာရုံနှင့် သုခဝေဒနာတို့၏ မမြဲခြင်း၊ မြဲအောင်ပေါ်ဝှေ့တ

၍ မရခြင်းကြောင့် ငါပိုင်မဟုတ်၊ငါအစိုးမရ၊ပရမတ္တရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝ အလျောက် အကြောင်းအကျိုးစပ်ကာ ဖြစ်,ပျက်နေကြခြင်းသာ ဖြစ်သည် ဟု ဆင်ခြင်ရမည်။

ယင်းသို့ အမှန်သဘောကို ဆင်ခြင်သိမြင်သော ယောဂီသည် ဣဋ္ဌာရုံဒ္ဌ လည်းကောင်း၊ သုခဝေဒနာဒ္ဌလည်းကောင်း ငြီးငွေလာမည်၊ နှစ်သက် သာယာခြင်းကင်းလာမည်၊ နှစ်သက်သာယာခြင်းကင်းလျှင် တပ်မက်သော တဏှာမှ လွတ်မြောက်မည်၊ တဏှာမှလွတ်မြောက်လျှင် ဥပါဒါန်မဖြစ်၊ ဥပါ ဒါန်မဖြစ်က ဘဝမဖြစ်၊ ဘဝမဖြစ်လျှင်လည်း တဖန်ဘဝသစ်၌ ဇာတိဖြစ် ရန်မရှိ၊ ဇာတိမဖြစ်က ဇာတိ၏အကျိုးရင်း ဇရာမရဏ၊ အကျိုးဖျား သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတို့သည်လည်း ဖြစ်ခွင့် မရှိနိုင်ကြချေ၊ သောကစသည်ဘို့ကင်းသဖြင့် အာသဝေါဟရားတို့လည်း မပေါ်နိုင်ကြကုန်၊ အာသဝေါဟရားတို့ မဖြစ်ပေါ်ခြင်းကြောင့် သံသရာ လည်ခြင်း၏စက်ခေါင်းကြီး ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာလည်း လုံးဝမပေါ်လာကော့ ချေ၊ သံသရာစက်ခေါင်းကြီး မပေါ်လာ မဖြစ်လာတော့သဖြင့် ဒုက္ခ ပေါင်းစုံတို့မှ ကင်းလွတ်၍ သံသရာထွက်ရပ်သမ်း မေါက်ပါတော့သည်။

၇။ ဝေဒနာကြောင့် ဘဝစက်ဝန်း(သံသရာ)

လည်ပတ်ပုံ

ဝေဒနာကြောင့်တဏှာဖြစ်ပုံ။ ။ဝေဒနာကြောင့် ဘဝစက်ဝန်းလည်ပတ် ပုံကို ပိဘင်းပါဋ္ဌိတော်တွင် ရှင်တော်ဗုဒ္ဓ ဟောကြားခဲ့သည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကြောင်း,ကျိုးပြ ဒေသနာတော်အတိုင်း သိသာရုံ ဖော်ပြပါမည်၊ဝေဒနာဆိုသည်မှာ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားသည့် သဘောဖြစ်ကြောင်း ရှေ့ပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့ပေပြီ၊ မိမိနှစ်သက်လိုလား သည့်အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါ ကိုယ်၌ဖြစ်စေ စိတ်၌ဖြစ်စေ ခံသာ သည့်သဘော၊ ချမ်းမြေ့ရွှင်လန်းသည့်သဘော ပေါ်လာသည်။ ထို သဘောကို သုခဝေဒနာဟုလည်းကောင်း၊ သောမနဿဝေဒနာဟုလည်း

ကောင်း ခေါ်သည်၊ ထိုခံသာအည့်သဘော၊ ချမ်းမြေ့ရှင်လန်းသည့် သဘောများ ပေါ်လာသည့်အခါ ထိုသဘော ထိုခံစားမှုဝေဒနာများ၌ သာယာတပ်မက်မှုတဏှာဖြစ်လာ၏၊ ထိုတဏှာသည် ခံစားမှုဝေဒနာ ၌သာ မရပ်ပဲ ထိုခံစားမှုကိုဖန်တီးပေးသည့် ရူပါရုံစသော အာရုံများကို လည်း 'တနွယ်ငင် တစင်ပါ' ဆိုသကဲ့သို့ ဆက်၍တပ်မက်၏။

ဥပမာအားဖြင့် သတ္တဝါတို့သည်အသက်ခန္ဓာကို အလွန်တွယ်တာကြ၏၊ အသက်ကို တွယ်တာသည့်အတွက် အသက်ကို ဆက်လက်တည်မြဲ စေနိုင် သောထမင်းအစာကို တွယ်တာကြ၏၊ ထမင်းကိုတွယ်တာသည့်အတွက် ဆန်ကို တွယ်တာ၏၊ ဆန်ကို တွယ်တာသည့်အတွက် စပါးကို တွယ်တာ၏၊ စပါးကို တွယ်တာသည့်အတွက် ကျွဲ, နွား, လယ်, ယာ, မိုး, မြေကို တွယ် တာ၏၊ ထိုအလုံးစုံကို တွယ်တာသည့်အတွက် ကြေးငွေကို တွယ်တာ၏၊ ဤ သို့ တဏှာရာဂမည်သည် ဝတ္ထုတခုကို တွယ်တာမိလျှင် ထိုဝတ္ထုနှင့်ဆက်စပ် သမျှ အရာမက အထောင်မကသော အဆင့်ဆင့်တွယ်တာမှု တဏှာရာဂ တရား ပြန့်ပွားရှိသွားတော့၏။

ထို့အတူ စကျွသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာဟုဆိုအပ်သော မျက်စိအရသာ တခုကို တွယ်တာမက်မောမိလျှင် ကောင်းသောအဆင်း သဏ္ဌာန်ကိုလည်း ကောင်း၊ ထိုအဆင်းသဏ္ဌာန် တည်ရှိသော သက်ရှိ သက်မဲ့အထည်ဝတ္ထု ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုအထည်ဝတ္ထုနှင့် စပ်လျဉ်းသမျှကို လည်းကောင်း တွယ်တာမက်မောမှု အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပွားရှိ သွားတော့သည်။

ထို့အတူ သောတသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု) စသော ကျန်ဝေဒနာငါးပါးတို့ကြောင့် တွယ်တာမက်မောမှု တဏှာဖြစ်ပုံကိုလည်း စကျုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာကို နည်းမှီ၍ သိနိုင်ပေသည်။ ဤသို့ သုခသောမနဿဝေဒနာများ ဖြစ်နေခိုက်မှာလည်း ထိုသုခသော-မနဿဝေဒနာတို့ကို တဏှာဖြင့်သာယာသည့်အပြင် ထို့ထက်သာလွန် သော သုခ,သောမနဿတို့ကို တဏှာက မျှော်လင့် တောင့်တလျက်နေပြန် ၏။

ဒုက္ခဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ကြောင့် တဏှာဖြစ်ပုံကား-ဒုက္ခဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာတို့ကို ခံစားရသည့်အခါ ထို ဒုက္ခဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာတို့မှ လွှတ်မြောက်၍ ဘယ်တော့များမှ ချမ်းသာသုခကို ရပါ တုန်းဟု သုခနှင့်သုခဖြစ်မည့် အာရုံကို လှမ်းပြီး တောင့်တသည့် တဏှာဖြစ်လာ၏။

ဥပေက္ခာဝေဒနာခံစားရသည့် အခါ၌လည်း သုခလိုပင် ငြိမ်သက် အေးမြသည်ဟု ထိုဝေဒနာ၌ စုံမက်သည့် တဏှာဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ဤသို့ ခံစားမှုဝေဒနာကို အကြောင်းပြု၍ တဏှာအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။

တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်ပုံ။ ။ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတယောက် သန္တာန်၌ တဏှာဖြစ်လာလျှင် ဥပါဒါန်ဖြစ်ရန် လွယ်ကူသွားတော့၏။ အနည်းငယ် တပ်မက်မှုသည် တဏှာဖြစ်သည်၊ လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲလမ်းမှုသည် ဥပါဒါန်မည်၏ (ဥပ=လွန်လွန်ကဲ ကဲ + အာဒါန =ယူခြင်း)။ လှပသောရူပါရုံကို ပထမဆုံးတွေ့စဉ် တဏှာဖြစ်၏၊ ထိုတဏှာသည် တစတစ ရင့်သန်အားကောင်းလာလျှင် ဥပါဒါန် နာမည်ရ၏၊ အခြားသဒ္ဒါရုံစသည်၌ တဏှာဖြစ်ပုံ၊ ဥပါဒါန်ဖြစ်ပုံ တို့ကိုလည်း ဤနည်းကိုမှီ၍ သိနိုင်ပေသည်။ "ဖွတ်ကြီးလျှင် မိကျောင်း၊ မြွေကြီးလျှင် နဂါး၊ တစ္ဆေကြီးလျှင် သရဲ၊ သရဲကြီးလျှင် သံဘက်" ဆိုဘိ သကဲ့သို့ တဏှာဓာတ်မှ အဆင့်ဆင့် ရင့်သန်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြင်း ထန်သောစွဲလမ်းမှုကိုပင် ဥပါဒါန်ဟု ဆိုရပါသည်။

ထိုဥပါဒါန်သည် ရူပါရုံစသော ကာမအာရုံ ၆-ပါး၌ အလွန်အမင်း တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း ကာမုပါဒါန်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ, သီလဗ္ဗတုပါဒါန်တို့မှ တပါး အခြား မိစ္ဆာအယူများကို စွဲလမ်းစွာယူခြင်း ဒိဋ္ဌုပါဒါန်၊ နွားကျင့် ခွေးကျင့်, စသည်တို့သည် သံသရာထွက်ရပ်လမ်း ဖြစ်သည်ဟု အပြင်းအထန် စွဲယူခြင်း သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ သက္ကာယ အယူကို စွဲလမ်းစွာယူခြင်း အတ္တဝါဒုပါဒါန် ဟူ၍ လေးမျိုးရှိသည်။

ဒိဋ္ဌမှန်လျှင် ယေသည်ဖြစ်စေ ကြီးသည်ဖြစ်စေ အယူအစဲပြင်းထန်သောကြောင့် ဥပါဒါန် အမည်ရတော့သည်။ ဒိဋ္ဌအမျိုးမျိုးတွင် "အတ္တ-ဝါဒုပါဒါန်သည်" မနောဝေါဟာရ ဘတ္တခေါ်သော အသက်ရှိ၏ဟု စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌတမျိုးဖြစ်၏။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဟူရှိလည်းခေါ်၏။ ထိုသက္ကာယဒိဋ္ဌဖြင့် မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို ငါ, ငါဟု စွဲလမ်းခြင်းသည် ပင်ကိုက မိမိကိုယ်ကို တဏှာဖြင့် တပ်မက် ခင်မင်လျက်ရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။

သီလဗွတုပါဒါန် ဆိုသည်မှာ ခွေးကျင့်, နွားကျင့် စသည်ဖြင့် သံသရာဝဋ္ဌ ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက် နိုင်သည်ဟု အပြင်းအာသန် ယုံကြည်စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌဖြစ်သည်၊ မိမိကိုယ်ကို တဏှာဖြင့် တပ်မက် ခင်မင်လျက်ရှိသောကြောင့် နောက်နောက်ဘဝ၌ မိမိချမ်းသာဖို့ရန် တောင့်တလျက် ခွေးကျင့်, နွားကျင့်များကို ပြင်းထန်စွာ ကျင့်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒိဋ္ဌပါဒါန်နှင့် ဆိုင်သော ဒိဋ္ဌများကိုလည်း ဟဏှာအတွက်ကြောင့်သာ ကောင်းနိုးရာရာထင်၍ ယူမှားမိကြလေသည်။ ဤခဏ် အနုမာန်းယေ တွယ်တာမှုတဏှာကြောင့် ပြင်းပြင်းထန်ထန် စွဲလမ်းတပ်မက်မှု ဥပါဒါန် ဖြစ်ပေါ်လာရပေသည်။

ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်သည်။ ။သတ္တဝါများသည်မှာ ဥပါဒါန်တရားဖြစ်ပွားလာခဲ့လျှင် ထိုဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝခေါ်သော ဘဝကျိုးတရား ပေါ်လာပေသည်၊ ဘဝမှာ ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝဟု နှစ်မျိုးရှိ၏၊ သတ္တဝါတို့ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ လုပ်ရှား ပြုလုပ်နေကြသော ကောင်းသောအလုပ်၊ မကောင်းသော အလုပ်တို့ကို ကမ္မဘဝဟုခေါ်၏၊ တရားကိုယ်မှာ လောကီကုသိုလ် (၁၇) ခု၊ အကုသိုလ် (၁၂) ခုရှိ ရှိသော စေတနာ(ကံ) ၂၉-ခုဖြစ်သည်။ ဥပပတ္တိဘဝဆိုသည်မှာ ထိုကံကြောင့် ထိုထိုဘုံဘဝတို့၌ လူ, နတ်, တိရစ္ဆာန်စသော သတ္တဝါအများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်၊ တရားကိုယ်မှာ-ပဋိသန္ဓေအဖြစ် ပေါ်လာသည့် လောကီဝိပါက်စိတ်, စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရူပ်တို့ ဖြစ်သည်။

ထတ္တဝါတို့ လူချမ်းသာ၊ နတ်ချမ်းသာ စသည်တို့ကို လိုချင်မှုသည် ကာမုပါဒါန်မည်၏၊ ထိုကာမုပါဒါန်ကြောင့် လူချမ်းသာ နတ်ချမ်းသာ မျိုးကို ရကြောင်းဖြစ်သည့် ဒါနကသိုလ် သီလကုသိုလ် စသည့်ကောင်းမှု ကံ(ကမ္မဘဝ) တို့ကိုကြိုးစားအားထုတ် ကြရတာည်။ ထိုဒါနကုသိုလ်, သီလ ကုသိုလ်, ဟူသော ကမ္မဘဝကြောင့် လုံ့ဘို့, နတ်ဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရ ခြင်း၊ ဥပပတ္တိဘဝ ဖြစ်လာရသည်၊ ထို့အတူ ယခုဘဝမှာပင် ကာမ ချမ်းသာကို ခံစားရ၍ သတ်မြတ်လယ်ယာခြင်း၊ ဝိုးယူခြင်းစသောမကောင်းမှု ဒုစရိုက်အမျိုးမျိုး (ကမ္မဘဝ)ကို ပြုကြရ၏ ထိုအကုသိုလ် ကမ္မဘဝကြောင့် အပါယ်ဘုံ၌ ဥပပတ္တိဘဝဖြစ်ရလေသတည်။ ဤသည်မှာ ကာမုပါဒါန် ကြောင့် ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိနှစ်မျိုးဖြစ်ပုံပင် ဖြစ်သည်။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အယူရှိသူများသည် "ငါ၏အတ္တသည် နှုတ်ဘုံဗြဟ္မာဘုံတို့၌ ပြတ်စဲရလျင် ကောင်းသော ပြတ်စဲခြင်းမေတာ်း" ဟုဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဟူသော ဒိဋ္ဌုပါဒါန်အရင်းခံ၍ ထိုဘုံများသို့ ရောက်ဖို့ရန် ကုသိုလ်ကမ္မဘဝ ကိုပြုစီမံ၏၊ သဿတ ဒိဋ္ဌိအယူရှိသူတို့က ငါ၏အတ္တသည် နှုတ်ဘုံ ဗြဟ္မာဘုံ တို့၌ဖြစ်ရလျင် ကောင်းသောခြင်း ရေတည်မည်" ဟု ဒေဝဒတ္တဝါဒုပါဒါန် အရင်းခံလျက် ထိုဘုံများသို့ ရောက်ဖို့ရန် ကံကိုပြု၏၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်အယူ ရှိသူတို့ကလည်း "ငါယခု ကျင့်နေသော အဓိပ္ပာယ်ကျင့်ကို နှုတ်ပြည်, ဗြဟ္မာ ပြည်, တို့၌ ကျင့်ရလျင် လွယ်ကူစွာ ပြည်စုံပေလိမ့်မည်" ဟု သီလဗ္ဗတ္တပါဒါန် အရင်းခံလျက် ထိုဘုံများသို့ ရောက်ဖို့ရန် ကံတခုကိုပြု၏။ ထိုဆိုပြုရာ၌ လမ်းမှန်ကျင့်မိလျင် ရည်ရွယ်ချင်း ယုတ်ကိုတို့၌ ဥပပတ္တိဘဝဖြစ်၍ လမ်းလွဲ ကျင့်မိလျင်အပါယ်ဘုံ၌ ဥပပတ္တိဘဝ ဖြစ်ရလေတည်။ ဤသို့ဒိဋ္ဌုပါဒါန် စသည်တို့ကြောင့် ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိဘဝ နှစ်မျိုး ဖြစ်ရလေသည်။

ဘဝကြောင့်ဇာတိ စသည်ဖြစ်ပုံ။ ။ဇာတိဆိုသည်မှာ ဘဝသင်္ခါ ပဋိ-
သန္ဓေ ရုပ်နှာမ် နှစ်ပါ ဖြစ်ပေါ်
လာရခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုဇာတိသည် လောကီကုသိုလ်က, အကုသိုလ်က ဟူသော ကမ္မဘဝကြောင့် ဖြစ်လာရ၏။ ဇာတိဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အိုခြင်း၊

(ဇရာ)၊ သေခြင်း (မရဏ)၊ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြခြင်း (သောက) ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်း (ပရိဒေဝ)၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း (ဒုက္ခ)၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း(ဒေါမနဿ)၊ အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ ပင်ပန်း ဆင်းရဲခြင်း (ဥပါ-ယာသ)ဟူသော အကျိုးဆက်များ ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။

သံ သ ရာ ဘဝစက်ဝန်းလည်ပုံ။ ။စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှု၊ စိတ်ဆင်းရဲမှု၊ ပြင်းစွာ ပင်ပန်းဆင်းရဲမှု တို့သည် ဒေါသစိတ်၏ တွဲဖော်တွဲဖက် အပေါင်းအသင်း စေတသိက်များဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှု သောက စသည်တို့ဖြစ်တိုင်း အဝိဇ္ဇာဟူသော မောဟလည်း အမြဲတွဲလျက်ပါရှိသည်။ ပရိဒေဝခေါ် ငိုကြွေးမြည်တမ်းမှုမှာလည်း အဝိဇ္ဇာမကင်းသူတို့၌သာ ဖြစ်လေ့ရှိသည်၊ ကိုယ်ဆင်းရဲမှု (ဒုက္ခ) ဖြစ်လာသည့်အခါ စိတ်ဆင်းရဲမှု ဒေါမနဿနှင့်အတူ မောဟလည်း ယှဉ်တွဲပါလာသည်၊ မောဟဟူသော အဝိဇ္ဇာဖြစ်လာပြန်လျှင် သင်္ခါရစသောတရားများလည်း ကြောင်းကျိုးဆက်ကာ ဖြစ်လာရပြန်သည်၊ ဤနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာကြောင့် ဘဝစက်ဝန်းသည် ချားရဟတ်ပမာ မပြတ်မစဲ တလည်တည်းလည်ပတ် နေပေသည်။

ဝေဒနာကိုအစွဲပြု၍ဘဝစက်ဝန်း (သံသရာ)အလည်ရပ်ပုံ။ ။ဘဝသံသရာ လည်ပတ်ရေးတွင် မောဟခေါ် အဝိဇ္ဇာနှင့် လောဘခေါ် တဏှာတို့သည် ပင်မအကြောင်းကြီးနှစ်ရပ် ဖြစ်ကြသည်။ ထိုနှစ်ပါးသည် ဘဝစက်ဝန်းကြီးလည်ရာ၌ စက်ခေါင်းကြီး နှစ်လုံးဖြစ်သည်၊ အဝိဇ္ဇာမ ဝေဒနာအထိ ရှေပိုင်းဘဝ စက်ကြီးတခု၊ တဏှာမှဇာတိအထိ နောက်ပိုင်း ဘဝစက်ကြီးတခု ဟူ၍ စက်ကြီးနှစ်လုံး ရှိသည်၊ ရှေပိုင်းစက်ကြီးတွင် အဝိဇ္ဇာသည် စက်ခေါင်းဖြစ်၍နောက်ပိုင်းစက်ကြီးတွင်တဏှာသည် စက်ခေါင်းဖြစ်သည်။

ဤသို့ ဘဝစက်ဝန်း လည်ပတ်ပုံသည် ရှေစက်ခေါင်းတစ်လုံး၊ နောက်စက်ခေါင်းတစ်လုံး တပ်ထားသော မီးရထားကြီး သွားလာလည်ပတ်ပုံနှင့် တူပေသည်။ စက်ခေါင်းနှစ်လုံး တပ်ထားသော မီးရထားကြီးသည်

တောကြိုတောင်ကြား တောင်နံပါး စသည့်လမ်းကောက် လမ်းကျဉ်း များတွင် တက်တုံဆုတ်တုံ ကွေ့ကောက်တုံဖြင့် တသုန်သုန်သွားလာ နေဘိသကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာတဏ္ဍာတည်းဟူသော ရှေစက်ခေါင်း နောက်စက်ခေါင်း နှစ်လုံးတပ်သားသော ဘဝယန္တယားသံသရာရထားကြီးသည်လည်း တက်တုံ ဆုတ်တုံကွေ့ကောက်တုံဖြင့် တသုန်သုန်လှည့်လည် သွားလာ၍သာ နေလေသည်။

ဤဘဝသံသရာ လည်ပတ်ကြောင်း အဝိဇ္ဇာ, တဏ္ဍာဆိုသည့် သံသရာ စက်ခေါင်းကြီး နှစ်လုံးတွင် တလုံးလုံးကို လုံးဝပြတ်အောင် ရပ်အောင် လုပ်နိုင်ပါမှ သံသရာအလည် ရပ်ပေမည်။ ဤနေရာ၌ တဏ္ဍာစက်ခေါင်း၏ အကြောင်းတရားဖြစ်သည့် ဝေဒနာတရားကို ရှေတွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း သတိပဋ္ဌာန်နည်းဖြင့် ရှုမှတ်ပွါးများလျှင် တဏ္ဍာစက်ကြီး အလည်ရပ်မည်ဟု ဘုရားရှင်က အောက်ပါအတိုင်း ညွှန်ကြားတော်မူခဲ့ပေသည်။

> "ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်တရားကို ပွါးများအားထုတ်ကြသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သတိပဋ္ဌာန်တရား လေးပါးလုံးကို ပြည့်စုံစေနိုင်ကုန်၏၊ ထိုသတိပဋ္ဌာန်တရား လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မဂ်လေးပါးဟူသော ဝိဇ္ဇာ ဉာဏ်၊ ဖိုလ်လေးပါးဟူသော ဝိမုတ္တိအကျိုးတရားတို့ကို ရရှိ၍ သံသရာထွက်ရပ်လမ်း ပေါက်နိုင်ကြကုန်၏။"

ထို့ကြောင့်ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်တရားဖြင့် တဏ္ဍာမဖြစ်ပေါ်လာအောင် တားဆီးပိတ်ပင်နိုင်လျှင်တဏ္ဍာတည်းဟူသော သံသရာစက်ခေါင်း ပြတ်၍ ဘဝသံသရာ အလည်ရပ်နိုင်ပေသည်။ ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ပွါးများအားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သုခဝေဒနာ ပေါ်လာလျှင်ဖြစ်စေ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ ပေါ်လာလျှင်ဖြစ်စေ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ပေါ်လာလျှင်ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်လာသမျှ ဝေဒနာတို့ကို ဝေဒနာဟူ၍သာ ရှုမှတ်

ရမည်၊ ဝေဒနာဟူ၍သာ သိရမည်၊ ဝေဒနာမှတပါး ခံစားတတ်သော သတ္တဝါမရှိ။ ဝေဒနာကသာ ခံစားသဖြင့် ဝေဒနာသာရှိသည်၊ ထိုဝေဒနာတို့သည်လည်း တည်မြဲနေသည်မဟုတ်၊ မြစ်ရေယဉ်ကဲ့သို့ တစဉ်တတန်းကြီးရွှေကချုပ် နောက်ကအသစ်ဖြစ် ရွှေချုပ် နောက်ကအသစ်ဖြစ်၍ တခဏချင်း ပျောက်ပျက်နေကြသော ဝေဒနာတရားတို့ပါ တကားဟု အမြဲမပြတ်ဉာဏ်သတိုဖြင့် ဆင်ခြင်ရှုမှတ်နေလျှင် ထိုဝေဒနာကို အကြောင်းပြုပြီး တဏှာမဖြစ်ပေါ်နိုင်တော့ချေ။

ထိုဝေဒနာတရားတို့၌ အနိစ္စအစစ်ကို မြင်နိုင်သော အနိစ္စဝိဇ္ဇာဉာဏ် ဒုက္ခအစစ်ကို မြင်နိုင်သော ဒုက္ခဝိဇ္ဇာဉာဏ်၊ အနတ္တအစစ်ကို မြင်နိုင်သော အနတ္တဝိဇ္ဇာဉာဏ် ဓာတ်များ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ရမည်၊ ထိုဝိဇ္ဇာဓာတ်များ ပေါ်လာသည့်အခါ အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော မောဟအမှောင်မာတ်ကြီး ပျောက်ပြီး၊ သံသရာစက်ခေါင်းကြီး တစ်လုံးရပ်သွားပြန်သည်။ ထိုမှတဆင့်တက်၍ မင်္ဂဝိဇ္ဇာလေးပါးတွင် နောက်ဆုံးအရဟတ္တမင်္ဂဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်လာသည့်အဆင့်သို့ရောက်လျှင်ကားအဝိဇ္ဇာဓာတ်နှင့် တဏှာဓာတ် ဟူသော သံသရာစက်ခေါင်းကြီး နှစ်လုံးအကြွင်းမဲ့ ပျက်ပြုန်း ချုပ်ငြိမ်းသွားပြီဟု မှတ်ရမည်။ ထိုသို့ အဝိဇ္ဇာ,တဏှာတည်းဟူသော သံသရာစက်ခေါင်းကြီးနှစ်လုံး အလည်ရပ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် သံသရာ ထွက်ရပ်လမ်း ပေါက်တော့သည်။

သညာစေတသိက်

သညာ[1] = အမှတ်ပြုရှိသိခြင်း၊ မှတ်သားခြင်း၊

မှတ်သားပုံ ၃- မျိုး

(က) အာရုံကို မှတ်သားခြင်းမျှဖြစ်သော သဘောသည် လည်းကောင်း၊

(ခ) မိမိဖြစ်ရာ တည်ရာ သတ္တဝါများကို ဖြစ်စေ၊ မိမိနှင့် အတူတက္ခ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများကို ဖြစ်စေ အာရုံကို မှတ်သားအောင် ပြုတတ်သော သဘောသည်လည်းကောင်း၊

(ဂ) မိမိကိုယ်တိုင် အာရုံကို မှတ်သားတတ်သော သဘောသည် လည်းကောင်း၊ သညာ စေတသိက် မည်ပါသည်။

(၁) သညာစေတသိက်၏ လက္ခဏာ

သညာစေတသိက်သည် အဖြူ, အနီ အစရှိသော အာရုံအမျိုးမျိုးကို မှတ်သားမိရုံ သိခြင်းသဘော လက္ခဏာရှိသည်[2]။

အာရုံ အမျိုးမျိုးကို မှတ်သားပုံ။ ။သညာဆိုသည်မှာ အဖြူ, အနီ အစရှိသော အာရုံအမျိုးမျိုးကို မှတ်သားတတ်သော သဘောဖြစ်သည်၊ သညာ၏ သဘောလက္ခဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်[3]၌ဘုရားလက်ထက်တော်က ရှင်မဟာ-ကောဋ္ဌိကနှင့် ရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်ဘို့ ဆွေးနွေးချက်ကို ဤသို့တွေ့ရသည်။

၁။ သံ+ဉာ၊သညာ၊ သံ=အမှတ်ပြုရှိ+ဉာ=သိခြင်း၊ သညာ=အမှတ်ပြုရှိသိခြင်း မှတ်သားခြင်း။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ပ၊၃၁၅။

၂။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၅၃။

၃။ မ၊၁၊၃၆၇။

ရှင်မဟာကောဋ္ဌိက။ ငါ့ရှင် "သညာ သညာ" ဟု ဆိုခဲ့၏၊ အဘယ် အကြောင်းကြောင့် "သညာ" မည်ပါ သနည်း။

ရှင်သာရိပုတ္တရာ။ မှတ်သားတတ်၊ မှတ်သားတတ်သောကြောင့် "သညာ" မည်ပေ၏ ငါ့ရှင်။

ရှင်မဟာကောဋ္ဌိက။ အဘယ်ကို မှတ်သားတတ်ပါသနည်း ငါ့ရှင်။

ရှင်သာရိပုတ္တရာ။ ညိုသော အရာကိုလည်း မှတ်သားတတ်၏၊ ရှေ့သော အရာကိုလည်း မှတ်သားတတ်၏၊ နီသော အရာကိုလည်း မှတ်သားတတ်၏၊ ဖြူသောအရာကိုလည်း မှတ်သားတတ်၏၊ ငါ့ရှင် မှတ်သားတတ်၊ မှတ်သားတတ်သော အကြောင်းကြောင့် သညာဟု ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ဤပါဠိတော်အရ သတ္တဝါတို့သည် မှတ်သားတော်သောဤသညာဖြင့် အာရုံအမျိုးမျိုးကို မှတ်သားကြ၏၊ ဤသို့ မှတ်သားရာတွင် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါတို့က မှတ်သားခြင်းမဟုတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မှတ်သားမှုသဘောရှိသော ဤသညာကသာ မှတ်သား ခြင်း ဖြစ်သည်။

မှန်၏။ ဤသညာသည် စက္ခုဝိညာဏ (မျက်စိအကြည်) သောတ ပသာဒ (နားအကြည်) အစရှိသည့် အတွင်းပသာဒ ဝတ္ထုများနှင့် ရူပါရုံ အစရှိသည့် ပြင်ပ အာရုံတို့ တွေ့ထိရာမှ သတ္တဝါတို့သန္တာန်ဝယ် မှတ်သားတတ်သည့်သညာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်၊ သတ္တဝါတို့သည် ယင်းသညာဖြင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နာမ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အာရုံအမျိုးမျိုးကို အမှတ်ပြုလေသည်၊ ဖြူသောအဆင်းအာရုံကို "အဖြူ" ဟု မှတ်သား၏၊ နီသောအဆင်းအာရုံကို "အနီ" ဟု မှတ်သား၏၊ ထို့အတူ အချို့, အချဉ် စသော အရသာ၊ အရှည်, အတို စသော သဏ္ဌာန် အစရှိသည်တို့ကိုလည်း "အချိုပဲ၊ အချဉ်ပဲ၊ အရှည်ပဲ၊ အတိုပဲ" စသည်ဖြင့် မှတ်သား၏။

ဤ၌ မှတ်သားခြင်းဆိုသည်မှာ မှတ်သောအားဖြင့် သိခြင်း၊ မှတ်သိ သိခြင်းဖြစ်သည်။ အမိအဖကို "အမိ,အဖ" ဟူ၍သိခြင်း၊ (မိမှန်း,ဖမှန်း သိခြင်း) "အရွှေ, အနောက်, တောင်, မြောက်" ဟူ၍သိခြင်း၊ အခေါ် အဝေါ် အမည်နာမများကို "မည်သူ, မည်ဝါ၊ မောင်ဖြူ, မောင်နီ" ဟု သိခြင်း အစရှိသဖြင့် မျက်စိဖြင့် မြင်သမျှအာရုံ၊ နားဖြင့်ကြားသမျှ အာရုံ စသည့် အာရုံအမျိုးမျိုးကို မှတ်သိ သိခြင်းဖြစ်သည်။

သညာက သိသည်ဟုဆိုသော် ပညာသိ, ဝိညာဏ်သိတို့နှင့် သိပုံခြင်း မတူပါ၊ ခြားနားကြပါသည်။

သညာသိ, ပညာသိ, ဝိညာဏ်သိအထူး။ ။သညာ၏ အာရုံသိပုံမှာ–မှား သည်ဖြစ်စေ မှန်သည်ဖြစ်စေ

မှတ်မိရုံသာသိခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်၊ အမှားမရှိ၊ အမှန်အတိုင်း ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းမျိုးမှာ ပညာသိဖြစ်သည်၊ဝိညာဏ်သိမှာ အာရုံကိုရအောင်ယူခြင်း ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့်–

အမှားလည်းရှိ၊ အမှန်ရှိ၍၊ မှတ်မိရုံသာ၊ သိသည်မှာယျင်း၊ သညာတွင်၏၊ အစဉ်ပိုင်နင်း၊ ထိုးထိုးထွင်းလျက်၊ ရှင်းရှင်းမသချာ၊ သိပညာတည်း၊ ဝိညာဏတို့၊ စိတ်သိပုံကား၊ အာရုံယူမှု၊ ရအောင်ပြု သည်၊ သောတုမှတ်ဖွယ် အချုပ်တည်း–

ဟု ဆရာမြတ်တို့ မိန့်ဆိုကြလေသည်။

ဤကားစိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍမူလဋီကာ[1]နှင့်အညီ ရိုးရိုးဖြစ်လေ ရှိသော သညာ-ပညာ- ဝိညာဏ်အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့်ထူးခြားပုံဖြစ်သည်၊ဤထူးခြားပုံ၏ဆိုလိုရင်းမှာ အနီရောင်အဆင်းတခုကို မျက်စိဖြင့် တွေ့မြင်ရသောအခါ မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ယင်းစိတ်ဝိညာဏ်သည် အာရုံကိုရအောင်ယူ၏၊ အာရုံ၏အရောင်အဆင်းကိုမူ မည်သည့်အရောင်ဟု မသိပေ၊ အာရုံတခုရှိနေကြောင်း သိရုံမျှသာဖြစ်သည်။ ဤသည်ပင်လျှင်

၁။ ဘာသာဋီကာ၊၁၂။ ၂။ မူလဋီ၊၁၊၆၅။

ဝိညာဏ်၏အာရုံသိပုံဖြစ်သည်၊ မျက်စိတွင်ထင်လာသည့် အနီရောင်ကို အနီရောင်ဟုသိခြင်းမှာ သညာသိဖြစ်သည်၊ သညာကသာလျှင် "အနီရောင်" ဟု အသိအမှတ်ပြု မှတ်သားထားလေသည်။ ဤသို့ သညာက "အနီရောင်" ဟု အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း အဘယ်ပုံနီသည်၊ အဘယ့်ကြောင့်နီသည်ဟု ဝေဖန်ပိုင်းခြား၍သိခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ ပညာကသာ အဘယ်ပုံနီသည်၊ အဘယ့်ကြောင့်နီသည်ဟုဝေဖန်ပိုင်းခြားသိနိုင်သည်ဟုဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်။ ဤအသိသုံးမျိုး အထူးကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်စသော ကျမ်းများ၌လည်း[၁] အသပြာသိပုံဥပမာဖြင့်ဖွင့်ဆိုလျက်ရှိ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်လာ အသိသုံးမျိုးအထူးမှာ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်သည့် သညာ-ပညာ ဝိညာဏ်တို့၏ ခြားနားပုံအထူးဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းအရာ အသိသုံးမျိုးအထူး

သညာသိပုံမှာ သူငယ်၏အသပြာသိပုံနှင့်တူ၏၊ လောက အသုံးကို မသိသေးသော သူငယ်သည် အတုံးအခဲဖြစ်သောအသပြာကို မြင်သောအခါ အညို, (သို့မဟုတ်) အဝါ အရွှေဟု မြင်ရတိုင်းသော အဆင်းကိုသာ သိ၏၊ အသပြာဖြစ်ကြောင်းမသိ၊ထို့အတူ သညာလည်း မြင်ရသောအာရုံ၏အညို, အရွှေစသော အဆင်းလောက်ကိုသာသိ၏၊ မှတ်၏၊ အနိစ္စစသော အခြင်းအရာတိုင်အောင် မသိနိုင်။

ဝိညာဏ်သိပုံသည် ရွာသူရွာသားတို့ သိပုံနှင့်တူ၏၊ ရွာသူရွာသားသည် ထိုအတုံးအခဲကို အညို,အရွှေစသော အဆင်းနှင့်တကွ အသပြာဖြစ်ကြောင်းကိုသိ၏၊ သို့သော် မည်မျှအဖိုးတန်သည် အသပြာစစ်သည် မစစ်သည်ကိုကား မသိနိုင်၊ထို့အတူ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ဝိညာဏ်သည်လည်း အာရုံ၏အညို,အရွှေစသော အဆင်းနှင့်တကွ အနိစ္စစသော အခြင်းအရာတိုင်အောင်ကား သိ၏။ သို့သော် တိုးတက်အားထုတ်၍ မဂ်ဖိုလ်ရအောင်ကား မစွမ်းနိုင်။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊၆၆၊၆၇။

ပညာသိပုံသည် ရှေပန်းထိမ်သည်၏သိပုံနှင့် တူ၏၊ပန်းထိမ်ဆရာသည် အညို,အရှေစသော အဆင်း, အသပြာမှန်ကန်ကြောင်းနှင့် မည်မျှထိုက် တန်ကြောင်း စသည်ဖြင့် အလုံးစုံကိုသိ၏၊ ထို့ အတူ ပညာလည်း အာရုံ၏ အဆင်း, အနိစ္စစသော အခြင်းအရာနှင့်မက်, ဖိုလ်ပေါ် လာသည့်တိုင်အောင် ပင် အလုံးစုံကိုသိနိုင်သည်၊ဤသဘောအဓိပ္ပါယ်ကိုယူ၍သင်္ဂြိုဟ်ဂဏ္ဌိသစ်၌-

သူငယ်အသပြာ၊ မြင်သောအခါ၌၊ ညိုဝါအရှေ၊ သိလေမှန်စွာ၊ အသပြာဟု၊ သေချာမသိ၊ ဂါမိကဟူ၊ ရွာသူမူကား၊ဖြူဝါတထွေ၊ ညိုရှေလည်းကောင်း၊ တကြောင်းအသပြာ၊ သိရုံသာတည်း၊ ကန်ရာအဂ္ဆ၊ မည်မျှအဖိုး၊ သိရိုးမရှိ၊ ဟေရညိက၊ နာမအမည်၊ပန်းထိမ်သည်ကား၊ တပါးမကြွင်း၊ ခပင်းဥသုံ၊ အလုံးစုံကို၊ အကုန်မှန်စွာ၊ သိလေရာ၏၊ သညာ,ဝိညာဉ်၊ ပညာယှဉ်လျက်၊ ဤသုံးချက်နှင့်၊ ယထာကွမ၊ တူလေစွဟု၊ မိန့်ဟဋ္ဌိကာဆိုသတည်း-

ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။ ဤသို့လျှင် သညာသည် အာရုံကိုသိရာ၌ သူငယ်များမှတ်သားသကဲ့သို့ မှတ်သားမိရုံသိခြင်းဖြစ်သည်၊ ထို့ ကြောင့်သညာသည် မှတ်သားမိရုံ သိခြင်းလက္ခဏာရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

ပင်လယ်ပမာသညာသဘော။ ။သညာ၏ မှတ်သားမှု သဘောများမှာ များစွာပင် အဓိပ္ပါယ်နယ်ကျယ်လှပါသည်။ သညာသည် ပညာကဲ့သို့ အမှန်ကိုသာသိသည်မဟုတ်၊ အမှားကိုလည်း သိမှတ်ပါသည်၊ တစ္ဆေကြောက်သူသည် ညဉ့်မှောင်မိုက်တွင် ထန်းပင်ငုတ်ကို "တစ္ဆေ"ဟု မှတ်ထင်ရာ၌ အမှားကို မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်၊ မှားယွင်းသောတရားတွေကို တရားမှန်ဟုထင်မှတ်ရာ၌လည်း ဒိဋ္ဌိသာမက မှားသောသညာလည်း ပါဝင်ပါသည်၊ မှားသောအရာ၌ သညာအမှတ်ကြပ်ကြပ်စွဲနေသူကို အမှန်သိအောင်ပြုပြင်ရန် ခဲယဉ်းပါသည်[၁]။ အမှားကို အမှန်ဟု ထင်မှတ်နေသောသညာသည် သမုဒ္ဒရာပင်လယ်ပမာ လွန်စွာပင်

၁။ ကိုယ်ကျင့်အဘိဓမ္မာ၊ ၁၀၁။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ-(၁) ၉—ပ-မ-သ-စ

နယ်ကျယ်ပါသည်။သံသရာတွင် ကြာရှည်စွာကျွင်လည်ရာ၌ အဝိဇ္ဇာတဏှာ အတွက်သာမက သညာ၏အမှတ်လွဲမှုများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ မစင်ကို လူတို့က စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု အမှန်အတိုင်း မှတ်သားကြသော်လည်း ခွေး, ဝက်,ကြက်နှင့် ပိုးလောက်စသော သတ္တဝါတို့ကမူ အလွန်ကောင်းသော အာဟာရဟု မှတ်ထင်ကြသည်၊ လင်းတစသည်တို့ကလည်း ခွေးသေ ကောင်ပုပ်ကို အလားတူပင် ကောင်းသောအာဟာရဟုမှတ်ထင်ကြသည်။

ဘုရားရဟန္တာတို့သည်ကား ကာမဂုဏ် အာရုံတွေကို စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု အမှန်အတိုင်း ထင်မှတ်တော်မူကြသည်၊ "ဟီနော၊ အယုတ်တမာတည်း။ ဂမ္မော၊ ရွာသူရွာသားတို့ဥစ္စာတည်း။ ပေါထုဇနိကော၊မဖြူစင် မသန့်ရှင်း သော ပုထုဇဉ်တို့ဥစ္စာတည်း။ အနရိယော၊ ဖြူစင်သူတို့၏ ဥစ္စာမဟုတ်။ အနတ္ထသံဟိတော၊ ကောင်းကျိုးမစပ်"ဟု ပြတ်ပြတ်သားသားပင် ရှုတ်ချ တော်မူသည်။ လောကီလူသားတို့ကမူ ထိုတရားတို့ကို နားမဝင်ပဲ ကာမ ဂုဏ်အာရုံတွေကို မရမနေ ရှာဖွေလျက်ပင် နေကြပါသည်[၁]။

ထိုမှတပါး သညာ၏ မှတ်သားမှုသဘောများကို စဉ်းစားလျှင် များစွာ ပင်ရှိပါသေးသည်။ ဆွေမျိုး မိတ်သင်္ဂဟများကို အောက်မေ့သတိရမှု၊ သူငယ်ချင်းချင်း ချိန်းချက်ထားသည်ကို သတိရမှု၊ မိမိအားဂရုတစိုက် လက်ဆောင်ပေးလိုက်သည်ကို အမှတ်ရမှု ဤသို့စသည်ဖြင့် တဏှာပေမ ဆိုင်ရာ အမှတ်ရမှုများသည်လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် မိမိအားနှိုင်စက်ဖူး သူကို လက်စားချေရန်အမှတ်ရနေမှု၊သတ်ချိန်ဖြတ်ချိန်ကို အမှတ်ရနေမှု၊ သွားလာရာ၌ ဘေးရန်အန္တရာယ်ကို သတိထားမှု ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဒေါသ ဒေါမနဿ ဆိုင်ရာအမှတ်ရမှုများသည်လည်းကောင်း၊ သာမန် အားဖြင့် သတိဟု မှတ်ထင်ရသော်လည်း စင်စစ်မှာ သတိသဘော မဟုတ် ပါချေ။ သညာ၏ အမှတ်အသား ကောင်းသောသဘောများသာ ဖြစ် ထိုက်ပါသည်[၂]။ ဤတွင် သတိနှင့်သညာ(၂)မျိုး အထူးကို မှတ်သားရန် လိုအပ်ပါသည်။

၁။ ကိုယ်ကျင့်အဘိဓမ္မာ၊၁၀၂။

၂။ ကိုယ်ကျင့်အဘိဓမ္မာ၊၇၁။၇၃။

သတိနှင့်သညာအထူး ။သတိအစစ်အမှန်သဘောမှာ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ဆိုင်ရာ၌သာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်၊ သညာကား ကောင်းမှုကုသိုလ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၌လည်း ပါဝင်နိုင်ပြီး၊ မကောင်းမှုအကုသိုလ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၌လည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်၊ ကောင်းမှုဆိုင်ရာတွင် ကောင်းသော သညာမျှားဖြစ်နိုင်ပြီး မကောင်းမှုဆိုင်ရာတွင် မကောင်းသော သညာဆိုးမျှားဖြစ်နိုင်ကြလေသည်[1]။

(၂) သညာစေတသိက်၏ ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စ (ရသ)

သညာသည် [2]နောက်ထပ်တဖန် သိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အမှတ်အသားကို ပြုခြင်းကိစ္စရှိ၏[2]။

နောက်ထပ်သိရန် မှတ်သားပုံ။ ။နောက်ထပ်တဖန်သိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အမှတ်အသားကို ပြုခြင်း-ဟူသော အထက်ပါဖော်ပြချက်သည်အင္ဂကထာ ဖွင့်ဆိုချက်အတိုင်း မြန်မာပြန်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်၊ သိလွယ်အောင် ရေးသားရလျှင် သညာသည် အာရုံအမျိုးမျိုးကို သိရုံသာမဟုတ်၊ ထိုအာရုံကို နောက်ထပ်တဖန် ပြန်တွေ့ရသည့်အခါ ပြန်လည် သိရှိနိုင်ရန်မှတ်သားခြင်းကိစ္စကိုလည်း ဆောင်ရွက်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

လက်သမားဥပမာ။[2] ။သညာ၏ ယင်းကိစ္စဆောင်ရွက်ပုံကို လက်သမားဥပမာစသည်တို့ဖြင့် ကျမ်းဂန်မျှား၌ ဖော်ပြထား၏၊ လက်သမားသည် အိမ်ဆောက်ရန်အတွက် တံခါးရွက် စသည့် အိမ်ဆောက်ပစ္စည်းမျှားကို ပြုလုပ်ပြီးလျှင် နောင်တံခါးပေါက်ပေါ်၌ တပ်ဆင်လိုသည့်အခါ အထက်အောက် လွယ်ကူစွာ မှတ်မိစေရန် "ဤတံခါးရွက်ကို အထက်ဘက်၌ တပ်ဆင်ရန်၊ ဤတံခါးရွက်ကို အောက်ဘက်၌ တပ်ဆင်ရန်"စသည်ဖြင့် ခဲကြောင်းကလေးမျှား အသီးသီး ရေးမှတ်သကဲ့သို့

၁။ ကိုယ်ကျင့်အဘိဓမ္မာ၊ ၁၀၂။

၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၅၄။

ထို့အတူ သညာသည် တကြိမ်တခါ တွေ့ကြုံရတော အာရုံကို နောက်တကြိမ်ထပ်တွေ့သည့်အခါ လွယ်ကူစွာ ပြန်လည်သိရှိနိုင်ရန် "အဖြူပဲ အနီပဲ"စသည်ဖြင့် မှတ်သားခြင်း ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လေသည်။

ပစ္စည်းထိန်းဥပမာ။[၁] ။ကျမ်းဂန်များ၌ လက်သမားဥပမာအပြင် ပစ္စည်းထိန်း၏ပစ္စည်းများကို မှတ်သားပုံနှင့်လည်း ဥပမာ ဆောင်ပြပါသေးသည်။ ပစ္စည်းထိန်းသည် တာဝန်အရ မိမိထိန်းသိမ်းထားသော အဝတ်တန်ဆာပစ္စည်းဥစ္စာ အမျိုးမျိုးကို နောင်အခါ အလွယ်တကူ သိရှိ အသုံးပြုနိုင်ရန် စာရင်းဇယားများပြုလုပ် မှတ်သားထားသည်။ ထို့အတူ သညာသည်လည်း နောက်ထပ်တကြိမ် တွေ့လျှင် ပြန်လည် သိရှိနိုင်ရန် မှတ်သားခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သည်။

လက္ခဏာနှင့် ကိစ္စအထူး။ ။သညာ၏ လက္ခဏာနှင့် ကိစ္စအထူးမှာ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် အာရုံတခုကို အသိအမှတ်ပြုမှုကို လက္ခဏာဟုခေါ်ပြီး နောင်သိလွယ်ရန် အမှတ်ပြုမှုကို ကိစ္စဟု ခေါ်သည်။ မှန်၏။ လူတယောက်ကို တွေ့မြင်သည့်အခါ ထိုသူ၏ အမူအရာ ပုံပန်းသဏ္ဌာန်ကို စိတ်ထဲက အသိအမှတ်ပြုလိုက်၏၊ ယင်းသို့ အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ရှေးဦးစွာ ပထမသညာဖြစ်ခြင်းတည်း။ဤသို့ လူတယောက်ကို အသိအမှတ်ပြုမှု = ပထမသညာဖြစ်မှုသည် ထိုလူအား နောင်အခြား ဟနေရာတွင် တွေ့ရသောအခါ လွယ်ကူစွာသိနိုင်ရန် အတွက်လည်း အမှတ်ပြုရာရောက်၏၊ ဤသို့ ရှေးဦးစွာ အသိအမှတ်ပြုမှု နောင်လွယ်ကူစွာ သိနိုင်ရန်အမှတ်ပြုမှု (၂) မျိုးအနက် ရှေးဦးစွာ အသိအမှတ်ပြုမှုသည် သညာ၏ လက္ခဏာဖြစ်ပြီး နောင်လွယ်ကူစွာ သိနိုင်ရန် အမှတ်ပြုမှုကား သညာ၏ ကိစ္စလုပ်ငန်း ဖြစ်လေသည်။

ဘုရားအဆူဆူချတ်၍ မကျွတ်နိုင်ပုံ။ ။သညာ၏ လက္ခဏာနှင့် ကိစ္စ (၂) ရပ်ကို ဆက်စပ်၍ ကောက်ချက်ချလျှင် သညာသည် အာရုံအမျိုးမျိုးကို အသိအမှတ်လည်း ပြုတတ်၏၊

၁။အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၅၄။

နောင်သိလွယ်ရန်လည်း အမှတ်ပြုတတ်၏၊ ထိုအမှတ်ပြုသည့်အတိုင်းလည်း နောက်ထပ်သိတတ်၏ဟု အဓိပ္ပာယ်ပေါ်ထွက်လေသည်။ ဤသည်ကိုပင် နောက်၌ သိခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော အမှတ်ကို ပြု၍ သိတတ်သောကြောင့် သညာမည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုကြခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဤ၌ နောင်သိလွယ်ရန် အမှတ်ပြု၍ သိတတ်သောကြောင့် သညာမည်၏ဟုဆိုလျှင် ဤပထမသညာက သိလွယ်အောင် အမှတ်ပြုလိုက်သည့်အတိုင်း ထိုအမှတ်အတိုင်းကြည့်၍နောက်ထပ်သိသော ဒုတိယသညာသည် အဘယ်သို့ သညာမည်နိုင်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ ဤ ဒုတိယသညာသည်လည်း နောက်တဖန် သိလတ္တံ့ဖြစ်သော တတိယသညာကို သိလွယ်အောင် အမှတ်ပြု၍ပင်ဖြစ်သောကြောင့် သညာမည်နိုင်လေသည်။

ဤသို့ အဆက်ဆက်သော သညာများသည် နောင်အခါ တဖန်သိလွယ်ရန် မှတ်၍ မှတ်၍ သိမှုကြောင့် မြဲမြံသော သညာအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးအာရုံတခုခု၌ စွဲမြဲကာ တသက်ပတ်လုံး အသက်ဆုံးသည့်တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊ ဘဝတပါးသို့တိုင်အောင်လည်းကောင်း မမေ့မပျောက်နိုင်ပဲ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲမှတ်သားမှုကို ဖြစ်စေနိုင်ပေသည်၊ သညာသည် အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း မှားမှားမှန်မှန် မှတ်သားတတ်သော သဘောရှိပေရာ ဤခိုင်မြဲစွာ မှတ်သားမှုသည် အကောင်းဘက်တွင်ဖြစ်ပါက များစွာ အကျိုးရှိသော်လည်း အဆိုးဘက်တွင် မိစ္ဆာသညာသို့ ရောက်သွားပါမူ ဘုရားအဆူဆူ ချတ်၍ မကျွတ်နိုင်သောအဖြစ်သို့ ရောက်စေနိုင်လေသည်။[၁]

သညာ၏ သဘောအကျဉ်းချုပ်။ ။ဖော်ပြပါ သညာ၏ သဘောအဓိပ္ပာယ်တို့မှာ– အဘိဓမ္မာအရာလိမ္မာတော်မူကြသည့် အဘိဓမ္မာအမှင့်ကျမ်းဆရာမြတ်တို့၏ အဆိုအမိန့်များဖြစ်သည်။စင်စစ်အားဖြင့် သညာ၏ သဘောအဓိပ္ပာယ် အတိုချုပ်မှာ သညာသည် အာရုံကို သိရာ၌ မှားသည်လည်း ရှိ၏၊ မှန်သည်

၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊ပ၊၃၁၆၊၃၁၇။ ပရမတ္ထသံခိပ်၊ဋီ၊ပ၊၁၁၃။ ဋီကာကျော်၊၁၀၅။

လည်း ရှိ၏၊ အမှားအမှန်ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားခြင်းမရှိ၊ ထင်လာသည့်အာရုံကို ထင်လာသည့်အတိုင်း မှတ်သားမိရုံ သိခြင်းသာဖြစ်သည်၊ (၀ါ)အာရုံကို မှတ်သားမိရုံ သိခြင်းသဘောကို သညာဟု ခေါ်ဆိုလေသည်။

(၃) သညာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်

သညာသည် ရှေးက မှတ်သားခဲ့ဖူးသော အမှတ်အသားအတိုင်း မှားမှားမှန်မှန် နှလုံးသွင်းတတ် စွဲလမ်းတတ်သော အခြင်းအရာ (ပစ္စုပဋ္ဌာန်)ရှိ၏။[1]

မှားမှားမှန်မှန် စွဲလမ်းတတ်ပုံ။ ။သညာ၏ အာရုံကို မှတ်သားမှုမှာ စဉ်းစဉ်းစားစား နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် မှတ်သားခြင်းမျိုးမဟုတ်၊ ယထာဘူတကျကျ သိမြင်၍ မှတ်သားနည်းမျိုးမဟုတ်(အမေမှာသည့် ဆန်တခဲ့ သုံးစိတ်နှင့်မလဲ) ဆိုသကဲ့သို့ ရှေးကမှတ်သားဖူးသော အမှတ်အသားအတိုင်း မှားသည်ဖြစ်စေ၊ မှန်သည်ဖြစ်စေ မှတ်သားနည်းမျိုးသာ ဖြစ်သည်။

မျက်မမြင် ခြောက်ယောက်ဥပမာ။ ။သညာသည် မှားသောအရာ၌ စွဲလမ်းမှတ်သားတတ်ပုံကို မျက်မမြင် ခြောက်ယောက် ဥပမာဖြင့် ကျမ်းဂန်များ၌ ဖွင့်ဆိုထားသည်ကိုတွေ့ရ၏။

အခါတပါး၌ မျက်မမြင်(၆)ယောက်တို့သည် ဆင်ပြောင်ကြီးကို စမ်းသပ်ကြသည်၊ တဦးက လှုပ်လှုပ်ရှားရှားနေသော နှာခေါင်းကို စမ်းမိ၍ အခြား(၅)ဦးတို့မှာလည်း အစုယ်,နှားရွက်,ကိုယ်,ခြေထောက်နှင့်အမြီးတို့ကိုစမ်းမိကြပြီး ကိုယ့်နည်း ကိုယ်ဟန် ကိုယ့်အမှတ်သညာဖြင့် မှတ်သားပြီးနောက် ၎င်းတို့ ခြောက်ဦး စုပေါင်း၍ ဆင်အကြောင်းကို ဤသို့ပြောဆိုကြသည်။

၁။ အဘိ၊ ၌၊ ၁၊ ၁၅၄။

နှာမောင်းကို စမ်းမိသူက "ဆင်ဆိုတာ–ငါတို့ မျက်လုံးမကွယ်မီက တွေ့မြင်ခဲ့ရသော မြေကြီးနှင့်တူသည်" ဟု ပြော၏၊ အစွယ်စမ်းသူက "ဆင်ဆိုတာ–စပါးထောင်းသောကျည်ပွေ့နှင့်တူ၏" ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိုယ်စမ်းမိသူက "ဆင်ဆိုတာ–အိမ်နံရံနှင့်တူ၏" ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နားရွက်စမ်းမိသူက "ဆင်ဆိုတာ–ဖျာသင်ဖြူးနှင့်တူ၏" ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ခြေထောက်စမ်းမိသူက "ဆင်ဆိုတာအိမ်တိုင်နှင့်တူ၏" ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အမြီးစမ်းမိသူက "ဆင်ဆိုတာ–တံမြက်စည်းနှင့်တူ၏" ဟူ၍လည်းကောင်း အသီးသီး ကိုယ့်အမြင် ကိုယ့်အမှတ်အသားအတိုင်း ပြောဆိုကြတော့သည်၊ ဤသို့ဖြင့် သညာသည် ရှေးကမှတ်သားခဲ့ဖူးသော အမှတ်အသားအတိုင်း မှားမှားမှန်မှန် စဉ်လမ်းမှတ်ယူတတ်၏၊ ထို့ကြောင့် သညာသည် ရှေးကမှတ်သားခဲ့ဖူးသည့် အမှတ်အသားအတိုင်း စဉ်လမ်းမှတ်ယူတတ်သော အခြင်းအရာ (ပစ္စုပဋ္ဌာန်)ရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

(၄) သညာ၏ပဒဋ္ဌာန်

သညာသည် ထင်လာသော အာရုံလျှင် နိုးစွာသောအကြောင်း (ပဒဋ္ဌာန်)ရှိ၏[1]။

အနိုးကပ်ဆုံးအကြောင်းဖြစ်ပုံ။ ။သညာသည် ထင်လာ မြင်လာသော အာရုံကို အထူးမစဉ်းစားပဲ ထင်မြင်တိုင်း မှတ်သားတတ်၏၊ ဖြူသောအဆင်း အာရုံတင်လာလျှင် အဖြူဟု မှတ်သားပြီး၊ နီသောအဆင်း အာရုံထင်လာလျှင် အနီဟုမှတ်သား၏။ အာရုံထင်လာမှုသည် မည်သည့်ပုံစံဖြင့် မည်သို့ပင် ထင်သည်ဖြစ်စေ ထင်လာသည့် ပုံစံအတိုင်း သညာက မှတ်သား၏။

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၄။

တောစောင့်ယောကျားရုပ် (စာခြောက်ရုပ်)ဥပမာ — တောသမင်သည် မြက်ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော တောစောင့် ယောကျားရုပ် (စာခြောက်ရုပ်)ကို တွေ့မြင်ရာ ယောကျားသဏ္ဌာန် ထင်လာသည့်အတိုင်း တကယ် တောစောင့်ယောကျား ဟု အမှတ်မှားသကဲ့သို့ သည်ကာသည် ထင်လာမြင်လာသော အာရုံကို အမှားအမှန် အသူးမစဉ်းစားပဲ အာရုံသင်လာသည့် ပုံစံအတိုင်း မှတ်သားတတ်၏။

မိန်းမရှာ၊ယောကျားရှာဥပမာ။ — ။အလားတူပင် မိန်းမစိတ်ပေါက်နေသည့်မိန်းမရှာနှင့် ယောကျားစိတ်ပေါက်နေသည့် ယောကျားရှာတို့ကို တွေ့မြင်ရသောအခါ မိန်းမရှာ ယောကျားသည် တကယ်မိန်းမ မဟုတ်သော်လည်း မိန်းမသဏ္ဌာန်ထင်လာ၏။ယောကျားရှာ မိန်းမသည် တကယ် ယောကျားမဟုတ်သော်လည်း ယောကျားသဏ္ဌာန်ထင်လာ၏၊ ထိုသို့ထင်လာသည့်အတိုင်း အခ္ခါ သူတို့မှာ မဆင်ခြင် မစဉ်းစားမိသဖြင့် မိန်းမရှာ ယောကျားကို မိန်းမအစစ်ဟု လည်းကောင်း၊ ယောကျားရှာ မိန်းမကို တကယ်ယောကျားအစစ်ဟု လည်းကောင်း အမှတ်မှားသကဲ့သို့ သည်ကာသည့် ထင်လာသောအာရုံကို အထူးမစဉ်းစားပဲ ထင်မြင်လာသည့် ပုံစံအတိုင်း မှတ်သားတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ထင်မြင်လာသောအာရုံသည် သည်ကာ၏အနိုးကပ်ဆုံးအကြောင်းဖြစ်သည်။

သည်ကာ၏နီးသောအကြောင်းနှင့် ၀၀.သောအကြောင်း — တော သမင်သည် တောစောင့်ယောကျားရုပ်ကိုတကယ်ယောကျား ဟု မှတ်ထင်ရာ၌ တောစောင့်ယောကျားရုပ် ထင်လာပါမှ ယောကျားအစစ်ဟု အမှတ်မှားမှု သည်ကာ ဖြစ်လာ၏၊ မထင်သော် မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဤအမှတ်မှားမှု သည်ကာ ဖြစ်လာခြင်း၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းကို ရှာသော် တောစောင့်ယောကျားရုပ်တည်းဟူသော ထင်လာမြင်လာသော အာရုံသာဖြစ်သည်။

အလားတူပင် မိန်းမရှာယောက်ျားက မိန်းမသဏ္ဌာန်၊ ယောက်ျားရှာ မိန်းမက ယောက်ျားသဏ္ဌာန် ထင်လာရာတို့၌လည်း ဆိုင်ရာမိန်းမသဏ္ဌာန်၊ ယောက်ျားသဏ္ဌာန် ထင်လာပါမှ ယောက်ျားကို မိန်းမ၊ မိန်းမကို ယောက်ျားဟု အမှတ်မှားမှုသညာများ ဖြစ်လာနိုင်၏။ မထင်သော် မဖြစ်လာနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအမှတ်မှားမှုသညာများ ဖြစ်လာနိုင်ခြင်း၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းကိုရှာသော် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း မိန်းမရှာသဏ္ဌာန်၊ ယောက်ျားရှာသဏ္ဌာန်များ ထင်မြင်လာခြင်းတို့သာဖြစ်သည်။

ဤသို့လျှင် ထင်လာသောအာရုံကို သညာက မှတ်သား၏၊ ယင်းသို့မှတ်သားခဲ့သော် ထင်လာသောအာရုံရှိပါမှ သညာဖြစ်နိုင်မည်ဖြစ်၏၊ မရှိသော်မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် သညာဖြစ်ခြင်း၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းကိုရှာသော် ထင်လာသောအာရုံကိုသာ တွေ့ရပါမည်၊ ယင်းမှတပါးသင့်လျော်သောအားဖြင့် နလုံးသွင်းမှု၊ (ယောနိသော မနသိကာရ)၊ မသင့်မလျော်နှလုံးသွင်းမှု (အယောနိသော မနသိကာရ) စသည်တို့မှာ သညာဖြစ်ခြင်း၏ ဝေးကွာသော(ဒူရ) အကြောင်းများသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထင်လာဘိုင်းသော အာရုံသည် သညာဖြစ်ခြင်း၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း(ပဒဋ္ဌာန်)ဖြစ်သည့်ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။

သညာစေတသိက် အမျိုးမျိုးပြားပုံ

သညာ ၂-မျိုး

(၁) ဉာဏသမ္ပယုတ်သညာ (အသိဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော မှတ်သားမှု သညာ)

(၂) ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သညာ (အသိဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော မှတ်သားမှု သညာ)

ဉာဏသမ္ပယုတ်သညာမှာ အသိဉာဏ်၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် မှန်ကန်သော မှတ်သားမှုသညာများသာဖြစ်နိုင်၏။

စူးစမ်းမှုအသိဉာဏ်ကင်းသော ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သညာများကားဖောက်ပြန်မှုသဘောများဖြစ်လာနိုင်သည်၊ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့် မျက်မမြင်ခြောက်ယောက်တို့ မှားယွင်းစွာ စဲ့လမ်းနှလုံးသွင်းခြင်းကိုပြုမှု၊ လယ်စောင့်ယောကျ်ားရုပ်ကို လူသားယောကျ်ားအစစ်ဟု အမှတ်မှားမှု၊ မိန်းမရှာကို မိန်းမသားအစစ်ဟု အမှတ်မှားမှု၊ ယောကျ်ားရှာကို ယောကျ်ားအစစ်ဟု အမှတ်မှားမှု အစရှိသည်တို့မှာ စူးစမ်းမှု အသိဉာဏ်ကင်းသော ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သညာများဖြစ်သည်။ ဉာဏသမ္ပယုတ် သညာမှာ ဤဖောက်ပြန်မှုသဘောများ မဖြစ်နိုင်။[1]

အလားတူပင် သမာဓိနှင့်ယှဉ်သော သညာမှာလည်း ဉာဏသမ္ပယုတ်သညာကဲ့သို့ သမာဓိနောက်သို့ အစဉ်လိုက်၏။ သမာဓိက ဦးဆောင်၏။ မှန်၏။ အဂုံတို့ရ်ပါဠိတော်တွင် သမာဓိအားကောင်းနေသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ သညာရှိသော်လည်း မရှိသကဲ့သို့ဖြစ်တတ်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။[2]

တနည်း

(၁) မဒဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော မှတ်သားမှု=သစ္စာသညာ၊
(၂) ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောမှတ်သားမှု =မိစ္ဆာသညာ၊

ဤသညာ ၂-မျိုးအနက် သစ္စာသညာမှာ ၃-မျိုးရှိကြောင်း ပရမတ္ထသံခေါ်ဋီကာ၌ဆို၏။[3]

သစ္စာသညာ ၃-မျိုး

(၁) မမြဲဟု မှတ်သားမှု = (အနိစ္စသညာ)၊
(၂) ဆင်းရဲဟု မှတ်သားမှု= (ဒုက္ခသညာ)၊
(၃) အနှစ်သာရအတ္တမဟုတ်ဟု မှတ်သားမှု = (အနတ္တသညာ)၊

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၅၄။
၂။ အံ၊၃၊၅ ၂၂။
၃။ ပရမတ္ထသံခေါ်ဋီ၊ဖ၊၁၄၄။

ဤသညာ ၃-မျိုးမှာ လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို မှတ်သားသော သညာ များဖြစ်သည်[၁]။

တနည်း သညာ ၃-မျိုး

(၁) မြဲသည်ဟုမှတ်သားမှုသညာ=(နိစ္စသညာ)၊

(၂) ချမ်းသာဟုမှတ်သားမှုသညာ=(သုခသညာ)၊

(၃) အနှစ်သာရ အတ္တဟုမှတ်သားမှုသညာ=(အတ္တသညာ)၊

မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် အဌကထာ[၂]တွင် ဤခန္ဓာကိုယ်ကို အနိစ္စအားဖြင့် ဆင်ခြင်သော် နိစ္စသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခအားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သော် သုခသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ အနတ္တအားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သော် အတ္တသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်ကြောင်းကို လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်။

တနည်း

(၁) ညိုသောအဝတ်၊ ညိုသောပန်းစသည်၌ ရှေးဦးစွာ စီးဖြန်းမှုကို မှတ်သောသညာ=(ပရိကမ္မသညာ)၊

(၂) အပွနာ၏ အနီးဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ=(ဥပစာရသညာ)၊

(၃) ပရိကမ္မ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော စျာန်သို့သက်ဝင်၍ တည်ခြင်းကို မှတ်သားသောသညာ= (အပွနာသညာ)[၃]၊

၁။ ပရမတ္တသံခိပ်၊ဋီ၊ပ၊၁၄၄။

၂။ သံ၊ဌ၊၃၊၂၅၁။

၃။ သံ၊ဌ၊၂၊၂၆၉။

တနည်း

(၁) ကာမဂုဏ်ကို မှတ်သားသောသည်ကား=(ကာမသည်ကား)၊
(၂) ပျက်စီးစေရန် မှတ်သားသောသည်ကား=(ဗျာပါဒသည်ကား)၊
(၃) ညှဉ်းဆဲရန် မှတ်သားသောသည်ကား=(ဝိဟိသ သည်ကား)၊
ဤသည်ကား-၃-မျိုးတို့သည် ပယ်အပ်သော သည်ကားမျှားဖြစ်သည်။

တနည်း

(၁) ထွက်မြောက်ရန် မှတ်သားသောသည်ကား=(နေက္ခမ္မသည်ကား)၊
(၂) မပျက်စီးစေရန် မှတ်သားသော သည်ကား = (အဗျာပါဒ သည်ကား)၊
(၃) မညှဉ်းဆဲရန် မှတ်သားသောသည်ကား=(အဝိဟိ သ သည်ကား)၊
ဤသည်ကား-၃-မျိုးဟူသည် ပွားများအပ်သော သည်ကားမျှား ဖြစ်သည်။

ဘုရားရှင်သည် ဆိုခဲ့သည့် ကာမ,ဗျာပါဒ,ဝိဟိ သ သည်ကားတို့ကို ပယ်နိုင်ရန် နေက္ခမ္မ,အဗျာပါဒ,အဝိဟိ သ သည်ကားတို့ကို ပွားများရမည်ဟု ဆက္ကအင်္ဂုတ္တိရ်ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူသည်။[1]

တနည်း

(၁) ငါသည် အဆင်းဖောက်ပြန်မှုသို့ ရောက်၍ နေ၏ဟု မှတ်သားမှုသည်ကား၊
(၂) ငါ၏ အသက်မွေးမှုသည် သူတပါးတို့နှင့် ဆက်စပ်နေ၏ဟု မှတ်သားမှုသည်ကား၊
(၃) ငါသည် လူ့အသွင်အပြင်မှ အခြားသော ရဟန်းအသွင်အပြင်ကို ပြုအပ်၏ဟု မှတ်သားမှုသည်ကား၊
ဤသည်ကား ၃-မျိုးကို ရဟန်းအား ဖြစ်ထိုက်သည့် သ,မဏသည်ကား ၃-မျိုးဟု ခေါ်သည်၊ ၎င်းသည်ကား ၃-မျိုးကို ရဟန်းတို့ပွားများရန် ကြိမ်ဖန်များစွာ

---

[1] အံ၊မြန်၊၂၊၄၉၁။၄၉၂။

ပြုလုပ်ကြရန် ဟောတော်မူသည်၊ ၎င်းသညာ-၃-မျိုးတို့သည် တရားဂ-မျိုးကို ပြည့်စေနိုင်ကြောင်းကိုလည်း ဟောတော်မူသည်[၁]။

သမဏသညာ ၃-ပျိုးကို ပွားများသဖြင့်

ရအပ်သောအကျိုး ၇-ပါး

(၁) သီလတို့၌ မပြတ်ဖြစ်ခြင်း၊ မပြတ်ဖြည့်ကျင့်လေ့ရှိခြင်း၊

(၂) အဘိဇ္ဈာ မများခြင်း၊

(၃) ဆင်းရဲ မရှိခြင်း၊

(၄) အလွန်မာန်မူမှု မရှိခြင်း၊

(၅) သိက္ခာ ၃-ပါးကို လိုလားခြင်း၊

(၆) ထိုရဟန်းအား အသက်၏ အရံအတားဖြစ်သော ပစ္စည်းတို့၌ ဤအကျိုးငှာတည်းဟု ဆင်ခြင်ခြင်း၊

(၇) ထက်သန်သော လုံ့လရှိသည်ဖြစ်၍လည်း နေခြင်း-

ဤတရား ၇-ပါးတို့မှာ သမဏသညာ ၃-မျိုးတို့ကို ရဟန်းတို့ ပွားများအပ်၊ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုအပ်သဖြင့် ရအပ်သည့် အကျိုးတရားများဖြစ်သည်[၁]။

သညာ ၄-ပျိုး

(၁) နည်းသော အာနုဘော်ရှိသောသညာ = (ကာမာဝစရသညာ)၊

(၂) မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သောသညာ = (ရူပါဝစရသညာ)၊

၁။ အံ။၃။၄၂၇။

(၃) အတိုင်းအရှည် မရှိသောသညာ=(လောကုတ္တရာသညာ)၊
(၄) "တစုံတခုမျှ မရှိ"ဟူသော သညာ= (အာကိဉ္စညာယတန သညာ)၊

ဤသညာ ၄-မျိုးတို့တွင် အာကိဉ္စညာယတနသညာသည် အမြတ်ဆုံး တည်းဟု ဟောတော်မူသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဤအာကိဉ္စညာ-ယတနသညာမှနောက်၌ သညာဟု ပညတ်ခြင်းမည်သည်မရှိသောကြောင့် ပင်ဖြစ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာ၂၌ ဖွင့်ဆိုလေသည်။

သညာ၌ ဝေဖန်ပုံ ၆-မျိုး

(၁) သညာတို့ကို သိခြင်း၊
(၂) သညာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းကို သိခြင်း၊
(၃) သညာတို့၏ ထူးသောအဖြစ်ကို သိခြင်း၊
(၄) သညာတို့၏ အကျိုးကို သိခြင်း၊
(၅) သညာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာကို သိခြင်း၊
(၆) သညာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကို သိခြင်း၊

သညာတို့ကို သိခြင်း။ ။သညာတို့ကို သိခြင်းဟူသည် ရူပသညာ စသည့် သညာ ၆-မျိုးတို့ကို သိခြင်းကိုဆိုလို၏၊ ၎င်းတို့မှာ-

(၁) ရူပသညာ (အဆင်းနှင့် မှတ်သားမှု)၊
(၂) သဒ္ဒသညာ (အသံနှင့် မှတ်သားမှု)၊
(၃) ဂန္ဓသညာ (အနံ့နှင့် မှတ်သားမှု)၊
(၄) ရသ သညာ (အရသာနှင့် မှတ်သားမှု)။

၁။ အံ ၃၊၃၀၆။ ၂။ အံ၊ ၆၊၃၊၃၀၅။

(၅) ဖောင်ဒဿသညာ(အတွေ့ခ်ဉ် မှတ်သားမှု)၊

(၆) ဓမ္မသညာ (သဘောတရားခ်ဉ် မှတ်သားမှု)၊
ဟူ၍ ၆-မျိုးရှိပါသည်။

သညာတို့၏ဖြစ်ကြောင်း။ ။သညာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဆိုသည်မှာ ဖဿ ကိုပင် ဆိုလို၏၊ တွေ့ထိမှု ဖဿကြောင့် ဤ သညာမျိုးဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ "စက္ခုသမ္ဖဿဇာသညာ"(စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် နှင့်အတူဖြစ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သောသညာ) စသည်ဖြင့် ဘုရားရှင် ဟောတော်မူထားသည်ကို ကြည့်ကာ ဖဿသည် သညာတို့၏ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားပါသည်။

သညာတို့၏ထူးသောအဖြစ်။ ။သညာတို့၏ထူးသောဖြစ်ခြင်းဆိုသည်မှာ ရူပါရုံ ခ်ဉ်မှတ် သား မှု ရူပသညာသည် တမျိုးတခြားဖြစ်၍ သဒ္ဒါရုံခ်ဉ် မှတ်သားမှု သဒ္ဒသညာသည် တမျိုးတခြား သာဖြစ်သည်၊ ထို့အတူ ဂန္ဓသညာ,ရသသညာ, ဖောင်ဒဿသညာ, ဓမ္မသညာ တို့လည်း တမျိုးတခြားသာ ဖြစ်သည်၊ ဤသည်ကိုပင် သညာတို့၏ထူး သောအဖြစ်ဟု ဆိုပေသည်။

သညာတို့၏အကျိုး။ ။သညာတို့၏အကျိုးဆိုသည်မှာ "ဤသို့ မှတ်သား မှုသညာ ရှိသူဖြစ်ခဲ့၏" ဟူ၍ သိနိုင်လောက်သည့် အခြင်းအရာအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုနိုင်သောကြောင့် သညာကို ခေါ်ဝေါ်ရခြင်း အကျိုး၏ဟု ငါဆို၏၊ ရဟန်းတို့ ဤသည်ကိုပင် သညာ တို့၏ အကျိုးဟု ဆိုအပ်ခြင်းဟူ၍ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူသည်။

သညာတို့၏ချုပ်ငြိမ်းမှု။ ။သညာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုဆိုသည်မှာ တွေ့ထိမှု ဖဿ၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုပင် ဖြစ်သည်၊ တွေ့ထိမှု ဖဿချုပ်လေသော် မှတ်သားမှုသညာတို့လည်း ချုပ်ငြိမ်းလေတော့သည်။

သညာချုပ်ငြိမ်းစေနိုင်သည့်အကျင့်။ ။ဤအကျင့်တရားဟူသည် အင်္ဂါ ၈-ပါးရှိသော မဂ္ဂင်တရားများပင်ဖြစ်သည်၊ မဂ္ဂင်တရား ၈-ပါးမှာ—

(၁) မှန်ကန်စွာသိမြင်မှု = (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)၊
(၂) မှန်ကန်စွာပြောဆိုမှု = (သမ္မာဝါစာ)၊
(၃) မှန်ကန်စွာကြံစည်မှု = (သမ္မာသင်္ကပ္ပ)၊
(၄) မှန်ကန်စွာပြုလုပ်မှု = (သမ္မာကမ္မန္တ)၊
(၅) မှန်ကန်စွာအသက်မွေးမှု = (သမ္မာအာဇီဝ)၊
(၆) မှန်ကန်စွာအားထုတ်မှု = (သမ္မာဝါယာမ)၊
(၇) မှန်ကန်စွာအောက်မေ့မှု = (သမ္မာသတိ)၊
(၈) မှန်ကန်စွာတည်ကြည်မှု = (သမ္မာသမာဓိ)-

ဟူ၍ဖြစ်သည်၊ ဤသို့အားဖြင့် ဘုရားရှင်သည် သညာတို့၏ဖြစ်ကြောင်းစသည်ဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောတော်မူ၏၊ ဤသို့ဟောတော်မူသော ဒေသနာကို ကိလေသာကို ဖောက်ခွဲကြောင်း၊ (နိဗ္ဗေဓိက ပရိယာယ)တရားဒေသနာဟု ခေါ်၏၊ ဤဒေသနာတော်ကို "နာကြကုန်၊ ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းကြကုန်" ဟု ဘုရားရှင် တိုက်တွန်းတော်မူသည်[၁]။

တနည်းသညာ ၆-မျိုး

(၁) ရူပသညာ = (အဆင်း၌ မှတ်သားမှု)
(၂) သဒ္ဒသညာ = (အသံ၌ မှတ်သားမှု)
(၃) ဂန္ဓသညာ = (အနံ့၌ မှတ်သားမှု)
(၄) ရသသညာ = (အရသာ၌ မှတ်သားမှု)
(၅) ဖောင္ဌဗ္ဗသညာ = (အတွေ့၌ မှတ်သားမှု)
(၆) ဓမ္မသညာ = (သဘောတရား၌ မှတ်သားမှု)

၁။ အံ၊၂၊၃၆၁။

ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းဌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် အရှင်ရာဟုလာ လျှောက်ထားတောင်းပန်ချက်အရ "ရူပသညာသည် မြဲသလော၊ မမြဲသလော"စသည်ဖြင့် ဤသညာ(၆)မျိုးကို လက္ခဏာရေး(၃)ပါးဖြင့် စိစစ်ပြတော်မူကာ ထိုသညာများ၌ ငြိုးငွေ့သော် တပ်ခြင်း ကင်းသော် အရဟတ္တဖိုလ်ရနိုင်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။

တနည်းသညာ(၆)မျိုး

ဝတ္ထုဘေဒ(မိုရာအပြား)သညာ ၆-မျိုး။ ။မိုရာအပြား (ဝတ္ထုဘေဒ) အားဖြင့် သညာ(၆)မျိုးရှိ၏။

(၁) မျက်စိအကြည်ဓာတ်တွင် ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု(စက္ခုသမ္ဖဿဇာသညာ)၊

(၂) နားအကြည်ဓာတ်တွင် ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု(သောတ သမ္ဖဿဇာသညာ)၊

(၃) နှာခေါင်းအကြည်ဓာတ်တွင် ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု(ဃာနသမ္ဖဿဇာသညာ)၊

(၄) လျှာအကြည်ဓာတ်တွင် ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု(ဇိဝှာသမ္ဖဿဇာသညာ)၊

(၅) ကိုယ်အကြည်ဓာတ်တွင် ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု(ကာယသမ္ဖဿဇာသညာ)၊

(၆) မနောအကြည်ဓာတ်တွင် ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု(မနောသမ္ဖဿဇာသညာ)၊

ဤသညာ(၆)မျိုးတို့ကို ဝိဘင်းပါဠိတော်၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယတွင် သညာကွန်ရာ၌ အကျုံးဝင်သော သညာများအဖြစ် ဘုရားရှင်ဟောတော်မူသည်။

၁။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၂၇။

ဗုဒ္ဓဃောဝိဓမ္မာ (၁)၁၆-၊-၊-မ-၊-ဂ

သညာ (၇)မျိုး

(၁) မမြဲဟု မှတ်သားမှုသညာ =(အနိစ္စသညာ)၊

(၂) အနှစ်သာရ အတ္တမဟုတ်ဟု မှတ်သားမှုသညာ =(အနတ္တသညာ)၊

(၃) မတင့်တယ်ဟု မှတ်သားမှုသညာ =(အသုဘသညာ)၊

(၄) အပြစ်ကို မှတ်သားမှုသညာ =(အာဒီနဝသညာ)၊

(၅) ပယ်ရန်မှတ်သားမှုသညာ =(ပဟာနသညာ)၊

(၆) တပ်မက်မှုကင်းရန် မှတ်သားမှုသညာ =(ဝိရာဂသညာ)

(၇) ချုပ်ငြိမ်းမှုကို မှတ်သားမှုသညာ =(နိရောဓသညာ)[၁]

ဘုရားရှင် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၊ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌတောင်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် မဆုတ်ယုတ်ကြောင်း (ကြီးပွားကြောင်း)အပရိဟာနိယတရား(၇)ပါးကို ဟောတော်မူရာ—

"ငါ၏ချစ်သား၊ ချစ်သမီးတို့သည် ဖော်ပြပါ သညာ(၇)မျိုး တို့၌ ပွားများနေသမျှ သင်တို့အား ကြီးပွားရန်သာ ရှိပေ၏၊ ဆုတ်ယုတ်ရန်ကား မရှိပေ"—

ဟု ဟောတော်မူလေသည်[၂]။

ဖော်ပြပါ သညာ(၇)မျိုးအနက် အာဒီဝနသညာဆိုသည်မှာ အချုပ်အားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်၏ ဆိုးကျိုး ဆိုးပြစ်များကို မှတ်သားသော သညာဖြစ်သည်၊ သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာဘွင်[၃] အာဒီဝနသညာကြောင့် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဖြစ်ကာ ဂန္ဓမာဒနတောင်၊ နန္ဒမူလိုဏ်သို့ ကြွတော်မူကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားပုံကို တွေ့ရသည်။

၁။ ဒီ၊၃၊၂၀၉။

၂။ အံ၊မြန်၊၂၊၅၂၁။ ၃။ သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ၊ပ၊၈၉။

ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဖြစ်သွားသော ဗာရာဏသီမင်း။ ။ရှေးအခါ၂ဗာရာဏသီပြည်၌ ဗာရာဏသီမင်းကြီးတွင် အိုင်းဒမာနာခေါ် မြင်းဖုနာပေါက်သဖြင့် မခံသာအောင် နာကျင်ကိုက်ခဲနေ၏၊ ဆေးဆရာသမားတော်ကြီးများက မင်းကြီး၏မြင်းဖုနာကို ခွဲစိပ်ကုသပေးကြကာ ထောပတ်ဆီဦး စသော မသင့်သော အစာများကို မသုံးဆောင်ရန် တားမြစ်လျှောက်ထားခဲ့ကြ၏၊ ဤသို့ဖြင့် မြင်းဖုနာမှာ သက်သာရာရသော်လည်း အစားရှောင်၍ သုံးဆောင်နေရသဖြင့် အာဟာရချို့တဲ့ကာ အားအင်နဲပြီး ခန္ဓာကိုယ် ပိန်ချုံးလာတော့၏၊ မင်းကြီးသည် မိမိ၏အနာ ပျောက်ကင်းနိုင်လောက်ပြီဟု ထင်မှတ်ကာ အားအင်ပြည့်ဖြိုးစေသည့် ထောပတ်၊ ဆီဦး၊ ပျားသကာတို့ကို ပြန်လည်သုံးဆောင်လေ၏၊ ထိုအခါ မြင်းဖုနာမှာ တဖြည်းဖြည်း ပြန်ယင်းလာပြီး မခံသာအောင် ကိုက်ခဲ နာကျင်လျက်ရှိလေသည်၊ သမားတော်ကြီးများသည် ဗာရာဏသီမင်း၏ မြင်းဖုနာကို သုံးကြိမ်တိုင်အောင်ပင် ပြန်လည်ခွဲစိပ်ကုသပေးကြရလေသည်၊ မင်းကြီးသည် ထိုအခါ မိမိခံစားရသည့် ရောဂါဝေဒနာကို အကြောင်းပြု၍—

> ငါ့မှာ ဤခန္ဓာကိုယ်ရလာမှုကြောင့် ဒုက္ခများလှချေ၏၊ ဤခန္ဓာကိုယ်သည် အနာရောဂါများလှစွာ ဖြစ်ပေါ်တတ်၏၊ အပြစ်အနာအဆာတို့ဖြင့် စက်ဆုပ်ရှံရှာဖွယ်ကောင်းလှပေသည်—

အစရှိ[illegible]ဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ပေါ် အပြစ်ဟူ၍မှတ်သားမှု=(**အာဒီနဝသညာ**) ဖြစ်ပြီး မင်းစည်းစိမ်ကိုစွန့်၍ ရဟန်းပြုကာ ဝိပဿနာတရား ပွားများ အားထုတ်လေ၏၊ ခုနှစ်နှစ်ကာလ ကြာမြင့်သောအခါ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်ကို ရပြီး အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဘုရားငယ်တာဆူဖြစ်ကာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်တို့၏ သီတင်းသုံးတော်မူရာ ဂန္ဓမာဒနတောင်၊နန္ဒမူလိုဏ်သို့ကြွတော်မူလေသည်။

ဟန့်ချက်

(၁) မတင့်တယ်ဟု မှတ်သားမှုသညာ=(**အသုဘသညာ**)၊

(၂) သေခြင်းဌာ မှတ်သားမှုသညာ= (**မရဏသညာ**)၊

(၃) စားဖွယ်၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု မှတ်သားမှုသည်ာ = (အာဟာရေ-မဋိကူလသည်ာ)၊

(၄) လောကအားလုံး၌ မမ္ဆေလျော်ဖွယ်ဟု မှတ်သားမှုသည်ာ= (သဗ္ဗလောကေအနဘိရတိသည်ာ)၊

(၅) မမြဲဟု မှတ်သားမှုသည်ာ = (အနိစ္စသည်ာ)၊

(၆) မမြဲမှု၌ ဆင်းရဲပုံ မှတ်သားမှုသည်ာ = (အနိစ္စေဒုက္ခသည်ာ)၊

(၇) ဆင်းရဲခြင်း၌ အစိုးမရ အနတ္တဟု မှတ်သားမှုသည်ာ = (ဒုက္ခေ-အနတ္တသည်ာ)[၁]၊

ကြက်တောင် အကြောထုံးများကို မီးရှို့သည့် ဥပမာ

ဖော်ပြပါ သည်ာ (၇)မျိုးတို့တွင် ကြက်တောင်ကို လည်းကောင်း၊ အကြောထုံးကိုလည်းကောင်း မီးဖြင့် ရှို့အပ်လေသော် တွန့်ရှုတ်ခြင်း၊ ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ မပျံ့နှံ့ခြင်းများ ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အသုဘသည်ာ၌ လေ့လာသောစိတ်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားများအားထုတ်သော ရဟန်းအား မေထုန်အကျင့်သို့ရောက်ခြင်းမှတွန့်ဆုတ်ခြင်း၊မပျံ့နှံ့ခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်း၊ စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာခြင်းဖြစ်၏။ ထိုအသုဘသည်ာကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားသော်လည်း မေထုန်နှင့်စပ်၍ စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာမှု မရှိခဲ့သော်-

ငါသည် အသုဘသည်ာ၌ မပွားများရသေး၊ ငါ့အား ယင်းသည်ာကို မပွားမီရှေ့နှင့် ပွားပြီးနောက် ထူးခြားမှု မရှိပါ၊ ငါသည် ဘာဝနာ၏ အားအစွမ်းသို့ မရောက်သေး-

ဟု သဘောပေါက်နားလည်နိုင်၏၊ ယင်းသည်ာ၌ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားသဖြင့် မေထုန်မှု၌ စက်ဆုပ်ခဲ့သော် အသုဘသည်ာကို ပွားများပြီး ဖြစ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ရှေ့နှင့် နောက် ထူးခြားမှု ရှိကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ဘာဝနာ၏ အားအစွမ်းသို့ ရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်းကို လည်းကောင်း သဘောပေါက် နားလည်နိုင်၏။

၁။ အံ၊ မြန်၊ ၂၊၅၄၇။

ထို့အတူ–

– မရဏသညာ၌ အသက်ရှင်ခြင်းကို နှစ်သက်မှု၊

– သဗ္ဗလောကေအနဘိရတိသညာ၌ လောက၏ ဆန်းကြယ်မှု၊

– အာဟာရေပဋိကူလသညာ၌ အရသာကို တပ်မက်မှု၊

– အနိစ္စသညာ၌ လာဘ်ပူဇော်သော အကျော်အစောလိုလားမှု–

တို့၌ မစက်ဆုပ်မရှုံရှာခဲ့သော် ဆိုခဲ့သည့်သညာတို့၌ မပွားများရသေးကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ရှေနောက် ထူးခြားမှု မရှိကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ဘာဝနာ၏ အားအစွမ်းသို့ မရောက်သေးကြောင်းကို လည်းကောင်း သဘောပေါက် သိရှိနိုင်၏၊ အကယ်၍ စက်ဆုပ်ခြင်းရှိခဲ့သော် ဆိုင်ရာ သညာအသီးသီးတို့၌ "ဘာဝနာ၏ အားအစွမ်း အသီးသီးသို့ရောက်ပြီ" ဟု သိနိုင်လေသည်။

သန်လျက် မြောက်ချီသည့် ဥပမာ။ ။အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာ၌ သန်လျက် မြောက်ချီသော လူသတ်သမား၌ ပြင်းထန်အားကြီးသော ဘေးဟူသော သညာသည် ရှေ့ရှုတည်သကဲ့သို့ ဘေးဟုရှုသော သညာသည်အကယ်၍တည်ခဲ့မူအနိစ္စေဒုက္ခသညာကို အားထုတ်ပွားများသောသူအား ပျင်းရိမှု, ပေါ့ဆမှု, မရဲရင့်မှု, မေ့လျော့မှု, အားမထုတ်မှု မဆင်ခြင်မှု၌ ပြင်းထန်အားကြီးသော ဘေးဟူသော သညာတည်သောအခါ 'ဘာဝနာ၏ အားအစွမ်းသို့ရောက်ပြီ' ဟု သိနိုင်၏။

ထို့အတူ ဒုက္ခေအနတ္တသညာကို ပွားများအားထုတ်သောအခါ ဝိညာဉ်ဆိုသော ကိုယ်ခန္ဓာ၌လည်းကောင်း၊ အပဖြစ်သော အလုံးစုံသော အာရုံတို့၌လည်းကောင်း ငါဟူသော အခြင်းအရာဖြင့် စွဲလမ်းမှုဒိဋ္ဌိ၊ ငါ၏ ဥစ္စာဟူသော စွဲလမ်းမှုတဏှာနှင့် ထောင်လွှားမှု မာနကင်းသောစိတ်သည် မာနသုံးပါးကို ကောင်းစွာလွန်မြောက်ခြင်းဖြစ်ခဲ့မူ 'ဘာဝနာအားအစွမ်းသို့ ရောက်ပြီ' ဟု သိနိုင်လေသည်။

ဤသို့လျှင် ဆိုခဲ့သည့်သည်ာ (၇) ပါးကို ပွားများခြင်း၊ ကြိမ်ဖန်များစွာ လေ့လာခြင်းအားဖြင့် အကျိုးအာနိသင် ကြီးမားပုံ၊ နိဗ္ဗာန်လျှင် တည်ရာရှိပုံ၊ နိဗ္ဗာန်လျှင် အဆုံးရှိပုံတို့ကို ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသည်။

အာဟာရေပဋိကူလသညာ။ ။ဆိုခဲ့သည့်သည်ာ (၇) မျိုးအနက် အာ-ဟာရေပဋိကူလ သညာမှာ စားသောက်ဖွယ် အစာအာဟာရ ဟူသမျှကို 'စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ရာ' ဟု မှတ်ထင်လာအောင် ဆင်ခြင်မှုကို 'အာဟာရေ ပဋိကူလ သညာ' ဟု ခေါ်၏၊ ထိုကဲ့သို့ ပဋိကူလသညာ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ဆင်ခြင်ရာ၌ နည်း (၁၀)မျိုး ရှိ၏၂။ ထို (၁၀)မျိုးမှာ–

(၁) အာဟာရကိုရနိုင်ရာအရပ်သို့ အရောက်သွားရခြင်း (ဂမန)၊
(၂) ရှာဖွေရခြင်း (ဧသန)၊
(၃) စားသောက် သုံးဆောင်ရခြင်း (ဘောဂ)၊
(၄) သလိပ်, သည်းခြေ, သွေး, ပြည် ဟူသော အာသယ ၄-ပါး (အာသယ)၊
(၅) စုဝေးတည်ရာ အစာသစ်အိမ် (နိဓာန)၊
(၆) မကြေမကျက်ခင် (အပက္က)၊
(၇) ကြေကျက်ပြီး (ပက္က)၊
(၈) အကျိုးရင်း (ဖလ)၊
(၉) အကျိုးဓာတ်(နိဿန္ဒ)၊
(၁၀) အလူးလူး အလဲလဲဖြစ်ပုံ (မဂ္ဂန)၊

ဤဆင်ခြင်နည်း(၁၀)မျိုးကဲ့ဖြင့် စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်၏ အဖြစ်ကို မျိုးအပ်စားအပ်, သောက်အပ်, လျက်အပ်သမျှသော ဆွမ်း, ခဲဖွယ်, ဘောဇဉ် စသောအာဟာရ၌ ရှုဆင်ခြင်ရပါမည်။

၁။ အံ၊ မြန်၊ ၂။၅၄၇၊၄၈၊၄၉။
၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ပ၊၃၃ဖ။

အကျိုးဆက်(နိဿန္ဒ)အားဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း။ ။ဆင်ခြင်းနည်း (၁၀) မျိုးအနက် အထူးထင်ရှားသိလွယ်သည့် အကျိုးဆက်(နိဿန္ဒ)အားဖြင့် ဆင်ခြင်ပုံကို သိသာရုံ ဖော်ပြပါမည်။

မှန်မြတ်လှတဲ့ ခဲဖွယ်, ဘောဇဉ်သည် တပေါက်သောဒွါရဖြင့် ကိုယ်တွင်းသို့ဝင်ပြီး ဒွါရကိုးဖြာတို့မှ ယိုစီးခဲ့၏၊ ထိုဘောဇဉ်ကို အခြံအရံမျှားနှင့်အတူ သုံးဆောင်စားသောက်ကြ၏၊ စွန့်ပစ်ကြသောအခါ မိမိကိုယ်ကို မမြင်ရအောင် ပုံးအောင်း စွန့်ပစ်ကြရလေသည်၊ထိုဘောဇဉ်ကို ရသတဏှာဖြင့် လွန်စွာတပ်မက် သုံးဆောင်ကြ၏၊စွန့်ပစ်သောအခါ ရှုံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ကောင်းလှပေသည်၊ထို ဘောဇဉ်သည် တည့်ဉ့်မျှကိုယ်တွင်း၌ အောင်းကာမျှဖြင့် ရှုံ့ဖွယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်အတိဖြစ်လေ၏–

ဟူ၍ ဆင်ခြင်ရသည်[1]။

ခန္ဓာကိုယ်၌ ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါ,ငါ, သူတပါး,ယောကျ်ား, မိန်းမဟူသော အမှတ်သညာ ကင်းပျောက်၍ ဓာတ်လေးပါး အစုအဝေး မျှသာထင်မြင်လာအောင်လည်း ဆင်ခြင်ရပေသည်။

သညာ '၁၀' မျိုး

(၁) မတင့်တယ်ဟု မှတ်သားမှုသညာ (အသုဘသညာ)၊
(၂) သေခြင်း၌မှတ်သားမှုသညာ (မရဏသညာ)၊
(၃) စားဖွယ်၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု မှတ်သားမှုသညာ (အာဟာရေပဋိ-ကူလသညာ)၊
(၄) လောကသုံးပါး၌ မမြဲ, လျော်ဖွယ်ဟု မှတ်သားမှုသညာ (သဗ္ဗ-လောကေအနဘိရတိသညာ)၊
(၅) မမြဲဟုမှတ်သားမှုသညာ (အနိစ္စသညာ)၊

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ပ၊၃၄၀။

(၆) မမြဲမှုဌ် ဆင်းရဲဟုမှတ်သားမှုသည် (အနိစ္စေဒုက္ခသညာ)၊

(၇) ဆင်းရဲခြင်းဌ် အစိုးမရ အနတ္တဟုမှတ်သားမှုသည် (ဒုက္ခေ-အနတ္တသညာ)၊

(၈) ပယ်ရှုန်မှုတ်သားမှုသည် (ပဟာနသညာ)၊

(၉) တပ်မက်မှုကင်းရန် မှတ်သားမှုသည် (ဝိရာဂသညာ)[1]

(၁၀) ဆိုခဲ့သည့်သည် (၉)ပါးတို့ နိုးရုံသေ (ခုပ်ငြိမ်းခြင်းကို မှတ်သားမှု) သည်ဝတ်ပါးကိုထည့်၍ သည်(၁၀)မျိုးဖြစ်သည်[2]။

ဒုရှင်ဝဏ်ဂိသ ပဟာနသညာဖြစ်၏။ ။ဖော်ပြပါ သညာများအနက်ပဟာ-နသညာဆိုသည်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာသော မကောင်းမှုအကုသိုလ်တရားများကို ပယ်စွန့်ခြင်းဌ် မှတ်သားသော သညာဖြစ်သည်၊ မိမိသန္တာန်သို့ မကောင်းမှုအကုသိုလ်တရားများ ဝင်လာသည့်အခါ လက်ခံထားခြင်းမပြုပဲ တဒင်ပဟာန်စသည်ဖြင့် ပယ်စွန့်ခြင်းဌ် မှတ်သားသောသညာကို ပဟာနသညာဟုခေါ်သည်။

ဝဏ်ဂိသသံယုတ်ပါဠိတော်တွင် အရှင်ဝဏ်ဂိသ ပဟာနသညာဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ အတုယူလိုက်နာဖွယ်ရာ ကောင်းလှပေသည်၊ ထိုအချိန်က အရှင်ဝဏ်ဂိသမှာ ရဟန်းဘောင်သို့ ရောက်လာစ ရဟန်းငယ်ဦးပဉ္စင်းငယ်သာ ရှိသေး၏။ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာဖြစ်သော ဗာဟုဝိပြည်၊အဂ္ဂါဠုဝေ၊စတဲ့ကျောင်းဆရာတော် အရှင်နိဂြောဓကပ္ပထံတော်ဌ် သီတင်းသုံးနေထိုင်ရ၏၊ တနေ့တွင် ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော် မရှိခိုက် တပါးတည်း ကျောင်းစောင့်နေစဉ် အမျိုးသမီးတစု ကျောင်းလှည့်လည်ကြည့်ရှုရန်ရောက်လာကြ၏၊ ထိုအခါ အရှင်ဝဏ်ဂိသသည် အမျိုးသမီးတို့ ရှုပါရုံအဆင်းအလှကိုတွေ့မြင်ရသဖြင့် သာသနာတော်ဌ် မမေ့လျော့ပဲဖြစ်လာ၏၊ ရဟန်းဖြစ်စအရှင်ဝဏ်ဂိသကို

---

[1] ဒီ၊ဝ၊ ၂၅၄။

[2] ဒီ၊ ဝ၊ ၂၅၉။

ကပ်မက်ခြင်းရောဂသည် နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးလေပြီ၊ ထိုအခါ အရှင်ဝဂီသသည် မိမိ၏ ရဟန်းဘဝ အရ မတော်ဖြစ်ရသည့်ဘေးကို တွေးမိပြီး မိမိစိတ်ဌာဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကုသိုလ်ရောဂကို 'တွန်းလှန်တော့အုံ့'ဟု အကြံဖြစ်ကာ ဝိပဿနာတရားမမှေးဖြင့် ထိုရောဂကို ပယ်ဖျောက်၏၊ အရှင်ဝဂီသသည် ထိုကဲ့သို့ အကုသိုလ်ရောဂကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းဌာ အမှတ်သညာကို ဖြစ်စေပြီး အောက်ပါအတိုင်း ထုတ်ဖော်ကျူးရင့်လေသည်။

– "လူ့ဘောင်မှ ရဟန်းဘောင်သို့ ဝင်ရောက်၍ ငြိမ်သက်နေသော ငါ့ကို ကာမဝိတက်တို့သည် ပြေးဝင်လာကုန်ပြီတကား၊ ဣခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်မှုတို့သည် ပြေးဝင်လာကုန်ပြီတကား၊ ဣခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်မှုတို့သည် မည်းနက်သော မာဂ်၏ အသင်းအပင်းမှ ပြေးဝင်လာကုန်ပြီတကား။

– သင်ပြီးဆုံးသော လေးအတတ်ရှိကုန်သော ခိုင်ခန့်သောလေးကို စွဲကိုင်ကုန်သော လေးသမားကြီးများဖြစ်ကုန်သော မပြေးတတ်ကုန်သော တဏှာမျှသော ထင်ရှားသောမင်းသားတို့သည် ထက်ဝန်းကျင်မှ ဝိုင်းအုံပစ်ကြကုန်ရာ၏။

– ဤလေးသည်တော့ တဏှာအလွန်ရှိကုန်သော (ရူပါရုံစသော မြတ်ဆုံးမိုးကို ဟပ်ပြိုင်နေပါပစ်ခြင်းငှာ ဇွန်းနိုင်ကုန်သော)မိန်းမတို့သည် အကယ်၍ လာကုန်လတ္တံ့(ဤဘဝ်လာကုန်သော်လည်း)ဝိမိပဟာနုံ ဘည့်နေသောငါ့ကို တုန်လှုပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ကုန်လတ္တံ့။

တို့ကကားမှန်၏၊ ငါသည် နိဗ္ဗာန်ကို ရည်ကြောင်း၊ ဝိပဿနာကို နေမင်း၏ အဆွေဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏(မျက်မှောက်တော်မှ) ဤသို့ကြားနာဖူး၏၊ နိဗ္ဗာန်ကို ရည်ကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ၌ ငါ၏စိတ်သည် မွေ့လျော်ခြင်းရှိ၏။

– ဟယ်...ကိုလေသာယုတ်၊ ဤသို့ နေသော ငါ့ကို အကယ်၍ ကပ်လာပြားအုံ့၊ ဤသို့ကပ်လာသည်ရှိသော်၊ ဟယ်....သေစေတတ်သော ကိုလေသာယုတ်၊ အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြုသည်ရှိသော် ငါ၏ သွားရာလမ်းကို မမြင်ရလတ္တံ့၊ ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် ငါပြုလတ္တံ့"–

ဟူ၍ ကျူးရင့်လေသည်၊ဤသို့ တဒင်ပဟာန် စသည်ဖြင့် အကုသိုလ်ကို ပယ်ခြင်းဌာ် မှတ်သားသော သည်ကို ပဟာနသည်ဟု ခေါ်သည်။

ဟုနည်း

(၁) မမြဲဟု မှတ်သားမှုသည် (အနိစ္စသည်)၊

(၂) အနှစ်သာရ အတ္တမဟုတ်ဟု မှတ်သားမှုသည် (အနတ္တသည်)၊

(၃) မတင့်တယ်ဟု မှတ်သားမှုသည်၊ (အသုဘသည်)၊

(၄) အပြစ်ကို မှတ်သားမှုသည် (အာဒီနဝသည်)၊

(၅) ပယ်ရန်မှတ်သားမှုသည် (ပဟာနသည်)၊

(၆) တပ်မက်မှုကင်းရန် မှတ်သားမှုသည် (ဝိရာဂသည်)၊

(၇) ချုပ်ငြိမ်းမှုကို မှတ်သားမှုသည် (နိရောဓသည်)၊

(၈) လောကသုံးပါးဌာ် မမွေ့လျော်ဖွယ်ဟု မှတ်သားမှုသည် (သဗ္ဗလောကေအနဘိရတိသည်)၊

(၉) သင်္ခါရအားလုံးဌာ် အလိုမရှိအပ်ဟူသော အမှတ်သည် (သဗ္ဗသင်္ခါရေသုအနိစ္စာသည်)၊

(၁၀) ဇုတ်သက်,ဝင်သက်ကို အာရုံပြု၍ အောက်မေ့ခြင်းသည် (အာနာပါနဿတိသည်)

၁။ သံ၊၁၊၁၈၇။ မြန်၊၁၇၅။

ဂိရိမာနန္ဒထေရ်၏ရောဂါကို သညာဖြင့် ကုသပေးပုံ

ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်က အရှင်ဂိရိမာနန္ဒထေရ် အသဲအသန်မမာမကျန်း ဖြစ်နေ၏၊ ထိုအကြောင်းကို အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်က ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထား၏၊ ဘုရားရှင်က–

"ချစ်သား ...အာနန္ဒာ.... ဂိရိမာနန္ဒရဟန်းတော်သည် ဆိုခဲ့သည့် သညာ(၁၀)မျိုးကို ပွားများအားထုတ်ပါက ပျောက်ကင်းချမ်းသာပါလိမ့်မည်" ဟု မိန့်တော်မူ၏၊ ထိုအခါ အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည် ဖော်ပြပါ သညာ(၁၀)မျိုးတို့ကို ဘုရားရှင်ထံမှ သင်ယူပြီး ဂိရိမာနန္ဒထေရ်အား ဟောတော်မူ၏၊ ဂိရိမာနန္ဒထေရ်သည် အရှင်အာနန္ဒာဟောတော်မူသည့်အတိုင်း ဖော်ပြပါ သညာ (၁၀) မျိုးကို အနိစ္စသညာမှစ၍–

"ရူပံ=ဖောက်ပြန်တတ်သော ရုပ်သည်။ အနိစ္စံ=အမြဲမရှိ။
ဝေဒနာ=ခံစားမှုဝေဒနာသည်။ အနိစ္စာ=အမြဲမရှိ။
သညာ = မှတ်သားမှုသညာသည်။ အနိစ္စာ = အမြဲမရှိ

စသည်ဖြင့် ပွားများတော်မူရာ အရှင်ဂိရိမာနန္ဒ၏ ရောဂါမှာ တခဏချင်း ပျောက်ကင်းချမ်းသာလေတော့သည်။[၁]

အနိစ္စသညာပွားခြင်းကြောင့် ရအပ်သော အကျိုး ၆-ပျိုး

ဖော်ပြပါ သညာများအနက် အနိစ္စသညာကို ပွားခြင်းကြောင့် ၆-မျိုးသော အာနိသင် များကို ရနိုင်ကြောင်း အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်[၂]တွင် တွေ့ရသည်၊ ယင်းမှာ–

(၁) သခ်ါရတရားတို့ကို အပိုင်းအခြားမရှိ ထင်မြင်လာနိုင်ခြင်း၊
(၂) သခ်ါရလောကကို မမွေ့မလျော်ဖွယ်ဟု ထင်မြင်လာနိုင်ခြင်း၊
(၃) အလုံးစုံသော သခ်ါရဒုက္ခမှ လွန်မြောက်နိုင်ခြင်း၊
(၄) နိဗ္ဗာန်သို့ ညွှတ်ကိုင်းသောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြင်း၊

၁။ အံ၊၂၊၄၅၂။ ၂။ အံ၊၂။၃၈၅။

(၅) လောဘ, ဒေါသ စသည့် သံယောဇဉ် တရားများကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း၊

(၆) လောဘ, ဒေါသ စသည့် ကိလေသာမီးများ ငြိမ်းအေးခြင်းနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ခြင်း–

ဟူ၍ ၆-ပါးသော အကျိုးကို ရရှိနိုင်သည်၊ အနိစ္စသညာကို ပွားများကြရန် ဘုရားရှင်ကိုယ်တိုင် တိုက်တွန်းတော်မူခဲ့သည်၊ အနတ္တသညာအကျိုးကို အဂ်ုတ္တိုရ်ပါဠိတော်တွင် ရှုပါ[၁]။

အရှင်အာနန္ဒာ၏ တပည့် အရှင်ဝဂ်ီသ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်က အသုဘသညာဖြစ်ပုံ ရဟန်းငယ် အရှင် ဝဂ်ီသ သည် အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်၏ တပည့်တဦးဖြစ်သည်၊ သာသနာတော်တွင် ထင်ရှားလှသည့် အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်အား လူမျိုးပေါင်းစုံက ကြည်ညိုမြတ်နိုးကြသဖြင့် ပင့်ဖိတ်ကြသောအခါ အရှင်ဝဂ်ီသသည် မထေရ်မြတ်၏ နောက်တော်ပါအဖြစ် အမြဲပင်လိုက်ပါရလေသည်၊ မထေရ်မြတ်ကြွလာသည့်အခါတွင် လူအများ တရားနာလာရောက်ကြပြီး မရှင်းလင်းသည့် ဓမ္မသဘောများကို မေးမြန်းကြ၏၊ အမျိုးသမီးများကလည်း အရှင်မြတ်၏ အနီးအနား ချဉ်းကပ်ကြကာ ယပ်လေခပ်ခြင်း စသည်ဖြင့် ရှိခိုးကြည်ညိုကြ၏၊ ထိုရဟန်းငယ်အရှင်ဝဂ်ီသသည် အမျိုးသမီးတို့၏ ရူပါရုံအဆင်းအလုကို အနီးကပ်တွေ့မြင်ရလေရာ ရာဂမီးတောက်လောင်လေ၏၊ အရှင်ဝဂ်ီသသည် မြင့်မြတ်သော ရဟန်းဘဝ၏ ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ နှစ်ဖြာသော အကျိုးစီးပွားကို တွေးမိကာ ထိုရာဂကို ပယ်ဖျောက်ရန် စဉ်းစားမိ၏၊ သို့ရာတွင် မည်သို့မည်ပုံ ပယ်ဖျောက်ရမည်ကို နည်းလမ်းရှာမရပဲ ဖြစ်နေ၏၊ ထို့ကြောင့် အရှင်ဝဂ်ီသသည် မထေရ်မြတ် အရှင်အာနန္ဒာအား ဖွင့်ဟ၍ လျှောက်ထားရလေသည်။ ထိုအခါ အရှင်အာနန္ဒာ-မထေရ်မြတ်က—

၁။ အံ၊ ၂၊၃၈၆။

ငါ့ရှင်-သင်ကား အမှတ်သညာ မှားနေပါပကော၊ မာတုဂါမတို့၏ မတင့်မတယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်သော ရုပ်အဆင်းကို တင့်တယ်လှပသည်ဟု အမှတ်မှား နှမ္မကြောင့် ကာမရာဂမီး တောက်လောင်မှုကို ခံရပါလေသည်၊ ထိုရာဂကို အသုဘသညာ ဖြင့် မတင့်မတယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်ပါလေ၊ ထိုကဲ့သို့ ရှုမှတ်လျှင် ရာဂမီး ငြိမ်းအေးပါလိမ့်မည်"-

ဟု မိန့်တော်မူ၏၊ ဤသို့ဖြင့် ရဟန်းငယ် အရှင်ဝဂ္ဂီသသည် အသုဘ သညာဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကာမရာဂကို ငြိမ်းစေခဲ့ရလေသည်။

သညာ-၁၁-မျိုး

(၁) ဖြစ်ပြီးမှတ်သားမှု (အတီတသညာ)၊
(၂) ဖြစ်လတ္တံ့မှတ်သားမှု (အနာဂတသညာ)၊
(၃) ဖြစ်ဆဲမှတ်သားမှု (ပစ္စုပ္ပန္နသညာ)၊
(၄) အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သောမှတ်သားမှု (အဇ္ဈတ္တသညာ)၊
(၅) အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောမှတ်သားမှု (ဗဟိဒ္ဓသညာ)၊
(၆) ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သားမှု (သြဠာရိကသညာ)၊
(၇) နူးညံ့သောမှတ်သားမှု (သုခုမသညာ)၊
(၈) ယုတ်ညံ့သောမှတ်သားမှု (ဟီနသညာ)၊
(၉) မြင့်မြတ်သောမှတ်သားမှု (ပဏီတသညာ)၊
(၁၀) ဝေးသောမှတ်သားမှု (ဒူရေသညာ)၊
(၁၁) နီးသောမှတ်သားမှု (သန္တိကေသညာ)[1]၊

ဤသညာ ၁၁-မျိုးကို ဝိဘင်းပါဠိတော် သုတ္တန္တဘာဇနီယတွင် ဘုရား ရှင်၊ဟောတော်မူသည်၊ယင်းသည်ာ (၁၁)မျိုးကို စုပေါင်း၍ သညာကွန်ရှာ သညာအစုဟု ခေါ်ဆိုကြောင်း ဟောတော်မူသည်။

---

[1] သံဝေဝဂ၉။ သံဋ္ဌေဝ၂ ၂ ၂ ၊
[2] ဩတိ၊ဂ်ိ၊ ၊

သညာ ၁၂-မျိုး

(၁) ကာမဂုဏ်၌ မှတ်သားမှုသညာ (ကာမသညာ)၊

(၂) ပျက်စီးစေရန် မှတ်သားမှုသညာ (ဗျာပါဒသညာ)၊

(၃) ညှဉ်းဆဲရန် မှတ်သားမှုသညာ (ဝိဟိံသသညာ)၊

(၄) ထွက်မြောက်ရန် မှတ်သားမှုသညာ (နေက္ခမ္မသညာ)၊

(၅) ပျက်စီးစေရန် မှတ်သားမှုသညာ (အဗျာပါဒသညာ)၊

(၆) မညှဉ်းဆဲရန် မှတ်သားမှုသညာ (အဝိဟိံသသညာ)၊

(၇) အဆင်း၌ မှတ်သားမှုသညာ (ရူပသညာ)၊

(၈) အသံ၌ မှတ်သားမှုသညာ (သဒ္ဒသညာ)၊

(၉) အနံ့၌ မှတ်သားမှုသညာ (ဂန္ဓသညာ)၊

(၁၀) အရသာ၌ မှတ်သားမှုသညာ (ရသသညာ)၊

(၁၁) အတွေ့၌ မှတ်သားမှုသညာ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ)၊

(၁၂) သဘောတရား၌ မှတ်သားမှုသညာ (ဓမ္မသညာ)၊

ဖော်ပြပါ သညာ(၁၂)ပါးတို့ကို မဟာနိဒ္ဒေသပါဋ္ဌိတော်တွင်[၁] ပရိညာ (၃)ပါးဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူသည်။

သညာအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ

သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာအဆုံးအဖြတ်။ ။သာသနဝိသောဓနီကျမ်း ဒုတိယတွဲ၌ သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာတို့ ခြားနားပုံ အဆုံးအဖြတ်ကို တွေ့ရ၏။ တချိန်က မြောင်းမြမြို့၊ နယ်ပိုင်ဝန်ထောက် ဦးရွှေစံအောင်က လျှောက်ထားသဖြင့် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး ဖြေဆိုတော်မူသော အဆုံး

၁။ မဟာနိဒ္ဒေသပါဋ္ဌိ၊၄၃။

အဖြတ်ဖြစ်သည်၊ ဤအဆုံးအဖြတ်ကိုထောက်၍ ထိုခေတ်က လူဒါယကာတို့ အဘိဓမ္မာလေ့လာလိုက်စားကြသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသူတို့၏အဘိဓမ္မာ ဉာဏ်အတိမ်အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ အဘိဓမ္မာသာသနာပြန့်ပွားခဲ့သည်ကို လည်းကောင်း မှန်းဆသိရသည့်ပြင် ဗဟုသုတဖြစ်ဖွယ်၊ စိတ်ဝင်စားဖွယ်၊ မှတ်သားဖွယ်လည်း ကောင်းလှသဖြင့် ဤ၌ မူရင်းအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါ သည်။

သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာသုံးပါးတို့၏ အထူးကိုပြဆိုသော အဌကထာ ဋီကာမျှဝေ၌ ဉာဏ်သဘောမကြေမလည်ရှိရာကို ထုတ်ဆိုလျှောက်ထား ဖျက်မှု–

၁။ သညာ၊

၂။ ဝိညာဏ်၊

၃။ ပညာ၊

ဤအမည်သုံးပါးတို့သည် သိခြင်းအနှက်ကိုဟောသော ဥ-ဓာတ်ဖြင့်ပြီးကြ ကုန်၏၊ သံ, ဝိ, ပဟူသော ဥပသာရပုဒ်အတွက်သာ ထူးကြကုန်၏။ ထိုသုံးပါး တို့တွင်–

သညာ၌ သံသဒ္ဒါသည် = သုဋ္ဌုအနှက်ကိုဟော၏၊ ကောင်းကောင်း သိခြင်းကို ဆိုလို၏၊ ကောင်းကောင်း သိခြင်းဆိုသည်မှာလည်း မမေ့ မပျောက်သည့်ကို ဆိုလိုသည်၊ မှတ်မိသည်ကိုဆိုလိုသည်၊ ထိုသညာသည် အားနဲခဲ့သော် ခဏမျှသာမှတ်မိ၏၊ မကြာမီမေ့ပျောက်၏၊ အတန်အား ရှိခဲ့သော် အတန်ကြာမှတ်မိ၏၊ အတန်ကြာလျှင် မေ့ပျောက်၏၊ အလွန် အားရှိခဲ့သော် အလွန်ကြာမြင့်စွာ မှတ်မိ၏။

ဝိညာဏ်၌ ဝိသဒ္ဒါသည် = ဝိဝိဓအနှက်ကိုဟော၏၊ ထွေထွေလာလာ သိခြင်းကိုဆိုလို၏၊ ထွေထွေလာလာသိခြင်းဆိုသည်မှာလည်း–

၁။ မျက်စိမြင်မှု

၂။ နားကြားမှု

၃။ နှာခေါင်းနုံမှု၊

၄။ လျှာ၏သိမှု၊

၅။ ကိုယ်အင်္ဂါတို့၏ အတွေ့အထိကို သိမှု၊

၆။ စိတ်မနောဓာတ်၏ အတွေးအကြံကို သိမှု၊

၇။ ဟုတ်သည်မှန်သည်ကို ဟုတ်မှန်တိုင်းသိမှု၊

၈။ ဟုတ်သည်မှန်သည်ကို မဟုတ်မမှန်သိမှု၊

၉။ မဟုတ်မမှန်သည်ကို မဟုတ်မမှန်သိမှု၊

၁၀။ မဟုတ်မမှန်သည်ကို ဟုတ်မှန်သည်ဟု သိမှု–
စသည်တို့ကို ဆိုလိုသည်။

ထိုစကားခ္ဍ ဟုတ်သည်မှန်သည်ကို ဟုတ်မှန်တိုင်းသိမှုဆိုသည်ကား နေ့အခါ၌ တုံးကိုတုံးမှန်းသိမှု၊ တိုင်ကိုတိုင်မှန်းသိမှုစသည်တည်း။ ဟုတ်သည်မှန်သည်ကို မဟုတ်မမှန်သိမှုဆိုသည်ကား ညဉ့်မှောင်တွင်းခ္ဍ တုံး, တိုင်ကိုပင်လူဟုသိမှုစသည်တည်း။

ထိုအတူ မျက်စိမလည်သူမှာ အရှေ့ကို အရှေ့ဟု, အနောက်ကို အနောက်ဟု သိမှုစသည်တည်း။ မျက်စိလယ်သူမှာ အရှေ့ကိုအနောက်ဟု, အနောက်ကိုအရှေ့ဟုသိမှု၊ လူကောင်းတို့မှာ မီးကိုမီးဟု၊ ရွှေကိုရွှေဟုသိမှု၊ လူရှုးတို့မှာ မီးကိုရွှေဟု, ရွှေကိုမီးဟုသိမှု စသည်တည်း။

ပညာခ္ဍ ပသဒ္ဒါသည် = ပကာရအနက်ကို ဟော၏၊ အထူးအပြားသိခြင်းကိုဆိုလို၏၊ အထူးအပြားသိခြင်းဆိုသည်မှာလည်း သညာ၏သိခြင်း ဝိညာဏ်၏သိခြင်းတို့သည် ခပ်သိမ်းသောသတ္တဝါတို့၏ ပကတိအရှိုးသိ အစဉ်သိဖြစ်ကြကုန်၏၊ ထိုအသိနှစ်မျိုးတို့ကိုလွန်၍ ခက်ခဲနက်နဲသော

အရေးအခွင့်တို့၌ အမှန်အကန်သိခြင်းကို အထူးအပြားသိခြင်းဆိုသည်။ ဤသိခြင်းကို သညာသိ, ဝိညာဏ်သိတို့က ချီးမွမ်းအံ့သြကြရ၏၊ သညာသိခြင်းသည်လည်း–

၁။ မိရိုးဖလာနှင့်ပြီးသောသညာသိ၊

၂။ ပိဋကတ်ကျမ်းဂန်ရှိတိုင်းကို သင်ကြား အား ထုတ်သဖြင့် ပိဋကတ်ကျမ်းဂန်ရှိသည့်အတိုင်းကို အစေ့အစပ် မှတ်မိသဖြင့် ပြီးသောသညာသိ–

ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိ၏။

ထိုသင်ကြားအားထုတ်သဖြင့် ပိဋကသုံးပုံကို အကုန်အစင်တတ်သော်လည်း သဘောဘက်ကို ပေါက်ရောက်အောင် မကြုံမစည်နိုင်မူ၍ ကျမ်းဂန်ရှိတိုင်း ပြောတတ် ဟောတတ်ရုံမျှသာ တတ်ခဲ့သော် သညာတတ်သညာသိပင်ဖြစ်၏၊ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင်–

ဝိညာဏ်ပညာတို့သည် မိမိ၏အရာတို့၌ မိမိတို့နှင့် ဆိုက်တိုက်လာသမျှ အာရုံတို့ကို ဖော်ပြတတ်ကြကုန်၏၊ မှတ်မိအောင်ကား မပြုတတ်ကြကုန်။

၁။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် စက္ခုဒ္ဒါရတို့၌ ဆိုက်တိုက်လာသမျှသော ရူပါရုံတို့ကို မြင်မှုနှင့်ဖော်ပြ၏။

၂။ သောတဝိညာဏ်သည် သောတဒ္ဒါရတို့၌ ဆိုက်တိုက်လာသမျှသော သဒ္ဒါရုံတို့ကို ကြားမှုနှင့်ဖော်ပြ၏။

၃။ ဃာနဝိညာဏ်သည် ဃာနဒ္ဒါရ၌ ဆိုက်တိုက်လာသမျှသော ဂန္ဓာရုံတို့ကို နံမှုနှင့်ဖော်ပြ၏။

၄။ ဇိဝှါဝိညာဏ်သည် ဇိဝှါဒ္ဒါရတို့၌ ဆိုက်တိုက်လာသမျှသော ရသာရုံတို့ကိုလျှက်မှုနှင့် ဖော်ပြ၏။

၅။ ကာယဝိညာဏ်သည် ကိုယ်အင်္ဂါတို့၌ ဆိုက်တိုက်လာသမျှသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ကို ထိမှုသိမှုနှင့်ဖော်ပြ၏။

၆။ မနောဝိညာဏ်သည် ဘဝင်ဟူသော မနောဒ္ဓါရ၌ ဆိုက်တိုက်လာသမျှသော ဓမ္မာရုံတို့ကို ကြုံမှုသိမှုနှင့်ဖော်ပြ၏။

(ဝိညာဏ်ခြောက်ပါးတို့က ဖော်ပြသမျှဘို့ကို သညာကအမှတ်ပြု၏)

ပညာသည်လည်း–မိမိအရာ၌ ဆိုက်တိုက်လာသမျှတို့ကို ဖြောင့်မှန်စွာ ဖော်ပြ၏။ ပညာဖော်ပြသမျှတို့ကို သညာက အမှတ်ပြု၏။

ဒိဋ္ဌိသည် ပညာ၏အရာတို့၌ မဟုတ်, မမှန်ရာတို့ကို ဖော်ပြ၏၊ ဒိဋ္ဌိဖော်ပြသမျှကို သညာက အမှတ်ပြု၏။

(ဤသို့လျှင် သညာသည် ဒိဋ္ဌိတို့၏ နောက်လိုက်နောက်ပါဖြစ်၏)

စားပွဲထိုင်ကြရာ၌– စားပွဲပေါ်တွင်ရှိသမျှသော စားဖွယ်သောက်ဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို ဘယ်နေရာ၌ ရှိသည်ဟု စက္ခုဝိညာဏ်ကဖော်ပြ၏၊ စက္ခုဝိညာဏ်၏အလိုမှာ စားဆဲသောက်ဆဲအခါ၌ ထိုဆိုဝတ္ထုကို မြင်ရ၏၊ စားသောက်ရှိပြီးသောအခါ၌ ဘယ်ဟာမျိုးကို စားသောက်ရသည်ဟု ပြန်၍ပြောဆိုနိုင်ကြရန် မရှိ၊ သညာ၏ အတွက်ခြောင့်သာ ပြန်၍ ပြောဆိုနိုင်ကြ၏။

စာပေကျမ်းဂန်တို့ကို ကျက်အံ့ကြရာ၌–စက္ခုဝိညာဏ်သည် စာလုံးတို့ကို အစဉ် အတိုင်း ဖော်ပြ၏၊ သညာက အစဉ်အတိုင်း အမှတ်ပြု၏၊ စက္ခုဝိညာဏ်အလိုသော် အစဉ်အဘိုင်း မြင်ရရုံမျှသာ ရှိရာ၏။ ပြီးလျှင်အကုန် အစဉ် ကွယ်ပျောက်ရာ၏၊ အနှစ်တနာတိုင်တိုင် ကျက်အံ နေဒသာ်လည်း စာရသည်ဟူ၍မရှိရာ၊ သညာအတွက်ကြောင့်သာ တခေါက်ထက်တခေါက် မှတ်မိသဖြင့် စာရမှု ဖြစ်လာ၏။

(ပညာ ဒိဋ္ဌိအရာတို့မှာလည်း ဤနည်းတူမှတ်လေ)

ဝိညာဏ်နှင့်ပညာဒိဋ္ဌိတို့၌– "မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာဓမ္မာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ" ဟူသော မ္မေပဒပါဋ္ဌိတော်နှင့် အညီ ပညာဒိဋ္ဌိတို့၏ အရာတို့၌လည်း ဝိညာဏ်သည် ပညာဒိဋ္ဌိတို့၏ ရှေဆောင်ရှေသွားဖြစ်၍ ပညာဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံတို့ကို ထွန်းပြ၏၊ ဥပမာကား–

၁။ ညဉ့်အခါ၌ မီးထွန်းကြရာ ဝိညာဏ်သည် မီးတောက်နှင့်တူ၏၊

၂။ ပညာဒိဋ္ဌိတို့သည် အိမ်သူအိမ်သားတို့နှင့် တူကုန်၏၊

၃။ အာရုံခြောက်ပါး တရားသဘောတို့သည် အိမ်တွင်းရှိအထည်ဝတ္ထုတို့နှင့်တူကုန်၏၊

ထိုသုံးမျိုးတို့တွင်—

မီးတောက်သည် ထိုအထည်ဝတ္ထုတို့ကို ထွန်းပြလေ၏၊မိမိသည်မူကား တစုံတခုကိုမျှ မမြင်တတ်၊ မသိတတ်၊ အိမ်သူအိမ်သား တို့သည်ကား ထိုအထည်ဝတ္ထုတို့ကို အကုန်မြင်ကြ သိကြကုန်၏။

ထိုအတူ–

ဝိညာဏ်သည် အာရုံ ၆ ပါး တရားသဘောတို့ကို ရှေဆောင်ရှေသွားကိစ္စနှင့် ထွန်းပြ၏၊ မိမိသည်မူကား ပညာအမြင်မျိုး ဒိဋ္ဌိအမြင်မျိုးနှင့် မြင်တတ် သိတတ်သည်မဟုတ်။

သဗ္ဗညုတဉာဏ် ဘော်ကြီးပင်ဖြစ်သော်လည်း ဝိညာဏ်ရှေဆောင်ရှေသွား မရှိက တစုံတခုသောဓမ္မကိုမျှ အာရုံမပြုနိုင်၊ ဥပါဒ်ကိစ္စနှင့် ဖြစ်ခြင်း ငှာပင် မတတ်နိုင်။

ဤဥပမာ၌ မီးတောက်သည် ရုပ်တရားဖြစ်၍ အထည်ဝတ္ထုတို့ကို အလင်းကိစ္စနှင့် ထွန်းပြ၏၊ သိမှုကိစ္စနှင့် မပြနိုင်၊ဝိညာဏ်သည်မူကား နာမ်တရားဖြစ်ပေ၍ အာရုံကို သိမှုကိစ္စနှင့် ထွန်းပြပေ၏၊ မနက်နဲသော ပညာ, ဒိဋ္ဌိတို့၏နောက်လိုက်ဖြစ်သော သညာရှေသွားဖြစ်သော ဝိညာဏ်တို့သည်

မနက်နဲ့ကြကုန်၊ နက်နဲသော ပညာ,ဒိဋ္ဌိ၏ နောက်လိုက်ဖြစ်သော သညာ၏ရှေ့သွားဖြစ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် နက်နဲကြကုန်၏ ပညာ, ဒိဋ္ဌိနှင့် မယှဉ်သော သညာဝိညာဏ်ဘို့သည်လည်း ရှိကြကုန်၏၊ ဤစကားဌ ဒိဋ္ဌိကိုထည့်သွင်း၍ ဆိုသည်မှာ မှားသောအဖို့၌ သိမှုမြင်မှုမျိုးဖြစ်၍ ထည့်ဝင်းလိုက်သည်။

(ဤကား-သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာဟူ သောသိမှု ၃-ပါးတို့၏ခြားနား ပုံကိုပြဆိုခြင်းတည်း)

အဌကထာ, ဋီကာတို့၏ အာဘော်

အဌကထာ, ဋီကာတို့၌ သညာ၏သိခြင်းသည် သူငယ်တို့၏ ရှေကို သိခြင်းနှင့်တူ၏၊ဝိညာဏ်၏သိခြင်းသည် ရပ်သူရှာသား လူကြီးလူကောင်း တို့၏ ရှေကိုသိခြင်းနှင့်တူ၏၊ ပညာ၏သိခြင်းသည် ရှေ့ပန်းထိမ်သည်တို့၏ ရှေကိုသိခြင်းနှင့်တူ၏ဟူ၍—တရပ်။

သညာသည် လောကီရေးရာ၌ သိ၏၊ အနိစ္စသဘော၊ ဒုက္ခသဘော၊ အနတ္တသဘောတို့ကို ပေါက်ရောက်အောင် မသိနိုင်၊ဝိညာဏ်သည် လောကီ ရေးရာ၌လည်း သိတတ်၏၊ အနိစ္စသဘော၊ ဒုက္ခသဘော၊ အနတ္တသဘော တို့ကိုလည်း ပေါက်ရောက်အောင် ကြံနိုင်သိနိုင်၏၊ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ် သို့မူကား မပေါက်မရောက်နိုင်၊ ပညာသည်မူကား လောကီရေးရာတို့၌ လည်း သိတတ်၏၊ အနိစ္စသဘော, ဒုက္ခသဘော, အနတ္တသဘောတို့ကို လည်း ပေါက်ရောက်အောင် သိနိုင်၏၊ မဂ်ဉာဏ်,ဖိုလ်ဉာဏ်ကိုလည်း ပေါက် ရောက်နိုင်၏-ဟူ၍-တရပ်လာ၏။

မောင်ရှေစံအောင် ထင်မြင်ချက်မှာမူကား-သ ညာ သည် အာရုံ ကို သိတတ်ရုံမျှသာဖြစ်၏၊ အာရုံ၏ နက်နဲသော သဘောကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သည်မဟုတ်၊ အာရုံ၏သဘောမျိုးတို့တွင်လည်း ရှုပ်တရား, နာမ်

တရားဟူသော ပရမတ္ထတရားတို့၏ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တသဘောများသည် အလွန်နက်နဲ၏၊ ထိုးထွင်းသော ပဋိဝေဓဉာဏ်၏ အရာသာဖြစ်၏၊ ထိုအရာများကို ဝိညာဏ်သည် ပေါက်ရောက်အောင် သိနိုင်လိမ့်မည်မထင်၏။

(ဤကား မောင်ရွှေစံအောင်၏ ထင်မြင်ချက်တည်း)

အဖြေမူကား–ဝိပလ္လာသတရား ၃-ပါးတို့တွင် သညာဝိပလ္လာသထက် စိတ္တဝိပလ္လာသ နက်နဲ၏၊ ထို့ကြောင့် သညာဝိပလ္လာသကို "မရိစိကုပမာသညာ"ဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။

(သညာသည် တံလျှပ်နှင့် တူ၏ ဟူလို)

စိတ္တဝိပလ္လာသကို "မာယုပမဥ္ဇဝိညာဏံ"ဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။

(ဝိညာဏ်သည် မျက်လှည့်နှင့်တူ၏ ဟူလို)

တံလျှပ်ဥပမာသည် တိမ်၏၊မျက်လှည့်ဥပမာသည် နက်နဲ၏၊ဤသို့လျှင် မိစ္ဆာပက္ခ၌ သညာ၏သိမှုသည် သေးငယ်၏၊ ထွေထွေလာလာကြံဖန်တတ်သည်မဟုတ်၊ ဝိညာဏ်၏ သိမှုသည် ကြီးမား၏၊ ထွေထွေလာလာမှောက်မှားစွာ ကြံဖန်တတ်၏။

ထို့ကြောင့် ဗောဓိပက္ခိယဘရားတို့၌ ဝိညာဏ်သည်သာလျှင် စိတ္တိဒ္ဓိပါဒအမည်နှင့်ပါဝင်၏၊ သညာသည် တစုံတခုသောကိစ္စနှင့်မျှ မပါဝင်လေ၊ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌ သညာ၏အသိထက် ဝိညာဏ်၏ အသိက ကြီးမားသည်ကို ပြဆိုကြပေကုန်သည်။

"ဝိညာဏ်သည် အနိစ္စသဘော, ဒုက္ခသဘော, အနတ္တသဘောတို့ကို ပေါက်ရောက်အောင် ကြံနိုင်, သိနိုင်သည်"ဟူသောစကား၌လည်း အနိစ္စသဘောသည် အကြမ်း, အလတ်, အနု ၃-မျိုးရှိ၏၊ ထို ၃-မျိုးတို့တွင်–

၁။ မျက်မြင် ကိုယ်တွေ့တို့ကို သက်သေပြု၍ သိမြင်ထင်လင်းနိုင်ကောင်းသော ရုပ်အနိစ္စ, နာမ်အနိစ္စများသည် အကြမ်းမည်၏၊

ဥပမာကား-

လူတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်ဘို့၌ အဆင်း, အသံ, အပူ, အအေး, သုခ ဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ, သောမနဿ, ဒေါမနဿ အစရှိသည်တို့သည် ဖောက်ပြန် ပျက်ပြား ပြောင်းလဲခွင့်ရှိတိုင်း ပြောင်းလဲ၍ နေကြမူတို့ပေတည်း၊ ဤကဲ့သို့သော အနိစ္စအကြမ်းများသည် မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ဟု ဆိုအပ်သော ဝိညာဉ်၏ အရာမှာပင် ထင်လင်းစွာ သိမြင်နိုင်ကောင်း၏၊ သညာသည်မူကား ထွေထွေလာလာ ကြံဖန်ခြင်းမရှိဖြစ်၍ ဤကဲ့သို့သော အနိစ္စအကြမ်းကိုမျှ မိမိ၏ အစွမ်းသတ္တိအားဖြင့် ပေါက်ရောက်အောင် ကြံဖန်တတ်သော တရားမဟုတ်။

၂။ အနိစ္စလတ်ဆိုသည်ကား – ဣရိယာပုထ်တို့၏ ပြောင်းလဲမှုတို့ကို ကိုယ်တွေ့ မျက်မြင်တွေ့ ထင်ကြရသဖြင့် ထင်ရှားလှုက်နေသော ရူပ်, နာမ်, ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စသဘောမျိုးကို ဆိုသတည်း၊ ထို အနိစ္စလတ်မျိုးသည်လည်း ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် ဝိညာဏ်၏ ကြံဖန်မှုနှင့်ပင် ထင်ရှားနိုင်ရာ၏၊ ဝိညာဏ်ဆိုသော်လည်း ဘုရားဟော ဒေသနာကို ကြားနာဖူးသူတို့၏ ဝိညာဏ်ကိုယူလေ။

၃။ အနိစ္စနုဆိုသည်ကား- ဝိညာဏ်၏ အရာဖြစ်သော အနိစ္စကြမ်း, အနိစ္စလာဘ်တို့ကို အထောက်အထားပြု၍ အနု, အနုထက်အနုတို့ကို အဆင့်ဆင့်သိမြင်ကြရာ၌၊ ထင်မြင်ရသော အနိစ္စသဘောမျိုးကို ဆိုသတည်း။ ဥပမာကား-

ကြာမြင့်စွာ နေထိုင်ရာ၌ အတော်ကြာခဲ့လျှင် ညောင်းညာမှု ထင်ရှား၍လာ၏၊ ထိုသို့ထင်ရှား၍ လာသောညောင်းညာမှုတို့ကို ကိုယ်တွေ့ဒိဋ္ဌဟုခေါ်၏၊ ဝိညာဏ်၏သိမှုနှင့်ပင် သိနိုင်၏၊ ထိုသို့ ထင်ရှား၍လာသော ညောင်းညာမှုကိုတွေ့ကြုံကြရသဖြင့် ထိုင်စမှ

စ၍ ညောင်းရုပ်မျိုး၊ ညာရုပ်မျိုး အစဉ်အတိုင်း အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်ပွားများ ပြောင်းလဲ၍ အနိစ္စအချက်တွေ တရှရှဖြစ်နေသည်ကို ညာဏ်ထဲတွင် သိမြင်နိုင်၏။

ဤကား အနိစ္စအနုတည်း၊ သိမ်မွေ့နက်နဲသည်ကို အနုဟုဆိုသည်၊ ဤအနိစ္စ အနုဆိုသည်ကား – ဝိညာဏ်၏ အရသာမဟုတ်၊ ပညာ၏ အရသာပေတည်း။

(အနိစ္စကြမ်းကို ထင်မြင်ခဲ့လျှင် ဒုက္ခကြမ်း၊ အနတ္တကြမ်းတို့ကို ထင်မြင်တော့သည်၊ အနိစ္စလတ်ကို ထင်မြင်ခဲ့လျှင် ဒုက္ခလတ် အနတ္တလတ်တို့ကို ထင်မြင်ခဲ့တော့သည်၊ အနိစ္စနုကို ထင်မြင်ခဲ့လျှင် ဒုက္ခနု အနတ္တနုတို့ကို ထင်မြင်တော့သည်)

ဒုက္ခဆိုသည်ကား။ ။ဘယဋ္ဌေနဒုက္ခကို ဆိုလိုသည်၊ဥပမာကား–ပင်လယ်ကျွန်း၌ ပျက်လတ္တံ့သော သင်္ဘောကို စီးမိသောသူတို့သည် မြန်မြန်ကြီးပျက်မည်ကို မြင်ကြလေလေ စိတ်အပူကြီးပူရန် ဘယဋ္ဌဒုက္ခ ကြီးကြီးမားမား ဖြစ်လေသကဲ့သို့ အနမတဂ္ဂသံသရာ ထိုသမုဒ္ဒရာကြီးအတွင်း၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်သင်္ဘောကိုစီး၍ နေကြရကုန်သောသူတို့သည် ရုပ်, နာမ် ဓမ္မတို့၏ မြန်မြန်ကြီးပျက်မှုကို ထင်မြင်လေလေ သင်္ခါရဒုက္ခဘေး၊ ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခဘေး ကြီးမားလေလေ ထင်မြင်ကြကုန်၏၊ ထိုသုံးပါးတို့တွင် အကြမ်း အလတ်တို့ကို ထင်မြင်နိုင်ရုံမျှနှင့် အနုသယ ကိလေသာတို့ကို မပယ်နိုင်သေး၊ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်မပေါက်နိုင်သေး၊ အနုကို ထင်မြင်နိုင်ကြမှသာလျှင် အနုသယကိလေသာတို့ကို ပယ်နိုင်၏၊ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်ပေါက်နိုင်၏၊ထို့ကြောင့် အဌကထာဋီကာတို့၌—

ဝိညာဏ်၏ သိမှုသည် လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို ပေါက်နိုင်၏၊ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်သို့မူကား မပေါက်နိုင်၊ ပညာ၏သိမှုသည်သာလျှင် မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်သို့ ပေါက်ရောက်နိုင်သည်–

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုကြလေကုန်သည်။

(ဤကား–အဌကထာဌီကာကျမ်းတို့၏ အာဘော်ကို ပြဆိုချက်ပေတည်း)

ဤအရာ၌ စောဒနာရန်ရှိသည်ကား– သတ္တဂုံတ္တရပါဋိတော်နောက်ဆုံးဝဂ်၌–

ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ အဘိညာယ သတ္တဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ကတမေ သတ္တ အနိစ္စသညာ အနတ္တသညာ အသုဘသညာ အာဒီနဝသညာ ပဟာနသညာ ဝိရာဂသညာ နိရောဓသညာ–

စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဆက္ကဂုံတ္တရပါဋိတော် နောက်ဆုံးဝဂ်၌လည်း—

ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ အဘိညာယ ဆဓမ္မာ ဘဝေတဗ္ဗာ၊ ကတမေ စ အနိစ္စသညာ အနိစ္စေဒုက္ခသညာ ဒုက္ခေအနတ္တသညာ၊ ပဟာနသညာ ဝိရာဂသညာ နိရောဓသညာ—

စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း သုတ်ပေါင်းများစွာလာ၏။ ဤသို့လာသောကြောင့် သညာ၏ သိခြင်းသည်လည်း ဝိညာဏ်၏ သိခြင်းကဲ့သို့ လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို ပေါက်ရောက်နိုင်၏ဟူ၍ ဆိုရန်ရှိ၏။

အဖြေကား = သညာ၏သိခြင်းမည်သည် ဝိညာဏ်၏သိခြင်း ပညာ၏သိခြင်းတို့ကို စွဲမြဲစေတတ်၏၊ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးအရာ၌ ထိုနှစ်ပါးသော သိခြင်းတို့ကို စွဲမြဲစေခြင်းငှာ သညာကိုပွားစေရမည်ဟူ၍ ဟောတော်မူသည်၊ အသိအမြင်မပေါက်သေးသော လက္ခဏာရေးအချက်တို့၌ သညာ၏ကိစ္စသက်သက်နှင့် အသစ်အသစ် အသိအမြင်တိုးပွားစေရန် ဟောတော်မူသည်မဟုတ်။

အနိစ္စသညာ ဘာဝေတဗ္ဗာ ဟူသည်ကား အသိအမြင် **အသစ်အ**သစ်တိုးပွားအောင် ပွားများစေမှုကို ဆိုလိုရင်းမဟုတ်၊ သတိပဋ္ဌာန်အရာ၌ သတိပဋ္ဌာန်ကို ပွားများစေမှုကဲ့သို့ မမေ့မပျောက် မလစ်မလပ်ရအောင် အထပ်ထပ်ပွားများစေမှုကို ဆိုလိုသည်၊ သညာကို အထပ်ထပ်ပွားများစေခဲ့လျှင် အသစ်အသစ် အသိအမြင် တိုးပွားစေမှုဟူသော ဝိညာဏ်ကိစ္စ ပညာကိစ္စတို့လည်း အထူးအားရှိကြကုန်လတ္တံ့။

(ဤကား အဋ္ဌကထာဋီကာကျမ်းဂန်တို့နှင့် ပါဠိတော်တို့ကို ညှိနှိုင်းချက်တည်း)

နယ်ပိုင်ဝန်ထောက် မောင်ရွှေစံအောင်ထံ ပြန်ကြားချက်

မောင်ရွှေစံအောင်ထံမှ ရောက်ရှိသည့် သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာ၏ သုံးပါးစိစစ်ချက်များကို အသေအချာကြည့်ရှုရာ မောင်ရွှေစံအောင် အလိုမှာ–

"အနိစ္စ,ဒုက္ခ,အနတ္တ လက္ခဏာရေးမည်သည် အကြမ်းပင် ဖြစ်သော်လည်း ပညာသိ၏ အရာသာ ဖြစ်သင့်သည်၊ ဝိညာဏ်၏ အရာ မဖြစ်သင့်ရာ"။တချက်။

အဋ္ဌကထာ၌–

"ဝိညာဏ်သည် လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို ပေါက်ရောက်စေနိုင်၏၊ မဂ်ဖိုလ်ပေါ် ပေါက်၍ လာအောင်ကား မစွမ်းနိုင်"

ဟူသော စကားမှာလည်း လက္ခဏာရေးအလင်းပေါက်မှု, မဂ်ပေါက်, ဖိုလ်ပေါက်မှုသည် ပညာသိ၏ အရာသာဖြစ်သော်လည်း ဝိညာဏ်သည် ထိုပေါက်မှုနှစ်ပါးမှာလည်း ပညာ၏ ရှေ့ဆောင် ရှေ့သွား ကိစ္စနှင့်ပါရလျက်ရှိ၏၊ ထိုနှစ်ပါးတွင်မူကား လက္ခဏာရေးအရာမှာ ဝိညာဏ်၏ ကိစ္စသည် ပြောစလောက်အောင်ပင် ရှိသေး၏၊ မဂ်,ဖိုလ်ပေါက်မှုမှာမူကား ဝိညာဏ် ကိစ္စသည် ပြောစလောက်အောင် မရှိပြီ။

ဥပမာကား–ညဉ့်အခါ ရွှေလသာခိုက်မှာ ပိုးစုန်းကြူး၏ အရောင်သည် လရောင်တွင်းမှာပင် ပြောစလောက်အောင် ပေါ်နိုင်သေး၏၊ နေ့အခါ နေရောင်တွင်းမှာမူ ပြောစလောက်အောင် မပေါ်နိုင်ပြီ။

(ဤဥပမာအတိုင်း ၎င်းအဋ္ဌကထာစကားမှာယူလို၏ မောင်ရွှေစံအောင်)

ဆရာတော်၏ ဉာဏ်မှာလည်း မောင်ရွှေစံအောင် ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ကာ ပင် သွား၏၊ သို့ရာတွင်–

(၁) လက္ခဏပဋိဝေဓံ ပါပေတုံ သက္ကောတိ၊ မဂ္ဂဖလာပါတုဘာဝံ ပါပေတုံ နသက္ကောတိ–

ဟူသော အဌကထာ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကြီးကို အလွန် ပေါ့လျော့၍ သွားအောင် မရှောင်ရှားသာချေဟု မြော်မိသည်။တချက်။

(၂) စိတ်ဝိညာဏ်မည်သည် အာရုံအသစ်အသစ်ကိုလည်းရှာကြံတတ်သည်ဖြစ်၍ ဒိဋ္ဌ,သုတ,ဥပနိဿယ အားပေး အားမြောက်ကောင်းခဲ့လျှင် လက်နက်ကိရိယာ အဆန်းတကြယ် ကြံဖန်လုပ်ဆောင်ခြင်း အစရှိသော မိစ္ဆာဉာဏ်၏အရာဖြစ်သော အကုသိုလ်အမှုမျိုးတို့၌လည်း လောကတွင် ခက်ခဲနက်နဲသောအရာကြီးများကိုပင် ပေါက်ရောက် အထမြောက်အောင် ကြံဖန်လုပ်ဆောင်နိုင်ကြသည်များကိုလည်း တွေ့မြင် ကြားသိ ရှိနေကြသည်။တချက်။

(ဤစကား၌ "မိစ္ဆာဉာဏ်" ပုဒ်ကိုဖွင့်ရာ အဌကထာမှာ "ပါပကြိယာသု ဥပါယစိန္တာဝသေန ဥပ္ပန္နော မောဟော မိစ္ဆာဉာဏ်နာမ" ဟူ၍မောဟကို မိစ္ဆာဉာဏ်ဆိုလို၏၊ မူလဋီကဆရာကား ဆန်းကြယ်သောဝိတက်ကို မိစ္ဆာဉာဏ်ဆိုလို၏၊ ဆရာတော်၏ အလိုကား ဆန်းကြယ်သော စိတ်ဝိညာဏ်ကို မိစ္ဆာဉာဏ်ဆိုလို၏။)

(၃) မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါတို့၏ အဆင်မျိုး၊ သဏ္ဌာန်မျိုး၊ အနန္တဆန်းကြယ်မှုကို ဥဒါဟရုဏ်ထုတ်ပြတော်မူ၍ ထိုတိရစ္ဆာန်သတ္တဝါစု အနန္တဆန်းကြယ်မှုကို စိတ်သည်ပင်ပြုလေ၏၊ ထိုတိရစ္ဆာန်သတ္တဝါစု အနန္တဆန်းကြယ်မှုထက်ပင် စိတ်သည် ပိုလွန်၍ ဆန်းကြယ်နိုင်သေးသည်ဟု ဟောတော်မူသည်များကို မြော်မိသည်။ တချက်။

အနိစ္စကြမ်း, ဒုက္ခကြမ်း, အနတ္တကြမ်းဆိုသည်မှာလည်း ဝိညာဏ်၏နယ်တွင်းမှာပင် သ်မြင်တွေ့ရှိ၍နေကြသော အနိစ္စမျိုး, ဒုက္ခမျိုး, အနတ္တမျိုးတို့ကို ဆိုလိုပေသည်၊ ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် နားကြားတို့နှင့် အများသိကြသော အနိစ္စမှု, ဒုက္ခမှု, အနတ္တမှုတို့ကား ဝိညာဏ်၏ နယ်တွင်း၌ရှိသည်၊ သေလောက်သော ဘေးနှင့် တွေ့ရှိခဲ့လျှင် ဘယ်အခါမဆို သေရခြင်း၊ အိုခွင့်ဆိုက်လျှင် အိုရခြင်း၊ နာခွင့်ဆိုက်လျှင် နာရခြင်းတို့ပေတည်း။

အလတ်ဆိုသည်ကား–ထိုအကြမ်းတို့ထက် အတန်ငယ် သိမ်မွေ့သော ဣရိယာပုထ် ကြီးငယ်ပြောင်းလဲခြင်း၊ အပူအအေး ပြောင်းလဲခြင်း၊ အာဟာရအတွက် ပြောင်းလဲခြင်း၊ သောမနဿ, ဒေါမနဿအတွက် ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဤကဲ့သို့သော ရုပ်,နာမ်တို့၏ပြောင်းလဲခြင်းများကို အနိစ္စလတ်, ဒုက္ခလတ်, အနတ္တလတ်ဟု ဆိုသည်၊ ထိုသို့ပြောင်းလဲခြင်းသည် ကိုယ်တွေ့ဒိဋ္ဌဖြစ်ကြ၍ ဝိညာဏ်နယ်ဟူ၍ ဆိုပေသည်။

သို့ရာတွင် ပကတိ မိမွေးတိုင်း, ဖမွေးတိုင်း အနေအထားအားဖြင့် ရုပ်ဟူ၍ နာမ်ဟူ၍ မသိကြ၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စမှု, ဒုက္ခမှု, အနတ္တမှုဟူ၍ မသိကြ၊ မသိကြသော်လည်း အမှုမှာ ဝိညာဏ်သိ၏ နယ်တွင်းမှာဖြစ်၍ ရုပ်နာမ်ပေါ်အောင် ခွဲခြမ်း၍ ပြောခဲ့လျှင် ဝိညာဏ်သိနှင့် ကွဲပြားစွာ သိနိုင်ရန်ရှိပါ၏။

("အာရမ္မဏဝိဇာနာနလက္ခဏံ ဝိညာဏံ" ဟူသော စကား၌ အာရမ္မဏပုဒ်ကို ကံပုဒ်ထားသည်မှာ အာရုံဟူ၍ သိကာမတ္တမျှ ဖြစ်၍ထားသည်မဟုတ်၊ နာမ်တရားတို့၏ သဘောသတ္တိကိုပြဆိုရာတို့၌ "အာရမ္မဏ ဖုသနလက္ခဏော ဖဿော၊ အာရမ္မဏ ဝေဒယိတလက္ခဏာ ဝေဒနာ" အစရှိသဖြင့် များသောအားဖြင့် အာရုံကို ကံပုဒ် အာဓာရပုဒ် ထားမြဲဖြစ်ပေသည်။)

အာရမ္မဏသဒ္ဒါနှင့် ဆိုသည်ကို မြော်၍ ဝိညာဏ်သည် အာရုံကို အာရုံယူ၍ သိကာမျှသာဟု မဆိုသာပေ၊ မနောဝိညာဏ်သည်မူကား သုခကို သုခဟူ၍၊ ဒုက္ခကို ဒုက္ခဟူ၍၊ ဣဋ္ဌကို ဣဋ္ဌဟူ၍ အနိဋ္ဌကို အနိဋ္ဌဟူ၍ဖြစ်

သည်ကို အဖြစ်ဟူ၍၊ ပျက်သည်ကို အပျက်ဟူ၍၊ လူကို လူဟူ၍၊ နွားကို နွားဟူ၍၊ မြေကို မြေဟူ၍၊ ရေကို ရေဟူ၍၊ မီးကို မီးဟူ၍၊ ရွှေကို ရွှေဟူ၍၊ ငွေကို ငွေဟူ၍ သိသည်သာဖြစ်သည်။

သူတော်ကောင်းတရားကို ကြားနာရသော သူ၏ ဝိညာဏ်သည် ကုသိုလ်ကို ကုသိုလ်ဟူ၍၊ အကုသိုလ်ကို အကုသိုလ်ဟူ၍၊ လောဘကို လောဘဟူ၍၊ ဒေါသကို ဒေါသဟူ၍ သိသည်သာ ဖြစ်သည်။

လူ့လောက၌ အရပ်ဒေသအားလျော်စွာ အမျိုးအရိုးအားလျော်စွာ လုပ်ရေး ဆောင်ရေး ပြောရေး ဆိုရေးအသက်မွေးမှုအမျိုးမျိုးတို့မှစ၍ အချင်းချင်း ဒိဋ္ဌသုဘတို့နှင့် ပြီးစီးကြသော အသိအလိမ္မာမျိုးသည် သညာ ဝိညာဏ်တို့၏ကိစ္စပေတည်း။

ထိုအရေးတို့၏ အတွင်းမှာမူကား အချိုအချို့သော အချက်အရာတို့၌ဉာဏ်၏အချက်သည်း ပါ၏၊ ဉာဏ်၏အချက်မည်သည်ကား ကြံနိုင်ပေစွဟု ချီးမွမ်းရ နည်းယူ၍ နည်းခိုးရသော အရာမျိုးပေတည်း။

(ဤမျှလောက်သော စကားရပ်တို့ဖြင့် ဝိညာဏ်သည် အနိစ္စကြမ်း အနိစ္စလတ်တို့ကို ကြံနိုင်၏ဟူသောစကားရပ်တို့ကို အတည်ပြုလိုက်သည်။)

(သညာ,ဝိညာဏ် ပညာအဆုံးအဖြတ်ပြီး၏)

သစ္စာနှင့်မိစ္ဆာ။ ။ပရမတ္ထသံခိပ် ဋီကာ ၁တွင် မှန်သော သစ္စာသညာမှာ အနိစ္စသညာ၊ ဒုက္ခသညာနှင့် အနတ္တသညာဟူ၍ သုံးပါးမျှသာရှိကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ချတ်ယွင်း ဖောက်ပြန် မမှန်သောသညာများမှာ နိစ္စသညာ, သုခသညာ, အတ္တသညာ, သတ္တသညာ, ဣဘ္ဆိသညာ, ပုရိသသညာ စသောအားဖြင့် များပြားလှကြောင်းကို လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်။

၁။ ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီ၊ပ၊၁၄၄။

သညာနှင့်ခန္ဓဒေသနာ။ ။မှတ်သားမှုသညာကို ဆိုခဲ့သည့်အတိတ်သညာ အနာဂတ်သညာ အစရှိသည့် သညာအမျိုးမျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့်စုစည်းတော်မူကာ မှတ်သားမှုသညာအစု(သညာကွန္ဓာ)အဖြစ် ခန္ဓဒေသနာ (ခန္ဓာငါးပါး)တွင် သီးခြားထည့်သွင်း ဟောတော်မူသည်။

သညာကိုသီးခြားဟောခြင်းအကြောင်း။ ။တွေ့ထိမှုဖဿ စသည်တို့ကဲ့သို့ ပြုပြင်မှုအစု (သင်္ခါရကွန္ဓာ)တွင် ထည့်သွင်းဟောသင့်ပါလျက် မဟောပဲ သီးခြားဟောတော်မူရခြင်းမှာ သတ္တဝါတို့အား အနှစ်သာရ ရှာမရသည့် အနတ္တသဘောကို အထည့်ကိုယ်အမာခံ အနှစ်သာရအတ္တဟူ၍ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ထင်စေတတ်သော တရားစုတွင် မှတ်သားမှုသညာသည် အလွန်ကဲဆုံးဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှုသညာအတွက်ကြောင့် အနတ္တကိုအတ္တဟု ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်ထင်မှတ်မှုမျိုး ဖြစ်ရသည်[1]၊ ဤ၌ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်မှားယွင်းသော တရားဆိုသည်မှာ ဝိပွလ္လာသတရားတည်း။ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် မှားယွင်းခြင်းကို (၀၊) ဟုတ်သည် မှန်သည်ကို မဟုတ်မမှန်ဟု မှားယွင်းခြင်း၊ မဟုတ်မမှန်သည်ကို ဟုတ်မှန်သည်ဟု မှားယွင်းခြင်းကို ဝိပွလ္လာသသညာဟုခေါ်သည်။

ဝိပွလ္လာသတရား(၃)ပါး

(၁) အမှတ်မှားမှု (သညာဝိပွလ္လာသ)

(၂) အကြံအသိမှားမှု (စိတ္တဝိပွလ္လာသ)

၁။ ပရမတ္ထသံခိပ်၊ ဋီ၊ဒု၊၃၂၅၊၃၂၆၊၃၂၇။

(၃) အမြင်အယူမှားမှု (ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပလ္လာသ)
ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် သညာဝိပ္ပလ္လာသဌာ-

(၁) အနိစ္စဌာ နိစ္စဟု အမှတ်မှားခြင်း၊
(၂) အသုဘဌာ သုဘဟု အမှတ်မှားခြင်း၊
(၃) ဒုက္ခဌာ သုခဟု အမှတ်မှားခြင်း၊
(၄) အနတ္တဌာ အတ္တဟု အမှတ်မှားခြင်း၊

ဟူ၍ လေးမျိုးရှိ၏။ ထို့အတူ စိတ္တ,ဒိဋ္ဌိ ဝိပ္ပလ္လာသ တို့၌လည်း လေးမျိုး စီပင် ရှိသည်။

သညာဝိပ္ပလ္လာသဌာ တောသမင်ဥပမာ။ ။သညာ၏အမှတ်မှားပုံမှာ တခု သော တောကြီးအလယ်တွင် လယ်သမားတို့သည် စပါးခင်းမျှားလုပ်ကိုင်ထားကြ၏၊တောသမင်တို့သည် လယ်ရှင် ယောကျ်ားမရှိခင် စပါးခင်းသို့ လာ၍ အသီးအနှံတို့ကို စားတတ်ကြသည်၊ လယ်ရှင်သည် တောသမင်တို့ကို ကြောက်လန့်စေခြင်းငှာ မြက်ခြောက်တို့ကို လူသဏ္ဌာန်ပြုလုပ်၍ စပါးခင်းအလယ်၌ စိုက်ထား၏၊ ထိုလူရုပ်၌ မြက်ခြောက်တို့ကို လျှော်ဖြင့် ဖွဲ့စည်း၍ ကိုယ်သဏ္ဌာန် ဦးခေါင်းသဏ္ဌာန်,လက်သဏ္ဌာန်လုပ်၏၊ အိုးငယ်ကို ထုံးဖြူဖြင့် မျက်နှာသဏ္ဌာန်ရေး၍ ဦးခေါင်း၌ စွပ်ထား၏။ အဝတ်ဟောင်း, အင်္ကျီဟောင်းတို့ကို စွတ်၍ ထား၏၊ လက်တို့၌ လေးမြားတို့ကို ကိုင်စွဲ၏၊ တောသမင်တို့သည် စပါးခင်းသို့ စားသောက်ရန် ရောက်လာကြသောအခါ ထိုမြက်ခြောက်ရုပ်ကို မြင်ရလျှင် လူမဟုတ်သည်ကို လူအဟုတ်သင်မှတ်၍ ကြောက်လန့်ပြီး ထွက်ပြေးကြလေသည်။

ဤဥပမာတွင် တောသမင်တို့၌ ပကတိလူအသွင်ကို ရှေးအခါက မှတ်ခဲ့ဖူးကြ၏၊ ထိုအမှတ်သညာအတိုင်း မြက်ရုပ်ကို လူဟူ၍ မှတ်ကြပြန်၏၊ အမှတ်မှားကြ၏၊ သညာဝိပ္ပလ္လာသသည် ဤသို့ တောသမင်ဥပမာနှင့်တူ လေသည်။

ကြောင်ကြောင်မြင်လျက်နှင့် မှားကြပုံ။ ။ဟောသမင်တို့ ဤသို့ မှားကြပုံမှာ မျက်စိလယ်သောသူသည် နေထွက်နေဝင်ကြောင်ကြောင်မြင်လျက်နှင့် မှားကြခြင်းဖြစ်သည်၊ ကိုယ်ခန္ဓာတွင် အသုဘသဘော၊ အနိစ္စ,ဒုက္ခ, အနတ္တသဘောတို့သည် ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် အလွန် ထင်ရှား၏၊ ကြောင်ကြောင်မြင်မျိုးပင်ဖြစ်ပါသည်- သညာဝိပွလ္လာသသည် တောသမင်ကဲ့သို့ ကြောင်ကြောင်မြင်လျက် မှားတတ်၏၊ မှားမိပြန်လျှင်လည်း အလွန်ခိုင်မြဲတတ်ပါသည်၊ ပြောင်းလဲ၍ မရနိုင်အောင် ရှိတတ်ပါသည်၊ ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာသညာမျှားသည် ဘုရားအဆူဆူချတ်သော်လည်း ကျတ်ရန် ခဲယဉ်းလှကြောင်း မိန့်ဆိုကြသည်၊ စိတ္တဝိပွလ္လာသသည်မဟုတ်သည်ကို အဟုတ်ကြံ၍ လှည့်စားတတ်သောကြောင့် ဤသညာဝိပွလ္လာသထက် နက်နဲ၏၊ သို့ရာတွင် အကြောင်းယုတ္တိနှင့် ဖြေဖျောက်လျှင် ပြေပျောက်နိုင်ပါသေးသည်၊ သညာဝိပွလ္လာသကဲ့သို့ မခိုင်မြဲတတ်ပေ[1]။

လွန်ကဲသောတရားများ။ ။ပုထုဇဉ်တို့အား အထည်ကို အမာခံအနှစ်သာရမဟုတ်သော အနတ္တကို အထည်ကိုယ် အမာခံအနှစ်သာရ အတ္တဟု ဖောက်ဖေါက်ပြန်ပြန် ထင်စေတတ်သော တရားတို့တွင် သညာသည် အလွန်ကဲဆုံးဖြစ်၏၊ သညာအတွက်ကြောင့် အတ္တဝိပွလ္လာသဖြစ်ရသည်၊ သတ္တဝါတို့အား သုခဟူ၍ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ထင်စေတတ်သော တရားတို့တွင် ဝေဒနာသည် အလွန်ကဲဆုံး ဖြစ်သည်၊ ဝေဒနာအတွက်ကြောင့် သုခဝိပွလ္လာသဖြစ်ရသည်၊ သတ္တဝါတို့အား နိစ္စဟူ၍ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်ထင်စေတတ်သော တရားတို့တွင် စိတ်သည် အလွန်ကဲဆုံး ဖြစ်သည်၊ စိတ်အတွက်ကြောင့် နိစ္စဝိပွလ္လာသဖြစ်ရသည်၊ ဤသို့အားဖြင့် သညာသည် အနတ္တကို အတ္တဟု ထင်မှတ်ရာ၌

၁။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊ ၁။၂။

အလွန်ကဲဆုံးဖြစ်သောကြောင့် သတ္တဝါကို အတ္တဟုစွဲလမ်းကြရာ၌ အား ထားအပ်သော အားကိုးအပ်သော တရားစုတွင် သညာသည် အားအထား ရဆုံး အားအကိုးရဆုံးဖြစ်၏၊

မှန်၏၊ လောကသားတို့သည် မိမိတို့ သိသင့်သိထိုက်သည့်အရာ အတတ် ပညာများကို မှတ်သားခြင်းသညာဖြင့် အပြည့်အစုံတတ်မြောက်အောင် သင်ကြား မှတ်သားကြပြီး သိကြားလိမ္မာသော အတတ်ပညာရှင် အဖြစ် သို့ ရောက်သောအခါ မိမိကိုယ်ကို အထင်ကြီးလာကာ "ငါသည်လည်း အများနည်းတူ တတ်သည်ပင် အဘယ်သူက ငါ့ထက်သာလွန်တတ်ဦးမည် နည်း" ဟု ထင်မြင်ကြားမောက် ဘဝင် မြင့်လာကြ၏၊ ဤသည်မှာ သိကြား လိမ္မာမှု၊ မှတ်သားသိရှိမှုဟု ဆိုအပ်သည့်သညာကို အမွန်အမြတ်အတ္တကြီး တခုပြုလုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အတ္တဟူ၍ မှတ်ထင်အားကိုး အပ်သော တရားတို့တွင်သညာသည် အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ယင်းသညာကို အသီးအခြား ထုတ်နုတ်တော်မူ၍ ခန္ဓာတခုအဖြစ် သီးခြား ဟောခဲ့လေသည်[၁]။

သညာကို သီးခြားဟောရခြင်း အကြောင်းတမျိုး

သညာက ဝေဒနာအရသာပေါ်အောင် ကျေးဇူးပြုပုံ	နာမရူပပရိစ္ဆေဒကျမ်းအဆိုအရ သညာကို သီးခြားခန္ဓာတခုအဖြစ် ဟောရခြင်းမှာ သာယာ

တပ်မက်မှုတဏှာ၏အကြောင်းရင်းမှာ ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်သည်၊ ဝေဒနာက အရသာကို ခံစားသည့်အခါ မှတ်သားမှုသညာ အရေးကြီးသည်၊ သညာက အမျိုးမျိုး မှတ်လေလေ ခံစားမှုဝေဒနာမှာ အရသာရှိလေလေဖြစ်သည်[၂]။

၁။ ပရမတ္ထသံခိပ်၊ ဋီ၊ ဒု၊ ၃၂၆။ ၃၂၇။

၂။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ။

တီကောင်ကို ကြာဆံထင်မှတ်သည့်ဥပမာ။ ။ရှေးအခါက ကုန်သည်တစု တို့ ညမှောင်မှောင် ထမင်းတောင်းစားကြရာ အမျှင်အမျှင်သဏ္ဌာန်ရှိသော တီကောင်ဟင်းချိုကို ကြာဆံဟင်းထင်မှတ်သဖြင့် ကြာဆံဟင်းဟူသောသညာဖြင့် မြိန်ရှက်စွာ စားသောက်ကြပြီးနောက် အရသာ ရှိလှသောကြောင့် ကျန်သမျှကို နံနက်စာအတွက် ချန်ထားကြ၏၊ နံနက်လင်းသောအခါ တီကောင်တွေ ကိုမြင်ရ၍ အေ့အန်ကြသည်ဟုဆိုသည်၊ ဤ၌ မှားသည်ဖြစ်စေ မှန်သည်ဖြစ်စေ သညာက မှတ်သားတိုင်း ဝေဒနာမှာ အရသာရှိလေသည်။

မျက်မှန်စိမ်းတပ်၍ အစာကျွေးသည့်ဥပမာ။ ။တိရစ္ဆာန်ရုံမှမြင်းကျားကို အစာကျွေးနေပုံ **တ**မျိုးကို တွေ့ရဖူးသည်၊ ပထမ ကောက်ရိုးကျွေးသည်၊ မြင်းသည် အနည်းငယ်သာ စားသည်၊ ထိုအခါ အလုပ်သမားသည် ယင်းမြင်းကို မျက်မှန်စိမ်းတပ်ပေးပြီး ယခင်ကောက်ရိုးကိုပင် ပြန်ကျွေးရာ မြင်းသည် အားပါးတရ များစွာ စားသောက်သည်၊ ဤ၌ ပထမတကြိမ် ကောက်ရိုးကျွေးစဉ်က ခံစားမှုဝေဒနာမှာ အရသာမဲ့ပါပဲဖြစ်နေရာ မျက်မှန်စိမ်းတပ်ပေးလိုက်သောအခါ မှတ်သားမှုသညာက မျက်စိအကြည်တွင် ဝင်လာသည့်အတိုင်း စိမ်းစိုသော မြက်ပင်ကဲလေးများဟု မှတ်သားပေးလိုက်သဖြင့် ဝေဒနာမှာ အရသာပေါ်သွားလေသည်။

ဤသို့ ခံစားမှုဝေဒနာ အရသာပေါ်အောင် မှတ်သားမှုသညာက ကျေးဇူးပြုတတ်လေသည်၊ ထို့ကြောင့် သညာကို သီးခြားထုတ်တော်မူ၍ ခန္ဓဒေသနာကို ဟောတော်မူလေသည်။

သတ္တဝါနှင့်သညာ။ ။**သတ္တဝါ**တို့သည် အာရုံအမျိုးမျိုးကို သညာဖြင့် အမှတ်ပြုကြ မှတ်သားကြ၏၊ ကောင်းမှုကုသိုလ်ဆိုင်ရာကိုလည်း မှတ်သား၍ မဲကောင်းမှုအကုသိုလ်ဆိုင်ရာကိုလည်း မှတ်

၁။ သင်္ဂြိဟ်ဘာသာ ဋီကာ၊ ၅၈၆-၈၉။

ဗုဒ္ဓဘာဘိစမ္ဘာ(၁)၁၂ -ပ-မ-သ-စ

သားကြ၏၊ စင်စစ်အားဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ ဤမှတ်သားမှုသညာသည် ရေတက်နေကြသော သားသမင်တို့အား ရေအသွင် ထင်မှတ်အောင် ဟန်ဆောင်တတ်သည့် တံလျှပ်နှင့်တူသော သဘောတရားသာဖြစ်သည်၊ တရားသဘောအရ အမာခံအနှစ်သာရ ရှာမရပဲ ဆိုင်ရာဝတ္ထုအာရုံတို့ ပေါင်းဆုံသောအခါ ရုတ်တရက် ဖြစ်ပေါ်၍ ကွယ်ပျောက်တတ်သော သဘောမျှသာဖြစ်သည်။

တံလျှပ်ဥပမာနှင့်သညာ။ ။နေပူရှိန်ပြင်းထန်လှသည့် ဇန္ဓကာလတွင် မြစ်ကမ်းပါးတလျှောက် သဲသောင်ပြင်တို့၏ထက် ဝန်းကျင်ဝယ် ရေဟုထင်မှတ်ရသည့် တံလျှပ်ခေါ် နေရောင်လှိုင်းတွန့်များ ထနေသောအခါ အပူဒဏ်ကြောင့် ရေတက်နေကြသည့် သားသမင်များသည် ထိုတံလျှပ်ကို ရေထင်မှတ်ပြီး တံလျှပ်ရှိရာသို့ အပြေးအလွှားသွားနောက်ကြကုန်၏၊ တံလျှပ်သည် ရေမဟုတ်ပဲ ရေအသွင် ထင်နေရသော နေရောင် လှိုင်းတွန့်များသာဖြစ်၍ အစိုင်အခဲ အနှစ်ရှိသော အရာဝတ္ထုမဟုတ်၊ သားသမင်တို့ ရေထင်မှတ်ပြီး ထို,ဤ ပြေးလွှား ရှာဖွေကြသော်လည်း ရေတွေ့လိမ့်မည်မဟုတ်ပဲ နောက်ဆုံး မောဟိုက်ပင်ပန်းပြီး သေပွဲဝင်ရသည့်အထိ ဒုက္ခရောက်ကြရလေသည်။

အလားတူပင် မှတ်သားမှု သညာအစုသည် ဆိုင်ရာဝတ္ထုအာရုံတို့ ပေါင်းဆုံကြသည့်အခါ ရုတ်တရက်ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ကွယ်ပျောက်သွားသော သဘောသာဖြစ်သည်၊ အထည်ကိုယ် အမာခံအနှစ်သာရရှိသော တရားမဟုတ်၊ သတ္တဝါတို့အား ငါ, သူတပါး ယောကျ်း မိန်းမ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးထင်မှတ်အောင် ပြုလုပ်တတ်သော သဘောတရားသာဖြစ်သည်၊ ယင်းသည် တဆင့်ထက်တဆင့် ယောကျ်း, မိန်းမ စသော အမှတ်သညာကို ရင့်စေကာ သံသရာဝဋ္ဋအတွင်းမှ မလွှတ်ကင်းနိုင်အောင် နှိပ်စက်တတ်၏၊ စင်စစ်အားဖြင့် ငါ, သူတပါး ယောကျ်း မိန်းမစသည် ဝေါ်မှာလည်း အမာခံအနှစ်သာရ ရှာမရသော ရုပ်, နာမ်အစုမျှသာဖြစ်သည်[1]။

၁။ သံခိပ်၊ ဋီ၊ ဒု၊ ၃၂၉၊ ၃၃၀။

သညာပေါ့က ဒုက္ခဝေမည်။ ။မှတ်သားမှုသညာ အမျိုးအစား များကို သညာအကြောင်း သိကောင်းစရာများ အဖြစ် ဖော်ပြခဲ့သည်၊ ထိုဆိုခဲ့သည့် သညာအမျိုးအစားများ အနက် အောက်ဖော်ပြပါ သညာလေးမျိုးတို့၏ သဘောကို နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ရှင်းလင်းလိုပါသည်၊ ယင်းလေးမျိုးမှာ—

(၁) ဤကိုယ်ကာယ ခန္ဓာကိုယ်သည် ကျင်ကြီး, ကျင်ငယ်, ချွေး, တံတွေး, ချေးညှော်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပိုးမျိုးရှစ်ဆယ်တို့ ဖြင့်လည်းကောင်း အခါခပ်သိမ်း မတင့်တယ်၊ စက်ဆုပ်ဖွယ် ဖြစ်ပါလျက် တင့်တယ်လှပသည်ဟု အမှတ်မှားမှု =(အသုဘ-သုဘသညာ)၊

(၂) လူ.ဘဝ, လူ.အသွင် လူတို့အနေအထားအား ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နတ်ဘဝ, နတ်အသွင်, နတ်တို့အနေအထားအား ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဗြဟ္မာဘဝ,ဗြဟ္မာအသွင်,ဗြဟ္မာတို့အနေအထားအား ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ မည်သည့်ဘဝ မည်သည့်အသွင် မည်သည့်အနေအထား မည်သည့် အဆင့်အတန်းမျိုးနှင့်ဖြစ်စေကာ ရုပ်နှင့်နာမ် နှစ်တန်သော ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမျိုးသာဖြစ်နေကြောင်း တွေ့နိုင်၏၊ ဤရုပ် ဤနာမ် ဖြစ်ပေါ်နေမှုသည် ဝဋ္ဋဒုက္ခအစစ်သာ ဖြစ်ပါချေသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်ပါလျက် တမျိုးတဖုံ နည်းမျိုးစုံအောင် ကြိုးစား ပါက ချမ်းသာသုခကို ရနိုင် ခံစားနိုင်သည်ဟု အထင်မှား အမှတ်မှားနေမှု (ဒုက္ခ သုခသညာ)၊

(၃) သုံးဆယ့်တဘုံ သခ်ါရလောက အတွင်းဝယ် လူဟူ၍လည်း ကောင်း၊ နတ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မာဟူ၍လည်းကောင်း၊ ယောကျား,မိန်းမ,ပုဂ္ဂိုလ်,သတ္တဝါ ဟူ၍လည်းကောင်း အထည် ကိုယ် အတုံးအခဲ မြဲသော အမာခံ အနှစ်သာရ မရှိပါပဲလျက် နည်းမျိုးစုံအောင် ကြိုးစားပါက အမှန်မြဲသောသဘော ရှိနိုင် သည်ဟု အထင်မှား အမှတ်မှားမှု(အနိစ္စနိစ္စသညာ)၊

(၄) သုံးဆယ့်ဘဘုံ သခ်ါရလောကအတွင်းဝယ် အရိယာအရှင်တို့ အမြင်အားဖြင့် ပြုလုပ်သူ,စီမံဖန်တီးသူ၊ စံစား,ခံစားသူ၊ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ,ငါ,သူတပါး အတ္တ အနေအထားမရှိပါပဲလျက် ရှိနိုင်တွေ့နိုင်သည်ဟု အဆင်မှား အမှတ်မှားနေမှု (အနတ္တနိအတ္တ သညာ)–

ဟူ၍ အမှတ်သညာ လေးမျိုးဖြစ်သည်။

သညာအထပ်ထပ် ရစ်ပတ်ပွေလိမ်ပုံ။ ။ဖော်ပြပါ သညာလေးမျိုးတို့ ပုထုဇဉ်လောကတွင် ရှုပ်ပွေကြပုံကို အများနားလည်သော နည်းဖြင့် ရှင်းလင်းရသော်–လောက ဤလူ့နယ်တွင် ရုပ်နှင့်နာမ် နှစ်ခုသာ ပေါင်းစုနေသည့် ဤကိုယ်ကာယ ခန္ဓာငါးပါးကို ပထမ'လူ'ဟု သညာဖြင့် မှတ်သားကြသည်၊ ထိုမှတဆင့် ယင်းလူကိုပင် 'ယောကျ်ား, မိန်းမ'ဟု မှတ်သားကြပြန်သည်၊ ထိုမှတဆင့် ယောကျ်ား, မိန်းမကိုပင် 'ပုသည်၊ ကွသည်၊ ချောသည်၊ လှသည်၊ဝသည်၊ ဂုဏ်ရှိသည်၊ ဂုဏ်မဲ့သည်' အစရှိသည်ဖြင့် မှတ်သားကြပြန်သည်၊ ဤသို့ မှတ်သားမှုသညာ ပွေရှုပ်ကြသဖြင့် သားဒုက္ခ၊ သမီးဒုက္ခ၊ ပစ္စည်းဒုက္ခ၊ အပေါင်းအသင်းဒုက္ခအစရှိသည်ဖြင့် ဆင်းရဲဒုက္ခတွေ ရှုပ်ပွေလျက် ဝေချင်တိုင်း ဝေနေကြပါတော့သည်၊ ဤဒုက္ခ ထိုဒုက္ခတို့မှ ဆင့်ပွားရှိ သံသရာ လောကထဲတွင် မရပ်မနား ပြေးသွားလျက်သာ နေကြရလေသည်။

သညာကိုသိမ်းလျှင် ဒုက္ခငြိမ်းမည်ကေန်။ ။အမှတ်မှားမှု မှတ်သားမှု သညာများ လောကသံသ-ရာတွင် ရှုပ်ပွေနေကြပုံကို သိမြင်လာကြသဖြင့် ခေတ်အဆက်ဆက်မှ ပညာရှင် သူတော်စင်တို့ နည်းကောင်း နည်းမှန် ရနိုင်ရန် ရှာဖွေစူးစမ်းခဲ့ကြသည်၊ သို့ရာတွင် သာသနာပ ထိုကာလများ၌ နည်းမှန် လမ်းမှန် မတွေ့နိုင်ကြပဲ သံသရာလောကထဲဝယ် တဝဲလယ်လယ်ဖြစ်၍သာ နေခဲ့ကြရပေသည်၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ပွင့်တော်မူလာ၍ သာသနာတော်နှင့်ကြုံကြိုက်သော အခါကျမှသာ–

(၁) တင့်တယ်၏ဟူ၍ ထင်မှတ်မှု (သုဘသညာ) ကို ပျက်ပြယ်စေနိုင်သော ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် နည်းကိုလည်းကောင်း၊

(၂) ချမ်းသာသုခရှိ၏ဟု ထင်မှတ်မှု (သုခသညာ) ကို ပျက်ပြယ်စေနိုင်သော ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် နည်းကိုလည်းကောင်း၊

(၃) မြဲ၏ဟု ထင်မှတ်မှု (နိစ္စသညာ) ကို ပျက်ပြယ်စေနိုင်သော စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်နည်းကိုလည်းကောင်း၊

(၄) ငါရှိ၏ဟု ထင်မှတ်မှု (အတ္တသညာ)ကို ပျက်ပြယ်စေနိုင်သော ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို လည်းကောင်း—

တွေ့လာကြရလေသည်၊ ထိုသတိပဋ္ဌာန် နည်းလေးတန်ကို သတိပဋ္ဌာန် ဝိဘင်း ပါဠိတော်တွင် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသည်။

ဤသတိပဋ္ဌာန် နည်းလေးတန်သည် လောကဝယ် လောကီသားတို့၏ အထပ်ထပ် အကြိမ်ကြိမ် ရှုပ်ထွေးပွေလိမ်နေသည့် အမှတ်သညာများကို ပယ်ဖျောက်စေနိုင်သော နည်းကောင်း နည်းမှန် ကိုယ်တွေ့ လက်တွေ့ တရားတော်ကြီး ဖြစ်သည်၊ ဤ တရားတော်ကြီးကို လေ့လာကြိုးပမ်း အားထုတ်ခြင်းအားဖြင့် ဝဋ္ဌဒုက္ခသံသရာမှ လွတ်မြောက်နိုင်ကြမည်မှာ မုချကေန်ပင် ဖြစ်ပါသတည်း။

စေတနာစေတသိက်

စေတနာ=ဆက်စပ်ဆက်သွယ်ပေးခြင်း၊ နှိုးဆော်တိုက်တွန်းခြင်း

ဆက်သွယ်ပေးပုံ(၀၊)နှိုးဆော်ပုံ(၃)မျိုး

(က) မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားများကို အာရုံနှင့်ဆက်စပ်ပေးတတ်၊ ဆက်သွယ်ပေးတတ်သော သဘောသည်လည်းကောင်း၊ (၀၊) အတူဖြစ်ဖက် ဖယထ စသောတရားတို့ကို တွေ့ထိမှုစသော မိမိတို့၏ကိစ္စကို ရှက်ဆောင်ရန် ကြောင့်ကြစိုက်တတ် နှိုးဆော်တတ်သော သဘောသည်လည်းကောင်း၊

(ခ) မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားများ၏ မိမိတို့ကိစ္စကို ရှက်ဆောင်ကြောင်းဖြစ်သောသဘောသည်လည်းကောင်း၊

(ဂ) မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားများကို အာရုံနှင့် ဆက်စပ် ဆက်သွယ်ပေးကာမျှ သဘောသည်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့၏ ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်အောင် နှိုးဆော်တိုက်တွန်းကာမျှ သဘောသည် လည်းကောင်း-

စေတနာမည်၏။

(၁) စေတနာစေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာ

စေတနာသည် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် ဖယထစသော တရားတို့ကို မိမိတို့၏ အာရုံကိုတွေ့ထိမှု စသော ကိစ္စ၌ နှိုးဆော်ဟိုက်တွန်းမှု သဘော "စေတယိတလက္ခဏာ" ရှိသည်။

၁။ အဘိ၊ဌ။၁၊၁၅၄။

တနည်းအားဖြင့် ဖဿစသော အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားတို့ကို အာရုံနှင့် စေ့စပ် ဆက်သွယ်ပေးမှုသဘော "အဘိသန္ဒဟနလက္ခဏာ" ရှိသည်[၁]။

တနည်းအားဖြင့် ဖဿစသော အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားတို့ကို ပြုပြင်စီမံမှုသဘော "အဘိသင်္ခါရဏလက္ခဏာ" ရှိသည်[၂]ဟု ကျမ်းဂန်များ၌ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

စေ့ဆော်တိုက်တွန်းပုံ

ချဲဦးအံ့—စေတနာစေတသိက်သည် စိတ်ဖြစ်သည့် အခါတိုင်း စိတ်နှင့် အတူ ဖြစ်ပေါ်လာရသည့် စေတသိက်တခု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစေတသိက်ကို စိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော စေတသိက်(၀၊) စိတ်ဖြစ်တိုင်းပါ (သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ) စေတသိက်ဟု အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာကျမ်း စသည်တို့၌ ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစေတနာ စေတသိက်သည် မိမိလည်းအာရုံကိုယူသည်၊ မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် စိတ်စေတသိက်တို့ကိုလည်း အာရုံနှင့် ဆက်စပ်ပေးသည်။ ထို့အတူ ဖြစ်ဖက် စိတ်စေတသိက် တရားများ ဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို ရွက်ဆောင်အောင်လည်း တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ပေးသည်။

ဥပမာအားဖြင့် စေတနာစေတသိက်သည် ကျောင်းတွင် ပညာသင်ကြားနေသော ခေါင်းဆောင် တပည့်ကြီးနှင့် သဘောတူပေသည်။ ခေါင်းဆောင် တပည့်ကြီးသည် ဆရာလာနေသည်ကို အဝေးမှ မြင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း စာအံစာကျက်၏၊ အခြားအတူနေ တပည့်ငယ်များကိုလည်း "ဟိုမှာ ဆရာလာနေပြီ" စသည် ပြော၍ စာအံစာကျက်ရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်၏။ ထိုခေါင်းဆောင် တပည့်ကြီးနည်းတူ စေတနာစေတသိက်သည် မိမိလည်း အာရုံကိုယူသည်၊ မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဖက်

။၁ မဏိမဥ္ဇူ၊၁၊၃၁၈။ ၂။ မိလိန္ဒ၊၆၂။

စိတ်စေတသိက် တရားတို့ကို အာရုံ၌ ဆက်စပ်ပေးမှုကိုလည်းပြုသည်။ ဖဿ စဒေသာ အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားတို့ကို ဆိုင်ရာကိစ္စများ ရွက်ဆောင်ကြရန်လည်း တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ပေးသည်[1]။

ဤသို့ မိမိကိစ္စ သူတပါးကိစ္စတို့ကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် (၀၊) မိမိလည်း အာရုံကိုယူတတ်၊ အတူဖြစ်ဖက်တရားတို့ကိုလည်း မိမိကဲ့သို့ အာရုံကိုယူပြီး ဆိုင်ရာကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ကြရန်နှိုးဆော်သကဲ့သို့ဖြစ်သောကြောင့် စေတနာကို ခေါင်းဆောင် တပည့်ကြီးနှင့် တူသောတရားဟု အဋ္ဌကထာဒီကာများ၌ ဖွင့်ဆိုကြပေသည်။

ပြုပြင်စီမံပုံ။ ။တနည်းအားဖြင့် စေတနာ စေတသိက်သည် အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားတို့ကို ပြုပြင်စီမံတတ်သော သဘောရှိသည်၊ ဥပမာအားဖြင့် စေတနာ စေတသိက်သည် စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနှင့် တူပါသည်။ စစ်မြေပြင်တွင် တိုက်ပွဲဝင်နေသော စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ရန်သူများကို တက်တက်ကြွကြွ မနေမနား ကြိုးစားတိုက်ခိုက်သည်၊ နောက်လိုက်ငယ်သား တပည့်စစ်သားများကိုလည်း မိမိကဲ့သို့ မနေမနားကြိုးစား တိုက်ခိုက်ကြရန် ပြုပြင်စီမံ ကွပ်ကဲရသည်။ ထိုစစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနည်းတူ စေတနာစေတသိက်သည် မိမိလည်း အာရုံကိုယူသည် (၀၊)အာရုံ၌ယှဉ်စပ်ထားသည်၊ မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဖက် စိတ်စေတသိက်တရားတို့ကိုလည်း အာရုံ၌ ယှဉ်စပ်ပေးသည်၊ ထို့အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားတို့အား ဆိုင်ရာဆိုင်ရာကိစ္စတို့ကို ရွက်ဆောင်ကြရန်လည်း စီမံပေးသည်။

ဤသို့ စီမံတတ်သောကြောင့် စေတနာစေတသိက်ကို စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနှင့် တူသောတရားဟု ဖွင့်ဆိုကြပေသည်။

(၂) စေတနာ၏ ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စ ရသ

မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားများ ဆိုင်ရာ ကိစ္စများကို ရွက်ဆောင်နိုင်ကြမှု၌ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရပြုမှုဟူသော လုပ်ငန်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ခြင်း သဘောရှိသည်[2]။

၁။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၅။ ၂။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၄။

မှန်၏၊ စေတနာစေတသိက်သည် ထိုထိုအာရုံကိုယူရာ၌ မိမိကိုယ်တိုင် အာရုံ၌ယှဉ်စပ်မိဖို့ရန်လည်းကောင်း၊မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားတို့ကိုလည်း ယှဉ်စပ်မိဖို့ရန်လည်းကောင်း လွန်စွာကြောင့်ကြ ဗျာပါရမျှားလှ၏၊ စေတနာသည် ကောင်းမှုကုသိုလ်ကိုပြုရာ၌လည်းကောင်း၊ မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကိုပြုရာ၌လည်းကောင်း အလွန်ကြောင့်ကြ ဗျာပါရ မျှားသည်။ ထို့ကြောင့် စေတနာထက်သန်လျှင် ထက်သန်သလောက် ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး သွက်သွက်လက်လက် ထက်သက်မြက်မြက်ရှိ၍စေတနာသဘောပေါ်လွင်ထင်ရှားသည်၊ အခြားယှဉ်ဖက်တရားများမှာ စေတနာသဘောလောက် မထင်ရှားကြချေ။

စေတနာနှင့် လယ်ပိုင်ရှင်။ ။ဥပမာအားဖြင့် စေတနာ စေတသိက်၏ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရမျှားပုံသည် လယ်လုပ်သားများနှင့်အတူ ကိုယ်တိုင်ထွက်၍ လယ်ရိတ်သိမ်းသော လယ်ပိုင်ရှင်ကြီးနှင့် တူပေသည်။ လယ်ပိုင်ရှင်ကြီးတို့မည်သည် စိုက်ပျိုးအောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းပြီးသော လယ်ယာသီးနှံများကို ရိတ်သိမ်းချိန်တွင် မိမိပိုင်ပစ္စည်းများမပျက်မစီး စေရန်၊ အလေအလွင့်နည်းပါးစေရန်၊ အချိန်မီပြီးစီးရန်၊ "ဥစ္စာရင်လို ဥစ္စာရင်ခဲ" ဆိုသလိုလယ်လုပ်သားများထက် ပိုမို၍ကြောင့်ကြ ဗျာပါရ စိုက်ရမည်မှာ ဓမ္မတာဖြစ်ပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ လယ်ပိုင်ရှင်သည် ရှေးဦးစွာ လယ်ရိတ်သွားရန် လယ်လုပ်သားများကို ဆော်သြ၍ ခေါ်ဝေါ်စုဆောင်းရ၏၊ ထိုနောက် မိမိနှင့် တပေါင်းတစည်းတည်း လယ်ရိတ် ဆင်းကြသည်၊ ကောက်ရိတ်သည့် အခါ၌လည်း "ယူကြပါ၊ငင်ကြပါ၊ရိတ်ကြပါ" ဟု အမြဲမပြတ် နှိုးဆော်ရ၏။ မည်သည့်နေရာအထိ ရိတ်ရမည်ဟုလည်း အပိုင်းအခြားကို ညွှန်ကြားရ၏။ ကောက်ရိတ်သမားတို့ကြိုးကြိုးစားစား ရိတ်ကြရန် သူတို့အား ထမင်းယမကာ နံ့သာ ပန်းမာလ်စသည်တို့ဖြင့် အလိုက်သိစွာ တိုက်ကျွေးပေးကမ်းရ၏၊ ရိတ်ရမည့် လမ်းကိုလည်းညီမျှအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရ၏။

ထို့အတူ စေတနာ စေတသိက်သည်မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက်တရား ကို အာရုံ၌ယှဉ်စပ်မိရန် လွန်စွာ ကြောင့်ကြဗျာပါရများလှ၏[၁]။

ဤဥပမာ၌ လယ်ပိုင်ရှင်ကြီးသည် စေတနာ စေတသိက်နှင့်တူ၍ ကောက်ရိတ်သမား လယ်လုပ်သားများသည် စေတနာနှင့်အတူ ဖြစ်ကြ သည့် တရားများနှင့် တူသည်။ လယ်လုပ်သားများ ကြိုးကြိုးစားစား ကောက်ရိတ်အောင် လယ်ပိုင်ရှင်ကြီး၏ ကြောင့်ကြဗျာပါရ များခြင်း သည် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားတို့ အာရုံ၌ ယှဉ်စပ်မိရန် စေတနာ၏ ကြောင့်ကြဗျာပါရများပုံတို့ တူကြပါသည်[၁]။

(၃) စေတနာ စေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်

စေတနာစေတသိက်သည် ပြုပြင်စီမံတတ်သောတရားဟုလေ့လာရှုမှတ် သူတို့၏ဉာဏ်၌ ရှေ့ရှုထင်လာသော အခြင်းအရာရှိ၏[၂]။

ချဲ့ဦးအံ့–ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဆိုသည်မှာ ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်းပရမတ် သဘောတရားတခု၏ သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင် နက်နက်နဲနဲဆင်ခြင် ရှုမှတ်ဖန် များသည့်အခါ လေ့လာရှုမှတ်သူတို့၏ ဉာဏ်တွင် ထိုပရမတ် သဘောတရား၏ သဘောလက္ခဏာဖြစ်စေ၊ ဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စ ဖြစ်စေ၊ အကျိုးဖြစ်စေ၊အကြောင်းဖြစ်စေ ထင်မြင်လာခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ထင်မြင်လာခြင်းကို ဥပဋ္ဌာနာကာရ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်သည်။ ဤစေတနာ စေတသိက်၏ "ပြုပြင်စီမံတတ်သောတရား" ဆိုသည့် ပစ္စုပဋ္ဌာန်မှာလည်း ဥပဋ္ဌာနာကာရပစ္စုပဋ္ဌာန်မျိုးဖြစ်၍ စေတနာ စေတသိက်၏ လက္ခဏာပိုင်း တွင် ပြခဲ့သော လက္ခဏာသုံးမျိုးအနက် တမျိုးထင်လာခြင်းဖြစ်သည်။

စေတနာနှင့် လက်သမားသရာကြီး။ ။ထို့ကြောင့် လက္ခဏာပိုင်းတွင် တင်ပြခဲ့သည့် စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဥပမာအတိုင်း စေတနာစေတသိက်၏ ပြုပြင်စီမံပုံကို မှတ်သားသင့်ပေ

၁။ အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၄၊၁၅၅။

၂။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌအထာ၊၁၅၅။

သည်။ ဤနေရာတွင် စေတနာစေတသိက်၏ စီမံပုံသဘောကို ခေါင်းဆောင် လက်သမားကြီးနှင့်ပမာဆောင်၍ ရှင်းပြပါမည်။ ခေါင်းဆောင်လက်သမားကြီးသည် ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည့်အတိုင်း ထကြွနိုးကြား၊ ကြောင့်ကြဗျာပါရမျှားလှ၏၊ မိမိကိုယ်တိုင် သစ်မျှားကို ရွေးဘော်ထိုးခြင်း စသည်ကိုပြုသည့်ပြင် လက်အောက်ငယ်သားမျှားကိုလည်း မိမိကဲ့သို့ သစ်မျှားကို ရွေးဘော်ထိုးခြင်းစသည့်ကိစ္စမျှား ရွက်ဆောင်ရန်စီမံ၏၊

ထို့အတူ စေတနာစေတသိက်သည်လည်း မိမိကိုယ်တိုင်လည်း အာရုံကိုယူ၏၊ အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် တရားမျှားကိုလည်း အာရုံ၌ ယှဉ်စပ်၍ ဆိုင်ရာကိစ္စတို့ကိုရွက်ဆောင်ရန် ကြောင့်ကြစိုက်ကာ စီမံ၏။ဤသို့စေတနာ စေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာမျှားကို အဖန်ဖန်အသစ်ထပ် ရှုမှတ်လေ့လာပွါးမျှားသူတို့၏ ဉာဏ်၌ စေတနာစေတသိက်သည် ခေါင်းဆောင်လက်သမားကြီးပမာ ပြုပြင်စီမံတတ်သော သဘောတရားပင်တည်းဟု ထင်မြင်လေ့တတ်သော သဘောရှိပေသည်[1]။

(၄) စေတနာစေတသိက်၏ ပဒဋ္ဌာန်

ပဒဋ္ဌာန်ဆိုသည်မှာ တရားတခု ဖြစ်ပေါ်လာဖို့များ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားပင်ဖြစ်သည်။ ဤ၌ စေတနာ၁စတသိက်၏အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားဟူသော ပဒဋ္ဌာန်ကား ဝိညာဏ်ခေါ်သောစိတ် ဂဇ-ပါး ဖြစ်သည်။

မှန်၏။ စေတနာကား စေတသိက်ကရား ဖြစ်သည်၊ စေတသိက်ဆိုသည်မှာ စိတ်နှင့်ကင်းရှိ အာရုံကိုမယူနိုင်ချေ။ စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာမှ စိတ်ကို အမှီပြု၍ အာရုံကိုယူနိုင်ကြသည်။ စိတ်သည်သာ အမျိုးသော စေတသိက်မျှားနှင့် ကင်း၍ အာရုံကိုယူနိုင်သည်၊ ထိုစေတနာစေတသိက်သည်လည်း ဝိညာဉ်ခေါ်သော စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာမှသာ ဝိညာဉ်ကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ တို့ကြောင့် စေတနာစေတသိက် ဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ ဝိညာဉ်သည် အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်း(ပဒဋ္ဌာန်)ဖြစ်ပေသည်။

၁။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၊ ၁၅၅။

(၅) စေတနာစေတသိက်၏ နာမည်ထူးများ

စေတနာစေတသိက်သည် ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ပြုလုပ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို ပြုလုပ်ရာ၌လည်းကောင်း ရှေ့တန်းကပါဝင်ရသော စေတသိက်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကောင်းမှု မကောင်းမှု ပြုရာတို့၌ မိမိဆောင်ရွက်ရသည့် သဘောသတ္တိအလိုက် စေတနာဟူသော နာမည်မှတပါး အခြားနာမည်ထူးများကိုလည်း ရရှိသေးသည်။ ထိုနာမည်ထူးများမှာ "ကမ္မ၊ ပစ္စယ၊ အာဟာရ၊သင်္ခါရ၊ ဘဝ၊ ဌာန"ဟူသော နာမည်များဖြစ်သည်။စေတနာစေတသိက်၏ ထိုနာမည်ထူးများရပုံကို အနည်းငယ်စီ ရှင်းပြပါမည်။

ကမ္မ။ ။ကမ္မဟူသော ပါဠိကို မြန်မာလို "ကံ"ဟု ခေါ်ကြသည်။ အမှုအလုပ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ထိုအလုပ်သည် ကိုယ်အလုပ်၊ နှုတ်အလုပ်၊ စိတ်အလုပ်ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိသည်၊ ကိုယ်အလုပ်ဆိုသည်မှာ လက်ခြေစသောကိုယ်အင်္ဂါတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ရသော အမှုကိစ္စများ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ–သူအသက်ကို ကိုယ်တိုင်သတ်ခြင်း၊ ကိုယ်တိုင်လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းစသည်တို့ ဖြစ်သည်။

နှုတ်အလုပ်ဆိုသည်မှာ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုပြုလုပ်ရသော အမှုကိစ္စမျိုးဖြစ်သည်။ ဥပမာ– သူကိုကြိုးပေးသတ်လိုက်ပါ၊ ဘုရားရှိခိုးပါ စသည်ဖြင့် စေခိုင်းတိုက်တွန်းမှု၊ လိမ်လည်ပြောဆိုမှု၊ စာပေသင်ကြားပို့ချမှု၊ တရားဟောပြောမှု စသည်တို့ဖြစ်သည်။

စိတ်အလုပ်ဆိုသည်မှာ ကိုယ်လည်းမလှုပ် နှုတ်လည်းမပါ စိတ်ထဲ၌သာ ဘွေးတောကြံစည် စိတ်ကူးမှုများဖြစ်သည်။ ဥပမာ– "ဒီလူသေသွားယင်ကောင်းမှာပဲ" စသည်ဖြင့် မကောင်းကြံခြင်း၊ ပြုခဲ့ဖူးသော ဒါနကုသိုလ်၊ သီလကုသိုလ်တို့ကို ပြန်လည်စဉ်းစားအောက်မေ့ခြင်း၊ ဘုရားဂုဏ်ကို စိတ်ဖြင့် အာရုံပြု ပွားများခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ကံဆိုသည်မှာ ကိုယ်အလုပ်၊ နှုတ်အလုပ်၊ စိတ်အလုပ်တို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ (ကမ္မ=ကမ်=အလုပ်)

ထိုကိုယ်အလုပ် နှုတ်အလုပ် စိတ်အလုပ်ဆိုသည့် ကံတရားများသည် လှုံ့ဆော်သည့် အကြောင်းတရားမရှိပဲ ဘာသိဘာသာအလိုလို ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်မဟုတ်၊ စိတ်နှင့်အတူ အမြဲယှဉ်တွဲ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် စေတနာ စေတသိက်တရား၏ လှုံ့ဆော်ပေးမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြခြင်း ဖြစ်သည်။ စေတနာသည် ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး အမျိုးမျိုးသော ကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုဘို့ကို ပြုလုပ်ရာ၌ လိုရင်းပဓာန အချက်အချာကျသော အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။ မည်သည့်အလုပ်ကိစ္စမဆို စေတနာမပါလျှင် မထမြောက် မအောင်မြင်နိုင်။ စေတနာပါရှိမှသာ ထမြောက်အောင်မြင်နိုင်သည်။ ထိုကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုဟူသော ကံတရားမှန်သမျှစေတနာရှိမှ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသောကြောင့်–

ချစ်သားရဟန်းတို့– စေတနာကို ကံဟူ၍ ငါဘုရားဟောတော်မူ၏၊ စေတနာက စေ့ဆော်တိုက်တွန်းသောကြောင့် ကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုတို့ကိုပြုရ၏[၁] –

ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

အမှန်အားဖြင့် ကံဆိုသည်မှာ ကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုတို့ကိုပင် ခေါ်ပါသည်။ သို့သော် ထိုကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုများသည် စေတနာကြောင့်သာ ထမြောက်အောင်မြင်ကြရသောကြောင့် အကျိုးတရားများဖြစ်သော ကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုတို့၏ "ကံ" ဟူသော နာမည်ကိုအကြောင်းရင်း စေတနာပေါ်တင်စား၍ ဖလူပစာရနည်းအားဖြင့် အကြောင်းရင်းစေတနာကိုပင် ကံတရားဟု ခေါ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် စေတနာထက်လျှင် ကံထက်၏၊ စေတနာညံ့လျှင် ကံညံ့ရလေသည်[၂]။

ပစ္စယ။ ။ကံအမည်ရသောစေတနာသည် အကျိုးတရားတို့ကိုဖြစ်ပေါ်စေရန်(၀၊)အတူဖြစ်ဖော် ဖြစ်ဖက်တရားတို့တည်တံ့နိုင်ရန် ကျေးဇူးပြုနိုင်သောကြောင့် အကြောင်းတရားဟူသော အဓိပ္ပာယ်ဖြင့်ထိုစေတနာကို

၁။ အံ၊ ၂။၃၆၃။ ၂။ မ၊၄၊၃၊၃၈။ မူလဋ္ဌိကာ ၁။၇၇။

"ပစ္စယ"ဟုခေါ်ဝေါ်ရသည်။ ထိုပစ္စယသည် နာနာကွဏိက ကမ္မပစ္စယ၊ သဟဇာတကမ္မပစ္စယဟု ၂-မျိုးရှိသည်။အကျိုး(ပစ္စယုပ္ပန်)တရားမဖြစ်ပေါ် မီကြိုတင်ဖြစ်ပေါ်၍၊ အကျိုး (ပစ္စယုပ္ပန်)တရားနှင့် ဖြစ်ရာကာလကဲ့ပြား သောအတိတ်ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ၃၃-ခုကို နာနာကွဏိက ကမ္မပစ္စည်းဟုခေါ်သည်။အကျိုး(ပစ္စယုပ္ပန်)တရားနှင့်ပြိုင်တူဖြစ်ပေါ်လာသော ကုသိုလ်အကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ စေတနာအားလုံးကို သဟဇာတကမ္မ ပစ္စယ ဟုခေါ်သည်[1]။

နာနာကွဏိက ကမ္မပစ္စည်းသည် မိမိဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ပြီးနောက် ဝိပါက်စိတ်စေတသိက် နာမ်တရားနှင့် ပဝတ္တိ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် တရားတို့အား ဖြစ်ပေါ်တည်တံ့စေသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်၊ သဟဇာတ ကမ္မပစ္စည်းသည် ပြိုင်တူဖြစ်ဖက်စိတ်စေတသိက်နာမ်တရားနှင့် စိတ္တဇပဋိ-သန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား ဖြစ်ပေါ်တည်တံ့ စေသောအားဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသည်။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ၃၃-ခုသည် သဟဇာတကမ္မသတ္တိ ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နာနာကွဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့် လည်းကောင်း ကျေးဇူး ပြုသည်၊ ဝိပါက်ကြိယာ စေတနာသည်ကား သဟဇာတကမ္မသတ္တိဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုသည်[2]။

နာနာကွဏိကကမ္မစေတနာသည် မိမိဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်သွားပြီး ဖြစ်သော်လည်း ဂတိ ဥပဓိ ကာလ ပယောဂ စသောအခြားအကြောင်း များနှင့် ပေါင်းဆုံညီညွတ်လျှင် ဝိပါက်စိတ် _ စေတသိက်နာမ်တရားနှင့် ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အကျိုးတရားတို့ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် မိမိဖြစ်ပေါ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ခန္ဓာအစဉ်၌ သတ္တိထူးကိုမြှုပ်နှံထားသကဲ့သို့သော သတ္တိထူးမျိုး ရှိ၏[3]။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၄၉။
၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၇၅။ မူလဋီ၊၃-၁၇၂။ အနုဋီ၊၃။၂၃၂။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊၃၉၁။
၃။ မူလဋီ၊၃။၁၇၂။ အနုဋီ၊၃။၂၃၂။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊၃၉၁။

ထို့ကြောင့် နာနာကွဏိက ကမ္မစေတနာသည် ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်ပြီး၍ထင်ရှားမရှိတော့သော်လည်း နောင်အခါဝယ်ကမ္ဘာပေါင်းကုဋေမျှားစွာ ကွာခြားစေကာမူအကျိုးတရားများဖြစ်ပေါ်လာစေရန်စွမ်းဆောင်နိုင်ပေသည်။ ဥပမာ ရှေးရှေး သင်ယူထားသော အတတ်ပညာသည် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ပြီး၍ ထင်ရှားမရှိသော်လည်း နော်ဂ်နောက် သင်ယူသော အတတ်ပညာများ တိုးတက်ဖြစ်ပွားစေရန် စွမ်းဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်ပေသည်။

အာဟာရ။ ။မိမိနှင့် စပ်ဆိုင်သော အကျိုးတရားတို့ကို လွန်စွာဆောင်တတ်၊ လွန်စွာအားထုတ်ပေးတတ်၊ လွန်စွာကျေးဇူးပြုတတ်သော အကြောင်းတရားကို ပါဠိလို "အာဟာရ"ဟု ခေါ်၏။ ထို အာဟာရအမည်ရသော တရားကား ကဗဠိကာရ အာဟာရစသော အားဖြင့် လေးပါးရှိပေသည်။ထိုလေးပါးတွင် စေတနာသည်လည်း"မနောသဉ္စေတနာဟာရ"ဟူသောနာမည်ဖြင့် ပါဝင်၏၊စေတနာသည်ဌက်စသော သတ္တဝါတို့၏ အတောင်နှင့် တူပေသည်။ ဌက်စသော သတ္တဝါတို့သည် အတောင်ရှိ၍သာ သစ်ပင် တပင်မှ တပင်သို့၊ တောတခုမှ တခုသို့ လှည့်လည်ပြီး မိမိတို့ခန္ဓာကိုယ်ကို ထိန်းကျောင်း မွေးမြူနိုင်ကြ၏။ အကယ်၍ ထိုသတ္တဝါများ၌ အတောင်မရှိခဲ့ပါလျှင် မပျံသန်းနိုင်ကြပဲ သေကြဖို့သာ ရှိပေသည်[၂]။

ထို့အတူသတ္တဝါအပေါင်းတို့၌လည်း အတောင်နှင့်တူသော စေတနာရှိ၍သာ စေတနာ၏ လှုံ့ဆော်တိုက်တွန်းမှုကြောင့် ကံကြီး ကံငယ်အသွယ်သွယ်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြပြီးလျှင် ဘဝတခုမှ ဘဝတခုသို့၊ ဘုံတခုမှ ဘုံတခုသို့ လှည့်လည်နိုင်ကြပေသည်။ အကယ်၍ စေတနာမရှိပါက ကံတရားလည်း မပေါ်လာနိုင်၊ ကံတရားမပေါ်ပါက အကျိုးဝိပါကဝင်္ဂလည်း မဖြစ်လာနိုင်၊ အကျိုးဝိပါကဝင်္ဂ် မဖြစ်လာကလည်း ထုံဝိပါကဝင်္ဂအတွင်း၌

၁။ အဘိ၊ဌ၊၃၊၃၇၄။

၂။ မ၊ဌ၊၁၊ ၂၁၀-၂၁၄။

ထောက်ဘည် ကိန်းအောင်းနေကြသည့် ကိုလေသာဝဋ်တို့လည်း မရှိနိုင်၊ ထိုအခါ ဝဋ်သုံးပါး ပြတ်သွားဖို့ရာပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝဋ်သုံးပါး၌ ကျင်လည်နေရမှုသည် စေတနာ၏ အစွမ်းသတ္တိဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှားပေသည်၊ ထို့ကြောင့် စေတနာသည် အာဟာရဆိုသည့် နာမည်ထူးတမျိုးကို ရရှိခြင်း ဖြစ်သည်[၁]။

မနောသဉ္ဇေတနာဟာရ အမည်ရသော စေတနာသည် ကာမပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ဟူသော ကာမဘဝ၊ ရူပပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ဟူသော ရူပဘဝ၊ အရူပပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ဟူသော အရူပဘဝအားဖြင့် ဘဝသုံးပါးကို ဖြစ်စေသည်။ ထိုမနောသဉ္ဇေတနာဟာရ၌ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဘေးကြီးတခုရှိသည်၊ ထိုဘေးကြီးကား သံသရာဝဋ်ဒုက္ခများပြည့်နှက်လျက်ရှိသော ဘဝသုံးပါးကို ဖြစ်စေနိုင်သည့်ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်မိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုပြုလုပ် အားထုတ်မိခြင်းကြောင့် ဘဝ ၃-ပါးကို ရရှိကာ အမျိုးမျိုးသော သံသရာဝဋ်ဒုက္ခကို ရရှိခံစားကြရပေသည်[၂]။

မနောသဉ္ဇေတနာဟာရကို မီးကျီးတွင်း ဥပမာဖြင့် နှိုင်းယှဉ် မှတ်သားသင့်၏။ အခိုးအလျှံမရှိ ရဲရဲညီးသော မီးကျီးခဲတို့ဖြင့် ပြည့်နေသော မီးကျီးတွင်းသို့ အသက်ရှည်ကြာ အနာမဲ့လျက် ချမ်းချမ်း သာသာ နေလိုသော ယောကျ်ားတယောက်ကို ခွန်အားကြီးသည့်ယောကျ်ားနှစ်ယောက်တို့က ဆွဲငင်တွန်းချသကဲ့သို့ မနောသဉ္ဇေတနာဟာရခေါ် ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည် ပြုလုပ်အားထုတ်သူ ဗာလပုထုဇဉ်တို့ကို ဘဝ (၃) ပါးသို့သာ ဆွဲငင် တွန်းချပေးသည်။ ဤဥပမာ၌ မီးကျီးတွင်းနှင့် ဘဝ ၃-ပါး၊ ချမ်းသာစွာ နေလိုသော ယောကျ်ားနှင့် ဝဋ်တရားကို လိုလားတောင့်တသူ ဗာလပုထုဇဉ်၊ ဆွဲငင်တွန်းချသူ ယောကျ်ား ၂-ယောက်နှင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ် စေတနာ၊ ဆွဲငင်ရာအခါနှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာကို ပြုလုပ်အားထုတ်ရာအခါဘို့ တူကြသည်[၃]။

၁။ ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီကာ၊ဒု၊၃၀၅-၆။ ၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄-၂၆။
၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဤ၌ ထူးခြားသော အကြောင်းတရားဖြစ်သည့် ဘဝ ၃-ပါးကို ဖြစ်စေနိုင်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ ၂၉-ခုကိုသာ မနောသဠေတနာဟာရဟု ဆိုရသော်လည်း သာမညအားဖြင့် ယှဉ်ဘက်စိတ် စေတသိက်နာမ်တရားနှင့် စိတ္တဇရူပ် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရူပ်တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဝိပါက်ကိရိယာ စေတနာအားလုံးကိုလည်း မနောသဠေတနာဟာရဟုပင် ခေါ်ဆိုထိုက်ပေသည်[1]။

မနောသဠေဘနာဟာရသည် ဘဝ ၃-ပါးကို ဖြစ်စေ၏ဟု ဆိုရာ၌ သုတ္တန်နည်းအားဖြင့်သာ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ အဘိဓမ္မာပဋ္ဌာန်း ပါဠိတော်၌ကား တပြိုင်နက် အတူတကွ ဖြစ်ကြသည့် စိတ် စေတသိက်နာမ်တရားနှင့် စိတ္တဇရူပ် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရူပ်ဘရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် သဟဇာတ စေတနာသည်သာ "အာဟာရပစ္စည်း" အဖြစ်ဖြင့်လာရှိ၍ အတူတကွ မဖြစ်ပဲ နောက်မှ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော နာနာက္ခဏိကစေတနာသည် "အာဟာရပစ္စည်း"အဖြစ်ဖြင့် မလာရှိပေ[2]။

ဤသို့အားဖြင့် စေတနာသည် မနောသဠေတနာဟာရဟူသော နာမည်ဖြင့် "အာဟာရ"ဟူသော နာမည်ထူးကို ရရှိပေသည်။

သင်္ခါရ။ ။စေဘနာ စေတသိက်သည် ကမ္မ ပစ္စယ အာဟာရဟူသော နာမည်ဌားမျှားအပြင် "သင်္ခါရ"ဟူသော နာမည်ထူးကိုလည်း ရရှိသေးသည်။ အကျိုးဖြစ်သော ရူပ်နာမ် သင်္ခတတရားစုကို ပြုပြင် စီမံတတ်သည့် အကြောင်းတရားကို ပါဠိလို "သင်္ခါရ"ဟုခေါ်သည်။ ထိုသင်္ခါရမည်သော တရားသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် လောကီကုသိုလ် စေတနာ ၁၇-ခု၊ အကုသိုလ်စေဘနာ ၁၂-ခု၊ ပေါင်း ၂၉-ခု ဖြစ်သည်။ ထိုစေတနာ၏ လုံ့ဆော်စီမံမှုကြောင့် မဂ ဘာင်းသောကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဃာင်းသောကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုတို့သည် လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည်။

၁။ အဘိဓဋ္ဌာ၊ ၁၉၇။ မဟဋ္ဌာ၊ ၂၁၃။

၂။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၃၅၀။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁) ၁၃—၁-မ-သ-စ

ထိုကောင်းမကောင်းသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ များကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘုံ သုဂတိဘုံများ၌ ငရဲသား တိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာ အသူရကာယ် လူနတ် စသည်တို့ ဖြစ်လာရခြင်းဆိုသည့် အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ထိုသို့အကျိုးဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားစုများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် စီမံဖန်တီးပေးလိုက်သည့် တရားကား "အရင်းစစ် အမြစ်မြေက" ဆိုသကဲ့သို့ စေတနာဟူသော အရင်းခံမူလတရားပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် စေတနာစေတသိက်ကို "သင်္ခါရ" ဟူသော နာမည်ထူးတမျိုးဖြင့် ဟောတော်မူထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဘဝ (ကမ္မဘဝ)။ ။ရှင်တော်ဗုဒ္ဓသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဝိဘင်းပါဋိတော် စသည်၌ စေတနာ စေတသိက်ကို "ဥပါဒါန-ပစ္စယာ ဘဝေါ၊ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ" ဟူ၍ ဘဝဟူသောနာမည်တမျိုးဖြင့် ဟောတော်မူထားပေသည်၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဆိုခဲ့ပြီးသော လောကီကုသိုလ် ၁၇-ပါး။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ပေါင်း ၂၉-ပါး၌ ရှိသော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ၂၉ ပါးသည် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ၊ကမ္မဇရုပ်ဟူသော အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဘဝဟူသောနာမည်ကိုရသည်။ အားကြီးသော တဏှာခေါ်သည့် ဥပါဒါန်ကြောင့် ထိုဘဝဖြစ်လာရသည်။ ထိုဘဝဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ဇာတိဖြစ်လာရသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်[၁]။

တနည်းအားဖြင့် ဘဝဆိုသည်မှာ ကံကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အကျိုးရုပ် နာမ်တရားတို့၏ အမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အကျိုးရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဘဝဟူသောနာမည်ကို အကြောင်းစေတနာကံ၌ တင်စား၍ ဖလူပစာရနည်းအားဖြင့် အကြောင်းကံကို ဘဝဟုခေါ်ပေသည်[၂]။

၁။ ဝိဘာဝိနီဋီကာ၊ ၂၃၆။
၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၄။

၄။ ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်း=ပဒဋ္ဌာန်

အာရုံတခုဉ် တည်တံ့မှု ကေဂ္ဂတာသည် တခုသော အာရုံလျှင်နီးစွာ ဃောအကြောင်းရှိသည်၊ (ကောလမ္ဗဏပဒဋ္ဌာန်)။

အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းဖြစ်ပုံ။ ။ကေဂ္ဂတာသည် စိတ်၏ တခုသော အာရုံရှိခြင်းပင်ဖြစ်ရာတခုသောအာရုံ သည် ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းဖြစ်သည်၊ ယင်း တခုသော အာရုံကြောင့် ကေဂ္ဂတာဖြစ်လာရသည်။ စိတ်က အာရုံအများသို့ပျံ့လွှင့် ပြေးသွားနေလျှင် ကေဂ္ဂတာ မဖြစ်နိုင်၊မှန်ပေသည်၊ ပုထုဇဉ်တို့စိတ်သည် "ပုထုဇ္ဇနော ဥမ္မတ္တကော"ဟု ဆိုသည့်အတိုင်း အာရုံတခုဉ် မတည်၊ထိုထို ဤဤ အလီလီသော အာရုံများသို့ ပြေးသွား၍နေတတ်ပေသည်၊ "စိတ် သွားတိုင်းကိုယ်မပါ"ဟု ပြောဆိုခြင်းမှာ စိတ်သည်အာရုံတခုဉ် တည်တံ့မှု မရှိပဲ အာရုံအများသို့ ပြေးသွားပျံ့လွှင့်တတ်ပုံကိုပေါ်လွှင်စေသည့်အချက် တရပ်ဖြစ်သည်၊ ထို့ပြင်"အလုပ်ခွင်တွင် စိတ်ဝင်စားမှုမရှိ"ဟု ပြောဆို ခြင်းများသည့်လည်း စိတ်သည်အာရုံတခုဉ် တည်တံ့မှုမရှိ၊အာရုံအများသို့ ပြေးသွားကြောင်းထင်ရှားစေသည့် သာခကများပင်ဖြစ်သည်။

ဤကဲ့သို့ စိတ်က အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ပျံ့လွှင့်ပြေးသွားနေလျှင် ကေဂ္ဂ-တာ မဖြစ်နိုင်၊ စိတ်က အာရုံတခုဉ် တည်တံ့နေပါမှ ကေဂ္ဂတာဖြစ်လာနိုင် သည်၊ ထို့ကြောင့် တခုသောအာရုံသည် ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်း ဖြစ်သည်၊ သင့်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု(ယောနိသောမန-သိကာရ),မသင့်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု(အယောနိသောမနသိကာရ) စသောအကြောင်းများမှာ ကေဂ္ဂတာ၏ဝေးသော အကြောင်းများသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကေဂ္ဂတာကို တခုသောအာရုံလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။

သုခပဒဋ္ဌာန်။ ။အာရုံတခုဉ် တည်တံ့မှုကေဂ္ဂတာသည် များသောအား ဖြင့် သုခလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသည်။[၁]

၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၆၂။

သုခသည် ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်ပုံ

ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ကေဂ္ဂတာ ဟူ၍ စျာန်အင်္ဂါငါးပါးရှိ၏၊ ယင်းငါးပါးအနက် ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံး ပဒဋ္ဌာန်မှာသုခဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားလှသည်၊ မှန်၏၊ ဆိုခဲ့သည့် စျာန်အင်္ဂါငါးပါးတို့သည် မိမိတို့ကိစ္စကို အသီးသီး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသည်၊ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ကြရာ၌ ဝိတက်က ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားစုကို အာရုံတခုသို့ရောက်နေအောင် မနေမနားတင်ပေးပါမှ ဝိစာရက အာရုံကို ထပ်တလဲလဲ စဉ်မြဲစွာ သုံးသပ်ခြင်းသဘောကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်။

ဝိစာရက အာရုံကို ထပ်တလဲလဲသုံးသပ်ပေးပါမှ ပီတိက အာရုံကိုနှစ်သက်ခြင်းသဘောကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်။ပီတိက အာရုံကိုနှစ်သက်ပါမှလည်း သုခက အာရုံ၏ အရသာကိုခံစားခြင်း သဘောကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်၊ သုခက မှန်မြတ်သော အရသာကို ခံစားပါမှ ကေဂ္ဂတာက တခုတည်းသော အာရုံ၌ စိတ်ကိုတည်တံ့စေခြင်း ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်။

ဤဆိုခဲ့သည့် စကားအစဉ်အရ ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းမှာ သုခဖြစ်နေသည်ကို ထင်ရှားစွာ တွေ့နိုင်လေသည်။ အခြားဝိတက်, ဝိစာရ စသည်တို့ကား ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းမဟုတ်ပဲ ဝေးသော(ဒူရ) အကြောင်းများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။

သုခနှင့်စတုတ္ထစျာန်။ ။ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းသည် သုခဖြစ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း စတုတ္ထစျာန် စသည်မှာ သုခမရှိသောကြောင့် ယင်းစတုတ္ထစျာန်၌ရှိသော ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသောအကြောင်းမှာ သုခမဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် သုခသည် ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုခြင်းသည်

ဖြစ်ရာဌာန စသော အားဖြင့် စေတနာ ဂ-မျိုး။ တနည်းအားဖြင့် စေတနာမည်သော ကံတရားသည် ဖြစ်ရာဌာန (ဂတိ)၊ ရုပ်အင်္ဂါလက္ခဏာ (ဥပဓိ)၊ အား ထုတ်ခြင်းလုံ့လ (ပယောဂ)၊ ခေတ်ကာလ (ကာလ)၊ ပြည့်စုံမှု ချို့တဲ့မှု တို့ကို အစဲ့ပြု၍ အကုသိုလ်ကံ ဂ-မျိုး၊ ကုသိုလ်ကံ ဂ-မျိုး အားဖြင့် (၁၆) မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အကုသိုလ်ကံ ဂ-မျိုးကား—

၁။ ဂတိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ၊

၂။ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ၊

၃။ ကာလသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ၊

၄။ ပယောဂသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ၊

၅။ ဂတိဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ၊

၆။ ဥပဓိဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ၊

၇။ ကာလဝိပ္ပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ၊

၈။ ပယောဂဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ—

တို့ဖြစ်သည်[၁]။

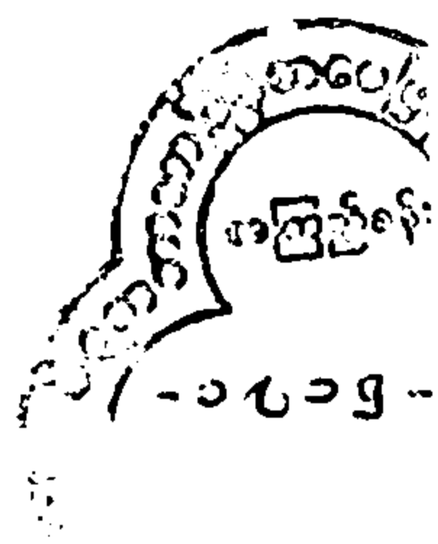

၁။ ဂတိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ။ ။ထိုတွင် ဂတိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ ဆိုသည်မှာ လူ့ဘုံ နတ်ဘုံတို့၌ဖြစ်ခြင်း ဂတိသမ္ပတ္တိ၏ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုး ပေးခွင့်မရသော အကုသိုလ်ကံဖြစ်၏၊ မှန်၏၊ တယောက်သောသူအား များစွာသော အကုသိုလ်ကံတို့ရှိကြ၏။ ထိုအကုသိုလ်ကံများသည် အပါယ် လေးဘုံ၌ဖြစ်ခြင်း ဂတိဝိပတ္တိရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသူကား ကုသိုလ်ကံကြောင့် လူ့ဘုံနတ်ဘုံ တဘုံဘုံတို့၌ဖြစ်၍ ဂတိသမ္ပတ္တိ

၁။ အဘိ၊ ၂၊၃၅၁။

ရှိနေ၏။ ထို့ကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်မရကြသော အကုသိုလ်ကံများကို ဂတိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်ပါသည်၊ (ဂတိသမ္ပတ္တိ=ဂတိပြည့်စုံခြင်း၏+ပဋိဗာဋ္ဌ=တားမြစ်ချက်)[၁]။

၂။ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ။ ။ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာ ကိုယ်အင်္ဂါ ပြည့်စုံခြင်း ဥပဓိသမ္ပတ္တိ၏ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်မရသော အကုသိုလ်ကံကို ဥပဓိသမ္ပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံဟုခေါ်၏။ မှန်၏၊ လူတဦးတွင် များစွာသော အကုသိုလ်ကံများရှိရာ ထိုအကုသိုလ်ကံများသည် ဥပဓိ ရုပ်လက္ခဏာ ကိုယ်အင်္ဂါချိုတဲ့မှ အကျိုးပေးနိုင်၏။ သို့သော် ထိုသူမှာ ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံလျက်ရှိရာ ထိုအကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့် မရပဲ ရှိလေသည်။

ဥပမာ–အကုသိုလ်ကံကြောင့် ယုတ်ညံ့သောအမျိုး၌ ဖြစ်ရစေကာမူ ဥပဓိသမ္ပတ္တိကြောင့် ယုတ်ညံ့သောအလုပ်ကို မလုပ်ရပဲ ဘဏ္ဍာစိုး စသော ရာထူးများ၌ ခန့်ဘားခံရခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

ဘာတိကမင်းလက်ထက်၌ နွားသတ်သမားများကိုဖမ်း၍ မင်းထံ ခေါ်ဆောင်လာကြသည်။ နွားသတ်သမားတို့၏ သမီးတယောက်သည် အလွန်တရာ အဆင်းလှပ၍ ဥပဓိ ရုပ်လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံ၏။ ထို့ကြောင့် မင်းကြီးက ထိုသတို့သမီးကို မောင်းမအရာ၌ထား၍ ချီးမြှောက်၏။ ကျန်ရှိသော ဆွေမျိုးများမှာလည်း ထိုသတို့သမီး၏ အရှိန်အဝါကြောင့် ချမ်းချမ်းသာသာ အသက်မွေးကြရသည်။ ဤသည်မှာ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့် မရသော သာဓကပင်ဖြစ်သည်[၂]။

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၁-၂။
၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၁၁။

ဘဝကား ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိဘဝဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ၂၉-ပါးကို ကမ္မဘာခေါ်၍ ထိုစေတနာ ကမ္မဘဝ ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လောကီဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ ကမ္မဇရူပ်မျှားကို ဥပပတ္တိဘဝဟု ခေါ်ပါသည်။ ဤနေရာ၌ ဘဝဆိုသည်မှာ ဤဘဝနှစ်မျိုးတွင် ကမ္မဘဝပင်ဖြစ်ပါသည်။

သင်္ခါရနှင့်ဘဝအထူး။ ။သင်္ခါရနှင့်ဘဝသည် စေတနာကိုချည်းကောက် ယူရသော်လည်း ထူးခြားကွဲပြားမှုရှိပေသည်။ မှန်၏၊ ပစ္စုပ္ပန်ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အတိတ်စေတနာသည် သင်္ခါရမည်၏။အနာဂတ်ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်စေတ-နာသည် ဘဝမည်၏။ တနည်းအားဖြင့် စေတနာသက်သက်သည် သင်္ခါရမည်၏၊ စေတနာ ထိုစေတနာနှင့်အတူ ဖြစ်သောစိတ်စေတသိက်တို့သည် ဘဝမည်၏[1]။

တနည်းအားဖြင့် ထိုထိုကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို ပြုလုပ်ရာ၌ အထမမြောက်မီ ရှေအဖို့၌ဖြစ်သော ပုဗ္ဗစေတနာသည် သင်္ခါရမည်၏၊ အထမြောက်သော မုဉ္စစေတနာသည် ဘဝမည်၏။ တနည်းသော်ကား ဇော ၇-ကြိမ်တွင် ရှေဇော ၆-ကြိမ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာသည် သင်္ခါရမည်၏။ သတ္တမဇောနှင့်ယှဉ်သောစေတနာသည် ဘဝမည်၏[2]။

ဒါန။ ။စေဘနာသည် ဖော်ပြပါနာမည်မျှားအပြင် "ဒါန"ဟူသော နာမည်ကိုလည်း ရသေးသည်။ ဒါနဟူသော ပါဠိသည် ပေးကမ်း လှူဒါန်းကြောင်း (၀ါ) လှူဖွယ်ပစ္စည်းကို စွန့်လွှတ်ခြင်းကြောင်း တရားဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ထိုတရားကား စေတနာစေတသိက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုစေတနာစေတသိက်၏လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် ပေးကမ်းစွန့်ကြဲလှူဒါန်းမှုဆိုသည့် ကံတရားပေါ်လာရသည်။ ထိုစေတနာမျိုးရှိမှ ဒါနမှု အထမြောက်

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၇၅။

၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၀၂-၃။ မူလဋီ၊၂။၁၂၇၊

သည်၊ထို့ကြောင့်လျှုဖွယ်ဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကို ပေးကမ်းလျှုဒါန်းသောသူ၏ သန္တာန်၌ ထိုဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ ဖြစ်ရာကာလမှစ၍ မလျှုမီရှေအဖို့၌ဖြစ်စေ၊ လျှုဒါန်းပေးကမ်းဆဲ၌ဖြစ်စေ၊လျှုဒါန်းပေးကမ်းပြီးနောက်၌ဖြစ်စေအချိန် သုံးမျိုးလုံး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော စေတနာသည် ဒါနခေါ် "ပုညကိရိယာ ဝတ္ထုမည်၏"ဟု အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်"။

စေတနာစေတသိက် အမျိုးမျိုးပြားပုံ

စေတနာ ၂-မျိုး[1]။ ။စေတနာစေတသိက်သည် သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်ဖြင်းဖက် ဖဿစသောတရား တို့ကို အာရုံတွေ့ထိမှုစသော ကိစ္စအသီးသီး၌ နှိုးဆော်တိုက်တွန်းမှု သဘောတမျိုးတည်းသာ ရှိသော်လည်း အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေ နိုင်မှု အကျိုးတရားကို မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေမှုသဘောအားဖြင့်–

(၁) သဝိပါက စေတနာ၊

(၂) အဝိပါက စေတနာ–

ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား ကွဲပြားပါသည်။

ထိုတွင် သဝိပါကစေတနာဆိုသည်မှာ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုး နှစ်မျိုးလုံးကို ဖြစ်ပွါးပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည့် စေတနာမျိုးဖြစ်သည်။ (သ=ရှိသော+ဝိပါက=အကျိုးတရား)။ ထိုစေတနာသည် ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-မျိုး, အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-မျိုးတို့နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲ ဖြစ်ပေါ်လာ သော စေတနာ ၃၃-မျိုး ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်စိတ်နှင့် အတူ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကုသိုလ်စေတနာ ၂၁-မျိုးသည် ကောင်းမွန်သော ပဋိသန္ဓေကျိုး ပဝတ္တိကျိုး နှစ်မျိုးလုံးကိုထိုက်သလို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ထို့ အတူ အကုသိုလ်စိတ်များနှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်လာသောအကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-မျိုးသည်လည်း မကောင်းသောပဋိသန္ဓေကျိုး ပဝတ္တိကျိုးနှစ်မျိုးလုံး ကို ထိုက်သလိုဖြစ်ပေါ်စေသည်။

---

[1] အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၁-၂။ [2] အဘိ၊ဌ၊၃။ ၂၃၀။

အဝိပါကစေတနာကား ပဋ္ဌိသန္ဓေအခါ၌လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တိအခါ၌လည်းကောင်း အကျိုးတရား ဖြစ်ပွားစေမှုမရှိသော စေတနာမျိုးတည်း။ (အ=မရှိ+ဝိပါက=အကျိုးတရား) ထိုစေတနာသည် ဝိပါက်စိတ် ၃၆-ခု ကြိုယာစိတ် ၂၀-တို့ ဖြစ်သည့်အခါ အတူယှဉ်တွဲပါလာသော စေတနာ ၅၆-မျိုး ဖြစ်သည်။

သဝိပါက စေတနာ ၂-မျိုး[1]။ ။သဝိပါက စေတနာသည်လည်း အကျိုးပေး မြဲမြဲအားဖြင့်–

၁။ ခုဝဝိပါက စေတနာ၊

၂။ အခုဝဝိပါက စေတနာ–

ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပြန်သည်။

ထိုတွင် ခုဝဝိပါကစေတနာဟူသည် အကျိုးပေးမြဲသော စေတနာမျိုး ဖြစ်သည် (ခုဝ=မြဲသော+ဝိပါက=အကျိုးတရား) အကျိုးပေးမြဲခြင်းဆိုသည်မှာ ထိုစေတနာ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့ကာလ၌ ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုး ပဝတ္တိကျိုးတို့ကို မုချဆတ်ဆတ် ကေန်အကျိုးပေးခြင်း သဘောပင် ဖြစ်သည်။ ထိုစေတနာသည်လည်း–

၁။ ပဏ္ဍာနန္ဒရိယ စေတနာ၊

၂။ မဟဂ္ဂုတ်စေတနာ၊

၃။ မဂ်စေတနာ၊

၄။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစေတနာ-

ဟူ၍ လေးမျိုးရှိသည်။

ထိုတွင် ပဏ္ဍာနန္ဒရိယစေတနာဆိုသည်မှာ မိခင်ကိုသတ်ခြင်း (မာတုဃာတက) ဖခင်ကိုသတ်ခြင်း (ပိတုဃာတက) ရဟန္တာအရှင်မြတ်ကို သတ်ခြင်း (အရဟန္တဃာတက) ဘုရားရှင်အား သွေးစိမ်းတည်အောင်

---

[1] အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၃။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၈၁။

ပြုလုပ်ခြင်း (လောဟိတုပ္ပါဒက) သံဃာအချင်းချင်း သင်းခွဲခြင်း (သံဃဘေဒက) ငါးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်အားထုတ်ရာ၌ ပါဝင်သော အကုသိုလ်စေတနာမျိုး ဖြစ်သည်။

မဟဂ္ဂုတ်စေတနာဆိုသည်မှာ ရူပကုသိုလ်စျာန် ၅-ပါး၊ အရူပကုသိုလ်စျာန် ၄-ပါး၊ပေါင်း မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စျာန် ၉-ပါးနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ်သော မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စေတနာ ၉ ပါးဖြစ်သည်။ ရူပစိတ် အရူပစိတ်များကို မြင့်မြတ်သောစိတ်များ ဖြစ်သောကြောင့် ပါဠိလို မဟဂ္ဂတ ခေါ်၍ မြန်မာလို မဟဂ္ဂုတ်ဟု ပြန်ဆိုကြသည်။ (မဟာ=မြင့်မြတ်ခြင်းသို့+ဂတ=ရောက်သောစိတ်=မဟဂ္ဂတ=မြင့်မြတ်ခြင်းသို့ ရောက်သော မဟဂ္ဂုတ်စိတ်–)။

မဂ်စေတနာဆိုသည်မှာ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်၊ အနာဂါမိမဂ်စိတ်၊ အရဟတ္တမဂ်စိတ်တို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ်လာသည့် စေတနာမျိုးဖြစ်သည်။

နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစေတနာကား ဘုရားပေါင်းများစွာ ချေချတ်ကုစား၍ မရအောင် အယူမှားကို ခိုင်မြဲစွာယူသော ဒိဋ္ဌိနှင့်အတူဖြစ်သည့် စေတနာမျိုးဖြစ်သည်။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိစသော အယူမှားသည့် ဒိဋ္ဌိများအနက် နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ၊ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ အကိရိယဒိဋ္ဌိဟူသော ဒိဋ္ဌိကြီးသုံးမျိုးသာ ကမ္မပထမြောက်၍ အပါယ်ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်သည်။

အဇိတတိတ္ထိဆရာကြီးတို့ကဲ့သို့ ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်းသည် အကျိုးမရှိစသည်ဖြင့် အကျိုးတရားကိုပယ်သော အယူသည် နတ္ထိကဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ မက္ခလိဂေါသာလတိတ္ထိ ဆရာကြီး ယူသကဲ့သို့ အကြောင်းလည်း မရှိ၊ အကျိုးလည်းမရှိဟု ကြောင်းကျိုး နှစ်မျိုးလုံးကို ပယ်သောအယူသည် အဟေတုကဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ ပုရာဏကဿပ တိတ္ထိဆရာကြီး၏ အယူကဲ့သို့ ကောင်းမှု မကောင်းမှုကို ပြုသော်လည်း ပြုသည်မမည်။ ပြုရာမရောက်ဟု အကြောင်းကံကို တားမြစ်သောအယူသည် အကိရိယဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ ထို ဆရာကြီးတို့၏ ယူဆပုံသည် မှားသောအယူ ဖြစ်သောကြောင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ

မည်၏။ ထိုအယူ၌ ဘုရားရှင်ချုတ်မရလောက်အောင် ခိုင်မြဲသောကြောင့် နိယာတခေါ်၏။ ထိုခိုင်မြဲသောအယူမှား (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ) နှင့် အတူဖြစ်သော စေတနာကို နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စေတနာဟုခေါ်သည်။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာ ၄-မျိုးမှ တပါးသော ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာတို့ကား အကျိုးပေးမမြဲသောကြောင့် အဓိဝိပါက စေတနာများ ဖြစ်ပါသည်။

စေတနာ ၃-မျိုး[1]။ ။စေတနာကို—

၁။ ကာယသဉ္စေတနာ၊

၂။ ဝစီသဉ္စေတနာ၊

၃။ မနောသဉ္စေတနာ-

ဟု ကျမ်းဂန်များ၌ သုံးမျိုးခွဲခြားပြထားသေးသည်။

ထိုတွင် ကာယသဉ္စေတနာဆိုသည်မှာ ကာယဒ္ဓါရ (ကိုယ်)၌ ဖြစ်သော စေတနာ (၈၁) ကာယဝိညတ်ကို ဖြစ်စေသော စေတနာဖြစ်သည်။ ဆိုစေတနာသည်လည်း အကုသိုလ် ကာယသဉ္စေတနာ၊ ကုသိုလ်ကာယသဉ္စေတနာဟု နှစ်မျိုးပြားသည်။

သူ့အသက်သတ်မှု သူ့ဥစ္စာခိုးယူမှု သူ့သားမယား ကျူးလွန်မှုတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် အကုသိုလ်ကာယသဉ္စေတနာမည်၏။ ထိုသုံးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ကုသိုလ် ကာယသဉ္စေတနာမည်၏။

ဝစီသဉ္စေတနာမှာလည်း ဝစီဒ္ဓါရ(နှုတ်)၌ဖြစ်ပေါ်သောစေတနာ(၀၁) ဝစီဝိညတ်ကိုဖြစ်ပေါ်စေသော စေတနာပင်တည်း။ ထိုဝစီသဉ္စေတနာသည်လည်း အကုသိုလ်ဝစီသဉ္စေတနာ၊ ကုသိုလ်ဝစီသဉ္စေတနာဟု နှစ်မျိုးပြားသည်။

၁။ အဘိ၊၂၊၁၄၂။ အဘိ၊၄။၂၉၀။ အံ၊၆၊၂။၃၄၇။

လိမ်လည်ပြောဆိုမှု၊ ချောပြစ်ကုန်းတိုက်မှု၊ ကြမ်းတမ်းစွာဆဲရေးတိုင်းထွာမှု၊ အကျိုးမရှိသောစကားပြောဆိုမှုတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သောစေတနာသည် အကုသိုလ်ဝစီသဉ္ဇေတနာမည်၏။ ထိုလေးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှုကိုဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ကုသိုလ်ဝစီသဉ္ဇေတနာမည်၏။

မနောသဉ္ဇေတနာဆိုသည်မှာ မနောဒွါရဉ်ဖြစ်ပေါ်လာသောစေတနာဖြစ်သည်။ ထိုစေတနာသည်လည်း အကုသိုလ်မနောသဉ္ဇေတနာ၊ ကုသိုလ်မနောသဉ္ဇေတနာဟု နစ်မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် သူတပါးစည်းစိမ်ဥစ္စာကို မိမိစည်းစိမ်ဥစ္စာဖြစ်စေလိုမှု (အဘိဇ္ဈာ)၊ သူတပါးကို ပျက်စီးစေလိုမှု (ဗျာပါဒ)၊ မှားယွင်းသော အယူဝါဒကို လက်ခံယုံကြည်မှု (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ) တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သောစေတနာသည် အကုသိုလ်မနော သဉ္ဇေတနာမည်၏။ သူတပါးစည်းစိမ်ဥစ္စာကို မိမိဥစ္စာမဖြစ်စေလိုခြင်း (အနဘိဇ္ဈာ)၊ သူတပါးကို မပျက်စီးစေလိုခြင်း (အဗျာပါဒ)၊ မှန်ကန်သော အယူဝါဒကို လက်ခံယုံကြည်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ကုသိုလ်မနောသဉ္ဇေတနာမည်၏။

ဤစေတနာသုံးမျိုးကိုပင် ကံသုံးမျိုးဟု ခေါ်ပါသည်။ ကာယသဉ္ဇေတနာသည် ကာယကံ၊ ဝစီသဉ္ဇေတနာသည် ဝစီကံ၊ မနောသဉ္ဇေတနာသည် မနောကံဖြစ်ပါသည်။

တနည်းအားဖြင့် စေတနာသည် ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်း,ဒါနအရာ၌–

၁။ ပုဗ္ဗ စေတနာ၊

၂။ မုဉ္ဇ စေတနာ၊

၃။ အပရစေတနာ–

ဟူ၍ စေတနာသုံးမျိုးရှိသည်။

ထိုတွင် လှူဒါန်းပေးကမ်းမည်ဟု ကြံစည်သည်မှစ၍ (၀ါ) လှူဖွယ်ဝတ္ထုမရှိသေးလျှင် လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ရှာဖွေစုဆောင်းသည်မှစ၍ ‘လှူပါ၏”ဟု မဆိုမီ၊ မစွန့်လွှတ် မဆက်ကပ်မီ ရှေအဖို့၌ ဒါနနှင့်ဆက်သွယ်၍

ဒွါရသုံးပါးလုံးဌ် ဖြစ်ဖြစ်သမျှကုသိုလ်စေတနာများကို ပုဗ္ဗစေတနာဟုခေါ်သည်။ မဆက်ကပ် မလှူ၊ဒါန်းမီ ရှေ့အဖို့ဌ်ဖြစ်သော်လည်း ဒါနကိစ္စနှင့် မဆက်သွယ်ပဲ အခြားကိစ္စအတွက်ဖြစ်သော စေတနာများကို ပုဗ္ဗစေ-တနာဟု မခေါ်ရချေ။ (ပုဗ္ဗ=မလှူမီ ရှေ့အဖို့ဌ်ဖြစ်သော+စေတနာ=စေတနာ)။

မုဉ္စစေတနာ ဆိုသည်မှာ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏လက်သို့ အလှူဝတ္ထုကို ဒေမီ=လှူ၊ဒါန်းပါ၏ဟု လျှောက်ဆဲ ဆက်ကပ်ပေးကမ်းဆဲ စွန့်လွှတ်လှူ၊ဒါန်းဆဲအခိုက်မှာဖြစ်သော စေတနာမျိုးဖြစ်သည်။ အလှူ၊ဒါန ပြီးဆုံးသည့်အခိုက်ဌ်ဖြစ်သော စေတနာဖြစ်၍ ထိုစေတနာကို သန္နိဋ္ဌာနစေတနာဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ (မုဉ္စ=လှူ၊ဆဲကာလဌ် ဖြစ်သော+စေတနာ=စေတနာ)။

အပရစေတနာကား–လှူ၊ဒါန်းပေးကမ်း စွန့်ကြဲပြီးသည့်နောက် ထိုဒါနကို အထပ်ထပ် မပြတ်ဆင်ခြင်အောက်မေ့မှု၊ ဝမ်းသာအားရဖြစ်မှုများဌ် ပါရှိသော ကုသိုလ်စေတနာမျိုးဖြစ်ပေသည်။

ထိုစေတနာသုံးတန် ထက်သန်ညီညွတ်နေခြင်းကို အလှူ၊ဒါနပြည့်စုံခြင်း (ယညသမ္ပဒါ)ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းစေတနာသုံးတန်၏ ပြည့်စုံခြင်း (ယညသမ္ပဒါ)သည် မျက်မှောက်ဘဝဌ်ပင် လက်ငင်း အကျိုးပေးနိုင်သော တရားသဖြင့်ရရှိသော လှူ၊ဖွယ်ဝတ္ထုပစ္စည်း၏ ပြည့်စုံခြင်း (ပစ္စယသ-မ္ပဒါ)စသည့် သမ္ပဒါလေးပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်[1]။

စေတနာသုံးဂန်နှင့် ပဋိသန္ဓေကျိုး

ထိုစေတနာသုံးပါးတွင် ပုဗ္ဗစေတနာ၊ အပရစေတနာတို့သည် မုဉ္စစေတနာထက်သန် မှန်မြတ်ခြင်း၏ အကြောင်းသာဖြစ်သောကြောင့် မုဉ္စစေတနာသည်သာ ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေးသည်။ ပုဗ္ဗစေတနာ အပရစေတနာတို့သည်ကား ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မပေးနိုင်။ ပဝတ္တိအကျိုးကိုသာ

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။

ပေးစွမ်းနိုင်၏။ ထို ကြောင့် ဥပရိပဏ္ဍာသ အဌကထာ၊ စူဋ္ဌကမ္မဝိဘင်္ဂ သုတ်အဖွင့်၌ "ဆုံးဖြတ်သော သန္နိဋ္ဌာနစေတနာ၏ အစွမ်းကြောင့်လည်း နတ်ပြည်တို့၌ဖြစ်ရ၏။ ပုဗ္ဗစေတနာ အပရစေတနာတို့ကြောင့် ဆိုအပ်ပြီး သောနည်းဖြင့်အသက်ရှည်ခြင်းဖြစ်ပေသည်" ဟူသောအဆိုကို ကိုးကား၍ ကေတုမာလာဘိဓဇစသော ရာဇဂုရုဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ စလင်းဆရာတော် ဘုရားကြီး ဆုံးဖြတ်တော်မူပေသည်။

ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးကမူ စေတနာသုံးပါးတွင် မည်သည့်စေတနာမဆို အားကောင်းလျှင် ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေးနိုင်သည်ဟု ပရမတ္ထဒီပနီအမည်ရှိသော သင်္ဂဟမဟာဋီကာ၌ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

စေတနာသုံးတန်ပြည့်ဝသော သုမနပန်းသည်[၁]။

ဗိမ္ဗိသာရမင်းအား နေ့စဉ် ပန်းဆက်သ ရသော သုမနပန်းသည် ယောကျ်ားသည် တနေ့တွင် မင်းကြီးအား ပန်းဆက်သရန်လာရာ ရောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ်ဖြင့် တင့်တယ်စွာဆွမ်းခံဝင်တော်မူလာသည့်ဘုရားရှင်အား ဖူးမြင်ရသည့်အခါ အလွန်ကြည်ညိုသဖြင့် မင်းအားဆက်သရန် ယူဆောင်လာသည့် ပန်းရှစ်ဆုပ်ကို ပေးလှူလိုက်လေသည်။ ပေးလှူပြီး နောက် စိတ်ဆဲတွင်ကြည်နူးဝမ်းမြောက်နေပေသည်။ထိုစေတနာ သုံးတန် ထက်သန် ပြည့်ဝသော ပန်းဒါနကြောင့် ထိုနေ့မှာပင် ဆင်ရှစ်စီး၊ မြင်းရှစ်စီး၊ ကျွန်ယောကျ်ားရှစ်ယောက်၊ ကျွန်မိန်းမရှစ်ယောက်၊ ကောင်းမြတ်သောအဆင်း တန်ဆာရှစ်မျိုး၊ အသပြာရှစ်ထောင်၊ မင်းမျိုးမှမွေးဖွားသည့် အမျိုးသမီးရှစ်ယောက်၊ ရွာကြီးရှစ်ရွာ ဟူသော ရှစ်မျိုးရှစ်လီ သောဆု'သဗ္ဗဋ္ဌကဒါန'ကိုရရှိသည်။ ထိုဘဝမှစုတေပြီး နောက် ကမ္ဘာတ သိန်းပတ်လုံး ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့မလားရပဲလူ နတ်စည်း စိမ်တို့ကို ခံစားပြီးလျှင် နောက်ဆုံးဘဝ၌ သုမနမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအဖြစ်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရပေသည်။

၁။ ဓမ္မပဒ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄-၃၁၀။

ပုဗ္ဗစေတနာ၏အကျိုး[၁]

စေတနာသုံးတန်ပြည့်စုံသည်ကို မဆိုထားဘိ မိမိ၏ ပစ္စည်း ဥစ္စာကို မပေးလှူမီ ပုဗ္ဗစေတနာဖြစ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ကြီးမြတ်သောအကျိုးကို ရရှိနိုင်သည်။ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ အမျိုးသမီးတယောက်သည် ဝါဝင်းသော သပ္ပတ်ခါးပန်းလေးပွင့်ကို စေတီတော်အားတင်လှူရန် အိမ်မှထွက်ခဲ့သည်။စေတီတော်သို့မရောက်မီလမ်းခရီးအကြား၌ နွားမကြီးဝှေ့သဖြင့် ထိုအမျိုးသမီးမှာ စုတေရရှာသည်။ ထိုအမျိုးသမီးကလေးမှာ စေတီတော်အား ပန်းလှူမှုအထမမြောက်သော်လည်း တင်လှူလိုသော ပုဗ္ဗစေတနာကြောင့် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ သိကြားမင်း၏ အခြံအရံနတ်သမီးဖြစ်ရသည်။ ထိုနတ်သမီးသည်သိကြားမင်း၏ရံရွှေတော်နတ်သမီး အပေါင်းတို့တွင် ရွှေသားအရောင် ဝင်းဝါတောက်ပြောင်သော ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါတို့ဖြင့် အခြား နတ်သမီး တို့ထက်သာလွန်သော နတ်သမီး တယောက်ဖြစ်ရသည်။

ပုဗ္ဗစေတနာ့ချိုတဲ့ခဲ့သော ပဥ္စပါပီ နှင့် မင်းကုသ

စေတနာသုံးတန်တွင် ပုဗ္ဗစေတနာချိုတဲ့ပျက်ကွက်ပါလျှင် ပထမရွယ်၌ ဆင်းရဲနွမ်းပါးခြင်း၊ ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါမလှခြင်းစသော အကျိုးများ ဖြစ်ရတတ်သည်။ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်က အတွေ့အထိ ဖောင္ဒဗ္ဗာရုံအရာ၌ ထင်ရှား ကျော်ကြားသည့် ဆင်းရဲသူမကလေး ပဥ္စပါပီသည် ရှေ့တခုသောဘဝ၌ ဆင်းရဲသူမကလေးဖြစ်၍ မြေညက်များကို နယ်ပြီး အိမ်နံရံများကို လိမ်းကျံရသော အလုပ်ကိုလုပ်၏။ တနေ့တွင် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတပါးသည် လိုဏ်ဂူလိမ်းကျံရန် မြေညက်လိုသဖြင့် သပိတ်ပိုက်ကာ ထိုဆင်းရဲသူမကလေးအနီးတွင် လာရပ်သည်။ထိုအခါ ဆင်းရဲသူမကလေးက "ဒီကိုယ်တော်ကြီးဟာ မြေညက်တောင်မှ အလှူခံတယ်"လို့ ဒေါသစိတ်ဖြင့် ပြောကြားပြီး မျက်စောင်းထိုး၍ကြည့်နေသည်။ သို့သော်လည်း မလှုပ်မရှက်

၁။ ဝိမာန။ ၆၅။ ဝိမာန၊ ၌၊ ၁၈၄။

ငြိမ်သက်စွာ ရပ်မြဲရပ်နေသည်ကို မြင်ရသည့်အခါ တဖန် ကြည်ညိုစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်၏ သပိတ်ထဲသို့ မြေညက်ခဲကြီးကို ထည့်၍ စေတနာထက်သန်စွာဖြင့် လှူဒါန်းလိုက်လေသည်။

ထိုဆင်းရဲသူမကလေးသည် ပဉ္စပါပီဘဝ ရောက်သောအခါ မြေညက်လှူခဲ့သောဒါန စေတနာကြောင့် ကိုယ်အတွေ့ အလွန်ကောင်းသော အမျိုးသမီးကလေးဖြစ်ရသော်လည်း မလှူမီ ရှေအဖို့၌ ဒေါသစိတ်ဖြင့် မကောင်း ပြောကြားမှု ကြည့်မှု ဆိုသည့် ပုဗ္ဗစေတနာချိုတဲ့မှုကြောင့် လက်, ခြေ, ပါးစပ်, မျက်စိ, နှာခေါင်း အင်္ဂါငါးပါးလုံး အချိုးအစားမကျ အရုပ်ဆိုးလှသော အမျိုးသမီးကလေး ဖြစ်ရလေသည်[၁]။

ဘုရားအလောင်းတော် ကုသမင်းသည် ကုသမင်းမဖြစ်မီဘဝတခု၌ မိမိအတွက် ဝေစုရသောမုန့်ကို မရီးဖြစ်သူက ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတပါးအား ပေးလှူလိုက်ရာ အမျက်ထွက်ပြီး မုန့်ကိုပြန်၍လုယူလိုက်သည်။ နောက်မှ ထိုမုန့်ကို ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ပြန်လှူသည်။ မုန့်ကိုလှူခဲ့သော ဒါနစေတနာကြောင့် တန်ခိုးကြီးသော မင်းတပါး ဖြစ်ရသော်လည်း ပုဗ္ဗစေတနာချိုတဲ့ ပျက်ကွက်ခဲ့သောကြောင့် ရုပ်ဆိုးသူ ဖြစ်ရလေသည်[၂]။

အပရစေတနာချိုတဲ့သော အပုတ္တကသဌေးကြီး[၃]

အပရစေတနာ ချိုတဲ့ခဲ့လျှင် ကောင်းမြတ်သော အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းဘဏ္ဍာဘို့ မိမိလက်ဝယ်ရှိနေလင့်ကစား ထိုပစ္စည်းဘဏ္ဍာများကို မသုံးစွဲလိုခြင်း မသုံးစွဲရခြင်းစသော မကောင်းကျိုးများ ဖြစ်ရတတ်လေသည်။ရှေးအခါက အပုတ္တကမည်သော သဌေးသည် တဂ္ဂရသိခီအမည်ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ဆွမ်းလှူရန် မှာကြားသွား၏။ အရပ်တပါးမှ ပြန်လာ၍ ဇနီးဖြစ်သူ လောင်းလှူလိုက်သည့် မွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို မြင်ရသည့်အခါ "ဤမွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို ငါ၏ အစေအပါးကျေး

၁။ ဇာတက၊ဌ၊၅။၄၇၅-၄၇၆။ ၂။ ဇာတက၊ဌ၊၅။၃၀၆။
၃။ သံ၊၁။၉၂။ သံ၊ဌ၊၁၊၁၄၇-၈။

ကျွန်များအား ကျေးမွေးလိုက်လျှင် ကောင်းပေမည်၊ အလုပ်သမား ကျေးကျွန်များသည် ဤဘောဇဉ်ကို စားရသည့်အတွက် ငါ့အမှုကိစ္စ များကို ပြုလုပ်ကြလိမ့်မည်။ ဤရဟန်းကား မိမိနေရာသို့ပြန်ပြီး ဤဘောဇဉ်ကိုစားကာ အိပ်နေပေလိမ့်မည်"ဟု နှလုံးမသာမယာဖြစ်ကာ အပရစေတနာ ချိုယှင်းခဲ့လေသည်။

ထိုသဒ္ဒေးသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ဆွမ်းလှူခဲ့သော ဒါနစေတနာ ကြောင့် နတ်ပြည်၌ နတ်သား ၇ ကြိမ်၊ လူ့ပြည်၌ သဒ္ဒေး ၇-ကြိမ်ဖြစ်ရ သည်။ အပရစေတနာ ချိုတဲ့ပျက်ကွက်ခဲ့သောကြောင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာ ရတနာ သုံးဆောင်ဖွယ်ရာ အဖြာဖြာတို့နှင့် ပြည့်စုံသည့် သဒ္ဒေးကြီးဖြစ်ရ သော်လည်း ထိုမှန်မြတ်သည့် ပစ္စည်းဥစ္စာ အသုံးအဆောင်တို့ကို မသုံးစဲ့ ရက်ပဲ ဆန်ကဲ့ထမင်းနှင့် ပုန်းရည်ဟင်းကိုသာ စား၍ သုံးစပ်, စပ်ချုပ် ထားသော ပိုက်ဆံလျှော်အဝတ်ကိုသာ ဝတ်ဆင်သည်၊ သွားသည့်အခါ ၌လည်း သစ်ရွက်ထီးမျှကိုသာ ဆောင်းကာ ရထားအို ရထားဟောင်း ကလေးဖြင့် သွားရလေသည်။

ကုသိုလ်ကံအကုသိုလ်ကံနှင့် စေတနာသုံးတန်[၁]

ဒါနပြုရာ၌ ပုဗ္ဗ၊ မုဉ္စ၊ အပရစေတနာသုံးမျိုး အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပေါ် သကဲ့သို့ အခြားသော ပုညကြိယာဝတ္ထု၊ သုစရိုက်မှု၊ ဒုစရိုက်မှုတို့ကို ပြုလုပ်ရာ၌လည်း ထိုစေတနာသုံးမျိုးတို့ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပေါ်လေ့ ရှိပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကုသိုလ်မှု အကုသိုလ်မှု တခုခုကိုပြုလုပ်ရာ၌ ပုဗ္ဗ မုဉ္စ အပရစေတနာ သုံးမျိုးရနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းစေတနာ သုံးမျိုးတွင် မုဉ္စစေတနာကို သန္ဓိဌာပက စေတနာဟုလည်း ခေါ်သည်။

တနည်းအားဖြင့် စေတနာသည် မိမိဆိုင်ရာအကျိုးတရားကို အထူး သဖြင့် ပြုပြင်စီရင်ခြင်း"အဘိသင်္ခါရ"ကိုစွဲ၍-

၁။ ပုညာဘိသင်္ခါရ၊

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၀၁-၂။မ၊ဌ၊၄။၁၇၉-၁၈၀။

၂။ အပုညာဘိသင်္ခါရ၊

၃။ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ–

ဟု ၃-မျိုးရှိသည်။

ထိုသုံးမျိုးတွင် ကာမကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးနှင့်အတူဖြစ်သော ကာမကုသိုလ်စေတနာ ၈-ပါး၊ ရူပကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါးနှင့်အတူဖြစ်သော ရူပကုသိုလ်စေတနာ ၅-ပါး၊ ပေါင်း စေတနာ ၁၃-ပါးသည် "ပုညာဘိသင်္ခါရ" မည်၏။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးနှင့်အတူဖြစ်သော အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးသည် "အပုညာဘိသင်္ခါရ" မည်၏။ အရူပကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါးနှင့်အတူဖြစ်သော အရူပကုသိုလ်စေတနာ ၄-ပါးသည် "အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ" မည်၏[1]။

ပုညာဘိသင်္ခါရ အပုညာဘိသင်္ခါရ ၂-ပါးတို့၌ ကာယသင်္ခါရဝစီသင်္ခါရ စိတ္တသင်္ခါရ သုံးပါးစီ ရနိုင်ဖြစ်နိုင်ကြသော်လည်း အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ၌ကား စိတ္တသင်္ခါရတပါးသာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်[2]။

ဤဖော်ပြခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရတို့သည် "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာ" ပါဠိတော်အရ အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ကြသည်။ အဝိဇ္ဇာမရှိလျှင် ထိုသင်္ခါရတရားများ မဖြစ်ပွားနိုင်ချေ၊ မှန်၏၊ အဝိဇ္ဇာမကင်းသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်သာ ပုညာဘိသင်္ခါရ အပုညာဘိအင်္ခါရ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်လေ့ရှိကြသည်။ အဝိဇ္ဇာကင်းပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များမှာမူ 'ထိုပုညာဘိသင်္ခါရ အပုညာဘိသင်္ခါရ အာနေဉ္ဇာဘိ-သင်္ခါရတို့ကို မပြုလုပ် အားမထုတ်ကြတော့ချေ[3]။

ချဲ့ပြဦးအုံ–တကဲ့ဆင်းရဲအမှန်ဟူသော ဒုက္ခသစ္စာနှင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းတရားဆိုသည့် သမုဒယသစ္စာတို့ကိုမသိမှု အဝိဇ္ဇာတရားကြောင့်သာသံသရာဝဋ္ဋဆင်းရဲကိုဆင်းရဲဟု မသိမြင်ပဲချမ်းသာဟု မှတ်ထင်

၁။ အဘိ၊၂။၁၄၃၊၃၅၃။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၃၄-၁၃၆။

၂။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။

၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၃။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၃၈။

ကာဝင်္ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သည့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။ သံသရာဝင်္ဆင်းရဲ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာအမှန် နိဗ္ဗာန်ဟူသော နိရောဓသစ္စာနှင့် ထိုနိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းလမ်းကောင်း လမ်းမှန်ဖြစ်သော မဂ္ဂင်္ဂစွာတို့ကို မသိမှုအဝိဇ္ဇာကြောင့် သံသရာဝင်္ဆင်းရဲ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာမဟုတ်သော ဗြဟ္မာ့ပြည်စသော ဘုံထူးများကို ဝင်္ဆင်းရဲ၏ ချုပ်ငြိမ်.ရာနိဗ္ဗာန်ဟု မှတ်ထင်၍လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းမဟုတ်သော ကြက် ဝက် ဆိတ် နွားစသော သတ္တဝါများကို သတ်ဖြတ်၍ ယင်ပူဇော်မှုစသည်ကို နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်း အကျင့်မှန်ဟု မှတ်ထင်၍လည်းကောင်း၊ ဝင်္ဆင်းရဲ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာကို တောင့်တကာ ကုသိုလ် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။

တနည်းအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, အိုခြင်း, နာခြင်း, သေခြင်းစသော ဘေးများစွာတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းနေသည့် လူ့ဘာ လူ့ခန္ဓာ နတ်ဘဝ နတ်ခန္ဓာဟူသော သံသရာဝင်္ဆင်းရဲကို ဆင်းရဲဟု မသိမြင် ချမ်းသာဟုမှတ်ထင်ကာ လူ့ဘဝ လူ့ခန္ဓာ, နတ်ဘဝ နတ်ခန္ဓာကို ရရှိရန် ကာမကုသိုလ်ဟုခေါ်သော ပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။ ဥပမာ–နတ်သမီးအလိုရှိသောသူသည် နှာ်တောင်ဟုခေါ်သော တောင်ကမ်းပါးသို့ ခုန်ချသကဲ့သို့ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာပေါင်း ရာထောင်ချီ၍ အသက်ရှည်ကြာသော ရူပဗြဟ္မာဘဝ ရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာသည် အလွန်ချမ်းသာသည်ဟု ဆိုရသော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးရခြင်း (ဝိပရိဏာမ) ဒုက္ခသဘော၊ သာယာနှစ်သက်ဖွယ်မရှိခြင်း အဿာဒသဘောတို့ရှိနေကြပေသည်။ ယင်းသဘောတို့ကို မသိမြင်သောကြောင့် ရူပဗြဟ္မာဘဝ ရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာကိုရရှိရန် ရူပကုသိုလ်ခေါ်သော ပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်နေကြခြင်း ဖြစ်

သည်။ဥပမာအားဖြင့်သတ္တဝါကို့သည် မီးလှံ့ကိုတိုးနေကြသောပိုးပဖံတို့နှင့် လည်းကောင်း၊ပျားရည်ကိုစုံမက်သဖြင့် ပျားရည်လူးထားသောသန်လျက်သွားကို လျှာဖြင့်လျက်သူနှင့်လည်းကောင်း လွန်စွာတူလှပေသည်။

သူအသက်သတ်မှု သူဥစ္စာခိုးယူမှုစသော ဒုစရိုက်မှုများသည် အပြစ်များစွာရှိသော်လည်း အပြစ်ကို မသိမြင်သောသူသည် အသက်မွေးမှု၏ ခိုးမ်းသာကြောင်းဟု မှတ်ထင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ လောဘ ဒေါသ စသော ကိလေသာနှိပ်စက်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊အကုသိုလ် ခေါ်သော အဗုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။ ဥပမာ–မသိနားမလည်သေးသော ကလေးငယ်ကလေးသည် မစင်ပျော့ကိုကိုင်ဆော့ကစားသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သေလိုသောသူသည် အဆိပ်သောက်သကဲ့သို့လည်းကောင်းဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာပေါင်း သောင်းနှင့်ချီ၍ အသက်ရှည်ကြသော အရူပဗြဟ္မာ့ဘဝ အရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာ၌ သင်္ခါရဒုက္ခသဘော ဝိပရိဏာမဒုက္ခသဘောကို မသိမြင်သောသူသည် အရူပဗြဟ္မာ့ဘာ အရူပဗြဟ္မာခန္ဓာသည် သေကျေပျက်စီးမှုမရှိ၊ မြဲစွာတည်နေ၏ဟု မှားသောအယူဖြင့် ယူဆယုံကြည်ကာ အရူပဗြဟ္မာ့ဘဝ အရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာကို ရရှိရန် အရူပကုသိုလ်ခေါ်သော အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။ ဥပမာ– မျက်စိလည်လမ်းမှားသောသူသည် ဘီလူးတို့နေထိုင်ရာမြို့သို့ ဖြောင့်စွာသွားသော လမ်းခရီးကို လိုက်မှားမိသကဲ့သို့ဖြစ်သည်[1]။

ဆည်းပူးအားထုတ်ပြုလုပ်ထားသော သင်္ခါရရှိက ဝိညာဉ်ခေါ်သော အကျိုးတရားများဖြစ်ပေါ်လာမြဲဖြစ်သည်။ ဆည်းပူးအားထုတ် ပြုလုပ်ထားသော သင်္ခါရမရှိက ဝိညာဉ်ခေါ်သော အကျိုးတရားများ မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ မှန်၏၊ ကာမပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး၊ မဟာဝိပါက် ၈-ပါး ပေါင်း ၁၆-ပါးသော

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂၊၁၃၀။

ဝိညာဉ်တရားများဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ရူပပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့်ရူပဘုံ၌ ရူပဝိပါက် ၅-ပါးဟူသော ဝိညာဉ်တရားများဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ အပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် အပါယ် ၄-ဘုံ၌ အကုသလဝိပါက် ၇-ပါး ဟူသော ဝိညာဉ်တရားများဖြစ်ပေါ်လာကြရသည်။ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရကြောင့် အရူပဘုံ၌ အရူပဝိပါက် ၄-ပါးဟူသော ဝိညာဉ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည်။

ကိစ္စအားဖြင့် စေတနာ ၄-မျိုး

စေတနာမည်သော ကံတရားသည် မိမိဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စကိုလိုက်၍-

၁။ ဇနကကံ = အကျိုးအပြစ်ကိုဖြစ်စေသောကံ၊

၂။ ဥပတ္ထမ္ဘကကံ= အထောက်အကူပေးသောကံ၊

၃။ ဥပပীဠကကံ = နှိပ်စက်သောကံ၊

၄။ ဥပঘাတကကံ= သတ်ဖြတ်သောကံ-

ဟူ၍ ၄-မျိုးရှိသည်။

ဇနကကံ

(၁) ထိုတွင် ပဋိသန္ဓေအခါ ပဝတ္တိအခါတို့၌ ဝိပါက်နာမကွန္ဓာ၊ကမ္မဇရူပ်၊ကမ္မပစ္စယဥတုဇရူပ်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာသည် "ဇနကကံ"မည်၏။ ခဲ့ဦးအုံ-ထိုဇနကကံသည် ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ပဋိသန္ဓေစိတ် စေတသိက် ကမ္မဇရူပ်များကိုလည်းကောင်း၊ နတ်ပြည်၌ နတ်ဘို၏ဘုံဗိမာန်များ၊ ငရဲပြည်၌ သင်ခုန်းစက်စသော ကမ္မပစ္စယဥတုဇရူပ်များကိုလည်းကောင်းဖြစ်စေနိုင်ပါသည်[၂]။

ပဝတ္တိအခါ၌ ဒေါ်ပဉ္စဝိညာဉ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း၊ သန္တီရဏ၊ တဒါရုံ မဟာဝိပါက် စသော နာမ်ဝိပါက်များကိုလည်းကောင်း၊စိတ်ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်း ကမ္မဇရူပ်များကိုလည်းကောင်းဖြစ်စေပါသည်။ အထူးအားဖြင့် အကုသိုလ်

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၁၄၃-၄။ ၁၅၇-၁။ ၂။ အံ၊ဌ၊၂။၁၀၉။မ၊ဌ၊၄။၁၇၀။
ပုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ(၁) ၁၄—ပ-မ-သ-၇

ဇနကကံကြောင့် တိရစ္ဆာန်ဘုံ၌ နဂါး ဂဋ္ဌုန် စသည် ဖြစ်ရသော်ငြားလည်း ပဝတ္တိအခါတွင် လှပသောအဆင်းနှင့် ဘုံဗိမာန် စသည်တို့ကိုရရှိအောင် ပဝတ္တိကုသိုလ်ဇနကကံကဖြစ်စေပါသည်။ ကုသိုလ်ဇနကကံကြောင့် လူ့ဘုံ နတ်ဘုံ စသည်တို့၌ဖြစ်ရသော်ငြားလည်း ပဝတ္တိအခါ ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါလှပခြင်းမရှိအောင်၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့ကဲ့သို့ နေ့၌ ချမ်းသာသုခကို ခံစားရသော်လည်း ညအခါတွင် ဆင်းရဲဒုက္ခခံရအောင် ပဝတ္တိဇနကကံကဖြစ်စေပေသည်[၁]။

ထိုဇနကကံသည် ကမ္မပထမြောက်မှသာ ပဋိသန္ဓေအကျိုး ပဝတ္တိအကျိုးနှစ်မျိုးလုံးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ကမ္မပထမမြောက်လျှင် ပဝတ္တိအကျိုးမျှကိုသာပေးသည်ဟု ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ၌ ဆို၏။ သို့ရာတွင် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကသာ၊ ဒုတိယအုပ်၊နိဒါနသုတ်အဖွင့်၌ကား ဇနကကံသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုသာဖြစ်စေနိုင်၍ ပဝတ္တိကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်ဟုဆိုသေး၏။

ဥပတ္ထမ္ဘကကံ

ဥပတ္ထမ္ဘကကံဆိုသည်မှာ ဇနကကံကို လည်းကောင်း၊ ဇနကကံ၏ အကျိုးကို လည်းကောင်း ကူညီထောက်ပံ့ပေးသော ကုသိုလ်အကုသိုလ်စေတနာများ ဖြစ်ပါသည်။ **ထိုစေတနာများသည်–**

(က) ဇနကကံကို အကျိုးပေးခွင့်ရအောင်လည်း ကူညီထောက်ပံ့သည်။

(ခ) အကျိုးပေးခွင့်ရသည့် ဇနကကံကို အကျိုးပေး ထက်သန်အောင်လည်း ကူညီထောက်ပံ့သည်။

(ဂ) ဇနကကံ၏ အကျိုးကို ကြာရှည်စွာ တည်တံ့အောင်လည်း ကူညီထောက်ပံ့သည်[၂]။

၁။ ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ၊ ၂၀၉။

၂။ ပရမတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ ၂၀၈၊၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

ဇနကကံကို အမျိုးမျိုးထောက်ပံ့ပုံ

ခ၁ဦးအုံ–သေခါနီးအခါနှင့် ကုသိုလ်ဇောစောလျှင် နောက်ဘဝ၌ ကုသိုလ်ကံ အကျိုးပေးခွင့်ရ၏။ သေခါနီးအခါနှင့် အကုသိုလ်ဇော စောလျှင် နောက်ဘဝ၌ အကုသိုလ်ကံအကျိုး ပေးခွင့်ရ၏။ ဤနေရာ၌ သေခါနီးအခါနှင့်တွင် စောသော ကုသိုလ်ဇော အကုသိုလ်ဇောတို့သည် ကိုယ်တိုင် အကျိုးမပေးပဲ ရေလာမြောင်းပေးဆိုသလို အခြားကံများ အခွင့်သာအောင် ထောက်ပံ့သော ဥပတ္ထမ္ဘကကံများဖြစ်သည်။ ရိုးရိုးပဝတ္တိအခါ၌လည်း ကုသိုလ်များစွာ ပြုလုပ်နေလျှင် ထိုကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံများက အခွင့်သာအောင် ထောက်ပံ့မှုကြောင့် ရှေးရှေး ကုသိုလ်ဇနကကံများ အကျိုးပေးခွင့်ရကြ၏။ အကုသိုလ်များစွာပြုလုပ်နေလျှင်လည်း ရှေးရှေးက အကုသိုလ်ဇနကကံများ အကျိုးပေးခွင့် ရပြန်လေသည်[1]။

ဇနကကံတို့ အကျိုးပေးဖို့ အခွင့်သာနေသည့်အခါ အကျိုးပေး ထက်သန်အောင်လည်း ထောက်ပံ့၏။ ဘုရားအလောင်းတော်တို့ ပဋိသန္ဓေနေရာ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးမည့် ဇနကကံတပါးပါး အားရှိအောင် (၀၊)အကျိုးပေးထက်သန်အောင် များစွာသော ပါရမီကုသိုလ်များက ဝိုင်းဝန်းထောက်ပံ့ကြ၏။ ဥပမာ–လူ့လောက၌ ပြစ်ချက်များစွာ ရှိဘူးသူများသည် အပြစ်တခုပေါ်ပေါက် ထင်ရှားလာသောအခါ ထိုမရှိက ပြစ်ချက်များ၏ ထောက်ပံ့ချက်ကြောင့် ကြီးလေးသော အပြစ်ဒဏ်ကို ခံရ၏။ ဤသည်မှာ ဇနကကံကို ဥပတ္ထမ္ဘကကံက ထောက်ပံ့ပုံဖြစ်သည်။

ဇနကကံက စီမံဖြစ်စေသောအကျိုးဝိပါက်အစဉ်ကို (၀၊) ဤ၌ အနိုင်ဖြစ်သော အကျိုးနာမ်ရูပ်တရားများကို ကြာရှည်စွာ တည်တံ့နိုင်အောင်လည်း အထောက်အကူပြု၏။ ကုသိုလ်ဇနကကံ၏ အစွမ်းကြောင့် လူ့ဘဝနတ်ဘဝကိုရရှိလေရာ ထိုလူ နတ်အဖြစ်၌ တာရှည်စွာ တည်နိုင်အောင် ကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံက ဘေးအန္တရာယ်ရန်အသွယ်သွယ်တို့ကို ကာကွယ်

၁။ ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ၊ ၂၀၈၊ ၉။အံ၊ ၁၊ ၂။ဝ၀၉။

ပေး၏။ အသက်ရှည်ရာ ရှည်ကြောင်း ဆေးဝါးကောင်းများကို ရရှိအောင် ထောက်ပံ့၏။ အကုသိုလ်ဇနကကံအစွမ်းကြောင့် ခွေးဘဝကိုရရှိလေရာ ထိုခွေးဘဝ၌ ခွေးပိန် ခွေးခါအဖြစ်ဖြင့်တာရှည်အောင်အကုသိုလ် ဥပတ္ထမ္ဘကကံက ထောက်ပံ့ပေး၏။ ဤကား ဇနကကံ၏ အကျိုးဝိပါက်အစဉ်ကိုအခွန့်ရှည်စွာ တည်လေအောင် ဥပတ္ထမ္ဘကကံက အထောက်အကူပြုပုံတည်[၁]။

ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို, အကုသိုလ်က ကုသိုလ်ကို ထောက်ပံ့ပုံ

ဤနေရာ၌ ကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံက အကုသိုလ် ဇနကကံကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ကို လည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံက ကုသိုလ်ဇနကကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ကို လည်းကောင်း ထောက်ပံ့နိုင်ပေသေးသည်။ ရှင်းဦးအံ့၊ နဂါး ဂဋ္ဌုန်စသော သတ္တဝါတို့၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ကို ရရှိခြင်းကား အကုသိုလ်ဇနကကံကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုနဂါး ဂဋ္ဌုန်စသည်တို့ ပဝတ္တိအခါ၌ တန်ခိုးအာနုဘော် ကြီးခြင်းစသော အကျိုးတရားများကို ရရှိခြင်းသည် ရှေအတိတ်ကပြုခဲ့ဖူးသော ကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံ၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဝိနိပါတိကအသူရာဘဝကို ရောက်ရခြင်းသည် ကုသိုလ်ဇနကကံကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုဘဝ၌ ဆင်းရဲခံရခြင်းစသော အနိဋ္ဌကျိုးများကို ကြာရှည်လေးမြင့် ခံစားနေရခြင်းကား ရှေးဘဝက ပြုခဲ့သော အကုသိုလ်ဥပတ္ထမ္ဘကကံ၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုဖြစ်သည်[၂]။

ဥပပီဋ္ဌကကံ

ဥပပီဋ္ဌကကံကား ဇနကကံကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဇနကကံကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးခန္ဓာအစဉ်ကိုလည်းကောင်း ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါး ညှိုးနွမ်းသိမ်ငယ်သွားအောင် ဖိစီးနှိပ်စက် နှောင့်ယှက် တားမြစ်တတ်သော ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာများတည်း။

၁။ ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ၊ ၂၀၈၊ ၉။

၂။ ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ၊ ၂၀၉။

ထိုဥပပီဋ္ဌကကံသည်—

(က) ကုသိုလ်ဇနကကံကို တားမြစ် နှိပ်စက်တတ်သော အကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံ၊

(ခ) အကုသိုလ်ဇနကကံကို တားမြစ် နှိပ်စက်တတ်သော ကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။

ထိုတွင် အထက်အထက်ဘုံ၌ အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံ၏ နှိပ်စက်မှုကြောင့် အောက်အောက်ဘုံတို့၌ အကျိုးပေးရခြင်း၊ တန်ခိုးကြီးသော ဌာနတို့၌ အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံ၏ တားမြစ် နှိပ်စက်မှုကြောင့် ဘုန်းတန်ခိုးငယ်သောဌာနတို့၌ အကျိုးပေးရခြင်း၊ မြတ်သော အမျိုး၌ အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံ၏ တားမြစ်နှိပ်စက်မှုကြောင့် ယုတ်ညံ့သောအမျိုး၌ အကျိုးပေးရခြင်း၊ အသက်ရှည်၍ ဥစ္စာပစ္စည်း ကြွယ်ဝချမ်းသာသော အမျိုး၌ အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံ၏ တားမြစ်နှိပ်စက်မှုကြောင့် အသက်တို၍ စည်းစိမ်ဥစ္စာ နည်းပါးသော အမျိုး၌ ဖြစ်ရခြင်းစသည်တို့ကား အကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံက တပါးသော ကုသိုလ်ဇနကကံကို တားမြစ်နှိပ်စက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌ-ကကံက တပါးသော ကုသိုလ်ကံကို တားမြစ်ရာ၌ သုနက္ခတ္တဝတ္ထုဖြင့် ထင်ရှားသိသာပေသည်[1]။

ငရဲကြီးရှစ်ထပ်၌ အကျိုးပေးနိုင်သော အကုသိုလ်ကံ ရှိသော်လည်း နောက်နောက်ကပ်ပို့ခဲ့သော အားကြီးသော ကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံ၏ တားမြစ် နှိပ်စက်မှုကြောင့် ဥဿဒငရဲတို့၌လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန်ဘုံ၊ ပြိတ္တာဘုံ၊ အသုရကာယ်ဘုံတို့၌လည်းကောင်း အကျိုးပေးရခြင်း၊ ခိုးသူတို့ကို သတ်ဖြတ်ရသည့် အကုသိုလ်ကံကို အနှစ်ငါးဆယ်ပတ်လုံး လွန်ကျူးခဲ့

၁။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၉။ ပရမတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ ၂၁၉။

သော်လည်း လက်ယာတော်ရံ အရှင်သာရိပုတ္တရာအား နို့ဆွမ်းလှူဒါန်း ရသည့် ကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံ၏ တားမြစ်နှိပ်စက်မှုကြောင့် ဝါတကာဋ္ဌက မည်သော ခိုးသူသတ်ယောကျ်ား၏ တာဝတိ သာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရခြင်း စသည်တို့သည် ကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံက တပါးသော အကုသိုလ်ကံကို တားမြစ်နှိပ်စက်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်[၁]။

ကံတပါးကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို တားမြစ်ရာ၌ ကုသိုလ်ဇနက ကံကြောင့် လူ့ခန္ဓာကိုယ်ကို ရရှိပြီးသော်လည်း ပဝတ္တိအခါ၌ အကုသိုလ် ဥပပီဋ္ဌကကံ၏ နှိပ်စက်မှုကြောင့် အနာရောဂါထူပြောခြင်း၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်း၊ ရာထူးဌာနန္တရ လျှောကျခြင်းစသည်တို့သည် ကံတပါး ကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို အကုသိုလ်ဥပပီဋ္ဌကကံက တားမြစ်နှိပ်စက် ခြင်းပင် ဖြစ်သည်[၂]။

နှိပ်စက်ပုံ (၃)မျိုး။ ။ထို့ပြင် ဥပပီဋ္ဌကကံသည် ကုသိုလ်ဇနကကံ၊ အကုသိုလ် ဇနကကံတို့ကို နှိပ်စက်ရာတွင်—

(၁) ဇနကကံများ လုံးဝ အကျိုးပေးခွင့်မရအောင်လည်းကောင်း၊

(၂) အကျိုးပေးခွင့် ရနေသည့်အခါ၌ပင် အကျိုးပေးမထက်သန် အောင်လည်းကောင်း၊

(၃) ပေါက်ရောက်ပြီးသော သစ်ပင်ချုံနွယ်များကို ဓား တုတ်စသည် တို့ဖြင့် နှိပ်စက်သည့်အခါ ကြာရှည်စွာ မစည်ပင်နိုင်သကဲ့သို့ ကံတပါးတို့ပေးထားအပ်သော အကျိုးဝိပါက်အစဉ်ကို မစည် ပင်အောင် ကြာရှည်စွာမတည်အောင်လည်းကောင်း—

နည်းသုံးမျိုးဖြင့် နှိပ်စက်လေ့ရှိပေသည်။

၁။ ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ၊ ၂၁၀။အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၉။

၂။ ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ၊ ၂၁၀။

ထိုတွင် အကျိုးပေးခွင့်မရအောင် နှိပ်စက်ရာ၌–ကျမ်းပြုဆရာများသည် ကျမ်းမပြုမီ ရှေးဦးစွာ"နမောတဿ"စသည်ဖြင့် ရတနာသုံးပါးတို့ကို ရှိခိုးပူဇော်လေ့ရှိကြသည်။ ထိုရှိခိုးပူဇော်ရာ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကုသိုလ်စေတနာကို ပဏာမကုသိုလ်စေတနာဟုခေါ်သည်။ ထိုပဏာမကုသိုလ်စေတနာသည် ကျမ်းပြုခြင်းကိစ္စ၌ ကျမ်းမပြီးအောင် အနှောင့်အယှက်ပြုနိုင်သော အကုသိုလ်များကို အကျိုးပေးခွင့် မရအောင် ကာကွယ်နှောင့်ယှက် နှိပ်စက်၏။ ယခုကာလ၌ ဆရာသမား၊ မိဘဘိုးဘွား၊ သက်ကြီး ဝါကြီးများကို ပြစ်မှားမှု၊ သူတော်သူမြတ်တို့အား ပြစ်မှားမှု အကုသိုလ်ကံသည် ရှေးရှေးကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့်မရအောင် တားမြစ်နှိပ်စက်၏။

အကျိုးပေး မထက်သန်အောင် နှိပ်စက်ခြင်းကား ပင်ကိုက မျက်စိနား နှာ အင်္ဂါစုံသော လူ့ဘဝကိုပေးနိုင်သည့် ဇနကကုသိုလ်ကံရှိသော်လည်း အကုသိုလ်ကံနှောင့်ယှက်မှုကြောင့် စက္ခုပသာဒမပါပဲ ဇစ္စန္ဓအကျိုးကိုသာ ပေးရခြင်း၊အဇာတသတ်မင်း၏ ခမည်းတော် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးကို သတ်မှု ပိတုဃာတက အကုသိုလ်ကံကြီးသည် အဝီစိတိုင်အောင် အကျိုးပေးရန်ရှိသော်လည်း ဘုရားရှင်နှင့် သာသနာတော်ကို ကြည်ညိုသော ကုသိုလ်ကံများက နှောင့်ယှက်နှိပ်စက်မှုကြောင့် အဝီစိငရဲကြီး၏ အခြံအရံဖြစ်သော ဥဿဒငရဲငယ်၌သာ အကျိုးပေးခြင်းမျိုးတည်း။

အကျိုးပေးကြာရှည်စွာ မတည်အောင်နှိပ်စက်ခြင်းမှာ–ကုသိုလ်ဇနကကံစွမ်းကြောင့် လူ့ခန္ဓာကိုယ်ကို ရပြီးဖြစ်သော်လည်း ပဝတ္တိအခါဝယ် အကုသိုလ်ကံ၏ နှိပ်စက်မှုကြောင့် ရောဂါထူပြောခြင်း၊ ဆွေမျိုးဂုဏ်သိန်စည်းစိမ်ရာထူးများ ပျက်ပြားလျက် စိတ်စက်မကြည်သာခြင်း စသည်တို့သည် ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးကို အကုသိုလ်ကံက နှိပ်စက်ခြင်းပင်တည်း။ အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဝိပါက်အစဉ်ကို ကုသိုလ်ကံကနှိပ်စက်ပုံမှာ ကျမ်းဂန်များ၌ အထင်အရှား မလာချေ။ အကုသိုလ်ကံကြောင့်..ခွေး နဂါး ဂဠုန် စသည်ဖြစ်ရသော ခန္ဓာအစဉ်ဝယ် အကုသိုလ်ကံ အလိုက္ကအောင်

ဆင်းရဲသမျှ မဆင်းရဲရပဲ အစားအသောက်စသည်ကို ရရှိအောင် စီမံတတ်သော ကုသိုလ်ကံသည် အကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးဝိပါက်အစဉ်ကို နှိပ်စက်ရာရောက်သည်ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြပေသည်။ ထို့ပြင် အကုသိုလ်ကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးဝိပါက်အစဉ်ကို အကုသိုလ်ကပင် ထပ်မံနှိပ်စက်သော အရာလည်းရှိသေးသည်။ ဥပမာ–အကုသိုလ်ဇနကကံကြောင့် ဖြစ်လာရသော ခွေးခန္ဓာဝယ် အစာငတ်၍ ခွေးပိန်ခွေးနာဖြစ်အောင် အကုသိုလ်ကံက နှိပ်စက်ပုံမျိုးကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။

ဥပဃာတကကံ

ဥပဃာတကကံဆိုသည်မှာ- ကံတပါးကိုလည်းကောင်း၊ ကံတပါးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကျိုးခန္ဓာအစဉ်ကိုလည်းကောင်း သတ်ဖြတ်တတ်သော ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာများဖြစ်သည်။ ထိုကံကိုပင် ကံတပါးကိုကပ်၍ ဖြတ်တတ်သောကြောင့် -"ဥပစ္ဆေဒက" ကံဟုလည်း ခေါ်ပါသည်[၁]။

ထိုဥပဃာတကကံသည်—

၁။ တပါးသောကုသိုလ်ကံကို သတ်ဖြတ်တတ်သော အကုသိုလ် ဥပဃာတကကံ၊

၂။ တပါးသော အကုသိုလ်ကံကို သတ်ဖြတ်တတ်သော ကုသိုလ် ဥပဃာတကကံ–

ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပေသည်။

ထိုနှစ်မျိုးတွင် အဇာတသတ်မင်း၏ တဘဝလုံး ဘုရားသခင်အား ဆည်းကပ်ခြင်းစသော ကုသိုလ်ကံများကို ဖခင်ကြီးဗိမ္ဗိသာရဘုရင်အား သတ်ခြင်းဟူသော ဥပဃာတကကံက တားမြစ်သတ်ဖြတ်သည်။ ထို့ပြင် သေခါနီးအခိုန်၌ ကုသိုလ်ကံ၏အစွမ်းကြောင့် သုဂတိနိမိတ်ထင်လာစဉ် တဖန် အကုသိုလ် ဥပဃာတကကံက ထင်လာသော သုဂတိနိမိတ်ကိုတား

၁။ အံ၊ ၄၊ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၆။

မြစ်သတ်ဖြတ်သည်။ ထိုသို့တားမြစ်သတ်ဖြတ်ချက်ကြောင့် ဒုဂ္ဂတိနိမိတ်ထင်လာ၍ အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်စေသည်၊ ဤသည်မှာ အကုသိုလ် ဥပဃာတကံက ကုသိုလ်ကံကို သတ်ဖြတ်ပုံဖြစ်ပါသည်[1]။

အဂုံလိမာလမထေရ်အကြောင်း စာဖတ်ပရိသတ်များ သိပြီးဖြစ်ပါသည်။ အဂုံလိမာလ ခိုးဘူကြီးဘဝတွင် ကျူးလွန်ခဲ့သည့် အကုသိုလ်ကံများကား အလွန်များလှသည်။ သို့သော် အရဟတ္တမဂ်ကို ရသည်နှင့် တပြိုင်နက် မဂ်စေတနာဟူသော ကုသိုလ်ဥပဃာတကံက ထိုအကုသိုလ်အားလုံးကို ချေမှုန်းသတ်ဖြတ်ပစ်လိုက်ပေသည်။ ထို့ပြင် သေခါနီးကာလ၌လည်း အကုသိုလ်ကံ၏အစွမ်းကြောင့် ဒုဂ္ဂတိနိမိတ်ထင်လာစဉ် တဖန် ကုသိုလ်ဥပဃာတကံက ထင်လာသော ဒုဂ္ဂတိနိမိတ်ကို တားမြစ်သတ်ဖြတ်သည်။ထိုသို့ တားမြစ်သတ်ဖြတ်ချက်ကြောင့် သုဂတိနိမိတ်ထင်လာ၍ နတ်ပြည်၌ဖြစ်စေသည်[2]။

ထင်ရှားစေဦးအုံ၊ သောဏဂိရိခေါ် တောင်ပေါ်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေသော ရဟန္တာ အရှင်သောဏမထေရ်၏ ခမည်းတော်ကြီးသည် သန်သန်မာမာရှိစဉ်ကမုဆိုးအလုပ်ဖြင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ အသက်မွေးခဲ့၏။ အိုမင်းမစွမ်းရှိလာသည့်အခါမှ သားတော်ထံတွင် ရဟန်းကြီးပြုနေသည်။ မကျန်းမာ၍ သေခါနီးအချိန်ရောက်သည့်အခါ မုဆိုးလုပ်ခဲ့သည့်အကုသိုလ်ကံကြောင့် တောင်ခြေမှခွေးကြီးများ မီမီကိုကိုက်တော့မည့်ဟန်ဖြင့် ဂတိနိမိတ်များထင်လာ၍ "ခြောက်ပါဟဲ့ သားရဲ့"ဟု ဆက်ကာဆက်ကာအော်ဟစ်ရှာသတဲ့။ ထိုအခါ ရှင်သောဏက "ဘာလဲဦးပဉ္စင်းကြီး"ဟု မေးသည့်အခါ "ခွေးကြီးတွေ၊ ခွေးကြီးတွေ"ဟု ပြန်ပြောရာ ငရဲဂတိနိမိတ် ထင်နေကြောင်း ရဟန္တာအရှင်မြတ်သိသွားလေသည်။ထို့နောက် "ငါ့လိုသားရှိပါလျက် ငရဲဘာဖြစ်လို့ကျရမလဲ"ဟူသောစိတ်ထားဖြင့် သာမဏေများကို ပန်းရှာခိုင်းပြီး ဘုရားယင်ပြင်တော်မှာ ပန်းမွှေ့ ရာခင်းစေကာ ဦးပဉ္စင်းကြီးကို ညောင်စောင်းနှင့်တကွ ရှေ့၌ ရုပ်ပွါးတော်ရှေ့၌ ချထားသည်။

---

[1] အံ၊ဌ၊ ၂။ ၁၁၀-၁။ [2] အံ၊ဌ၊ ၂။ ၁၁၀-၁။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၄၂၀။

သားဖြစ်သူရဟန္တာမထေရ်က "ဦးပဉ္စင်းကြီးအတွက်ပန်းပူဇော်ထားသည်၊ ကြည်ညိုပါ"ဟု တိုက်တွန်းသဖြင့် ကြည်ညိုဝမ်းမြောက်သည့်ခဏ၌ခွေးကြီး နိမိတ်များ မသင်တော့ပဲ နတ်သမီး နိမိတ်များ ပြောင်းလဲထင်လာရာ "ဟဲ့ သားရဲ့ ဖယ်ပေးပါ၊ ဖယ်ပေးပါ၊သားရဲ့ မိထွေးများလာနေတယ်"ဟု ယောင်ယမ်းပြောဆိုနေစဉ် စုတိစိတ်ကျ၍ နတ်ပြည်သို့ရောက်ရလေသည်။

ဤသို့ ကုသိုလ်ဥပဃာတ ကကံက ထင်လာသော ဒုဂ္ဂတိနိမိတ်ကိုတားမြစ်၍ သုဂတိနိမိတ်ထင်စေကာ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်စေနိုင်ပေသည်။

ကုသိုလ် ဇနကကံ၏အစုမ်းကြောင့် လူနတ်ခန္ဓာအစဉ်ကို ရရှိလာရာ အကုသိုလ်ဥပဃာတကကံ၏ တားမြစ်နှိပ်စက်မှုကြောင့် အသက်တမ်း မကုန်မီ လတ်ဘလောသေရခြင်းသည် ကံတပါးကြောင့် ရလာသောခန္ဓာ အစဉ်ကို အကုသိုလ် ဥပဃာတကကံက တားမြစ်သတ်ဖြတ်သည် မည်ပေသည်[၂]။

သတ်ဖြတ်ပုံ (၃)မျိုး

ကံတပါး၏ အကျိုးဝိပါက်ခန္ဓာအစဉ်ကို သတ်ဖြတ်ရာ၌—

၁။ သတ်ရုံသာသတ်သော ဥပဃာတကကံ၊

၂။ သတ်ပြီးနောက် အခြားသောဇနကကံကို အကျိုးပေးခွင့်ပြုသော ဥပဃာတကကံ၊

၃။ သတ်ဖြတ်ပြီးနောက် မိမိကိုယ်တိုင်ပင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဆက်လက်ပေးသော ဥပဃာတကကံ–

ဟူ၍ (၃)မျိုးရှိပြန်သည်။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၂၀။

၂။ မ၊ဌ၊၄။၁၇၈။

ထိုတွင် မမ္မပဒဋ္ဌလာသော စက္ခုပါလမထေရ်ဝတ္ထုဝယ် ဆေးဆရာဘဝ တုန်းကပြုခဲ့သောအကုသိုလ်ဥပဃာတကကံ၏ သတ်ဖြတ်မှုကြောင့်ကုသိုလ် ဇနကကံက စီမံထားအပ်သော စက္ခုပသာဒကမ္မဇရုပ်၏ ပျက်စီးသွားရခြင်း၊ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်၏ ရှေဘဝကအဓိကုသာတ်ခဲ့သော အကုသိုလ်ကံကြောင့်ခိုးသား ငါးရာ၏ လက်ချက်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရခြင်းတို့မှာ ကံတပါး၏အကျိုးကို သတ်ရုံသာသတ်၍ နောက်ထပ် အကျိုးမဆက်သော ဥပဃာတကကံမျှား၏ လက်ချက်ပေတည်း[1]။

ဗိမ္မိသာရမင်းသည် ရှေဘဝက ဘုရားယင်ပြင်တော်ပေါ်မှာ ဖိနပ်စီးခဲ့ဘူးသော အကုသိုလ် ဥပဃာတကကံ၏ လက်ချက်ကြောင့် ခြေဖဝါးကို ခားခဲ့ခံရပြီးနောက် အခြားသော ကုသိုလ်ဇနကကံအတွက် စတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရ၏။ သာမာဝတီ အမှုးရှိသော မောင်းမတို့သည် ရှေဘဝက အကုသိုလ်ဥပဃာတကကံကြောင့် မီးလောင်ခံရ၍ သေဆုံးပြီးနောက် ကုသိုလ်ဇနကကံအတွက် နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်တို့သို့ တက်ရောက်ကြရလေသည်။ ဝဂ္ဂုမုဒါမြစ်နား၌နေသော ရဟန်းငါးရာတို့သည် ရှေဘဝ သားမုဆိုးဖြစ်ခဲ့စဉ်က သားငှက်တို့ကိုသတ်ဖြတ်ခဲ့သော အကုသိုလ် ဥပဃာတကကံကြောင့် ရဟန်းတုရဟန်းယောင် မိဂလဏ္ဍီက၏ သတ်ဖြတ်မှုကိုခံရပြီးနောက် တပါးသောကုသိုလ်ဇနကကံကြောင့် နတ်ပြည်၌ဖြစ်ကြရသည်။ ဤသည်ဘို့ကား မိမိကသတ်ရုံသာသတ်၍ အခြားသော ဇနကကံကို အကျိုးပေးခွင့်ပြုသော ဥပဃာတကကံဖြစ်သည်[2]။

ဒူသီခေါ် မာရ်နတ်သည် ကကုသန်မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ယာတော်ရံ အဂ္ဂသာဝက အရှင်ဝိဓုရ၏ ဦးခေါင်းတော်ကို ကျောက်ခဲဖြင့် ပေါက်၏။ နန္ဒမည်သော နတ်ဘီလူးတယောက်သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ရိတ်ပြီးခါစ ဦးခေါင်းပြောင်ပြောင်ကို လက်ဖြင့်ခေါက်၏။ ကလာဗုမင်းသည် အလောင်းတော် ခန္ဓိဝါဒီရှင်ရဟန်းကို သေကြေအောင် နှိပ်စက်၏။ ထို

---

[1] ပရမတ္ထဒီပနီ မဟာဋီကာ၊ ၂၁၂။ အနုဒီပနီ၊ ၁၅၄။

နတ်များနှင့် မင်းတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်ကို ထိုအကုသိုလ်ကံက သတ်ဖြတ်၍ ထိုအကုသိုလ်ကံကြောင့်ပင် အဝီစိငရဲ၌ ပဋိသန္ဓေ နေရပြန်သည်။ ဤသို့လျှင် ကံတပါး၏ အကျိုးကို သတ်ဖြတ်ပြီးနောက် မိမိကိုယ်တိုင်ပင် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဆက်လက်ပေးသော ဥပဃာတကကံမျိုးလည်း ရှိပေသည်[၁]။

အကျိုးပေးစဉ်အားဖြင့် စေတနာ ၄-မျိုး

တနည်းအားဖြင့် စေတနာမည်သော ကံတရားသည် အကျိုးပေးစဉ်အားဖြင့်—

၁။ ဂရုကကံ=အကျိုးအပြစ် ကြီးမားသောကံ၊

၂။ အာသန္နကံ=သေခါနီး၌ အောက်မေ့အပ် ပြုအပ်သောကံ၊

၃။ အာစိဏ္ဏကံ=အမြဲလေ့ကျက် တိုးပွားစေသောကံ၊

၄။ ကဋ္ဌတ္တာကံ=အမှတ်တမဲ့ သာမန်ပြုလုပ်သောကံ-

ဟူ၍ (၄)မျိုး ရှိသည်။

ဂရုကကံ

ထိုတွင် ဂရုကကံဆိုသည်မှာ- ကြီးလေးသော အကျိုးကိုပေးသည့်ကံမျိုး ဖြစ်သည်။ (ဂရု=ကြီးလေးသော အကျိုးကို +က=ပြုတတ်သောကံ) ကြီးလေးသော အကျိုးကို ပေးခြင်းဆိုသည်ကား အခြားကံများက ထိုကံ၏အကျိုးပေးမှုကို မခုခံမတားဆီးနိုင်သဖြင့် သေဆုံးသည်နှင့်တပြိုင်နက် ကေန်အကျိုးပေးသည့် (အကျိုးပေးမြဲသော)ကံမျိုးဟု အဓိပ္ပာယ်ရှိပေသည်။

ကုသိုလ်ဂရုကံနှင့် အကုသိုလ်ဂရုကံများ။ ။ထိုဂရုကကံများကား ကုသိုလ်အရာ၌ တန်ခိုး အာနုဘော်ကြီးမားသော မဟဂ္ဂုတ်စျာန် ကုသိုလ်ကံများဖြစ်၍ အကုသိုလ်အရာတွင် အပြစ်ကြီးမားသော ပဉ္ဇာနန္တရိယကံနှင့် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံများတည်း။

၁။ မ၊၁၊၄၀၇-၄၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၁၂-၃၂၀။

ဆက်ဦးအုံ – ဂရုကကံဟူသည် ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် ကြီးလေးသောကံပင်ဖြစ်၏။ တပါးသောကံများက လွှမ်းမိုးတားဆီးနိုင်မှု၊မလွှမ်းမိုးမတားဆီးနိုင်မှုမှာ ဤကြီးလေးသောသဘောနှင့်မသက်ဆိုင်။ ထို့ကြောင့် အာနန္တရိယကံ ၂-ပါး ၃-ပါး ပြုမိရာ၌ ကံတရုက လွှမ်းမိုး၍ အကျိုးပေးခြင်း၊ မဟာဂျုတ်စျာန် ၂-ပါး ၃-ပါး စသည်ရရာ၌ အထက်အထက်စျာန်က လွှမ်းမိုး၍ အကျိုးပေးခြင်းတို့ကြောင့် အကျိုးမပေးရသော ကံများ၌ ဂရုကဟူသော အမည်မပျက်၊ ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် ကြီးလေးသော ကံများဖြစ်၍ ဂရုကကံအမည် ရမြဲရပေသည်။

အကုသိုလ် ဂရုကကံ ၅-မျိုး။ ။**အကုသိုလ်အရာ၌ ပဉ္စာနန္တရိယကံ ဆိုသည်မှာ အာနန္တရိယကံ ငါးပါး ဖြစ်သည်။** သေဆုံးကွယ်လွန်ပြီးနောက် အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝနှင့် အကျိုးပေးလေ့ရှိသော ကံမျိုးကို **အာနန္တရိယကံ**ဟုခေါ်သည်။ ထိုကံသည်—

၁။ **မာတုဃာတကကံ**=အမိကို သတ်သောကံ၊

၂။ **ပိတုဃာတကကံ**=အဖကို သတ်သောကံ၊

၃။ **အရဟန္တဃာတကကံ**=ရဟန္တာကို သတ်သောကံ၊

၄။ **လောဟိတုပ္ပါဒကကံ**=ဘုရားရှင်၌သွေးခြေညှောင်လုပ်သောကံ၊

၅။ **သံဃဘေဒကကံ**=သံဃာ့အချင်းချင်း သင်းခွဲသောကံ–ဟူ၍ ငါးမျိုးရှိသည်။

ထိုတွင် အမိကို သတ်အောင် လုံ့ဆော်ပေးသည့် စေတနာကို မာတုဃာ-တကကံ၊ အဖကိုသတ်အောင် လုံ့ဆော်ပေးသည့် စေတနာကို ပိတုဃာ-တကကံဟု ခေါ်သည်။ အမိအဖမှန်းသိသိ- မသိသိ သေစေလိုရှိ သတ်မိလျှင် ဂရုကကံ ထိုက်၏။ မိဘတို့က တိရစ္ဆာန်ဖြစ်လျှင် သို့မဟုတ် မိမိက တိရစ္ဆာန်ဖြစ်လျှင် အာနန္တရိယကံ မထိုက်သော်လည်း အာနန္တရိယကံ လောက်နီးနီး အပြစ်ကြီးလှ၏။ အခြားသူကို သေစေလိုရှိ သေနတ်ဖြင့်

ပစ်ခတ်ရာ မိဘတို့ မတော်တဆ ထိမှန်လျှင်လည်း မာတုဃာတကကံ၊ ပိတုဃာတကကံများ ထိုက်သည်ဟု တတိယပါရာဇိက အဋ္ဌကထာစသည်၌ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား သတ်ကြောင်းဖြစ်သော စေတနာကို အရဟန္တ-ဃာတကကံဟု ခေါ်သည်။ ရဟန္တာမဖြစ်မီ သတ်သော်လည်း ရဟန္တာဖြစ်ပြီးမှ သေခဲ့လျှင် ထိုဘဝဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ်ကို လျှင်စွာချသည်မည်သော ကြောင့် အရဟန္တဃာတကပင် ဖြစ်သည်။

လောဟိတုပ္ပါဒကကံ ဆိုသည်မှာ ဘုရားရှင်၏ မပြိုကွဲနိုင်သေးမယိုထွက်နိုင်သော ခန္ဓာကိုယ်၌ သွေးခြေဥအောင် ပြုလုပ်ကြောင်းဖြစ်သော စေတနာပင်ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားစေဦးအုံ– အရှင်ဒေဝဒတ်သည် ဂိဇ္ဈကူဋ်တောင်ခြေ၌ စကြုံကြွတော်မူနေသော ဘုရားရှင်ကို ယန္တရားစက်ဆင်ချိန် ကျောက်တုံးကြီးဖြင့် ဖိသတ်သည်၊ ကျောက်တုံးကြီး ပြိုကျလာလတွင် တောင်ထွတ်နှစ်ခု ခံထားမှုကြောင့် ကျောက်တုံးကြီးဖြင့် မဖိမိပဲ ထိုကျောက်တုံးမှ ကျိုးပဲ့ကွဲကျ၍သော ကျောက်ခဲဖြင့် ဘုရားရှင်၏ ခြေမတော်ကို ထိခိုက်မိရာ ခြေမတွင် သွေးခြေညှပ်ပေသည်။ ဤကဲ့သို့ ဘုရားရှင်၏ ခန္ဓာကိုယ်တော်၌ သွေးခြေအောင် ပြုလုပ်မှုမျိုးကို လောဟိတုပ္ပါဒကကံဟု ခေါ်သည်။ ဤသွေးခြေတော်ဥအောင် ပြုလုပ်မှုသည် သေခစလိုသော စေတနာဖြင့် ပြုသောကြောင့် ပါဏာတိပါတကမ္မပထ မမြောက်သော်လည်း (အနုဋ္ဌိကာ အလိုအားဖြင့်) ဗျာပါဒကမ္မပထ မြောက်သည်ဟု ဆိုသင့်ပေသည်။

သံဃာတော်အချင်းချင်း ကွဲပြားအောင် ပြုလုပ်ကြောင်း စေတနာသည် သံဃဘေဒကကံ မည်ပါသည်။ သိမ်တခုတည်း၌ ရဟန်း သံဃာ အချင်းချင်း အတူတကွ ကံမပြုပဲ သူ့ဘက်၊ ဘက် နှစ်စုခွဲ၍ တပြိုင်နက် ကံပြုအောင် အားထုတ်စီမံသဖြင့် အထမြောက်ခဲ့သော် ကွဲပြားအောင် ကြံဆောင်စီမံသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ သံဃဘေဒကကံထိုက်၏။ မတရားဘက်၌ လိုက်ပါအားပေးသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည်လည်း အပြစ်ကြီးမားလှ၏။

တသိမ်တည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း တဘက်ပြီးမှတဘက်က ကပ်ပြုခြင်း ကံ ဒွါရကွဲပြားခြင်း စသည်တို့မှာ သံဃဘေဒကံကနှင့်မဆိုင်။ တသိမ်တည်း ဝယ် ကံကြီးကံငယ် ခွဲခြားလျက် တပြိုင်နက် ကပ်ပြုမှု သံဃဘေဒကံ ဖြစ်သောကြောင့် လူသာမဏေတို့မှာ သံဃဘေဒကံ မထိုက်နိုင်ပါ ချေ။ သို့သော် ရပ်ရွာနယ်ပယ်တို့၌ သံဃာတော်အချင်းချင်း ကွဲပြား အောင် ကြံဆောင်အားထုတ်သူတို့မှာ သူတို့အတွက် ဆိုင်ရာဝယ် အကုသိုလ် တိုးပွားရသောကြောင့် သံဃဘေဒကံလောက်နီးနီး အပြစ်ကြီးလေး လှ၏။

ဤအာနန္ဒရိယကံ ၅-ပါးတွင် တပါးပါးကို ပြုမိလျှင် သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ အဝီစိငရဲသို့ ရောက်ရ၏။ အဇာတသတ်မင်းသည် အဖကို သတ်၍ ပိတုဃာတကံ ထိုက်သောကြောင့် အဝီစိငရဲ၏အခြံအရံ ဥဿဒငရဲ၌ ကျရောက်ရသော်လည်း အဝီစိတွင် အပါအဝင်ပင်ဖြစ်၏။ ဤကံ ၅-ပါးတွင် သံဃဘေဒကံသည် အပြစ်အကြီးဆုံးဖြစ်၏။ အဝီစိ ငရဲကြီးတွင် ထိုငရဲဘုံသက်ကုန်သည်အထိခံရသော ကပ္ပဋ္ဌတိယကံတည်း။ ကြွင်းသောကံလေးပါးကို ကပ္ပဋ္ဌတိယကံမျှားဟု အဆိုမရှိချေ။ ထိုက်သင့် သမျှ ခံကြရမည်။

ထို့ကြောင့် ကံ ၅-ပါးလုံးပြုမိလျှင် သံဃဘေဒကံက အခြားကံ ၄-ပါးကို လွှမ်းမိုး၍ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေး၏။ အခြားကံမျှားအတွက် အဝီစိ၌ ဖြစ်ဖွယ်မရှိ။ သို့သော် နောင်အခွင့်သင့်ရာဘဝ၌ ပဝတ္တိကျိုးကိုကား ပေးပေ မည်။ ရှေကံ-၄-ပါးလုံးကို ပြုမိလျှင် လောဟိတုပ္ပာဒကံ အကျိုးပေး၏။ ရှေကံသုံးပါးလုံးပြုမိလျှင် အရဟန္တဃာတကံက အကျိုးပေး၏။ ရှေဆုံး ကံ ၂-ပါးလုံးကို ပြုမိလျှင် မိဘနှစ်ဦး သီလရှိချင်း မရှိချင်း တန်းတူ ဖြစ်ခဲ့သော် အမိကသာ၍ ကျေးဇူးမျှားသောကြောင့် မာတုဃာတက ကံက အကျိုးပေး၏၊ အဖက အမိထက် သီလသာနေပါမူ ပိတုဃာတက ကံက အကျိုးပေးလေသည်။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစေတနာအကြောင်းကို ရှေတွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးလေပြီ။

ကုသိုလ်အရာ၌ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စေတနာ ၉-ပါးသည်လည်း အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝ၌ ဧကန်အကျိုးပေးမြဲသောကြောင့် ဂရုကကံမည်သည်။

အာသန္နကံ

အာသန္န သဒ္ဒါသည် အနီးဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ထို့ကြောင့်အာသန္နကံ ဆိုသည်မှာ သေခါနီးကာလ၌ (မရဏာသန္န ဇောဝီထိသို့ မရောက်မီ) ပြုခဲ့ပြီးသည်ကိုပြန်၍ အောက်မေ့သောကံသည်လည်းကောင်း၊ သေခါနီးကာလ၌ တရားနာခြင်း အလှူဒါနပြုခြင်း သီလဆောက်တည်ခြင်း ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းခြင်းစသော ကံသည်လည်းကောင်း အာသန္နကံ မည်ပါသည်[၁]။

ထင်ရှားစေဦးအံ့။ အချိုကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံများကို ကာလအတန်ကြာက ပြုခဲ့ပြီးသည့်နောက် ထပ်ခါထပ်ခါ သတိမရပဲ သေခါနီးရောက်မှ သတိရတတ်၏။ ထိုကံမျိုးသည် အာသန္နကံမည်၏။ သေခါနီးမှ တရားနာခြင်း၊ ပန်းဆီမီးပူဇော်ခြင်း၊ တယောက်နှင့်တယောက် သတ်ပုတ်ရိုက်နှက်ခြင်းစသော ကံမျိုးကိုလည်း အာသန္နကံဟု ခေါ်ပါသည်။

ဒမိဋ္ဌဒေါဝါရိကမည်သော တံငါသည်တယောက်သည် အနှစ်ငါးဆယ်ပတ်လုံး ငါးမျှားခြင်းဖြင့် ပါဏာတိပါတကံကို ပြုခဲ့သော်လည်း သေခါနီးအချိန်တွင် စူဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကတိဿမထေရ်ထံ၌ သရဏဂုံနှင့် ငါးပါးသီလဆောက်တည်လိုက်ရသော ကုသိုလ်အာသန္နကံကြောင့် စာတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရလေသည်[၂]။

မဟာဝါစကာလအမည်ရှိသော ဥပါသကာသည် သောတာပန်ဖြစ်ရန်ရည်မှန်း၍ အနှစ်သုံးဆယ်ပတ်လုံး ၃၂-ကောဋ္ဌာသ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းအားထုတ်သော်လည်း ဩဘာသနိမိတ်မျှ မရသောကြောင့် "ဘုရားသာသနာတော်သည် သံသရာမှထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်မည်မထင်" ဟု

၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။ ဝိဘာဝိနီဋ္ဌီကာ။ ၁၆၇။

၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇-၈။

အယူမှားယွင်း ဖောက်ပြန်၏။ ထိုအယူမှားယွင်း ဖောက်ပြန်မှု အကုသိုလ် အာသန္နက်၏ အစွမ်းကြောင့် သေဆုံးကွယ်လွန်သည့်အခါ မဟာဂင်္ဂါမြစ်၌ ကိုးဥသဘရှည်သော မိကျောင်းပြိတ္တာကြီး ဖြစ်ရရှာပေသည်။

အာစိဏ္ဏက်

အာစိဏ္ဏဟူသော ပါဠိကား မြန်မာလို "အမြဲမပြတ်၊ ဆည်းပူးလေ့လာအပ်၊ တိုးပွားစေအပ်ခြင်း"ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်အရာ၌ သတ်ခြင်း ခိုးခြင်း စသည်တို့ဖြင့် အမြဲအသက်မွေးမှုသည်လည်းကောင်း ကုသိုလ်အရာ၌ ပိဏ္ဍပါတ်ဆွမ်းလောင်းလှူခြင်း, ငါးပါးသီလ ဆောက်တည်ခြင်း, ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းစီးပြန်းခြင်း, စာပေသင်ကြားပို့ချမှု စသည်ဘို့ကို အမြဲမပြတ် လေ့လာဆည်းပူးမှုသည်လည်းကောင်း အာစိဏ္ဏက်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ထပ်ကာလဲလဲ ပြုလုပ်နေမှု အာစိဏ္ဏက် မည်သည်မဟုတ်၊ တကြိမ်ကုသိုလ်ပြုပြီးသည့်နောက် ထိုကုသိုလ်ကို ထပ်ကာလဲလဲ ကြိမ်ဖန်များစွာ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်နေမှုသည်လည်းကောင်း၊ တကြိမ် အကုသိုလ်ပြုပြီးနောက် ထိုအကုသိုလ်ကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် စိုးရိမ်ပူပန်နေမှုသည်သည်းကောင်း အာစိဏ္ဏက် မည်၏သည်။

ကဋ္ဌတ္တာက်

ဂရုကက် အာသန္နက် အာစိဏ္ဏက်တို့မှ အလွတ်ဖြစ်သော အတိတ်ဘဝ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတို့၌ အမှတ်မဲ့ပြုအပ်သော ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံများကို ကဋ္ဌ-တ္တာက်ဟု ခေါ်သည်။ သူရူးပစ်လိုက်သော တုတ်သည် အမှတ်မရှိသော အရပ်၌ ကျသကဲ့သို့ ဂရုကက်စသော ကံသုံးပါးမရှိသော် ကဋ္ဌတ္တာကက်သည် အကျိုးပေး၏[1]။

ကံလေးမျိုးတို့ အကျိုးပေးပုံ။ ။ထို၎င်းခဲ့ပြီးသော ဂရုကက်စသော ကံလေးမျိုးလုံး ပင် ပဋိသန္ဓေ အကျိုးကို ပေးပါသည်။ ယခု ဤကံလေးမျိုးကို စဉ်းစားခြင်းမှာလည်း ပဋိသန္ဓေ

၁။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၁၀၀။ ၂။ အံ၊ ၌၊ ၂၊ ၀၅။ ဝိဘာဝိနီဋီကာ၊ ၁၆၉-၇၀။
၃။ ပရမတ္ထဒီပနီဋီကာ။ ၂၁၄။
ဗုဒ္ဓအာဘိဓမ္မာ (၁) ၁၅—ပ-မ-သ-စ

အကျိုးပေးသည့် အလှည့်အကြိမ်အစဉ်အားဖြင့် စဉ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကံ ၄-မျိုးလုံးရှိသူတို့၌ နောက်ဘဝမှာ ဂရုကကံက ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေး၏၊ လောကီစျာန်လည်းမရ၊ အာနုဘော်ရှိယကံ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံလည်းကင်းကြ၍ ဂရုကကံမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ၌ အာသန္နကံစသောကံသုံးမျိုးရှိလျှင် အာသန္နကံက ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေး၏။ ဂရုကကံ အာသန္နကံမရှိပဲ လတ်တလောသဆုံးရသူ မေ့မေ့မူးမူးနှင့်သေဆုံးရသူများ၌ အာစိဏ္ဏကံစသောကံ ၂-ပါးရှိလျှင် အာစိဏ္ဏကံက ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးလေသည်။

ဤစကားစဉ်အရ ဂရုကစသော ရှေးကံ ၃-မျိုးသည် ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ ပြုသောကံများတည်း၊ ကဋ္ဌတ္တာကံကား ယခုဘဝ၌ အမှတ်တမဲ့ပြုထား၍ ဂရုကစသောအဖြစ်သို့ မရောက်သောကံများနှင့် ရှေးရှေးဘဝတို့၌ ပြုခဲ့ပြီးသောကံများတည်း။ ထို့ကြောင့် ကဋ္ဌတ္တာကံနှင့် မည်သူမျှ မကင်းနိုင်ကြပေ။ ဂရုကကံစသော ရှေးကံ ၃-ပါးမရှိလျှင် ဤကဋ္ဌတ္တာကံသည်ပင် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးရလေသည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်ဖြင့် နောင်တမလွန်ဘဝအတွက် ဂတိကောင်းဖို့မကောင်းဖို့မှာ ယခုလက်ရှိဘဝတွင် အားရပါးရတူထောင်ထားသောကံတို့၏ လက်ချက်သာဖြစ်သည်။ ထိုကံများ မရှိမှ ရှေဘဝက ကံများအ ကျိုးပေးခွင့်ရနိုင်ပေသည်ဆိုသည့်အချက်မှာ ပေါ်လွင်သိသာပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒုတိယဘဝ၌ **အားရကျေနပ်**နိုင်မည့် ပဋိသန္ဓေကိုရနိုင်ဖို့ လက်ရှိဘဝတွင် ကြိုးစားအားထုတ်သင့်ကြသည်။

အာသန္နကံနှင့် အာစိဏ္ဏကံပြဿနာ။

။အာသန္နကံ၊ အာစိဏ္ဏကံ ၂-မျိုးတွင် ဒုတိယဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးမှုကိုမင့်ပဲပင်ကို သဘောအတိုင်းဆိုပါက အာသန္နကံထက် အာစိဏ္ဏကံက အားကောင်း၏၊ ထို့ကြောင့် အဂုတ္တိရ်အဋ္ဌကထာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ[1]တို့၌ "ယဂ္ဂရုကံ၊ ယဘဟုလံ၊ ယဒါသန္နံ၊ ကဋ္ဌတ္တာကမ္မံ" ဟု အာသန္န

၁။ အံ၊ဌ၊၂။၁၀၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။

ကံ၏ ရှေက အာစိဏ္ဏကံကိုထား၍ အစဉ်တမျိုးစဉ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် အဂ်ုတ္တိုရ်ဋီကာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ[၁] တို့၌ "ဂရုကကံသည် ကျန်ကံသုံးပါး တို့၏ ရှေးဦးစွာအကျိုးပေးသည်။ ဂရုကကံမရှိသော် အာစိဏ္ဏကံအကျိုး ပေးသည်။ အာစိဏ္ဏကံမရှိသော် အာသန္နကံအကျိုးပေးသည်။ အာသန္နကံ မရှိသော် ကဋတ္တာကံအကျိုးပေးသည်" ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤကံသေးပါး၏ ရှေနောက်စီစဉ်ပုံမှာ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏ မဟာကမ္မဝိဘင်ဉာဏ်အရာသာဖြစ်သည်။ သာဝကတို့၏ ဉာဏ်အရာမဟုတ် ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၌ ကောက်ချက်ချထားတော်မူသည်။ (ယဗ္ဗဟုလံ ဆိုသည်မှာ အာစိဏ္ဏကံပင်ဖြစ်သည်)။

ဤသို့ ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် အာသန္နကံထက် အာစိဏ္ဏကံက အားရှိသော်လည်း တမလွန် (ဒုတိယ)ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးရာတွင် မရဏာသန္နဇောဝီထိနှင့် နီးကပ်နေသော အာသန္နကံသာလျှင် သာလွန်၍ အရေးပါ အရာရောက်၏၊ မှန်၏၊ မရဏာသန္နဇော၌ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိ နိမိတ်တပါးပါးသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးမည့်ကံ၏အစွမ်းကြောင့် ထင်လာ ရမြဲဓမ္မတာဖြစ်၏။ ထိုသို့ထင်စေနိုင်သောကံသည် အမှန်ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးရတော့မည်။ ထိုကဲ့သို့ မရဏာသန္နဇော၌ နိမိတ်တပါးပါးထင်စေဖို့ကိစ္စ ကိုလည်း ရှေးရှေးက အလေ့အကျက်များခဲ့သော အာစိဏ္ဏကံထက် မရဏာ-သန္နဇောနှင့် နီးကပ်လျက်ရှိသော အာသန္နကံကသာလွန်၍ ဆောင်ရွက် နိုင်ဖွယ်ရှိ၏။

ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ အဂ်ုတ္တရအဋ္ဌကထာ[၂] စသည်၌ နွားခြံ ကြီးထဲတွင် အားခွန်ဗလကောင်းသော နွားငယ်၊ လိမ္ပာသော နွား ပျိုများ ရှိနေကြသော်လည်း နွားခြံတံခါးကို ဖွင့်လိုက်သည့်အခါ ခြံတံခါး အနီး၌ရောက်နေသော အားအင်ချိန့်သည့် နွားအိုကြီးကသာ ခြံတံခါးဝနှင့် နီးသောကြောင့် ရှေဆုံးကထွက်ရသကဲ့သို့ အာစိဏ္ဏကံစသည့်အခြားကံများ ရှိသော်လည်း အာသန္နကံသည်သာ သေခါနီးကာလနှင့် နီးသည့်အတွက်

၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၇၇။

၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

ထိုကံကသာ ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးကို ပေးသည်ဟု ဥပမာဆောင်ပြထားလေသည်။ ဤနည်းအရ အာသန္နကံက အာစိဏ္ဏကံသည် ရှေဦးစွာအကျိုးပေးလှည့် ကျသောကြောင့် အာသန္နကံကို အာစိဏ္ဏကံ၏ ရှေမှာချ၍ သင်္ဂဟအဋ္ဌ-ကထာ၌ စဉ်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အကျိုးပေးကာလအားဖြင့် စေတနာလေးမျိုး။ ။တနည်း အား ဖြင့် စေတနာမည်သော ကံတရားသည် အကျိုးပေးရာကာလကို အစဲ့ပြု၍-

၁။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ= လက်ရှိဘဝ၌ ပင် ပဝတ္တိအကျိုးပေး သောကံ၊

၂။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ= သေပြီးဒုတိယဘဝ၌ ပဋ္ဌိသန္ဓေ ပဝတ္တိ အကျိုးပေးသောကံ၊

၃။ အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံ= တတိယဘဝမှ နိဗ္ဗာန်ရသည်-အထိ ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးပဝတ္တိကျိုးတို့ကို ပေးသောကံ၊

၄။ အဟောသိကံ= လုံးဝအကျိုးမပေးသောကံ-

ဟူ၍လေးမျိုးရှိပြန်သည်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ

ထိုတွင် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံဆိုသည်မှာ မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်ရသော ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘောဘ(၀ါ) လက်ရှိဘဝ၌ ခံစားအပ်သောကံမျိုး ဖြစ်သည်။ "ခံစား"ဟူသော စကားသည် အကြောင်းကံနှင့်မဆိုင်၊ အကျိုးဝိပါက်နှင့်သာဆိုင်၏။ အကြောင်းကံကို ခံစား၍မဖြစ်၊ အကျိုး ဝိပါက်ကိုသာ ခံစား၍ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အကျိုးဝိပါက်၏- "ဝေဒနီယ" (ခံစားအပ်) ဟူသော နာမည်ကို အကြောင်းကံပေါ်တင်စား၍ ဖလူပစာရအားဖြင့် အကြောင်း-ကံကိုပင် "ဝေဒနီယ"(ခံစားအပ်)ဟု ဆိုထားသည်၊ လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ၌ပင် အကျိုးပေးသောကံဟုဆိုလိုသည်။ (ဒိဋ္ဌဓမ္မ၊ မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်ရသော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောဘ- ၀ါ-လက်ရှိဘဝ၌။ ဝေဒနီယ၊ ခံစားအပ်သောကံ)။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံနှင့် ပဝတ္တိကျိုး

တရားကိုယ်အားဖြင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် ပထမဇောစေတနာသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံဖြစ်သည်။ ဤပထမဇောစေတနာသည် ဇောခုနစ်ကြိမ်တွင် အစဆုံးဖြစ်ရသည့်အတွက် မိမိရှေက အာသေဝနသတ္တိဖြင့် ထောက်ပံ့ကူညီချက်ကို မရသောကြောင့် ဒုတိယ၊ တတိယစသော ဇောစေတနာများလောက် အားမရှိပါချေ။ ထို့ကြောင့် အခြားဒုတိယ၊ တတိယစသော ဇောစေတနာများကဲ့သို့ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ရွက်ဆောင်၍ ဘဝသစ်တမျိုးဖြစ်ပေါ်လာအောင် မထူထောင်နိုင်။ လက်ရှိဘဝ၌သာ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် အကုသလဝိပါက် အကျိုးများနှင့် ကမ္မဇရုပ်၊ ကမ္မပစ္စယဥတုဇရုပ် အကျိုးများဟူသော ပဝတ္တိကျိုးမျှကိုသာ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပေသည်[၁]။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ အကျိုးပေးပုံ

ဤ၌ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ၏ အကျိုးပေးပုံကို ဝတ္ထုသာဓကများဖြင့် ရှင်းပြပါမည်။ ပုဏ္ဏမည်သော ဆင်းရဲသားသည် နိရောဓသမာပတ်မှ ထပြီးစဖြစ်သော အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်ကြီးအား နံနက်စောစော မျက်နှာသစ်ရေကို လှူဒါန်း၏၊ ဇနီးသည် ဘာရိတာက ဆွမ်းလှူဒါန်းဆက်ကပ်၏။ ထိုကုသိုလ်များကြောင့် ဇနီးမောင်နှံတို့မှာ ထွန်ချေးခဲများက ရွှေတုံးရွှေခဲဖြစ်၍ နေ့ချင်းပင် သဌေးဖြစ်သွားကြ၏၊ ကာကဝဋ္ဌိယဇနီးမောင်နှံတို့သည် နိရောဓသမာပတ်မှ ထပြီးစဖြစ်သော အရှင်မဟာကဿပမထေရ်မြတ်ကြီးအား ယာဂုဆွမ်းလှူဒါန်း၏၊ ထိုကုသိုလ်ကြောင့် ၇-ရက်အတွင်း၌ ရွှေအိုး ငွေအိုးများကိုရ၍ သဌေးဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ သဌေးဖြစ်ကြသည့်အခါ ကောင်းသောအာရုံများကို မြင်ရကြားရမှုကြောင့် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဉ်စသည်နှင့် ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် ကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်များ တိုးပွားခွင့်ရလေသည်။ သဌေးဖြစ်အောင် တိုးပွားလာကြသော ဥစ္စာများကား ကံကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာ

၁။ ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ။ ၂၁၇-၈။

သော ရုပ်ဝတ္ထုများဖြစ်၍ ကမ္မပစ္စယဥတုဇရုပ်များဟု ခေါ်သည်။ ဤကား ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကုသိုလ်ကံကြောင့် လက်ရှိဘဝ၌ ထင်ထင်ရှားရှား အကျိုးပေးသော သာဓကများဖြစ်၏[၁]။

ကောင်းသောအမှုကို ပြုသဖြင့် သူတော်ကောင်းစသည်တို့၏ ချီးကျူးမှု၊ ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့မှုတို့ကို ခံရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ထိုက်သည့်အလျောက် လောကီဝတ္တရားဖြင့် အစိုးရတို့၏ အချီးအမြှောက်အမအစကို ခံရခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း ကုသိုလ်ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ၏ မထင်ရှားသော အကျိုးတရားများဟု ဆိုသင့်ပေသည်[၂]။

နန္ဒလုလင်သည် ဥပ္ပလဝဏ်မည်သော ရဟန္တာထေရီမအား မတရားကျင့်သည့် အကုသိုလ်ကြောင့် နေ့ချင်းမြေမျိုရှ် ဘဝဆုံးရသည်။ နန္ဒနွားသတ်သမားသည် အနှစ် ၅၀-ပတ်လုံး နွားသတ်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးခဲ့၏၊ တနေ့တွင် ထမင်းပွဲ၌ အမဲသားဟင်းမပါသောကြောင့် နွားအရှင်တကောင်၏ လျှာကို လှီးဖြတ်၍ မီးကင်စားနေစဉ်မှာပင် လျှာပြတ်ကျပြီး သေဆုံးရသည်၊ သေဆုံးပြီးသည့်နောက် ငရဲသို့ ကျရရှာ၏[၃]။

နန္ဒဘီလူးသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ရိတ်ပြီးစ ဦးခေါင်းပြောင်ပြောင်ကို လက်ဖြင့်ခေါက်၏၊ ထိုအကုသိုလ်ကြောင့်ပင် "ပူလှချည့်၊ လောင်လှချည့်" ဟု မြည်တမ်းကာ အဝီစိငရဲကျရလေသည်။ ဤသည်တို့မှာ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ အကုသိုလ်ကံကြောင့် မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် ထင်ထင်ရှားရှား အကျိုးပေးသော သာဓကများဖြစ်ပါသည်[၄]။

မကောင်းမှုဒုစရိုက်များကို ပြုကျင့်သဖြင့် သူတော်ကောင်းတို့၏ ကဲ့ရဲ့မှုကို ခံရခြင်း၊ ထိုက်သည့်အလျောက် အစိုးရအပြစ်ဒဏ်ကို ခံရခြင်းများမှာ အကုသိုလ်ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ၏ မထင်ရှားသော အကျိုးတရားများဖြစ်သည်ဟု ဆိုသင့်ပေသည်။

၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄-၄-၅။
၂။ ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီကာ၂၊၉၈။
၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဓမ္မပဒ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃-၄။
၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅-၆။

ဤပထမဇောစေတနာဟူသော ဒိဋ္ဌမ္မဝေဒနီယကံသည် ပဝတ္တိအကျိုးကို ပေးသည်ဟုဆိုသော်လည်း အခါခပ်သိမ်း ပေးနိုင်ကြသည် မဟုတ်၊ အကြောင်းအထောက်အပံ့မျှားစွာ စုံညီမှ အကျိုးပေးနိုင်သည်။ ခဲ့ညီးအုံ– ဤပထမဇောစေတနာသည် ရှေးဦးဆုံးဖြစ်သော ဇောဖြစ်၍ မိမိကို အာသေဝနဿတ္တိဖြင့် ထောက်ပံ့ကူညီသည့် ဇောမရှိသည့်အတွက် အလွန်အားနည်းပေသည်။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ဒိဋ္ဌမ္မဝေဒနီယကံ ဖြစ်လျှင် ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက် နှောင့်ယှက်မှုကို မခံရပါမှ ဖျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်မှုမျှား မရှိသည်တိုင်အောင် ကုသိုလ်အရာ၌ ဂတိသမ္ပတ္တိ၊ ကာလသမ္ပတ္တိ၊ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ၊ ပယောဂသမ္ပတ္တိဆိုသည့် ထူးခြားသောအကြောင်း အထောက်အပံ့အကူအညီတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်အရာ၌ ဂတိဝိပတ္တိ၊ ကာလဝိပတ္တိ၊ ဥပဓိဝိပတ္တိ၊ ပယောဂဝိပတ္တိဆိုသည့် ထူးခြားသောအကြောင်း အထောက်အပံ့ အကူအညီတို့ကိုလည်းကောင်း ပဌမဇော အားကောင်းလောက်အောင် ရရှိပါမှ ဒိဋ္ဌမ္မကျိုးကို ပေးနိုင်သည်[1]။

ဒိဋ္ဌမ္မ ဝေဒနီယကံ၏ အင်္ဂါ ၄-ပါး။ ။ထို့ပြင် ဓမ္မပဒ သုခသာမဏေ ဝတ္ထု၌–

၁။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်သည်အနာဂါမ်းရဟန္တာတမျှားမျှား ဖြစ်ရခြင်း= ဝတ္ထုသမ္ပဒါ၊

၂။ လှူသော ပစ္စည်းမှာ တရားသဖြင့် ရှာဖွေရရှိသောသော ပစ္စည်းဖြစ်ခြင်း= ပစ္စယသမ္ပဒါ၊

၃။ အလှူရှင်က စေတနာ သုံး တန် လုံး ထက်သန်ရခြင်း= စေတနာသမ္ပဒါ၊

၄။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်က နိရောဓသမာပတ်မှ ထပြီးစဖြစ်၍ လွန်ကဲသော ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း=ဂုဏာတိရေကသမ္ပဒါ–

ဟု ဒိဋ္ဌမ္မကျိုးပေးဖို့ရာ အကြောင်းလေးမျိုး လာသေး၏။ သို့သော်

၁။ ဝိဘာဝိနီဋီကာ။၁၇၁။

ထိုအကြောင်းလေးပါးမှာ ဒါနကုသိုလ်စေတနာ၏ ဒိဋ္ဌဓမ္မကျိုးပေးရာဌ်သာ ဆိုင်၏၊ အခြားကုသိုလ်တို့နှင့်မဆိုင်ဟု မှတ်သားရမည်[၁]။

ထိုဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံသည် ကုသိုလ်ဖြစ်စေ၊ အကုသိုလ်ဖြစ်စေ ကာကဝဋ္ဌိယသဌေး နန္ဒလုလင်တို့ကဲ့သို့ ပြုလုပ်လွန်ကျူးပြီး ၇-ရက်အတွင်း အကျိုးပေးသော "ပရိပက္ကဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ"၊ ၇-ရက်လွန်ပြီးမှ အရွယ် ၃-ပါးတွင် တရွယ်ရွယ်၌ အကျိုးပေးသော "ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယမတ္တကံ" ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိပေသည်[၂]။

ဥပပဇ္ဇ ဝေဒနီယကံ

ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံကား– ပထမဘဝ၏ အနီးဖြစ်သော ဒုတိယဘဝသို့ရောက်၍ (ဝါ) အခြားမဲ့ဘဝ၌ ရရှိခံစားရသော ကံမျိုးဖြစ်သည်။ ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံဟု ဆိုလိုပါသည်။ ဤကံသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဇော ၇-ကြိမ်တို့တွင် နောက်ဆုံးသတ္တမဇော၌ရှိသော စေတနာဖြစ်၏။ ဒါန သီလစသောကုသိုလ်မှု၊ သူတပါးအသက်သတ်ခြင်း ပါဏာတိပါတစသော အကုသိုလ်မှုများသည် ဤသတ္တမဇောအခိုက်ရောက်မှ အထမြောက်ကြ၏။

ရှင်းပြဦးအံ့– ထိုထိုကုသိုလ်မှု အကုသိုလ်မှုကိုပြုရာ၌ ရှေဇောများဖြင့် အထမမြောက်သေး၊ ရှေဇောများသည် သတ္တမဇောအားရှိအောင် အထောက်အပံ့များသာ ဖြစ်ကြ၏။ သတ္တမဇောကျမှသာ ဆိုင်ရာအမှုများ ပြီးစီးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် "အမှုကိစ္စများကို ပြီးမြောက်စေနိုင်၍ သန္နိဋ္ဌာန်ကျ ဆုံးဖြတ်ချက်ချကြောင်း ဖြစ်သော သတ္တမဇောစေတနာသည် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံမည်၏" ဟု ဝိဘာဝိနီဋီကာစသည်တို့၌ မိန့်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ သတ္တမဇောစေတနာသည် ကံအထမြောက်မှု၌ အချုပ်အချာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤသတ္တမဇောစေတနာသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်သောစေတနာတို့တွင် ရှေ့ဦးစွာထွက်၍ ဒုတိယဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေ

၁။ ဓမ္မပဒ၊ ၂။၅၃။ ၂။ မ၊ ၂၊ ၄။၃။

ကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်လေသည်။ (ဥပပဇ္ဇ=အနီးဖြစ်သော ဒုတိယဘဝသို့ ဆောက်၍ (၀၊) အခြားမဲ့ဘဝ၌ + ဝေဒနီယ = ခံစားရခြင်း အကျိုးရှိ သောကံ)။

ထိုဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံသည် ဒုတိယဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေကျိုး ပဝတ္တိကျိုး နှစ်မျိုးလုံးကို ဖြစ်စေ၊ တမျိုးမျိုးကိုဖြစ်စေ အကျိုးပေးသောကံမျိုး ဖြစ်သည်။ ထိုကံသည် ဒုတိယဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးသော်လည်း ပဝတ္တိကျိုးကို ပေးနိုင်ပေသည်၊ မှန်၏၊ စမ္ပေယျဇာတ်၌ အလောင်းတော် စမ္ပေယျနဂါးမင်းသည် ရှေးဘဝကနဂါးမင်းစည်းစိမ်ကို တောင့်တ၍ ဒါန သီလစသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့၏။ သေဆုံးသောအခါ အကုသိုလ်ကံကြောင့် အဟိတ်တိရစ္ဆာန်ဖြစ်သော နဂါးပဋိသန္ဓေနေ၍ နဂါး မင်းဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ဤ၌ ရှေဘဝကပြုလုပ်ခဲ့သော ဒါန သီလ စသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုများသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးလိုက်ရပါချေ။ သို့သော် ထိုကုသိုလ်ကောင်းမှုများကြောင့် ပဝတ္တိအခါ၌ကား ကြီးကျယ်သော နဂါး စည်းစိမ်ကို ခံစားရလေသည်။ ဤသို့ ဒုတိယဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးရသော်လည်း ပဝတ္တိကျိုးမျှကိုပေးသော ဇာတ်ဝတ္ထုပေါင်းများစွာ ရှိလေသည်[၁]။

ထိုဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံသည် အခြားမဲ့ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံ ဖြစ်သောကြောင့် ကုသိုလ်အရာတွင် သမာပတ် ၈-ပါးသည်လည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်အရာတွင် အာနန္ဂရိယကံ ၅-ပါးနှင့် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံတို့သည် လည်းကောင်း ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံများ ဖြစ်ပေသည်[၂]။

အပရာပရိယာယ ဝေဒနီယကံ။ ။အပရာပရိယာယ ဝေဒနီယကံဆိုသည်မှာ တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရသည် တိုင်အောင် အခွင့်သာတိုင်း ပဋိသန္ဓေကျိုး၊ ပဝတ္တိကျိုးတို့ကို ဖြစ်စေ နိုင်သောကံမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤကံသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဇော ၇ ကြိမ်

၁။ ဇာ၊၄။၄၅၇-၄၇၂။ ၂။ အံ၊၄၊၂။၁၀၄။

တို့တွင် အလယ်ဇောငါးချက်ရှိ စေတနာပင်ဖြစ်သည်။ ဤစေတနာများသည် ရှေ့ရှေ့ဇောများ၏ အာသေဝနအကြောင်းဖြင့် ထောက်ပံ့ကူညီမှုကို ရရှိကြသောကြောင့် အလွန်အားကောင်းကြသည်။ ထို့ကြောင့် တတိယဘဝမှစ၍ ဘဝမဆုံးမချင်း သံသရာအတွင်း၌ အခွင့်သင့်ရာဘဝတွင် အကျိုးပေးနိုင်သည်။ အပဏာပရိယာယဝေဒနီယကံမှ လွတ်သောသတ္တဝါမည်သည် မရှိချေ။

"ကောယ စေတနာယ ကမ္မေ အာယူဟိတေ ကော ပဋိသန္ဓိ ဟောတိ"–

ဟူသော အဌသာလိနီအဌကထာအဖွင့်၌ "စေတနာတခုဖြင့် ကံကို အားထုတ်လျှင် တခုသောပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏၊ (၀ါ) စေတနာတခုလျှင် ပဋိသန္ဓေကျိုးတမျိုးပေး၏"ဟု အဓိပ္ပာယ်ယူ၍ အပဏာပရိယာယဝေဒနီယကံသည် ဇောစေတနာ ၅-ချက်ရှိသည့်အတွက် ပဋိသန္ဓေကျိုးငါးမျိုးကိုပေး၏ (၅-ဘဝပဋိသန္ဓေရ၏)ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။ ဤကျမ်း၌ကား ထိုအဌသာလိနီစကားကိုပင်ထောက်၍ အပဏာပရိယာယဝေဒနီယကံသည် စေတနာ ၅-တန်လုံးမှ ပဋိသန္ဓေကျိုးတမျိုးသာ ပေးခွင့်ရှိသည်ဟု ယူလိုပေသည်။

ထင်ရှားစေဦးအံ့-"ကောယ စေတနာယ ကမ္မေ အာယူဟိတေ" ပါ၌၌ စေတနာဟူသည် ဇောနှင့် ယှဉ်သော စေတနာစေတသိက်တည်း။ ကံကားကိုယ် နှုတ် စိတ်တို့၏ အမှုအရာတည်း။ ထိုကံကို ဇောစေတနာတခုတည်းဖြင့် ထမြောက်အောင် အားမထုတ်နိုင်၊ ဝိထိတခုတွင် ပါဝင်သော ဇော ၇-ကြိမ်ဖြင့် အားထုတ်မှ ကံတခု ထမြောက်နိုင်သည်။ ထိုဇော စေတနာ ၇-ကြိမ်လုံးကိုပင် သဘောဟူသောကြောင့် စေတနာတခုဟု ဆိုထားသည်။ ထို့ကြောင့် "သတ္တမဇောအတွက် ပဋိသန္ဓေတကျိုး၊ အလယ်ဇော ၅-ချက်အတွက် ပဋိသန္ဓေ ၅-ကျိုး"ဟူသော စကားသည် လားလားမှ မသင့်။ တဝိထိပါ ဇောစေတနာအားလုံးအတွက်မှ ပဋိသန္ဓေ

၁။ ပရမတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ ၂၁၉။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၀၄။

ကျိုးတချက်သာ ရနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဥပဇ္ဈဝေဒနီယကံ (သတ္တမဇော စေတနာ)သည် ဒုတိယဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးခဲ့လျှင် အလယ်ဇော (၅)ချက်က နောက်ထပ် ပဋိသန္ဓေကျိုး မပေးနိုင်၊ ပဝတ္တိအကျိုးကိုသာ ဆိုင်ရာဘဝ၌ ပေးခွင့်ရှိတော့သည်။ သတ္တမဇော ပေးပြီးနောက် အလယ်ဇော ၅-ချက်က ထပ်၍ပဋိသန္ဓေကျိုး ပေးဦးမည်ဆိုလျှင် အာနန္တရိယနိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သတ္တမဇောတို့အတွက် အဝီစိ၌ ဖြစ်ပြီးနောက် အလယ်ဇောများအတွက် အဝီစိ၌ပင် ထပ်၍ ဖြစ်ရလိမ့်ဦးမည်။ ယိုကဲ့သို့လည်း ဖြစ်ရှိးမဟုတ်။

"နာနာစေတနာ ဟိ ကမ္မေ အာယူဟိဘော နာနာ ဟောတိ ပဋိသန္ဓိ" ဟူသော အဋ္ဌသာလိနီ အဖွင့်၌လည်း နာနာ စေတနာအရ တဝိထိ၌ပါသော ဇောစေတနာ ၇-ကြိမ်ကို ဆိုလိုရင်းမဟုတ်၊ ပုဗ္ဗစေတနာ မုဉ္စစေတနာ အပရစေတနာအမျိုးမျိုးကို ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်။ ထိုစေတနာအမျိုးမျိုး ဖြင့် ကံကိုအားထုတ်လျှင် ပုဗ္ဗအပရ စေတနာတို့ အတွက်ကြောင့် ပဋိ-သန္ဓေကျိုး များစွာဖြစ်နိုင်သည်ဟူလို။

ဤအဆုံးအဖြတ်နှင့် စပ်လျှက် ထောက်ထားချက်များမှာ လက္ခဏ-သံယုတ်၊ စတုတ္ထပါရာဇိကပါဠိတော် အဋ္ဌကထာနှင့် ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ တို့တည်း။ ညွှန်ပြပေအုံ့–နွာ သတ်သမားတယောက်သည် နွားသတ်မှုကံ ကြောင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ ငရဲ၌ ကျက်ရ၏။ ထိုနွားသတ်မှုကံ အကြွင်း အကျန်ကြောင့် ဂီဇျကူဋ်တောင်မှာ အရိုးစုပြိတ္တာ ဖြစ်လာသည်။ ဤ ဝတ္ထု၌ အချို့ဆရာတို့ အယူအတိုင်းဆိုလျှင် နွားသတ်မှု ပါဏာတိပါတကံ ကို ထမြောက်အောင် ပြုလုပ်သော ဝိထိ၌ ပါဝင်သော ဇောစေတနာ-၇ ကြိမ်တွင် သတ္တမဇောဟူသော ဥပဇ္ဈဝေဒနီယကံကြောင့် ငရဲ၌ ကျ၍ ထိုဝိထိ၌ပါသော အလယ်ဇော ၅-ချက်တွင် တချက်ချက် အပရာပရိယာ-ယဝေဒနီယကံကြောင့် ပြိတ္တာဖြစ်ရသည်ဟု မှတ်ယူဖွယ်ရှိ၏။ အမှန်မှာ ကား ထိုအတိုင်းမဟုတ်၊ နွားသတ်မှုပြုစဉ်က ပါဏာတိပါတကံ တကြိမ် တမြောက်ဖို့ရာ ပုဗ္ဗစေတနာ၊ မုဉ္စစေတနာ၊ အပရစေတနာများဖြစ်၏။

မုဉ္ဇစေတနာမှာ ကံထမြောက်သည့် တဝီထိ၌ပါသော ဇောစေတနာတို့တည်း။ ကံအထမမြောက်မီ ရှေအဖို့က ဝီထိပေါင်းများစွာ ပါရှိသော စေတနာများကို ပုဗ္ဗစေတနာဟု လည်းကောင်း၊ နောက်အဖို့၌ စေတနာများစွာကို အပရစေတနာဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏။

ထိုတွင် မုဉ္ဇစေတနာ၌ ပါဝင်သော သတ္တမဇောကြောင့် ငရဲ၌ ပဋိသန္ဓေနေရပြီးနောက် ပုဗ္ဗစေတနာ အပရစေတနာတို့တွင် ဝီထိတခုခု၌ ပါသော အလယ်ဇော စေတနာကြောင့် ပြိတ္တာဖြစ်လာရသည်ဟု ဖွင့်ပြီ၊ အလယ်ဇောစေတနာ ၅-ချက်တို့ ပဋိသန္ဓေတကြိမ်ပေးရာ၌ "မည်သည့်ဇောက ပေးသနည်း၊ ဒုတိယဇောက ပေးသလော၊ ဆဋ္ဌဇောက ပေးသလော"ဟု မစောကြောထိုက်၊ သင့်ရာတချက်ချက်အတွက် ပဋိသန္ဓေတကျိုးသာ ထွက်သည်ဟု မှတ် ဟူ၍သင်္ဂြိဟ်ဘာသာဋီကာတွင် ဆုံးဖြတ်ထားပေသည်။

ထို့ပြင် "အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံသည် တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝတိုင်အောင် ပဝတ္တိကျိုးကို ပေးနိုင်သည်" ဟူသောစကားအရ မည်သည့် အပရာပရိယစေတနာမဆို အကြိမ်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ အကျိုးပေးနိုင်သည်"ဟု မှတ်ယူကြ၏။ ထိုကဲ့သို့ မမှတ်ယူထိုက်၊ မိမိသတ္တိရှိသမျှ အကျိုးပေးပြီးဖြစ်လျှင် နိဗ္ဗာန်မရမီလည်း ထိုစေတနာများ၏ အစွမ်းသတ္တိ ကုန်ဆုံးကြရသည်သာ။ အကျိုး မပေးရသေးလျှင်သာ နောက်ဆုံးဘဝတိုင်အောင် သတ္တိပါနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ များစွာသော ဇာတ်နိပါတ်တို့၌ သတ္တဝါတကောင်ကို သတ်မိ၍ ငရဲကျက်ရပြီးနောက် ထိုသတ္တဝါ၏ အမွေ အရေအတွက်နှင့် အညီအမျှ (ပုဗ္ဗ အပရစေတနာများစွာအတွက်) အသတ်ခံရ၍ချည်း သေရကြောင်း၊ နောက်ဆုံး အရေအတွက်စေ့မည့်ဘဝ၌ အသတ်ခံရသော်လည်း ဝဋ္ဌကျွတ်တော့မည် ဖြစ်၍ ဝမ်းမြောက်ကြောင်းကို ပြသောဝတ္ထုတွေများစွာ ရှိလေသည်။ နိမိယဇေတကအဋ္ဌကထာ၌လည်း "အပရာပရိယဝေဒနီယကံသည် အကျိုးမပေးရလျှင် မပျက်စီး"ဟု တိုက်ရိုက်ပြသဖြင့် အကျိုးပေးပြီးသည်အခါမှ ပျက်စီးပျောက်ကွယ်သည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ပြလျက် ရှိသည်။

အဟောသိကံ

အဟောသိကံဆိုသည်မှာ ကံတရားသာဖြစ်၍ ထိုကံ၏အကျိုးတရား လုံးဝမဖြစ်ပွါး မပေါ်ပေါက်လာသည့်ကံမျိုးဖြစ်သည်။ (အဟောသိကမ္မ =အဟောသိကံ။ ကမ္မ=ကံသာလျှင်+အဟောသိ=ဖြစ်၏)။ ထိုကံသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် သီးခြားမရှိချေ။ပထမဇောစေတနာ (ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီ-ယကံ)၊ အလယ်ဇော ၅-ချက် စေတနာ (အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံ)၊ သတ္တမဇော စေတနာ (ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ)တို့သည်ပင် အဟောသိကံ၏ တရားကိုယ်များ ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ ပထမဇောစေတနာဟူသော ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံသည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးမပေးသော်လည်းကောင်း အလယ်ဇော ငါးချက်ဟူသော အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံသည် တတိယဘဝမှနိဗ္ဗာန် ရသည့်ဘဝအထိ အကျိုးမပေးခဲ့သော်လည်း ကောင်း၊သတ္တမဇောစေတနာ ဟူသော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံသည် ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးမပေးခဲ့သော် လည်းကောင်းအဟောသိကံဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

မှန်၏၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုးပေးနိုင်လောက်သော ကံအများ ကို အားထုတ်ထားလျှင် ကံတခုကသာ ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုးကို ပေးနိုင်၏၊ ကြွင်း သော ကံများသည် အဟောသိကံဖြစ်ကြရသည်။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံများ ကို အားထုတ်ထားရာ၌လည်း ကံတခုက ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးလျှင် ကြွင်း သောကံများသည်ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုမပေးနိုင်၊ပဝတ္တိအကျိုးကိုကားပေးနိုင် သေး၏။ ပဝတ္တိကျိုးကိုမျှမပေးနိုင်လျှင် အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရလေသည်။

ပဥ္ဇာနန္တရိယကံ ငါးမျိုးလုံးကို လွန်ကျူးထားရာ၌ အစွမ်းသတ္တိ အထက်ဆုံးဖြစ်သော သံဃဘေဒကကံကသာ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးသည်၊ ကြွင်းသော အာနန္တရိယကံလေးမျိုးသည် အဟောသိကံဖြစ်ကြရသည်။ စျာန်သမာပတ် ဂ-ပါးလုံးကို ရရာ၌ တပါးသာ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေး ၏၊ ကြွင်းသော စျာန်သမာပတ်များသည် အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရသည်[၁]။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၃၄။အံ၊ဌ၊၂။၁၀၄-၅။

အပ္ပဏိဟိတ ဝေဒနာ ဝေဒနာကား နိဗ္ဗာန်ရ၍ သံသရာစက်ပြတ်မှ အဟောသိကံ ဖြစ်သည်၊ သံသရာစက်ရဟတ် မပြတ်လည်နေသေးလျှင် အဟောသိကံ မဖြစ်ပေ။

ဤကဲ့သို့အဟောသိကံ ဖြစ်ရသောကံများကား အတော်များများရှိပေသည်။ ကမ္မပထမမြောက်သော စားရင်းသောက်ရင်း သွားရင်းလာရင်း ဖြစ်သည့် သာမန်ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဇောစေတနာများ များစွာရှိပေသည်။ ထိုစေတနာများသည် ပဋိတ္တိကျိုးမျှကို ပေးနိုင်ထောက်ပံ့နိုင်သည်ဟု ဆိုရသော်လည်း သန္တာန်အစဉ်၌ သတ္တိအရာမထင်ရှားရစ်ပဲ ပြိုးပြိုးပျောက်ပျောက် အဟောသိကံလောက်ဖြစ်သော ဇောစေတနာတို့သာ များဖွယ်ရှိလေသည်။ အချုပ်ဆိုရသော် အဟောသိကံဆိုသည်မှာ သီးခြားကံတမျိုးမဟုတ်၊ ပဋိသန္ဓေကျိုး ပဝတ္တိကျိုး လုံးဝမပေးသော ဒိဋ္ဌဓမ္မ-ဝေဒနီယကံ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံနှင့် အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံဘို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကံများကို ပထမဘဝ ဒုတိယဘဝ တတိယဘဝမှ နိဗ္ဗာန်အထိ စသည်ဖြင့် အကျိုးပေးရာ အချိန်ကာလ နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ပိုင်းခြားထားသောကြောင့် ပါဂကာလကံများဟု ခေါ်ရလေသည်။

အကျိုးပေးခြင်း နှိုင်းယှဉ်ပုံ။ ။ယခုကာလ၌ ချက်ခြင်း သင်္ဘေးဖြစ်သွားမှု၊ ချက်ခြင်း မြေမျိုမှု၊ လျှာပြတ်မှုများကို အလွန်ကြီးကျယ်သော အကျိုးအပြစ်များဟု ထင်မှတ်ကြ၏၊ ချက်ခြင်းသင်္ဘေးဖြစ်မှုနှင့် ပဋိသန္ဓေသစ် ဘဝသစ်ကို ထူထောင်၍ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရမှုနှစ်မျိုးကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် အလွန်ကွာခြားကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။ ချက်ခြင်းသင်္ဘေးဖြစ်မှုကား ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ၏ အကျိုးတည်း၊ ပဋိသန္ဓေသစ် ဘဝသစ်ကို ထူထောင်၍ နတ်ပြည်၌ဖြစ်ရမှုကား ဥပပဇ္ဇ-ဝေဒနီယကံ၊အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံ တမျိုးမျိုး၏ အကျိုးဖြစ်သည်။

၁။ အံ၊ဌ၊ ၂။ဝ၀၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၆။

ဤနေရာ၌ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံသည် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ အပရာပရိ-ယာယဝေဒနီယကံများကဲ့သို့ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးနိုင်ပဲ နောက်တဆင့်မျိုးစေ့ရဖို့ အသီးမသီးနိုင်သည့် လေပွင့်မျှကဲ့သို့ အဟိတ်-ဝိပါက်မျှဖြစ်သော ပဝတ္တိအကျိုးကိုသာ ပေးနိုင်လေသည်။ ဘဝသစ်တခုကို ထူထောင်နိုင်ဖို့ကား မလွယ်ကူလှ။ အလွန်အားကောင်းသောကံဖြစ်မှ ဘဝတခုကို ထူထောင်နိုင်သည်။ ပထမဇောစေတနာကား အစဆုံးဇော ဖြစ်သောကြောင့် အင်အားမရှိသေးချေ၊ ထို့ကြောင့် အခြားကံများကဲ့သို့ ဘဝသစ်တခုကို မထူထောင်နိုင်ပဲ ပဝတ္တိကျိုးမျှကိုသာ ပေးရခြင်းဖြစ်သည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုးကား ကြီးကျယ်သော အကျိုးမျိုးမဟုတ်ချေ။

အကျိုးပေးရာဌာနအားဖြင့် တနည်းအားဖြင့် စေတနာမည်သော ကံတ
စေတနာလေးပျိုး ရားသည် အကျိုးပေးရာဘုံဌာနအားဖြင့်–

၁။ အကုသိုလ်ကံ

၂။ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ

၃။ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ

၄။ အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ

ဟူ၍ လေးမျိုးရှိသည်။

၁။ အကုသိုလ်ကံ။ ။အပြစ်လည်းရှိ၊ မကောင်းကျိုးကိုလည်း ပေးတတ်သော (၀၊) ကုသိုလ်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော တရားကို အကုသိုလ်ဟု ခေါ်သည်။ ထိုအကုသိုလ်တရား ၁၂-ပါး၌ရှိသော အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးသည် အကုသိုလ်ကံ မည်၏။

ထိုတွင် ဥဒ္ဓစ္စစေတနာမှတပါး အခြားအကုသိုလ်စေတနာ ၁၁-ပါးသည် အပါယ် ၄-ဘုံ၌ "အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ"ဟူသော အပါယ်ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။ ပဝတ္တိအခါ၌မူ ၊ ဥဒ္ဓစ္စစေတနာနှင့်

တက္ခ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးလုံးပင် ကာမ ၁၁-ဘုံတို့၌ အကုသလ-ဝိပါက် ၇-ပါးဟူသော ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ အသည်သတ်ကြည်သော ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ကား ဃာနဝိညာဉ်၊ ဇိဝှါဝိညာဉ်၊ ကာယဝိညာဉ်တို့မှ တပါး ကျန်အကုသလဝိပါက် ၄-ပါး ဟူသော ပဝတ္တိကျိုးကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဥဒ္ဓစ္စအကုသိုလ်စေတနာမှာ ပဝတ္တိအကျိုးမျှကိုသာ ပေးနိုင်၍ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မပေးနိုင်[၁]။

ထိုအကုသိုလ်ကံသည် ကံ၏ဖြစ်ကြောင်း ကမ္မဒ္ဓါရအားဖြင့် ကာယကံဝစီကံ မနောကံဟု သုံးမျိုးပြားသည်။ ထိုသုံးမျိုးတွင် သူတပါးအသက်သတ်မှု (ပါဏာတိပါတကံ) သူဥစ္စာခိုးမှု (အဒိန္နာဒါနကံ)၊ ကာမတို့၌ ဖောက်ဖောက်ပြားပြား မှောက်မှောက်မှားမှားပြုကျင့်မှု(ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံ) သုံးပါးတို့ကို ကိုယ်ဖြင့်ပြုလုပ်မှုများဖြစ်၍ အကုသိုလ်ကာယကံဟု ခေါ်သည်။ လိမ်လည်ပြောဆိုမှု(မုသာဝါဒကံ)၊ ချောပြစ်ကုန်းတိုက်စကား ပြောဆိုမှု (ပိသုဏဝါစာကံ၊) ဆဲရေးတိုင်းထွာခြင်းစသည်ဖြင့် ကြမ်းကြမ်းတမ်းတမ်းပြောဆိုမှု (ဖရုသဝါစာကံ)၊ မဟုတ်မမှန် ကောင်းကျိုးမဆန်သောစကာ ကို ပြောဆိုမှု(သမ္ဖပ္ပလာပဝါစာကံ) လေးပါးတို့ကို နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှုများဖြစ်၍ အကုသိုလ်ဝစီကံဟုခေါ်သည်။ သူဘပါးစည်းစိမ်ကို တောင့်တကြံစည်မှု (အဘိဇ္ဈာ)၊ သူဘပါးပျက်စီးသွားစေလိုမှု(ဗျာပါဒ)၊ မှားယွင်းသောအယူကိုယူမှု(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)သုံးပါးတို့ကို စိတ်ဖြင့်ကြံစည်မှုများဖြစ်၍ အကုသိုလ်မနောကံဟု ခေါ်သည်[၂]။

၂၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ။ ။ကာမာဝစရကုသိုလ်စေတနာ၊ ၈-ပါးသည် ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံမည်၏၊ ထိုကုသိုလ်စေဘနာ ၈-ပါးသည် များသောအားဖြင့် ကာမ ၁၁-ဘုံ၌ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် ကာမာဝစရ (ကာမ=ကာမ ၁၁-ဘုံ၌+အဝစရ=အများ

၁။ ဝိဘာဝိနိဋီကား။ ၁၇၈-၉။
၂။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ-၃၄၊ ၃၅၊

အားဖြင့် ဖြစ်ဟတ်သောတရား) အမည်ရ၍ အပြစ်လည်းကင်း၊ကောင်းကျိုးပေးခြင်း သဘောလည်းရှိသောကြောင့် ကုသိုလ်အမည်ကို ရပေသည်။

ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ ၈-ပါးသည် ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါးဟူသော ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ပဝတ္တိအခါ၌ကား ကာမဘုံ ရူပဘုံတို့၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၊ အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေပေသည်[၁]။

ဤကာမာဝစရကုသိုလ်ကံသည်အခြားရူပကုသိုလ်စသောကုသိုလ်များထက်လည်း အရေအတွက်များသည်၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ရာဌာနအားဖြင့်လည်းကျယ်ဝန်းသည်၊ လှူဒါန်းပေးကမ်းမှုမျိုးစုံကို ပြုရာ၌လည်း ထိုကုသိုလ် ၈-ပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်သည်။ ငါးပါး ဆယ်ပါးစသော သီလများကို စောင့်ထိန်းရာ၌လည်း ထိုကုသိုလ် ၈-ပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်သည်။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် ရူပကုသိုလ် အရူပကုသိုလ်ဆိုသည့် စျာန်တရားများရအောင်အားထုတ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ လောကမှ လွန်မြောက်ကြောင်း မဂ်တရား ဖိုလ်တရားများကို ရအောင်အားထုတ်ရာ၌လည်းကောင်း ဤကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ ၈-ပါးအနက် ပညာဉာဏ်ပါသော ကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါးကို အခြေခံ အရင်းအနှီးပြုကာ အားထုတ်ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးကို "မဟာ"ဟူသောပုဒ်ဖြင့် အထူးပြုကာ "မဟာကုသိုလ်ကံ ၈-ပါး"ဟု အမည်ပေးကြပေသည်။

ထိုမဟာကုသိုလ်စေတနာတို့သည် ပဝတ္တိအခါ၌ အပါယ်လေးဘုံတို့၌ ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော စည်းစိမ်ချမ်းသာတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။တန်ခိုးကြီးကုန်သော နဂါး ဂဋုန် ဆင်အာဇာနည် မြင်းအာဇာနည် ခြသေ့်အာဇာနည်စသော သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်၌ ချမ်းသာခြင်း တန်ခိုးကြီး

၁။ အဘိမွေတ္ထသင်္ဂဟ။၃၄-၃၅။

ဗုဒ္ဓအဘိမွော (၁) ၁၆—ပ-မ-သ-စ

ခြင်း အစွမ်းသတ္တိရှိခြင်းစသော ပဝတ္တိအကျိုးများသည် မဟာကုသိုလ် စေတနာ၏ အကျိုးများဖြစ်သည်။ အခြားအပါယ်ဘုံသားတို့အားလည်း ဣဋ္ဌာရုံများနှင့် တွေ့ကြုံဆုံဆည်းရသည့်အခါများ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ချမ်းသာမှုများသည်လည်း ထိုစေတနာ၏ အကျိုးတရားများ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ရူပဗြဟ္မာကြီးသန္တာန်၌လည်း ဣဋ္ဌာရုံနှင့်ပေါင်းဆုံမိသည့်အခါ စက္ခုဝိညာဉ်စသော အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်များဖြစ်လေ့ရှိရာ မဟာကုသိုလ်စေတနာသည် ရူပဘုံ၌လည်း ပဝတ္တိကျိုးကို ပေးနိုင်ပေသည်[၁]။

တိဟိတ်ကုသိုလ်နှင့် ဒွိဟိတ်ကုသိုလ်။ ။ဤ မဟာကုသိုလ်ကံဟူသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စေတနာသည် တိဟိတ်ကုသိုလ် စေတနာ၊ ဒွိဟိတ်ကုသိုလ်စေတနာဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပြန်၏၊ ထိုတွင် အမောဟစေတသိက်တည်းဟူသော ဉာဏ်မပါပဲပြုလုပ်သော ဉာဏဝိပ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ်စေတနာလေးပါးသည် ဒွိဟိတ်ကုသိုလ် စေတနာဖြစ်သည်၊ ထိုကုသိုလ်များ၌ ဟိတ်အားဖြင့် အလောဘ, အဒေါသဟိတ်နှစ်ပါးသာပါဝင်သောကြောင့်ဒွိဟိတ်ကုသိုလ်ဟုခေါ်သည်။ အမောဟဟိတ်ဘည်းဟူသော ဉာဏ်ဦးဆောင်၍ ပြုလုပ်သည့် ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ်လေးပါးသည် တိဟိတ်ကုသိုလ်စေတနာများဖြစ်သည်။ ထိုကုသိုလ်များတွင် အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ ဟိတ်သုံးပါးလုံးပါဝင်သောကြောင့် ထိုကုသိုလ် စေတနာများကို တိဟိတ်ကုသိုလ် စေတနာဟု ခေါ်သည်။

ဤနေရာ၌ ဉာဏ်ဆိုသည်မှာ ကမ္မဿကတာဉာဏ်နှင့် ဝိပဿနာဉာဏ်များဖြစ်သည်။ ဉာဏ်ကို အဘိဓမ္မာကျမ်းများ၌ ပညိန္ဒေစေတသိက်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အမောဟစေတသိက်ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲ၏၊ ကုသိုလ်ပြုလုပ်ရာ၌ ထိုဉာဏ်နှစ်ပါးတွင် တပါးပါး ဦးဆောင်ပြုလုပ်ရန် အထူးလိုအပ်၏။ ကမ္မဿကတာဉာဏ်ဆိုသည်မှာ ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်သောဉာဏ် (၀၊) ကံသာ မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်ဟု

၁။ ပရမတ္ထဒီပနီမဟာဋီကာ။ ၂၃၉။

သိသောဉာဏ်မျိုး ဖြစ်သည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ– လောက၌ ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံတို့ အမှန်တကယ်ရှိကြ၏၊ ကုသိုလ်ကံပြုလျှင် ကောင်းကျိုးစံရမည်၊ အကုသိုလ်ကံပြုလုပ်လျှင်မကောင်းကျိုးခံရမည်။ သတ္တဝါမှန်သမျှ မိမိတို့ပြုလုပ်သည့်ကံသာ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်ဟု အမှန်ယုံကြည်သိမြင်သောဉာဏ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

ရုပ်ဘဝုး,နာမ်ဘဝုးတို့၌ အမြဲမရှိ အနိစ္စ၊ ဆင်းရဲအစုဒုက္ခ၊ အစိုးတရ အနှစ်သာရမရှိ အနတ္တဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဟု ခေါ်သည်။ ကုသိုလ်ပြုသည့်အခါ "ငါယခုပြုလုပ်တာ ကုသိုလ်ကံပဲ၊ ဒီကုသိုလ်ကံဟာ အမှန်ကောင်းကျိုးပေးနိုင်တယ်" လို့ ဆင်ခြင်သိမြင်သည့် ကမ္မဿကတာဉာဏ်အပြင် ဝိပဿနာဉာဏ်ပါဖြစ်လျှင် ထိုကုသိုလ်သည် သာ၍ အားကောင်းထက်မြက်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ပြုစဉ်အခါဝယ် ကမ္မဿကတာဉာဏ်ဖြစ်စေ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်စေ ဉာဏ်တခုခုပါလျှင် တိဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။

ကုသိုလ်ပြုစဉ် ထိုကဲ့သို့နားလည်သိမြင်သောကမ္မဿကတာဉာဏ်,ဝိပဿနာဉာဏ်တို့မပါပဲ ကလေးသူငယ်နှင့် လူရိုင်းများပြုသကဲ့သို့ တော်စွာလျော်စွာ အမှတ်တမဲ့ပြုလျှင် ဉာဏ်မပါသည့်အတွက် ဒိုဟိတ်ကုသိုလ်မျိုးသာဖြစ်သည်။

အယုတ်အမြတ် ကုသိုလ်ကံ(၄)မျိုး။ ။အထက်တွင်ပြဆိုခဲ့သော တိဟိတ်ကုသိုလ် ဒိုဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်မှုသည် ပြုလုပ်ဆဲ မုဉ္ဇစေတနာအခိုက်အတန့်ကို အစွဲပြု၍ ကွဲပြားခြားနားကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပြုလုပ်ဆဲ မုဉ္ဇစေတနာအခိုက်၌ ဖော်ပြပါဉာဏ်များပါလျှင် တိဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်၍ မပါလျှင် ဒိုဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်၏။ ဤတိဟိတ်ကုသိုလ် ဒိုဟိတ်ကုသိုလ်တို့ကို အယုတ်အမြတ် ခွဲခြားသတ်မှတ်ရာ၌ကား ကုသိုလ်မပြုလုပ်မီ ရှေ့ပုဗ္ဗစေတနာအခိုက်နှင့် ကုသိုလ်ပြုပြီးနောက်အပရစေတနာအခိုက်တို့၌ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ပုံ မဖြစ်ပုံတို့ကို ကြည့်ရှု၍ သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အကျဉ်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ကုသိုလ်မပြုမီ ရှေးအဖို့၌ သော်

လည်းကောင်း၊ကုသိုလ်ပြုပြီးနောက်ပိုင်းဌာသော်လည်းကောင်း၊အကုသိုလ် မရောပဲ ကုသိုလ်စိတ် ဖစတနာချည်းသာ ခြံရုံနေလျှင် ထိုကုသိုလ်သည် တိဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်စေ၊ ဒ္ဝိဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်စေ မြင့်မြတ်သောကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်သည်။ အပြန်အားဖြင့် ကုသိုလ်မပြုမီ ရှေးအဖို့ဌာသော်လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်ပြုပြီး နောက်ပိုင်းဌာသော်လည်းကောင်း အကုသိုလ်စိတ်များ ခြံရုံနေလျှင် ထိုကုသိုလ်ကို တိဟိတ်ဖြစ်စေ, ဒ္ဝိဟိတ်ဖြစ်စေ အညံ့စား ကုသိုလ်မျိုးဟု ခေါ်ပေသည်။

ခဲ့ပြဦးအုံ– ပါဠိလိုအမြတ်စားကို "ဥက္ကဋ္ဌ" အညံ့စားကို "ဩမက" ဟု သုံးနှုန်း၏။ လှူဒါန်းပေးကမ်းတောမည်ဟု ကြံစည်သည်မှစ၍ မလှူမီ ပုဗ္ဗစေတနာ အခိုက်ဌာ အချိန်မှာ ကုသိုလ် ဖြစ်မြောက်ရေးကိုသာ တွေးတောနေ၏။ ကုသိုလ်နှင့်စပ်သော ဇောများ ဝေဖွားဖွား ဖြစ်နေ၏။ ကုသိုလ်ပြုမှု အထမြောက်ပြီးသည်နောက် အပရစေတနာ အခိုက်မှာလည်း လွန်စွာအားရ၏။ ငါ ကြံစည်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကြီး အထမြောက်သွားပေပြီ၊ ငါ အရတော်လေစွ စသည်ဖြင့် ဝမ်းမြောက်လျက် ရှိ၏၊ ထိုကုသိုလ်မျိုးသည် ရှေရော နောက်ပါ ကုသိုလ်များ ခြံရုံလျက်ရှိသော ကြောင့် အလွန်အားရှိသည့် အမြတ်စား ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ပြုသောကုသိုလ်က တိဟိတ်ဖြစ်လျှင် တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်၊ ဒ္ဝိဟိတ်ဖြစ်လျှင် ဒ္ဝိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်ဟု ခေါ်ပေသည်။

အချိန်မှာ ပုဗ္ဗစေတနာအခိုက်ဌာ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာမှု မရှိ၊ မလှူချင် လှူချင်နှင့် နှမြောဘွဲ့တိုနေခြင်း၊ တစုံတရာအတွက် မကျေမနပ်ဖြစ်ခြင်း၊ မိမိဂုဏ်သတင်း ကြီးလိုခြင်း၊ အထောက်အပံ့ အကူအညီကို မြော်လင့်ခြင်း၊ ပူဇော်သက္ကာရပြုမှုကို ခံယူလိုခြင်းစသော အကုသိုလ်များ ရှေ့သွားလျက်ရှိ၏၊ ကုသိုလ်ပြုပြီးနောက် အပရစေတနာ အခိုက်မှာလည်း "ငါ ကုသိုလ်ပြုမိတာ မှားလေခြင်း၊ ကုသိုလ်ပြုလုပ်တဲ့အတွက် ငါ့ပစ္စည်း ဆုတ်ယုတ်သွားတယ်၊ ကြွေးတင်သွားတယ်" စသည်ဖြင့် နှလုံးမသာမယာ ဖြစ်တတ်ကြ၏။ ထိုကုသိုလ်မျိုးမှာ ရှေ့နောက်အဖို့တို့ဌာ အကုသိုလ်များ

ခြံရံလျက် နေသောကြောင့် များစွာအားမရှိသော အညွှံစား ဩမက ကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်ရလေသည်။ ထိုကုသိုလ်သည် တိဟိတ်ဖြစ်လျှင် တိဟိတ် ဩမကကုသိုလ်၊ ဒွိဟိတ်ဖြစ်လျှင် ဒွိဟိတ်ဩမကကုသိုလ်ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။

ဆက်ဦးအံ့– ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုပြီးနောက် ရက်ပေါင်း, လပေါင်း, နှစ်ပေါင်း အတော်ကြာသည့်အခါ ထိုကုသိုလ်ကို သတိရတိုင်း အလွန် အမင်း ဝမ်းမြောက်ခြင်း ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်နေတတ်၏။ ဤသို့ကုသိုလ် စိတ် တဖန်ထပ်၍ထုံမွှမ်းမှုကို "အာသေဝန" ရသည် အထုံရသည်ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအခါ မူလကကုသိုလ်သည် အမြတ်စား ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်ပါက အလွန့်အလွန် မြင့်မြတ်သော(ဥက္ကဋ္ဌကုက္ကဋ္ဌ)ကုသိုလ်မျိုးဖြစ်သွား၏။ဩမက ကုသိုလ်ဖြစ်ပါက မူလကထက် အားရှိမြင့်မားလာသော (ဩမကုက္ကဋ္ဌ) ကုသိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်ရ၏။

ထိုသို့မဟုတ်ပဲ ကုသိုလ်ပြုပြီးနောက် ရက်,လအတော်ကြာသည့်အခါ "ငါကုသိုလ်ပြုမိတာ မှားလေခြင်း"ဟု စိတ်နှလုံးမသာယာမှု (ဝိပ္ပဋိသာရ) ဖြစ်လျှင် ထိုနှလုံးမသာယာမှုက မူလ ကုသိုလ်ကိုပြန်၍အားသေးအောင် ပြုရာရောက်သောကြောင့် မူလကုသိုလ်သည် အမြတ်စားဥက္ကဋ္ဌဖြစ်လျှင် ဥက္ကဋ္ဌဩမက အဖြစ်သို့ လျောကျရလေသည်။ မူလကအညွှံစား ဩမက ဖြစ်နေလျှင် သာ၍ညွှံသွားသဖြင့်ဩမကောမက အဖြစ်သို့ လျောကျ ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်တမျိုးလျှင် အတန်းအစား ၆ မျိုး ခွဲနိုင်ပေသည်။

ထိုဥက္ကဋ္ဌစသော ကုသိုလ်များ၌လည်း ဆန္ဒဝီရိယစိတ်နှင့် ဝီမံသခေါ် ပညာတို့ ထက်သန်လျှင် ထက်သန်သလောက် အကျိုးပေးတတ်၏။ ညွှံလျှင်ညွှံသလောက် အကျိုးယုတ်လျော့၏။ ထို့ ပြင် ပုဗ္ဗစေတနာအခိုက် ၌သာ အကုသိုလ်ခြံရံ၍ အပရစေတနာအခိုက်၌ ကုသိုလ်ခြံရံသော ကုသိုလ် မျိုး၊ ပုဗ္ဗစေတနာ အခိုက်၌ ကုသိုလ်ခြံရံ၍ အပရစေတနာ အခိုက်၌ အကုသိုလ်ခြံရံသော ကုသိုလ်မျိုးတို့လည်း ရှိပေသေးသည်။

အကြမ်းအားဖြင့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံကို အယုတ်အမြတ်အားဖြင့် ခွဲခြားရလျှင် အောက်ပါအတိုင်း လေးမျိုးရပေသည်။

(၁) ကုသိုလ်ပြုဆဲဌာနလည်း ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ပြု၏။ ကုသိုလ်မပြုမီ ရှေ့ပိုင်းနှင့် ကုသိုလ်ပြုပြီး နောက်ပိုင်းတို့ဌာနလည်း လောဘ, ဒေါသ, စသော အကုသိုလ်များကင်း၏။ ထိုကုသိုလ်ကို တိဟိတ်ဉက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်ဟု ခေါ်၏။

(၂) ကုသိုလ်ပြုဆဲဌာနမူ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ ပြု၏။ ကုသိုလ်မပြုမီ ရှေ့ပိုင်းနှင့် ကုသိုလ်ပြုပြီး နောက်ပိုင်းတို့ဌာနား လောဘ, ဒေါသ စသော အကုသိုလ်များ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ထိုကုသိုလ်မျိုးကို တိဟိတ်ဩမကကုသိုလ်ဟု ခေါ်သည်။

(၃) ကုသိုလ်ပြုဆဲဌာနား ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်ပဲ ကလေးသူငယ်များကဲ့သို့ အမှတ်တမဲ့ပြု၏။ ကုသိုလ်မပြုမီ ရှေ့ပိုင်းနှင့် ကုသိုလ်ပြုပြီး နောက်ပိုင်းတို့ဌာနမူ လောဘ, ဒေါသ စသော အကုသိုလ်များကင်းစင်၏။ ထိုကုသိုလ်မျိုးကို ဒွိဟိတ်ဉက္ကဋ္ဌကုသိုလ်ဟုခေါ်သည်။

(၄) ကုသိုလ် ပြုဆဲဌာနလည်း ဉာဏ်မပါပဲ ကလေးသူငယ်များပမာ အမှတ်တမဲ့ပြု၏။ ကုသိုလ်မပြုမီ ရှေ့ပိုင်းနှင့် ကုသိုလ်ပြုပြီး နောက်ပိုင်းတို့ဌာနလည်း လောဘ, ဒေါသ စသော အကုသိုလ်တနားများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ထိုကုသိုလ်မျိုးကို ဒွိဟိတ်ဩမက ကုသိုလ်ဟု ခေါ်သည်။

အယုတ်အမြတ် ကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး။ ။ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ သီလနိဒ္ဒေသဌီကာ လာသည့် ကုသိုလ် အယုတ်, အလတ် **အမြတ် ခွဲနှုန်း** သုံးမျိုးကိုလည်း မှတ်သားနည်းယူဖွယ်ဖြစ်၍ ဖော်ပြလိုပါသည်။ ထိုသုံးမျိုးမှာ–

(၁) ဂုဏ်သတင်းပျံ့သင်း ကျော်ကြားမှုကို လိုလားသောစိတ်ဖြင့် ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်စသာနှာသည် အညံ့စားကုသိုလ်စေတနာ ဖြစ်၏။

(၂) ကုသိုလ်၏အကျိုးတရားကို လိုလားတပ်မက်သော စိတ်စေတနာ ဖြင့် ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်စေတနာသည် အလတ်စားကုသိုလ် စေတနာဖြစ်၏။

(၃) ဤဒါနမှု သီလမှုစသည်တို့ကား ပြုသင့်ပြုထိုက်သော အမှုများ တည်းဟု နှလုံးသွင်းကာ အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ အလေ့ သဘောကို နည်းယူပြုလုပ်သော ကုသိုလ်စေတနာသည် အမြတ် စား ကုသိုလ်စေတနာဖြစ်၏[1]။

ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ဤသုံးမျိုးတို့တွင် ပထမကုသိုလ်မျိုးကား ဂုဏ်ပကာသန စိတ်ထားဖြင့် ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်မျိုးဖြစ်၍ လူ့ဘုံ နတ်ဘုံတို့၌ ဖြစ်ရ ခြင်း ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ရတနာတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း ဘောဂသမ္ပတ္တိ တို့ကိုမျှပင် လှလှအကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်မျိုး မဟုတ်ပါ၊ ပါရမီ ကုသိုလ်ဖြစ်ဖို့ကား အလွန်အလှမ်းဝေးပေသည်။

ဒုတိယကုသိုလ်မျိုးကား အကျိုးကိုလိုလားသောစိတ်ဖြင့် အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အယုတ်အမြတ် ရွေးချယ်မှု၊ အကျိုးကြီးရာသောနည်းလမ်း ကို ရွေးချယ်မှုတို့နှင့်ပြုသော ကုသိုလ်မျိုးတည်း၊ ထိုကုသိုလ်မျိုးမှာ ဘဝ သမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိတို့ကိုကား ကောင်းကောင်းအကျိုးပေးနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ပါရမီကုသိုလ်မျိုးကား မဟုတ်ချေ။

တတိယကုသိုလ်မျိုးမှာမူ အလုပ်အမှုကိုသာအလေးဂရုပြုသည်။အကျိုး ကိုမမျှော်လင့်၊ မိမိလက်ရှိ ပစ္စည်း ဝတ္ထုတို့ကို သူတပါးတို့နှင့် မကန့်မကွက် ဆက်ဆံသည်ကိုပြု၍ သုံးဆောင်မှုသည် အရိယာသူမြတ်တို့၏ အစဉ်ထုံး တမ်း သွားမြဲလမ်း ပေတည်း။ အရိယာလောင်း သူတော်ကောင်းတို့၏ အစဉ်ထုံးတမ်း ကျင့်မြဲလမ်းပေတည်း။ ငါသည်လည်း အလောင်းအလျာ အရိယာတို့၏ လမ်းစဉ်ကို လိုက်ထိုက်သည်၊ မိမိပိုင်ထိုက်သော ပစ္စည်း ဥစ္စာကို သူတပါးတို့နှင့် ကန့်ကန့်ကွက်ကွက် မဆက်ဆံသည်ကိုပြု၍

၁။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ။ ပ၊၁၃။

သုံးဆောင်ခြင်းသည်အနှစ်ဗာလပုထုဇဉ်တို့၏ အစဉ်ထုံးတမ်း သွားမြဲလမ်းပေတည်း။ ငါသည် ထိုအနှစ်ပုထုဇဉ်တို့၏ လမ်းကို လိုက်ခြင်းငှာမထိုက်၊ ဤသို့ နှလုံးထား၍ မိမိပိုင်ထိုက်သော ပစ္စည်းဥစ္စာများကို အယုတ်အလတ် အမြတ်မရွေး မျှဝေလှူဒါန်း ပေးကမ်းစွန့်ကြဲသော ဒါနကုသိုလ်သည် အရိယဘာဝ(အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ အဖြစ်သနစ် ထုံးတမ်းဓလေ့) ကိုမှီ၍ ပြုသောကုသိုလ်မည်၏။ ပါရမီကုသိုလ်မျိုးတည်း၊ သီလမှု, နိက္ခမမှု စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း အကျိုးကို မမျှော်ကိုးပဲ အလုပ်အမှုကိုသာ အလေးဂရုပြု၍ ပြုလုပ်နိုင်မှသာ ပါရမီကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ရမည်။

တနည်းအားဖြင့်—

(၁) တဏှာ၏အလိုဖြင့် ဘဝသမ္ပတ္တိ, ဘောဂသမ္ပတ္တိတို့ ပြည့်စုံရန် ရည်ရွယ်၍ကျင့်သော သီလကုသိုလ်စေတနာသည် အညှံ့စားကုသိုလ်စေတနာမည်၏၊

(၂) မိမိတဦးတည်း ဝဋ္ဌဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ရန် ရည်ရွယ်၍ ကျင့်သော သီလကုသိုလ်စေတနာသည် အလတ်စား ကုသိုလ်စေတနာမည်၏၊ ပါရမီမြောက်ကုသိုလ်လည်း ဖြစ်၏၊

(၃) ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့ ဝဋ္ဌဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ရန်ရည်ရွယ်၍ ကျင့်သော သီလကုသိုလ်စေတနာသည် အမြတ်စားကုသိုလ်စေတနာ မည်၏၊ ပါရမီမြောက်ကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်၏[1]။

တနည်းအားဖြင့် ဝဋ္ဌကိုမှီသော ကုသိုလ်နှစ်မျိုး၊ ဝဋ္ဌကိုမမှီသော ကုသိုလ်နှစ်မျိုးဟူ၍ အယုတ်အမြတ် ကုသိုလ်လေးမျိုး ရှိ၏၊ ထိုလေးမျိုးမှာ—

(၁) တဏှာကိုမှီတွယ်သော တဏှာနိဿိတကုသိုလ်၊

(၂) ဒိဋ္ဌိကိုမှီတွယ်သော ဒိဋ္ဌိနိဿိတကုသိုလ်၊

၁။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ ၁၊ ၁၃။

(၃) လောကုတ္တရာကုသိုလ်(ဝဋ္ဋအနိသိတ)၊

(၄) လောကုတ္တရာ၏ အခြေမူလ အဆောက်အဦဖြစ်သော(ဝဋ္ဋအနိ-
သိတ) လောကီကုသိုလ်-

တို့ ဖြစ်သည်။

ထိုတွင် လူ့ဘဝ, နတ်ဘဝတို့၌ဖြစ်ခြင်း ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ရတနာတို့နှင့်ပြည့်စုံခြင်း ဘောဂသမ္ပတ္တိတို့ကို တဏှာဖြင့် လိုလားတောင့်တ၍ ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်စေတနာသည် ဝဋ္ဋာနိသိတကုသိုလ်ကံ မည်၏၊ ပါရမီကုသိုလ်မျိုး မဟုတ်ပေ။

ဒါနမှ, လောကီသီလမှ တခုခုသော ပဗ္ဗဇိတနိက္ခမမှ စသည်၌ တည်၍ ဤအကျင့်သည်သာလျှင် သံသရာမှ စင်ကြယ်စေနိုင်၏၊ ဤအကျင့်အပြင် စင်ကြယ်စေနိုင်သော နည်းလမ်းမရှိဟု ဝိပဿနာမဂ်ဖိုလ်တို့ကို ပစ်ပယ်၍ ပြုသောကုသိုလ်ကံစေတနာသည် ဒိဋ္ဌိနိသိတကုသိုလ် မည်၏၊ ကုလားဘုန်းကြီးတို့၏ ကုသိုလ်မျိုးတည်း။ ပါရမီကုသိုလ်မျိုးမဟုတ်၊ ဤ (၂)မျိုးတို့သည်ပါရမီမျိုးမဟုတ်သော "ဝဋ္ဋနိသိတ" ကုသိုလ်မျိုးတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ဘဝသမ္ပတ္တိ, ဘောဂသမ္ပတ္တိတို့ကို လိုချင်တောင့်တမှု တဏှာလောဘ ပါသော စိတ်လည်းမရှိ၊ ဒိဋ္ဌိသဘောလည်း မသက်ရောက်ပဲ မိုးကောင်းကင်သဖွယ် အတွယ်အတာ မရှိမူ၍ဗောဓိဉာဏ်တည်းဟူသော တဖက်ကမ်းသို့ တမ်းတမ်းစူးစူး အထူးရည်ရွယ်၍ စင်ကြယ်သောစိတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော ဒါနမှ, သီလမှစသော ကုသိုလ်မျှားသည်သာ လောကုတ္တရာ၏ အခြေမူလ အဆောက်အဦဖြစ်၍ ပါရမီကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်ပေသည်။

ယခုကာလ၌ "ဤကုသိုလ်ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရရပါလို၏၊ အကြင်မျှလောက် နိဗ္ဗာန်ကို မရသေး၊ ထိုမျှလောက်ကာလ၌...." စသည်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်နှင့် သမ္ပတ္တိနှစ်ပါးတို့ကို တွဲဖက်တောင့်တ၍ ပြုကြသောကုသိုလ်မျှားကို ပါရမီကုသိုလ်ဟူ၍ကား ဆိုရ၏။ သို့သော် ထိုကုသိုလ်မျှားသည် ဗောဓိဉာဏ်ကို မြန်မြန်ဆိုက်စေနိုင်သော ကုသိုလ်မျိုးကား မဟုတ်ချေ။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ ၁၊ ၁၂။

ထင်ရှားစေဦးအံ့–ဝိပဿီဘုရားရှင်မပွင့်မီ သာသနာပအခါ၌ ညီအစ်ကို နှစ်ဦးတို့သည် ကြံ့ခင်းစိုက်ပျိုးသည့် လုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးကြ၏၊ ညီဖြစ်သူမှာ ဇောတိကသဌေးလောင်း ဖြစ်သည်၊ တနေ့တွင် ကြံ့ခင်းသို့ ကြွလာသည့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်အား ညီနောင်နှစ်ဦးတို့ ကြံ့ရည် လှူဒါန်း၍ ဆုအသီးသီး တောင်းလိုက်ကြသည်။ အစ်ကိုကြီးက "အရှင် ဘုရားသိသောရသောတရားကိုသိရပါလိုရရပါလို၏" ဟုတိုတိုဆုတောင်း၏။ ညီဖြစ်သူ ဇောတိကသဌေးလောင်းကမူ "အရှင်ဘုရား သိသော ရသော တရားကို သိရပါလိုရရပါလို၏" ဟု ဆိုပြီးနောက် "အကြင်မျှလောက်ချီ ပြန်၍ သမ္ပတ္တိနှစ်ပါးတို့ကို နောက်ဖျားကဆွယ်၍ ဆုတောင်း၏" ဆုတောင်း တိုသည့် အစ်ကိုမှာ ဝိပဿီဘုရားအပွင့်တွင် သံသရာဝဋ္ဌမှ ကျွတ်သွား၏၊ ညီဖြစ်သူ ဇောတိကအလောင်းမှာမူ ဆုတောင်းရှည်သည့်အတွက် ဝိပဿီ ဘုရားလက်ထက်တွင် အကျွတ်တရား မရရှာပဲ ဘုရားခြောက်ဆူကျော်လွန် ပြီး ဂေါတမဘုရားလက်ထက်မှာမှ အကျွတ်တရား ရလေတော့သည်။

သဘောယုတ္တိကား– ကုသိုလ်ပြုစဉ်အခါ၌ ဘဝသမ္ပတ္တိ တဏှာ၊ဘောဂ သမ္ပတ္တိတဏှာ အစေးအခဲ့ ဆက်တွဲခဲ့သည်ရှိသော် ထိုကုသိုလ် အကျိုး ပေးရာဘဝတို့၌ ထိုစည်းစိမ်နှင့် ထိုတဏှာခွါ၍မရ၊ ခွဲ၍မရအောင် အကြပ်အတည်း ဖွဲ့စည်းလေ၏၊အထွတ်အမြတ်တရားနှင့် တွေ့သော်လည်း တရားဘက်သို့ မပါနိုင်ရှိလေ၏။ ကုသိုလ်ပြုစဉ်အခါ၌ ဘဝတဏှာ၊ ဘောဂတဏှာ အလူးအလဲမရှိ၊ဝိဝဋ္ဌ(ဝဋ္ဌဆင်းရဲကိုမမှီသောတရားသဘော) မျိုးသက်သက် ဖြစ်ခဲ့သည်ရှိသော် ထိုကုသိုလ်အကျိုးပေး၍ ပဒေသရာဇ်၊ ဧကရာဇ်၊ စကြာမန္ဓာတ် စည်းစိမ်၌ပင် တည်ငြားသော်လည်း တရားနှင့် တွေ့ခဲ့လျှင် ထိုစည်းစိမ်ကို ခဏချည်း စွန့်လွှတ်လိုက်နိုင်၏၊

ဤကား ယခုပြဆိုခဲ့သည့် ကြံ့စိုက်ပျိုးရေးလုပ်သူ ညီနောင်နှစ်ဦးတို့ ဝတ္ထုကပြဆိုသော သဘောအဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နောက် ဆက်လက်၍ ဖြည့်ကျင့်ရန် လူ့ဘဝကိုပင် တောင့်တသော်လည်း ခံစား စံစားလိုသည့် စိတ်ကို ရိပ်ကာမျှ မသိစေမူ၍ ပါရမီဖြည့်ဖို့စိတ်ဖြင့်သာ တောင့်တရမည်။

မေတ္တာကသဒ္ဒေး၏ ကျန်ဖြစ်သော ပုဏ္ဏဲသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကိုဖူးမြင်၍ဆုမ်းလှူသောအခါ ဆုတောင်း နေရာမကျသည့်အတွက် ဘဝအဆက်ဆက် ကျန်ချည်းဖြစ်ရလေသည်။ စူဠသုဘဒ္ဒါကျန်မသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကို သစ်သီးဆုမ်းလှူရာ ဆုတောင်းချော်၍ အလောင်းတော်ဆင်မင်းကိုသတ်သဖြင့် ငရဲသို့ကျရလေသည်။ ရှေဘဝ၌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကိုတွေ့ကြသော ကုသမင်းကြီးနှင့် ပပဝတီတို့သည်လည်း ဆုတောင်းမတဲ့ အတန်ငယ်ရှဲ့ကြ၍ ကသီလင်္ဂတ ဒုက္ခအဆွေထွေ ဖြစ်ကြရသည်။ ဤသို့လျှင် ကုသိုလ်ပြုကြရာတွင် ဆုဘောင်းချော်ကြသဖြင့်မတော်မလှ ဖြစ်ကြကုန်သော ဝတ္ထုနိပါတ် ဇာတ်ဆုဇဝင်ဘို့သည် အလွန်ပင်မျှားလှကုန်၏။

ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးပုံ။ ။လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းဒါန
ကုသိုလ်၊ ၅-ပါး ၈-ပါး
၁၀-ပါး စသည်တို့ကိုစောင့်ထိန်းမှု သီလကုသိုလ်များနှင့် စျာန်မဂ်ဖိုလ်အထိ မရောက်သေး မရသေးသော သမထဘာဝနာ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းအားထုတ်မှု ဘာဝနာကုသိုလ်များမှာ ကာမာဝစရကုသိုလ်များပင်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ (၈)ပါးသည် လူ့ဘုံ နတ်ဘုံဟူသော ကာမသုဂတိ ၂-ဘုံတို့တွင် တဘုံဘုံ၌ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၊ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ် ၁-ပါး အားဖြင့် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေကိုးပါးကို ဖြစ်စေနိုင်ပေသည်။ထိုပဋိသန္ဓေကိုးပါးကို ဖြစ်စေနိုင်ခြင်းဆိုသည်မှာ ထိုကာမသုဂတိခုနစ်ဘုံတို့၌ ထိုစိတ်တပါးပါးဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေ၍လူအမျိုးမျိုး နတ်အဖုံဖုံဖြစ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ပဝတ္တိအခါ၌မူ ကာမသုဂတိ(၂)ဘုံ၌ မဟာဝိပါက် ၈-ပါး၊အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါးအားဖြင့် (၁၆)ပါးသော အကျိုးဝိပါက်စိတ်များကိုလည်းကောင်း၊ အပါယ်လေးဘုံတို့၌ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရူပဘဝ–ဘုံ၌ဃာနဝိညာဉ် ဇိဝှါဝိညာဉ် ကာယဝိညာဉ် မှတပါး အဟိတ်ကုသလဝိပါက်(၅)ပါး တို့ကိုလည်းကောင်း ပဝတ္တိကျိုးအ

ဖြစ် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။ထိုတွင် ကာမသုဂတိ(၇)ဘုံ၌လူ့စည်းစိမ်၊နတ်စည်းစိမ်ဘို့ကိုရရှိခံစားရခြင်း၊ စိတ်ချမ်းသာမှု ကိုယ်ချမ်းသာမှုကိုရရှိခြင်း၊ အလိုရှိအပ် နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သောဥယျာဉ် ရေကန် ဘုံဗိမာန် အဆင်တန်ဆာအဆောက်အဦစသည့် ဣဋ္ဌာရုံများကို မြင်တွေ့ရခြင်း ရရှိပိုင်ဆိုင်ခြင်း စသည်တို့သည်ပင်(၁၆) ပါး သော အကျိုးဝိပါက်များ ဖြစ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစိတ်များသည် ဘဝင်ကိစ္စ၊ တဒါရုံကိစ္စ မြင်ခြင်း ဒဿနစသောကိစ္စ၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းကိစ္စ စသည်ဖြင့် သူ့ကိစ္စနှင့်သူ ဆောင်ရွက်ကြသည်။

နဂါး ဂဋ္ဌုန် ဆင်အာဇာနည် မြင်းအာဇာနည် ခြသေ့်အာဇာနည် စသော သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်၌ ကြီးကျယ်ခမ်းနားစွာသော စည်းစိမ်ကို ခံစားရခြင်း၊ တန်ခိုးကြီးခြင်း၊ ဣဋ္ဌာရုံများနှင့် တွေ့ကြုံဆုံဆည်းရခြင်းဘို့သည် အပါယ်ဘုံများ၌ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ပွားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ရူပဗြဟ္မာကြီးများသည် လူ့ဘုံသို့လာ၍ ဘုရားဖူး တရားနာကြသည့် အခါ၌ဖြစ်စေ၊ ရူပဘုံ၌ပင် ဣဋ္ဌာရုံများကို မြင်ရကြားရကြသည့် အခါ၌ဖြစ်စေ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၅-ပါးတို့ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်နိုင်ကြပေသည်။

အဘန်ငယ်ခဲ့၍ ဆိုရသော်–ရှေတွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် အယုတ် အလတ် အမြတ်ကုသိုလ်တို့တွင် အမြတ်စားတိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်ကံဖြစ်ပါက ထိုကံကြောင့် လူ့ဘုံ နတ်ဘုံဟူသော သုဂတိဘုံဘို့၌ တိဟိတ်မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးတွင် တပါးပါးဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေ၍ ဉာဏ်ပညာထက်မြတ်သည့် တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစား ဖြစ်နိုင်သည်။ ပဝတ္တိအခါ၌မူ အသက်ဖော်ပြပါအဘိုင်း(၁၆)ပါးသော အကျိုးဝိပါက် စိတ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။

တိဟိတ်သြမကကုသိုလ်နှင့် ဒ္ဒိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်များကြောင့်ကား ထိုသုဂတိဘုံများ၌ မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးတို့တွင် တပါးပါးဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေ၍ ဉာဏ်ပညာကင်းသော ဒ္ဒိဟိဘ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ ပဝတ္တိအခါ၌လည်း မဟာဝိပါက်ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၄၊ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဂ၊ ပေါင်း ၁၂-ပါးသော အကျိုးကိုပေး၏။

ဒ္ဒိဟိတ်သြမက ကုသိုလ်ကံကြောင့်မူ လူ့ဘုံနှင့် စာတုမဟာရာဇ်နတ်ဘုံတို့၌ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြ၍ ပဋိသန္ဓေကပင် မျက်စိကန်းသူ၊ နားထိုင်းသူ၊ ဆွံ့အသူ၊ နပုံးပဏ္ဍုက်စသော လူအညံ့စားများနှင့် ဝိနိပါတိကအသူရာခေါ်သည့် တစ္ဆေမြေဘုတ်စသော နတ်အညံ့စားများ ဖြစ်ကြရသည်။ ပဝတ္တိအခါ၌လည်း အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဂ-ပါးကို ဖြစ်စေသည်။

ကာမကုသိုလ်စိတ်သည် အကျိုးပေးရာ၌ အလွန်ကျယ်ပြန့်သည်။အရာကျယ်လှသည်။ ဘဝသစ်တခုကို ထူထောင်ခြင်းဆိုသည့် ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေးစွမ်းနိုင်သော ဇနကသတ္တိရှိသကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်ရောက်သည့်တိုင်အောင် ဘဝအဆက်ဆက်တို့၌ ပဝတ္တိအကျိုး အမျိုးမျိုးကိုလည်း ပေးနိုင်သော အပရာပရိယဝေဒနီယကမ္မသတ္တိလည်းရှိ၏။ ထို့ပြင် စျာန် ၎င်ဖိုလ်တရားများကို ရအောင်အားထုတ်ရာ၌ ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတြဘူ ကုသိုလ်ဇောများ အဖြစ်ဖြင့် အခြေခံအကြောင်းတရားများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ အယုတ်ဆုံး စျာန်ဝင်စားရာ(စျာနသမာပတ်)၊ ဖိုလ်ဝင်စားရာ(ဖလသမာပတ်)၊ နိဗ္ဗာနသမာပတ် ဝင်စားရာတို့၌ပင်သော်လည်း ကာမကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်ဘို့ပါ ရသည်ချည်းဖြစ်၏။ ဤသို့ အရာကျယ်လှသဖြင့် မဟာပုဒ်ဖြင့် အထူးပြုကာ "မဟာကုသိုလ်"ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

လောကဌ် သူသူငါငါ ပြုလုပ်နေကြသော ကုသိုလ်တို့မှာ ကာမ-ကုသိုလ်သာ များကုန်၏။ ထိုကုသိုလ်ပြုရာ၌ အမှန်အမြတ် ဖြစ်နိုင်သမျှ ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်တက်ကြရန် အောက်ပါကုသိုလ် ၆-မျိုးကို နောက်ဆုံးတင်ပြလိုက်ပါသည်။

၁။ မိမိသဘောအလျောက် ပြုသောကုသိုလ် (သယံကာရကုသိုလ်)၊

၂။ သူတပါးပြုသည်ကိုမြင်၍ ပြုသောကုသိုသ် (ပရံကာရကုသိုလ်)၊

၃။ မိမိလက်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပြုသောကုသိုလ် (သာဟတ္ထိက-ကုသိုလ်)၊

၄။ သူတပါးကိုစေခိုင်း၍ ပြုသောကုသိုလ်(အာဏတ္တိကကုသိုလ်)၊

၅။ ကံ့ကံ၏အကျိုးကို သိမြင်နားလည်၍ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ပြီးပြုသောကုသိုလ် (သမ္ပဇာနကတကုသိုလ်)၊

၆။ ကံ့ကံ၏အကျိုးကိုမသိပဲ ဉာဏ်ကင်း၍ပြုသော ကုသိုလ်(အသမ္ပ-ဇာနကတကုသိုလ်)–

တို့ဖြစ်သည်။ (၁)(၃)(၅) အမှတ်ပြ ကုသိုလ်တို့သည် ကျန်ကုသိုလ်များထက် သာလွန်မွန်မြတ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ပြုလုပ်ကြရာ၌-သူတပါးကို ကြည့်မနေပဲ ကိုယ့်သဘောအလျောက် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ကံ့ကံ၏အကျိုးကို သိမြင်နားလည်သော အသိဉာဏ်ခေါင်းဆောင်သည့် ကုသိုလ်စိတ်အပြည့်အာဖြင့် အားထုတ်ပြုလုပ်သင့်ကြပေသည်။

၃။ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ။ ။ရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၅-ပါးသည် ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံမည်၏။ ထိုကုသိုလ်စေတနာ ၅-ပါးသည် များသောအားဖြင့် ရူပဘုံများ၌ ဖြစ်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ရူပါဝစရဟူသော နာမည်ကို ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ (ရူပ၊ ရူပ ၁၅-ဘုံ၌+အဝစရ၊ များသောအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သောတရား)။ ထိုစေတနာများကို အပြစ်လည်းကင်း ကောင်းကျိုးပေးခြင်း သဘောလည်းရှိသောကြောင့် ကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်သည်[၁]။

၁။ ဝိဘာဝိနီဋီကာ။၇၆။

ထိုရူပကုသိုလ် ၅-ပါးတွင်ပါဝင်ကြသော ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ ဝေဒနာ ဧကဂ္ဂတာတို့သည် ကသိုဏ်းစသော အာရုံတို့ကို စူးစူးစိုက်စိုက်ရှုတတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ကာမစ္ဆန္ဒစသော နီဝရဏ်တရားတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း ဈာန်ဟုခေါ်သည်။ ထိုဝိတက်စသော ဈာန်တို့နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံ ၅-ပါးကို ဈာန်စေတနာဟုခေါ်ပေသည်။ထိုကုသိုလ်တို့သည်ကိလေသာကို နှစ်ပေါင်းကြာညောင်းစွာ ပယ်ခွာထားနိုင်စွမ်းလည်းရှိ၏၊ ကြီးကျယ်သော အကျိုးပေးမှုလည်းရှိ၏။ဈာန်သမာပတ်ဝင်စားသည့်အခါ၌ ရှည်လျားသောစိတ်အစဉ်လည်း ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့်မဟဂ္ဂုတ် (မဟဂ္ဂတ) ဟူ၍လည်းခေါ်လေသည်။ ကြီးမြတ်ခြင်းသို့ ရောက်သောတရားဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ တနည်းအားဖြင့် ဆန္ဒ၊ ဝီရိယစသောအဓိပတိတရား ၄-ပါးထက်သန်၍ မြင့်မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကျင့်ရသည့်တရားမျိုးဖြစ်သောကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်[၁]။

ထိုကုသိုလ်ကံများကို လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းဒါန၊ ကိုယ်နှုတ်တို့ကို စောင့်ထိန်းမှုသီလတို့ဖြင့် မရရှိနိုင်၊ ပွားများအားထုတ်မှုဘာဝနာကုသိုလ်ဖြင့်သာ ရရှိနိုင်၏။ စိတ်၌သာဖြစ်၍ မနောကံတမျိုးသာရှိသည်။ ထိုရူပါဝစရကုသိုလ်ကံသည်–

၁။ ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိသော ပထမဈာန်ကုသိုလ်ကံ၊
၂။ ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော ဒုတိယဈာန်ကုသိုလ်ကံ၊
၃။ ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးရှိသော တတိယဈာန်ကုသိုလ်ကံ၊
၄။ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော စတုတ္ထဈာန်ကုသိုလ်ကံ၊
၅။ ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော ပဉ္စမဈာန်ကုသိုလ်ကံ–

ဟူ၍ ငါးမျိုးရှိ၏။

၁။ အဘိုးဌ၊ ၁၊ ၈၇၊ ၂၁၁။အဘိုဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊ ၄၊ ၃၅။

ရူပကုသိုလ်ကံ(၃)မျိုးစီတို့ကွဲပြားပုံ

ထိုငါးမျိုးတွင် ပထမစျာန်ကုသိုလ်ကံသည် စျာန်ကို အားထုတ်စဉ် အခါ၌ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ဆန္ဒ၊ဝီရိယ၊စိတ်၊ဝီမံသတို့၏အထက်အနုံ့ကိုလိုက်၍ သုံးမျိုးကွဲပြားသွားသည်။ စျာန်တရားတို့၌ ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝီမံသ (ပညာ)ဟူသော အဓိပတိတရား လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် အမြဲ အဓိပတိတပ်၏၊ အဓိပတိတပ်ခြင်းဆိုသည့်မှာ ထိုတရားလေးမျိုးတွင် အလွန်အင်အားကောင်းသည့် တပါးပါးက အကြီးအမှူး၊ ဦးစီးနာယက၊ ပဓာနရှေ့ဆောင်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအခါ အတူတကွ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် ရုပ်တရား နာမ်တရားအားလုံးတို့ အဓိပတိကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သော တရား၏နောက်သို့လိုက်ပါကြရ၏၊

ဥပမာ–လိုချင်မှုဆန္ဒ တရားသည်အဓိပတိကိစ္စတပ်၍ ဆန္ဒ၏အားစွမ်း ထက်သန်ကြီးမားနေလျှင် ထိုဆန္ဒကို ခေါင်းဆောင်ပြုကာ အတူဖြစ်ဖက် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ပြုလိုသောအမှုကို ပြီးစီးအောင် ရွက်ဆောင် ကြရ၏။ဤသည်မှာ အဓိပတိတပ်ခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်ပါသည်။

စျာန်ကိုရအောင် အားထုတ်စဉ်က ဆန္ဒ၊ဝီရိယ၊စိတ္တ၊ ဝီမံသ တရားတို့ ယုတ်ညှံအားနည်းနေလျှင် စျာန်ရသည့်အခါ ထိုအဓိပတိတပ်သော တရား တို့ နုံ့ညှံနေပါသည်၊ ထိုစျာန်မျိုးကို ပရိတ္တစျာန်ဟုခေါ်၏၊ ထို့အတူ စျာန်ရသည့်အခါ အဓိပတိတပ်သောတရားကအားအလယ်အလတ်ရှိလျှင် မဇ္ဈိမစျာန်ဖြစ်သည်၊ အဓိပတိတပ်သောတရားက ထက်မြက်အားကောင်း လျှင် ပဏိတစျာန်ဟုခေါ်သည်။ ဤသို့ ပထမစျာန်စသော ရူပကုသိုလ်ကံ တို့သည် ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝီမံသဟူသော အဓိပတိတရားတို့၏အထက် အနုံ့ကိုလိုက်၍ ပရိတ္တစျာန်၊မဇ္ဈိမစျာန်၊ ပဏိတစျာန်ဟု သုံးမျိုးသုံးစား ကွဲပြားလေသည်[၁]။

၁။ အဘိ၊ ၌၊၁၊၂၅၇။

ရူပကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးပုံ

ရူပကုသိုလ်ကံများတွင် ပရိတ္တဖြစ်သော ပထမစျာန်ကုသိုလ်ကံသည် ပထမစျာန်သုံးဘုံတွင် အညွှံစားဖြစ်သော ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံ၌ ပထမစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဗြဟ္မာကို ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏။ မဇ္ဈိမဖြစ်သော ပထမစျာန်ကုသိုလ်ကံသည် ပထမစျာန်သုံးဘုံတွင်အလတ်တန်းစားဖြစ်သော ဗြဟ္မပုရောဟိတာဘုံ၌ ပထမစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော ဗြဟ္မပုရောဟိတာဗြဟ္မာကိုဖြစ်ပေါ်လာစေ၏။ ပဏီတဖြစ်သော ပထမစျာန်ကုသိုလ်ကံသည် ပထမစျာန်သုံးဘုံတွင် အထက်တန်းစား ဖြစ်သော မဟာဗြဟ္မာဘုံ၌ ပထမစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော မဟာဗြဟ္မာကြီးကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။

ပရိတ္တဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် တတိယစျာန်ကုသိုလ်ကံတို့သည် ဒုတိယစျာန်သုံးဘုံတွင် အညွှံစားဖြစ်သော ပရိတ္တာဘာဘုံ၌ ဒုတိယစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော ပရိတ္တာဘာဗြဟ္မာကြီးတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ မဇ္ဈိမဖြစ်သော ဒုတိယစျာန်၊တတိယစျာန်ကုသိုလ်ကံတို့သည် ဒုတိယစျာန်သုံးဘုံတွင် အလတ်တန်းစားဖြစ်သော အပ္ပမာဏာဘာဘုံ၌ ဒုတိယစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော အပ္ပမာဏာဘာဗြဟ္မာကြီးတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ ပဏီတဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် တတိယစျာန် ကုသိုလ်ကံတို့သည် ဒုတိယစျာန်သုံးဘုံတွင် အထက်တန်းစားဖြစ်သော အာဘဿရာဘုံ၌ ဒုတိယစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော အာဘဿရဗြဟ္မာကြီးတို့ကိုဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။

ပရိတ္တဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်ကုသိုလ်ကံကြောင့် တတိယစျာန်သုံးဘုံတွင် အညွှံစားဖြစ်သော ပရိတ္တသုဘာဘုံ၌ စတုတ္ထစျာန်ဝိပါက်ဖြင့်ပဋိသန္ဓေနေသော ပရိတ္တာသုဘာဗြဟ္မာကြီးများဖြစ်ကြရသည်။ ထို့အတူ မဇ္ဈိမဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်ကုသိုလ်ကံကြောင့် တတိယစျာန် သုံးဘုံတွင် အလတ်တန်းစားဖြစ်သော အပ္ပမာဏသုဘာဘုံ၌ စတုတ္ထစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော အပ္ပမာဏသုဘာဗြဟ္မာကြီးများ ဖြစ်လာကြရသည်။ ပဏီတဖြစ်

သော စတုတ္ထစျာန်ကုသိုလ်ကံကြောင့် တတိယစျာန်သုံးဘုံတွင် အထက်တန်းစားဖြစ်သော သုဘကိဏ္ဍာဘုံ၌ စတုတ္ထစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော သုဘကိဏ္ဍဗြဟ္မာကြီးမျိုးဖြစ်လာကြရ၏။

အဘိညာဉ်ကိစ္စမတပ်၊သောမန်ဖြစ်သော ပဌမစျာန် ကုသိုလ်ကံသည် စတုတ္ထစျာန်ဘုံတို့တွင် တဘုံအပါအဝင်ဖြစ်သော ဝေဟပ္ဖုလ်ဘုံ၌ ပဌမစျာန်ဝိပါက်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော ဝေဟပ္ဖုလ်ဗြဟ္မာကြီးတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေလေသည်။ထိုဗြဟ္မာကြီးတို့သည် ပဌမစျာန်ကုသိုလ်ကံကြောင့် ကမ္ဘာငါးရာအထိ အသက်ရှည်ကြ၏။ စျာန်ရ တိဟိတ်ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး အနေဖြင့် အမြင့်ဆုံးရောက်နိုင်သော "ပုထုဇနဘဝင်" ခေါ်သည့်ဘုံ ဖြစ်သည်။

သာသနာပအခါ၌ ကမ္မဂိုရိယဝါဒီအယူရှိသော တိတ္ထိတို့သည် စိတ်ရှိနေ၍သာ တပ်နှစ်သက်ခြင်း အမျက်ထွက်ခြင်း တွေဝေခြင်း စသည့်ဒုက္ခများနှင့် တွေ့ကြုံကြရ၏။ ထိုစိတ်မရှိပါက အလွန်ချမ်းသာပေမည်၊ မျက်မှောက်ဘဝမှာပင် နိဗ္ဗာန်ရောက်သူဖြစ်မည်ဟု ယူဆကာ "သညာသည် အနာရောဂါနှင့်တူ၏၊ အိုင်းအမာကြီးဖြစ်၏၊ စိတ်သည် စက်ဆုပ်မှုရှာဖွယ် ကောင်း၏" စသည်ဖြင့် သညာကို စက်ဆုပ်သည့် သညာဝိရာဂဘာဝနာကို ပဌမစျာန်ဝင်စားပြီးအထမှာ ပွါးများ၏။ ထိုသညာ ဝိရာဂဘာဝနာ အရူပဝိရာဂဘာဝနာ ပေါက်လျှင် သညာအပေါ် နာမ်တရားအပေါ်၌ လုံးဝစက်ဆုပ်သောကြောင့် မူလရပြီးသော ပဌမစျာန်အတွင်း၌ သညာဝိရာဂဓာတ် အရူပဝိရာဂဓာတ်လွင်းမိလေပြီ။ ထိုသညာဝိရာဂဓာတ်ဝင်ပြီးဖြစ်သော ပဌမစျာန်ကုသိုလ်ကံကြောင့် ထိုကံ၏အလိုကျအတိုင်း နာမ်တရားလုံးဝမရှိသော အသညသတ်ဘုံ၌ ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ခေါ်ရုပ်တရားဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကာ အသညသတ်ဗြဟ္မာကြီးဖြစ်ရ၏။ ပဝတ္တိအခါ၌ ကမ္မဇရုပ်နှင့် ဥတုဇရုပ်များသာ ဆက်လက်ဖြစ်ပွါးနေသည်။ ကာမဘုံတွင် သေဆုံးခဲ့စဉ်က ဣရိယာပုထ်အတိုင်းပင် ထိုင်၍သော်လည်းကောင်း၊ ရပ်၍သော်လည်းကောင်း၊ လျောင်း၍သော်လည်းကောင်း ကမ္ဘာငါးရာပတ်လုံး ရှေတုံးကြီးကဲ့သို့ တည်နေပေသည်။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဘို့၏ ပဉ္ဇမစျာန်ကုသိုလ်ကံသည် သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံ၌ ထိုက်သင့်သလို ပဉ္ဇမစျာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ပဉ္ဇမစျာန်ရသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓိန္ဒေလွန်ကဲ့လျှင် အဝိဟာဘုံ၌၊ ဝိရိယိန္ဒေလွန်ကဲလျှင် အတပ္ပါဘုံ၌၊ သတိန္ဒေလွန်ကဲလျှင် သုဒဿာဘုံ၌၊ သမာဓိန္ဒေလွန်ကဲလျှင် သုဒဿာဘုံ၌၊ ပညိန္ဒေလွန်ကဲလျှင် အကနိဋ္ဌာဘုံ၌ အသီးသီး ဖြစ်ကြရသည်။ ဒေါသစသော ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့ စင်ကြယ်ပြီးသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ အရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ နေနေထိုင်ရာဘုံဖြစ်၍ သုဒ္ဓါဝါသဘုံခေါ်သည် (သုဒ္ဓ=ကိလေသာ စင်ကြယ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏+အာဝါသ=နေထိုင်ရာဘုံ)။

အဘိညာဉ်နှင့် ပဋိသန္ဓေအကျိုး။ ။ဤပဉ္ဇမစျာန် ကုသိုလ်ကံအရာ၌ ရိုးရိုးပဉ္ဇမစျာန် ကုသိုလ်ကံသည် ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၌ ပဉ္ဇမစျာန်ဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ သညာဝိရာဂဓာတ်သွင်းထားသော ပဉ္ဇမစျာန်ကုသိုလ်ကံမှာ အသညသတ်ဘုံ၌ ရုပ်ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဘို့၏ ပဉ္ဇမစျာန်ကုသိုလ်ကံကား သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံ၌ ဣန္ဒေအလိုက် ပဉ္ဇမစျာန်ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာရအောင်ဝင်စားသော ပဉ္ဇမစျာန်ကုသိုလ်မှာမူ အထက်ဖော်ပြပါ ပဉ္ဇမစျာန်တို့ကဲ့သို့ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါချေ။ အကြောင်းကား မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်တို့သည်တူသောအာသေဝနကို ရမှအားရှိ၍ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးနိုင်သည်။ အဘိညာဉ်ကုသိုလ်မှာ ထိုကဲ့သို့တူသော အာသေဝနကိုမရသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေကျိုးမပေးနိုင်ဟု နာမရူပပရိစ္ဆေဒအဋ္ဌကထာ၌ ဖြေဆိုထား၏။ တူသောအာသေဝနကိုရမှုဟူသည်ကား ဇောစောရာ၌ မဟဂ္ဂုတ်ဇောချင်းတူ၍ ထိုတူသောမဟဂ္ဂုတ်ဇောဘို့ဘွင် ရှေးရှေးဇော၏ ကျေးဇူးပြုခြင်းကို ခံရမှုတည်း။ စျာနဝီထိကို ကြည့်လျှင် စျာန်တကြိမ်သာကျသော အာဒိကမ္မိကဝီထိ၊ အဘိညာဝီထိတို့၌ စျာန်ဇောသည် ဘုံအားဖြင့် မဟဂ္ဂုတ်ချင်းတူသောရှေးရှေးဇောမှ

အာသေဝနသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုမခံရ၊ သမာပတ်ဝင်စားသော(စျာနသမာပတ္တိ) ဝိထိဌ်သာ စျာန်အကြိမ်မျိုးစုံဖြစ်၍ မဟဂ္ဂုတ်ချင်းတူသော ရှေးရှေးဧေမှ ကျေးဇူးပြုခံရသည်။ ထို့ကြောင့် နာမရူပပရိစ္ဆေဒကျမ်းအလို အာဒိကမ္မိကဝိထိက မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်စျာန်နှင့် အဘိညာဝိထိကပဌမစျာန်တို့သည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးနိုင်ဟု ဆိုရန် ရှိပေသည်။

ထို့တွင် အာဒိကမ္မိက ဝိထိကစျာန်သည် တူသော မဟဂ္ဂုတ်ဧေမှ အာသေဝနကိုမရ၍ အကျိုးမပေးဟူသောစကားကို ပထမစဉ်းစားသင့်၏၊ စျာန်မရသော (သုက္ခဝိပဿက) အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သေခါနီး လေလေဆယ်မှာ ဧကန်အမှန် စျာန်ရ ရ၏။ ထိုစျာန်ကို နောက်ထပ်လည်း ဝင်စားချိန်မရတော့ပြီ၊ ထိုသေခါနီးမှရသော အာဒိကမ္မိကစျာန်သည် ဗြဟ္မာပြည်၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးနိုင်ပုံကိုထောက်လျှင် အာဒိကမ္မိကဝိထိမှ စျာန်သည် ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးနိုင်ကြောင်း သိသာပေသည်။

အဘိညာဉ်ဧေများလည်း အကြိမ်မျိုးစုံ အဘိညာဝိထိများကျနေပါလျှင် အားမရှိဟုမဆိုနိုင်၊ အားရှိလွန်းသည့်အတွက် ချက်ချင်းလက်ငင်း တန်ခိုးအမျိုးမျိုးဖြစ်အောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ကြသည်။ ထိုသို့အားရှိသော်လည်း မိမိတို့ကပင် ပဌမစျာန်၏အကျိုးအရာမှာ တည်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ တန်ခိုးအမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည်ပင် အဘိညာဉ်၏အကျိုးဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း နောက်ထပ် အကျိုးပေးခွင့်မရှိတော့ချေ။ ထိုတန်ခိုးများ ပေါ်လာဖို့ရန် ရည်သန်အားထုတ်အပ်သော အဘိညာဉ်ဖြစ်ရကား ထိုအကျိုးများပေါ်လာသည်နှင့်တပြိုင်နက် ရည်ရွယ်ချက် ပြီးမြောက်သဖြင့် အဘိညာဉ်အင်အားလည်း ကုန်ခန်းလျှော့သွားလေသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ရူပကုသိုလ်ကံများနှင့် နိကန္တိတဏှာ။ ။"ပရိတ္တ (အညံ့စား) ဖြစ်သော ရူပါဝစရ ပထမစျာန်ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဗြဟ္မာပါရိသဇ္ဇာပထမစျာန်ဘုံ၌ ဖြစ်ရ၏"စသော ဥပဒေသကား နိကန္တိတဏှာစသည်တို့မရှိရာ ခိုးရာအားဖြင့် အကျိုးပေးရာဌာနကို ညွှန်းဆို

သော သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။ နိကန္တိတဏှာနှင့် စေတောပဏိဓိတို့ရှိပါလျှင် ထိုသတ်မှတ်ချက်အတိုင်းမဟုတ်ပဲ တမျိုးပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်တတ်သေး၏။ ထိုတွင် နိကန္တိတဏှာဆိုသည်မှာ ရှေးရှေးကအနေအထိုင်မျှားခဲ့သော ဘုံဘဝကို နှစ်သက်တွယ်တာမှု၊ ဂိုဘုံဘဝ၌ ဖြစ်ရန်တောင့်တမှု မျိုးဖြစ်သည်၊ စေတောပဏိဓိကား စိတ်၏တောင့်တမှု ဆန္ဒတည်း။ သီလ စင်ကြယ်ပါက စေတောပဏိဓိအတိုင်း ပြည့်စုံနိုင်ပုံကို "ရဟန်းတို့....သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား သီလတရား စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့် စိတ်၏ တောင့်တခြင်း (စေတောပဏိဓိ)သည် ပြည့်စုံနိုင်၏"ဟု အဂ္ဂိတ္ထိုရ်ပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားပေသည်။

ဗျာန်ကိုရပြီးသော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် စုတေခါနီး၌ နိကန္တိတဏှာဖြင့် ကာမဘုံကို တွယ်တာလျှင် ဗျာန်ကွယ်ပျောက်၍ နတ်ပြည်တထပ်ထပ်သို့ ရောက်ကြရာ၏။ ဗျာန်ရသောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဗျာန်မှမယုတ်လျှင် သုဒ္ဓါဝါသမှဘပါး အခြား ဗြဟ္မာဘုံများတွင် အလိုရှိရာဘုံတွင် ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ဗြဟ္မာဘုံသို့ရောက်ပြီးသော တိဟိတ်ပုထုဇဉ် ဗြဟ္မာကြီးသည်ပင် လူ့ဘုံစသော ကာမသုဂတိဘုံများ၌ ဖြစ်လိုသော စေတောပဏိဓိရှိခဲ့လျှင် ဗျာန်မှယုတ်လျော့လျက် ကာမဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်ပေ၏။

ဤနေရာ၌ တိဿခေါ် မဟာဗြဟ္မာကြီးအကြောင်းကို သာဓကအဖြစ် ထောက်သားနိုင်ပေသည်။ တိဿဗြဟ္မာကြီးကား ပထမဗျာန်သုံးဘုံတွင် မဟာဗြဟ္မာဘုံ၌ရှိသော ဗြဟ္မာမင်းကြီးတည်း။ ထိုဘုံ၌ သက်တမ်းကုန်လုနီး၍ အထက်ဗြဟ္မာဘုံသို့ တက်ရန် ဗျာန်ပွားပြီးလေပြီ။ အရှင်အာနန္ဒာ၏ တပည့်ကြီးများဖြစ်၍ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်လိုက်ကြရသော သဗ္ဗကာမီမထေရ်စသော ရဟန္တာမထေရ်ကြီးတို့သည် ဒုတိယ သံဂါယနာတင်ပွဲအပြီးတွင် ဆင်ခြင်ကြည့်ကြရာ နောင်အနှစ် ၁၁၀-နှစ် ကြာမြင့်သည့် အခါ ဤကဲ့သို့ပင် သာသနာ့ အညစ်အကြေး ဘေးရန်များ ပေါ်လာပေဦးမည်ဟု မြင်၏။ ထိုအခါ သာသနာ့ အညစ်အကြေးများကို မည်သူ ဖြေရှင်းသုတ်သင်နိုင်မည်နည်းဟု ဆက်လက် ဆင်ခြင်ကြည့်ကြရာ လူ့ဘုံ

နက်ဘုံတို့တွင် ဖြေရှင်းပေးနိုင်စွမ်းသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို မမြင်ပဲ မဟာဗြဟ္မာဘုံက တိသဗြဟ္မာကြီးသာ ဖြေရှင်းနိုင်မည်ကို မြင်တော်မူကြသတဲ့၊ ထိုအခါ ရဟန္တာမဟေရ်ကြီးအချို့သည် မဟာဗြဟ္မာဘုံသို့ ကြွရောက်ကာ တိသဗြဟ္မာကြီးအား ထိုအချိန်တွင် သာသနာတော် သန့်ရှင်းရေးကို ဆောင်ရွက်ပေးရန် တောင်းပန်ကြသည်။

တိသဗြဟ္မာကြီးလည်း တာဝန်ယူပါမည်ဟု ဝမ်းသာအားရ ကတိပြုလိုက်လေသည်။ အချိန်ရောက်သည့်အခါ ဗြဟ္မာ့ဘုံမှ စုတေ၍ မောဂ္ဂလိပုဏ္ဏားမ၏ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေနေလေသည်။ မွေးဖွားလာသည့်အခါတွင် တိသအမည်တွင်၍ နောင်သောအခါ ဘုရားသာသနာသို့ ဝင်လာပြီး အရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိသ မထေရ်ဖြစ်လာသည်။ သာသနာတော်တွင် ရှုပ်ထွေးနေသော သာသနာအညစ်အကြေးများကို သုတ်သင်ရှင်းလင်း၍ အကြီးအမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်ပြုကာ တတိယသံဂါယနာ တင်ခဲ့ပေသည်[1]။

ဤတိသဗြဟ္မာကြီးဝတ္ထု၌ တိသဗြဟ္မာကြီးသည် အထက်ဗြဟ္မာဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သည့် စျာန်သမာပတ်ရပြီးသော မဟာဗြဟ္မာမင်းကြီး ဖြစ်လျက် စေတောပဏိဓိကြောင့် ကာမဘုံ၌ ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရ၏။ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ၌ ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းမှာ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း စေတောပဏိဓိကြောင့် မဖြစ်နိုင်၊ ပြုအပ်သော ကောင်းမှုအထူးရှိကြ၍ ဘုန်းကံကြီးမားသူများသာ စေတောပဏိဓိအစွမ်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ကာမဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းသည် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ၏ အစွမ်းဖြစ်သည်။

ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံမှာ အင်အားသေးသော လဟုကကံ မျိုးဖြစ်၍ အင်အားကြီးမားသော စျာန်ကုသိုလ်ဂရုကကံ၏အကျိုးပေးမှုကို တားမြစ်နိုင်စွမ်းမရှိပါချေ။ သို့သော်လည်း "ရဟန်းတို့...သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား သီလတရား၏ စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့် စိတ်၏ဝေဒနာတခြင်းသည် ပြည့်စုံ၏" (ဣဒ္ဓတိ ဘိက္ခဝေ သီလဝတော စေတောပဏိဓိ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ)ဟု ဘုရားရှင်

၁။ ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ၊ ၁။ ၂၉။

ဟောထားတော်မူသောကြောင့် ကာမဘုံ၌ ဖြစ်လိုသော စေတောပဏိဓိ တရားသည် ဈာန်ဂရုကကုံ၏ အကျိုးကို တားမြစ်လိုက်သဖြင့် ကာမာ-ဝစရကုသိုလ်ကုံသည် အကျိုးပေးခွင့်ရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ရှင်းပြထား ပေသည်[၁]။

ရူပ, အရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ဖြစ်ကြသော သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ကာမဘုံ၌ ပြန်မဖြစ်ကြတော့ပဲ ထိုဘုံတို့၌သာ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုကြ၏။ ထိုအရိယာတို့သည် ဈာန်ကြောင့် ကာမဘုံသို့ ပြန်မလာရကား ဈာနအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့မည်၏။ ရူပါဝစရသမာပတ် ၄-ပါး၊ အရူပါဝစရ သမာပတ် ၄-ပါး ပေါင်းသမာပတ် ၈-ပါးကိုရသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ထိုဈာန်များအနက် မိမိအဝါးဝစ္စာ လေ့လာထားသည့် ဈာန်က ပဋိသန္ဓေ ကျိုးကို ပေး၏။

၄။ **အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ။** ။အရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၄-ပါးသည် အရူ-ပါဝစရကုသိုလ်ကံမည်၏။ ထိုကုသိုလ်စေတနာ ၄-ပါးသည် များသောအားဖြင့် အရူပဘုံများ၌ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော ကြောင့်လည်းကောင်း အရူပါဝစရဟူသော နာမည်ကို ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ (အရူပ=အရူပ ၄-ဘုံ၌+အဝစရ=များသောအားဖြင့် ဖြစ်တတ်သော တရား)။ ထိုစေတနာများကို အပြစ်လည်းကင်း၊ ကောင်းကျိုးပေးခြင်း သဘောလည်း ရှိသောကြောင့် ကုသိုလ်ကံဟုလည်း ခေါ်သည်။

ထိုအရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်သည် ဥပေက္ခာ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန် အင်္ဂါနှစ်ပါးရှိသော ဈာန်စိတ်ဖြစ်သည်။ ကောင်းကင်ပညတ် စသော အာရုံတို့ကို စူးစူး စိုက်စိုက် ရှုတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိဝရဏ တရားတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဈာန်မည်၏။ ထိုဈာန်စိတ်နှင့်အတူဖြစ်သည့် စေတနာကို အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံဟု

၁။ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ပ။၁၁၄-၁၁၅။

ခေါ်သည်။ထိုကုသိုလ်ကံကို ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာကုသိုလ်ကြောင့် သာ ရနိုင်သည်။ စိတ်၌သာဖြစ်၍ မနောကံ ကုသိုလ်တမျိုးသာ ဖြစ်၏။ ထိုအရူပါဝစရကုသိုလ်ကံသည်—

၁။ အာကာသာနဉ္ဇာယတနကုသိုလ်ကံ၊

၂။ ဝိညာဏဉ္ဇာယတနကုသိုလ်ကံ၊

၃။ အာကိဉ္ဇညာယတနကုသိုလ်ကံ၊

၄။ နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်ကံ–

ဟူ၍ လေးမျိုးရှိသည်။

အင်္ဂါတိက္ကမစျာန်နှင့် အာလမ္ဗနာတိက္ကမစျာန် ရူပစျာန်၌ အောက် အောက်စျာန်၏ အင်္ဂါကို ပယ်ခွါနိုင်မှ အထက်အထက်စျာန်များ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရူပစျာန်များကို အင်္ဂါတိက္ကမစျာန်ဟုခေါ်သည်၊ (အင်္ဂ=စျာန်အင်္ဂါကို+တိက္ကမ=လွန်မြောက်သောစျာန်)။ အရူပစျာန်မှာမူကား ဥပေက္ခာ၊ ဧကဂ္ဂတာဟု စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးစီ အညီအမျှရှိသောကြောင့် စျာန်အင်္ဂါကို လွန်ဖွယ်မလို။ အောက်အောက်စျာန်၏ အာရုံကို လွန်မြောက်နိုင်မှ အထက်အထက်စျာန်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ထို့ကြောင့် အရူပစျာန်ကို အာလမ္ဗနာတိက္ကမစျာန်ဟုခေါ်သည်။

အရူပစျာန်အားထုတ်ရာ၌ ရည်မှန်းချက်များ။ ။ထို အရူပါဝစရစျာန်ကို သာသနာပ အခါ၌သာ ကြိုးစား အားထုတ်ကြသည်မဟုတ်၊ သာသနာတော်တွင်း၌လည်း အားထုတ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် အားထုတ်သူတို့ ရည်ရွယ်ချက်ခြင်း မတူကြချေ။ သာသနာပအခါ၌ ရသေ့ ပရိဗိုင်တို့သည် ရုပ်တရား၌ အပြစ်မြင်၍ ရုပ်တရား၏ နယ်နိမိတ်ကို လွန်မြောက်ရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အားထုတ်ကြ၏။ ရုပ်တရားတို့မည်သည် အလွန်ရုန့်ရင်း၏၊ အလွန်ရုန့်ရင်း

သော ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏၊ ရုပ်ကြီးကို ထိန်းသိမ်းမွေးမြူ ရသည့် ကိစ္စကား အလွန်ကြီးလေး၏၊ အတွင်းဘေးရန် အပြင်ဘေးရန် တို့ ဝိုင်းရံလျက်ရှိ၏။ အပါယ်ဘေးနှင့် အလွန်နီး၏၊ ရုပ်တရားသည် အနှစ်မရှိ၊ အရှည်အကြာမခိုင်၊ ယိုယွင်းလွယ်၏၊ ရူပါဝစရစျာန်သည် ရုပ်နိမိတ်၌ တွယ်တာသောစျာန်ဖြစ်၍ အနှစ်မရှိ၊ ရုပ်၌သာယာသည့် နိကန္တိတဏှာတည်းဟူသော သံကြိုးအနှောင်အဖွဲ့ရှိနေသည်ဖြစ်၍ ရုပ်နိမိတ် ကို လွန်မြောက်နိုင်သော အစွမ်းသတ္တိမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ရုပ်နိမိတ်နှင့် မစပ် မရှက်သော ကောင်းကင်နိမိတ်ဖြစ်သောစျာန်ကို ရလိုကြခြင်းဖြစ်သည်။

သာသနာတော်တွင်း၌ ဘုရားတပည့်သား ရဟန်းတော်များမှာမူကား အရူပစျာန်များသည် အထူးသိမ်မွေ့၏၊ သမာဓိအားရှိ၍ အထူးအား ကောင်းရကား ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကနှင့် အဘိညာဉ်၏အခြေပါဒက ပြုရန် အလွန်ကောင်း၏၊ ရံဖန်ရံခါ ဝင်စားနေရန်လည်း အလွန်သင့်လျော် သည့် စျာန်မျိုးဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြသည်။ ထိုယူဆချက်အတိုင်း ဝိပဿနာနှင့် အဘိညာဉ်တို့အတွက် အခြေပါဒကပြုရန် ရည်ရွယ်၍ ထို အရူပစျာန်ကို ကြိုးစားအားထုတ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

အရူပစျာန်များရအောင် အားထုတ်နည်းများ ပထမ အရူပကုသိုလ်စျာန်များကို အလိုရှိ သော ရူပါဝစရစျာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ "ဓိရူပံ၊ ဓိရူပံ" (ရုပ်ကြီးသည် စက်ဆုပ်ရှုံ့ရှာဖွယ် ကောင်းပေစ၊ ရုပ်ကြီးသည် စက်ဆုပ်ရှုံ့ရှာဖွယ်ကောင်း ပေစ)ဟု စီးဖြန်းရ၏။ ရရှိထားသော ပဋ္ဌမစျာန်ကိုလည်း စတုတ္ထစျာန်၌ ပါရှိသော သုခနှင့် နီးကပ်နေသဖြင့်လည်း မငြိမ်သက်ဟု ထင်၏။ အထက် အရူပစျာန်ကို ထောက်လျှင် ရှုနှုန်ရင်းကြမ်းတမ်းသေး၏ဟု အပြစ်မြင်၏။ ထို့ကြောင့် ရူပါဝစရပဋ္ဌမစျာန်၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်းကိုစွန့်၍ အာကာသ ကသိုဏ်းမှတပါး ကျန်ကသိုဏ်း ၉-ပါးတို့တွင် ပထဝီကသိုဏ်းစသော တပါး ပါးကို အလိုရှိသော အရပ်ပိုင်းခြားပြီး "ပထဝီ၊ ပထဝီ" စသည်ဖြင့် စီးဖြန်းရ၏။ ထိုစီးဖြန်းသောဘာဝနာအဟုန်ကြောင့် ကြည့်ရှုတိုင်း ကြည့်

ရှုတိုင်းသော အရပ်မျက်နှာ ကောင်းကင်အားလုံးသည် ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းသာ ထင်၏၊ နေ၊ လ၊ နက္ခတ်၊ တာရာ၊ တော၊ တောင်၊ သစ်ပင်စသော တစုံတခုကိုမျှ မမြင်တော့ချေ။ ထိုသို့ ပထဝီနိမိတ်ထင်လာသော အခါမှ မိမိထင်လာသော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းနိမိတ်ကိုခွါရ၏။ နိမိတ်ခွါခြင်းဆိုသည်မှာ မိမိရသော ကသိုဏ်းဝန်းနိမိတ်ကို နှလုံးမသွင်းပဲနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဤသို့ ထင်နေသော ကသိုဏ်းဝန်းကို အာရုံမပြု၊ နှလုံးမသွင်းတော့ပဲ ကသိုဏ်းဝန်းပျံ့နှံ့ရာအရပ်ကို "အာကာသော အနန္တော၊ အာကာသော အနန္တော" (ကောင်းကင်သည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ)ဟု ကောင်းကင်ကိုသာ စိတ်ဖြင့် နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ပွားများရ၏။ ထိုပွားများမှုကို ပရိကမ်ပြုသည်ဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့ ပရိကမ်ပြုဖန်များလျှင် ထမင်းအိုးဝတွင် ဖုံးထားသော အဝတ်ကို ဖွင့်လှစ်လိုက်သည့်အခါ အဝတ်ကွယ်ပျောက်၍ မျက်နှာဝဟင်းလင်း ပေါ်ပေါက်လာသကဲ့သို့ ကသိုဏ်းဝန်းကွယ်ပျောက်၍ ကသိုဏ်းဝန်းပျံ့နှံ့ရာအရပ်အားလုံး၌ ကောင်းကင်ဟင်းလင်းဖြစ်၍ ထင်လာသည်။ ဤသို့ မူလကသိုဏ်းကို နှလုံးမသွင်းပဲ ခွါ၍ရအပ်သော ထမင်းအိုးဝကဲ့သို့ ဟင်းလင်းပွင့်ထင်လာသည့် ကောင်းကင်နိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ "အာကာသော အနန္တော၊ အာကာသော အနန္တော"ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားများရာ၏။

ထိုသို့ စီးဖြန်းပွားများရာ၌ ရူပပဋ္ဌမစျာန်အပေါ်၌ နှစ်သက်တွယ်တာမှု နိကန္တိတဏှာမကွာမီအတွင်း၌ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်သည် ပရိကမ္မဘာဝနာ အဆင့်ဖြစ်သည်။ ထိုနိကန္တိတဏှာကွာသည်မှစ၍ ဂေါတြဘူစိတ်ဖြစ်သည့်အထိ ဥပစာရဘာဝနာ အဆင့်တည်း။ ဤဥပစာရဘာဝနာ အစွမ်းဖြင့် နေ့ညမပြတ် ပွားများအားထုတ်သည့်အခါ ပရိကံ၊ ဥပစာရ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူ ဟူသော ကာမကုသိုလ်ဇော လေးကြိမ်စောပြီးနောက် ပထဝီရုပ္ပဝိညာဏ်ခေါ်သော အာကာသာနဋ္ဌာယတနကုသိုလ်စျာန်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာလေတော့၏။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနစျာန်ကို အလိုရှိသော စျာနလาภီယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို အဖန်ဖန်ဝင်စား၍ အသားကျသည့်အခါ အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်မှအထတွင် "ငါရပြီးသော အာကာသာနဉ္စာ-ယတနစျာန်သည် ရူပပဋိမစျာန်တည်းဟူသော ရန်သူနှင့်နီးလှ၏၊ အဖန်ဖန်မလေ့လာပဲ အမှတ်တမဲ့နေလျှင် ရူပပဋိမစျာန်သို့ လျှောကျဖွယ်ရှိသည်။ ဒုတိယာရူပပြခေါ် ဝိညာဏဋ္ဌာယတနစျာန် လောက်လည်း မငြိမ်သက်" ဟု အပြစ်ရှုပြီးလျှင် ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံမပြုတော့ပဲ လွန်မြောက်၍ ပထမာရူပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြုကာ "အနန္တံဝိညာဏံ" ဟု အဖန်ဖန်ပွားများလတ်သော် ထိုအာရုံ၌ စွဲမြဲလျက် ပထမာရူပဝိညာဏ်၌ နိကန္တိတဏှာ ကင်းကွာသည့်အခါ ဥပစာရဘာဝနာသို့ရောက်၏။ ထို့နောက် ဆက်လက်အားထုတ်လျှင် ဒုတိယာရူပဝိညာဏ်ခေါ် သော ဝိညာဏဋ္ဌာယာနကုသိုလ်စျာန် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။

အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို အလိုရှိသော စျာနလาภီယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ ရထားသော ဝိညာဏဋ္ဌာယတနစျာန်ကို အဖန်ဖန်ဝင်စား၍ အသားကျသည့်အခါ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနစျာန်မှ အထတွင် "ငါရအပ်ပြီးသော ဝိညာဏဋ္ဌာယတနစျာန်သည် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်တည်းဟူသော ရန်သူနှင့်နီး၏၊ တတိယာရူပစျာန်လောက်လည်း မငြိမ်သက်" ဟု အပြစ်ရှုပြီးလျှင် ပထမာ ရူပဝိညာဏ်တည်းဟူသော အာရုံကိုလွှတ်၍ ထို ပထမာရူပဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းတည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်အာရုံကို မှန်းလျက် 'နတ္ထိ ကိဉ္စိ၊ နတ္ထိကိဉ္စိ' (စိုးစဉ်း အနည်းငယ်မျှမရှိတော့ပြီ) ဟု စီးဖြန်း၏၊ စီးဖြန်းပါမျှားလတ်သော် ထိုအာရုံ၌စွဲမြဲလျက် ဒုတိယာ ရူပ-ဝိညာဏ်၌ နိကန္တိတဏှာကင်းကွာသည့်အခါ ဥပစာရဘာဝနာသို့ရောက်၏၊ ထို့နောက် ဆက်လက်အားထုတ်လျှင် တတိယာရူပဝိညာဏ်ခေါ် သော အာကိဉ္စညာယာနကုသိုလ်စျာန် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။

နေဝသညာ နာသညာယတနစျာန်ကို အလိုရှိသော စျာနလาภီယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးနည်းအတိုင်း မိမိရပြီးသော တတိယာရူပစျာန်ကို လေ့လာ၍ အသားကျသည့်အခါ စျာန်မှအထတွင် 'ငါရထားသော

အာကိဉ္ဉညာယတနစျာန်သည် ဝိညာဏဉ္ဉာယတန စျာန်တည်းဟူသော ရန်သူနှင့်နီးကပ်လှ၏၊ စတုတ္ထာရုပ္ပခေါ် နေဝသညာနာသညာယတနစျာန် လောက်လည်း မငြိမ်သက်၊ သညာသည် အိုင်းအမာ ဆူးငြောင့်နှင့်တူ၏၊ နေဝသညာ နာသညာယတနသမာပတ်ကား မွန်မြတ်လှပေ၏'ဟု အာ-ကိဉ္ဉညာယတနစျာန်ကို အပြစ်ရှုလျက် နေဝသညာ နာသညာယတနစျာန်ကို မွန်မြတ်သည်ဟုယူဆပြီး နတ္ထိဘော ပညတ်အာရုံကို စွန့်လွှတ်လွန်မြောက်၍ တတိယာရုပ္ပစျာန်ကို အာရုံပြုကာ 'သန္တမေဘံ၊ ပဏီတမေတံ' (ဤတတိယာရုပ္ပစျာန်သည် မရှိခြင်းကိုပင် အာရုံပြုနိုင်သည့်အတွက် ငြိမ်သက်ပါပေစ္ဆ၊ မွန်မြတ်ပါပေစ္ဆ)ဟု အဖန်ဖန်ပွားများရသည်၊ ပွားများဖန်များ၍ ဝိညာဏဉ္ဉာယတနစျာန်၌ နိကန္တိတဏှာ ကင်းကွာသည့်အခါ ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်၏၊ ထို့နောက် ဆက်လက်အားထုတ်လျှင် စဘုတ္ထာရုပ္ပခေါ် နေဝသညာ နာသညာယတနကုသိုလ်စျာန် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

အရူပကုသိုလ်ကံများအကျိုးပေးပုံ။ ။ထိုအရူပကုသိုလ်စျာန် လေးပါး၌ ရှိသောစေတနာ(၄)ပါးကို အရူပကုသိုလ်ကံဟုခေါ်သည်၊ ထိုတွင် အာကာသာနဉ္ဉာယတန ကုသိုလ်ကံစေတနာကြောင့် အာကာသာနဉ္ဉာယတနဘုံ၌ အာကာသာနဉ္ဉာယတနဝိပါက်စိတ်စေတသိက် ၃၀-ဟူသော နာမ်တရားများဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကာ အာ-ကာသာနဉ္ဉာယတန အရူပဗြဟ္မာကြီး ဖြစ်လာပြီး မဟာကပ်ပေါင်း နှစ်သောင်းအသက် ရှည်ကြ၏။

ထို့အတူ ဝိညာဏဉ္ဉာယတန ကုသိုလ်ကံစေတနာကြောင့် ဝိညာ-ဏဉ္ဉာယတနဘုံ၌ ဝိညာဏဉ္ဉာယတနဝိပါက်စိတ်၊ စေတသိက် ၃၀-ဟူသော နာမ်တရားများဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကာ ဝိညာဏဉ္ဉာယတနအရူပဗြဟ္မာကြီး ဖြစ်လာပြီး မဟာကပ်ပေါင်း လေးသောင်းအသက်ရှည်ကြ၏၊ အာကိဉ္ဉ-ညာယတနကုသိုလ်ကံ စေတနာကြောင့် အာကိဉ္ဉညာယတနဘုံ၌ အာကိဉ္ဉ-ညာယတနဝိပါက်စိတ်၊ စေတသိက် ၃၀-ဟူသော နာမ်တရားများဖြင့်

ပဋိသန္ဓေနေကာ အာကိဉ္ဉညာယတန အရူပဗြဟ္မာကြီးဖြစ်လာပြီး မဟာ
ကပ်ပေါင်း ခြောက်သောင်း အသက်ရှည်ကြ၏၊ နေဝသညာ နာသညာ-
ယတနကုသိုလ်ကံစေတနာကြောင့် နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံ၌နေ-
ဝသညာ နာသညာယတနဝိပါက်စိတ် စေတသိက် ၃၀-ဟူသော နာမ်တရား
တို့ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကာ နေဝသညာ နာသညာယတန အရူပဗြဟ္မာကြီး
ဖြစ်လာပြီး မဟာကပ်ပေါင်း ရှစ်သောင်း အသက်ရှည်လေသည်။

ပြုလုပ်ပုံအားဖြင့် စေတနာ ၄-မျိုး။ ။တနည်းအားဖြင့် စေတနာမည်
သော ကံဘရားသည် ပြုလုပ်ပုံ,
အကျိုးပေးပုံကို အစွဲပြု၍-

၁။ ကဏ္ဍ ကဏ္ဍ ဝိပါကကံ၊
၂။ သုက္ကသုက္ကဝိပါကကံ၊
၃။ ကဏ္ဍသုက္က ကဏ္ဍသုက္က ဝိပါကကံ၊
၄။ အကဏ္ဍအသုက္က အကဏ္ဍအသုက္က ဝိပါကကံ-
ဟူ၍ လေးမျိုးရှိပါသည်။

၁။ ကဏ္ဍကဏ္ဍဝိပါကကံ။ ။ထိုတွင် ပြုလုပ်စဉ်က မည်း၍ မည်းသော
အကျိုးရှိသော အမည်းကံ, အမှောင်ကံကို
ကဏ္ဍ ကဏ္ဍဝိပါကကံခေါ်သည်(ကဏ္ဍ=ပြုလုပ်စဉ်က မည်း၍+ကဏ္ဍဝိပါက
မည်းသော အကျိုးရှိသောကံ)။မည်းသောကံဆိုသည်မှာ ကမ္မပထမြောက်
သော အကုသိုလ်ကံမျိုးဖြစ်၏။ ထိုကံကြောင့် အပါယ်လေးဘုံတို့၌ ဖြစ်ရ
ခြင်း၊ လူ့ ဘုံ၌ လူသတ္တဝါများ ဖြစ်သာရသော်ငြားလည်း ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါ
မလှမပခြင်း၊ ကိုယ်အင်္ဂါချိုတဲ့ခြင်း၊ ဘုန်းကံနည်းပါး ဆင်းရဲနွမ်းပါးခြင်း
စသည်တို့ကား မည်းသောအကျိုးများဖြစ်ပါသည်။

၂။ သုက္က သုက္ကဝိပါကကံ။ ။ပြုလုပ်စဉ်က ဖြူစင်၍ ဖြူစင်သော အကျိုးရှိ
သော အဖြူကံ အလင်းကံကို သုက္ကသုက္က
ဝိပါကကံဟု ခေါ်သည်။ (သုက္က=ပြုလုပ်စဉ်က ဖြူစင်၍+သုက္ကဝိပါက=

ဖြူစင်သောအကျိုးရှိသည့်ကံ)။ အဖြူကံဟူသည် ကမ္မပထမြောက်သော ကုသိုလ်ကံများဖြစ်သည်။ ထိုဖြူသောကံကြောင့် နတ်ပြည်စသော သုဂတိဘုံတို့၌ဖြစ်ရခြင်း၊ လူ့ဘဝ၌ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိတို့နှင့် ပြည့်စုံ၍ ဘုန်းကံကြီးမားခြင်းစသည်တို့ကား ဖြူသောအကျိုးများဖြစ်ပေသည်။

၃။ ကဏ္ဍသုက္ကဏ္ဍသုက္ကဝိပါကကံ။ ။ပြုလုပ်အားထုတ်စဉ်၌ အမည်းအဖြူရော၍ အမည်း အဖြူရောသော အကျိုးရှိသည့် အမည်းအဖြူကံ၊ အမှောင်အလင်းကံကို ကဏ္ဍသုက္ကဏ္ဍသုက္ကဝိပါကကံဟု ခေါ်သည် (ကဏ္ဍသုက္ကဏ္ဍ=အမည်းအဖြူရော၍+ကဏ္ဍသုက္ကဝိပါက=အမည်းအဖြူရောသော အကျိုးရှိသည့်ကံ)။ အမည်းအဖြူကံကား ကုသိုလ် အကုသိုလ်နှစ်မျိုး ရောနှောပြုသော မိဿကကံမျိုးတည်း။ ထိုကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆင်းရဲချမ်းသာ နှစ်မျိုးကို အမည်းအဖြူရောသော အကျိုးဟုခေါ်၏။ ဥပမာ– အကုသိုလ်ကံကြောင့် တိရစ္ဆာန်ဘုံတွင် မင်္ဂလာဆင်မျိုး၌ဖြစ်၍ ကုသိုလ်ကံကြောင့် ပဝတ္တိအခါ ချမ်းသာကို ခံစားရခြင်းမျိုးကိုလည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်ကံကြောင့် မင်းမျိုး၌ ဖြစ်ရသော်လည်း အကုသိုလ်ကံကြောင့် ပဝတ္တိအခါ၌ ဆင်းရဲကို ခံစားရခြင်းမျိုးကိုလည်းကောင်း အမည်း အဖြူရောသော အကျိုးဟု ဆိုသည်။

၄။ အကဏ္ဍအသုက္ကအကဏ္ဍအသုက္ကဝိပါကကံ။ ။ပြုလုပ်အားထုတ်စဉ်၌ အမည်း အဖြူမှလွတ်၍ မမည်း မဖြူ အကျိုးရှိသည့် မမည်း မဖြူသောကံ၊ မမှောင်မလင်းသောကံကို အကဏ္ဍအသုက္ကအကဏ္ဍအသုက္ကဝိပါကကံဟု ခေါ်သည် (အကဏ္ဍအသုက္ကအသုက္ကဝိပါက=ပြုလုပ်စဉ်အမည်းအဖြူလွတ်၍+အကဏ္ဍအသုက္ကဝိပါက=မမည်း မဖြူ အကျိုးရှိသောကံ)။ မမည်းမဖြူသောကံ ဆိုသည်မှာ ကံကုန်ခြင်းကို ပြုတတ်သည့် မင်္ဂဉ္ဇဏ်လေးပါးဖြစ်သည်။ ထိုမင်္ဂဉ္ဇဏ်လေးပါးသည် မည်းသော အကျိုးကိုလည်းမပေး၊ ဖြူသောအကျိုးကိုလည်း မပေးပဲ အလွန်ဖြူစင်သည့် ဖိုလ်လေးပါးတည်းဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

Library
The Pitaka Translation
Society

၃။ ကာလသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ။ ။ခေတ်ကောင်း အခါကောင်း ဟူသော ကာလသမ္ပတ္တိ တား မြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးမပေးနိုင်သည့် အကုသိုလ်ကံများသည် ကာလ သမ္ပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံဖြစ်၏၊ မှန်၏၊ လူဘဦးတယောက်၌ များစွာသော အကုသိုလ်ကံတို့ ရှိကြ၏။ ထိုအကုသိုလ်ကံ များသည် ခေတ်ဆိုး ကာလဆိုးဟူသော ကာလဝိပတ္တိနှင့်ကြုံမှသာ အကျိုးပေးနိုင်ခွင့် ရှိလေသည်။ သို့သော် ထိုသူမှာ ကုသိုလ်ကံကြောင့် ခေတ်ကောင်း ကာလ ကောင်းဟူသော ကာလသမ္ပတ္တိ၌ ဖြစ်၏။ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ကံများသာ အကျိုးပေးခွင့်ရ၍ ထိုအကုသိုလ်ကံများမှာ အကျိုးပေးခွင့် မရချေ။ ဤကား ကာလသမ္ပတ္တိဘားမြစ်ချက်ကြောင့် အကုသိုလ်ကံများ အကျိုး ပေးခွင့် မရခြင်းပင် ဖြစ်သည်[၁]။

၄။ ပယောဂသမ္ပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌအကုသိုလ်ကံ။ ။မှန်ကန်သော အားထုတ်မှု လုံ့လနှင့်ပြည့်စုံခြင်း ပယော ဂသမ္ပတ္တိ၏ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်မရသည့် အကုသိုလ်ကံ များကို ပယောဂသမ္ပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်သည်။ ချဲ့ဦးအံ့- တစုံတယောက်သောသူ၌ များစွာသော အကုသိုလ်ကံများရှိရာ လုံ့လ ကြိုးကုတ် အားထုတ်မှုမရှိ ပယောဂဝိပတ္တိဖြစ်ပါမှ ထိုအကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသူသည် ကုသိုလ်ကံကြောင့် မှန်သော အားထုတ်လုံ့လဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံလျက်ရှိရာ ထိုအကုသိုလ်ကံများ အကျိုး ပေးခွင့်မရ၊ ကုသိုလ်ကံများသာ အကျိုးပေးခွင့်ရလျက် ရှိလေသည်။ ဤကား ပယောဂသမ္ပတ္တိ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကုသိုလ်ကံများအကျိုး ပေးခွင့်မရခြင်းပင် ဖြစ်သည်[၁]။

၅။ ဂတိဝိပတ္တိအကုသိုလ်ကံ။ ။အပါယ်လေးဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂတိ- ဝိပတ္တိ အခွင့်ကောင်းကိုရ၍ အကျိုးပေး သော အကုသိုလ်ကံကို ဂတိဝိပတ္တိအကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်၏၊ မှန်၏၊

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၂၂။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁)၁၈—ပ-မ-သ-စ

တစုံတယောက်သောသူ၌ မျိုးစုံသော အကုသိုလ်ကံများရှိရာ ထို အကုသိုလ်ကံများသည် လူ့ဘုံ နတ်ဘုံတို့၌ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂတိသမ္ပတ္တိ နှင့် ကြုံခဲ့လျှင် အကျိုးပေးနိုင်ခွင့် မရခဲ့။ သို့သော် ထိုသူသည် အကုသိုလ်ကံကြောင့် အပါယ်ဘုံ၌ဖြစ်လာရာ ဂတိဝိပတ္တိနှင့်ကြုံသဖြင့် ထိုအကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့် ရလေသည်။ ဤသည်မှာ ဂတိသမ္ပတ္တိ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးမပေးစွမ်းနိုင်သော အကုသိုလ်ကံတို့ ဂတိဝိပတ္တိကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်ရလာခြင်း ဖြစ်သည်[1]။

၆။ ဥပဓိဝိပတ္တိအကုသိုလ်ကံ။ ။ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာ ကိုယ်အင်္ဂါချို့တဲ့မှုကြောင့် အကျိုးပေးသော အကုသိုလ်ကံကို ဥပဓိဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံဟုခေါ်၏။ ထင်ရှားစေဦးအုံ–တယောက်သောသူ၌ အကုသိုလ်ကံတို့ မျိုးစုံရှိ၏။ ထိုအကုသိုလ်ကံများသည် ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါ ကြွန်အင်လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း ဥပဓိသမ္ပတ္တိဖြစ်လျှင် အကျိုးပေးခွင့်မရခဲ့။ သို့ရာတွင် ထိုသူသည် တခုသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာ ချို့တဲ့လာခဲ့ရာ ထိုအကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့် ရလာကြသည်။ ဥပမာ မြတ်သောအမျိုး၌ ဖြစ်သော်လည်း ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာ ချို့တဲ့ရှာသောကြောင့် အခွန်တောင်းလာသူ မင်းမှူထမ်းက အိမ်ကျွန်မဟု မှတ်ထင်ကာ ပျက်ရယ်ပြုခြင်းခံရသော ကောတလဝါပီ ရှာနေ သူဌေးကြီး၏ အိမ်ရှင်မကဲ့သို့တည်း။ဤကား ဥပဓိသမ္ပတ္တိ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးပေးနိုင်ခွင့် မရှိသော အကုသိုလ်ကံများ ဥပဓိဝိပတ္တိကြောင့် အကျိုးပေးခွင့် ရလာခြင်းဖြစ်သည်[2]။

၇။ ကာလဝိပတ္တိအကုသိုလ်ကံ။ ။ခေတ်ပျက် ကာလပျက် ခေတ်ဆိုး ကာလဆိုးနှင့် ကြုံကြိုက်၍ အကျိုးပေးခွင့်ရသော အကုသိုလ်ကံကို ကာလဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်၏။ မှန်၏။ တစုံတယောက်သောသူ၌ မျိုးစုံသော အကုသိုလ်ကံများရှိရာ

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၂၂။
၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၂၃။

ထိုအကုသိုလ်ကံများသည် ခေတ်ကောင်း ကာလကောင်းဖြစ်လျှင် အကျိုးပေးနိုင်ခွင့် မရှိချေ။ သို့သော် ထိုသူမှာ တခုသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ခေတ်ဆိုး ကာလဆိုးဟူသော ကာလဝိပတ္တိအချိန်၌ လာကြုံကြိုက်လေရာ အကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့်မလာသည်။ ဤကား ခေတ်ကောင်း အချိန်ကောင်းဟူသော ကာလသမ္ပတ္တိ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးမပေးစွမ်းနိုင်သော အကုသိုလ်ကံများသည် ခေတ်ပျက် ကာလပျက်ဟူသော ကာလဝိပတ္တိကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်[1]။

ဂ။ ပယောဂဝိပတ္တိအကုသိုလ်ကံ။ ။မမှန်ကန်သော ကြိုးစားအားထုတ်မှု (၀) လုံးဝမကြိုးစား မအားထုတ်မှု ဟူသော ပယောဂဝိပတ္တိကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်ရသော အကုသိုလ်ကံမျိုးကို ပယောဂဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်သည်။ ခဲ့ဦးအုံ–ထိုအကုသိုလ်ကံများသည် မှန်ကန်သော ကြိုးစားအားထုတ်မှုဟူသော ပယောဂသမ္ပတ္တိ ရှိခဲ့လျှင် အကျိုးပေးနိုင်ခွင့် မရနိုင်ချေ။ သို့သော် ထိုသူ၌ မှားယွင်းသော အားထုတ်မှုဟူသော ပယောဂဝိပတ္တိ၌ကည်လျက် များစွာသော သူအသက်သတ်မှု၊ သူ့ဥစ္စာခိုးမှုစသည့် အကုသိုလ်ကံများကို ကြိုးစားအားထုတ်၏။ ထိုသူကို ဥစ္စာနှင့်တကွ ဖမ်း၍ မင်းထံပို့ကြ၏။ မင်းက ညှဉ်းဆဲမှုအမျိုးမျိုးကိုပြု၍ သတ်စေ၏။ ဤကား ပယောဂသမ္ပတ္တိ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးမပေးစွမ်းနိုင်သော အကုသိုလ်ကံများသည် ပယောဂဝိပတ္တိကြောင့် အကျိုးပေးခွင့် ရလာခြင်းပင် ဖြစ်သည်[2]။

ကုသိုလ်ကံ (ဂ)မျိုးကား—

၁။ ဂတိဝိပတ္တိပဋိဗာဟုကုသိုလ်ကံ၊

၂။ ဥပဓိဝိပတ္တိပဋိဗာဟုကုသိုလ်ကံ၊

၃။ ကာလဝိပတ္တိ ပဋိဗာဟုကုသိုလ်ကံ၊

၁။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၄၂၃။
၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၂။

၄။ပယောဂဝိပတ္တိ ပဋိဗာဟုကုသိုလ်၊
၅။ဂတိသမ္ပတ္တိကုသိုလ်၊
၆။ဥပဓိသမ္ပတ္တိကုသိုလ်၊
၇။ကာလသမ္ပတ္တိကုသိုလ်၊
၈။ပယောဂသမ္ပတ္တိကုသိုလ်-
တို့ဖြစ်သည်[1]။

၁။ဂတိဝိပတ္တိပဋိဗာဟုကုသိုလ်။ ။ထိုတွင် ဂတိဝိပတ္တိပဋိဗာဟုကုသိုလ်ကဆိုသည်မှာ အပါယ်ဘုံတို့၌ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂတိဝိပတ္တိ၏တားမြစ်ချက်ကြောင့် ကောင်းကျိုးပေးခွင့်မရသောကုသိုလ်ကိုမျိုးဖြစ်ပါသည်။ မှန်၏— တစုံတယောက်သောသူ၌ မျှားစ္ဓာသော ကုသိုလ်ကံတို့ရှိကြ၏။ ထိုကုသိုလ်ကံမျှားသည် လူဘုံနတ်ဘုံတို့၌ဖြစ်မှုဟူသော ဂတိသမ္ပတ္တိရှိခဲ့ပါလျှင် အကျိုးပေးနိုင်ကြ**သ**ည်။ သို့သော် ထိုသူသည်တစုံတခုသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ၎င်းရဲ့ အသူရကာယ်ဟူသော ဂတိဝိပတ္တိ၌ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ကုသိုလ်ကံမျှား အကျိုး ပေးခွင့် မရပဲ အကုသိုလ်ကံမျှားသာ အကျိုး ပေးခွင့်ရကြသည်။ ဤကား ဂတိဝိပတ္တိတားမြစ်ချက်ကြောင့်ကုသိုလ်ကံမျှားအကျိုး ပေးခွင့် မရခြင်းဖြစ်သည်[2]။

၂။ဥပဓိဝိပတ္တိပဋိဗာဟုကုသိုလ်။ ။ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာ ချို့တဲ့ခြင်းဟူသောဥပဓိဝိပတ္တိ၏ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုး ပေးခွင့်မရသောကုသိုလ်ကံမျိုးကို ဥပဓိဝိပတ္တိပဋိဗာဟုကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်၏။ လူတဦးတယောက်တွင် မျှားစ္ဓာသော ကုသိုလ်ကံတို့ရှိကြ၏။ ထိုကုသိုလ်ကံမျှားသည် ကိုယ်လက်အင်္ဂါမချို့တဲ့ပဲ ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာကောင်းမွန်ခြင်းဆိုသည့် ဥပဓိသမ္ပတ္တိအင်္ဂါနှင့်ညီညွတ်မှ အကျိုး**ပေး**နိုင်

---

[1] အဘိ၊ ၂ ၊၃၅၁။
[2] အဘိ၊ ၄၊ ၂။၄၂၄။

ခွင့်ရှိကြသည်။ သို့သော် ထိုသူသည် တစုံတခုသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဥဓိရုပ်လက္ခဏာချိုတဲ့လျက် ရှိရာ ထိုကုသိုလ်ကံများ အကျိုး ပေးခွင့်မရ တော့ချေ။

ထင်ရှားစေဦးအံ့ – ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာချိုတဲ့နေသူသည် ဘုရင့်သား တော်ပင် ဖြစ်သော်ငြားလည်း ဘုရင်ဖြစ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးတို့မရ နိုင်။ ထို့အဘူ စစ်သေနာပတိချုပ်၏သားပင်ဖြစ်လင့်ကစား စစ်သေနာ ပတိရာထူးကို ရနိုင်မည်မဟုတ်။ ရှေးအခါက သီရီလင်္ကာခေါ်သီဟိုဠ် ကျွန်း ကို အုပ်စိုးသောဘုရင်ကြီး၌ သားတော်တပါးထွန်းကားခဲ့ရာ မိဖုရားအား ဆုတော်ပေးမည်ဟု ဝန်ခံကတိပြုခဲ့၏၊ မင်းသားကလေးသည် ၇-နှစ် ၈-နှစ်သား အရွယ်တွင် နန်းတော်ရင်ပြင်၌ ကြက်ဘိုက် ကစားရာ ကြက်ခွပ်လိုက်သဖြင့် မင်းသားကလေးမှာ မျက်စိနှစ်တွင်း အလင်း မရဖြစ်ခဲ့ရသည်။

ထိုမင်းသားကလေး ၁၆-နှစ်သားအရွယ်ရောက်သည့်အခါ မယ်တော် မိဖုရားကြီးက ဘုရင်ကြီးထံ သားတော်အား မင်းမြောက်ရန် ဆုကို တောင်း၏။ ထိုအခါ ဘုရင်ကြီးက သားတော်ကလေးမှာ ကိုယ်အင်္ဂါ လက္ခဏာချိုတဲ့သောကြောင့် သီရိလင်္ကာကျွန်းကြီးတွင် ဘုရင်မြောက်ခွင့် မပေးပဲ နာဂခေါ်ကျွန်းငယ်ကလေး၌သာ မြို့စားနယ်စားအဖြစ် ပေးခဲ့ ရသည်။ ဤသို့ မင်းသားကလေးမှာ ဘုရင့်သားတော်ဖြစ်သော်ငြားလည်း ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာချိုတဲ့ရှာသောကြောင့် တကျွန်းလုံးကို အုပ်ချုပ်ရသည့် မင်းမဖြစ်လာပဲ ကျွန်းငယ်ကလေးကိုအုပ်စိုးရသည့် နယ်စားရာထူးဖြင့်သာ ကျေနပ်ရရှာလေသည်။ ဤကား ဥပဓိဝိပတ္တိတားမြစ်ချက်ကြောင့် ကုသိုလ် ကံများ ပြည့်ပြည့်စုံစုံအကျိုးပေးခွင့်မရသောသာဓကပင် ဖြစ်ပေသည်[၁]။

၃။ ကာလဝိပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံ။ ။ခေတ်ပျက် ကာလပျက်ဟူသော ကာလဝိပတ္တိတားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်မရသောကုသိုလ်ကံများကို ကာလဝိပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံ

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၂၅။

ဟုခေါ်၏။ မှန်၏၊ တစုံတယောက်သောသူ၌ ကုသိုလ်ကံများစွာရှိ၏။ ထိုကုသိုလ်ကံများသည် အချိန်ကောင်းကာလကောင်းမျိုးနှင့် ကြုံကြိုက်မှသာ အကျိုးပေးခွင့်ရကြ၏။ သို့သော် ထိုသူသည် တစုံတခုသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ခေတ်ဆိုး ကာလဆိုးထဲ၌ဖြစ်ရရာ ထိုကုသိုလ်ကံများမှာ အကျိုးပေးခွင့် မရတော့ချေ။ ဤကား ကာလဝိပတ္တိတားမြစ်ချက်ကြောင့် ကုသိုလ်ကံများအကျိုးပေးခွင့် မရခြင်းပင်ဖြစ်သည်[၁]။

၄။ ပယောဂဝိပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံ။ ၊မှားသော အားထုတ်ခြင်းဟူသော ပယောဂဝိပတ္တိ၏ တားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်မရသောကုသိုလ်ကံများကို ပယောဂဝိပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံဟုခေါ်သည်။ မှန်၏ ပုဂ္ဂိုလ်တဦး၌ ကုသိုလ်ကံများစွာရှိ၏။ ထိုကုသိုလ်ကံများသည် မှန်ကန်သော ကြိုးစားအားထုတ်မှုဟူသော ပယောဂသမ္ပတ္တိအကူအညီကိုရလျှင် အကျိုးပေးနိုင်ခွင့်ရှိ၏၊ သို့သော် ထိုသူသည် သတ်ဖြတ် ခိုးဆိုးသောအားဖြင့် မှားယွင်းသော ကြိုးစားအားထုတ်မှုဟူသော ပယောဂဝိပတ္တိ၌ တည်လျက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် မိမိနှင့်အမျိုးတူ အနွယ်ဘူများကပင် ထိမ်းမြားလက်ထပ်မှုကို မပြုကြ။ "မိန်းမလိုက်စားသူ၊ ဖေသောက်ကြူးသူ၊ အလောင်းအစားဝါသနာပါသူ" ဟု အဝေးမှရှောင်သွားကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်ကံများအကျိုးပေးခွင့် မရတော့ချေ။ ဤကား ပယောဂဝိပတ္တိတားမြစ်ချက်ကြောင့် ကုသိုလ်ကံများအကျိုး ပေးခွင့်မရခြင်းပင်ဖြစ်သည်။[၁]

၅။ ဂတိသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံ။ ။လူ့ဘုံ နတ်ဘုံတို့၌ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂတိသမ္ပတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် အကျိုးပေးသောကုသိုလ်ကံကို "ဂတိသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံ"ဟု ခေါ်၏။ ချဲ့ဦးအံ့၊ တစုံတယောက်သောသူအား ကုသိုလ်ကံတို့များစွာရှိကြ၏၊ ထိုကုသိုလ်ကံတို့သည် အပါယ်ဘုံတို့၌ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂတိဝိပတ္တိဖြစ်ခဲ့လျှင် အကျိုးပေးနိုင်ခွင့် မရှိပါချေ၊ သို့ရာတွင် ထိုသူသည် တခုသောကုသိုလ်ကံကြောင့် လူ့ဘုံ,နတ်ဘုံဟူသော ဂတိသမ္ပတ္တိ၌ ဖြစ်ရာအကျိုး ပေးခွင့်ရကြလေသည်။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၂၅။

ဤကား ဂတိဝိပတ္တိတားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးမပေး စွမ်း နိုင် သော ကုသိုလ်ကံများ ဂတိ သ မ္ပ တ္တိ ကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်ရလာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

၆။ ဥပဓိသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံ။ ။ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာ, ကိုယ်အင်္ဂါပြည့်စုံမှု ဟူသော ဥပဓိသမ္ပတ္တိကြောင့် အကျိုးပေးသောကုသိုလ်ကံမျိုးကို ဥပဓိသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်၏။ မှန်၏၊ လူတဦးတယောက်၌ ကုသိုလ်ကံများစွာရှိ၏၊ ထိုကုသိုလ်ကံများသည် ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာခေါ်တဲ့မှု ဥပဓိဝိပတ္တိဖြစ်နေလျှင် အကျိုးပေးနိုင်ခွင့်မရှိချေ၊ သို့သော် ထိုသူသည်တခုသောကုသိုလ်ကံကြောင့် ဥပဓိရုပ်လက္ခဏာ ကိုယ်အင်္ဂါတို့နှင့်ပြည့်စုံခြင်း ဥပဓိသမ္ပတ္တိရှိလေရာ ထိုကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့်ရရှိကြကုန်၏၊ ထိုဥပဓိရုပ်လက္ခဏာကိုယ်အင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံသူသည် ဘုရင့်သားတော်ဖြစ်ခဲ့ပါမူ မိမိထက်အသက်ကြီးသည့် နောင်တော်မင်းသားများကိုပင် ကျော်လွန်၍ မင်းအဖြစ်ကိုရနိုင်သည်၊ အိမ်ရှေ့မင်း၏သားဖြစ်ခဲ့မှု ဖခင်ကွယ်လွန်သော် အိမ်ရှေ့မင်းသော်လည်းကောင်း၊ စစ်သူကြီးသော်လည်းကောင်း၊ ဘဏ္ဍာစိုးသော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ဤသည်မှာ ဥပဓိဝိပတ္တိတားမြစ်ချက်ကြောင့် အကျိုးမပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံများသည် ဥပဓိသမ္ပတ္တိရှိမှုကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်ရလာခြင်းပင်ဖြစ်သည်[1]

၇။ ကာလသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံ[2]။ ။ခေတ်ကောင်း, အခါကောင်း၌ ဖြစ်။ ခြင်းကာလသမ္ပတ္တိ ရှိမှုကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်ရသော ကုသိုလ်ကံများကို ကာလသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်၏။ ထိုကုသိုလ်ကံများသည် ခေတ်ပျက်,အခါပျက်(ကာလဝိပတ္တိ)ဖြစ်လျှင် အကျိုးမပေးနိုင်ချေ၊ သို့သော်ထိုသူသည် တစုံတခုသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ခေတ်ကောင်း,အခါကောင်း ဟူသောကာလ သမ္ပတ္တိနှင့် ကြုံတွေ့ရ၍ ထိုကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးခွင့် ရလာကြသည်။ ထင်ရှားစေဦးအုံ၊

---

၁ ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၂၆။
၂။ ဒ. ဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၃၀—၂။

သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဗြဟ္မဏတိဿခိုးသူ သူပုန်နှိပ်စက်၍ ခေတ်ပျက်,ကာလပျက် (ကာလဝိပတ္တိ)နှင့် ကြုံကြိုက်နေသောကြောင့် မဟာသောဏထေရ် အမှီးရှိသော ရဟန်းတော်များသည် ကုသိုလ်ကံများ ရှိလင့်ကစား ထိုကုသိုလ်ကံများသည် ကာလဝိပတ္တိကြောင့် အကျိုးမပေးနိုင်သဖြင့် သစ်မည်စည်သီး၊သစ်ခေါက်၊သစ်ခွံ၊ကြာရိုး စသော အစာအာဟာရများဖြင့်သာရောင့်ရဲတင်းတိမ်၍ နေကြရရှာလေသည်။

ဗြဟ္မဏတိဿခိုးသူဘေးကြီး ကင်းငြိမ်း၍ မင်းကျင့်တရား(၁၀)ပါးနှင့် အညီ အုပ်ချုပ်သော ပိတုမဟာရာဇာနန်းတက်လာသည့်အခါ မြို့ရွာနယ်ပယ်များ ပြန်လည် စည်ကားလာ၏၊ ရဟန်းတော်များလည်း ဆွမ်း, သင်္ကန်း, ကျောင်း, ဆေးဟူသောပစ္စည်းလေးပါးပေါများလာကြသည်၊ မဟာသောဏထေရ်တပါးတည်းကို အကြောင်းပြု၍ ရသောပစ္စည်းလေးပါးသည်ပင် ရဟန်းပေါင်းများစွာသုံးစွဲ၍ မကုန်နိုင်တော့ချေ။

ဤကား ခေတ်ပျက်, ကာလပျက်(ကာလဝိပတ္တိ)၌ ကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးခွင့် မရ၍ လာဘ်လာဘနည်းပါးကြသော်ငြားလည်း ခေတ်ကောင်း, ကာလကောင်း (ကာလသမ္ပတ္တိ)၌ ကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးခွင့်ရ၍ လာဘ်လာဘပေါများသော ဝတ္ထုသာဓကပင် ဖြစ်သည်။

၈။ ပယောဂသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံ[1]။ ။မှန်ကန်သော အားထုတ်မှု ဟူသော ပယောဗသမ္ပတ္တိကြောင့် အကျိုးပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ကံမျိုးကို ပဓာနသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်၏။ တစုံတယောက်သောသူအား မျှားစွာသော ကုသိုလ်ကံ ဘို့ရှိကြ၏၊ထိုကုသိုလ်ကံများသည် မှားယွင်းသော အားထုတ်မှု (ပယောဂဝိပတ္တိ) ဖြစ်ခဲ့လျှင် အကျိုးပေးနိုင်ခွင့်မရချေ။ သို့သော် ထိုသူသည် တစုံတခုသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် မှန်ကန်သောအားထုတ်မှု၌ တည်၍ ကောင်းမှုကုသိုလ်များကို ဆည်းပူး၏၊ပါးပါး, ဆယ်ပါးစသော သီလများကို စောင့်ထိန်း၏၊ ဤသို့ ပယောဂသမ္ပတ္တိနှင့် ပြည့်စုံခဲ့လျှင် တိုင်းပြည် အုပ်ချုပ် မင်းလုပ်သူများက

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၃၃။

ပင် ဆင်ယာဉ် မြင်းယာဉ်စသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများနှင့် မင်းသမီး တို့ကိုပင် ထိုသူနှင့်တော်သည်ဟု ပို့စေကြကုန်၏။ ရဟန်းတော်များ ဖြစ်မူ အခြံအရံများ၏၊ ဘုန်းကြီး၏ စသည်ဖြင့် ကုသိုလ်ကံများအကျိုးပေးခွင့် ရလာကြလေသည်။

ထင်ရှားစေဦးအံ့၊ ကူဋဋကဏ္ဏမင်းသည် တိပိဋကစူဠနာဂမထေရ်ကို ကြည်ညိုပြီး၊ တခါန်တွင် မထေရ်မြတ်၏ လက်ညှိုးခ္ဍ အနာတလုံးပေါက် လေသည်၊ မင်းကြီးသည် မထေရ်၏ ရောဂါအခြေအနေကို မေးရန် ကျောင်းသို့လာ၏၊ မထေရ်ကို ကြည်ညိုလွန်းသဖြင့် ပြည်ပေါက်လုနီးနေ သော မထေရ်၏ လက်ညှိုးကို ပါးစပ်ခ္ဍ ငုံထားရာ ပါးစပ်တွင်းခ္ဍပင်အနာ သည် ပြည်ပေါက်၏၊ မင်းကြီးသည် သွေးပြည်ဘို့ကို ထွေးမပစ်ပဲ အမြိုက် ရသာကဲ့သို့ မျိုချလိုက်သည်၊ထိုမဃထရ်ပျံ့လွန်တော်မူသောအခါ မင်းကြီး သည် မီးအိုးကင်းကို ခေါင်းပေါ်ရွက်၍ 'ဓမ္မလှည်းယာဉ်ကြီး၏ ဝန်ရိုးကျိုး ပါပြီ'ဟု ဆိုကာ ငိုကြွေးမြည်တမ်းရှာလေသည်။ ဤသည်မှာ မထေရ်၏ ပဒေယျာဝသမ္ပတ္တိကြောင့် ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသော သာဓကပင် ဖြစ်သည်။

ဤကံ ၁၆-ပါးတို့ကား ဝိဘင်းပါဠိတော်ခ္ဍ ဟောကြားသောကံတို့ ဖြစ် သည်၊ ထိုကံအားလုံး ဇနကစသော ကံများခ္ဍ အကျုံးဝင်ကြ၏၊ ထိုဇနက စသောကံများကို အကျဉ်းချုံးလျှင် 'ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ,ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ' အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံ'ဟု သုံးမျိုးသာ ကျန်သည်၊ ထိုကံ ၃-ပါး ကား အကျိုးပေးရာကာလမပြောင်းရှေ့ကြ၊ မိမိအကျိုးပေးရမည့်ကာလ ခ္ဍသာ အကျိုးပေးကြတော့၏[1]။

၇။ စေတနာ အကြောင်းအခြား သိကောင်းစရာများ

ရှေးဘဝကံက ယခုဘဝခ္ဍ အကျိုးပေးနိုင်ပုံ။ ။ရှေ့အခန်းတွင် အကုသိုလ်ကံ, ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံနှင့် အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံတို့က နောက်ဘဝခ္ဍ ပဋိသန္ဓေ

---

[1] ဆံ၊ ၂၊ ၂၁၁၄။

အကျိုး၊ ပဝတ္တိအကျိုးအမျိုးမျိုးတို့ ဖြစ်ပေါ်စေပုံကို စုံလင်စွာဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာ၌ 'ရှေရှေဘဝတို့က ပြုလုပ်ခဲ့သော ထိုထိုကုသိုလ်ကံစေတနာ၊ အကုသိုလ်ကံစေတနာတို့သည် ထိုဘဝ ထိုခဏ၌ပင် ချုပ်ငြိမ်းခဲ့လေပြီ ဖြစ်ရကား ယခုဘဝ၌ အဘယ်သို့ ပဋိသန္ဓေအကျိုး ပဝတ္တိအကျိုးတို့ကို ဖြစ်ပေါ် ဖွဲ့ဖြိုးစေနိုင်ပါသနည်း'ဟု မေးစရာရှိပေသည်။

ဤအမေးကို အတန်ငယ် ရှင်းလင်းဖြေဆိုပါမည်။ စေတနာခေါ် ကံတရားတို့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းမည်သည်–

၁။ စေဘနာ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း (စေတနာနိရောဓ)

၂။ ကံအရှိန်အဟုန်အာနုဘော်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း (ကမ္မဝေဂ-နိရောဓ)ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

ထိုနှစ်မျိုးတွင် ရှေးဘဝကပြုလုပ်ခဲ့သော စေဘနာတို့သည် နာမ်တရားတို့၏ သဘောတံထွာ၊ ဓမ္မဘာဝအတိုင်း ဥပါဒ်အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ဘင်သဘောဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြ၏၊ ထိုသို့ ဖြစ်တည် ပျက် သဘောဖြင့် စေဘနာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကို စေဘနာနိရောဓဟု ခေါ်သည်။ဤသို့ စေတနာတရား ချုပ်ငြိမ်းသွားသော်ငြားလည်း စေတနာကံ၏ အရှိန်အဟုန်အာနုဘော်မှာကား ချုပ်ငြိမ်းသွားသည်မဟုတ်၊ နောက်ဘဝတို့၌ အခွင့်သင့်သည့်အခါ အကျိုးပေးရန် အခြေကြောင်းတရားအနေဖြင့် ကျန်ရှိနေပေသေးသည်၊ ထိုကံ၏ အရှိန်အဟုန်သည် ပဋိသန္ဓေအကျိုး ပဝတ္တိအကျိုး အမျိုးမျိုးတို့ကို အဖန်ဖန် ဖြစ်ပေါ်စေပြီးမှသာလျှင် ချုပ်ငြိမ်းသွားပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်က —

"ရဟန်းတို့ ... စေ့ဆော်စိုရင်၍ ဆည်းပူး ပြုလုပ်အပ်ကုန်ပြီးသော ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံစေတနာတို့၏ အကျိုးတရားတို့ကို မခံစားရမူ၍ ပျောက်ကွယ်ခြင်းကို ငါဘုရား ဟောကြားတော်မမူ"–

ဟု ဆုံးမလမ်းညွှန်တော်မူခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

"ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည် ချုပ်ငြိမ်းပြီးနောက်မှ ခဏချင်း ကွာခြား၍လည်းကောင်း၊ ဘဝများစွာ ကွာခြား၍လည်းကောင်း၊ အကျိုး ဝိပါက်တရားကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏ဆိုသည့် သဘောကား သာမန်ဉာဏ်ဖြင့် သိနိုင်ခဲသောအရာ ဖြစ်၏၊ သာမန်စဉ်းစားလျှင် ယုံကြည်နိုင်ဖွယ်မရှိ၊ သို့သော်လောက၌ အကြောင်းတရား ထင်ရှားမရှိပါမှ အကျိုးပေးနေသည့်အရာများကို သတိထားကြည့်လျှင် များစွာတွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အမြော်အမြင်ရှိသော မိဘတို့သည် မိမိတို့သားသမီးများကို နုနုနယ်နယ် ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် ကျန်းမာစေကြောင်း အစာကောင်း, ဆေးကောင်း များကို ကျွေးမွေးကြ၏၊ ထိုဆေးအစာနှင့် ထိုဆေးအစာတို့ကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်တို့သည် အတော်အတန် ကြီးလာသည့်အခါ စွဲမြဲတည်ရှိကြ တော့သည်မဟုတ်၊ သို့သော် ထိုသူငယ်တို့ ကြီးရင့်လာသည့်အခါ လူတကာထက် ကျန်းမာသန့်ရှင်းသော ရုပ်အဆင်းများကို ရရှိနိုင်ကြသည်။

ထို့ပြင် ငယ်ရွယ်စဉ်ကသင်ကြားထားသော လက်မှု၊ နှုတ်မှု၊ စိတ်မှု အတတ်တို့သည် ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ စွဲမြဲတည်ရှိကြတော့သည်မဟုတ်၊ အချို အတတ်ပညာများကို မှတ်ပင်မမှတ်မိတော့ချေ။ သို့သော် ငယ်ရွယ်စဉ်ကသင်ကြားမှုကြောင့် ကြီးရင့်သည့်အခါ ကျေးဇူးပြုလျက် အသိဉာဏ်တိုးတက်ကြပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ အကြောင်းတရားမရှိပဲ ချုပ်ကွယ်ပြီးနောက်မှ ကျေးဇူးခံစားရသော်လည်း အခြားသူ ခံစားရသည်မဟုတ်၊ ထိုသူပင် ခံစားရသည်။ ဤသို့လုင် ချုပ်ကွယ်ပြီးမှ ကျေးဇူးခံစားရသော အရာများ လောကမျက်မြင် အထင်အရှားရှိလေရကား ဤကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာတို့ ချုပ်ကွယ်သွားပြီးမှ အကျိုးပေးမှု၌ လုံမှားဖွယ် မရှိထိုက်တော့ချေ။

ဤနေရာ၌ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား ဟောကြားတော်မူသော ပဋ္ဌာန်းတရားတော်တွင် နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်း၏ ကြောင်းကျိုးဆက်ပုံကို သိမြင် နားလည်ရန် အထူးလိုအပ်ပေသည်။ အကျိုးတရားနှင့် ပြိုင်တူမဖြစ်ပဲ အကျိုးတရားမဖြစ်မီ ရှေ့ဘဝက ကြိုတင်ဖြစ်နှင့်သော အကြောင်းတရား

ကို နာနာက္ခဏိကကမ္မအကြောင်းဟုခေါ်သည် (နာနာ=အကျိုးတရားနှင့် တခြားစီ+ခဏိက=အချိန်၌ဖြစ်သော+ကမ္မ=စေတနာအကြောင်းကံ)။ ထိုအကြောင်းကံစေတနာသည် ယခုဘဝတွင် ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ငြိမ်းသွားပြီး နောက် ထိုအကြောင်းကံ၏ အရှိန်အဟုန်အစွမ်းသတ္တိကြောင့် အနာဂတ် ဘဝသစ်တွင် ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်နာမ်ရုပ်စသော အကျိုးတရားတို့ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းကို နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ဆိုလို ပါသည်။

ခဲ့ဦးအံ့–ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာတို့သည် ချုပ်ကွယ်သွားသည် ဟု ဆိုသော်လည်း ပြီးပြီးပျောက်ပျောက်ဆိုသလို ဘာမှအစအနမကျန် အောင် ချုပ်ကွယ် သွားကြသည်ကား မဟုတ်ပေ၊ ဥပါဒ် ဌီဘင်စေ့၍ ပရမတ္ထအထည်ကိုယ်သဘော ပျောက်ကွယ်သွားသော်လည်း ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ၏ သတ္တိမှာ ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။ ကုသိုလ်ဇောစိတ် အကုသိုလ်ဇောစိတ်များကား အကျိုးဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ပုံနှင့်မတူ ကြခေျ။ ဝိပါက်စိတ်တို့ဖြစ်လာသည့်အခါ ညင်ညင်သာသာ ငြိမ်ငြိမ်သက် သက် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသော်လည်း ကုသိုလ်ဇောစိတ် အကုသိုလ်ဇောစိတ် တို့မှာ မငြိမ်မသက် တက်တက်ကြွကြွ ကြောင့်ကြဗျာပါရ ရှိကြသည်။

ချစ်ဖွယ်အာရုံတခု၌ လောဘစိတ်ဖြစ်ပုံ၊ မုန်းဖွယ်အာရုံတခု၌ ဒေါသ စိတ်ဖြစ်ပုံနှင့် ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်ကိုလေးနက်စွာ အာရုံပြုရာ အလှူ အတန်းရှင်လန်းစွာ ပေးကမ်းရာတို့၌ မဟာကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ပုံတို့ကို ကိုယ်တွေ့ကြုံခဲ့သမျှ ပြန်လည်စဉ်းစားကြည့်က ကုသိုလ်စိတ် အကုသိုလ် စိတ်တို့၏ တက်တက်ကြွကြွ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရရှိမှုကို တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ကုသိုလ်ဇောစိတ် အကုသိုလ်ဇောစိတ်တို့ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရရှိမှုသည် စေတနာစေတသိက်၏အစွမ်းသတ္တိဖြစ်၏။

ဥပမာအားဖြင့်–စေတနာ စေတသိက်သည် အသင်းအဖွဲ့ တခုတွင် အတွင်းရေးမှူးနှင့်တူ၏၊ ထိုအသင်းအဖွဲ့၌ ဥက္ကဋ္ဌ၊ အတွင်းရေးမှူးနှင့် အသင်းဝင်များရှိကြရာတွင် အတွင်းရေးမှူးမှာ ကြောင့်ကြဗျာပါရ

အများဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ အသင်းကိစ္စအဝဝကို မိမိကိုယ်တိုင်လည်းရွက်ဆောင်ရသည်၊ အသင်းဝင်များကိုလည်း ဆိုင်ရာကိစ္စများကို ရွက်ဆောင်ကြရန် နှိုးဆော်ရသည်၊ အကြောင်းအားလျော်စွာ အစည်းအဝေးဖိတ်ခေါ်၍ အစည်းအဝေး တက်ရောက်ကြရန်လည်း တိုက်တွန်းလှုံ့ ဆော်ရသည်။ အစည်းအဝေး အစီအစဉ်များကိုလည်း စီစဉ်ရသည် စသည်ဖြင့် အခြားအသင်းဝင်သူများထက်ပို၍ ကြောင့်ကြဗျာပါရများရလေသည်။

ထိုသို့ ကုသိုလ်စိတ် အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော စေတနာစေတသိက်သည် အသင်းအဖွဲ့၏ အတွင်းရေးမှူးပမာ လွန်စွာဗျာပါရများလှသော ကြောင့် အခြားစိတ်စေတသိက်များထက်ပို၍ အစွမ်းသတ္တိရှိ၏၊ ပို၍အရှိန်အဝါအာနုဘော်ကြီး၏။ ထို့ ကြောင့် ထိုစေတနာဟုခေါ်သော ကံတရားသည် နာမ်တရားတို့၏ ဓမ္မတာသဘောအရ ဖြစ်, တည်,ပျက်အားဖြင့် ချုပ်ကွယ်ပျောက်ဆုံးသွားသော်ငြားလည်၊ မိမိ၏ အရှိန်အဝါသတ္တိကို သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ မြုပ်နှံ ထားရစ်သကဲ့သို့ဖြစ်လေသည်။

တန်ခိုးအရှိန်အဝါ မထက်မြက်မထင်ရှားသော မိဘများကွယ်လွန်သွားသည့်အခါ ထိုမိဘတို့၏ အရှိန်အဝါသည် သားသမီးများအပေါ်၌ သိသိသာသာမကျန်ရစ်တော့ပဲ ထက်မြက်ထင်ရှား တန်ခိုးအရှိန်အဝါများရှိသော မိဘတို့ကွယ်လွန်သည့်အခါ၌သာ ထိုမိဘတို့၏ အရှိန်အဝါသည် သားသမီးတို့အပေါ်မှာ သိသိသာသာ ကျန်ရစ်သကဲ့သို့ဖြစ်သည်။

မျိုးစေ့တခုသည် ဆိုင်ရာသစ်ပင်ကို တကြိမ်ပေါက်ရောက်စေပြီးသည့်အခါ အသုံးမကျတော့သကဲ့သို့ အဘိတ်ကံက မြုပ်နှံထားရစ်ခဲ့သည့် အရှိန်အဟုန်သတ္တိသည်လည်း ဆိုင်ရာအကျိုးကို ပေးပြီးသည့်အခါမှသာ အရှိန်အဟုန်ကုန်ခမ်းလေတော့သည်။ ထို့ ကြောင့်စေတနာ ကွယ်ပျောက်ရာ၌ တရားကိုယ်သာ ကွယ်ပျောက်၍ သူ၏ နာနာက္ခဏိက ကမ္မသတ္တိမှာ မပျောက်မပျက် ဆက်လက်တည်ရှိရစ်၏။ အကျိုးပေးပြီးသည့်အခါနှင့် အကျိုးပေးခွင့်မရ၍ အဟောသိကံဖြစ်သည့်အခါကျမှသာ ထိုစေတနာ၏ သတ္တိများ လုံးဝကင်းရှင်းသွားလေတော့၏။ ထို့ ကြောင့် ပဋ္ဌာနပကရဏ အနုဋ္ဌီကာ၌—

မှန်၏၊ အကြင်သတ္တဝါ သန္တာန်၌ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာဖြစ်၏၊ ထိုသတ္တဝါ သန္တာန်၌ပင် ကာလ ဂတိ ဥပဓိ ပယောဂဟူသော အကြောင်းတို့နှင့် ပေါင်းဆုံညီညွတ်သည့်အခါ ထိုစေတနာ၏ အကျိုးတရားများဖြစ်ကြသော ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့သည်ဖြစ်ကြပေလိမ့်မည်။ ထိုသတ္တဝါသန္တာန်၌ ထိုဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့်သဘော ရှိသောသတ္တိထူးကို စွမ်းအားရှိသလောက် မြုပ်နှံ၍ စေတနာ တရားချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းဖြစ်ပေသည်[၁]–

ဟု အနုဋ္ဌီကာဆရာကြီး ဖွင့်ဆိုသားခြင်းဖြစ်ပေသည်၊

ဤနေရာ၌ ဥပမာဆောင်၍ပြရသော် လူတယောက်သည် အခြေအနေအရ မိတ်ဆွေတဦးထံမှ ကြေးမြီချေးယူသည် ဆိုကြပါစို့၊ ထိုကြေးယူခြင်းကိစ္စသည် ကြေးယူ၍ရလျှင်ရခြင်း ပြီးငြိမ်း ချုပ်ပျောက်သွား၏၊ သို့ရာတွင် ကြေးယူခြင်းအမှုကိုပြုခဲ့လေသောကြောင့် ထိုကြေးယူခြင်းအမှုသည် နောင်ဘနှစ် နှစ်နှစ် စသည်အချိန်ကျရောက်သည့်အခါ ထိုမိတ်ဆွေ၏ ကြေးမြီကို ပြန်၍ ပေးဆပ်ရန်အတွက် အကြောင်းပစ္စည်းဖြစ်နေပေသည်။ ထိုကြေးယူမှု ချုပ်ငြိမ်းပျောက်ပျက်သွားသော်ငြားလည်း ထိုကြေးယူမှု၏ အရှိန်အဟုန် အစွမ်းသတ္တိ ရှိရစ်နေလေသောကြောင့် မိတ်ဆွေဖြစ်သူ၏ ကြေးကို ဧကန်ပေးဆပ်ရမည့်သဘော ကျရောက်နေ၏။ ကြေးဝန်တင်၍နေလေ၏၊ ကြေးကိုပြေလည်အောင် ဆပ်ပြီးသည့်အခါ၌မူကား တစုံတရာကြေးဝန်ဟူ၍ မရှိတော့ပြီ။

ထို့အတူ မိမိပြုလုပ်လိုက်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် နောင်အကြောင်းညီညွတ်သည့်အခါ အကျိုးတရား ဖြစ်ပွားပေါ်ပေါက်လာစေရန်မျိုးထားမှု၊ အာမခံမှုဟူသော နာနာက္ခဏိက ကမ္မပစ္စယသတ္တိထူးကို ထားခဲ့ပြီး ချုပ်သွား၏၊ အကျိုးမပေးသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး ကံကြေးတင်လေ၏။ ထိုသို့ ကံကြေးတင်နေခြင်းကြောင့် အကျိုးမပေးပဲမဖြစ်

၁။ ပဋ္ဌပကရဏ (ပဋ္ဌာန) အနုဋ္ဌီကာ၊ ၂၃၂။

စင်စစ် အကျိုးပေးရမည်သာ ဖြစ်၏။ အကျိုးပေးပြီးသည့် အခါမှသာ ကံကြေးပြေလည်၍ ထိုကံ၏အရှိန်အဟုန် သတ္တိ ကုန်ဆုံးသွားလေတော့သည်။ ဤကဲ့သို့ အတိတ်ဘဝက ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ စေတနာတို့ကြောင့် နောက်ဘဝသစ်တွင် နွေဘသစ်ဖြစ်ပေါ်ရခြင်းမှာ နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်းအရ ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည် ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်တွင်—

> အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ စေတနာသည် (ဝိပါက်) နာမ်ခန္ဓာ အကျိုးတရားတို့အားလည်းကောင်း၊ ကမ္မဇရူပ်ဘရားတို့အားလည်းကောင်း နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေ၏[1]–

ဟု ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ သတ္တဝါတို့၏ အတိတ်ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ စေတနာသည် ဘဝသစ်တွင် ခန္ဓာသစ်ကို ဖြစ်ပေါ်ဖန်တီးနိုင်ပုံကို ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်လာ နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်းဖြင့် နားလည်နိုင်ပေသည်။

ဝေးကွာသော အရပ်၌ ကံဘို့အ ကျိုးပေးနိုင်ပုံ။ ။စေတနာကံ ဟူသော နာမ်တရားသည် ဥပါဒ်ဌိတင်အားဖြင့် ပြစ်တည် ချုပ်ပျက်သွားသော်ငြားလည်း ကံ၏ အရှိန်အဟုန် အစွမ်းအာနုဘော်မှာမူကား ထိုသတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌ ကျန်ရစ်တည်ရှိနေသည်ဟုဆို၏။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ကံကို ပြုလုပ်သော သတ္တဝါသည် ဤလူ့ပြည်၌ ကွယ်လွန် သေဆုံးသွားပါလျက် အလွန်ဝေးကွာလှသော ငရဲပြည်၊ နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်တို့၌ အဘယ်သို့ဖြစ်နိုင်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိပြန်၏။

၁။ ပဋ္ဌာနပါဠိ၊၁။၇၊၁၅၄။

အဖြေကား ဝေးလွန်းသော အရပ်မှာပင် ဖြစ်စေ၊ နီးလွန်းသော အရပ်မှာပင်ဖြစ်စေ၊ ဒအာက် အရပ်မှာဖြစ်စေ၊ အထက်အရပ်မှာဖြစ်စေ ကံအရှိန် အဟုန် အာနုဘော်၏ ပြန့်နှံ့ခြင်း မည်သည် ကြံစည်၍မရနိုင် လောက်အောင် အရှိန်အဟုန်ရှိ၏။ အကျိုးဝိပါက်တို့ မည်သည်သည်း ဒိဗိတို့ဖြစ်ထိုက်သော ဘုံဌာနမှာသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဌာနဘူမိလွှဲပြောင်း၍ ဖြစ်လေ့မရှိကြ။ ငရဲဇာတ်ရှိသော ဝိပါက်သည် ငရဲဘုံ၌သာဖြစ်၏။ ဗြဟ္မာ ဇာတ်ရှိသော ဝိပါက်သည် ဗြဟ္မာဘုံ၌သာဖြစ်၏။ ကံ၏ အရှိန်အဟုန် ပြန့်နှံ့ခြင်းနှင့် အကျိုးဝိပါက်များကို သဗ္ဗညုဘဉာဏ်ရှင် ဘုရားသခင်တို့ပင် သော်လည်း တားဆီးပိတ်ပင်၍ မရနိုင်ပေ၊ ဤကား အကျဉ်းဖြေဆိုချက် ဖြစ်၏။

ခဲ့ဦးအံ့– ပကတိ လူသားတို့၏ အဆင်းအရောင်သည် ပြင်ပသို့ ထွက်လေ့မရှိ၊ လူတို့၏အရိပ်မှာမူ ကြည်လင်သောမှန်အပြင်၊ ရေအပြင် စသည်တို့၌ထင်သော သဘောရှိ၏၊ ကြေ မုံဖလ်မှန်စသည်တို့သည် ဆယ် တောင် တဆယ့်နှစ်တောင် ဝေးကွာသော်လည်း ထိုကြေးမုံ ဖလ်မှန် အကြည်ပေါ်၌ လူရိပ်ထင်၏။ အလွန်တရာကြည်လင်သော ကြေးမုံမှန်ပြင် များဖြစ်လျှင်မူ အလွန်တရာ ဝေးကွာသော အရပ်ကပင်သော်လည်း ထင် ပေသည်။ ကြေးမုံမှန်ပြင် စသည်တို့၏ ကြည်လင်ခြင်းသာ လိုရင်းပဓာန ဖြစ်၏၊ မှန်၏၊ကြည်လင်သော ကြေးမုံမှန်ပြင်စသည်ကား လူရိပ်လူပုံ ဖြစ် ပေါ်ခြင်းငှါ ထိုက်သော အရပ်ဌာနဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် လူတို့၏အဆင်း သည်ကြေးမုံမှန်ပြင်စသော ကြည်လင်သောအရာများ မရှိခဲ့လျှင် အနီး အရပ်ဌာနမှာသော်လည်း မထင်ချေ။ ကြေးမုံမှန်ပြင် စသော ကြည်လင် သော အရာရှိခဲ့သော် အနီးမှာဖြစ်စေ၊ အဝေးမှာဖြစ်စေထင်၏။ သို့သော် လူရိပ်ရွှေ့လျားသွားလာမှုကား မရှိပါချေ။

ဤဥပမာအတိုင်း ကံ၏အကျိုးဝိပါက်များ ဖြစ်ပေါ်ပုံကို မှတ်သား သင့်၏။ အရိပ်ထင်မှုမှာ လူ၏ ကိုယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ကြည်လင်သော ကြေးမုံပြင်ကိုလည်းကောင်း၊ အလယ်စပ်ကြား၌ တည်ရှိသော အလင်းကို

လည်းကောင်း အစဲ့ပြု၍ အရိပ်ထင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အခြင်း၏ သွားခြင်း လာခြင်းမရှိသောကြောင့် အနီးမှာ လျှင်မြန်စွာထင်သည်၊အဝေးမှာ နှေး နှေးထင်သည်ဟူ၍ ကဲ့ပြားခြားနားမှု မရှိချေ။ ကြေးမုံမှန်ပြင်ရှေတွင် ရပ်လိုက်လျှင် ပေးသောမှန်မှာဖြစ်စေ၊ နီးသောမှန်မှာဖြစ်စေ တပြိုင်နက် အရိပ်ထင်လေသည်သာ ဖြစ်၏။

လူသည် ကံနှင့်တူ၏၊ မှန်၌ထင်သောအရိပ်သည် ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ် လာသော အကျိုးဝိပါက်မျှားနှင့်တူ၏။ ဝေးသောမှန်၌ဖြစ်စေ နီးသော မှန်၌ဖြစ်စေ တပြိုင်နက် အရိပ်ထင်သကဲ့သို့ ကံ၏အရှိန်အဟုန် ပျံ့နှံ့ခြင်း အားဖြင့် ထိုက်သင့်သောဘုံဘဝတို့၌ အကျိုးဝိပါက် ပေါ်လာသည့်အခါ နီးသော လူ့ဘုံမှာဖြစ်စေ၊ ဝေးလှစွာသော အောက်အဝီစိမှာဖြစ်စေ အနှေးအမြန် အထူးမရှိပဲ ကံအားလျှော်စွာအကျိုးဝိပါက် ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

လူပုံလူရိပ်မှာ ရုပ်တရားလျှင် အရောင်းခံရှိသောကြောင့် အလယ်ကြား၌ အကာအကွယ် ခြားနေလျှင် ထင်နိုင်သည် မဟုတ်ချေ။ အကျိုးဝိပါက် မျှားမှာမူ စေတနာတည်းဟူသော နာမ်တရားလျှင် အရောင်းမူလရှိသော ကြောင့် အကြား၌ မြေကြီး သမုဒ္ဒရာ မြင်းမိုရ်တောင် စသည်တို့ရှိနေ သော်လည်း အဆီးအတား အကာအကွယ်သဘော မသက်ရောက်ပါချေ။ ကြောင်းကျိုးညွှန်ပြ ပဋ္ဌာန်းဒေသနာ၌ အကျိုးဝိပါက်မျှားကို ဖြစ်ပေါ်စေ ရာတွင် အာဝရမ္မဏပစ္စည်း(အာရုံကြောင်းတရား)၊ ဥပနိဿယပစ္စည်း(အား ကြီးသော မှီရာအကြောင်း)၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း (အကျိုးနှင့် ကာလခဏသီးခြားဖြစ်သော ကံဟူသောအကြောင်း) တို့သည် အထူး ကျေးဇူးပြုသော အကြောင်း ပစ္စည်းမျှားဖြစ်၏။ ဤပစ္စည်း သုံး မျိုးတို့ ကျေးဇူးပြုသောကြောင့် ကာလအားဖြင့် အလွန်ရှည် ကြာသော်လည်းကောင်း၊ ဌာနအားဖြင့် အလွန်ဝေးကွာသော်လည်း ကောင်း မိမိတို့၏ အကျိုးတရားမျှားကို ဖြစ်ပွားပေါ်ပေါက်လာစေနိုင် သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁)၁၉-စ-မ-သ-စ

ကံတဲရားနှင့်မျိုးစေ့။ ။ကံဆိုသည်မှာ မျိုးစေ့နှင့်သဘောတူပင် ဖြစ်သည်။ သစ်ပင်တို့သည် တပင်နှင့်တပင် တူကြသည်မဟုတ်၊ အချို့သစ်ပင်များက ချိုသောအရသာရှိသော သစ်သီးကိုသီး၍ အချို့သစ်ပင်များ ချဉ်သောအရသာရှိသည့် သစ်သီးကိုသီးကြသည်။ အကြောင်းရင်းကို ရှာဖွေစိစစ်ကြည့်လျှင် မျိုးစေ့မတူသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု တွေ့ရ၏။ ထို့အတူပင် မျိုးစေ့တည်းဟူသော ကံအကြောင်းဘရား မတူကြခြင်းကြောင့် မင်းပုဏ္ဏား သဇေး သူကြွယ် ကုန်သည် လယ်လုပ် အရာရှိ မင်းစေဟု လူတန်းစား ကွဲပြားခြားနားလာရသည်[1]။

သရက်စေ့ကို စိုက်ပျိုးပါလျှင် သရက်ပင်ပေါက်၍ သရက်သီးကိုစားကြရပေသည်။ သံပရာစေ့ကိုစိုက်ပါမူ သံပရာပင်ပေါက်၍ သံပရာသီးကိုစားရသည်။ ထို့အတူ ကုသိုလ်ကံကို ပြုလုပ်သူသည် ကောင်းကျိုးကို စံရသကဲ့သို့ အကုသိုလ်ကံကို ပြုလုပ်သူမှာ မကောင်းကျိုး ခံရမည်မှာ ယုံမှားဖွယ် မရှိချေ။ မှန်၏—ကုသိုလ်ကံသည် ကုသိုလ်ပြုသူနောက်သို့ အကျိုးပေးရန် အစဉ်လိုက်နေသည့်နည်းတူ အကုသိုလ်ကံသည်လည်း အကုသိုလ်ပြုသူနောက်သို့ အပြစ်ပေးရန်အတွက် အစဉ်ဘစိုက် လိုက်လျက်နေပေသည်[2]။

ကံကိုချည်းသာအားမကိုးရာ။ ။ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည် "သတ္တဝါ မှန်သမျှ ကံသာ မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိကြ၏"စသည်ဖြင့် ကံကို အရင်းမူလ ပဓာနအဖြစ် ဟောတော်မူထားပါသည်။ သို့သော် စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကြီးပွားတိုးတက်ရေးနှင့် တိုင်းပြည်ကြီးပွားတိုးတက်ရေး စသည်တို့အတွက်ကား ကံကိုချည်း အားမကိုးရ၊ ဉာဏ်ဖြင့်လည်း တီထွင်ကြံဆရသကဲ့သို့ မလျော့သော လုံ့လဝီရိယတို့ဖြင့်လည်း ကြိုးစား၍ အလုပ်လုပ်ကြရပေမည်။ သို့မှသာ အဖက်ဖက်က ကြီးပွားတိုးတက်လာနိုင်ပေသည်။ မှန်ပါသည်–ဤလူ့ဘုံလောကကြီးကား ကံ၏

၁။ မ၊၃။၂၄၄။ မိလိန္ဒ။ ၆၇။ အဘိ၊၆။၃၉၆။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၇။
၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁၊ ဂ၂။

အကျိုးသက်သက်ကို မှီခို၍ အသက်မွေးကြရသော ကမ္မဖလူပဇီဝီဘုံ မျိုးမဟုတ်၊ ထကြွနိုးကြား ကြိုစားအားထုတ်မှုဟူသော လုံ့လဝီရိယ၏ အကျိုးကို မှီခိုအားထား၍ အသက်မွေးရသော ဥဋ္ဌာနဖလူပဇီဝီဘုံမျိုး ဖြစ်သည်ကို သတိပြုရမည် ဖြစ်ပေသည်[၁]။

မတော်တဆ အသက်ဘေးနှင့်ကြုံတွေ့ရာ၌လည်း "ကံကောင်းလျှင် ဤဘေးမှ လွတ်မြောက်မှာပဲ" ဟု ကံကိုချည်းပုံ၍ အားမကိုးရ၊ဘေးလွတ်ရာလွှတ်ကြောင်းကို ဉာဏ်ဖြင့် ကြံဆမြော်မြင်၍ လုံ့လဥဿာဟဖြင့် လွတ်မြောက်အောင် အားထုတ်ကြိုးပမ်းရပေသည်။ အလောင်းတော် မဟာဇနကမင်းသားသည် ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာ၌ သင်္ဘောပျက်၍ အသက်ဘေးနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ရ၏။ သို့သော်–၇-ရက်ပတ်လုံး မလျော့သော လုံ့လဝီရိယဖြင့် ကြိုးစားကူးခတ်ခဲ့ရာ မေခလာနတ်သမီးကယ်သဖြင့် အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ခဲ့သည့်အပြင် မူလရည်မှန်းချက်အတိုင်း မင်းအဖြစ်ကိုပင် ရရှိခဲ့လေသည်။

အလောင်းတော်နှင့်အတူ ပါလာသော သင်္ဘောသားများကား လုံ့လမကူကြသဖြင့် ရေတွင်နစ်ကာ ငါးစာဖြစ်ကြရရှာသည်။ ဤဝတ္ထု၌ အလောင်းတော် မဟာဇနကမင်းသည် ကံကိုချည်းအားကိုး အားထားပြုခဲ့ပါမူ အခြားသင်္ဘောသားများနည်းတူ ပင်လယ်ကြောတွင် နစ်မြောသေဆုံးဖွယ်ရာ ရှိ၏၊ ဉာဏ်ဝီရိယကူမ၍သာ အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်လာရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထီးနန်းအုပ်ချုပ် မင်းလုပ်ရခြင်းကား ကံ၏ကိစ္စသာ ဖြစ်၏[၂]။

လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်ကြရာ၌လည်း ဉာဏ်မပါသော ဝီရိယသည် အကျိုးမပြီးသည့်အပြင် အချည်းနှီးပင် ဖြစ်တတ်သေး၏။ ဉာဏ်ဝီရိယမဖက် ကံသက်သက်ကိုသာ ယုံကြည်မူပါကား ပို၍အကျိုးမပြီး အချည်းနှီး ဖြစ်လေသည်။ အခါတပါး၌ တံငါသည်တယောက်သည် ငါးသုံးကောင်ကို ဖမ်းမိ၏။ ထိုတွင် ကံကိုယုံကြည်သည့်ငါးက "ကံကောင်းလျှင် လွတ်မှာပဲ"

၁။ အံ၊၁။၄၅၂။ အံ၊၄၊၂။၃၃၇။

၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၃၉-၈၄။

ဟု မလှုပ်မရှက် ငြိမ်သက်စွာပင်နေ၏၊ ဉာဏ်နှင့်မဖက် ဝီရိယသက်သက်ကိုသာ အားကိုးသော ငါးကလည်း တံငါသည်၏လက်တွင်းမှ လွတ်ကင်းရန် ရံခါရံခါ ခုန်ကြည့်သောအားဖြင့် ကြိုးပမ်းရှာ၏။ သို့သော် ထိုငါးနှစ်ကောင်လုံး နောက်ဆုံးတွင် အသတ်ခံကြရသည်။ ဉာဏ်ရှိသော ငါးတကောင်ကမူ တံငါသည်အလစ်ကိုချောင်း၍ လစ်သည်နှင့်တပြိုင်နက်တကြိမ်တည်း မြစ်တွင်းသို့ ခုန်ဆင်းလွတ်မြောက်သွားလေသည်။ ဤသို့မူလရှိနေနှင့်သောကံကို ဉာဏ်ဝီရိယတို့ဖြင့် အထောက်အကူပြုပါမှ အကျိုးပြီးမြောက်နိုင်သည်ဟူသော ရှင်တော်ဗုဒ္ဓ၏ ညွှန်ကြားချက်ကို မပျက်မကွက် လိုက်နာသင့်ကြပေသည်။ ကံကိုယုံ၍ မီးပုံအတွင်း ခုန်ဆင်းခဲ့ပါလျှင် မီးလောင်ခံရမည်မှာ သေချာ၏။ ကျားသောင်းကျန်းနေသည့်အရပ်သို့သွား၍ ကျားကိုက်ခံရလျှင်လည်း "ကံမကောင်း၍" ဟု ကံကြမ္မာကို ရိုးစွပ်၍မရနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ကျေးဇူးရှင် မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီးက—

"ကံဟုမူလ၊ သမ္မုဒ္ဓတို့၊ ဟောပြသည်မှာ၊ အရင်းသာရှင့်၊ ဥစ္စာဘောဂ၊ ဇီဝိတနှင့်၊ သုခပွားရန်၊ ဤလူ့ထံ၌၊ ဉာဏ်ဝီရိယ၊ ပယောဂတည့်၊ ကာလဒေသ၊ ပုဂ္ဂလကို၊ နှိုင်းဆအပ်တုံ၊ ကံကိုယုံ၍၊ မီးပုံအတွင်း၊ မဆင်းထိုက်စွာ၊ ကျားရဲရာလည်း၊ ကြမ္မာအကြောင်း၊ မရိုးကောင်းရှင့်၊ သူဟောင်းရှေက၊ ဆိုကုန်ကြ၏၊ လုံ့လမထူ၊ ဉာဏ်မကူပဲ၊ အယူတချောင်း၊ ကံတကြောင်းမျှ၊ မကောင်းလည်းကံ၊ ကောင်းလည်းကံဟု၊ ကံကိုချည်းသာ၊ မကိုးရာဘူး၊ ပညာဉာဏ်ဖြင့်၊ သင့်မသင့်ကို၊ အခွင့်ရှု၍၊ အပြုလုံ့လ၊ ရှိအပ်စွတည့်၊ တံငါ့လက်တွင်း၊ ဆောက်လျှင်းတုံငြား၊ သုံးကောင်ငါးကို၊ မှတ်သားဝမ်းထဲ၊ နည်းယူစွဲလော့[၁]။

၁။ မဃဒေဝလက်ာသစ်။ ၁၇၆-၇။

ကံယုံကြည်မှုနှင့် ပုဗ္ဗေကတဟေတုဒီဋ္ဌိ။ ။ကံတရားကို ယုံကြည်လက်ခံ ထားကြသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကမ္မ ဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ကမ္မဝါဒကို တိကျပြတ်သားစွာ နားလည် သိရှိထားရန် အလွန်အရေးကြီး၏။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ကံနှင့်ပက်သက်၍–

သတ္တဝါတို့သည် ကံသာ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိ၏၊
ကံကပေးသော အမွေကို ခံယူရ၏၊
ကံသာ ဆင်းရဲကြောင်း၊ ချမ်းသာကြောင်းဖြစ်၏၊
ကံသာ ဆွေမျိုးမိတ်ရင်း သူငယ်ချင်းရှိ၏၊
ကံသာ အားထား ကိုးကွယ်ဆု ရှိ၏။
ကံကသာ သတ္တဝါတို့ကို အယုတ်အမြတ်ဖြစ်အောင် ဝေဖန် ဖန်တီးပေးသည်[1] ဟု လမ်းညွှန်တော် မူထားခဲ့ပါသည်။

ဤမြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ကမ္မဝါဒ၌ ကံဆိုသည်မှာ လွန်ခဲ့သည့် ဘဝများက ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အတိတ်ကံများနှင့် ယခုလက်ရှိဘဝ၌ ပြုလုပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ကံ ၂-မျိုးလုံးပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤကံ ၂-မျိုးလုံးကို အားကိုးယုံကြည်မှုသာ အယူမှန်သော ကမ္မဿကတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်နိုင်သည်။

မှန်ပါသည်–အချို့ကမ္မဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အတိတ်ကံကို အလွန်အစဲ့ သန်ကြသည်။ ဘာမဆို အတိတ်ကံကိုချည်း ချကြသည်။ လက်ရှိဘဝ၌ ချမ်းသာမှု, ဆင်းရဲမှု, ကျန်းမာမှု, ပညာရှိမှု, ပညာမဲ့မှု ဖြစ်ပျက်သမျှ အစုစုတို့သည် ရှေဘဝကပြုခဲ့သော အတိတ်ကံကြောင့် ဖြစ်ကြသည်ဟု အယူရှိကြသည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်များကား ကံနှင့်ပတ်သက်ရာ၌ တဖက်စွန်း ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များတည်း။ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းကံကို လုံးဝပယ်ထား၍ အတိတ်ကံ အကြောင်းတရားတခုကိုသာ လက်ခံယုံကြည်သောကြောင့် ကေဝကွဟီနဝါဒ (ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတဘက်ကို ပယ်သော အယူဝါဒ) ရှိသူများ ဖြစ်၏။

၁။ မဟာ။ ၂၄၄။

ထိုအယူဝါဒရှိသူများသည် ဒိဋ္ဌိကြီးသုံးမျိုးတွင် 'ပုဗ္ဗေကတဟေတုဒိဋ္ဌိ' ခေါ် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိများ ဖြစ်ကြောင်း တိကအင်္ဂုတ္တိရ်ပါဠိတော် တိတ္ထာယတန သုတ်၌ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား ဟောကြားတော် မူထားပေသည်။ ပုဗ္ဗေကတဟေတုဒိဋ္ဌိဆိုသည်မှာ နိဂဿတက္ကတွန်းတို့ကဲ့သို့ ဖြစ်ဖြစ်သမျှ ပြုပြုသမျှ ရှေအတိတ်ကံကြောင့်ချည်းဖြစ်သည်ဟု မှားယွင်းစွာယူမှုမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

အကယ်၍ ပုဗ္ဗေကတဟေတုဒိဋ္ဌိကို အယူမှန်ဟု လက်ခံခဲ့လျှင် အကျိုးမဲ့မှုများ မြောက်မြားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်ပေသည်။ ပုဗ္ဗေကတဟေတုဒိဋ္ဌိဖြစ်သူသည် ရှေးကံက တိုက်တွန်းသောကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် သူ့အသက်ကိုသတ်ကြရ၏၊ သူဥစ္စာကို ခိုးကြရ၏၊ မမြတ်သောမေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်ကြရ၏၊ လိမ်လည်ပြောဆိုကြရ၏၊ ကုန်းတိုက်ကြရ၏၊ အကျိုးမရှိ ပေါ့ပျက်သော စကားကို ပြောဆိုကြရ၏၊ ငြူစူစောင်းမြောင်းကြရ၏၊ သူတပါးကို ညှဉ်းဆဲလိုသော စိတ်ရှိကြရ၏၊မှားသောအယူ ယူကြရ၏-ဟု တဘက်စွန်းရောက်သော အယူကို ယူ၏။

ထိုသို့ယူဆသဖြင့် ထိုပုဗ္ဗေကတ ဟေတုဒိဋ္ဌိရှိသူများအဖို့ သူတော်ကောင်း ပညာရှိဖြစ်ကြောင်း သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားကို နာကြားခြင်း၊ အသင့်အတင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၊ တရားအားလျော်စွာ ကျင့်ခြင်းစသော တရားတို့သည် အကျိုးမပွား၊ အလကားတရားတို့သာ ဖြစ်ကြပေတော့၏။ အကြောင်းမှာ လူတော်သူကောင်းဖြစ်မှန်နှင့် လူမိုက်လူယုတ်မာဖြစ်ရန် အကြောင်းများသည် ရှေကပြုခဲ့သော ကံအကြောင်း တရားများသာ ဖြစ်သည်၊ အခြားအကြောင်းတပါးမရှိဟု ယုံကြည်သော ကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ပြင် ဤပုဗ္ဗေကတဝါဒကိုသာ အမြတ်တနိုး အားကိုးယုံကြည်သော သူတို့အား အကြင်အမှုကို ငါတို့ မချုတ်ကေန် အမှန်ပြုထိုက်၏၊ ထိုအမှုကို ငါတို့ ပြုကျင့်ကုန်အံ့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အကြင်အမှုကို ငါတို့ မပြုသင့် မပြုထိုက်၊ ထိုအမှုကို ငါတို့မပြုပဲ ရှောင်ကြဉ်ကုန်အံ့ဟူ၍လည်းကောင်း စိတ်ကောင်းဆန္ဒ၊ ဝီရိယမဖြစ်နိုင်ကြတော့ပေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော်

ပြုထိုက်သည်ကိုပြုခြင်း၊ မပြုထိုက်သည်ကို မပြုပဲ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းမျှားသည် ရှေးကံကြောင့်သာဖြစ်၏၊ စိတ်ကောင်းဆန္ဒ ဝီရိယတို့ကြောင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်ဟု ယုံကြည်ထားသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

ဤသို့ ပုဗ္ဗေကတဟေတု အယူဝါဒရှိသူတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်ကံကို လုံးဝ ဘေးဖယ်ထားသဖြင့် မျက်မှောက်ဘဝ၌ ကောင်းသောအမှုကိစ္စမျှားကို ဆောင်ရွက်လိုစိတ်၊ ဆောင်ရွက်မှု၊ မကောင်းသော ဒုစရိုက်မှုမျှားကို ရှောင်ကြဉ်လိုစိတ်၊ ရှောင်ကြဉ်မှုတို့ မရှိတော့ပဲ ဖြစ်မှုပျက်မှု ကောင်းမှု ဆိုးမှု အားလုံးအတွက် အတိတ်ကံလက်ချက်ဟု အတိတ်ကံကိုချည်း ပုံချ နေရကား တဘက်အစွန်းရောက်၍ မှားသောအယူဝါဒပင် ဖြစ်ပါသည်။

အမှန်စင်စစ်သော်ကား လောက၌ တိုးတက်မှု၊ ဆုတ်ယုတ်မှု၊ချမ်းသာ မှု၊ ဆင်းရဲမှု၊ ကျန်းမာမှု၊ ရောဂါရမှုစသော ကောင်းကျိုး ဆိုးပြစ်မျှား သည် အတိတ်ဘဝကပြုလုပ်ခဲ့သည့် အတိတ်ကံသက်သက်ကြောင့်ချည်း မဟုတ်ချေ။ မျက်မှောက်ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဉာဏ်ဦးဆောင်သည့် ကြိုးစား အားထုတ်မှု ဝီရိယကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပစ္စုပ္ပန်ကံသည်လည်း အရေးပါသော အကြောင်းတရားတခု ဖြစ်ပါသည်။ ရှေးဘဝကအတိတ်ကံ ပါလာသော်လည်း ထိုအတိတ်ကံသည် လက်ရှိဘဝ၌ ဉာဏ်ရှေဆောင်၍ ကြိုးစားအားထုတ်သည့် ပစ္စုပ္ပန်ကံ၏ အကူအညီကိုမရပါက ထိုက်သင့် သလောက် အကျိုးတရား မဖြစ်ပွားနိုင်ချေ။

ပစ္စုပ္ပန်ကံ၏ အကူအညီကိုမရပဲ အတိတ်ကံသက်သက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ် ရသော အကျိုးတရားများကား ရှိပါသည်၊ ထိုအတိတ်ကံသက်သက် ကြောင့် ဖြစ်ရသည့် အကျိုးတရားများမှာ အပါယ်လေးဘုံ လူ့ဘုံ နတ်ဘုံ ဗြဟ္မာ့ဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေလေးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးဖြင့် ပဋိသန္ဓေ နေကာ အပါယ်ဘုံသားနှင့် လူ နတ် ဗြဟ္မာများ ဖြစ်လာရခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ လူ နတ် ဗြဟ္မာ ဖြစ်ကြရာ၌လည်း မြင့်မြတ်သောအမျိုး၌ ဖြစ်ခြင်း၊ ယုတ်ညံ့သောအမျိုး၌ ဖြစ်ခြင်းများသည်လည်းကောင်း၊ ပဋိ-သန္ဓေတည်နေချိန်မှစ၍ မျက်စိ နား နှာခေါင်းစသည်တို့၏ ပြည့်စုံမှု ချို့တဲ့ယွင်းမှုကိုသည်လည်းကောင်း ပဋိသန္ဓေပညာ၏ ပြည့်စုံမှု ချို့တဲ့ယွင်း

မှုဘို့သည်လည်းကောင်း၊ ကြွင်းသော အင်္ဂါကြီးငယ် တင့်တယ်သော ရုပ်လက္ခဏာတို့နှင့် ပြည့်စုံမှု စသည်တို့သည်လည်းကောင်း၊ အတိတ်ဘဝက ပြုလုပ်ခဲ့သော သုစရိုက်ကံ ဒုစရိုက်ကံတို့ကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပါသည်။

ထိုဆိုခဲ့ပြီးသော အကျိုးတရားတို့ကို ပစ္စုပ္ပန်ကံဖြင့် ဖြစ်ပေါ်အောင် မတတ်နိုင်ကုန်။ အတိတ်ကံကြောင့် ပဋိသန္ဓေတည်နေစဉ်ကပင် မျက်စိအကြည်ရုပ် မပါလာခဲ့သည့် ပဋိသန္ဓေကန်းအား ပဝတ္တိကာလတွင် လူ, နတ်, ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတစုံတယောက်သည်လည်းကောင်း၊ တန်ခိုးရှင်ကြီးသည်လည်းကောင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်စွမ်း၊ ဝိရိယစွမ်း၊ တန်ခိုးစွမ်းတို့ဖြင့် မျက်စိအကြည်ရုပ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် မတတ်နိုင်ပါချေ။

သို့ရာတွင် လက်ရှိဘဝ၌ စီးပွားဥစ္စာအဖြာဖြာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ပညာတတ်မြောက်ခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊ အနာရောဂါကင်းခြင်း စသော အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပွားလာရခြင်းကား အတိတ်ကံချည်း သက်သက် မဟုတ်ပါချေ။ လယ်ယာထွန်ယက် စိုက်ပျိုးခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်များမွေးမြူခြင်း၊ ကုန်စည်ရောင်းဝယ် ဖောက်ကားခြင်း၊ သိပ္ပံပညာ ဝိဇ္ဇာပညာရပ်များကို သင်ကြားခြင်းစသည့် ပစ္စုပ္ပန်ကံ၏ အထောက်အကူပြုမှုကြောင့်သာ ထိုအကျိုးတရားများ ဖြစ်ပွားလာရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ လက်ရှိဘဝ၌ပျက်စီးဆုတ်ယုတ်မှု အမျိုးမျိုးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းသည်လည်း ပစ္စုပ္ပန်ကံ၏ အကူအညီရသောကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ "ကံ"ဟူသော အရာ၌ အတိတ်ကံတမျိုးဘည်းကိုသာ မယူပဲ အတိတ်ကံ ပစ္စုပ္ပန်ကံ နှစ်မျိုးလုံးကို ယူခြင်းသည်သာ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏ ကမ္မဝါဒဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကမ္မဝါဒီတို့သည် လက်ရှိဘဝ၌ အတိတ်ပစ္စုပ္ပန် နှစ်တန်သောကံကိုအားကိုးယုံကြည်မှုသာမဏ္ဍိမပဋိပဒါလမ်းဖြောင့်လမ်းမှန်သို့ရောက်၍ သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူရှိသော ဗုဒ္ဓဘာသာ လူမျိုးအစစ် ဖြစ်

နိုင်ကြပေမည်။ ထိုသို့မဟုတ်ပဲ ဖြစ်ဖြစ်သမျှ ပြုပြုသမျှမှာ ရှေးဘဝက ကံကြောင့်သာဟု ယူဆခဲ့ပါလျှင် နိဂဏ္ဍတက္ကတွန်းတို့ယူသော ပုဗ္ဗေကတ-ဟေတုဒိဋ္ဌိသို့ ဝင်ရောက်သွားမည်ကို သတိပြုစရာ ကောင်းလှပေသည်။ အတိတ်က ပြုခဲ့သောကံမှာ ကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသည်ဖြစ်စေ အတိတ်ကံအတွက် ဆောင်ရွက်ဖွယ် စိုးစိမျှ မရှိတော့ပြီဖြစ်၍ အတိတ်ကံကို ပဓာနမပြု၊ လျှစ်လျူရှုထား၍ ယခုဘဝ၌ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော ဝီရိယကိုသာ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ ပစ္စုပ္ပန်ကံကောင်းရန်အတွက် ကြိုးစားအားထုတ်သင့်ကြပေသည်။

စေတနာပါ-မပါသာ ပဓာန။ ။လောက၌ တစုံတခုသော ကိုယ်မှု,နှုတ်မှု တို့ကို ပြုလုပ်ပြောဆိုရာတွင် စေတနာ ပါမှု မပါမှုသာ လိုရင်းပဓာနဖြစ်ပေသည်။ ထင်ရှားစေဦးအံ့။ မျက်စိ နှစ်ကွင်း အလင်းမရရှာသော စက္ခုပါလခေါ် ရဟန္တာမထေရ်မြတ်သည် မိုးရွာပြီးစ နံနက်စောစောထ၍ စင်္ကြံကြွတော်မူရာ ပိုးကောင်များစွာကို နင်းမိသဖြင့် ပိုးကောင် အမြောက်အများ သေကြေပျက်စီးကြရ၏၊ သို့သော် ထိုမထေရ်မြတ်အား သေစေလိုသော စေတနာမရှိသဖြင့် ပါဏာတိပါတမဖြစ်ပေ[၁]။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ သက်တော်ထင်ရှား ရှိတော်မူစဉ်အခါက သောတာပန် အရိယာဖြစ်သူ အမျိုးသမီးတဦးသည် မုဆိုးကြီးတယောက်နှင့် သင့်မြတ်ကာ အတူနေထိုင်ကြသည်၊ ထိုအမျိုးသမီးသည် ခင်ပွန်းဖြစ်သူ မုဆိုးကြီး စေခိုင်းသမျှ လေး,မြား,လှံ, ပိုက်ကွန်စသည်တို့ကို ယူဆောင်ပေးရသည်၊ ဇနီးသည် ယူဆောင်ပေးသော လေး, မြား စသည်ဖြင့် တောသတ္တဝါတို့၏ အသက်ကိုသတ်ဖြတ်သည်။ သို့ရာတွင် ဇနီးဖြစ်သူမှာ သတ္တဝါတို့ကို သတ်ဖြတ်ပါစေဟူသောရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လေး,မြားစသည်တို့ကို ယူဆောင်ပေးသည်မဟုတ်၊ သောတာပန် အရိယာဖြစ်၍ သတ္တဝါတို့အား သေစေလိုသော စေတနာလည်းမရှိ၊ ခင်ပွန်းသည်၏ စကားကို

၁။ ဓမ္မပဒ၊ဌ၊၁၊၁၃။

လိုက်နာသောအားဖြင့်သာ ယူဆောင်ပေးရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သေစေလိုသည့် စေဘနာကင်းသော ဇနီးသည်မှာ ပါဏာတိပါတက် မဖြစ်ပေ။ ဥပမာ သက်ဦးအနာမရှိက အဆိပ်ကိုကိုင်သော်လည်း အဆိပ် မသင့်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

ထို့အတူ မုဆိုး၏စေခိုင်းမှုကြောင့် တွန်သံပေးကြရသော တယ်ခါ, တယ်ကြက်စသည်တို့မှာလည်း သေစေလိုသော စေတနာမရှိသောကြောင့် ပါဏာတိပါဘ မဖြစ်ပေ။

မိခင်၏စကားကို နားမထောင်ပဲ ဘောသို့ ထွက်ခွာသွားသော သားငယ်ကို "ကျွမ်းကြီးခတ်၍ သေပါစေ" ဟု ကြိမ်ဆဲသော မိခင်၏စကား သည်လည်းကောင်း၊ အကျိုးလိုလားမှုဖြင့် တပည့် သားသမီးများကို ကြမ်းတမ်းစွာ ငေါက်ငမ်းဆဲဆို ကြိမ်းမောင်းကြသော ဆရာမိဘတို့၏ စကားသည်လည်းကောင်း၊ နှုတ်ထွက်ပင် ကြမ်းတမ်းသော်လည်း စိတ် စေတနာ မပါရှိသောကြောင့် (ဝါ) စိတ် စေဘနာ နှုးညံ့သောကြောင့် ဖရုသဝါစာမဖြစ်ဟု ကျမ်းဂန်များ၌ ပြဆိုထားပေသည်။ သို့ဆုတွင် "ဤသူကို ချမ်းသာစွာအိပ်ပါစေ" ဟု ပြုံးရှင်စွာသတ်မိန့်ချသော တရား သူကြီး၏စကားသည် နှုတ်သက်ပင်နှုးညံ့သိမ်မွေ့စေကာမူ စိတ်စေတနာ ကြမ်းတမ်းသောကြောင့် (ဝါ) သေစေလိုသော စိတ်စေတနာပါရှိသော ကြောင့် ဖရုသဝါစာဖြစ်ပေသည်။

ကြမ်းတမ်းစွာပြောဆိုလေ့ရှိသော ပိလိန္ဒဝစ္ဆ ရဟန္တာအရှင်မြတ်သည် သူတပါးကို သူယုတ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုလေ့ရှိသော ပုဏ္ဏားမျိုး၌ ဘဝ ငါးရာပတ်လုံး အဆက်ဆက် ဖြစ်ခဲ့ဖူးသောကြောင့် တွေ့မြင်သူတိုင်းကို သူယုတ်-သူယုတ် (ဝသလ-ဝသလ) ဟုပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ ထိုအကြောင်း ကို ဘုရားရှင်ထံ လျှောက်ထားကြရာ "အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ မည်သည်

၁။ ဓမ္မပဒ၊ ၂၊ ၁၈။ ၂။ ဇာတ၊ ၃၊ ၅ ၆ ၇ ၆ ၊

၃။ အဘိ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၂၊ ၃ ၊ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၇ ၃-၇ ၄ ၊ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂ ၀ ၄ ၊ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁ ၃ ၆ ၊

သူတပါးကို ထိပါးပုတ်ခတ် ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချလိုသောစိတ် စေတနာတို့ဖြင့် ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသောစကားကို မပြောဆိုကြ၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ယုတ်မာကြမ်းတမ်းသော စေတနာမည်သည် မရှိ၊ ပိလိန္ဒဝစ္ဆမထေရ်သည် ဘဝအဆက်ဆက်က ပါ၊လာခဲ့သော ငါသနာအလျောက် ပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဖရုသဝါစာမဖြစ်''ဟု ဘုရားရှင်မိန့်တော်မူသည်[1]။

အိပ်မက် စေတနာနှင့် မိဘလင်သားတို့စေတနာ အိပ်မက်ထဲတွင် ဘုရားဖူးရသည်၊ တရားနာရသည်၊ သူအသက်သတ်ရသည်၊ သူ့ဥစ္စာခိုးရသည် စသည်ဖြင့် မြင်မက်သောသူ၏ ကုသိုလ်အိပ်မက်စေတနာ၊ အကုသိုလ်အိပ်မက်စေတနာတို့သည် အာရုံထင်လာမှုအားနည်းသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးစွမ်းနိုင်။ တပါးသော ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာတို့၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုကို ရပါမူ ပဝတ္တိကျိုးကိုကား ပေးစွမ်းနိုင်ပေသည်[2]။

မိဘနှစ်ပါးတို့က သားသမီးများအား လုပ်ကျွေးပြုစုသော စေတနာနှင့် ခင်ပွန်းသည် ယောကျ်ားတို့က ဇနီးမယားတို့အား လုပ်ကျွေးပြုစုသော စေတနာဘို့သည် ကုသိုလ်စေတနာများဖြစ်၍ ကောင်းကျိုးပေးနိုင်သည်။ ထိုစေတနာကို မဆိုထားဘိ ထိုသူတို့အချင်းချင်း ချစ်ခင်ကြသော မေတ္တာပါသည့် စေတနာသည်ပင် တဆင့်ထက်တဆင့် ရင့်စေ၍ စကြဝဠာတောမင်းအဖြစ်တိုင်အောင်အကျိုးပေးနိုင်ကြောင်းကိုမာတုဂုဏသုတ်၌-

> ''သင်တို့သည် သားသမီးတို့ကို ချစ်ခင်ကြကုန်၏၊ ခင်ပွန်းသည် လင်ယောကျ်ားတို့အား ကြင်ယာသက်ထား ဇနီးမယားတိုက ချစ်ခင်ကြ၏၊ လင်ယောကျ်ားကိုကလည်း ဇနီးမယားတို့အား ချစ်ခင်ကြ၏၊ မေတ္တာ၏အစွမ်းအားဖြင့် ထိုချစ်ခင်ကြခြင်းသည် စကြဝဠာတောမင်း၏ အဖြစ်ကိုပြုတတ်၏''.

ဟူ၍ ဟောတော်မူသည်။

၁။ အံ၊ဌ၊၁၊၂၁၆။ ဓမ္မပဒ၊ဌ၊၂၊၄၁၉-၄၂၀၊

၂။ အဘိ၊ဌ၊၂ ၃၉၁။ အံ၊ဌ၊၃၊၇၂။ ဝိ၊ဌ၊၂၊၁၀၉။

သားမယားတို့အား ချစ်ခင်ခြင်းသည် တဏှာအားဖြင့် ချင်ခြင်း၊ မေတ္တာအားဖြင့် ချစ်ခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်၊ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် "ငါ့အား ခြေဆုပ်လက်နယ်ပြုခြင်း၊ ယပ်ခပ်ခြင်း၊ ကျေးမွေးခြင်း၊ နာရေးဖျားတာ ပြုစုခြင်း၊ ကောင်းမှုပြုရာ ညီညာခြင်း၊ဥစ္စာကို ထိန်းသိမ်းခြင်း စသော အမှုကိုပြုပေသည်"ဟု ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အောင့်မေ့၍ ချစ်ခြင်းသည် မေတ္တာအားဖြင့် ချစ်ခြင်းမည်၏။ ထိုမေတ္တာသည် မဟာကုသိုလ်ပင်ဖြစ်ရကား မြတ်သောအကျိုးကို ပေး၏ဟု မနောရထပူရဏီ ကျမ်း၌ရေးသားဆုံးဖြတ်ထားပေသည်[1]၊

ကံတူအကျိုးပေးပုံ။ ။ဇာတ်တော်မျှား၌ ကံတူအကျိုးပေးပုံမှာမျှားစွာ ပါရှိပေသည်၊ရှေးရှေးက စိတ်တူကံတူ ပြုခဲ့သော ကံတို့သည် နောင်အခါ၌လည်း အတူအကျိုးပေးတတ်ကြ၏။ ဒါနအတူ ပြုခြင်း၊ သီလအတူဆောက်တည်ခြင်း၊ အတူပြုခွင့်မရသည့် အခါ၌လည်း တယောက်ပြုနေသည်ကို တယောက်က သဘောကျခြင်း၊ အိမ်ရှင်လင်ယောကျ်ားပစ္စည်းရှာ၍ အိမ်သူက ထိုပစ္စည်းဖြင့် ကုသိုလ်ပြုသည်ကို ဝမ်းမြောက်ခြင်း စသော ကုသိုလ်မျှားကို "ကံတူ"ဟု ဆိုလိုပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကံတူပြုရာ၌ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းခြင်းဖြစ်လျှင် တယောက်စကားတနေယာက်နားထောင်ကာ မခဲ့မခွာနေလိုသော သမ္မာဆန္ဒဖြင့် တယောက်နှင့်တယောက် ငဲ့ညှာသောဘဏှာဆန္ဒများလည်း ကုသိုလ်၏ ရှေအဖို့ နောက်အဖို့မှာ မကင်းပဲရှိတတ်၏။ ထိုကုသိုလ်ကံ အကျိုးပေးသောအခါ သမ္မာဆန္ဒ, တဏှာဆန္ဒအလိုကျခဲ့အောင် ထိုသူ နှစ်ယောက်တို့ အတူခေတ္တဆုံရတတ်၊ အတူအကျိုးခံစားရတတ်ခဲပသည်။ ဤအရာမျိုးကို "ကံတူအကျိုးပေး"ဟု ခေါ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ တနေယာက်နှင့်တယောက် ငဲ့ညှာမှုဆန္ဒပြင်းပြလှသော ကုသိုလ်ရှင်တို့သည် သံသရာသဲ၌ ပါရမီဖြည့်ဖက် အဖြစ်ဖြင့် ကျင်လည်ကာ တပျော်တပါး အခလောင်းတော်များဖြစ်ရပုံကိုလည်း ဘုရားရှင်နှင့် ယသော်ဓရာ

---

[1] မနောရထပူရဏီကျမ်း၊၁၅၂။

မီဖုရား၊ ရှင်မဟာကဿပနှင့် မယ်ဘဒ္ဒါ၊ မဟာကပ္ပိနမင်းနှင့်အနော်ဇာတို့ အပြင် မကင်းရာ မကင်းကြောင်းဖြစ်၍ ပါလာကြသောရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ ရှင်မောဂ္ဂလာန်၊ ရှင်အနုရုဒ္ဓ၊ ရှင်ရာဟုလာ၊ ခေမာထေရီ၊ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီ၊မိထွေးတော် ဂေါဘမီ၊ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာတို့၏ ဝဏ္ဏကြောင်းများဖြင့် ကောင်းကောင်းကြီး ယုံကြည်သင့်ကြပေသည်။

အကုသိုလ်ကံအရာမှာလည်း စိတ်တူသဘောတူပြုလျှင် ကံတူအကျိုးပေးပင်ဖြစ်၏။ရှေအခါက ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးတို့သည် လေ့ပျက်၍ လူမရှိသောကျွန်းငယ်တခုသို့ ရောက်သွားသည်။ ထိုကျွန်းခွဲ အစာမရကြသဖြင့် ငှက်ကလေးများကိုသတ်၍ စားကြရ၏၊ ထိုမကောင်းမှုအတွက် ငရဲကျပြီးနောက် ဘုရားလက်ထက်၌ ဥတေနမင်း၏သားဘော် ဗောဓိမင်းသားနှင့် မိဖုရားဖြစ်လာကြသည်။ ရှေကငှက်ကခလေးများကိုသတ်စားမိခဲ့သော ကံကြောင့် သားသမီးမရပဲ ရှိလေသည်။

ငှက်ငယ်ကခလေးများကို သတ်စားစဉ်က မိန်းမက သဘောမတူခဲ့လျှင် မိန်းမအတွက် သားသမီးရထိုက်၏။ ယောကျ်ားက သဘောမကျလျှင်လည်း ယောကျ်ားအတွက် သားသမီးရထိုက်၏။ ထိုဇနီးမောင်နှံ နှစ်ယောက်တို့မှာမူ စိတ်တူကိုယ်တူသတ်ခဲ့သောကြောင့် လုံးဝ သားသမီးမရနိုင်ပဲ ရှိလေသည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် စိတ်တူကိုယ်တူပြုခဲ့သော အကုသိုလ်ကံများ၏ ကံဘူအကျိုးပေးတတ်ပုံကို သတိထား၍ တခယောက်က အကုသိုလ်မှုကိုပြုသည့်အခါ တခဟာက်က သဘောမကျပဲ တားမြစ်ရန် သတိပြုဘင့်ကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် မယဒေဝလက်ဿသစ်၌–

"အကုသိုလ်နှင့် ကုသိုလ်နှစ်ပါး၊ ကံတရားကား၊ မယားပြုရာ၊ စိတ်မပါလျှင်၊ လင်မှာမရ၊ လင်ပြုကလည်း၊ မယားအိမ်သူ၊ စိတ်မတူသော်၊ မုတ်ယူမှုနှစ်စု၊ မရရာဘူး"[၁]–

ဟု ညွှန်ကြားထားခြင်းဖြစ်ပေသည်။

၁။ မယဒေဝလက်ဿသစ်၊ ၂၃၇ အပိုဒ် (၂၈၉)

တယောက်ကုသိုလ်ကံကြောင့် အများစံရပုံ

လောက၌ ဆရာတပည့်တစု၊ မိသားတစု၊ ဆွေမျိုးတစု စသည်ဖြင့်အစုအဖွဲ့များရှိလေရာ တယောက်ယောက်၏ ကုသိုလ်ကံအကျိုးကို အစုအဖွဲ့ပါဝင်သူများလည်း ထိုက်တန်သလောက် ခံစားကြရ၏။ သီဟိုဠ်ကျွန်း ဘာတိကမင်းလက်ထက်၌ နွားသားစားသူများကို ဖမ်းဆီး၍ ဒဏ်တပ်လေရာ ဒဏ်ငွေမဆောင်နိုင်ကြသဖြင့် နန်းတော်တွင်း၌ အမှိုက်သုတ်သင်သူများအဖြစ် စေခိုင်းထားလေသည်။ ထိုသူတို့အထဲတွင် အဆင်းလှသူကလေးတယောက်ကို ရှင်ဘုရင်မြင်၍ ထိုသူကလေးကို နန်းတွင်းတွင် "သာမာဒေဝီ" ဟူသော ဘွဲ့အမည်ဖြင့် နန်းတွင်းသူအဖြစ် ချီးမြှောက်လိုက်၏။ သူကလေး၏ ဆွေမျိုးများကိုလည်း အပြစ်မှ လွတ်စေပြီးလျှင် ချမ်းသာစွာ အသက်မွေးနိုင်လောက်အောင် ချီးမြှောက်မှစလေသည်။ ဤကား တယောက်ကုသိုလ်ကြောင့် ဆွေမျိုးများ၌ အကျိုးရပုံ ဖြစ်သည်။

မြန်မာဘုရင်များ လက်ထက်၌လည်း ပထမကျော် အောင်မြင်ခဲ့လျှင် ထိုပထမကျော် အောင်မြင်သူ၏ မိဘများအပြင် မွေးချင်းပေါက်ဖော်နီးစပ်ရာ ဆွေမျိုး ၁၅-ဦးအထိစျေး၊ ပွဲ၊ ကင်း၊ ကူးတို့စသည့် အခွန်တော်များ၊ သဿမေဓအခွန်တော်များနှင့် မင်းတိုင်း ၁၂- မှုတို့မှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များ ရကြခြင်းသည်လည်း တယောက်ကံကြောင့် အများအကျိုး ခံစားရပုံဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်နန္ဒမင်းသား၏ ကုသိုလ်အကျိုးဆက်ကြောင့် ပဒေသာပင်ပေါက်၍ နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားအားလုံး ချမ်းသာကြရခြင်းသည်လည်း တယောက်ကံကြောင့်အများ ခံစားရပုံဖြစ်ပါသည်။

ဘုန်းကံပါရမီ ကြီးမားသောပုဂ္ဂိုလ်ကောင်း တဦးတယောက်ပေါ်ပေါက် ဖြစ်ထွန်းလာသည်ရှိသော် "တယောက်ကောင်း၊ အပေါင်းချမ်းသာ" ဆိုသကဲ့သို့ လူများစွာတို့ အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ထွန်းကြ၏။ ချမ်းသာသုခရရှိကြပေသည်။ ကုသိုလ်ကံကြီးလျှင် ကြီးသည့်အလျောက် များစွာသောသူတို့ ခိုကိုးကြရ၏။ ဥပမာ–သဌေးကြီးတယောက် ဖြစ်ထွန်းလျှင် ထိုသဌေးကိုမှီ၍ အသက်မွေးကြကုန်သော သူတို့မှာ ချမ်းသာကြီးပွားကြ

ကုန်၏။ မင်းကောင်းတပါး ပေါ်ထွန်းလာသည်ရှိသော် ထိုမင်း၏ တိုင်းနိုင်ငံမှာ ချမ်းသာကြီးပွားကြကုန်၏။ စကြဝတေးမင်းကြီး ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ ကျွန်းငယ်များစွာတို့နှင့်တကွ လေးကျွန်းလုံး၌ နေကြကုန်သောသူတို့မှာ ချမ်းသာကြီးပွားကြကုန်၏။ သုံးလောကထွတ်တင် သဗ္ဗညုဘုရားရှင် ပွင့်ပေါ်တော်မူလာသောအခါ၌မူ ဇာတိ၊ အာဏာ၊ ဝိသယာဟူသော လောကဓာတ် ၃-ပါး၌ နေထိုင်ကြကုန်သော လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအပေါင်းတို့မှာ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးကိုရ၍ ချမ်းသာကြီးပွားကြရပေကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက–

> ရဟန်းတို့–လောက၌ တဦးတယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် ထွန်းလင်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော်၊ လူအပေါင်း၏ အကျိုးစီးပွားဖြစ်ခြင်းငှာ လူအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်းငှာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်[၁]–

ဟု ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အတူ မျက်မှောက်ခေတ်၌လည်း ဆွေမျိုးအုပ်စုတွင် ကံထူးချွန်သူ တစုံတယောက် ထွန်းကား ပေါ်ပေါက်လာပါက ဆွေမျိုးသားချင်းများ မိတ်ဆွေသင်္ဂဟများ အခြံအရံများ အားလုံး ကောင်းကျိုးခံစားရပုံကို လေ့လာ တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

တယောက် အကုသိုလ်ကံကြောင့် အများခံရပုံ[၂]

ကုသိုလ်ကုံကြီးသူတဦးတယောက်၏ ကုသိုလ်ကံသည် အခြားဆွေမျိုး မိတ်သင်္ဂဟတို့၏ ကုသိုလ်ကံအား အကျိုးပေးရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သကဲ့သို့အကုသိုလ်ကံကြီးသူ၏အကုသိုလ်ကံသည်လည်း အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အကုသိုလ်ကံအား အကျိုးပေးရန် အထောက်အကူ ပြုနိုင်ပေသည်။ ထင်ရှားစေဦးအံ့–ကဿပဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ သူကြွယ်တယောက်၏ ကျောင်းဘုန်းကြီးတပါးသည်

၁။ အံ၊၁။၂၁။

၂။ ဇာတကအဋ္ဌကထာ၊ပ၊၂၅၁။ မေပဒအဋ္ဌကထာ ပ၊၂၉၇။

သီလရှိ၏၊ အနေအထိုင်ကောင်း၏၊ သို့သော် ကျောင်းဒကာသူကြွယ် ခဏခေတ္တလာရောက်ပို့ထားသည့် အာဂန္တုရဟန္တာအား ကျောင်းဒကာ ကြည်ညိုသည်ကို သည်းမခံနိုင်ပဲ ကုလမစ္ဆရိယ အကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပွားလျက် ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် သူကြွယ်အိမ်သို့ နံနက်ဆွမ်းစားသွားခါနီးဌ် အာဂန္တုကိုယ်တော်မနိုးအောင် ခေါင်းလောင်းကို လက်သဲဖြင့် ထိုးရှိ ကြွသွားလေသည်။ အိမ်ရောက်၍ သူကြွယ်က အာဂန္တုကိုယ်တော် အကြောင်း မေးသည့်အခါ–

> ဒကာကြီးရဲ့ကိုယ်တော်ဟာ အင်မတန် အအိပ်ကြီးတယ်၊ မနေ့က ဒကာကြီးရဲ့အိမ်မှာ အစားကောင်း အသောက်ကောင်းများ စားသောက်ပြီး နင်းကန် အိပ်နေတယ်၊ ခေါင်းလောင်း ထိုးတာတောင် မနိုးလို့သာခဲ့တယ်–

ဟု ပြောလေသတဲ့။

ကျောင်းဒကာမှာ လိမ္မာပါးနပ်သူဖြစ်၍ သူ့ဘုန်းကြီး၏ စိတ်ထားကို ရိပ်စားမိ၏။ ထို့ကြောင့် ကျောင်းဘုန်းကြီးအား ဆွမ်းကပ်ပြီးနောက် "ဤခဲဖွယ်ဘောဇဉ်များကို အာဂန္တုကိုယ်တော်အား လှူပါ"ဟု သပိတ်ထဲ၌ ထည့်ပေးလိုက်၏။ ကျောင်းဘုန်းကြီးက မကျေနပ်၊ "သည်လို ဆွမ်းကောင်းတွေ စားနေရလျှင် ဒီကိုယ်တော် ငါ့ကျောင်းက ဆဲချတောင် သွားတော့မှာ မဟုတ်ဘူး"ဟု ကျောင်း၌ ဆက်လက် နေထိုင်မည်ကို ဝန်တိုသော အာဝါသမစ္ဆရိယ၊ မိမိထက်သာသည်ကို မနာလိုသော ဣဿာတို့ကြောင့်ကျောင်းဒကာလှူဒါန်းလိုက်သည့် ဆွမ်းများကို လမ်းမှာ သွန်ပစ်လိုက်လေသည်။

အာဂန္တုရဟန္တာ အရှင်မြတ်သည် ကျောင်းဘုန်းကြီး၏ စိတ်ဓာတ်ကို သိတော်မူ၍ စောစောကပင် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် လိုရာအရပ်သို့ ကြွနှင့်ပြီးဖြစ်လေသည်။ ကျောင်းဘုန်းကြီးသည် ကျောင်းသို့ရောက်၍ ရှာဖွေရာ အာဂန္တုကိုယ်တော်ကို မတွေ့သည့်အခါ "ဒီကိုယ်တော်ဟာ

ကေန်ရဟန္တာဖြစ်မှာပဲ၊ ငါ့စိတ်သဘောကို သိတဲ့အတွက် တပါးအရပ်သို့ ကြွသွားတာဖြစ်မယ်၊ ငါဟာ ဝမ်းရေးကြောင့် ရဟန်းတို့နဲ့ မသင့်မလျော်တဲ့အမှုကို ပြုမိလေပြီ''ဟု ကြီးစ္စာသော စိတ်နှလုံး မချမ်းမသာခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုဘုန်းကြီးမှာ မကြာမီစုတေ၍ ငရဲသို့ရောက်ရလေသည်။

ထိုင်ရဲမှ တက်ပြီးနောက် ဘီလူးဘဝ-၅၀၀၊ ခွေးဘဝ ၅၀၁-တို့၌ အစာဝအောင် မစားရသည်သာ မျှားလေ၏။ ထိုကဲ့သို့ ဆင်းဆင်းရဲရဲဖြင့် ကျင်လည်ခဲ့ရာ ကျွန်ုပ်တို့ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ အိမ်ခြေတထောင်ရှိသော တံငါသည်ရွာဝယ် တံငါသည်မ ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေနေရလေသည်။ ထိုသူ ပဋိသန္ဓေနေသည့် နေ့မှစ၍ တံငါရွာကြီးတရွာလုံး ငါးရှာမရရုံသာမက မီး ၃-ကြိမ်လောင်၍ မင်းဒဏ် ၃-ကြိမ်ခံရသည်။ တရွာလုံး ခဏချက်ချင်း ဆိုသလို ဆုတ်ယုတ်လျှော့ပါး ဆင်းရဲသွားကြ၏။

ထိုအခါ စဉ်းစားဉာဏ်ရှိသူ လူကြီးမျှားက ''ငါတို့ရွာထဲမှာ ကံဆိုးသူရှိလိမ့်မယ်၊ ရွာကို တဝက်စီခွဲကြစို့''ဟု တိုင်ပင်ပြီး တဝက်စီခွဲကြသည်။ထိုအခါ ထိုကိုယ်ဝန်ပါသောဘက်၌ ရှေးနည်းတူ ဆင်းရဲပြန်သဖြင့် ထပ်၍ ထပ်၍ ခွဲကြရာ နောက်ဆုံး၌ ထိုကိုယ်ဝန်ရှိသော မိဘတို့တအိမ်သာ့ သီးခြား ဖြစ်နေလေသည်။ ထို့နောက် မိခင်မှာ ဆင်းရဲစွာ ဖွားမြင်ပြီး သူငယ်ကလေး သွားလာနိုင်သည့်အခါ ခွက်ကလေးကို ကလေးလက်၌အပ်၍ မိခင်ခမြာထွက်ပြေးရှာလေတော့သည်။ ကလေးငယ်လည်း ထိုခွက်ကလေးဖြင့် တောင်းရမ်းစားသောက်၍ ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာအသက်မွေးရရှာ၏။ ဤသို့ဖြင့် ၃-နှစ်သားအရွယ် ရောက်လာ၍ ကနေ့တွင် အိမ်တအိမ်၏ တံခါးဝ၊ ထမင်းအိုးဆေးရေ စွန့်သွန်ရာဌာနတွင် ကျီးဒုက်ပမာ ထမင်းလုံး တလုံးစီ ရှာဖွေကောက်ယူစားနေစဉ် သာဝတ္ထိပြည်ထဲ ဆွမ်းခံဝင်လာသည့် တရားစစ်သူကြီး အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်ကြီး မြင်သွားလေသည်။

ဤအခါ ရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်ကြီးသည် အလွန်သနားတော်မူသဖြင့် ကျောင်းတော်သို့ ခေါ်သွားကာ ကိုယ်ဘိုင် ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်များ ကျွေးမွေး၍ ကိုယ်တိုင်ပင် ရေခဲ့ကိုးပေးပြီး ရှင်ပြုပေးလိုက်လေသည်။ ထိုနောက်

အသက်နှစ်ဆယ်ပြည့်၍ ရဟန်းခံပေးရာ လောသကတိသ ရဟန်းဟု အမည်တွင်၏။ ရဟန်းဘဝတွင် ဝိပဿနာတရားကို ပွားများအားထုတ်ရာ ရှေးရဟန်းဘဝတုန်းက သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည့်အတွက် ရဟန္တာ ဖြစ်သွားလေသည်။ ထိုသို့ ရဟန္တာဖြစ်သွားသော်လည်း ဘုန်းကံနည်းပါး လာဘ်လာဘ ရှားပါးလှပေသည်။ အသဒိသ အလှူကြီးပေးလှူသော်လည်း ထိုရဟန်းမှာ ဆွမ်းဝအောင် မဘုဉ်းပေးရရှာပေ။ အသက်ရှင်ရုံမျှသာ စားသောက်ရ၏။ ထိုရဟန်း၏ သပိတ်ထဲသို့ ယာဂုတဇန်းမျှ ထည့်လိုက်ရုံဖြင့် သပိတ်ပြည့်သွားပြီဟု အလှူရှင်တို့စိတ်ဘွင် ထင်သွား၏။ တခါတရံ ထိုရဟန်း၏သပိတ်ထဲသို့ ယာဂုခဲဖွယ်စသည်တို့ကို လှူဒါန်းမည်ပြုသည့်အခါ အလှူရှင်တို့၏ ခွက်ထဲ၌ ယာဂုစသည်တို့ ပျောက်နေတတ်ပေသည်။

ထိုရဟန်း ပရိနိဗ္ဗာန်စံမည့်နေ့၌မူ ဆရာရင်းဖြစ်သူ အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်ကြီးက "ဒီနေ့ ငါ့တပည့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော့မယ်၊ ငါသည် ငါ့တပည့် အား အစားအစာအောင် လှူဒါန်းကျွေးမွေးသင့်ပေသည်" ဟု ကြံစည်ပြီး မိမိနှင့်အတူ ဆွမ်းခံခေါ်သွားလေသတဲ့၊ ထိုအခါ ထိုရဟန်းအတွက် ကြောင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်ကြီးပင် ကန်တော့ဆွမ်းမျှကိုပင် မရတော့ချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုရဟန်းကိုပြန်လွှတ်လိုက်ပြီး ရှင်သာရိပုတ္တရာ တပါးတည်းဆွမ်းခံကြွမှ ဆွမ်းရလေတော့သည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာလည်း အိမ်တအိမ်တွင် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးလျှင် အိမ်ကလူများကို ထိုရဟန်းထံသို့ဆွမ်းပို့လွှတ်လိုက်ရာ လွှတ်လိုက်သူများမှာ သတိမေ့ပြီး လမ်းတွင်ချ၍စားပစ်လိုက်ကြလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို အရှင်သာရိပုတ္တရာကျောင်းပြန်ရောက်မှသိရလျှင် ကောသလမင်းထံသွား၍ စတုမဓူအလှူခံကာ ထိုရဟန်းအား ကျွေးရလေသည်။ ထိုသို့ကျွေးရာ၌ လည်း သပိတ်ကိုလွှတ်ပေးလိုက်လျှင် သပိတ်ပါကွယ်မည်စိုးသောကြောင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်တိုင် သပိတ်ကိုကိုင်၍ ကျွေးတော်မူမှ ထိုစတုမဓူကို အဝဘုဉ်းပေး၍ပရိနိဗ္ဗာန်စံရလေသည်။

အာနန္ဒာသဌေး

ထို့အတူ တယောက်ကံကြောင့်အများခံရသည့် ဝတ္ထုတခုရှိသေးသည်။ ထိုဝတ္ထုမှာ– ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ဗာလဝဂ်၌လာသော အာနန္ဒာသဌေးကြီး ဝတ္ထုဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်က သာဝတ္ထိပြည်၌ အာနန္ဒာခေါ်သော သဌေးတဦးရှိ၏။ ကုဋ္ဌေရှစ်ဆယ် ကြွယ်ဝချမ်းသာ၏။ သို့သော် မပေးကမ်း မလှူဒါန်းလို၊ အလွန်နှမြောဝန်တိုသော သဘောရှိ၏။ လဝက်တိုင်းလဝက်တိုင်း ဆွေမျိုးများကို စည်းဝေးစေပြီး ပစ္စည်းဥစ္စာများကို မသုံးဖြုန်းကြရန် ဆုံးမ၏။ သားဖြစ်သူ မူလသိရီကိုမူ "ချစ်သား- ကုဋ္ဌေလေးဆယ်လောက်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကို များတယ်လို့ မယူဆနဲ့၊ ရှိရင်းပစ္စည်းဟောင်းများကို မလျော့သွားအောင် မပေးမကမ်းပဲ စုဆောင်းထားပြီး ပစ္စည်းသစ်များကိုသာ တိုးပွားအောင် ကြံဆောင်အားထုတ်ရမယ်" စသည်ဖြင့် တနေ့သုံးကြိမ် ဆုံးမလေ့ရှိသတဲ့။

ထိုအာနန္ဒာသဌေးကြီး သေဆုံးသွားသည့်အခါ မြေ၌မြှုပ်ထားသည့် ရွှေအိုးကြီးဝါးလုံးကို သားဖြစ်သူ မူလသိရီအား မပြောကြားမိခဲ့ချေ။ ထိုအာနန္ဒာသဌေးကြီးသည် သာဝတ္ထိပြည် တံခါးအနီးရှိ ဒွန်းစဏ္ဍားရွာတရွာက ဒွန်းစဏ္ဍားမ၏ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေနေလေသည်။ ထိုကလေး ပဋိသန္ဓေနေချိန်မှစ၍ ထိုဒွန်းစဏ္ဍား ရွာသားအားလုံး အလုပ်အကိုင် အဆင်မပြေကြတော့ချေ။ လုပ်သလောက် အခကြေးငွေများကို မရရှာကြ။ ထမင်းဟင်းကိုလည်း စားလောက်ရုံမျှသာရကြ၏။ ထို့ကြောင့် သူတို့အထဲ၌ "ကံဆိုးသူ" ရှိမည်ဟု တိုင်ပင်ကြပြီး ရွာကိုအထပ်ထပ် စိပ်ပိုင်းကြရာ နောက်ဆုံး ထိုအာနန္ဒာသဌေးဘဝက လာသူ၏ အမိ အဖတို့သာ ကြွင်းကျန်လေတော့သည်။ ဤသို့ ထိုသူငယ်၏ကံကြောင့် ဒွန်းစဏ္ဍားတရွာလုံး မကောင်းကျိုးခံရလေသည်။

ဤဝတ္ထုများတွင် ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်ကပြုခဲ့သော မကောင်းမှုကံကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သာမက ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ နေထိုင်ရာ တရွာလုံး မကောင်းကျိုး ခံစားရပုံ၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်ကြီးပင် ထို

ရဟန်းနှင့်ကွဲ၍ ဆွမ်းခံဝင်ရာ ဆွမ်းမရပုံတို့မှာ တယောက်၏ မကောင်းမှု ကံက အခြားသက်ဆိုင်သူများကိုလည်း ကံအရှိန်ခတ်တတ်ကြောင်း ညွှန်ပြသည့် သက်သေသာဓကတို့ပေတည်း။

ဒဏ်ခံရတတ်ပုံ။ ။အချို့ ကုသိုလ်ကံများသည် ကံပြုသူက အစောင့်အရှောက် အနေအဆိုင်ကောင်းလှ၍ ထိုသူကို တိုက်ခိုက်ထိခိုက်အောင် မတတ်နိုင်လျှင် ထိုသူနှင့် ဆက်နွယ်သော မိဘ၊ ဆရာ၊ သား၊ သမီး၊ကျေးကျွန်နှင့် တပည့်၊ ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမများကို ထိခိုက်စေတတ်၏။ ထိုကဲ့သို့တစုံတယောက်ကိုထိခိုက်သွားလျှင် "ဒဏ်ခံသွားရှာသည်" ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြ၏။ ထိုသို့ သက်ဆိုင်သူက ဒဏ်ခံသွားသော အခါ အကုသိုလ်ကံရှင်မှာလည်း စိတ်ဒုက္ခရောက်ရသောကြောင့် တနည်းအားဖြင့် ကံပြုသူကိုလည်း ညှဉ်းဆဲပြီးပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် မဃဒေဝလင်္ကာသစ်၌—

"အခံပုည၊ ရှိကြသူမှာ၊ ဇာတာမူလ၊ ဇနမ[1]၌၊ ပါပရှာ၊
စီးနင်းကျလည်း၊ ကိုယ်မှတပါ။ ခြေရံများနှင့်၊ ကျွဲ နွားမျှသာ၊
ပျက်စီးရာ၏၊ ကိုယ်မှာချမ်းမြေ့၊ ဘေးမတွေ့ဘူး[2]—

ဟု မာန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး မိန့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

ကုသိုလ်ကံ များသူနှင့် နည်းသူ။ ။လောကတွင် လှူဒါန်းမှု၊ သီလ ဆောက်တည်မှု၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာ စီးပြန်းအားထုတ်မှု ဟူသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုဌ-ပျော်မွေ့သူ လူသူတော်ကောင်းများရှိသကဲ့သို့ အမြဲလို ခိုးဆိုးတိုက်ခိုက်လုယက်သတ်ဖြတ် စားသောက်နေသူ လူယုတ်မာများလည်း ရှိကြ၏။ ထိုသူနှစ်မျိုးသည် သာမန်အကုသိုလ်ကံတခုကို ကိုယ်စီကိုယ်စီ ပြုမိကြသည့် အခါ သူတော်ကောင်း၌ ထိုအကုသိုလ်ကံမှာ အကျိုးပေးခွင့် မရတတ်ပေ။ များစွာသောကောင်းမှုကံတို့က ထိုကံကို ဖုံးလွှမ်းလိုက်ကြ၏။ ယုတ်မာသူ

၁။ ဇနမ=ဖြစ်ပုံ။ ၂။ မဃဒေဝလင်္ကာသစ်၊ ၃၀၃။

ဌ်မူ ထိုအကုသိုလ်ကံကို ကာကွယ်ဖို့ရန် အားကိုးလောက်သည့် ကုသိုလ်ကံ မရှိရကား ထိုအနည်းငယ်မျှသော အကုသိုလ်ကံသည်ပင် လွတ်လွတ်လပ်လပ် အကျိုးပေးနိုင်တော့၏။ အဘန်းယ်သင်ရှားစေဦးအုံ့ တည့်တွင် သင्ခြေးသားနှင့် ဘိန်းစားတို့သည် အိမ်တအိမ်မှ ကြက်ကို တကောင်စီ ခိုးယူကြ၏။ ကြက်ရှင်ကသိ၍ လိုက်ရှာသည့်အခါ ကြက်တကောင်ကို သင्ခြေးသားထံ၌ တွေ့ရ၏။သို့ရာတွင် သင्ခြေးသားကို သူခိုးဟု မစွပ်စွဲဝံ့သည့်ပြင် ချော့ချော့ မော့မော့နှင့် ကြက်ကို ပြန်တောင်းယူရ၏။ ဘိန်းစားကိုမူ ရဲ၌ဗာနာတိုင်၍ ထောင်ချလိုက်သည်နှင့် တူပေသည်။

တနည်းအားဖြင့် ဆားတပိသာကို ဧရာဝတီမြစ်ထဲ၌ချသော် ရေ၏ အရသာမပျက်သကဲ့သို့ ကုသိုလ်ကံမျှားစွာရှိသူ၌ အကုသိုလ်ကလေးအတွက် မကောင်းကျိုးအရသာ မပေါ်ထွက်နိုင်ချေ။ ထိုဆားတပိသာကို ရေအင်အား နည်းသည့်သောက်ရေအိုးတလုံးထဲ၌ထည့်လိုက်လျှင်သောက်ရေမျှား အားလုံး ပျက်သွားသကဲ့သို့ ကုသိုလ်ကံအကာအကွယ် အနည်းငယ်မျှရှိသူ၌ အထိုက်အလျောက် အကုသိုလ်ဖြစ်လျှင် ထိုရှိရင်း ကုသိုလ်ကလေးမျှား၏ သတ္တိပင် ပျက်ပြားတတ်လေသည်။

ဤသို့လျှင် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့သည် "ရေမျှား ရေနိုင်၊ မီးမျှားမီးနိုင်"ဆိုသကဲ့သို့ မျှားရာကနိုင်သော သဘောရှိရကား မျှားစွာသောကုသိုလ်မျှားကို အနည်းငယ်သော်အကုသိုလ်က မနှောင့်ယှက်နိုင်ပါသော်လည်း အနည်းငယ်သောကုသိုလ်ကို အနည်းငယ်သောအကုသိုလ်ကပင် အနှောင့်အယှက်ပေးနိုင်သောကြောင့် လူတိုင်းလူတိုင်း ကုသိုလ်ခံတပ်ကြီးမျှားကို ခိုင်ခန့်စွာ ဆောက်တည် ထားသင့်ကြပေသည်။

ကုသိုလ်ကအကုသိုလ်ထက်အားကြီ ပုံ။ ။ကာမကုသိုလ် တရား တို့သည် မိမိနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်အကုသိုလ် တရားတို့ကို မိမိဖြစ်ဆဲ တည်ဆဲခဏ၌ အခိုက် အတန့် အားဖြင့် ပယ် ခြင်း (တဒင်္ဂပဟာနသတ္တိ)။ မဟာဂျုတ်ကုသိုလ်တို့သည် ကာမစ္ဆန္ဒစသော နီဝရဏာ

အကုသိုလ်တို့ကို ကာလအတန်ကြာအောင် ပယ်ခွာဘားခြင်း (ဝိက္ခမ္ဘန-ပဟာနသတ္တိ)။ မင်ကုသိုလ်များသည် ဆိုင်ရာအကုသိုလ်ဟာနားတို့ကို နောက်ထပ်တဖန် ပြန်၍မဖြစ်နိုင်အောင်အပြီးတိုင် အကြင်းမဲ့ပယ်ရှားဖျက်ဆီးခြင်း (သမုစ္ဆေဒပဟာနသတ္တိ)ဟူသော အစုမ်းသတ္တိသုံးမျိုးဖြင့် အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်သည် အကုသိုလ်ထက် အားကြီးကြောင်း ထင်ရှားသိသာ၏[1]။

ကုသိုလ်သည် အဖန်တလဲလဲပွါးများအပ်၊ ထုံအပ်သော အာသေဝန-သတ္တိရသောကြောင့် အားကြီး၍ အကုသိုလ်မှာမူ ပွားများအပ်၊ ထုံအပ်သော အာသေဝနသတ္တိမရှိသောကြောင့် အားနည်းသည်[2]။

ကုသိုလ်တို့၌ သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာธိ၊ ပညာ၊ ဟိရိ၊ သြတ္တပ္ပဟူသော အား (၇) ပါး ပါဝင်ခြင်းကြောင့် အားကြီးသည်။ အကုသိုလ်၌ကား အတက်ပါအားများမရှိ၊ အဟိရိကအနောတ္တပ္ပအား ၂-ပါးသာရှိ၍ ထိုအားများ သည်လည်း အနှံ့ကျင်ဟက်နှင့် တွေ့သည့်အခါ မတုန်မလှုပ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော အားများဟုတ်ကြ။ ဣတူဖြစ်ဘက်တရားတို့ကို ခိုင်ခံ့ရုံသာ စုမ်းနိုင်သောတရားများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်သည် ကုသိုလ်ထက် အားနည်းသည်ဟု မှတ်ယူနိုင်သည်[3]။

-မိလိန္ဒပဉှာ ပါဠိတော်၌လည်း မိလိန္ဒမင်းကြီးက – အကုသိုလ်သည် ချက်ချင်း လက်ငင်း ဒိဋ္ဌမမွေအကျိုးပေးများခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ အကျိုးပေးမြန်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်ထက်အားကြီးသည် မဟုတ်လောဟု သာဓကဥပမာစုံလင်စွာဖြင့် လျှောက်ထားရာ အရှင်နာဂ-သေနမထေရ်က ကုသိုလ်ကသာ 'အကုသိုလ်ထက် အားကြီးကြောင်းကို အထောက်အထား ယူတို့သာဓကဥပမာတို့ဖြင့် ဖြေကြားတော်မူရာ မိလိန္ဒ

၁။ အလက်ဘဏ္ဍာသစ်ဟောင်း။ ၅၁။

၂။ အဘိဓမ္မာ။ ၁ဖွဲ့-၈၂-၅၂။ ဝိဘာဝနီဋီကာ၂၂၃။

၃။ မူလဋီကာ၁။ ၂၉။ အဘိမ္မောဝေတာ်ရဏဋီကာသစ်၁။ ၁၇ဖွဲ့။

မင်းကြီးသည် သာဓုခေါ်၍ ကုသိုလ်၏ အားကြီးသည့်အဖြစ်ကို ဝန်ခံရ လေသည်။အကျယ်ကို သိလိုပါမူ မိလိန္ဒပဉ္ဍာပါဠိတော် ၂၀၁နှင့် မြန်မာပြန် (၃၀၀)တို့၌ကြည့်နိုင်ပါသည်။

ကံအကျိုးပေးဆန်းကြယ်ပုံ။ ။အလုံးစုံသော သတ္တဝါကို့သည် အစမထင် သော အနုမတဂ္ဂသံသရာပြင်၌ ကျင်လည် ကြရာတွင် အောက်ဆုံးဖြစ်သော အဝီစိငရဲကြီးမှသည် အသက်ဆုံး ဘဝဂ် ခေါ်သည့် နေဝသညာ နာဝသညာယဘနဘုံအဂိ ဘုံပေါင်း သုံးဆယ့်တ ဘုံအတွင်း၌ ကျင်လည်ကြရကုန်၏။ထိုဘုံမျိုးကား သတ္တဝါမျိုးဟည်းခိုရန် စရပ်ကြီးမျိုးသဖွယ် ဖြစ်ကြကုန်၏။ သတ္တဝါတို့သည် ကံအားလျော်စွာ ကျင်လည်ကြရသည်ရှိသော် နတ်အဖြစ်သို့လည်း ရောက်ကြ၏။ ဗြဟ္မာ အဖြစ်သို့လည်း ရောက်ကြ၏။ ပဟာဗြဟ္မာအဖြစ်သို့လည်း ရောက် ကြ၏။ ထိုမှအဆက်၌ ဒုတိယစျာန် ဗြဟ္မာ၊ တတိယစျာန် ဗြဟ္မာ၊ ဝေဟပ္ဖလဗြဟ္မာ၊ အသညသတ်ဗြဟ္မာ အဖြစ်သို့လည်း ရောက်ကုန်၏။ ထိုမှဒုဃထက် အရူပဗြဟ္မာအဖြစ်သို့လည်း ရောက်ကြ၏။ ထိုသို့ အထက် အထက်ဘုံတို့၌ ဖြစ်ကုန်သော်လည်း စိတ်မချရသေးပဲ တဖန်အပါယ်ငရဲသို့ ကျရောက်ရပြန်ကုန်၏။

ထိုသို့ ကမ္မဝိပါကတန်ခိုးဖြင့် မြေလျှိုးမိုးပျံ့ ကျင်လည်ကြရပုံသည် **အလွန်ဆန်းကြယ်လှသောကြောင့် ထိုက်၏အစွမ်းကို သာမန်လူသားတို့** ကြံစည်ခြင်းငှာ ထိုက်သောအရာမဟုတ်ချေ။ ယနေ့ပင်လျှင် တန်ခိုး အာနုဘော်ကြီးသော နတ်မင်းကြီး၊ ဗြဟ္မာမင်းကြီးဖြစ်၍ ခမ်းနားစွာ ခံစားစံစားနေရ၏။ နက်ဖြန်သဘက်တွင် ခဲ့ဝက် ကြက်ဌက်တိရစ္ဆာန် ဖြစ်နိုင်၏ဟု ဆိုဘိုက်၏။ ဤသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ ကံအကျိုးပေးအစွမ်းက မကြံစည်နိုင်လောက်အောင် ဆန်းကြယ်၍နေသောကြောင့် ထိုသို့ကျင် လည်မှု ဆန်းကြယ်ပုံကို လူသာမန်တို့ မကြံစည်နိုင်ကုန်။ အပါယ်ဘုံတွင် အကျုံးဝင်သော ပြိတ္တာဘုံ၊ တိရစ္ဆာန်ဘုံတို့၌ သတ္တဝါအမျိုးမျိုးတို့

အထူးထူးအသွေသွေ ဖြစ်နေကြပုံကို ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လျှင် သာရှိပင်ကံအကျိုးပေးဆန်းကြယ်၍ ကြံနိုင်ဖွယ်ရာအကြောင်းမရှိသော အချက်တို့ထင်ရှားကုန်၏။

ထို့ပြင် လူတိရစ္ဆာန်တို့ ကိုယ်ခန္ဓာတွင် ရှေးကံကြောင့်ဖြစ်ပွားနေကြသော ကမ္မဇရုပ်များ ရှိကြ၏။ ထိုကမ္မဇရုပ်တို့သည် ကြံစည်၍မရနိုင်လောက်အောင် ဆန်းကြယ်သော ရုပ်များဖြစ်ကြ၏။ ကမ္မဇရုပ်တို့အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းသွားသည့် ခန္ဓာကိုယ်ကြီးကို တဖန်ပြန်၍ ရှင်အောင်ကြိုးစားသူသည် ရူးသွပ်ခြင်း ဟူသော ဆုလာဘ်ကိုသာ ရရှိမည်။ အကြောင်းမှာ ထိုရုပ်တရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်၌ဖြစ်သော လူတို့၏အစွမ်းနှင့် မည်သို့မျှ မသက်ဆိုင်ပဲ ရှေးအတိတ်ကံ၏ အရာသာဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ထိုမှတပါးလည်း ကံ၏အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ တည်ထောင်ဖြစ်ပွား၍ နေပုံသည်လည်း လွန်စွာ ဆန်းကြယ်၏။ လူသတ္တဝါချင်း အတူတူဖြစ်လျက် အချို့မှာ အသက်ရှည်၍ အချို့မှာ အသက်တိုကြ၏။ အချို့မှာ အနာရောဂါများ၍ အချို့မှာ အနာရောဂါနည်းကြ၏။ အချို့မှာ ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါ လှပတင့်တယ်ကြ၍ အချို့မှာ အရုပ်ဆိုး အကြည့်တန်ကြ၏။ အချို့မှာ တန်ခိုးအာဏာကြီးမားကြ၍ အချို့မှာ တန်ခိုးအာဏာ သြဇာအရှိန်အဝါ နည်းပါးကြ၏။ အချို့မှာ ပစ္စည်းဥစ္စာရွှေငွေရတနာများ ကြွယ်ဝချမ်းသာကြ၍ အချို့မှာ ထမင်းနပ်မှန်အောင် မစားရသည်အထိ ဆင်းရဲကြ၏ အချို့မှာ အဆင့်အတန်းမြင့်သော အမျိုး၌ဖြစ်၍ အချို့မှာ အဆင့်အတန်းနိမ့်သော အမျိုး၌ဖြစ်ကြ၏။ အချို့မှာ ပညာရှိ၍ အချို့မှာ ပညာမဲ့ကြသည်။ ဤသို့မတူကွဲပြားခြားနားကြပုံ၊ ပုံပန်းသဏ္ဌာန်နှင့်တကွ တည်ရာဌာနအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်နေပုံတို့သည် သာမန်လူသားတို့ ကြံစည်ဆင်ခြင်၍ ရနိုင်သော အရာမဟုတ်ပေ။ ဘုရားရှင်တို့၏ ဉာဏ်တော်အရာသာ ဖြစ်သည်။

သူတို့သုံးဦး။ ။ကံအကျိုးပေး ဆန်းကြယ်ပုံကို ပြဆိုဦးအံ့–ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား သက်တော်ထင်ရှားရှိတော်မူစဉ်က သာဝတ္ထိမြို့တော်၏ တံခါးအနီးတွင် ဒုါရမည်သော ရွာတရွာရှိ၏။ ထိုရွာကို မီးလောင်သည့်အခါ မီးလောင်ပြီး လေအဟုန်ဖြင့် ကောင်းကင်သို့ လွင့်တက်သွားသော မြက်ကရွတ်ခွေကခုသည် ကောင်းကင်တွင် ပျံလာသော ကျီးတကောင်၏ လည်ပင်းတွင် ဝင်စွပ်မိလေသည်။ ထိုကျီးမှာ ကျယ်လောင်စွာ အော်မြည်ကာ မြေသို့ကျ၍ သေရရှာသည်။

မဟာသမုဒ္ဒရာ၌လည်း သင်္ဘောကြီးတစင်းသည် ရွက်တိုက်စက်ခုတ်၍ သွားနေဆဲမှာပင် ရုတ်တရက် ရပ်သွား၏၊ ရွက်လည်းရ စက်လည်း ကောင်းလျက် သင်္ဘောကြီးရပ်တန့်သွားသည့် အချက်ကို လေ့လာရှာဖွေကြရာမည်သည့်ချက်ယွင်းချက်ကိုမှ မတွေ့ကြသဖြင့် "သင်္ဘောမှာ ကံဆိုးသူပါနေပြီ" ဟု ယူဆပြီး မဲချကြသည်။ စာရေးတံမဲသည် သင်္ဘောသူကြီးကတော်၏ လက်၌သာ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကျလေသည်။ ထိုအခါသင်္ဘောသူကြီးသည် မိမိမိန်းမအတွက် လူအများကို မပျက်စီးကောင်းပေဟုဆိုပြီး ထိုလှေသူကြီးကတော်၏ လည်တွင် သဲအိုးကိုချည်၍ သမုဒ္ဒရာထဲသို့ ပစ်ချလိုက်စေသည်။ ထိုအခါမှသာ သင်္ဘောကြီးသည် ရှေးနည်းအတိုင်း ဆက်လက်ပြေးသွားနိုင်လေ တော့သည်။

ရဟန်းတော်တပါးသည်လည်း တောင်ခြေရင်းရှိ လိုဏ်တခု၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်စဉ် အထက်မှ တောင်ထွတ်ကြီးတခု ပြိုကျ၍ လိုဏ်ပေါက်ဝပိတ်သွားလေသည်၊ ခုနင်ရက်ကြာမှ ကျောက်ထွတ်ကြီး အလိုလိုလိမ့်သွား၍ ပွင့်လေသည်။

ထိုဆန်းကြယ်သောအဖြစ်အပျက်ကြီးသုံးခုတို့အကြောင်းကို ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ ရှင်တော်မြတ်ဘုရား တရားဟောကြားတော်မူနေစဉ် လျှောက်ထားကြသည်။ ထိုအခါမှ ရှင်တော်ဘုရားသည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးတို့၏ အတိတ်အကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း ဟောကြားတော်မူသည်။ ထို

သုံးဦးတို့တွင် ကျိုးသတ္တဝါသည် ရှေးလူဖြစ်စဉ်ဘဝ၌ နွားကြမ်းတကောင်ကို ဆုံးမ၍မရသောကြောင့် နွားဇာလည်တွင် ကောက်ရိုးစည်းကို ဖွဲ့ချည်လျက် မီးတိုက်ပြီးလွှတ်လိုက်၏။ နွားကြမ်းကြီးမှာ ထိုမီးလောင်မှုကြောင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားရလေသည်။ ထိုကံဟောင်းကြောင့် ယခု ကျိုးဖြစ်ခေတဘဝတွင် ကောင်းကင်ပျံသွားစဉ်မှာပင် လည်တွင်မီးကွင်းစွပ်၍ သေဆုံးရခြင်းဖြစ်သည်။

လှေသူကြီး ကတော်မှာလည်း ရှေးဘဝက မိန်းမတယောက်ပင်ဖြစ်၏။ ခွေးတကောင်သည် မိမိတောသဲသို့ ဝင်သည့်အခါ၌ဖြစ်စေ၊ ပြန်လာသည့်အခါ၌ ဖြစ်စေ မိမိနောက်သို့ တကောက်ကောက်လိုက်လျက်နေသည်၊ ဘွားမြင်သူမျိုးက "ဒို့ခွေးမုဆိုး လိုက်လာပြီဟေ့"ဟု ပျက်ရယ်ပြုကြ၏။ မိမိခွေးကိုလည်းမလိုက်အောင် မည်သို့မျှမလုပ်နိုင်ချေ၊ ထို့ကြောင့် ခွေး၏လည်တွင် သဲအိုးကိုဆွဲကာ ရေယဲ၌နှစ်သတ်ဖူးခဲ့သည်၊ ထိုကံဟောင်းကြောင့် ဒုက္ခာ သစ်ခေါ်ဘုကြီးကဟော် ဖြစ်လာချိန်ကျင် ယခုကဲ့သို့ သမုဒ္ဒရာထဲတွင် သဲအိုးဆွဲ၍ ပစ်ချခံရဝလေသည်။

လိုဏ်ပိတ်ခံရသော ရဟန်းမှာလည်း ရှေးဘဝက နွားမကျောင်းသားဖြစ်ခဲ့ရာ ဖွတ်တကောင် တွင်းထဲဝင်သည်ကို မြင်၍ သစ်ရွက်တို့ဖြင့် တွင်းကို ပိတ်ဆို့သွားခဲ့သည်၊ ခုနှစ်ရက်ကြာမှ တိုနေရာသို့ရောက်၍ တွင်းကိုဖွင့်ကြည့်ရာ အသားတက်၍ အားပြတ်ပြီးထွက်လာသည့် ဖွတ်ကို မြင်ရ၍ သနားသဖြင့် ချမ်းသာစွာလွှတ်လိုက်သည်၊ ထိုကံဟောင်းကြောင့် လိုဏ်ပိတ်ခုနှစ်ရက်ခံရခြင်း ဖြစ်လေသည်ဟု အတိတ် ဇာတ်ကြောင်းပြန်ကာ အောက်ပါတရားကို ဟောကြားတော်မူပါသည်။

"မကောင်းမှုကို ပြုခဲ့သောသတ္တဝါသည် ကောင်းကင်၌ပင် တည်နေသည်ဖြစ်စေ၊ သမုဒ္ဒရာအလယ်၌ပင် တည်နေသည်ဖြစ်စေ၊ တောင်ခေါင်းကွင်း၌ပင် ဝင်အောင်းနေသည်ဖြစ်စေ၊ ထိုပြုခဲ့သည့်မကောင်းမှု

ကံ၏အကျိုးမှ မလွတ်မြောက်နိုင်ချေ။ ဤ သြကာသလောကတွင် မဇကောင်းမှုကံ၏ အကျိုးပေးမှုမှ လွတ်မြောက်နိုင်သည့် အရပ်ဆိုသည်မှာ လုံးဝမရှိပါချေ။[1]

သေက်မရောက် သက်မပျောက်သူနှစ်ဦး။ ။ကံအကျိုးပေး ဆန်းကြယ်ပုံကိုမျက်မှောက်ခေတ်အဖြစ် အပျက်မျှားဖြင့် ဆက်လက်တင်ပြပါဦးမည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်နှစ်လောက်က မြန်မာနိုင်ငံအထက်ပိုင်းမှိုကြီးတမ်းတွင် အသက်(၁၈)နှစ်ရွယ်အမျိုးသမီး ငယ်ဘဝီးမှာ ကိစ္စတခုဖြင့် ကားလမ်းမကြီးဘေးမှ လမ်းလျှောက် လာပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် လော်လီကားကြီးတစင်းမှာထိုကလေးမနောက်မှ သူသွားသည့်ဘက်သို့ပင် ဦးတည်မောင်းနှင်လာရာ ထိုကလေးမလေးနှင့် ပေ(၄၀)ကွာခန့်အကွာတွင်စပီးကားရပ် ချွတ်ယွင်းသွားပြီးထိုကလေးမ လေးရှိရာဘက်သို့ ထိုးသွားနေသည်။ ထိုသို့ ကားကြီးမိမိဘက်သို့လာနေ သည်ကိုမူ ကလေးမလေးမှာ နောက်ပြန်ဖြစ်နေ၍ မသိရှာချေ။ သို့သော် အနီးမှ အမျိုးသားကြီးတဦးက တွေ့ရသဖြင့် အလျင်အမြန်ပြေးသွားပြီး ထိုကလေးမကလေးကို ဘေးသို့ဘွန်းလိုက်ရာ ထိုကလေးမလေးလွတ်သွား ပြီး အမျိုးသားကြီးမှာ ထိုကားကြီးတိုက်၍ ဖွယ်လွန်သွားရရှာလေသည်။

ထို့အတူ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်က မွန်ပြည်နယ်၊အင်ပါင်မြို့အနီး ဇင်းကျိုက် ရွာကလေးတွင် ကလေးမိခင်တဦးသည် ကားလာနေစဉ် **လမ်းဖြတ်ကူး သည့် သားငယ်အား** ကားတိုက်မိမည်စိုးသောကြောင့် နောက်မှလိုက်၍ ဖမ်းရာ **သားငယ်ကလေး** လွတ်သွားပြီး မိခင်မှာ ကားတိုက်သေဆုံးရ ရှာသည်။

အမိနိုင်ငံပြန်လိုသည့်သင်္ဘောသား။ ။ထို့ပြင် မကြာမီကမြန်မာသူငယ် ချင်းနှစ်ယောက်တို့သည် နိုင်ငံခြား သင်္ဘောကုမ္ပဏီတခုစီတွင် သင်္ဘောသားများအဖြစ် ဝင်ရောက် အမှုထမ်း

---

[1] အဘိ၊ ဌ၊ ၁၂၁၁။ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁၂၂။

နေကြပါသည်။ ထိုနှစ်ယောက်အနက် တယောက်မှာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မိဘများထံသို့ ကားတစီးတင်ပို့သိုက်ရာ မိဘများထံသို့ ကားရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် သူငယ်ချင်း နှစ်ယောက်တို့အမှုထမ်းကြသည့် သင်္ဘောနှစ်စင်းမှာ စက်ပူနိုင်ငံတွင် ဆုံမိကြပါသည်။ မိဘများ ထံသို့ ကားပို့ထားသည့် သင်္ဘောသား အမှုထမ်းသည့် သင်္ဘောမှာ အခြားတနိုင်ငံသို့ ဆက်လက်ထွက်ခွာရမည်ဖြစ်၍ သူငယ်ချင်း၏သင်္ဘောမှာ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ထွက်ခွါရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်မိဘများထံ ကားပို့ထားသည့်သင်္ဘောသားကလေးမှာ ကားနှင့်ပတ်သက်သည့် စီမံစရာ ကိစ္စများကို မိဘများထံ ပြန်စီမံလိုသဖြင့် မိမိသူငယ်ချင်းကို တောင်းပန်ကာ သင်္ဘောအရာရှိများ၏ သဘောတူညီချက်ကို ရယူ၍နေရာချင်းလဲသိုက်ကြပါသည်။

သို့ဖြင့် မိဘများထံ ကားပို့ထားသည့် မြန်မာသင်္ဘောသားကလေးမှာ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ထွက်ခွါလာသည့်သင်္ဘောတွင် စီးနင်းလိုက်ပါလာပါသည်။ ကံမကောင်း အဂကြောင်းမလှချင်တော့ ထိုသင်္ဘောကြီးမှာမြန်မာနိုင်ငံသို့ မရောက်မီ လေမုန်တိုင်းဒဏ်ကြောင့် သမုဒ္ဒရာထဲတွင် နစ်မြုပ်သွားလေရာ ထိုမြန်မာသင်္ဘောသားကလေးမှာလည်း အခြားသင်္ဘောသားအများစုနှင့် အတူ ပျက်စီးသေဆုံးသွားရရှာပါသည်။ကံတရားကား အကျိုးပေးဆန်းကြယ်လှပေစွတကား။

လက်မှတ်မရမကဝယ်သောဘုန်းတော်ကြီး။ ။ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးငြိမ်းပြီးစကာလ ၌ ထားဝယ်မြို့သား ကျောင်းထိုင်ဘုန်းတော်ကြီး တပါးသည် ညောင်တုန်းမြို့ ရွှေဟင်္သာတောရကိုက်၊ ကျေးဇူးရှင်ဆရာသမားများထံသို့ အဖူးမြော်လာခဲ့ပါသည်။ ထိုဘုန်းတော်ကြီးသည် ထားဝယ်မြို့သို့အပြန်တွင် ထားဝယ်မြို့သို့ဝင်သည့် အဒမ်မဆင်ခေါ် ခရီးသယ်တင်သင်္ဘောကြီးနှင့် လိုက်ပါရန်သင်္ဘော လက်မှတ်သွားယူပါသည်။ လက်မှတ်ရောင်းဌာန မန်နေဂျာက သင်္ဘောလက်မှတ်ကုန်သွားပြီဖြစ်ကြောင်း လျှောက်ထားရာ ဘုန်းတော်ကြီးကသင်္ဘော

လက်မှတ်ရအောင် စီစဉ်ပေးဖို့ အတန်တန်တောင်းပန်သည်။မန်နေဂျာက "အရှင်ဘုရား၊ သိတ်လိုက်ချင်နေရင် နက်ဖြန်နံနက်စောစော တခေါက်လာကြည့်ပါ၊ ကံကောင်းလျှင် အရှင်ဘုရားလက်မှတ်ရမှာပဲ"ဟု ပြန်လျှောက်ထားလိုက်သည်။

မန်နေဂျာ ပြောထားသည့်အတိုင်း နောက်တနေ့ နံနက်စောစော တခေါက်သွားရာ အခြားပျက်ကွက်သူ၏ လက်မှတ်ကိုရရှိ၍ ထို အဒမ်မဆင်သဘော်ကြီးဖြင့် ထားဝယ်သို့ ပြန်ခဲ့သည်။ အဒမ်မဆင်သဘော်ကြီးကား ထားဝယ်သို့ဝင်ကာနီးတွင် ညအချိန်နစ်မြုပ်သွားလေရာ ထိုဘုန်းတော်ကြီးမှာလည်း ခရီးသည်ပေါင်းများစွာနှင့် အတူပုံလွန်တော်မူရရှာသည်။ လက်မှတ်အရောင်းဌာနက မန်နေဂျာ ပြောလိုက်သည့် "ကံကောင်းလျှင်"ဆိုသောစကားမှာ ကံအကျိုးပေး ဆန်းကြယ်မှုကြောင့် ထိုဘုန်းတော်ကြီးအတွက်ပြောင်းပြန်ဖြစ်သွားရပေသည်။

ထို့ပြင် ကူးတို့သဘော်စီးလက်မှတ်ယူပြီးမှ ခရီးသည် များလွန်း၍ ပြန်လည်ဆင်းနေခဲ့သဖြင့် ကူးတို့သဘော်နစ်မြုပ်သွားရာတွင်မသေပဲ ကျန်နေသူများရှိသကဲ့သို့ လေယာဉ်လက်မှတ်ယူပြီးမှ အချိန်မီ ရောက်မလာသဖြင့် ကျန်ရစ်ခဲ့ရာ ထိုလေယာဉ်ပျက်ကျရာတွင် မပါဝင်ပဲ အသက်ရှင်သူများလည်း ရှိပေသည်။

ဤသို့လျှင် ကံအကျိုးပေးကား မကြံစည်နိုင်လောက်အောင်ပင်ဆန်းကြယ်လှပေသည်။ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားက–

ရဟန်းတို့၊ ကြံစည်၍ မရနိုင်သော (၀၊) မကြံစည်သင့် မကြံထိုက်သောကံ၏အကျိုးကို မကြံစည်သင့်၊မကြံစည်ထိုက်၊ ထိုကံအကျိုးပေးပုံကို ကြံစည်စဉ်းစားသောသူသည် ရူးသွပ်ရုံ, ပင်ပမ်းဆင်းရဲရုံမှတပါး အခြားအကျိုးမရှိ[၁]–

ဟု လမ်းညွှန် ဟောကြားတော်မူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ အံ၊၁၊၃၉၂။

၇။ စေတနာကြောင့် ဘဝစက်ဝန်း (သံသရာ)လည်ပုံ

ယခုပစ္စက္ခအခြေအနေကိုကြည့်လျှင် လက်ရှိဘဝ၌ မိမိတို့ ချမ်းသာရေးကိုသာ မြော်တွေးရှာ သတ်မှု, ခိုးမှု, လာဘ်စားမှု,အဂတိလိုက်စားမှု, မကောင်းကြံစည်မှု စသည့် အကုသိုလ် ဒုစရိုက်မှုများကို အပြစ်မရှိသည့် နေ့လား အားပါးတရ အားထုတ်နေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ တမလွန်ဘဝကောင်းစားရေးအတွက်လည်း လူမျှမ်းသာ,နတ်ချမ်းသာ,ब्रह्मချမ်းသာတို့ကိုရည်မျှော်ကာ ဒါနမှု, သီလမှု, ဘာဝနာမှု များကိုပြုကြသည်။ ထိုဘဝနှစ်ပါး ကောင်းစားရေးအတွက် ကြိုးစား အား ထုတ် ကြသည့် ကုသိုလ်မှု, အကုသိုလ်မှုများကို သခ်ါရ ဟုခေါ်သည်။

ထိုသခ်ါရနှစ်မျိုးတွင် မကောင်းမှုအကုသိုလ်သခ်ါရကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘုံတို့၌ အပါယ်ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဖြစ်ကာ ငရဲ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသုရကာယ်ဟူ၍ သတ္တဝါအမျိုးမျိုးဖြစ်လာကြသည်။ကုသိုလ်သခ်ါရ(ပုညာဘိသခ်ါရ+အာနေဉ္ဇာဘိသခ်ါရ)ကြောင့် လူ,ဘုံ, နတ်ဘုံ, ब्रह्मဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်အမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာကာ လူနတ်ब्रह्मာ သတ္တဝါအစားစား ဖြစ်လာကြသည်။ ပဋိသန္ဓေ၏ နောက်ပိုင်းကာလတွင်လည်း သခ်ါရကြောင့် ပင် မြင်သိစိတ်, ကြားသိစိတ်စသော ပဝတ္တိဝိပါက်ဝိညာဏ်များ ဆက်လက်ဖြစ်ကြသည်။

ဝိညာဏ်ကြောင့်နာမ်ရုပ်ဖြစ်သည်။ ။ဘဝသစ်တွင် ထိုပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်

စိတ်များ ဖြစ်လာသည်နှင့်

တပြိုင်နက် ဖဿစသော ဆိုင်ရာစေတသိက် ခန္ဓာသုံးပါးနှင့် ပထဝီ,အာပေါ်, တေဇော, ဝါယောဓာတ်ကြီးလေးပါးစသော ကမ္မဇရုပ်တရားများသည်လည်း မီးတွင်ရှိန်ဝါ ထပ်ချပ်ပါသကဲ့သို့ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စိတ်များနှင့် အတူပါလာကြသည်။ ထိုတပြိုင်နက်ဖြစ်သော ဝိညာဏ်, နာမ်, ရုပ်တို့တွင် ဝိညာဏ်သည် ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်ဟည်း။ ထို့ကြောင့် ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်၊ ပဋိသန္ဓေ၏ နောက်ပိုင်းတွင်လည်း စိတ်ဝိညာဏ်၏ အထောက်အပံ့ကြောင့် ကမ္မဇရုပ်, စိတ္တဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်နှင့် အာဟာရဇရုပ်များ အဆက်မပြတ် ဖြစ်လာကြသည်။

နာမ်ရုပ်ကြောင့်အာယာတန (၆) ပါးစသည် ဖြစ်ခြင်း

စေတသိက်ခန္ဓာသုံးပါး ဟူသောနာမ်တရားနှင့် ရုပ်များကြောင့် မျက်စိ,နား,နှာ, လျှာ, ကိုယ်,စိတ်ဟူသော အာယာ-တန (၆)ပါးဖြစ်သည်။ အာယာတန (၆)ပါးကြောင့် အာရုံ,အာယတန, ဝိညာဏ်တို့ပေါင်းဆုံမှု အတ္တေဓာတ်ဖဿဖြစ်သည်။ အတ္တေဓာတ် ဖဿကြောင့် အာရုံကိုခံစားမှုဝေဒနာပေါ်လာ၏၊ ခံစားမှုဝေဒနာကြောင့် တပ်မက်တွယ်တာမှု၊ လိုချင်တောင့်တမှုတဏှာဖြစ်လာသည်၊တဏှာကြောင့် လက်ရှိဘဝလောကစည်းစိမ်ဟူသော ဘောဂသမ္ပတ္တိ၊တမလွန်ဘဝချမ်းသာ ဟူသော ဘဝသမ္ပတ္တိတို့ကိုမရမနေလိုချင်မှု စွဲလမ်းမှုဥပါဒါန်ဖြစ်လာသည်။ ဥပါဒါန်ကြောင့်ကောင်းသောအလုပ် (ကုသိုလ်)၊ မကောင်းသောအလုပ် (အကုသိုလ်)တို့ကိုပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်းဟူသော ကမ္မဘာဖြစ်လာ၏။ ယင်း ကမ္မဘဝကြောင့် ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း ဇာတိဖြစ်လာ၏။ ဇာတိကြောင့်အိုခြင်း(ဇရာ)၊သေခြင်း(မရဏ)၊စိုးရိမ်ဇကြောင့်ကြခြင်း(သောက) ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း(ပရိဒေဝ)၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း (ဒုက္ခ)၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း(ဒေါမနဿ)၊ အလွန်အမင်းပြင်းထန်စွာ ဆင်းရဲခြင်း (ဥပါယာသ) ဟူသောအကျိုးဆက်များဖြစ်လာကြသည်။

အာသဝကြောင့်အဝိဇ္ဇာဖြစ်သည်။ ။ဤစိုးရိမ်ကြောင့်ကြခြင်း(သောက)၊ စိတ်ဆင်းရဲမှု (ဒေါမနဿ)၊ ပြင်းစွာ ပင်ပန်းဆင်းရဲမှု (ဥပါယာသ)တို့သည်ဒေါသစိတ်နှင့် တွဲဖော်တွဲဖက် စေတသိက်များဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်သောကစသည်တို့ဖြစ်တိုင်း အဝိဇ္ဇာဟူသော မောဟလည်း အမြဲတွဲလျက်ပါသည်၊ ပရိဒေဝဟူသော ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းမှာလည်း အဝိဇ္ဇာမကင်းသူတို့၌သာဖြစ်လေ့ရှိ၏၊ကိုယ်ဆင်းရဲမှုဒုက္ခဖြစ်လာသည့်အခါ စိတ်ဆင်းရဲမှုဒေါမနဿနှင့်အဝိဇ္ဇာလည်း ဆက်လက်ဖြစ်လာတတ်သည်။ထိုသောက စသည်တို့မှာဇာတိကြောင့် ဖြစ်သည်ဆိုသော်လည်း အလွန်ဝေးသော အရင်းခံ အကြောင်းသာ ဖြစ်သည်၊ "ကာမတော ဇာယတိ သောကော" ဒေသနာတော်အရ၊ အနီးဆုံး အကြောင်းမှာ အာသဝတရားများသာဖြစ်ပါသည်။ဆိုလိုသည်မှာ သောကစသည်ဖြစ်ခြင်း

မှာ အာသဝေါမကင်းသေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်၊ အာသဝေါမကင်းသေးက အာသဝကြောင့် သောကစသည်နှင့်တကွ အဝိဇ္ဇာလည်း ဖြစ်ပြန်သည်ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

အဝိဇ္ဇာကြောင့်သင်္ခါရဖြစ်သည်။ ။အဝိဇ္ဇာ တိမ်သလာ စွဲနေကြသော သတ္တဝါများသည် အာရုံ၏အမှန်သဘောတရားများကို ထိုးဖောက်မမြင်နိုင်ရကား ဒုက္ခအတိဖြစ်သောရုပ်နာမ်တို့၏ အပြစ်အနာအဆာတို့ကို မမြင်စွမ်းနိုင်ပါချေ။ မြင်သမျှကြားသမျှ၊ တွေ့သမျှအာရုံတို့ကို သာယာဖွယ်, နှစ်သက်ဖွယ်အသွင်ဖြင့်သာထင်မှတ် မှားကြသည်။ ထို့ကြောင့် လက်ရှိဘဝ၌ ချမ်းသာရေးအတွက် မင်းပြစ် မင်းဒဏ်ခံရခြင်း အပါယ်ကျခြင်း စသောအပြစ်များကို မမြင်နိုင်မကြောက်နိုင်ပဲ ခိုးမှု,သတ်မှုစသော အကုသိုလ်ဒုစရိုက်မှုများကို လွန်ကျူးကြ သည်။ အဝိဇ္ဇာမှောင်ချထားမှုကြောင့် လူ,စည်းစိမ်,နတ်စည်းစိမ်,ဗြဟ္မာ့စည်းစိမ်တို့၏ အပြစ်ကိုမမြင်ပဲ ထိုချမ်းသာများအတွက် ဒါန, သီလ,ဘာဝနာကုသိုလ်တို့ကို အဆင်းရဲ အနစ်နာခံကာ ကြိုးစားအားထုတ်ကြသည်။ ထိုကုသိုလ်အကုသိုလ်များကို အကျိုးတရားကို ပြုစီမံတတ်သောကြောင့် သင်္ခါရဟုခေါ်သည်၊ ထိုသင်္ခါရများကား အဝိဇ္ဇာ ဖုံးလွှမ်းထားမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းဖြစ်သည်၊ ဤနည်းအားဖြင့် ရုပ်, နာမ်, ခန္ဓာအစဉ်တို့သည်ကြောင်းကျိုးဆက်ကာ မပြတ်မစဲ ထပ်ဘလဲလဲ လှည့်ပတ် ဖြစ်ပေါ်နေကြပေသည်။။

၉။ စေတနာချုပ်ငြိမ်းကင်းပြတ်သဖြင့် ဘဝစက်ဝန်း(သံသရာ) အလည်ရပ်ပုံ

စေတနာခေါ်ကုသိုလ် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း တရားကား "အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်သည်"(အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာ)ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်အရ အဝိဇ္ဇာအမှောင်တရား ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဘဝသံသရာထွက်ရပ်လမ်းတွင် အဝိဇ္ဇာအကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းမှုသာ လိုရင်းပဓာနဖြစ်သည်။ဝဋ္ဌတရားများ၏ ဦးခေါင်းပမာ လွန်စွာအရေး

ပါသည့် အဝိဇ္ဇာအမှောင်ဓာတ် အဆုံးသတ် ချုပ်ငြိမ်းခဲ့လျှင် သင်္ခါရ ဝဋ္ဌတရားများ ချုပ်ငြိမ်းတော့သည်သာ ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာကား အလွန်အစွမ်းသတ္တိထက်သော နာမ်ဓာတ်တမျိုးတည်း။ ထိုအဝိဇ္ဇာဓာတ်ကို ဝိဇ္ဇာဓာတ်ကမှ သတ်နိုင်သည်။ ဒါနမှု သီလမှုတို့ကလည်း မသတ်နိုင်၊ သမထဘာဝနာမှုကလည်း မသတ်နိုင်၊ အရိယဝိဇ္ဇာဓာတ်ဖြင့်သာ သတ်နိုင်ပါသည်။ အရိယဝိဇ္ဇာဓာတ်ဆိုသည်မှာ အနိစ္စဝိဇ္ဇာ၊ ဒုက္ခဝိဇ္ဇာ၊ အနတ္တဝိဇ္ဇာဟူသော ဝိပဿနာ ဝိဇ္ဇာနှင့် မဂ္ဂဝိဇ္ဇာ၊ ဖလဝိဇ္ဇာဓာတ်ကြီးတို့ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအရိယဝိဇ္ဇာဓာတ်များဖြင့် အဆင့်ဆင့် သတ်မှ မောဟတည်းဟူသော အဝိဇ္ဇာဓာတ်ကြီး သေနိုင်သည်။ "အာသဝသမုဒယာ အဝိဇ္ဇာသမုဒယော" ဒေသနာတော်အရ ကာမာသဝစသော အာသဝတရားများ မချုပ်ငြိမ်းသေးသမျှအာသဝကြောင့်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာဓာတ်လည်း ဆက်လက် ရှင်သန်နေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အရိယဝိဇ္ဇာဓာတ်များဖြင့် ပယ်သတ်ရာတွင်လည်း အနာဂါမိမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ၊ ဖလဝိဇ္ဇာဓာတ်တို့ဖြင့် ပယ်သတ်ပြီးသည့်အထိ အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အမှောင်ဓာတ်မှာ လုံးဝချုပ်ဆုံး ပျောက်ကွယ်မသွားသေးပါချေ။ ဆိုလိုသည်မှာ သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်နေသည့် တိုင်အောင် အဝိဇ္ဇာအမှောင်ဓာတ် ဖုံးလွှမ်းလျက် ရှိနေပေသေးသည်၊ သို့သော် အဝိဇ္ဇာဓာတ်မှာ တဆင့်ထက် တဆင့် ပါး၍ပါး၍သွားပြီဟု ဆိုလိုပါသည်၊

နောက်ဆုံး အရဟတ္တမဂ် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ကြီး ပေါ်လာသည့်အချိန်၌ကား (၀၊) ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သွားသည့် အချိန်၌ကား အာသဝေါတရားကုန်ခန်း၍ အဝိဇ္ဇာဓာတ်လည်း အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းသွားလေတော့၏။ အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထုကြီး ဖယ်ခွါချုပ်ငြိမ်း သွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် သင်္ခါရဟူသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာစသည်တို့လည်း မပေါ်လာတော့ပဲ ဘဝစက်ဝန်းကြီး အလည်ရပ်ကာ သံသရာ ထွက်ရပ်လမ်းပေါက်ပါတော့သည်။ဤကား စေတနာဟူသော သင်္ခါရပြတ်သဖြင့် ဘဝစက်ဝန်းအလည်ရပ်သွားပုံပင် ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁) ၂၁—ပ-မ-သ-စ

ဧကဂ္ဂတာ (သမာဓိ) စေတသိက်

ဧကဂ္ဂတာ[၁] အာရုံတခုဒ္ဒ စိတ်တည်တံ့ခြင်း တည်ကြည်ခြင်းသဘော (သမာဓိ)[၂]

စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်းသဘောသုံးမျိုး

(က) အာရုံတခုဒ္ဒ စိတ်၏တည်တံ့ခြင်း, တည်ကြည်ခြင်းမျှ ဖြစ်သော သဘောသည်လည်းကောင်း၊

(ခ) အာရုံတခုဒ္ဒ စိတ်၏တည်တံ့ကြောင်း, တည်ကြည်ငြိမ်သက်ကြောင်းဖြစ်သော (ဝါ) အာရုံတခုဒ္ဒ စိတ်ကိုတည်တံ့အောင်, ငြိမ်သက်တည်ကြည်အောင် ပြုလုပ်တတ်သော သဘောသည်လည်းကောင်း၊

(ဂ) အာရုံတခုဒ္ဒ တည်တံ့တတ်သော, ငြိမ်သက် တည်ကြည်တတ် (ဝါ) မိမိကိုယ်တိုင် အာရုံတခုဒ္ဒ ငြိမ်သက် တည်ကြည်တတ်သော သဘောသည်လည်းကောင်း ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်မည်ပါသည်။

၁။ ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်၏ လက္ခဏာ

ဧကဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် အာရုံတပါးသို့ မိမိကိုယ်တိုင် မရွှေ့ရှားခြင်း၊ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မပြန့်လွင့်စေခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိသည်[၃]။

၁။ ဧက+အဂ္ဂ+တာ၊ဧက=တခု၊ အဂ္ဂ=အာရုံရှိသည်၊တာ=အဖြစ်။

၂။ သံ+အာ+ဓာ+ဣ၊ သံ=ကောင်းစွာ အာ+ဓာ+ဣ= အာဓာန=ဌပန=ထားခြင်း၊ အာရုံတခုဒ္ဒ စိတ်ကို ကောင်းစွာထားခြင်း = တည်ကြည်ခြင်း။ မဏိမဥ္ဇူ၊ဂ၊၂၄ဂ။

၃။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၆၂။ သံခိပ်၊ဋီ၊ပ၊၁၁၆။

သဘောအားဖြင့် မရွှေ့ရှားပုံ။ ။အာရုံတပါးသို့ မိမိ မရွှေ့ရှားခြင်း ဆိုသည်မှာ ကေဂ္ဂတာသည် အာရုံတပါးသို့ မိမိ သဘောအားဖြင့် မရွှေ့ရှားခြင်းပင် ဖြစ်သည်၊ ကေဂ္ဂတာကို သမာဓိဟူ၍လည်းခေါ်၏၊ ဤကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိ၏ သဘောလက္ခဏာကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ဂိသာခမည်သော ဥပါသကာတဦးက အရှင်မဓမ္မဒိန္နာဘိက္ခုနီအား–

"အရှင်မ....သမာဓိဆိုသည်မှာ အဘယ်ပါနည်း"

ဟု လျှောက်ထားရာ အရှင်မဓမ္မဒိန္နာက–

ဒါယကာ....စိတ်၏အာရုံတမျိုးတည်းသာ ရှိခြင်းသည် သမာဓိတည်း"——

ဟု ဖြေတော်မူခဲ့သည်[၁]။

ဤပါဠိတော်အရ ကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိဆိုသည်မှာ စိတ်၏အာရုံတမျိုးတည်းသာ ရှိခြင်းဖြစ်သည်၊ စိတ်သည် အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ ရွှေ့ရှားခြင်းမရှိပဲ မိမိသဘောအားဖြင့်ပင် အာရုံတမျိုးတည်း၌ တည်နေခြင်းဖြစ်သည်၊ အဆင်းရူပါရုံမှ အသံသဒ္ဒါရုံသို့ ဖြစ်စေ၊ရူပါရုံတခုမှ အခြားရူပါရုံတခုသို့ဖြစ်စေ မရွှေ့ရှားပဲ အာရုံတခု၌ တခဏမျှတည်နေခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ထိုအာရုံ၌ ကြာမြင့်စွာ တည်နေခြင်းသည်လည်းကောင်း စိတ်၏ အာရုံတမျိုးတည်းသာ ရှိခြင်းဖြစ်၍ ကေဂ္ဂတာသမာဓိဟု ခေါ်သည်။

အာရုံနှင့်စိတ်တွေ့ကြသောအခါ အချိုသောစိတ်တို့သည် အာရုံ၌တည်နေရုံမျှဖြစ်ပြီး အခြားအာရုံတမျိုးသို့ ရွှေ့ရှားသွားတတ်၏၊အာရုံတခုကို အမှား, အမှန် အကောင်း, အဆိုးမဆုံးဖြတ်နိုင်ပဲ ယုံမှားနေသောစိတ်သည် ထိုအာရုံ၌ တည်နေရုံမျှသာတည်နေသောစိတ်မျိုးဖြစ်သည်။ အမှား,

---

၁။ မ၊၁၊၃၇၅။

အမှန်,အကောင်းအဆိုး တမျိုးမျိုးသောအာရုံ၌ ကြာကြာမတည်၊တခဏမျှသာတည်နေပြီး ထက်ဝန်းကျင်ဝေ့လည်လည် ယုံမှားကာ"ဟုတ်မှဟုတ်ပါမည်လား" စသည်ဖြင့် အကောင်းလိုလို အဆိုးလိုလို ထို,ဤ ရွှေ့ရှားနေတတ်၏၊ အချို့သောစိတ်သည် အခြားအာရုံတမျိုးသို့ မရွှေ့မလည်ပဲ အာရုံတမျိုးတည်း၌ ကြာမြင့်စွာတည်နေတတ်၏။

စိတ်ပါလက်ပါ ငါးမျှားနေသည့်အခါ လောဘဦးစီးသော အကုသိုလ်စိတ်သည် ငါးတည်းဟူသော အာရုံတမျိုးတည်း၌ ကြာမြင့်စွာတည်နေတတ်၏၊ စိတ်ပါလက်ပါ ဘုရားရှိခိုးသည့်အခါ သဒ္ဓါဦးစီးသော ကုသိုလ်စိတ်သည် ဘုရားတည်းဟူသော အာရုံတမျိုး၌ ကြာမြင့်စွာတည်နေတတ်၏၊ ထိုစိတ်များသည် အခြားအာရုံတမျိုးမျိုးသို့ မရွှေ့မလည် မိမိသဘောအားဖြင့် တည်ကြည်နေ၏၊ဤသည်မှာ ငါးတည်းဟူသော အာရုံ,သို့မဟုတ် ဘုရားတည်းဟူသော အာရုံတမျိုး၌ ဧကဂ္ဂတာကျနေခြင်းသမာဓိရနေခြင်းဖြစ်သည်၊ ဤသို့တခဏမျှ မိမိသဘောအားဖြင့် စိတ်တည်နေမှု၊ မရွှေ့မလည် ကြာမြင့်စွာတည်နေသည့်သဘောကို ဧကဂ္ဂတာ သမာဓိဟုခေါ်သည်။

ထို့ပြင် အာရုံတို့မည်သည် တခုတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း သဘောအမျိုးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံ၏၊ ရူပါရုံတခုတည်းကိုပင် လူအများစိုင်းကြည့်သောအခါ စိတ်အမျိုးမျိုးဖြစ်သွားတတ်ခြင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်းပင် ကြည့်ရှုသော်လည်း မကြာ မကြာ စိတ်အမျိုးမျိုးပြောင်းသွားတတ်ခြင်း တို့မှာ တခုသောအာရုံ၏ သဘောအမျိုးမျိုးရှိကြောင်း ထင်ရှားသောသာဓကများဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် တခုသောအာရုံ၏ သဘောအမျိုးမျိုးသို့ မရောက်စေပဲ တခဏမျှဖြစ်စေ, ကြာမြင့်စွာဖြစ်စေ စိတ်၏တည်တံ့မှုတည်ကြည်မှုသဘောကို ဧကဂ္ဂတာ သမာဓိဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့ ဧကဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် အာရုံတပါးသို့ မိမိသဘောအားဖြင့် မရွှေ့ရှားခြင်းလက္ခဏာရှိသည်။

၁။ သံခိပ်၊ဋီ၊မ၊၁၁၆။

သုတ္တန်ကေဂ္ဂတာနှင့် အဘိဓမ္မာ ကေဂ္ဂတာ ဤ၌ စိတ်၏အာရုံတခု၌ ကြာမြင့်စွာတည်ကံ့ မှ, တည်ကြည်မှုသဘောကို သုတ္တန်နည်းအရ ကေဂ္ဂတာဟု ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ပြီး စိတ်၏ ဥပါဒ်, ဌိ, ဘင် အခိုက်အတံ့တခဏမျှ အာရုံတခု၌တည်တံ့မှ, တည်ကြည်မှု သဘောကို **အဘိဓမ္မာ**နည်းအရ ကေဂ္ဂဟာဟုခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

သမ္မယုတ်စရားတို့ကို မပျံ့လွင့်အောင်ပြုပုံ ကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် အာရုံတပါး သို့ မရွှေ့ရှားပဲ မိမိသဘောအားဖြင့် တည်ကြည်ရုံမျှသာမက ယှဉ်ဘက်စိတ်စေတသိက်တို့ကို ထိုထိုအာရုံသို့ မပျံ့လွင့်အောင် အာရုံတခုတည်း၌ တည်တံ့နေအောင်လည်း ပြုလုပ်တတ်ပေသည်၊ ကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိ၏အစွမ်းကြောင့်ပင် ယှဉ်ဖက် စိတ်စေတသိက်တို့သည် ထိုထိုအာရုံသို့ မပျံ့လွင့်ပဲ တခုတည်းသောအာရုံ၌ တည်တံ့နေနိုင်ကြသည်။

သတ္တဝါတို့၏စိတ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)မှ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သို့လည်းကောင်း၊ အလိုရှိအပ်သောအဆင်း (ဣဋ္ဌရူပါရုံ)မှ မလိုလားအပ်သော (အနိဋ္ဌရူပါရုံ)သို့လည်းကောင်း၊ သာယာဖွယ်ကောင်းသော(ဣဋ္ဌသဒ္ဒါရုံ) ကိုနာခံနေရာမှ မနှစ်မြို့ဖွယ်ကောင်းသော အသံ (အနိဋ္ဌသဒ္ဒါရုံ)များသို့လည်းကောင်း၊ ပညာရေးအကြောင်းကို စဉ်းစားနေရာမှ စီးပွားရေးအကြောင်း၊ သားရေး သမီးရေး အကြောင်းသို့လည်းကောင်း ပြေးသွားပျံ့လွင့်၍နေတတ်လေသည်။ ဘုရားရှိခိုးယင်း တရားနာယင်းပင် ထိုထို ဤဤ၏ တွေးချင်ရာ တွေးနေတတ်ခြင်း၊ လတ်တလောအကြောင်းအရာ တမျိုးကိုစဉ်းစားနေရာမှ အတိတ်ဖြစ်စဉ်အမျိုးမျိုးသို့ ငေးမောတွေးတောနေတတ်ခြင်းစသည်တို့မှာ စိတ်၏ပျံ့လွင့်ခြင်းများပင်ဖြစ်သည်။

ကေဂ္ဂတာသည် ထိုကဲ့သို့ အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ ပျံ့လွင့်၍နေသော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်တရားများကို အာရုံတမျိုးတည်း, တအာရုံတည်း၌ တခဏမျှပင်ဖြစ်စေ တည်တံ့အောင်,တည်ကြည်အောင် ပြုလုပ်တတ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် ယှဉ်ဖက်သမ္မယုတ်တရားတို့ကို မပျံ့လွင့်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။

ဧကဂ္ဂတာသမာဓိနှင့် စျာန်-ဣန္ဒြေ-ဗိုလ်

ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်ကို သမာဓိဟူသော အမည်ဖြင့် အဘိဓမ္မာအဖွင့် ကျမ်းများတွင် ကုသိုလ်ဆိုင်ရာ,စျာန်, မဂ်အရာ စသည်များ၌သာ များသောအားဖြင့် ဖွင့်ဆို သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။စျာန်အရာတွင် စူးစိုက်စွာတည်ကြည်မှု, မဂ်အရာတွင် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သောတည်ကြည်မှု၊ ဣန္ဒြေအရာတွင် အစိုးတရ တည်ကြည်မှု၊ ဖိုလ်အရာတွင် မတုန်မလှုပ်တည်ကြည်မှု၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာအရာတွင် စိတ်၏ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုသဘောများဖြစ်သဖြင့် အားကောင်းသော ဧကဂ္ဂတာ သမာဓိသဘောမျိုးဖြစ်သည်၊ အာရုံ၌တည်ကာမျှဖြစ်သော ရိုးရိုးဧကဂ္ဂတာသမာဓိမျိုးမဟုတ်ပေ၊ ပင်ကို ဧကဂ္ဂတာသမာဓိမှာ အရှင်မဓမ္မဒိန္နာ အမိန့်ရှိသည့်အတိုင်း "စိတ်၏ အာရုံတမျိုးတည်းသာရှိခြင်း" နှင့် အာရုံတခု၌ စိတ်တည်တံ့ခြင်း(တည်ကြည်ခြင်း) သဘောများသာ ဖြစ်သင့်သည်၊ ဤသဘောတို့သည် ဧကဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိ၏ သဘောအားလုံးကိုခြုံမိုင်း မိ၏၊ "စိတ္တဿေ ကဂ္ဂတာ စိတ္တဿဌိတိ" ဟူသော ဘုရားစကားတော်နှင့်လည်း ညီညွတ်လေသည်။

စိတ်ဖြစ်တိုင်း ဧကဂ္ဂတာဖြစ်ပုံ။ ။ဧကဂ္ဂတာသည် ကောင်းမှု, မကောင်းမှုကုသိုလ်, အကုသိုလ်စသည်အားလုံး၌ ပင် စိတ်ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းပါဝင်သော သဘောတရားဖြစ်သည်၊စိတ်ဖြစ်သည့်တချိန်တည်းမှာပင် အာရုံနှင့် စိတ်ချိတ်မိလျက်ရှိသည်၊စိတ်သည် အာရုံနှင့်ကင်း၍ စိတ်ချည်းသက်သက် မဖြစ်နိုင်။ သို့ရာတွင် အာရုံနှင့်စိတ်ချိတ်မိခြင်းကို ဧကဂ္ဂတာခေါ်သည်မဟုတ်၊ ယင်းသည် အာရုံနှင့်စိတ်ဆုံတွေ့ခြင်းသာဖြစ်သည်၊အနီရောင်ပန်းဘပွင့်ကိုတွေ့မြင်ရာ၌ မြင်သိစိတ်ဖြစ်သည်နှင့် တချိန်တည်းမှာပင် အနီရောင်ပန်းအဆင်းအာရုံနှင့် ချိတ်မိလျက်ရှိသည်၊ သို့ရာတွင် မြင်သိစိတ်နှင့် အဆင်းအာရုံတို့ ချိတ်မိ ဆုံမိမှုကို ဧကဂ္ဂတာမခေါ်၊ မြင်သိစိတ်၏ အနီရောင် ပန်းအဆင်းအာရုံ၌ တခဏမျှပင်သော်လည်း တည်တံ့မှု, တည်ကြည်မှုသဘောကိုသာ ဧကဂ္ဂတာခေါ်သည်၊ ထို့ပြင် ဤတည်တံ့မှုဧကဂ္ဂတာ သဘောသည် မြင်သိစိတ်

နှင့် အနီရောင်ပန်းအဆင်း အာရုံတို့ကို တွေ့ဆုံပြီး နောက်မှ ဖြစ်ပေါ်လာ သည်မဟုတ်၊ တွေ့ဆုံသည်နှင့် တပြိုင်နက် တည်တံ့မှုသဘော ကေဂ္ဂတာ လည်း ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ထို့ပြင် ဤမြင်သိစိတ်၏ အာရုံ၌ တည်တံ့မှုသဘောသည် ပကတိ ရိုးရိုးကေဂ္ဂတာများအနက် တည်တံ့ရုံတည်ကြည်ရုံမျှဖြစ်သည့် အားနည်း သော ကေဂ္ဂတာသာဖြစ်သည်၊ ဤနေ့ကိစ္စ, ဗိုလ်ကိစ္စတပ်သော ကေဂ္ဂတာ သမာဓိမျိုးမဟုတ်၊မြင်သိစိတ်,ကြားသိစိတ်, စသည်တို့၏အာရုံ၌ တည်တံ့မှု သမာဓိသည် အားထုတ်မှုဝီရိယမှကင်းသဖြင့် အစိုးတရ တည်တံ့မှု, မတုန် မလှုပ် တည်တံ့မှုသဘောများ မဖြစ်နိုင်ပဲ အာရုံ၌တည်တံ့ရုံမျှ တည်ကြည် ရုံမျှသာဖြစ်သည်၊ အလားတူပင် ဘုရား, တရား စသည်များ၌ ယုံမှား သောစိတ်သည်လည်း ဘုရားအာရုံ,တရားအာရုံ၌ ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းသဘော မရှိသောကြောင့် စိတ်တည်တံ့ရုံမျှ,တည်ကြည်ရုံမျှသာဖြစ်သည်၊ အကုသိုလ် ဆိုင်ရာ ရိုးရိုးသမာဓိ၊ အားနည်းသော သမာဓိသာဖြစ်သည်၊ သမာဓိနှေ့, သမာဓိဗိုလ် မဟုတ်။

အကုသိုလ်မှုဆိုင်ရာ စိတ်ပါလက်ပါ ငါးမျှားနေသော သမာဓိနှင့် စိတ်ပါလက်ပါ ဘုရားရှိခိုးသော သမာဓိ၊ တရားနာသော သမာဓိ၊ ဒါနမှု၌ ရေစက်ချနေသော သမာဓိ၊ စာပေဆိုင်ရာ စိတ်ဝင်စားစွာ လေ့ လာနေသော သမာဓိ စသည်တို့မှာ ထပ်ခါထပ်ခါ ကေဂ္ဂတာကျသမာဓိ ရနေသော သဘောများဖြစ်၍ မိစ္ဆာသမာဓိမဂ္ဂင် သမာဓိနှေ့, သမာဓိ ဗိုလ် စသည်တို့ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း စသည့် အာရုံ တခုခုကိုယူရာ၌ ထိုအာရုံပေါ်မှာ ကြာရှည်စွာ ထပ်ခါထပ်ခါ အာရုံပြု နိုင်ခဲ့လျှင် "သမာဓိရပြီ- သမာဓိအားကောင်းလာပြီ" ဟု ပြောဆိုလေ့ ရှိကြ၏၊ သမာဓိခတ်ခံ ကောင်းသူမှာ အနေအထိုင်လည်း တည်ကြည်ပြီး အပြောအဆိုလည်း တည်ငြိမ်၏၊ သွားလာသောအခါ၌လည်း ဤနေ့ရပြီး ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှု၌ ဖြောင့်မတ်တည်ကြည်လေသည်။ သို့ရာတွင် စဲမိ စဲရာ မစဲလမ်းအောင်လည်း သတိထားအပ်မေသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရလျှင် ကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိဆိုသည်မှာ- စိတ်မလှုပ်ရှားမှု, စိတ်မပျံ့လွင့်မှု, စိတ်တည်တံ့မှု, တည်ကြည်မှု, ငြိမ်သက်မှု, တည်ငြိမ်မှု, စိတ်၏ တည်တည်တံ့တံ့ စူးစိုက်မှု, အာရုံတခုဌ် ခိုင်ခန့်တည်ငြိမ်မှု, စိတ်၏ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု, အာရုံတခုဌ် စိတ်ကို ကောင်းစွာထားမှု စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဤသဘောတရား အားလုံးတို့မှာ သမာဓိ အနုအရင့် သဘောကွာခြားခြင်းမှတပါး ဘုရားလက်ထက်တော်က ဘိက္ခုနီမ ဓမ္မဒိန္နာအမိန့်ရှိသည့် "စိတ်၏ အာရုံတမျိုးတည်းသာရှိခြင်း" သဘောမျှားပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို ကေဂ္ဂတာသမာဓိဟု ခေါ်သည်။

ကေဂ္ဂတာသမာဓိ၏ လက္ခဏာတမျိုး

ကေဂ္ဂတာသမာဓိသည် အကြီးအမှူး အဖြစ်ဟူသော ပါမောက္ခ သဘောလက္ခဏာရှိသည်[1]။

အကြီးအမှူး ပဓာနဖြစ်ပုံ။ ။မိလိန္ဒပဉ္ဍာ ပါဠိတော်တွင်[2]မိလိန္ဒမင်းကြီးက အရှင်နာဂသိန် မထေရ်ကျော်အား သမာဓိ၏ လက္ခဏာသဘော လျှောက်ထားပုံကို တွေ့ရ၏။ မိလိန္ဒမင်းကြီးက—

"အရှင်ဘုရား နာဂသေန၊ သမာဓိသည် အဘယ်လက္ခဏာ ရှိပါသနည်း"-

ဟု လျှောက်ထားရာ မထေရ်မြတ်က—

"မင်းမြတ်.... သမာဓိသည် ကြီးမှူး- ပြဋ္ဌာန်းခြင်းပါမောက္ခ လက္ခဏာရှိ၏၊ ကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့သည် သမာဓိလျှင် ပြဋ္ဌာန်းကုန်၏၊ သမာဓိ၌ ညွှတ်ကုန်၏၊ သမာဓိ၌ ကိုင်းကုန်၏၊ သမာဓိ၌ ရိုင်းကုန်၏"-

ဟု မိန့်တော်မူကာ "စုလစ်မှမ်းချန် ဥပမာ၊ ပြည့်ရှင်မင်း ဥပမာ" တို့ဖြင့် ဖြေတော်မူသည်ကို တွေ့ရ၏။

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၁။ ၂။ မိမြန်၊၄၁။

သမာဓိနှင့် စုလစ်မှမ်းချုန် ဥပမာ။ ။ဇရပ်, တန်ဆောင်း, ပြာသာဒ် စသော အဆောက်အဦးများတွင် ထုပိကာခေါ် စုလစ်မှမ်းချုန် အထုတ်သည် အခြားသော အခြင်, ထုပ်, လျှောက်, ဒိုင်း, မြား စသည်တို့ကို ဖွဲ့လျက်တည်သောကြောင့် အခြင်, ထုပ်,လျှောက် စသည်တို့၏ အကဲ, အဦး, အမှူး ပဓာနဖြစ်၏။ ထို့အတူ သမာဓိနှင့် ယှဉ်သောစိတ်သည် ကုသိုလ်တရားအားလုံးတို့ကို ပြီးစေထစ်သောကြောင့်ထိုကုသိုလ်တရားအားလုံးတို့၏ အကဲအဦးအမှူးပဓာနဖြစ်၏။ ကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့သည် သမာဓိ၌ ညွှတ်ကိုင်းကြရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ဧကဂ္ဂတာသမာဓိကို ပါမောက္ခ လက္ခဏာရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြ၏လေသည်။ တဆက်တည်းမှာပင် မိလိန္ဒမင်းကြီးက–

"ထိုထက်အလွန် ဥပမာပြုတော်မူဦးလော"

ဟု လျှောက်ထားပြန်ရာ မထေရ်မြတ်က ပို၍ထင်ရှားအောင် ပြည့်ရှင်မင်း ဥပမာကို မိန့်တော်မူပြန်၏။

သမာဓိနှင့် ပြည့်ရှင်မင်းဥပမာ။ ။စစ်သည်တော် များစွာတို့နှင့် စစ်မြေပြင်သို့ ချီတက်သောမင်းသည် စစ်သည်တော်များစွာတို့၏ အကြီးအမှူးဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဧကဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် ကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့၏ အကြီးအမှူး ပဓာနဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဧကဂ္ဂတာသမာဓိကို ပါမောက္ခလက္ခဏာရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

သမာဓိနှင့် ထီးဖြူရုံ ဥပမာ။ ။ပါဠိတော်လာ ဥပမာများအပြင် အဘိ·ဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟပဒီပကကျမ်း၌ ထီးဖြူရုံဥပမာ[1] ဖြင့်လည်း ဖွင့်ဆိုထား၏။ ထီးဖြူရုံ၌ ခရိုင်ချုပ်သည် ထီးရိုး, ထီးရွက် စသည်တို့၏ အကြီးအကဲအမှူး ဖြစ်သကဲ့သို့ သမာဓိသည်လည်း ကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့၏ အကဲအဦး အကြီးအမှူးဖြစ်သည်ဟု သမာဓိကို ထီးခရိုင်ချုပ်နှင့် ဥပမာပေးထားပါသည်။

၁။ သင်္ဂဟပဒီပက၊ပ၊၄၁၀၊၄၁၁။

၂။ ကေဂ္ဂတာ၏ ဆောင်ရွက်မှုရသ(၂)မျိုး

ကေဂ္ဂတာစေတသိက် ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းကိစ္စသည်–

(၁) အတူဖြစ်ဖော် ဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများကို ဖရိုဖရဲမကြဲအောင် ပေါင်းစုပေးခြင်းကိစ္စ (သဟဇာတသမ္ပိဏ္ဍနရသ)၊

(၂) အာရုံ၌ ပျံ့လွင့်မှုသဘောရှိသော ဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စ (ဥဒ္ဓစ္စဝိဒ္ဓံသနရသ)၊

ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပါသည်။

၁။ အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုပေးခြင်းကိစ္စ

အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှု ကေဂ္ဂတာသည် အတူတကွ ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် စိတ်,စေတသိက်, သမ္ပယုတ်တရားများကို ဖရိုဖရဲ မကြဲစေမှု ပေါင်းစုခြင်းကိစ္စ(သဟဇာတသမ္ပိဏ္ဍနရသ)ရှိသည်[၁]။

ပေါင်းစုပေးပုံနှင့် ရေဥပမာ။ ။**ရေသည် မုန့်မှုန့်,ဆပ်ပြာမှုန့်စသည်ကို ဖရိုဖရဲ မကြဲရအောင် ပေါင်းစုသကဲ့သို့ ကေဂ္ဂတာလည်း ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားများကို စည်းစည်းလုံးလုံးရှိအောင် ပေါင်းစုခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သည်၊ သိမှုသဘောစိတ်နှင့် ထိုစိတ်ကို ချယ်လှယ်တတ်သော စေတသိက်များသည် အာရုံတခု၌ ကောင်းစွာမတည်၊ အဆင်းရှုပါရုံမှ အသံ သဒ္ဒါရုံသို့လည်းကောင်း၊ အနံ့ဂန္ဓာရုံစသည်များသို့ လည်းကောင်း၊ အာရုံဝတ္တု ဆုံစည်းမှုအားလျော်စွာ ထိုထို ဤဤ အလည်လည်သို့ ပြေးသွားပျံ့လွင့်လျက် ဖရိုဖရဲပျံ့ကြဲသကဲ့သို့ ဖြစ်နေသော သဟဇာတသမ္ပယုတ်တရားများကို ဖရိုဖရဲပျံ့ကြဲခွင့်မပြုပဲ စည်းစည်းလုံးလုံးရှိအောင် ပေါင်းစုပေးခြင်းသည် ကေဂ္ဂတာ၏ ဆောင်ရွက်မှုကိစ္စရသပင် ဖြစ်သည်။

**အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှု ကေဂ္ဂတာက ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားများကို ဖရိုဖရဲ မကြဲအောင် ပေါင်းစုတတ်ပုံကို ရေနှင့်ဥပမာပြ၍ ဖွင့်ဆိုကြသည်။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၆၂။

ဘုရင်မင်းမြတ်ဥပမာ။ ။အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှုကေဂ္ဂတာကို ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့် တူကြောင်းလည်း ဖွင့်ဆိုကြသည်[၁]။ စစ်ပွဲတပွဲတွင် နှစ်ဘက်သော စစ်တပ်တို့ တဘက်နှင့်တဘက် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ကြသောအခါ တဘက်စစ်တပ်မှာစစ်အင်အားနိမ့်ကျ၍ တပ်သားများ စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းလျက် ဖရိုဖရဲ ကွဲပျက်လုမတတ် ဖြစ်နေတော့၏။ ထိုအခါ ယင်းစစ်တပ်မှ ဘုရင်မင်းမြတ်သည်ကိုယ်တိုင် ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာသို့ ရောက်လာပြီးဖရိုဖရဲပြိုကွဲလုမတတ် ဖြစ်နေသော စစ်တပ်ကို မပြိုမကွဲဖရိုဖရဲ မရှိရအောင် တပ်သားများ စိတ်ဓာတ်ဘက်ကြွလာပြီး စည်းစည်းလုံးလုံးရှိအောင် ကွပ်ကဲကြီးကြပ် ပေါင်းစုပေးမှုကို ဆောင်ရွက်သကဲ့သို့ ကေဂ္ဂတာသည်လည်း ဖရိုဖရဲ ပျံ့ကြဲသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သမ္ပယုတ်တရားများကို စည်းစည်းလုံးလုံးရှိအောင် ပေါင်းစုပေးခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သည်။

၂။ ပျံ့လွင့်မှုဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စ

အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှု ကေဂ္ဂတာသည် စိတ်ကို အာရုံတခု၌ အညီအညွတ် ကောင်းစွာထားခြင်းဖြင့် အစိုးတရ တည်ကြည်မှု, မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှုစသည် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ပျံ့လွင့်မှု(ဥဒ္ဓစ္စ)ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော (ဥဒ္ဓစ္စဝိဒ္ဓံသန) ကိစ္စကိုလည်း ဆောင်ရွက်သည်[၂]။

ဥဒ္ဓစ္စကိုဖျက်ဆီးပုံ။ ။တရားအားထုတ်သော ယောဂီ သူတော်စင်သည် စိတ်ကို မြေခိုင်း (ပထဝီကသိုဏ်းဝန်း)အစရှိသော အာရုံပေါ်၌ တည်တံ့ ခိုင်မြဲအောင် မြန်မာလို မြေ, မြေ၊ ပါဠိလို ပထဝီ,ပထဝီ အစရှိသည်ဖြင့် အဖန်ဖန်စီးဖြန်းလေရာ စီးဖြန်းမှုအရှိန်ရင့်လျက် သမာဓိအဆင့်လည်း မြင့်မား၍လာ၏၊ ထိုအခါ အာရုံ၌ အညီအညွတ် ကောင်းစွာထားမှု သမာဓိသည် စိတ်ကို ထိုထိုအာရုံသို့ ပျံ့လွင့်စေတတ်သော ဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လေသည်။

ဤပျံ့လွင့်မှုဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးခြင်း ရာသည် အကျိုးသဘောကို ပြီးစေတတ်သော ကိစ္စရသဖြစ်၍ အကြောင်းရသဖြစ်သည်။

၁။ ဘာသာဋ္ဌ၊၁၀၃။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိမြန်၊ပ၊၁၅၃။

သပ္ပဘ္တိရသ(အကျိုးရသ)။ ။အာရုံတခုဌ် တည်တံ့မှု ကေဂ္ဂတာသည် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း စီးဖြန်းမှုဘာဝနာအဆင့် အတန်းမြင့်မားလာပြီး အစိုးတရ တည်ကြည်မှု, မတုန်မလှုပ်တည်ကြည်မှု စသည့် သမာဓိသဘောများ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ပျံ့လွင့်မှု(ဥဒ္ဓစ္စ)ကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လေသဖြင့် ယင်းပျံ့လွင့်မှု(ဥဒ္ဓစ္စ)ကို ဖျက်ဆီးနိုင်စွမ်းသော ဂုဏ်သတ္တိနှင့်လည်း ပြည့်စုံတော့သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးနိုင်သော ဂုဏ်သတ္တိနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည် သမ္မတ္တိရသ (အကျိုးရသ)ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ မြန်မာပြန်၌ "ဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဂုဏ်ရှိ၏"ဟု မိန့်ဆိုလေသည်[၁]။

၃။ ကေဂ္ဂတာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်(၂)မျိုး

ကေဂ္ဂတာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်သည်–

(၁) ငြိမ်သက်သောတရားဟုရှေ့ရှုထင်ခြင်း(ဥပသမပစ္စုပဋ္ဌာန်)၊

(၂) ဉာဏ်ဟူသောအကျိုးတရားကို ဖြစ်ပွားစေသည်ဟု ရှေ့ရှုထင်ခြင်း(ဉာဏပစ္စုပဋ္ဌာန်)၊

ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိပါသည်။

၁။ ငြိမ်သက်သောတရားဟု ရှေ့ရှုထင်ခြင်း

အာရုံတခုဌ်တည်ကြည်မှုသမာဓိသည် ငြိမ်သက်သောသဘောတရားဟု ယောဂိတို့ဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်လာသော အခြင်းအရာရှိသည်[၂]။

အာရုံတခုဌ်ငြိမ်သက်ပုံ။ ။အာရုံတခုဌ် တည်တံ့မှု ကေဂ္ဂတာသည် ကောင်းမှုကုသိုလ်ဆိုင်ရာတွင် စူးစိုက်စွာ တည်တံ့မှု, အစိုးတရတည်တံ့မှု, မတုန်မလှုပ်တည်တံ့မှုသဘောများ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး အာရုံတခုဌ် စိတ်ငြိမ်သက်စွာ တည်ကြည်မှု သမာဓိသဘောဖြစ်

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊မြန်၊ပ၊၁၅၃။

၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၂။

လာ၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်လာသော သမာဓိသည် အဌကထာအဆိုအရ လေ့ငြိမ်သောအရပ်၌ ထွန်းညှိ၍ ထားအပ်သော ဆီမီးလျှံ၏ တည်ငြိမ်ခြင်းနှင့်တူလေသည်။

ဆီမီးလျှံ၏ငြိမ်သက်ခြင်းနှင့်တူပုံ။ ။လေ့ငြိမ်သော အရပ်၌ ထွန်းညှိ၍ ထားအပ်သောဆီမီးလျှံသည် မယိမ်းမယိုင် ဖြောင့်မတ်တည်ငြိမ်သကဲ့သို့ စိတ်၏ တည်ကြည်မှု သမာဓိသည် ထိုထိုအာရုံသို့ ယိမ်းယိုင်လှုပ်ရှားခြင်းမရှိ၊ တခုတည်းသော အာရုံ၌သာ ငြိမ်သက်စွာ တည်ကြည်လေသည်။

ရှင်းပါဦးမည်။ယောဂီသူတော်စင်သည်မြေဝိုင်း(ပထဝီကသိုဏ်း) အာရုံကို မြန်မာလို'မြေ၊မြေ'၊ပါဠိလို'ပထဝီ၊ပထဝီ'ဟုအဖန်ဖန် စီးဖြန်းသောအခါ ထိုယောဂီ၏စိတ်သည် မြေဝိုင်း(ပထဝီကသိုဏ်း)ဟူသော အာရုံတခု၌သာ ငြိမ်သက်စွာ တည်၍နေသည်။ စီးဖြန်းမှုအရှိန်ရလေလေ တည်ကြည်ငြိမ်သက်မှု သမာဓိအားကောင်းလေလေဖြစ်၏၊ထိုအခါ ယောဂီသူတော်စင်၏ စိတ်သည် လေ့ငြိမ်သောအရပ်၌ ထွန်းညှိ၍ထားအပ်သော ဆီမီးလျှံ၏ တည်ငြိမ်ပုံကဲ့သို့ မြေဝိုင်း(ပထဝီကသိုဏ်း)ဟူသော အာရုံပေါ်မှသွေဖီ၍ မသွားပဲ ပုံ့ လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စမည်မျှပင်ဆွသော်လည်း တုန်လှုပ်ထကြွခြင်းမရှိ ငြိမ်သက်စွာတည်ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် သူတော်စင် ယောဂီသည် သမာဓိ၏သဘောကို ဆင်ခြင်လိုက်သည့်အခါ "ငြိမ်သက်သောသဘော တရား"ဟုဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်လာလေသည်၊ထိုသို့ ထင်လာသောကြောင့် အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှုသမာဓိသည် ငြိမ်သက်သောသဘော (ဥပသမပစ္စုပဋ္ဌာန်)ရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။

၂။ ဉာဏ်ဟူသောအကျိုးတရား၊ကို ဖြစ်ပွားစေသည်ဟု ရှေ့ရှုထင်ခြင်း

အာရုံတခု၌ တည်ကြည်မှုသမာဓိသည် ဉာဏ်တည်းဟူသောအကျိုးကို ရှေးရှုဖြစ်စေတတ်သော အခြင်းအရာရှိသည်။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၆၂။

သမာဓိက ဥာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ပုံ။ ။ယောဂီတို့ သမာဓိအလုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ် ကြရာ သမာဓိ အရှိန် တောက်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းပေါက်မြောက်သည့်အခါတွင် ထိုယောဂီတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသောတည်ကြည်မှု သမာဓိသည်အစိုးတရတည်ကြည်မှု၊မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု စသော သဘောများ ထင်ရှားလာ၏၊ထိုကဲ့သို့ တခုသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံပေါ်၌ အစိုးတရတည်ကြည်မှု၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှုသဘောများကို ရရှိလေသောအခါ ထိုသမာဓိသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိလွယ် မြင်လွယ်ခြင်းဉာဏ်ဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်ပေသည်၊

မှန်ပေသည်၊ စာပေကျမ်းဂန်ကို သင်အံ လေ့ကျက်ရာတွင် သမာဓိရှိသူတို့မှာ တတ်လွယ်, မြင်လွယ်, သိလွယ်သော်လည်း သမာဓိမရှိသူ, သမာဓိ နည်းပါးသူတို့မှာ တတ်မြောက်ရန် ခက်ခဲကြပေသည်၊ အချို့သော ယောဂီတို့ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ယင်း စာပေကို လေ့လာကြရာ ကမ္မဋ္ဌာန်း အားမထုတ်ပဲ သင်ကြားသူများထက် တတ်လွယ် မြင်လွယ်, သိလွယ်ကြသည်ဟု ဆိုကြပေသည်၊ စာပေကို လေ့လာရာ၌ စာပေကို စိတ်ဝင်စားမှု၊ စာပေတည်းဟူသော အာရုံတခု၌ တည်ကြည်မှုသမာဓိမရှိပဲ့ စိတ်က တောင်ရောက်, မြောက်ရောက်ဖြင့်လေ့လာသူများမှာ "ပိုးသာကုန် မောင်ပုံစောင်းမတတ်" ဆိုဘိသကဲ့သို့ အချိန်တွေကုန်သော်လည်း အကျိုးမပြီး အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ကြလေသည်၊

တရားအားထုတ်၍ စာပေကို လွယ်လင့်တကူ တတ်မြောက်ခြင်းမှာ တရားအားထုတ်သောအခါတွင် ရအပ်သော သမာဓိ၏ အစွမ်းကြောင့် အလွယ်တကူ သိမြင်ခြင်း ဉာဏ်ဟူသောအကျိုး ဖြစ်ပေါ်ခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "တည်ကြည်မှု သမာဓိရှိသောသူသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ပေသည်"[၁] ဟု ဘုရားဟောတော်မူခဲ့ကြောင်းဖွင့် ဆိုထားသည်။

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၂။

များသောအားဖြင့် ဖြစ်သည်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုခြင်း ဖြစ်လေသည်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "သုခသည် ဧကဂ္ဂတာ၏ ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်ဟုဆိုရာ၌ ဝိသေသအားဖြင့် ဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုပေသည်"ဟု ဖွင့်ပြ၍ ဋီကာ၌ "ဝိသေသအားဖြင့် ဖြစ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာဆရာဆိုသည်မှာ များသော(ယေဘုယ္ယ)အားဖြင့်ဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုရင်းဖြစ်၏[၂]"ဟု ထပ်ဆင့်ဖွင့်ပြပေသည်။ အနုဋီကာ၌ကား–သုခသည် သမာဓိ၏ အထူးဝိသေသအားဖြင့် အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းဖြစ်နိုင်ပုံကို "ချမ်းသာမှုသုခရှိသူ၏ စိတ်သည် တည်ကြည်၏"ဟု ဟောတော်မူချက်ကို ကိုးကားလျက် ဝိသေသဆိုသည်မှာ အလွန်အကဲ အထူးဝိသေသအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းမျိုးကို ဆိုနိုင်သေးကြောင်း ဖွင့်ဆိုလေသည်[၃]။

စတုတ္ထစျာန်၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်း

ဆိုခဲ့သည့် စကားများအရ စတုတ္ထစျာန်၌ သုခမရှိသောကြောင့် ယင်း စတုတ္ထစျာန်၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းမှာ သုခမဖြစ်လျှင် အဘယ်သည် စတုတ္ထစျာန်၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ၏ ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သနည်း။

အဖြေကား – ယင်းဧကဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းမှာ လျစ်လျူရှုမှု ဥပေက္ခာဖြစ်သည်။

ခဲ့ပါဦးမည် – ဤ၌ ဥပေက္ခာဆိုသည်မှာ လျစ်လျူရှုမှုတည်း။ လျစ်လျူရှုမှုဆိုသည်မှာလည်း ပစ်ထားမှုသဘောမဟုတ်၊ ချမ်းသာမှုသုခသဘော, ဆင်းရဲမှုဒုက္ခသဘောသို့ မရောက်စေပဲ အာရုံ၌ စိတ်ကို အလယ်အလတ် တည့်မတ်ပေးမှုသဘောပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ဖြစ်သော် စိတ်ကို အာရုံသို့ အလယ်အလတ် တည့်မတ်ပေးမှု ဥပေက္ခာသဘောမဖြစ်လျှင်

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၂။ ၂။ မူလဋီ၊၈၈။ ၃။ အနုဋီ၊ ၉၅။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁)၂၂—ပ-မ-သ-စ

တခုတည်းသောအာရုံ၌ တည်စံုမှု ကေဂ္ဂတာသဘော ဖြစ်လာလိမ့်မည် မဟုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့် သုခမရှိသော စတုတ္ထစျာန်၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းမှာ အာရုံ၌ အလယ်အလတ် တည့်မတ်ပေးမှု ဥပေက္ခာသာ ဖြစ်သင့်ပေသည်။

သုခသည် သမာဓိ၏ နီးစပ်သောအကြောင်း

ဆိုခဲ့သည့် စျာန်အင်္ဂါငါးပါးအနက် အာရုံကို စူးစိုက်စဉ်ရှုမှု ကေဂ္ဂတာသည် အာရုံ၌ အညီအညွတ် ကောင်းစွာထားမှု သမာဓိသဘော, အာရုံတခု၌ တည်ကြည်မှု သမာဓိသဘောရှိသည်ဖြစ်ရာ ယင်းစိတ်၏တည်ကြည်မှု သမာဓိမှာလည်း စိတ်ချမ်းသာမှု သုခသဘောမရှိလျှင် ယင်းသမာဓိသဘောလည်း ရှိနိုင်လိမ့်မည်မဟုတ်ချေ။ မှန်၏။ ဝရားအားထုတ်သော ဒယာဂိသူတော်စင်သည် မြေဝိုင်း (ပထဝီကသိုဏ်း ဝန်း)အာရုံပေါ်၌ စိတ်ကို တည်ကြည်ငြိမ်သက်အောင် မြန်မာလို "မြေ၊ မြေ" ၊ ပါဠိလို "ပထဝီ၊ ပထဝီ"ဟု အဖန်ဖန်စီးဖြန်းရာ၌ စိတ်ချမ်းသာမှုသုခမရှိပဲ စိတ်ဆင်းရဲမှု, စိတ်ကြောင့်ကြမှုများ ဖြစ်နေလျှင် ထိုယောဂိသည် မည်မျှပင်အားထုတ်သော်လည်း ၎င်းစိတ်သည် မြေဝိုင်း = ပထဝီကသိုဏ်း အာရုံပေါ်၌ ငြိမ်သက်တည်ကြည်ခြင်း သမာဓိဖြစ်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါချေ။

ဆိုလိုသည်မှာ – စိတ်ချမ်းသာမှုသုခမဖြစ်လျှင် သမာဓိမရ၊ သမာဓိမရလျှင် ယထာဘူတလမ်းမှန်ကျအောင်မသိ၊ယထာဘူတကျအောင်မသိလျှင် မည်မျှပင်အားထုတ်သော်လည်း စျာန်မဂ်ဖိုလ်မရနိုင်၊ သုခရှိမှသမာဓိရ၍ သမာဓိရမှ ယထာဘူတလမ်းမှန်ကျအောင်သိပြီး၊ ယထာဘူတသိမြင်ပါမှ စျာန်မဂ်ဖိုလ်ကို ရရှိနိုင်သည်ဖြစ်ရာ စျာန်မဂ်ဖိုလ်ကိုရနိုင်ခြင်း၏ အနီးဆုံးအကြောင်းမှာ ယထာဘူတလမ်းမှန်ကျအောင် သိမြင်ခြင်းဖြစ်၍ ယင်းယထာဘူတသိမြင်နိုင်ခြင်း၏ အနီးဆုံးအကြောင်းမှာ သမာဓိရရှိမှုဖြစ်ပြီး ယင်းသမာဓိရနိုင်ခြင်း၏ အနီးကပ်ဆုံးအကြောင်းမှာ စိတ်ချမ်းသာမှုသုခသာဖြစ်လေတော့သည်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "ချမ်းသာမှုသုခ၌

သောလူ၏ စိတ်သည် ကောင်းစွာတည်ကြည်၏"[1] ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ "ကောင်းစွာတည်ကြည်မှု သမာဓိရှိသော သူသည် ယထာဘူတလမ်းမှန် ကျအောင်သိမြင်၏" ဟူ၍လည်းကောင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူကြောင်းဖွင့်ဆိုခဲ့ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သုခသည် သမာဓိ၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

ဧကဂ္ဂတာစေတသိက် အမျိုးမျိုးပြားပုံ

ဇာတ်အားဖြင့် ဧကဂ္ဂတာ ၃-မျိုး။ ။အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှု ဧကဂ္ဂတာ သမာဓိသည် မပျံ့လွင့်ခြင်း သဘော (အဝိက္ခေပလက္ခဏာ)အားဖြင့် ဟမျိုးတည်းသာရှိသည်။ အကုသိုလ်, ကုသိုလ်, အဗျာကတဇာတ်အားဖြင့်ကား–

(၁) အကုသိုလ်ဧကဂ္ဂတာ၊
(၂) ကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာ၊
(၃) အဗျာကတကေဂ္ဂတာ–

ဟူ၍ သုံးမျိုးကွဲပြားလေသည်။

၁။ အကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာ

သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ အကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ထို အကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်တွဲပါရှိသော ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်ကို အကုသိုလ် ဧကဂ္ဂတာဟုခေါ်သည်၊ ထို ဧကဂ္ဂတာသည် အကုသိုလ်စိတ်ကို ဆိုင်ရာ အကုသိုလ်အာရုံ၌ တည်တံ့အောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။

သတ်မှုဆိုင်ရာ။ ။ဥပမာ–သူအသက်ကိုသတ်မှု(ပါဏာတိပါတကံ)ဆိုင်ရာတွင် တဘက်ရန်သူကို သေနတ်ဖြင့် ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ရာ၌ ပစ်ခတ်သည့်အခါ ကျည်ဆံလွဲချော်မသွားအောင်၊ တဖက်ရန်သူကို တည့်တည့်ထိမှန်အောင် တဖက်ရန်သူပေါ်၌ စိတ်စိုက်ပြီး ပစ်ခတ်

---

[1] အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၂။

သတ်ဖြတ်ပေလိမ့်မည်။ ထိုအခါ ပစ်ခတ်သူ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်သည့် ဒေါသစိတ်(ဒေါသမူစိတ်)သည် တဘက်ရန်သူတည်းဟူသော ဒေါသဖြစ်ဖွယ်အာရုံ၌ စိတ်စူးစိုက်တည်တံ့လေသည်။

ထို့ပြင် လူဘဦးကို မုန်းထားရ၍ ခားဖြင့်ခုတ်သတ်ရာ လူသတ်သမား သည် မပျံ့လွင့်သောစိတ်ဖြင့် မိခိုခုတ်သိုက်သည့် ခားချက်မလွဲမချော်ရ အောင် အသတ်ခံရသူအနေပါ၌ စိတ်စိုက်၍ခုတ်သတ်ပေလိမ့်မည်၊ထိုအခါ ဆိုခဲ့သည့်နည်းဟူ ဒေါသစိတ်သည် ဒေါသဖြစ်ဖွယ် အာရုံ၌ စိတ်တည် တံ့လေသည်။

ခိုးမှုဆိုင်ရာ။ ။ဥပမာ–သူတပါးပစ္စည်းကိုခိုးမှု (အဒိန္နာဒါနကံ)ဆိုင်ရာတွင် သူတပါးပိုင် ရှေထည်ပစ္စည်းတခုကိုခိုးယူရာ၌ ခိုးသူ၏သန္တာန် ၌ဖြစ်သော လိုချင်တပ်မက်မောမှု လောဘစိတ်(လောဘမူစိတ်)သည် အခြားအာရုံတပါးသို့ မပျံ့လွင့်ဘဲ ရှေတည်းဟူသော ခိုးချင်ဖွယ် မက်မော ဖွယ်အာရုံတခု၌သာတည်၍ ခိုးပေလိမ့်မည်။ ထိုအခါ ခိုးသူ၏သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်သည့် လောဘစိတ်သည် ရှေတည်းဟူသော ခိုးရာပါပစ္စည်း အာရုံ၌ စိတ်စူးစိုက်တည်တံ့လေသည်။

မိစ္ဆာစာရမှုဆိုင်ရာ။ ။အလားတူပင် – ကာမဂုဏ်တို့၌ မှားယွင်းမှု (ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံ)ဆိုင်ရာတွင် အမျိုးသမီး တဦးကို အလိုမတူပဲ လွန်ကျူးရာ၌ ကျူးလွန်သူသည် မိမိ၏ရာဂတဏှာ စိတ်ကို ကာမချမ်းသာကို ခံစားလိုသည့်ဘက်၌ စိတ်စိုက်၍ လွန်ကျူးမှု ကို ပြုပေလိမ့်မည်၊ ထိုအခါ လွန်ကျူးသူ၏သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်သည့် ရာဂကဏှာစိတ်သည် ကာမဂုဏ်ချမ်းသာတည်းဟူသော တပ်နှစ်သက် ဖွယ်အာရုံ၌ စိတ်တည်တံ့လေသည်၊ ဤသို့ အကုသိုလ်ဆိုင်ရာတွင် အကုသိုလ်စိတ်၏ ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှုကို အကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာဟု ခေါ်သည်။ ယင်းအကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာသည် ဒေါသ ဖြစ်ဖွယ်အာရုံ၌ ဒေါသစိတ်တည်တံ့အောင်၊ ခိုးမှုဆိုင်ရာ လောဘဖြစ်ဖွယ်

အာရုံ၌ လောဘစိတ်တည်ဘုံအောင်၊ ကာမဂုဏ်မှုဆိုင်ရာ အာရုံ၌ ရာဂ တဏှာစိတ်တည်တံ့အောင် အသီးသီး ဆောင်ရွက်ပေးလေသည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌-

သူအသက်ကိုသတ်ခြင်း အစရှိသော အမှုတို့၌သော်မှလည်း မပျံ့လွင့်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စိတ်၏တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်သည် ဖြစ်၏၊ ခဲ့ဦးအုံ့၊ လူတို့သည် စိတ်ကိုကောင်းစွာထား၍ မပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ မချုတ်မယှင်းကုန်သော (မလဲ့မချော်ကုန်သော) လက်နက်တို့ကို သတ္တဝါတို့၏ကိုယ်တို့၌ ကျနိုင်စေကုန်၏၊ ခိုးဖိုဆိုင်ရာအာရုံ၌ ကောင်းစွာထားအပ်သော စိတ်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ သူတပါးတို့၏ဥစ္စာကို ခိုးဆောင်ကြကုန်၏၊ ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို ခံစားမှုဟူသော တခုသောကိစ္စရှိသောစိတ်ဖြင့် ကဲ့ရဲ့ထိုက်စွာ ယုတ်မာသော အကျင့်သို့ရောက်ကြကုန်၏၊ ဤသို့လျှင် အကုသိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်းဌာနလည်း စိတ်တခုဘည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ဖြစ်၏—ဟု ဖွင့်ဆိုထားလေသည်။

ဤသို့အားဖြင့် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် လူသတ်ကောင်၊သူခိုး၊မုဒိမ်းကောင်တို့သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်သည့် ဒေါသစိတ်၊လောဘစိတ်၊တဏှာရာဂစိတ်တို့၏ဆိုင်ရာအကုသိုလ်အာရုံအသီးသီး၌ တည်တံ့မှုကေဂ္ဂတာမျှားသည်လည်းကောင်း၊ အလားတူပင် ဒေဝဒတ်သည် ဘုရားရှင်အား သတ်ရန်တောင်ပေါ်မှကျောက်တုံးမျှားလိုမ့်ချရာ၌ ဒေဝဒတ်သန္တာန်တွင် ဖြစ်ပေါ်သည့် ဒေါသစိတ်၏အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှု၊ ဖခင်ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးကိုသတ်ရာ၌ သားတော် အဇာတသတ်သန္တာန်တွင် ဖြစ်ပေါ်သည့်ဒေါသစိတ်၏ ဗိမ္ဗိသာရ မင်းကြီးတည်းဟူသော အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှု၊ မိခင်၏ လက်ညှိုးကို ဖြတ်ယူရန်အမှီလိုက်သော အင်္ဂုလိမာလသန္တာန်တွင် ဖြစ်ပေါ်သည့် ဒေါသစိတ်၏ မိခင်တည်းဟူသော အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှု ကေဂ္ဂတာမျှားသည်လည်းကောင်း အကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာမျှားပင် ဖြစ်သည်။

၁။ အဘိ၊ဋီ၊၁၊ ၂၉၀။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်– ကေဋ္ဌတာသည် စိတ်မှန်သမျှနှင့် ဆက်ဆံသဖြင့် အကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ကေဋ္ဌတာ ပါဝင်သည်သာ ဖြစ်သည်၊ ယင်းအကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ပါဝင်လျက်ရှိသော ကေဋ္ဌ-တာကို အကုသိုလ်ကေဋ္ဌတာဟု ခေါ်သည်။

၂။ ကုသိုလ် ကေဋ္ဌတာ။ ။ကုသိုလ် ကေဋ္ဌတာမှာ– ဘုရားရှိခိုးခြင်း၊ တရားနာခြင်း သမထ ဝိပဿနာ အားထုတ်ခြင်းတို့၌ သိသာထင်ရှားပါသည်။

၃။ အဗျာကတ ကေဋ္ဌတာ။ ။အဗျာကတ ကေဋ္ဌတာဟူသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟုမဆိုထိုက်သည့် အဗျာကတ စိတ်များဖြစ်ခါ ဆိုင်ရာအာရုံတခု၌ တည်တံ့မှု ကေဋ္ဌတာပင် ဖြစ်သည်။

အဗျာကတ ကေဋ္ဌတာဖြစ်ပုံ။ ။အကုသိုလ် ကုသိုလ်မှုဆိုင်ရာ မည်သည့် အလုပ်ကိုမျှ မလုပ်ပဲ အိပ်နေစဉ်အခါ စသည်မျှားဌ အိပ်နေသောသူ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်၏ အတိတ် အာရုံတခုခု၌ တည်တံ့မှုကိုပင် အဗျာကတကေဋ္ဌတာဟု ဆိုရပေသည်။ ထို့ပြင် မြင်သိစိတ် စက္ခုဝိညာဏ်၏ မြင်သိဖွယ်အာရုံတခု၌ တည်တံ့မှုသည်လည်း အဗျာကတ ကေဋ္ဌဘာပင် ဖြစ်သည်။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် အကျိုးဝိပါက်စိတ်များနှင့် ပြုကာမျှမတ္တ ပြုခြင်းမျှသာ ဖြစ်ခဲသော ကြိယာစိတ်များ ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း ပါဝင်လျက်ရှိသော ကေဋ္ဌတာသည် အဗျာကတ ကေဋ္ဌတာဖြစ်သည်။

အဗျာကတ ကေဋ္ဌတာနှင့် အားနည်းမှု။ ။အဗျာကတ ကေဋ္ဌတာလည်း အကုသိုလ်ကေဋ္ဌတာကဲ့သို့ပင် အားနည်းလေသည်၊ မှုန်ပေသည်၊ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) သည် အမြင်ခံ အဆင်းရူပါရုံ၌ တည်တံ့၍ ကေဋ္ဌတာဖြစ်ရာ၌ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်

အခိုက်အတန့်တည်ကာမတ္တ တည်ခြင်းမျသာ ဖြစ်လေသည်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "ဤမြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဉ်) သည် အားနည်း၏၊ စိတ်၏တည်ကာမတ္တ (ဌိတိ) မျကိုသာ ရအပ်၏" ဟု ဖွင့်ဆိုလေသည်။

အကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာနှင့် ကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာ နှိုင်းယှဉ်ပုံ

အကုသိုလ် ကေဂ္ဂတာသည် ကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာနှင့်နှိုင်းစာ ပါက အားနည်းလေသည်။

အကုသိုလ်တရားများမှာ အပယ်ခံ (ပဟာတဗ္ဗ) သဘောတရားများဖြစ်ကြပြီး ကုသိုလ်သဘောတရားများမှာ ပယ်တတ်သော (ပဟာယက) သဘောတရားများ ဖြစ်ကြလေသည်။

လောက၌သတ်သူ၊ အသတ်ခံရသူ နှစ်ဦးအနက် အသတ်ခံရသူမှာ သတ်သူအောက် အားနည်း၍ အသတ်ခံလိုက်ရခြင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ပင် အကုသိုလ် သဘောတရားများမှာ အပယ်ခံများဖြစ်၍ ကုသိုလ် သဘောတရားများအောက် အားနည်းကြပေသည်။

၎င်းပြင်– အကုသိုလ် ဆိုင်ရာတွင် ကေဂ္ဂတာ၏ တည်တံ့မှုမှာ– အကုသိုလ်မှုဆိုင်ရာ သဘောများနှင့် ရောနှောလျက် ရှိသည်ဖြစ်ရာ အကုသိုလ်မှုဆိုင်ရာ မနှစ်မြို့ဖွယ်အာရုံတခု၌ သန့်ရှင်းစွာ တည်တံ့နိုင်ခွင့်ရနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။

ထို့ပြင် အကုသိုလ်၊ ကုသိုလ်သဘောတရားတို့၏ အားနည်းမှု အားကြီးမှုများနှင့် စပ်လျှဉ်း၍ အဋ္ဌကထာ၌[၂] ဥပမာ ဥပမေယျများဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုသားသည်ကိုလည်း မှတ်သားအပ်ပေသည်။

"ဥပမာဆောင် ထင်ရှားအောင် ပြဆိုဦးအံ့၊ မြူမှုံ (ဖုံ) ထရာ အရပ်ကို ရေဖြင့်ဖျန်း၍ တံမြက်လှည်းအပ်သည်ကို ပြုအပ်သည်ရှိသော် အနည်းငယ်သော ကာလပတ်လုံးသာလျှင် မြူသည် ငြိမ်သက်စွာ တည်နေ၏။ ခြောက်လေ ခြောက်လေသော် တဖန် ပင်ကို ပြကတေ့သော

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၀၃။ ၂။ အဘိ၊ဌ၊၁၊၁၈၈၊နိဿယ၊ဒု၊၁၄၂။

သဘောဖြင့်သာလျှင် ထသကဲ့သို့ ဤအတူ အကုသိုလ် အဖိုအရာ၌ ကေဂ္ဂဘာဝသည် အားမရှိ။ (ပါဠိတော်၌ "သက်ဝင်၍တည်ခြင်း" ဟု ဟောတော်မူသည်မှာ ပါဏာတိပါတ စသော မကောင်းမှုကိုပြုရာဝယ် အခိုက်အတန့်ပင် ဖြစ်စေကာမူ ထိုအာရုံ၌ သက်ဝင်၍တည်မှ ကံထမြောက်ကြ၏၊ ထိုထမြောက်ရုံမျှ သက်ဝင်၍ တည်သည်ကို ရည်ရွယ်၍ ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်၊ အားရှိ၍ ဟောတော်မူခြင်း မဟုတ်ပေ) ထိုမှတပါး ထိုမြူထရာအရပ်ကို အိုးတိုဖြင့် ရေကို သွန်းဖြန်း၍ ပေါက်တူးဖြင့်တူးဆု၍ မြေကြီးခဲတို့ကို ထုရိုက်ခြင်း၊ ရေဖြင့်နယ်ခြင်း၊ ဆောင့်ချခြင်းတို့ကိုပြု၍ လိမ်းကျံအပ်သည်ရှိသော် ကြေးမုံမှန်၌ အရိပ်သည် ထင်သကဲ့သို့ အရိပ်ထင်၏၊ အနှစ်တရာလွန်သော်လည်း ထိုခဏ၌ပြုအပ်သကဲ့သို့ဖြစ်၏၊ ဤအကုသိုလ် အဖိုအရာ၌ ကေဂ္ဂတာသည် အားရှိ၏"ဟူ၍ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထားလေသည်။

သမာဓိ (၂) မျိုး

၁။ ဥပစာရသမာဓိ= အပွနာဈာန်၏ အနီးဌာ်ဖြစ်သော သမာဓိ။

၂။ အပွနာသမာဓိ= ခိုင်မြဲသော သမာဓိ= ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့ဌာ်ဖြစ်သော ကေဂ္ဂတာ= မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၊ လောကုတ္တရာစိတ်ဌာ်ရှိသော သမာဓိ[1]။

တနည်း သမာဓိ (၂) မျိုး

၁။ လောကီသမာဓိ=ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ ဟုဆိုအပ်သော ဘုံသုံးပါးဌာ် လောကီစိတ်များနှင့်အတူဖြစ်သော ကေဂ္ဂတာ။

၂။ လောကုတ္တရာသမာဓိ= လောကုတ္တရာအရိယာမဂ်၊ ဖိုလ်များနှင့် ယှဉ်သော သမာဓိ[2]။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊၈၁။

တနည်း သမာဓိ (၂) မျိုး

၁။ သပ္ပိတိကသမာဓိ= စတုက္ကစျာန် နည်းအားဖြင့် ပထမစျာန်၊ ဒုတိယစျာန်၊ စျာန် (၂) မျိုး, ပဉ္စကစျာန် နည်းအားဖြင့် ပထမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယစျာန်၊ စျာန် (၃) မျိုးတို့၌ ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ။

၂။ နိပ္ပိတိကသမာဓိ=ကြင်းသောစတုတ္ထစျာန်၊ ပဉ္စမစျာန်၊စျာန် (၂) မျိုးတို့၌ ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ[1]။

တနည်း–သမာဓိ (၂)မျိုး

၁။ သုခသဟဂတသမာဓိ=စတုက္ကစျာန်နည်းအားဖြင့် စျာန်(၃) မျိုး ပဉ္စကစျာန်နည်းအားဖြင့် စျာန်(၄)မျိုးတို့၌ ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ။

၂။ ဥပေက္ခာသဟဂတသမာဓိ=ကြင်းစျာန်၌ရှိသောဧကဂ္ဂတာ[2]။

ဘမာဓိ (၃)မျိုး

၁။ ခဏိကသမာဓိ= နုံ့သောကာမာဝစရစိတ်၌ရှိသော အနည်းငယ် တည်ကြည်ခြင်း ဧကဂ္ဂတာ။

၂။ ဥပစာရသမာဓိ= ထက်သော ကာမာဝစရ စိတ်၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ။

၃။ အပ္ပနာသမာဓိ= မဟဂ္ဂုတ်စိတ်နှင့် လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ ရှိသော သမာဓိ[3]။

တနည်း—သမာဓိ (၃)မျိုး

၁။ ဟီနသမာဓိ=ရခါမျှ ရကာစဖြစ်သော (အညံ့စားသမာဓိ)။

၂။ မဇ္ဈိမသမာဓိ= လွန်စွာမပွားအပ်သော အလယ်အလတ်ဖြစ်သော သမာဓိ။

၃။ ပဏီတသမာဓိ = လွန်စွာပွားအပ်ပြီး၍ ဝသီဘော်ရောက်သော မွန်မြတ်သော သမာဓိ[4]။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၁။ ၂။ အနုဝဏ္ဏနာ၊၃။၂၁၀။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၂။

တနည်း – သမာဓိ (၃)မျိုး

၁။ သဝိတက္ကသဝိစာရသမာဓိ= ဥပစာရသမာဓိနှင့်တကွ ပထမ ဈာန် သမာဓိ။

၂။ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တသမာဓိ= ပဥ္စကဈာန်နည်း ဒုတိယဈာန် သမာဓိ။

၃။ အဝိတက္ကအဝိစာရသမာဓိ=စတုက္ကဈာန်နည်း၌ ဒုတိယဈာန် အစရှိသော ဈာန်များ၊ ပဥ္စကနည်း၌ တတိယဈာန်အစရှိ သော သုံးပါးသောဈာန်တို့၌ ရှိသောကေဂ္ဂတာ[၁]။

တနည်း – သမာဓိ (၃)မျိုး

၁။ ပီတိသဟဂတသမာဓိ=စတုက္ကနည်း၌အစ(၂)ပါးသောဈာန်၊ ပဥ္စကနည်း (၃)ပါးသော ဈာန်တို့၌ရှိသော ကေဂ္ဂတာ။

၂။ သုခသဟဂတသမာဓိ=တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်၌ရှိသော ကေဂ္ဂတာ။

၃။ ဥပေက္ခာသဟဂတသမာဓိ= အသုံးဖြစ်သောဈာန်၌ ရှိသော ကေဂ္ဂတာ[၁]။

တနည်း – သမာဓိ (၃)မျိုး

၁။ ပရိတ္တသမာဓိ = ကာမာဝစရစိတ်၌ ယှဉ်သောသမာဓိ။ (အားနည်းသော ကာမာဝစရတရားကို ပရိတ္တဟုခေါ်သည်)

၂။ မဟဂ္ဂတသမာဓိ=ရူပ၊အရူပဈာန်စိတ်တို့၌ယှဉ်သောသမာဓိ။

၃။ အပ္ပမာဏသမာဓိ=လောကုတ္တရာစိတ်၌ ယှဉ်သောသမာဓိ[၁]။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၂။

သမာဓိ (၄)မျိုး

၁။ ကာမာဝစရသမာဓိ=ကာမာဝစရစိတ်၌ ရှိသော ကေဂ္ဂတာ။

၂။ ရူပါဝစရသမာဓိ=ရူပစိတ်၌ ရှိသော ကေဂ္ဂတာ။

၃။ အရူပါဝစရသမာဓိ=အရူပစိတ်၌ရှိသော ကေဂ္ဂတာ။

၄။ အပရိယာပန္နသမာဓိ=လောကုတ္တရာသမာဓိ။

တနည်း – သမာဓိ (၄)မျိုး

၁။ ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိ= ဆန္ဒကို အကြီးအမှူးပြုသော စိတ်၏ တည်ကြည်မှု။

၂။ ဝီရိယာဓိပတိသမာဓိ=ဝီရိယကို အကြီးအမှူးပြုသော စိတ်၏ တည်ကြည်မှု။

၃။ စိတ္တာဓိပတိသမာဓိ=စိတ်ကို အကြီးအမှူးပြုသော စိတ်၏ တည်ကြည်မှု။

၄။ ဝီမံသာဓိပတိသမာဓိ=ဝီမံသကို အကြီးအမှူး ပြုသော စိတ်၏ တည်ကြည်မှု—

ဟူ၍ အဓိပတိအစွမ်းဖြင့်(၄)မျိုးဖြစ်သည်။

သမာဓိ (၅)မျိုး

၁။ ပထမဈာနသမာဓိ။ ။ရှေးဦးစွာ ကသိုဏ်းစသော တခုသောသမထ အာရုံ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိပဲ ရှုမြင်ထင်စွဲ ခိုင်မြဲ တည်ငြိမ်သောသမာဓိ။

၂။ ဒုတိယဈာနသမာဓိ။ ။နှစ်ကြိမ်မြောက် ကသိုဏ်းစသော တခုသော အာရုံ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိပဲ ရှုမြင်ထင်စွဲ ခိုင်မြဲ တည်ငြိမ်သော သမာဓိ။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၇၅။

၃။ တတိယဈာနသမာဓိ။ ။သုံးကြိမ်မြောက် ကသိုဏ်းစသော တခုသော သမထအာရုံ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိပဲ ရှုမြင် ထင်စဲ့ ခိုင်မြဲတည်ငြိမ်သော သမာဓိ။

၄။ စတုတ္ထဈာနသမာဓိ။ ။လေးကြိမ်မြောက် ကသိုဏ်းစသော တခု သောအာရုံ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိပဲ ရှုမြင်ထင်စဲ့ ခိုင်မြဲတည်ငြိမ်သော သမာဓိ။

၅။ ပဉ္စမဈာနသမာဓိ။ ။ငါးကြိမ်မြောက် ကသိုဏ်းစသော တခုသော အာရုံ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိပဲ ရှုမြင်ထင်စဲ့ ခိုင်မြဲ တည်ငြိမ်သော သမာဓိ[1]။

သမာဓိ၏အမည်ထူးများ

အာရုံတခု၌တည်ကြည်မှု သမာဓိ၏ အမည်ထူးများမှာ–

၁။ သမထ၊

၂။ အဓိစိတ္တ၊

၃။ အပ္ပနာ-

ဟူသောအမည်များ ပင်ဖြစ်သည်။

(၁)သမထအမည်ကိုရခြင်း

သမထဟူသည် ကာမဂုဏ်ကို နှစ်သက်တွယ်တာတတ်သော ကာမစ္ဆန္ဒ-နီဝရဏစသော ကိလေသာ စသည်တို့ကို ငြိမ်းအေးစေမှုပင် ဖြစ်သည်။ တရားကိုယ်မှာ မဟာကုသိုလ်နှင့် စျာန်စိတ်များ၌ ရှိသော သမာဓိပင် ဖြစ်သည်[2]။

ပုထုဇဉ်သမာဓိ။ ။ထိုသမာဓိသည် နီဝရဏကိလေသာ အပူဓာတ်တို့ကို ငြိမ်သက် အေးမြစေတတ်ပေရာ ပုထုဇဉ်တို့ ကမ္မဋ္ဌာန်း စတင်အားထုတ်ကြသောအခါ ၎င်းတို့၏ သန္တာန်၌ မဟာကုသိုလ် စိတ်

---

[1] ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊၁။၁၅၁။ [2] ဘာသာဋီ။၆၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉၊ ၁၃၅။

စေတသိက်များ ဖြစ်ကြပေသည်။ ကမ္မဋ္ဌာန်းပေါက်၍ စျာန်အထမြောက်သောအခါ ရူပပထမစျာန် စိတ် စေတသိက်များ ဖြစ်ကြပေသည်။ ထိုဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်များတွင် ကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် အချုပ်အချာ ဖြစ်သည်။ ထိုသမာဓိသည် ထကြွသောင်းကျန်းလေ့ရှိသော နီဝရဏ-ကိလေသာအပူဓာတ်ဘို့ကို ငြိမ်သက်မြေစေတတ်လေသည်၊ထို့ကြောင့် ပုထုဇဉ်တို့၏သန္တာန်၌ ဖြစ်သောသမာဓိသည် သမထအမည်ကို ရရှိလေသည်[1]။

ရဟန္တာသမာဓိ။ ။ရဟန္တာဖြစ်ပြီးမှ လောကီစျာန်ကို အားထုတ်ရာ၌ ထိုကဲ့သို့ ကိလေသာအပူဓာတ်တို့ကို ငြိမ်ဝပ်စေဖွယ်မလိုပါ။ အာရုံများစွာကို ယူနေရသည့်အတွက် မငြိမ်မသက်ဖြစ်လျက်ရှိသော စိတ်ကို(၀ါ)သမာဓိမရခင် အာရုံအမျိုးမျိုးကို ယူနေရသဖြင့် မငြိမ်မသက်ဖြစ်လျက်ရှိသောစိတ်ကို ငြိမ်သက်စေတတ်သည် ဖြစ်သောကြောင့် သမထအမည်ကို ရရှိခြင်းဖြစ်သည်[2]။

ဒုတိယစျာန်စသည်ရှိသော သမာဓိ။ ။ဒုတိယ စျာန်စသည်၌ ရှိသော သမာဓိမှာ ကိလေသာကင်းလည်း ငြိမ်သက်စေဘွယ်မလို၊ စိတ်ကိုလည်း ငြိမ်သက်စေဘွယ်မလိုပါ၊ ဝိတက်စသော ရုန်ရင်းသော စျာန်အင်္ဂါကို ငြိမ်းစေတတ်သောကြောင့်သာ သမထဟူသောအမည်ကို ရရှိခြင်း ဖြစ်လေသည်[3]။

(၂)အဓိစိတ္တအမည်ကိုရခြင်း

အဓိစိတ္တဟူသည် လွန်ကဲမြင့်မြတ်သော သမာဓိဖြစ်သည်။ ဤ၌စိတ်ကို အဦးပြု၍ သမာဓိစေတသိက်ကို အဓိစိတ္တဟုဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ မဂ်သမာဓိ ဖိုလ်သမာဓိကို မုချအားဖြင့် အဓိစိတ္တခေါ်သည်၊ ဝိပဿနာ၏ အခြေခံ သမာပတ္တိသမာဓိကို ဥပစာအားဖြင့် အဓိစိတ္တဟု ခေါ်သည်[4]။

၁။ ဘာသာဋီ။၆၂၆။ အဘိ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။၁၇၅။

၂။ ဘာသာဋီ။၆၂၆။

၃။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၂။၇၃၊၇၆။

(၃) အပွနာအမည်ကို ရခြင်း

အမှန်စင်စစ်၊ အပွနာဆိုသည်မှာ သမ္ပယုတ္တဘရားတို့ကို အာရုံသို့ ရှေ့ရှုတင်ပေးတတ်သည့် ဝိတက်၏အမည်ဖြစ်သည်။ ဝိတက်စသော စျာန်အင်္ဂါတို့နှင့် အတူဖြစ်သောကြောင့် စျာန်ကိုလည်း အပွနာဟုခေါ်သည်။ စျာန်အင်္ဂါတို့တွင် သမာဓိသည် ပဓာနဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သမာဓိကိုလည်း အပွနာဟု ခေါ်သည်[၁]။

ဣန္ဒေ၊ ဗိုလ်စသောအမည်ကို ရခြင်း

ဣန္ဒေမည်ပုံ။ ။အာရုံတခုဌ်တည်ကြည်မှုသမာဓိသည် ဣန္ဒေထိုက်သော တရားများတွင်ပါဝင်၏။ မိမိနှင့်သက်ဆိုင်သော တရားများအား မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သောတရားကို ဣန္ဒေဟု ဆိုရ၏။ သမာဓိသည် မိမိနှင့်သက်ဆိုင်သော မိမိနှင့်အတူဖြစ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိအလိုအတိုင်း မပျံ့လွင့်ခြင်းသဘောသို့ လိုက်စေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဣန္ဒေကိစ္စတပ်၍ ဣန္ဒေအမည်ကိုရသည်၊ ယင်းကဲ့သို့ဣန္ဒေကိစ္စတပ်သောကြောင့် ပျံ့လွင့်မှုဥဒ္ဓစ္စသည်ပင် သမာဓိအလိုသို့လိုက်ရလေသည်။

ဥဒ္ဓစ္စသည်သမာဓိအလိုသို့ လိုက်၊ မလိုက် ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ကေဂ္ဂတာသမာဓိတို့သည် သဘောအား ဖြင့် ဆန့်ကျင်ကြ၏။ ဥဒ္ဓစ္စမှာပျံ့လွင့်တုန်လှုပ်သောသဘောဖြစ်သည်။ ကေဂ္ဂတာသမာဓိကား မပျံ့လွင့်မတုန်လှုပ်ပဲတည်ကြည်၏။ ကေဂ္ဂတာ သမာဓိသည် စိတ်မှန်သမျှနှင့် ဆက်ဆံသဖြင့် ဥဒ္ဓစ္စစိတ်၌ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ကေဂ္ဂတာတို့အတူဖြစ်သောအခါ ဥဒ္ဓစ္စသည်သမာဓိအလိုသို့လိုက်၍ သို့မဟုတ် သမာဓိသည် ဥဒ္ဓစ္စအလိုသို့လိုက်၍ အတူဖြစ်နိုင် မဖြစ်နိုင် စိစစ်ရန် လိုအပ်လေသည်။

မဏိသာရမဥ္ဇူအဆို။[၁] ။မပျံ့လွင့်မှုကေဂ္ဂတာသမာဓိသည် ပျံ့လွင့်မှုဥဒ္ဓစ္စကို ဖြားယောင်းသွေးဆောင်နိုင်၏။ ဥပမာ-မြင်းစီးအဘတ် ကျွမ်းကျင်သူသည် မြင်းကြမ်းကိုစီးသောအခါ မြင်း၏အလိုသို့ အတန်ငယ်ဖြားယောင်းလိုက်ပါပြီးနောက် မိမိအလိုသို့ လိုက်

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၃။ သာရတ္ထဋ္ဌီ၊၂၊၂၆၁။

အောင် ဆဲ့ဆောင်စီးနင်းသကဲ့သို့ သမာဓိသည် ပျံ့လွင့်မှုသဘော ဥဒ္ဓစ္စ အလိုသို့ ၁-ဝိထိခန့်ဖြစ်စေ၊ ၂-ဝိထိ၊ ၃-ဝိထိခန့်ဖြစ်ခဲ့စေ အတန်ငယ်လိုက်၍ ပျံ့လွင့်ပြီးနောက်မှ မပျံ့လွင့်မှုသဘော မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါစေကာ အတူ တကွ ဖြစ်နိုင်ကြလေသည်။

ပရမတ္ထသရူပအနုဝဏ္ဏနာအလို[1]။ ။ပရမတ္ထသဘောတို့သည် မြင်းကြမ်းကို စီးသည့် ဥပမာကဲ့သို့ မဖြစ်နိုင်၊ မပျံ့လွင့်မှု တည်ကြည်မှု သမာဓိသည် ပျံ့လွင့်တုန်လှုပ်မှု ဥဒ္ဓစ္စအလိုသို့ လိုက်၍အနည်းငယ်မျှပျံ့လွင့်၍ မသွားပါ။

"သမာဓိသည်ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စကိုလှမ်းမိုးတတ်သဖြင့် အတူဖြစ်ဖက် တရားတို့အပေါ် အစိုးတရဖြစ်၏၊ထို့ကြောင့် ဣန္ဒြေမည်၏"–

ဟု အဋ္ဌကထာ[2] ဆိုထား၏။ သမာဓိသည် ဣန္ဒြေကိစ္စတပ်၏၊ မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက်တရားတို့ကို မိမိအလိုအတိုင်း မပျံ့လွင့်ခြင်းသဘောသို့ လိုက်ပါ စေနိုင်၏၊ ဣန္ဒြေစစ်စစ်၊ သမထစစ်စစ်ကေန်ဖြစ်သော သမာဓိသည် ဣန္ဒြေ ကိစ္စမတပ်သော ဥဒ္ဓစ္စနောက်သို့ အနည်းငယ်မျှလိုက်၍ ပျံ့လွင့်မှုသဘော မဖြစ်နိုင်၊ ပျံ့လွင့်မှုသဘောဥဒ္ဓစ္စကသာလျှင် သမာဓိနှင့်အတူဖြစ်ရသဖြင့် မပျံ့လွင့်မှုသဘောသို့လိုက်ကာ အတူဖြစ်ရလေသည်။

ဥဒ္ဓစ္စ၏ ပျံ့လွင့်မှု သဘောဆိုသည် မှာလည်း ဥဒ္ဓစ္စ စေတသိက်နှင့် ဥဒ္ဓစ္စစိတ်တို့အတူဖြစ်သော အခါ၌သာ လက္ခဏာတူ သဘာဝချင်းဖြစ်၍ စိတ်ဘူကိုယ်တူ သဘောတူဖြစ်သော လူဆိုး ၂-ဦးကဲ့သို့ပျံ့လွင့်မှု သဘော ဖြစ်ရပေသည်။ ဣန္ဒြေကိစ္စတပ်သဖြင့် မိမိထက်တန်ခိုးကြီးသော သမာဓိ နှင့်အတူဖြစ်ရသော အခါ၌မူ အာဏာရှိသူ အစိုးရသူတို့ လာသောအခါ လူဆိုးမျှား မဆိုးဝန့်သကဲ့သို့ ပျံ့လွင့်မှုဥဒ္ဓစ္စသည် မပျံ့လွင့်ပဲ သမာဓိ အလိုသို့လိုက်၍ အတူဖြစ်ရလေသည်။

၁။ ပရမတ္ထအနုဝဏ္ဏနာ၊ပ။ ၂၃၄-၃၅။
၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။

ဒီပနီအလို[1]။ ။ကေဂ္ဂတာ၏ သဘောလက္ခဏာတွင် ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အာရုံတရားသည် တခုတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း– သဘော အမျိုးမျိုးဖြစ်နိုင်သည်၊ ထိုသဘောအမျိုးမျိုးတို့၌ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ မရောက်စေပဲ၊ တခုသောသဘော၌ တခဏမျှဖြစ်သော စိတ်၏ မပျံ့လွင့် မတုန်လှုပ်သော အခြင်းအရာသည်ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်ပျံ့လွင့်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဥဒ္ဓစ္စ၌ မပျံ့လွင့်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော ကေဂ္ဂတာယှဉ်နိုင်၏။ ဆိုလိုသည်မှာ စိတ်သည် အာရုံနှင့်မကင်းနိုင်၊ စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်-အာရုံတခု၌ တခဏပင်ဖြစ်စေ တည်တံ့ရပါသည်၊ ဥဒ္ဓစ္စသည်အာရုံ၌ပျံ့လွင့်သော်လည်း ဥဒ္ဓစ္စစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် တခဏပင်ဖြစ်စေ၊ အာရုံတခု၌ တည်တံ့ရပေဦးမည်။ ထို့ကြောင့်တခုသော အာရုံ၌ ဥဒ္ဓစ္စစိတ်၏ တည်တံ့သော အခြင်းအရာသည် ဖြစ်နိုင်လေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဥဒ္ဓစ္စစိတ်၌ ကေဂ္ဂတာယှဉ်နိုင်လေသည်။

ဗိုလ်မည်ပုံ။ ။အာရုံတခု၌ တည်ကြည်မှုသမာဓိသည် ဗိုလ်ကိစ္စတပ်သော တရားများတွင်ပါဝင်၏၊ မှန်၏၊ ဗိုလ်ဟူသည်မှာ– **လှုပ်ရှား**မယိုင်မြဲခိုင်တတ်သောတရားများကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်၏၊ **သ**မာဓိသည်ဆန့်ကျင်ဘက်အကုသိုလ်ကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း မလှုပ်ရှားအတူဖြစ်ဖက်သမွယုတ်သရားတို့ကိုလည်း **မ**လှုပ်ရှားစေတတ်သည့်ပြင်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကုသိုလ်များကိုပင်ပယ်ရှားဖြိုဖျက်နိုင်သော ပဟာယကသတ္တိရှိပေသည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုသမာဓိသည် ဗိုလ်ကိစ္စတပ်၍ ဗိုလ်အမည်ရလေသည်။

ဗောဇ္ဈင်မည်ပုံ။ ။အာရုံတခု၌ တည်ကြည်မှုသမာဓိသည် ဗောဇ္ဈင်ကိစ္စတပ်သောတရားများတွင်လည်းပါဝင်ပေသည်၊ဗောဇ္ဈင်ဆိုသည်မှာ–ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သစ္စာလေးရပ်တရားမြတ်ကို အကြင်တရားအပေါင်းဖြင့်သိရ၏။ ထိုတရားအပေါင်းကို ဗောဇ္ဈင်ဟု ခေါ်ဆို၏။ သမာဓိသည်လည်း ထိုသစ္စာ-၄-ရပ်တရားမြတ်ကို သိရခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုကြောင့်ဗောဇ္ဈင် ကိစ္စတပ်သော တရားများတွင်လည်းပါဝင်လေသည်။

၁။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၉၂။

မဂ္ဂင်မည်ပုံ။ ။အာရုံတခုခု တည်ကြည်မှုသမာဓိသည် မဂ္ဂင်ကိုစွဲလည်း ပဋိပတ္တိမဂ်ပေတည်း။ တပ်၏၊ မှန်၏၊ မဂ္ဂင်ဟူသည်မှာ သုဂတိသို့ ရောက်ဖို့ရာ လမ်းကြောင်း၊ ဒုဂ္ဂတိသို့ရောက်ဖို့ရာ လမ်းကြောင်းဖြစ်သော တရားအပေါင်း၏အစိတ်အင်္ဂါကို မဂ္ဂင်ဟုဆိုအပ်ပေသည်။ သမာဓိသည်ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှုသမ္မာသမာဓိအမည်ကို ခံယူသောအခါ သုဂတိသို့ ရောက်ဖို့ရာ လမ်းကြောင်းဖြစ်၏၊ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောတည်ကြည်မှု မိစ္ဆာသမ္မာဓိ အမည်ကို ခံယူသောအခါ ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်ဖို့ရာ လမ်းကြောင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသမာဓိသည် မဂ္ဂင်ကိုစွဲလည်း တပ်သောတရားဖြစ်လေသည်။

ဣန္ဒြေ၊ဗိုလ်၊မဂ္ဂင်မမည်သော ကေဂ္ဂတာ။ ။ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်ဌာရှိသော ကေဂ္ဂတာသည် သာမန်ကေဂ္ဂတာသာဖြစ်သည်၊ အထူးသတ္တိကောင်းသောကေဂ္ဂတာ မဟုတ်ပေ၊ မှန်၏၊ အဆိုပါ ကေဂ္ဂတာသည် "တည်ကြည်ပါတယ်"ဟု ဆိုသော်လည်း ယုံမှားသံသယများသော ဝိစိကိစ္ဆာက အာရုံဖေါ်ဌာ စွဲမြဲမြဲ မရှိသောကြောင့် ထိုဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ယှဉ်ရသည့်အတွက် ကေဂ္ဂတာလည်း အာရုံပေါ်ဌာ မစွဲမြဲနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုဝိစိကိစ္ဆာစိတ်ဌာရှိသော ကေဂ္ဂတာသည် ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ မဂ္ဂင်ကိုစွဲ မတပ်ပေ။

စျာနင်မည်ပုံ။ ။သမာဓိသည် စျာနင်ကိုစွဲတပ်သော တရားများတွင် လည်း ပါဝင်၏၊ စျာနင်ဟူသည် ဆိုင်ရာအာရုံကို ရိုးရိုး အာရုံပြုပုံထက် လွန်ကဲ၍ စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုတတ်သောစျာန်တရား၏ အစိတ်အင်္ဂါများဖြစ်သော ဝိတက်စသည့် တပါးစီတပါးစီကို စျာနင်ဟုခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ယောဂီတို့သန္တာန်ဌာန်ဌ ဖြစ်သော ကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် ဆိုင်ရာကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုတတ်သောသဘော ရှိသောကြောင့် စျာနင်ကိုစွဲတပ်သော တရားများတွင် ပါဝင်လေသည်။

စျာနင်အမည်မရသောကေဂ္ဂတာ။ ။ကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် စျာနင်ကိုစွဲ တပ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ဒုတိယဈာန်ဌာရှိသော ကေဂ္ဂတာမှာ စျာနင်ကိုစွဲမတပ်ပေ။ မှန်ပေသည်၊ စျာနင်ဆိုသည်မှာ အာရုံထဲ၌စူးစိုက်ဝင်ရှုသွားသကဲ့သို့ထင်ရလောက်အောင်

ရှုတတ် အာရုံယူတတ်သော တရားဖြစ်၏၊ ဒေါ့ပဋ္ဌဝိညာဏ်၌ ဝိတက်ဝိစာရ စသည့် စေတသိက်များ မရှိပေ။ အာရုံသို့ တင်ပေးမည့် ဝိတက်မရှိပါလျှင် အဘယ်မှာ အာရုံကို စူးစိုက်စွာ ယူနိုင်မည်နည်း၊ အာရုံကိုစူးစိုက်စွာ မယူနိုင်လျှင် စျာနင်အမည်လည်း မရထိုက်ပါ။

စျာနင်အမည်ရသောသမာဓိ၏ သမာဓာနသဘော — အထက်တွင် ဖော်ပြပါ စျာနင်ကိစ္စ တပ်သောကေဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိသည် အာရုံ၌ ကောင်းစွာထားခြင်းကိစ္စဖြင့် ယှဉ်ဖက်သမ္မယုတ်တရားတို့ကို မိမိအလိုသို့လိုက်စေလျက် တခုတည်းသော အာရုံ၌ ကောင်းစွာထားခြင်း (သမာဓာန) သဘောရှိပေသည်။

ယင်းသမာဓိ၏ ကောင်းစွာထားမှုသည်–

(၁) အာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းစွာထားခြင်းနှင့်[၂]

(၂) အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအမျှထားခြင်းဟူသော သဘောနှစ်မျိုးကို ဆောင်ပေသည်[၃]။

အာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းစွာထားခြင်း။ — ။ အာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းစွာ ထားခြင်းဆိုသည်မှာ ကာမဂုဏ်တို့၌ နှစ်သက်တွယ်တာမှု (ကာမစ္ဆန္ဒ)စသော သမာဓိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် သဘောတရားတို့မှ ဝေးကွာမှုကြောင့် စိတ်၏တွန့်ဆုတ်ခြင်း (လီန) သဘောမရှိအောင် ထားခြင်း၊ ပျံ့လွင့်မှုဥဒ္ဓစ္စ၏ မရှိခြင်းကြောင့် စိတ်ကို တွန့်လည်းမဟုန် ပျံ့လည်းမပျံ့လွင့်ရအောင် ထားရှိခြင်းသဘောကို ဆိုလိုပေသည်။

၁။ ဝိဘာဝနီဋီကာ၊ ၉၂-၉၃။

၂။ သံ+အာဓိ၊ သံ=သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ အာ+ဓာ+ဏ=အာဓိ=ထားခြင်း။

၃။ သံ+အာဓိ၊ သံ=သမံ—အညီအမျှ၊ အာ+ဓာ+ဏ=အာဓိ=ထားခြင်း။

အာရုံ၌စိတ်ကိုအညီအမျှထားခြင်း။ ။အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအမျှထားခြင်း ဆိုသည်မှာ အာရုံ၌စိတ်ကို သဒ္ဓါနှေးနှင့် ပညာနှေး ၂-ပါးညီမျှခအောင် ထားရှိမှု၊ ဝိရိယနှင့်သမာဓိနှေး ၂-ပါးညီမျှအောင် ထားရှိမှုမျိုး ဖြစ်သည်၊ သတိနှေးမှာကား ညီမျှစရာမလိုပေ။

တနည်း။ ။စိတ်ကိုအညီအမျှ ထားခြင်း ဆိုသည်မှာ တခုတည်းသော အာရုံ၌ သဒ္ဓါနှေးစသော ငါးပါးသော ဣန္ဒြေတို့၏ အချင်းချင်း တပါးကိုတပါး မလွန်စေ၊ အညီအမျှ ဖြစ်စေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အဆိုပါဣန္ဒြေတို့၏ ယုတ်မှု၊ လွန်ကဲပွားကိစ္စမျှားမရှိအောင် ညီညီမျှမျှထားရှိခြင်းသဘောကို ဆိုလိုပေသည်။

ဣန္ဒြေတို့ကိုအညီအမျှထားရှိခြင်း။ ။ဤတွင် စျာနင်ကိစ္စ တပ်သော သမာဓိသည် သီဒ္ဓိနှေးစသည်တို့ကို အဘယ်သို့လျှင် အညီအမျှ ထားရှိပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိပေသည်၊ ဤမေးခွန်းကို ဖြေဆိုမည်၌ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ စတုတ္ထပိုဒ်တွင် လာရှိသည့်အတိုင်း ဖြေဆိုမှန်ဖြစ်သော်လည်း အလွန်ကျယ်လွန်းပည် ဖြစ်သဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ မနဒ်လည်ဆရာ၊ဟင်ဘုရားကြီး၏ မယဒေဝလင်္ကာသစ်ကို ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

"သဒ္ဓါပညာ၊ သမာဓိရှိ၊ စောင်းနှယ်ညီလော့၊ လောကီ
ဓမ္မတာ၊ လူဘို့မှာလျှင်၊ သဒ္ဓါမဆွန်း၊ ဣန္ဒြေမြိုးဝှန်၊ ဉာဏ်မလွန်
နှင့်၊ သားမွန်လိမ္မာ၊ ဤအရာ၌၊ ပညာမဘက်၊ သဒ္ဓါထက်က၊
နက်၏ဆင်းရဲ၊ အပြဲမှန်မှာ၊ သဒ္ဓါနှုန်ဆွန်၊ တွန်ရှုဉာဏ်ကွန်၊ ပညာ
လွန်သော်၊ ဝက်နှင်ကောက်ကျစ်၊ ကျိုးမဖြစ်ဘူး၊ စင်စစ်ထိုပြီ၊
သမာဓိမျှား၊ ပျင်းရိပွားလျှင်၊ အားထုတ်လွန်က၊ ပြန့်တတ်စွမ်ခင်၊

၁။ ဋီကာကျော်နိဿယ(အရှင်ဇနက)၁၂၆။ ၂။မဏိမဉ္ဇူ။ပ၊၂၄၀။

ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိအထူး

စိတ်၏တည်ကြည်မှု သမာဓိသည် ဥပစာရအခိုက်အတန့်၌ နိဝရဏတို့ကို ပယ်ခြင်းဖြင့် စိတ်၏ တည်ကြည်မှုကို ရရှိသည်။ဈာန်ကိုရသော အပ္ပနာအခိုက်အတန့်၌ကား ဈာန်အင်္ဂါ ဝင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြင့် စိတ်၏တည်ငြိမ်မှုကို ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင်–ဥပစာရသမာဓိဖြစ်သောအခါ ယောဂီ၏စိတ်သည် ရုံခါနိုမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ရုံခါဘဝင်သို့ သက်ရောက်လေတည်။

ဥပမာ–နုနယ်သောကလေးသူငယ်ကို မ,ထူ၍ထားရာ အဖန်ဖန်မြေသို့ လဲကျဘိသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဥပစာရအခိုက်၌ အားအစွမ်းမရှိသေးကြောင့် ရုံခါ နိမိတ်ကို အာရုံပြုသော်လည်း ရုံခါဘဝင်သို့ သက်ရောက်ရလေသည်။

အပ္ပနာသမာဓိဖြစ်သောအခါ၌ကား ဈာန်စိတ်သည် နေ့ရောညဉ့်ပါ ကုသိုလ်ဇောစိတ်အစဉ်မျှားဖြစ်ပြီး (၀၊) ကုသိုလ်ဇောချည်းဖြစ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ တည်လေသည်။

ဥပမာ–အားရှိသော ယောကျ်ားသည် နေရာမှထ၍ တနေ့ပတ်လုံး ရပ်နိုင်ဘိသကဲ့သို့ ဤအတူ အပ္ပနာအခိုက်အတန့်၌ ဈာန်အင်္ဂါတို့သည် အားရှိလေသောကြောင့် နေ့ရောညဉ့်ပါ ကုသိုလ်ဇောချည်းဖြစ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌တည်လေသည်[1]။

တည်ကြည်မှု သမာဓိကို ပွားပုံ။ ။ကြည်ကြည်မှုသမာဓိကိုပွားပုံမှာ- သီလကို သုတ်သင်၍ ဇင်ကြယ်သောသီလ၌ တည်သော ယောဂီသူကောင်းဧင်သည် ကြောင့်ကြမှု ပလိဗောဓမျှားကို ဖြတ်ပယ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းပေးတတ်သော မိတ်ဆွေကောင်းကို ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် မိမိ၏စရိုက်ငါးသနားအားလျော်သော တပါးပါးသောကမ္မဋ္ဌာန်းကိုယူ၍သင့်လျော်သောနေရာ၌နေပြီး ဘာဝနာပွားခြင်း အစီရင်မှုကို မယုတ်စေမူ၍

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂-၂၃။

ပွားများအပ်ပေသည်၊ ဤကား အကျဉ်းမျှသာဖြစ်ပေသည်၊ သမာဓိ ဘာဝနာပွားနည်းအကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဌကထာ ကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသပိုင်း တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်[၁]။

သမာဓိ၏အကျိုးအာနိသင်။ ။အာရုံတခုဉ်[၂] တည်ကြည်မှသမာဓိကို ပွား စေ ခြင်း ကြောင့် ရအပ် သော အကျိုး ငါးမျိုးရှိပေသည်၊[၂] ယင်းငါးမျိုးမှာ–

(၁) မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာနေရခြင်းအကျိုး ရှိသည် (ဒိဋ္ဌဓမ္မသုံခဝိဟာရ)၊

ဎင်းအကျိုးမှာ ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ စျာန်ဝင်စားကြရာ တည်ကြည်သော စိတ်ရှိတော်မူကြသဖြင့် တနေ့ပတ်လုံး ချမ်းသာစွာနေကုန်အံ့ဟု နှလုံးသွင်းတော်မူကြပြီး အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့် အပွနာသမာဓိကို ပွားစေတော် မူကြလေသည်၊ ထိုရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ အပွနာသမာဓိကို ပွားစေတော်မူကြ ခြင်းသည် မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း အကျိုးအာနိသင် ရှိလေသည်၊ ယင်းအကျိုးကိုပင် ဆိုလိုပေသည်။

(၂) ဝိပဿနာဟူသော အကျိုးအာနိသင်ရှိသည်(ဝိပဿနာနိသံသ)၊

ဎင်းအကျိုးမှာ သမာပတ်မှထ၍ တည်ကြည်သောစိတ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုကုန်အံ့ဟု နှလုံးသွင်းကြပြီး သမာဓိကို ပွားစေ ကြကုန်သော သေက္ခပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဝိပဿနာလျှင် နီးစွာသော အကြောင်း ရှိသော ကြောင့် အပွနာသမာဓိ ဘာဝနာသည် ဝိပဿနာဟူသော အကျိုးအာနိသင်ရှိလေသည်၊

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ပ၊၈၆။

၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ပ၊၃၆၈၊၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊မဟာဋီ၊ဒု၊၅၄၀။

ထိုငါးမျိုးအနက် ရှေးဦးစွာသော ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဉ်၌ ဣဒ္ဓိဆယ်မျိုး(တန်-ခိုးဆယ်မျိုး)ရှိ ပြန်လေသည်။ အဆိုပါဆယ်မျိုးအနက် သမာဓိ ဝိပ္ပါရဣဒ္ဓိ ခေါ် တည်ကြည်မှုသမာဓိ၏ ပျံ့နှံ့မှုအဟုန်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တန်ခိုးများကို အကျဉ်းချုံး၍ ဖော်ပြလိုပေသည်။

သမာဓိဝိပ္ပါရဣဒ္ဓိ

သမာဓိ၏ပျံ့နှံ့မှုအဟုန်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တန်ခိုးဆိုသည်မှာ ပထမစျာန်စသော သမာဓိမှ ရှေးအနီး ဥပစာရခဏ၌ လည်းကောင်း၊ နောက်သမာပတ်လေ့ ကျင့်သည်အဆုံး၌လည်းကောင်း၊ ထိုသမာပတ်ဝင်စားဆဲခဏ၌လည်းကောင်း ထိုစျာန်တည်ကြည်မှု သမာဓိ၏ အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်သော အထူးကိုပင် ဆိုလိုပေသည်၊ မှန်ပေသည်၊ ပထမစျာန်စသည်ဖြင့် နီဝရဏစသော တရားတို့ကိုပယ်ခြင်းကိစ္စ ပြည့်စုံသောကြောင့် သမာဓိဝိပ္ပါရဣဒ္ဓိမည်၏ ဟူ၍ အဆိုအမိန့် ရှိပေသည်။

သမာဓိဝိပ္ပါရဣဒ္ဓိ ဖြစ်ပေါ်သောပုဂ္ဂိုလ်များ	သမာဓိဝိပ္ပါရဣဒ္ဓိ ခေါ်သမာဓိပျံ့နှံ့မှု အဟုန်ကြောင့် တန်ခိုးဖြစ်ပေါ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ–

(၁) အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်၊

(၂) အရှင်သဦဝမထေရ်၊

(၃) အရှင်ခါဏုကောဏ္ဍညမထေရ်၊

(၄) ဥတ္တရာဥပါသိကာ၊

(၅) သာမာဝတီဥပါသိကာတို့ ဖြစ်လေသည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ သမာဓိတန်ခိုး	အထက်ဖော်ပြပါ ပုဂ္ဂိုလ်များအနက် အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်မြတ်သည်ကားပေါတကန္ဒရ ခေါ် တောကျောင်း တကျောင်း၌ အရှင်

မဟာမောဂ္ဂလာန်နှင့်အတူ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ ထိုစဉ် တနေ့သော အခါဝယ် လရောင်ဖြင့် ကောက်ပြောင် တင့်တယ်လျက်ရှိသော လွင်တီး ခေါင်၌ ကြည်ညိုဖွယ်ရာ သီတင်းသုံး ထိုင်နေတော်မူပေသည်၊

ထိုအခါ ဘီလူးကြမ်းတကောင်သည် ၎င်း၏ အဖော်ဘီလူးက တားမြစ်သည်ကိုမနာခံပဲ အရှင်သာရိပုတ္တရာ မလေရ်မြတ်၏ ဆံရိတ်ပြီး ဦးခေါင်းတော်ပြောင်ပြောင်ကို ရိုက်ပုတ်လေ၏၊ ထိုကဲ့သို့ ရိုက်ပုတ်ခြင်းကြောင့် ထွက်ပေါ်လာသော ရိုက်ပုတ်သံသည် မိုးခြိမ်းသံကဲ့သို့ မြည်၏ဟု ဆိုပေသည်။ မထေရ်မြတ် အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ထိုဘီလူးရိုက်သော ခဏ၌ပင် သမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူလိုက်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် မိုးကြိုးပစ်သကဲ့သို့ ပြင်းထန်စွာ ရိုက်ပုတ်သော်လည်း တစုံတရာ နာကျင်ခြင်းရှိတော်မမူပေ၊ ထိုကဲ့သို့ တစုံတရာ နာကျင်ခြင်းရှိတော်မမူသည်၏ အဖြစ်သည် သမာဓိပျံ့နှံ့ခြင်းအဟုန်ကြောင့် ဖြစ်သောတန်ခိုး ဖြစ်ပေသည်[၁]။

အရှင်သဦဝမထေရ်၏ သမာဓိတန်ခိုး

အရှင်သဦဝမထေရ်ကား–ကကုသန် မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ဝဲရံ အစွသာဝကာဆူ ဖြစ်တော်မူပေသည်။ ထိုအရှင် နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားနေတော်မူသည်ကို နွားကျောင်းသားတို့က သေနေပြီထင်မှတ်၍ မြက်ထင်းစသည်ကို ရှာဖွေစုပုံပြီး မီးသင်္ဂြိုဟ်ကြလေသည်၊ ထိုကဲ့သို့ ပြုလုပ်ကြသော်လည်း အရှင်မထေရ်၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို မဆိုထားဘိ အရှင်မထေရ်ဝတ်ဆင်ထားသော သင်္ကန်းချည်မျှင်ကိုမျှ မီးလောင်ခြင်းကျွမ်းခြင်းမရှိပေ။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းသည် အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားတော်မူအပ်သော သမာပတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သမာဓိ၏ အာနုဘော်ပြည့်စုံမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တန်ခိုးဖြစ်လေသည်[၂]။

အရှင်ခါဏုကောလွှည်၏ သမာဓိတန်ခိုး။

ထိုအရှင်သည် ပင်ကိုယ်ကပင် သမာပတ်ဝင်စားခြင်း အလေ့အလာများပေသည်။ တနေ့သော ညဘည်ဝယ် တောအုပ်အတွင်းတနေ

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဒု။၈၊၉။

ရာ၌ သမာပတ်ဝင်စား၍ နေတော်မူ၏၊ ခိုးသားငါးရာတို့သည် ဥစ္စာထုပ်ကို ခိုးယူလာကြပြီး ထိုအရှင် သမာပတ်ဝင်စားရာသို့ ရောက်သောအခါ "ယခု ငါတို့နောက်သို့ လိုက်၍ ဖမ်းဆီးသူရှိတော့မည်မဟုတ်၊ ဤနေရာမှာ အမောဖြေ နားနေကြပါစို့" ဟု ပြောဆိုပြီး ထိုအရှင်သမာပတ်ဖြင့် နေတော်မူသည်ကိုမြင့်မောက်သော သစ်ငုတ်တိုဟု မှတ်ထင်၍ ခိုးယူလာသော ပါသမျှဥစ္စာထုပ်ကို မထေရ်မြတ်၏ အပေါ်၌ စုပုံတင်ထားမိကြလေသည်။

ခိုးသားငါးရာတို့သည် အမောပြေလေသော အခါ သွားကြရန် ပြင်ဆင်လျက် ပဆမဆုံးတင်ထားသော ဥစ္စာထုပ်ကို နောက်ဆုံးယူစဉ် အချိန်စေ့သဖြင့် မထေရ်သည် သမာပတ်မှ ထလေ၏။ ထိုအခါ မထေရ်၏ လှုပ်ရှားသော အခြင်းအရာကိုမြင်၍ ငါးရာသောခိုးသားတို့သည် ကြောက်လန့်သဖြင့် အော်ဟစ်ကြကုန်၏။ ထိုစဉ် မထေရ်မြတ်က "အိုဒါယကာတို့ မကြောက်ကြလေနှင့် ငါကား အခြားမဟုတ် ရဟန်းသာတည်း" ဟု မိန့်လေ၏၊ ခိုးသားတို့သည် မထေရ်ကို ရှိခိုးကြပြီး လွန်စွာကြည်ညိုလှသဖြင့် ရဟန်းပြုကြ၍ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးနှင့်တကွ ရဟန္တာချည်း ဖြစ်ကြလေသည်။ ဤဝတ္ထုဌ် ဥစ္စာထုပ် ငါးရာတို့ဖြင့် ဖိထားသောမထေရ်၏ တစုံတရာ မနာမကျင်သောအဖြစ်သည် သမာဓိ၏ အာနုဘော်ပြည့်စုံမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တန်ခိုးဖြစ်လေသည်[၁]။

မယ်ဥတ္တရာ၏ သမာဓိတန်ခိုး။ ။တခါသော် ပြည့်တန်ဆာမ သီရိမာလာသည် တဏှာမာန်မူ ငြူစူလျက် ပုဏ္ဏသဌေး၏ သမီးချစ် မယ်ဥတ္တရာ၏ ဦးခေါင်းပေါ်သို့ ကျိုက်ကျိုက်ဆူဆီပူများကို လောင်းချလေသည်။ ထိုအခိုက် မယ်ဥတ္တရာသည် မေတ္တာစျာန်ကို ဝင်စားလိုက်သဖြင့် ပိန်းကြာဖက်တွင် ရေမတင်သကဲ့သို့ ဆီပူသည် လျောကျလေ၏။ ဤသို့ ဆီပူမလောင်သောအဖြစ်သည် သဌေးသမီး မယ်ဥတ္တရာ၏ သမာဓိပျံ့နှံ့မှုအဟုန်ကြောင့် ဖြစ်သော တန်ခိုးဖြစ်လေသည်[၁]။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဒု။၇-၉။

မိဖုရားခေါင်ကြီး သာမာဝတီ၏ သမာဓိတန်ခိုး သာမာဝတီကား – ဥတေနမင်း၏ မိဖုယားခေါင်ကြီးဖြစ်သည်၊ မာဂဏ္ဍိပုဏ္ဏားသည် သမီးအမှတ်ထား**သောတူ**မ မာဂဏ္ဍီကို မိဖုရားခေါင်ကြီးဖြစ်စေချင်လှသဖြင့် သာမာဝတီ၏ စောင်းခွက်ထဲ၌ မြွေဟောက်ကို သွင်းထားစေပြီး ဥတေနမင်းကြီးအား "အရှင်မင်းကြီး သာမာဝတီသည် အရှင်မင်းကြီးကို သတ်လိုသဖြင့် မြွေဟောက်ကို စောင်းခွက်တွင်းမှာထည့်လျက် သွားလေရာရာ ယူဆောင်ပါသည်"ဟု ဥတေနမင်းကြီးအား ဂုံးတိုက်စကား လျှောက်ထားလေသည်။ ဥတေနမင်းသည် ထိုမြွေကို မြင်၍ အမျက်တော်ထွက်သဖြင့် သာမာဝတီကို သတ်ရန်လေးတင်၍ အဆိပ်လူးမြားကို တပ်လေ၏။

သာမာဝတီသည် မိမိအခြံအရံ ငါးရာနှင့် အတူ ဥယျာနမင်းကို မေတ္တာဖြင့် ပျံ့နှံ့စေ၏။ ဥတေနမင်းသည် မြားကို ပစ်လွှတ်ခြင်းလေးကိုလည်း ချခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ရှိသာမက ခန္ဓာကိုယ်သည်လည်း တဆတ်ဆတ်တုန်လျက် ရှိတော့၏၊ထိုအခါ သာမာဝတီက "အရှင်မင်းကြီး ပင်ပန်းတော်မူပါသလား" မေးလျှောက်လေလျှင် "ရှင်မိဖုရား အလွန်ပင်ပန်းလှပါပြီ"ဟု ဆိုလေ၏။ ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် "မလေးကိုချမဟတ်မူပါ"ဟု ဆိုလေသော် မြားသည် မင်းကြီး၏ ခြေရင်းခွံ အလိုအလျောက်ကျလာလေ၏၊ သာမာဝတီက "အရှင်မင်းကြီး မပြစ်မှားကောင်းသူအား မပြစ်မှားသင့်"ဟု ဆိုဆုံးမလိုက်ပေသည်။ ဤသို့ ဥတေနမင်း မြားကိုမပစ်လွှတ်နိုင်ခြင်းသည် သာမာဝတီ၏ သမာဓိပျံ့နှံ့မှုအာဟုန်ကြောင့် ဖြစ်သော တန်ခိုးဖြစ်လေသည်[1]။

ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ။ ။ဖော်ပြပါအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၌ အောက်ပါအတိုင်း စပ်ဆိုတော်မူခဲ့ပေသည်။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဒု၊၉၊၁၀။

"ရှစ်သမာပတ်၊ ခါသုံးမှတ်၌၊ ပစ္စတ်ပယ်ခွါ၊[၁] ကေပေါတာ-ချောက်၊ ဘီလူးခေါက်တည်း၊ သေပျောက်ကျင်နာ၊ ဆိတ်စာမရှိ၊ ထေရ်သာရိလည်း၊ တစိထိုမှ၊ သဉ္ဇီဝကို၊ နိရောဓဝင်၊ အသေထင်၍၊ မီးတင်ဝိုင်းစု၊ ထိုအတူပင်၊ ခါဏုတွင်ထ၊ ကောဏ္ဍညကို၊ စောရင်းရာ၊ ဘဏ္ဍာထုပ်ဖိ၊ မသေရှိ၏၊ သေဌိဓီတာ၊ ဥတ္တရာကို၊ ဝန်တိုလှစ္ဆာ၊ သိရီမာဟု၊ ပြည့်တန်ဆာမ၊ ဆီပူချလျှင်၊ ဝင်ထ-မေတ္တာ၊ သာမာဝတီ၊ မာဂဏ္ဍီကြောင့်၊ ဥတီန-ခင်၊ လေးကိုတင်၍၊ မနှင်မချ၊ နိုင်ရလေဘိ၊ဘေးမထိသား၊ သမာဓိဝိပ္ပါ"ဟု စပ်ဆိုတော်မူသည်[၂]။

သမာဓိကို မထူထောင်နိုင်က သံသရာ၌ အူကြောင်ကြောင် ဖြစ်မည်

လောက၌ ရေတို့မည်သည် အတားအဆီးမရှိ အလွတ်ထားခဲ့လျှင် နိမ့်ရာသို့ စီးဝင်မြဲ ဓမ္မတာဖြစ်သည်၊ ထို့အတူ သတ္တဝါတို့၏ စိတ်မည်သည်လည်း အာရုံတခု၌ တည်ကြည်မှုရအောင် မလုပ်ပဲ လွတ်ထားခဲ့လျှင် မကောင်းရာသို့သာ တွင်တွင်သွားမြဲ ဓမ္မတာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် "ပါပသို့ ရမတေ မနော (စိတ်သည် မကောင်းရာ၌သာလျှင် မွေ့လျော်တတ်၏)ဟု ဓမ္မပဒပါဋ္ဌိတော်၌[၃] ဗုဒ္ဓဟောတော်မူခဲ့ပေသည်[၄]။

ထို့ပြင်– "ပုထုဇ္ဇနော ဥမ္မတ္တကော"ဟု အဆိုအမိန့်ရှိသည်နှင့်အညီ ပုထုဇဉ်သတ္တဝါတို့၏ စိတ်သည် စိတ်ရူးစိတ်နောက် စိတ်လေစိတ်လွင့်မျိုးသာ ဖြစ်သည်။ လောကတွင် စိတ်မနှံ့သော အရူးများသာမက လူ

၁။ ပစ္စတ်ပယ်ခွါ=(ပစ္စတ်=ပစ္စတ္တ=အသီးသီး)အသီးသီးပယ်ခွါခြင်း (ပထမစျာန်ဖြင့် နိဝရဏကို ပယ်ခွါခြင်း ၊ပ၊ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ဖြင့် အာကိဉ္ဉညာယတန သညာကိုပယ်ခွါခြင်းသည် သမာဓိပုံ့နှံ့သော၊ သမာဓိအဟုန်ကြောင့် ဖြစ်သော သမာဓိဝိပ္ပါရတန် ခိုးမည်၏)

၂။ ပရမတ္တသရူပဘေဒနီ၊ ဒု၊ ၄၁၃။

၃။ ဓမ္မပဒ၊၃၀။ ၄။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊၂၇၂။

ကောင်း သူကောင်းဟု အများက အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရသော သူတို့သည်ပင် သမာဓိကို ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းမရှိပါက စိတ်ကိုအစိုးမရသောအရူး (သူရူး)တို့သာ ဖြစ်ကြလေသည်[၁]။

စိတ်ကိုအစိုးမရသူ အရူးနှင့်တူ။ ။စိတ်သည် တံခါး၆-ပေါက်(၆-ဒွါရ)တို့၏ အနီးအပါး ဥပစာ၌ အာရုံ ၆-ပါးသို့ ပြေးသွားလွှင့်ပါး လေ့ရှိသည်၊ ဥပမာဆိုကြပါစို့ – စိတ်မနှံ့သူတဦးသည် ထမင်းစားချိန်မှန်းပင် မသိ၊ ရောက်မိရောက်ရာ သွားလာ၍ နေတတ်ပေသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အုပ်ထိန်းသူများက ချော့မော့၍ ထမင်းကျွေးသော အခါ ငါးလုပ်ခြောက်လုပ်မျှ မျိုမိစားမိလျှင် ထမင်းပန်းကန်ကိုသွန်မှောက်၍ ထသွားပေလိမ့်မည်၊ ထမင်းကို ဝအောင်စားလိုမှ စားပေလိမ့်မည်၊ ထမင်းစားရာ၌ ပြီးစီးရုံမျှပင် စိတ်ကိုအစိုးရခြင်းမရှိပေ၊ စကားပြောဆိုရာ၌လည်း စကားဝါကျတခု ချောမောရုံမျှပင် စိတ်ကိုအစိုးမရပေ။ အစတခြား အလယ်တခြား အဆုံးတခြား ကတောက်ကတက် အမြီးအမောက်မတဲ့သော စကားများသာ ဖြစ်နေတတ်ပေသည်။

ထို့အတူ သတ္တဝါတို့၏ စိတ်သည်လည်း ဘုရားကိုရှိခိုးမည်၊ ဘုရားဂုဏ်ကို ကြည်ညိုသောအလုပ်ကို ငါလုပ်မည်ဟု ဦးတည်ကြပါလျက် စိတ်ကိုအစိုးမရကြသည့်အတွက် ဣတိပိသောတပုဒ် ဆုံးသည့်တိုင်အောင် ဘုရားဂုဏ်တော်၌ စိတ်ကို တည်ငြိမ်စွာနေအောင် အစိုးမရကြပေ။ ဘုရားကိုလွှတ်၍ ထိုထိုအာရုံတပါးသို့ အခါများစွာ ထွက်သွားလွှင့်ပါးလျက် ရှိကြပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ဖြစ်ရသည်မှာ မိမိ၏စိတ်ကို အစိုးတရ ဖြစ်အောင် သမာဓိကို မထူထောင်ကြသော ကြောင့် ဖြစ်သည်[၂]။

စိတ်ကိုအစိုးမရသူ ခွေးရူးပြန်သူနှင့်တူ ခွေးရူးပြန်သူသည် ဆာလောင်မွတ်သိပ် ပူလောင်လှ၍ ရေရှိရာသို့ ပြေးလေရာ အလွန်အေးမြလှစွာသော ရေအိုင်ကို တွေ့မြင်ရသော်လည်း ရေအိုင်တွင်းသို့မဆင်းဝန့်ရေကိုပင်မမြင်ဝန့်မကြည့်ဝန့်ပဲ ရှောင်လွှဲ၍ပြေးသွားသကဲ့

၁။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊ ၂၇၂။ ၂။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊ ၂၇၀၊ ၇၁၊ ၇၂။

သို့ ထို့အတူပင် သမာဓိကို ပြုစုပျိုးထောင်မှုမရှိသော သူတို့သည်လည်း အလွန်အေးမြသော ဘုရားအာရုံနှင့် တွေ့ရသော်လည်း ဘုရားဂုဏ်တော်သို့ ထိရောက်အောင် မကြည်ညိုနိုင်ကြ ဘုရားဂုဏ်တော်၌ မသက်ဝင်နိုင်ကြပဲ အာရုံတပါးသို့သာ စိတ်ထွက်၍ သွားပေသည်[၁]။

ဣတိပိသော တပုဒ်ဆုံးအောင် သမာဓိမရှိကြ

ဣတိပိသောစသော ဂုဏ်တော်ကို ရွတ်ဆိုစဉ် တခြားတပါးသို့ စိတ်ထွက်၍ သွားသဖြင့် အရွတ်အဆို ချတ်ယွင်းလေသည်၊ အရွတ်အဆိုချတ်ယွင်းတိုင်း ချတ်ယွင်းတိုင်းအစက ပြန်ကောက်ပြီး ရွတ်ဆိုခဲ့လျှင် နှစ်နှစ်သုံးနှစ်တိုင်အောင်ပင် ဘုရားရှိခိုးသော်လည်း ဣတိပိသော တပုဒ်အဆုံးသို့ ရောက်မည်မဟုတ်ပေ[၁]။

နှုတ်နှင့်သာအဆုံးသတ်ကြရပုံ။

။အချို့မှာ ဣတိပိသော တပုဒ်ဆုံးသွားသော်လည်း ဣတိပိသော တပုဒ်ဆုံးနိုင်သောက်သော သမာဓိရှိ၍ မဟုတ်ပဲ နှုတ်တက်ရွရွ ကြေညက်လုသောကြောင့်သာ အဆုံးသို့ရောက်ကြရပေသည်၊ သဒ္ဓေသတ္တာ အစရှိသော ဗြဟ္မဝိဟာရသမထ အလုပ်ကြီးကို ဦးတည်ကြပါသော်လည်း သမာဓိကို ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်း မရှိသဖြင့် စိတ်ကိုမနိုင်ကြသည့်အတွက် စိတ်မှာ လွှင့်ချင်ရာလွှင့်၍ နေသဖြင့် မေတ္တာပို့ ပရိတ်ရွတ် ဘုရားရှိခိုးစသည်၌ နှုတ်နှင့်သာ အဆုံးသတ်ကြရပေသည်[၁]။

စိတ်မခိုင်သူနှင့် ပဲ့မနိုင်သည့် လှေသူကြီးဥပမာ

အနမတဂ္ဂ သံသရာကြီးသည် ပြင်းထန်စွာ စီးဆင်းဓနသော မြစ်ပင်လယ်ကြီးနှင့် တူပေသည်၊ သမာဓိလက်နက်ကို မကိုင်သဖြင့် စိတ်မခိုင်သူ သတ္တဝါအပေါင်းသည် လှေတက်ကို မနိုင်သော လှေသူကြီးနှင့်တူပေသည်။ စိတ်သည် လှေနှင့်တူသည်၊ လှေတက်ကိုမနိုင်သော လှေသူကြီးသည် မြစ်ပင်လယ်ရေယာဉ်ကြောဘွင် မျောချင်တိုင်း

၁။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊၂၃၀၊၇၁၊၇၂။

မျောရှ် နေသကဲ့သို့ သမာဓိလက်နက်ကိုမကိုင်သော စိတ်မခိုင်သူသတ္တဝါ အပေါင်းသည်[1] အနမတဂ္ဂသံသရာကြောတွင် မျောချင်တိုင်း မျောရှ်နေကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် သမာဓိလက်နက်ကို စိတ်ခိုင်အောင်စွဲကိုင်သင့်ကြလေသည်[2]။

သမာဓိကိုထူထောင်မှ အူကြောင်ကြောင်ဘဝမှလွတ်မည်

ဘုရားသာသနာနှင့်ကြုံကြိုက်သော ယခုအခါတွင် သမာဓိကိုထူထောင်သင့်ကြပေသည်။ အာဌာရနှင့် ဥဒကရသေ့ တို့သည် သမာဓိကိုထူထောင်ကြသူများ ဖြစ်ကြသော်လည်း သာသနာပတွင် လုပ်ခဲ့ကြရှ် လောက၌ ဘုရားပွင့်ရာ သာသနာနှင့် ကြုံကြိုက်သောအခါတွင် ၎င်းတို့မှာ ရပ်ပြစ်ရှစ်ပါး၌ပါဝင်သော အရူပဘုံသို့ ရောက်နေတော့သဖြင့် ဘုရားပေါင်းတရာတထောင်ပွင့်သော်လည်း ကျွတ်ခွင့်မရပဲရှိနေကြပေသည်၊ ဘုရားမြတ်စွာ၏ သာသနာနှင့်ကြုံကြိုက်ရာ ယခုအခါတွင် သမာဓိကို ထူထောင်လိုက်ပါက စိတ်ရူးစိတ်နောက် စိတ်လေလွင့်များ ကင်းပျောက်ပေလိမ့်မည်။ သမာဓိကိုထူထောင်ပါမှ အူကြောင်ကြောင်ဘဝမှ လွတ်ကင်းရပေလိမ့်မည်။

သမာဓိကိုထူထောင်ကြပါစို့။ ။အနမတဂ္ဂသံသရာဘဝ၌ ဗလပွာ လွင့်ပါး ပေါက်လွတ်ပဲစား ဖြစ်ရှ်နေသော စိတ်ရူးစိတ်နောက်တို့ကို ပျောက်ကင်းစေခြင်းငှါ သမာဓိကွန္ဓမဂ္ဂင်သုံးပါးကို ထူထောင်ရန် လိုအပ်ပေသည်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါးကို အုပ်စု အနေအထားအားဖြင့် ခွဲခြားလိုက်ပါလျှင်–

၁။ သီလကွန္ဓ(သီလအုပ်စု)

၂။ သမာဓိကွန္ဓ(သမာဓိအုပ်စု)

၃။ ပညာကွန္ဓ (ပညာအုပ်စု)

ဟူရှ် သုံးမျိုးသုံးစား မှတ်သားနိုင်ပေသည်၊ ယင်းသုံးမျိုးအနက် သမာဓိ

၁၊ ဒီပနီပေါင်းချုပ်။ ၂၇၂၊၇၃။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ(၁) ၂၄—ပ-မ-သ-စ

အုပ်စုမှာ သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိသုံးမျိုးပင်ဖြစ်၍ ယင်းသုံးမျိုးသော သမာဓိကွန္ဓမဂ္ဂင်ကို ထူထောင်ရန်ဖြစ်သည်၊ အဆိုပါသမာဓိကွန္ဓမဂ္ဂင်သုံးပါး ထူထောင်မှုဆိုသည်မှာလည်း ကသိုဏ်း ၁၀-ပါးအစရှိသော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းလေးဆယ်တွင် တခုခုကိုတည်ထောင်မှုဖြစ်အထူးသဖြင့် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို တည်ထောင်မှုပင်ဖြစ်ပေသည်[၁]။

အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ်ကို နေ့ရှည်ရက်များ ကြီးပွားထမြောက်အောင် အားထုတ်နိုင်ပါမူ ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါးတို့ကို ပွားများမှုအကုန်ပြီးစီးနိုင်သည်[၂]။

အာနာပါနဖြင့် သမာဓိကိုထူထောင်ပုံ။ ။ဃရာဝါသသမ္မာဓ၌နေကြကုန်သောသူတို့သည် နေ့အခါတွင် အားထုတ်ခွင့်မရနိုင်သော် ညအခါ မအိပ်စက်မီ ၁-နာရီခန့်၊ ၂-နာရီခန့် နံနက်၌ မထမီ တနာရီမျှပင်ဖြစ်စေ အာနာပါနအလုပ်ကို အားထုတ်သင့်ကြပါသည်။ အားထုတ်ပုံမှာ –

"သတောဝ အဿသတိ၊ သတောဝ ပဿသတိ"

ဟူသော ပါဠိတော်မြတ်နှင့်အညီ ပိုင်းခြားသောနာရီတွင်း၌ မိမိစိတ်ကို ထွက်သက် ဝင်သက်အာရုံမှတပါး အခြားသို့ မထွက်စေမူ၍ ထိုနာရီအတွင်းတွင် ထွက်သက်ဝင်သက် အာရုံ၌သာ မိမိစိတ်ကိုတည်ငြိမ်စွာ နေအောင် ကာယိကဝီရိယ၊ စေတသိကဝီရိယ ၂-ပါးနှင့် အားထုတ်၍ ရှုကြရမည်။

ဝီရိယ ၂-ပါး။ ။ကာယိကဝီရိယဆိုသည်ကား မိမိပိုင်းခြားသော နာရီအတိုင်းတနေ့တရက်မျှ မပျက်မကွက်စေရအောင် တက်ကြွလုံ့လ ဝီရိယကိုပြုမှုဖြစ်သည်၊စေတသိကဝီရိယဆိုသည်ကား ထွက်သက်ဝင်သက်တည်းဟူသောအာရုံမှ တခြားတပါးသောအာရုံသို့ စိတ်ကို

၁။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်။၃၂၄။

၂။ အာနာပါနဒီပနီ။၁၅။

မထွက်စေရအောင် ကြောင့်ကြစိုက်ထုတ်ခြင်း၊ ငိုက်မြည်းမှု၊ မှိုင်ငေးမှု၊ **မေ့** မောမှုမရှိစေရန် မိမိစိတ်ကို ထွက်သက်ဝင်သက်တည်းဟူသော အာရုံ၌ အတွင်လုံ့ ဆောင်ပေးမှုဖြစ်သည်။

စိတ်အမှတ်ပြုမှု မြဲအောင်လုပ်။ ။နှာခေါင်းဝ၌ မိမိစိတ်ကို အခိုင်အမြဲစိုက်ထား၍ ထိုအရပ်၌ ထွက်သက်လေခပ်သောအခါ (၀၊) ထိတွေ့ရသောအခါ "ထွက်သက်"ဟူ၍, ဝင်သက်လေ ထိတွေ့သောအခါ "ဝင်သက်"ဟူ၍ စိတ်အမှတ်ပြုမှုမြဲအောင် လုပ်ရမည်။ **ထိုသို့အားထုတ်သော**ကာယိကဝီရိယ စေတသိကဝီရိယ ၂-ပါးသည် သမ္မာ-ဝါယာမမဂ္ဂင်မည်၏။ထိုသို့အားထုတ်၍ လခဲ့၊ ၁-လ၊ ၂-လစသည် ကြာမြင့်သောအခါ ထွက်သက်ဝင်သက်၌ သတိတရားသည် ခိုင်စွာရပ်တည်၏။ ထိုသတိတရားသည် သမ္မာသတိ မဂ္ဂင်မည်၏။ ထွက်သက် ဝင်သက် အာရုံ၌ စိတ်၏တည်ငြိမ်ခြင်း သမာဓိတရားသည် တိုးပွားလာ၏၊ ထို သမာဓိတရားသည် သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင်မည်၏၊ သမာဓိကွန္ဒမဂ္ဂင်သုံးပါး ထူထောင်မိ၏၊ စိတ်ရှုး၊ စိတ်နောက်သည် တနေ့တခြား ပျောက်ကင်း၍ သွား၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံနှင့် တွေ့ကြုံလျှင် မိမိတို့စိတ်ကို အစိုးမရမှုသည် လူတိုင်းမှာပင် သိမြင်ထင်ရှားလျက် ရှိကြ၏၊ လောက၌ စိတ်ကိုအစိုးမရ ကြသော သူရှုးသူနှမ်းများသည် လောကအရေးအရာတို့၌ အသုံးမကျ ဖြစ်၏၊ ထို့အတူ လောက၌ လူကောင်းသူကောင်း ဆိုရသော သူတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအမှု၌ကား စိတ်ကိုအစိုးမရကြသော သူရှုးသူနှမ်း အရာ၌ပင် တည်ကြကုန်၏၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းမှုနှင့်ပင် တွေ့ကြုံလျှင် အသုံးမကျ ရှိနေကြ ကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် စိတ်ရှုးစိတ်နောက်တို့ကို ပျောက်ကင်းကြစေခြင်းငှာ ဤသမာဓိကွန္ဒမဂ္ဂင်သုံးပါးကို အားထုတ်ကြရမည်။

စိတ်ရှုး စိတ်နောက် ပျောက်နိုင်ပုံ။ ။သမာဓိကွန္ဒမဂ္ဂင်သုံးပါး ထူထောင်မိလျှင် ဥပစာရဘာဝနာ အပ္ပနာ-ဘာဝနာ အဆင့်သို့ မရောက်ကြသေးသော်လည်း တနေ့ တနေ့လျှင်

၁။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊ ပ။၂၀၂၊၂၀၃။

၁-နာရီအတွင်း ၂-နာရီအတွင်းမှာ အာနာပါနအာရုံ၌ မိမိစိတ်ကို တည်ငြိမ်စွာ သမာဓိရအောင် ထားနိုင်ပါလျှင် အလိုရှိရာကမ္မဋ္ဌာန်း၌ စိတ်ကို ထားခြင်းငှာ လွယ်ကူပေးတော့သည်၊ သမာဓိကွန္ဒမဂ္ဂင်သုံးပါး ထူထောင်မိ၍ စိတ်၏စင်ကြယ်မှု (စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ) ဖြစ်လေသောအခါ ငါ၊ ငါ၊ ငါ ဟု စွဲလမ်းမှု (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ) ၏ အစီးအပွားဖြစ်ကုန်သော သူတပါးစည်းစိမ်ကို မတရားယူလိုမှု(အဘိဇ္ဈာ), သူတပါးပျက်စီးဖို့ရန် ကြံစည်မှု(ဗျာပါဒ), အယူမှားမှု (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ) ဟူသော မနောဒုစရိုက် သုံးပါးတို့ ကင်းကွာ၍ ဒိဋ္ဌိ၏ မနောက်ထကြွလှုပ်ရှားမှုကြီး မရှိတော့ပဲ ငြိမ်ဝပ်၍သွားပေတော့၏၊ ဈာန်မဂ် စသည်ကို တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်သော နီဝရဏတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ်ရှုးစိတ်နောက် စိတ်လေစိတ်လွင့်မျှား ကင်းပျောက်လျက် မဂ်လမ်း ဖိုလ်လမ်း နိဗ္ဗာန်စခန်းသို့ ဖြောင့်တန်းစွာ ဝင်ရောက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသတည်း[1]။

၁။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊ ပ။၂၀၃။

ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်

၁။ ဇီဝိတိန္ဒြေမည်ပုံ

ဇီဝိတိန္ဒြိယ–ဌ– ဇီဝိတ+ ဣန္ဒြိယ= ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ ဇီဝိတ=အသက်၊ ဣန္ဒြိယ=အစိုးရခြင်း၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ= အသက်ရှင်သန်မှုကို အစိုးရခြင်း၊ ထို့ကြောင့်—

(က) သမ္မယုတ်တရားတို့ကို အသက်ရှင်စေတတ်သော သဘောသည် လည်းကောင်း၊

(ခ) မိမိကိုယ်တိုင်လည်း အသက်ရှင်တတ်သော သဘောသည် လည်းကောင်း၊

(ဂ) အသက်ရှင်ခြင်းမျှဖြစ်သော သဘောသည် လည်းကောင်း ဇီဝိတိန္ဒြေမည်၏[၁]။

၂။ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ လက္ခဏာ

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် မိမိနှင့် အတူတကွဖြစ်သော နာမ်တရားတို့ကို အစဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိသည်[၂]။

နာမ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ပုံ။ ။ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်နှင့် အတူ တကွ ဖြစ်သည့် တရားများမှာ သတ္တဝါတို့သန္တာန်ဝယ် ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် စိတ်, စေတသိက် နာမ်ဘုရားများ ဖြစ်သည်။

သတ္တဝါတို့ သန္တာန်တွင် ထိုနာမ်တရားတို့ သက်တမ်းစေ့ တည်တံ့နေအောင် ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်က စောင့်ရှောက်သည်၊ စောင့်ရှောက်ပုံကို အဘိဓမ္မာကျမ်းဂန်များ၌ ရေ, နို့ထိန်း, လေ့လေ့သူ ဥပမာများဖြင့် ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ဆိုကြသည်[၃]။

၁။ ဗိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၃၄၄။ ၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၇။

၂။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၇။

ရေဥပမာ။ ။ရေသည် ကြာကို စိမ်းစိုရွင်လန်းအောင် စောင့်ရှောက်၏၊ ကြာပင်ကို ပဿိုးမရြောက်ရအောင် ရေက စောင့်ရှောက်သည်၊ ကြာပင်ကို စိမ်းရွင်လန်းဆန်း ရှင်သန်နေခြင်းသည် ရေက စောင့်ရှောက်သောကြောင့် ဖြစ်သည်၊ ယို့အပူ ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ဖဿ, ဝေဒနာစသည့် နာမ်ကရားဟို သက်တမ်းစေ့ တည်တံ့နေအောင် စောင့်ရှောက်၏၊ နာမ်တရားကို သက်တမ်းစေ့ တည်တံ့ရှင်သန်နေခြင်းသည် နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေ စောင့်ရှောက်သောကြောင့် ဖြစ်သည်၊ ဖဿ, ဝေဒနာ စသည့် နာမ်တရားတို့သည် သတ္တဝါတို့ ပဋိသန္ဓေတည်နေသည်မှစ၍ ခန္ဓာငါးပါးတို့ အပြီးသတ် ချုပ်ငြိမ်းသည့်တိုင်အောင် မိမိတို့ လက္ခဏာများလျှောစွာ ဖြစ်ပေါ်၍နေသည်။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်နေမှုကို နာမ်တရားဟို အသက်ရှင်သန်နေသည်ဟုဆိုသည်၊ ဤသို့ နာမ်ကရားတို့ အသက်ရှင်သန်နေအောင် ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်က စောင့်ရှောက်ရသည်။ နာမ်တရားတို့သည် ဇီဝိ-တိန္ဒြေမရှိက အသက်မရှင်နိုင်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့်ကင်းရှိ အသက်ရှင်နိုင်ခင့်မရှိ၊ နိဗ္ဗာန်ပရောက်သောသမျှ နာမ်တရားတို့ အသက်ရှင်သန် ဖြစ်ပေါ်မှုသည် နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေလက်တွင်းမှာ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နာမ်တရားတို့ကို လက်တင်းစေ့ အသက်ရှင်သန်မှုပေးပါ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ကအစိုးရ၏။

ငါနှင့်ကင်းရှိ သင်ရဟန်အစဉ် နာမ်တရားတို့မှာ အသက်ရှင်နိုင်ခင့်မရှိ၊ ကို့ကြောင့် သင်ဘို့၏ အသက်ရှင်သန်မှုသည် ငါ၏ လက်ဝယ်းမှာ ရှိနေ၏ သင်တို့၏ အသက်ရှင်သန်မှုကို ငါအစိုးရ၏-

ဟုဆိုဘိသကဲ့သို့ နာမ်တရားတို့ အသက်ရှင်မှုကို ဇီဝိတိန္ဒြေကအစိုးရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ဆိုသည်မှာ နာမ်ကရားကို အသက်ရှင်သန်မှုဌာ အကိုးနှုမှု၊ နာမ်တရားတို့ အသက်ရှင်နေအောင် စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းနေသည့် သဘောတရားကို ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ဟုခေါ်သည်။

အချုပ်အားဖြင့် ဆိုရသော် ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ဆိုသည်မှာ-နာမ်ခန္ဓာအစဉ် မပျောက်မပျက်စေရန် စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း နေသည့်

၁။ သံခေပ်ဋီ၊ ၂။၁၀၇။၁၃၁။

သဘောတရားကိုခေါ်သည်။(၀၊)ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ဘဝဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသည့်အထိ နာမ်တရားများ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်စေနိုင်သည့် သတ္တိထူးကို ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ဟုခေါ်သည်။

ထင်ရှားရှိခိုက်သာ စောင့်ရှောက်ပုံ။ ။ရေ,ဥပမာ၌ နှစ်မျိုးခွဲခြားမှတ်သားသင့်သည်၊

(၁) ရေကန်ရှိရေ–

(၂) ကြာရိုးကြာစွယ်အတွင်းရှိရေ–

ဟူ၍နှစ်မျိုးဖြစ်သည်။

၁။ ရေကန်ရှိရေ။ ။ရေကန်ရှိရေသည် ကြာပင်ကို စိမ်းရှင်လန်းဆန်းအောင် စောင့်ရှောက်သော်လည်း ကြာပင်ထင်ရှားရှိခိုက်သာ စောင့်ရှောက်နိုင်၍ ကြာပင်မရှိက မစောင့်ရှောက်နိုင်ထို့အတူ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် နာမ်တရားတို့ကို သက်တမ်းစေ့တည်ရှိအောင် စောင့်ရှောက်သော်လည်း နာမ်တရားတို့ မချုပ်မပျောက်ထင်ရှားရှိခိုက်သာ စောင့်ရှောက်နိုင်သည်၊ သက်တမ်းစေ့၍ ချုပ်ပျောက်ပြီးနောက် မစောင့်ရှောက်နိုင်။

၂။ ကြာရိုးကြာစွယ်အတွင်းရှိရေ။ ။ကြာရိုးကြာစွယ်အတွင်းရှိ ရေသည် ကြာရိုးကြာစွယ်အတွင်း မိမိထင်ရှားရှိခိုက်သာ ကြာရိုးကြာစွယ်ကို စိမ်းရှင်လန်းဆန်းအောင် စောင့်ရှောက်နိုင်သည်၊ ထို့အတူ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် မိမိထင်ရှားရှိဆဲခဏ၌သာ နာမ်တရားတို့ သက်တမ်းစေ့ တည်ရှိအောင် စောင့်ရှောက်နိုင်သည်။[1]

ဤ၌ ဆိုလိုသည့် သဘောမှာ–သားသမီးက မိဘကို စောင့်ရှောက်ရာ၌ သားသမီးနှင့်မိဘတို့ အသက်ထင်ရှား ရှိခိုက်၌သာ စောင့်ရှောက်နိုင်

၁။ ၄၁၊၁။၃၁၉။ အဘိ၀ေတာရ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၁။

သကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်က နာမ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ရာ၌ မိမိ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်နှင့်နာမ်တရားတို့ ထင်ရှားရှိခိုက်သာ စောင့်ရှောက်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

နို့ထိန်း(ကလေးထိန်း)ဥပမာ။ ။ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်က မိမိထင်ရှားရှိခိုက် နာမ်တရားတို့ကိုစောင့်ရှောက်ရာ၌ နို့ထိန်းနှင့်တူ၏၊ နို့ထိန်းသည် သူတပါးဝမ်းမှ သူတပါးကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော ကလေးငယ်တို့ကို ကျွေးမွေးယုယ စောင့်ရှောက်၏၊ မိမိကိုယ်တိုင်ကမူ သားငယ်, သမီးငယ်, ကလေးငယ်များဖြစ်ပေါ်လာအောင် မစွမ်းနိုင်၊ ထို့အတူ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် မိမိထင်ရှားရှိခိုက် ယှဉ်ဖက်နာမ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်သော်လည်း တပါးသောကံစသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ယှဉ်ဖက်နာမ်တရားတို့ကိုသာ စောင့်ရှောက်သည်၊ မိမိကိုယ်တိုင်ကမူ ကံစသော တပါးသော အကြောင်းတရားတို့ကဲ့သို့ မဖြစ်ပေါ်သေးသော တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် မစွမ်းနိုင်။

လှေလှော်သူဥပမာ(ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်စောင့်)။ ။ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်သည် ယှဉ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်သည်ဟု ဆိုရာ၌ မိမိဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ကို မည်သည့်တရားက စောင့်ရှောက်သနည်းဟူမူ—

> လှေကို တဘက်ကမ်းသို့ ပို့ဆောင်သော လှေသမားသည် ပို့ရင်းက လှေကိုသာ ပို့ဆောင်သော်လည်း လှေနှင့်မိမိသည် ဆက်စပ်တည်နေသဖြင့် မိမိကိုလည်း ပို့ဆောင်ရာရောက်သကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်သည်လည်း ယှဉ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကိုသာ စောင့်ရှောက်၏၊ သို့ရာတွင် မိမိသည် ယှဉ်ဖက် နာမ်တရားတို့နှင့် ဆက်စပ်တည်ရှိနေသဖြင့် မိမိကိုယ်ကိုလည်း စောင့်ရှောက်သည် မည်ပေသည်[၁]။

၁။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၁။

ဤ၌ ဆိုလိုသည်မှာ–ပျော်ပွဲရှင်ပွဲသို့ သားသမီးများကို လိုက်ပို့သော မိဘများသည် မိမိကိုလည်း ပျော်ပွဲရှင်ပွဲသို့ ပို့ဆောင်ပြီးသားဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်က ယှဉ်ဖက်နာမ်တရားတို့ကိုစောင့်ရှောက်သောအခါ မိမိသည်လည်း ယှဉ်ဖက်နာမ်တရားတို့နှင့် အတူဖြစ်သော ကြောင့် မိမိကိုလည်း မိမိပင် စောင့်ရှောက်ရာ ရောက်သည်ဟုဆိုလိုပါသည်။

၃။ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ ရသ

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် မိမိနှင့်အတူတကွဖြစ်သည့်နာမ်တရားတို့ကို သန္တတိအစဉ် ပြတ်ရှိမသွားရန် စိတ်, စေတသိက်, နာမ် အစဉ်ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း ကိစ္စရှိသည်[1]။

နာမ်အစဉ်ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ပုံ။ ။သတ္တဝါတို့ သန္တာန်တွင် ဇီဝိ-တိန္ဒြေစေတသိက်နှင့်အတူ စိတ်, စေတသိက် နာမ်တရားများ ထာဝစဉ် ဖြစ်ပေါ်၍နေသည်၊ နာမ်တရားတို့သည် သတ္တဝါတို့သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်,ပျက်လက္ခဏာဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေကြခြင်းဖြစ်သည်၊ ဖြစ်လိုက်,ပျက်လိုက်၊ အခုဖြစ်, အခုပျက်လက္ခဏာဖြင့်ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ ရေမြှုပ် ရေဗွေးပေါင်းကလေးများပမာ တဖြစ်တည်းဖြစ်၍ တပျက်တည်း ပျက်နေကြသည်၊ ပဋိသန္ဓေမှစပြီး နိဗ္ဗာန်မရောက်သေးသမျှ ဖြစ်ပျက်, ဖြစ်ပျက်လက္ခဏာဖြင့် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်၊ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်နေမှုကို နာမ်သန္တတိ နာမ်အစဉ် ဖြစ်နေခြင်းဟု ခေါ်သည်။

ယင်းနာမ်အစဉ်ကို ဇီဝိတိန္ဒြေကဖြစ်စေသည်၊ နာမ်အစဉ်ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်နေအောင် နာမ်အစဉ်ပြတ်မသွားအောင် ဇီဝိတိန္ဒြေက ဆောင်ရွက်သည်၊ သတ္တဝါတို့သန္တာန်တွင် နာမ်တရားများ ယင်းကဲ့သို့ ဖြစ်ပြီးနောက် ပျက်သွားခြင်းဖြင့် မပြတ်မလတ် ဆုံးပါး၍ နေသော်လည်း သန္တတိနာမ်အစဉ်ကား ပျက်မသွားပေ၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ဆောင်ရွက်မှုကြောင့်

---

[1] အဘိ၊ဌ၊၁။၁ဖ၇။

ထပ်ကာထပ်ကာ အဖန်ဖန်အသက်ရှင်ပြန်၍ နိဗ္ဗာန်မရောက်မချင်း ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်နေလေသည်။ ဤသို့ စိတ်, စေတသိက်နာမ်အစဉ် ပြိုကွဲပျက်စီးမသွားအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်ကိစ္စ ဖြစ်သည်။

စိမ်းလန်းစိုပြေသော သစ်သီးသစ်ရွက်မှ အရည်ခတ်သည် မိမိနှင့် အတူဖြစ်သည့် အသီးအရွက်ကို မည်သို့မန္တမ်း မပြန်မခြောက်ရအောင် ဆောင်ရွက်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်သည့်စိတ်, စေတသိက်, နာမ်တရားတို့ အစဉ်တစိုက် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ပေါ်ရှင်သန်နေအောင် ဆောင်ရွက်လေသည်။ ယင်းသို့ ဇီဝိတိန္ဒြေက မဆောင်ရွက်ပါလျှင် သတ္တဝါတို့သန္တာန်ဝယ် စိတ်, စေတသိက်, နာမ်အစဉ်ကြီး ပြိုကွဲပျက်စီးသွားမည်သာ ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်သည် နာမ်အစဉ်ဖြစ်ခဲပါအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းကိစ္စရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုလေသည်။

၄။ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် အတူဖြစ်ဖက် စိတ်, စေတသိက် နာမ်တရားတို့ကို ချုပ်, ပျက်မှု, ဘင်ခဏမတိုင်မီ တည်တံ့အောင် ထားတတ်သော တရားဟု ဟရားလေ့လာသူတို့ဘာသာ[1]မှာ ရှေးရှုထင်မြင်ခြင်းအခြင်းအရာ ရှိသည်။

ဘင်ခဏမတိုင်မီတည်တံ့အောင် ထားပုံ။ ။ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်သည် ပဋ္ဌိသန္ဓေမှစ၍စုတိကျအောင် သို့မဟုတ် နာမ်ခန္ဓာအစဉ် အကြင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းသည်တိုင်အောင် သတ္တဝါတို့သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိ၏။ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်နှင့်အတူဖြစ်ဖက် စိတ်, စေတသိက် နာမ်တရားများလည်း အတူဖြစ်ပေါ်၏။ ယင်းသို့ဖြစ်ပေါ်သောအခါ ပထမဆုံး စတင်ဖြစ်ပေါ်မှုကို ဥပါဒ်ခဏ၊ ယင်းနောက် ပင်ကိုအတိုင်း တည်နေမှုကို ဌိတိခဏ၊ ယင်းနောက် ချုပ်ပျက်သွားမှုကို

၁။ ဟာဘိဒ္ဓ၊ ၁။ ၁၆၇။

ဘင်ခဏဟု ခေါ်သည်။ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် အတူဖြစ်ဖက်နာမ်တရားတို့ကို ဆိုခဲ့သည့် ဧဏသုံ ပါးမျှ တည်တံ့လျက် ရှင်သန်နေအောင်စောင့်ရှောက်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဟင်းဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် အတူဖြစ်ဖက်နာမ်တရားတို့ကို ဧဏသုံးပါးကာလမျှ တည်တံ့အောင်ထားတတ်သော တရားဖြစ်သည်။

ဧဏသုံးပါးကာလမျှ တည်တံ့အောင် ထားတတ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ဘင်အခိုက်အတန့် ဘင်ခဏသို့မရောက်မီသာ တည်တံ့အောင်စွမ်းဆောင်နိုင်သည်၊ ချုပ်ပျက်ဆဲ ဘင်ခဏ၌ကား တည်တံ့အောင်မစွမ်းဆောင်နိုင်ပေ။

ဆိမိးဥပမာ။ ။ကုန်ခန်းဆဲ ဆီ, မီးဇာတို့သည် မီးလျံမီးတောက်ကို တည်တံ့အောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေသည်လည်း မိမိကိုယ်တိုင် ပျက်ဆဲချုပ်ဆဲဖြစ်သောကြောင့် ဘင်ခဏ ဘင်အခိုက်တွင် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို တည်တံ့အောင်မထားနိုင် မစွမ်းဆောင်နိုင်ပဲ ပျက်ဆဲဘင်ခဏမတိုင်မီသာ ထားတတ်လေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ဟို ပျက်ဆဲခဏမတိုင်မီသာ တည်တံ့စေနိုင်သည့်တရားဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

၅။ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ ပဒဋ္ဌာန်

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် မိမိစောင့်ရှောက်ပူ၏အစွမ်းကြောင့် တည်တံ့နေသော အတူဖြစ်ဖက်နာမ်တရားလျှင် နိုးစွာသောအကြောင်းရှိသည်[၁]။

နာမ်တရားများနိုးစွာသော အကြောင်းဖြစ်ပုံ

ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်နှင့် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများဆိုသည်မှာ သတ္တဝါတို့ သန္တာန်ဝယ် ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ဇီဝိတိန္ဒြေဖြစ်ပေါ်နေ၏၊ ဤသို့ဖြစ်ရာ၌ ဇီဝိတိန္ဒြေတပါးသာ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ စိတ်, စေတသိက် နာမ်တရားများလည်း ဖြစ်ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားများဆိုသည်မှာ ပဿ, ဝေဒနာစသည့်စေတသိက်များနှင့် စိတ်

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၇။

တရားများဖြစ်သည်။ ယင်းနာမ်တရားတို့သည် ဇီဝိတိန္ဒြေအစုမ်းကြောင့် အသက်ရှင်သန်တည်တံ့၍နေကြ၏။ထို့ကြောင့် ယင်းနာမ်တရားများသည် မိမိဇီဝိတိန္ဒြေ၏ စောင့်ရှောက်မှု အစုမ်းကြောင့် တည်တံ့နေသော တရားများဖြစ်သည်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ နီးစပ်သောအကြောင်းမှာ- ယင်းအတူဖြစ်ဖက်နာမ်တရားများဖြစ်သည်၊ ဤတွင်အကြောင်းဟူရာ၌-

(၁) နီးကပ်သော အာသန္နအကြောင်း-

(၂) ဝေးကွာသော ဒူရအကြောင်း-

ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်သည် သတ္တဝါတို့၏ ရှေးအတိတ်ကံတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသည်၊ ထို့ကြောင့် ရှေးအတိတ်ကံသည် အသက်ရှင်သန်မှုဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ဝေးသောဒူရအကြောင်းဖြစ်သည်၊ အတူဖြစ်ဖက်နာမ်တရားတို့မှာ ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ နီးကပ်သော အာသန္နအကြောင်းဖြစ်သည်၊ သတ္တဝါတို့သန္တာန်ဝယ် အတူဖြစ်ဖက် စိတ်,စေတသိက်, တရားများဖြစ်ပါမှ ဇီဝိတိန္ဒြေ ဖြစ်နိုင်သည်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေဖြစ်မှလည်းစိတ်,စေ-တသိက် တရားများ ဖြစ်နိုင်၏၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ နှင့်အတူ ဖြစ်ဖက်နာမ်တရားတို့သည် ကျွန်းကိုင်းမှ၊ ကိုင်းကျွန်းမှဟူသကဲ့သို့ အညမညပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်တရားများ ဖြစ်ကြသည်၊ သတ္တဝါတို့ သန္တာန်တွင် အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေဖြစ်သောအခါ အတူဖြစ်ဖက် စိတ်ဝိညာဉ်လည်းဖြစ်သည်၊ ယင်း စိတ်ဝိညာဉ်ကို ဇီဝိတိန္ဒြေကအသက်ရှင်သန်အောင် စောင့်ရှောက်သည်၊ ထို့ကြောင့် စိတ်ဝိညာဉ်သည် ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင် ခဏသုံးပါး အခိုက်အတန့်အတွင်း သက်တမ်းစေ့ တည်တံ့နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်၊ သို့ရာတွင် စိတ်ဝိညာဉ်မဖြစ်ပဲလည်း အသက်ရှင်သန်မှု ဇီဝိတိန္ဒြေ မဖြစ်နိုင်။

စိမ်းစိုသော သစ်သီးသစ်ရွက်အတွင်းရှိ အရည်ခဲတ်သည် သစ်သီးသစ်ရွက်များမညှိုး မခြောက်ရအောင် စောင့်ရှောက်သည်၊ ထို့ကြောင့် စိမ်းရှင်လန်းဆန်းတည်တံ့ နိုင်ကြသည်၊ သို့ရာတွင် သစ်သီးသစ်ရွက်များမရှိပဲလည်း အရည်ခဲတ်မတည်နိုင်၊ မရှိနိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့်ဇီဝိ-တိန္ဒြေစေတသိက်သည် အတူဖြစ်ဖက်ရုပ်,နာမ်တရားများလျှင် နီးစပ်သော အကြောင်းရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။

၆။ ဇီဝတိန္ဒြေအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ

ဇီဝတိန္ဒြေနှစ်မျိုး။ ။ဇီဝတိန္ဒြေသည် ရူပ်ဇီဝတိန္ဒြေ,နာမ်ဇီဝတိန္ဒြေ ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိသည်။ ရူပ်ဇီဝတိန္ဒြေက ရူပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရူပ်တရားများ အသက်ရှင်သန်နေအောင် စောင့်ရှောက်၏၊ ထို့ကြောင့်ရူပ်ဇီဝတိန္ဒြေကို ရူပ်တရားတို့၏အသက် ရူပ်သက်ဟုခေါ်သည်၊နာမ်ဇီဝတိန္ဒြေက နာမ်ပိုင်းဆိုင်ရာနာမ်တရားများအသက်ရှင်သန်နေအောင်စောင့်ရှောက်၏၊ ထို့ကြောင့် နာမ်ဇီဝတိန္ဒြေကို နာမ်တရားတို့၏အသက် နာမ်သက်ဟုခေါ်ဆိုကြသည်။

ထို့ပြင် ဇီဝတိန္ဒြေစေတသိက်ကို နာမ်ဇီဝတိန္ဒြေဟု ခေါ်သည်၊ရူပ်ဇီဝတို့ကို ရူပ်ဇီဝတိန္ဒြေဟုခေါ်သည်၊ သတ္တဝါတို့သည် ထိုဇီဝတိန္ဒြေနှစ်မျိုးဖြင့် အသက်ရှင် သန်နေကြသည်၊ ထိုဇီဝတိန္ဒြေနှစ်မျိုး ပျက်စီးသွားသည်ကိုပင် သတ္တဝါများ သေသည်ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်[1]။

သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏အသက်။ ။သိပ္ပံအဆို ဇီဝခေါ်အသက်ကို သိပ္ပံလောကဌာနမည်သည့်အရာဖြစ်သည်ဟူ၍ တိကျစွာမပြောနိုင်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင်အကြား ,,အမြင်,, အတွေ့အကြုံတို့ကို အခြေပြု၍ပြောရသော် ဇီဝခေါ်အသက်ဟူသည်သဇီဝခန္ဓာကိုယ်ကိုဖွဲ့စည်းထားသောတရားများနှင့် အစဉ်သဖြင့်ဆက်စပ်နေကြောင်း၊ ဇီဝကင်းမဲ့သောရူပ်ကို အနှံ့အပြားများစွာတွေ့နိုင်သော်လည်း ရူပ်ကင်းမဲ့သောဇီဝကိုမူ ရှာ၍မတွေ့ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဇီဝခေါ်အသက်ဆိုသည်မှာ ရူပ်နှင့်ခွဲ၍မရအောင် ဆက်စပ်လျက်ရှိသောအရာ ဖြစ်ဖွယ်ရှိကြောင်း မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း[2] ဖော်ပြထားသည်[3]။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၌ ဇီဝဆိုသည်မှာ ဇီဝတိန္ဒြေခေါ်ဆိုကြောင်း၊ နှစ်ပေါင်းများစွာကြာမြင့်သော ကာလကပင် အတိအကျဆိုခဲ့သည်၊ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကဆိုခဲ့သည့် ဇီဝတိန္ဒြေခေါ်အသက်မှာ ရူပ်,နာမ်ဇီဝတိန္ဒြေ နှစ်မျိုးဖြစ်ရာ လူ၏ခန္ဓာကိုယ်တွင် ရူပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ကို မပျောက်ပျက်စေရန် အစဉ်မ

---

[1] ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ [2] စွယ်စုံ၊၄။၃၂၈။

ပြတ် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော သက္ကိုကူးဖြစ်သည် (၀ါ) ရုပ်,နာမ်,ခန္ဓာ အစဉ်မ ပျက်စေရန် စောင့်သိန်းနေသည့် သဘောတရားဟုဖြစ်သည်၊ ယင်းသတ္တိ ထူးဖြင့် လူ၏ခန္ဓာကိုယ်တွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရုပ်ခန္ဓာအစဉ်များနှင့် နာမ် ပိုင်းဆိုင်ရာ နာမ်ခန္ဓာအစဉ်များတို့ ရှင်သန်နေကြသည်၊ ယင်းသည် ပရ မတ်သဘောတရား ဖြစ်၍ သိမ်မွေ့လှသည်၊ ထို့ကြောင့် ယင်းကို လက်ဆုပ် လက်ကိုင် သိနိုင်ရန်အတွက် နည်းလေးမျိုး ရှိထောင့် မလေးမျိုးမှာ– လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်ဟူဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာက ပြ ဆိုခဲ့သည့်ဇီဝိတိန္ဒြေခေါ် အသက်ကို လက္ခဏာရှိထောင့်မှ ဆင်ခြင်သုံးသပ်၍ လည်းကောင်း၊ရသရှိထောင့်မှ ဆင်ခြင်သုံးသပ်၍လည်းကောင်းစသည်ဖြင့် ရှိထောင့် လေးမျိုးမှ ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်၊ ထိုလေးမျိုးဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်ရန် ဝိရိယနှင့် ဉာဏ်အားကို အဆင့်မြင့်အောင် ထူထောင်ရမည်ဖြစ်သည်၊ ကိုအခါ လူ၏ခန္ဓာကိုယ်တွင် ဇီဝခေါ် အသက် ဆိုသည်မှာ ဤသို့လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားတည်း (လက္ခဏာ)။ ဤ ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်နေသော တရားတည်း(ရသ)။ ဤသို့ ဤပုံ အခြင်း အရာရှိသော သဘောတရားတည်း (ပစ္စုပဋ္ဌာန်)။ ယင်း ဖြစ်ပေါ်လာ စေရန် အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းတရားကား ဤတရားပင်တည်း (ပဒဋ္ဌာန်)ဟု ပြတ်ပြတ် သားသား ညွှန်ပြ ထင်လာမည် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဇီဝိတခေါ် အသက်ကို ပြတ်သားစွာသိလိုပါလျှင် ဉာဏ်အား ဝီရိယအားကို အဆင့်မြင့်အောင် ထူထောင်ပြီး အဘိဓမ္မာသဘောတရား များကို လေ့လာမှုနှင့် သမထဝိပဿနာ အားဆုတ်မှုကို အခြေခံလျက် ထို လေးမျိုးသော ရှိထောင့်များမှ ဆင်ခြင်သုံးသပ်ကြရန်ဖြစ်သည်။

အသက်နှင့် ရုပ်နာမ်။ ။ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာက ပြဆိုကားသည့် ဇီဝခေါ် အသက်မှာ–ရုပ်ကင်းမဲ့သော ဇီဝရှိသကဲ့သို့ နာမ်ကင်းမဲ့သော ဇီဝလည်းရှိသည်၊ ရုပ်ကင်းမဲ့သောဇီဝကို နာမ်သက်သက် သတ္တဝါ အရူပဗြဟ္မာများ၌ ကွဲရပြီး နာမ်ကင်းမဲ့သော ဇီဝကို ရုပ်သက် သက်သတ္တဝါ အသညသတ်ဗြဟ္မာများ၌ တွေ့ရသည်၊နာမ်သက်သက် ဇီဝရှိ သည့် သတ္တဝါများ တည်ရှိနိုင်ပုံကိုလည်း အဘိဓမ္မာသုတေသီအချို့က

ဤသို့ ယူဆကြသည်၊ အထက်ကောင်းကင်တွင် အသံသဒ္ဒရူပ်များ (ရေဒီယိုအသံလှိုင်းစသည်)တည်ရှိသည်မှာ အထင်အရှားပင်ဖြစ်သည်၊ အသံရူပ်သည် သြဠာရိကရူပ်ကြမ်းဖြစ်သည်၊ ရူပ်ကြမ်းများပင် တည်နိုင်သေးလျှင် အရူပ, အသညသတ်တို့၌ သိမ်မွေ့လှသည့် နာမ်ဇီဝနှင့် ရူပ်နုရူပ်ဇီဝတို့ တည်ရှိနိုင်သည်ကို မယုံမှားသင့်ဟု ယုံကြည်ကြသည်၊ ရူပ်ဇီဝ, နာမ်ဇီဝနှစ်မျိုးလုံးကိုမူ လူ,နတ်, တိရစ္ဆာန်များနှင့် ရူပဗြဟ္မာတို့၌ တွေ့ရ၏။ သဝိညာဏကနှင့် အဝိညာဏက။ ။ရူပ်, နာမ် ဇီဝိတိန္ဒြေနှစ်မျိုးကို အစဲ့ပြု၍ ဤဇီဝိတိန္ဒြေနှစ်မျိုးတွင် တမျိုးမျိုးရှိသူများကိုလည်းကောင်း၊ ရူပ်, နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေနှစ်မျိုးလုံးရှိသူများကိုလည်းကောင်း, သဝိညာဏက သက်ရှိဟုခေါ်ပြီး ယင်း ဇီဝိတိန္ဒြေများ မရှိသည့် တော, တောင်, ရေ, မြေ, သမုဒ္ဒရာစသည့် အရာဝတ္ထုများကို အဝိညာဏက သက်မဲ့ဟုခေါ်သည်။

တော, တောင်, ရေ, မြေ, သမုဒ္ဒရာစသည်တို့၌ နာမ်တရားများမရှိသဖြင့် နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေလည်းမရှိ၊ ရူပ်တရားများအနက် အဌကလာပ်ရူပ်ရှစ်ခုရှိသော်လည်း ရူပ်ဇီဝိတိန္ဒြေမပါ။ သက်ရှိ, သက်မဲ့ဟူရာ၌ ဇီဝိတိန္ဒြေနှစ်မျိုးရှိ,မရှိသည်သာ အဓိကလိုရင်းဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေမရှိသော တော, တောင်, ရေမြေစသည်တို့ကို အဝိညာဏက သက်မဲ့ဟုခေါ်သည်။ သစ်ပင်သည် သက်ရှိလော သက်မဲ့လော။ ။ဘုရားသခင်လက်ထက်တော်က အာဠဝီပြည်သားရဟန်းတို့သည် အဂ္ဂါဠဝေစေတီဝန်းကျင်တွင် သစ်ပင် ဝါးပင်များကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းကြကုန်၏၊ ထိုအခါ လူဒါယကာတို့က ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ကြသဖြင့် ထိုရဟန်းတို့အား ဘုရားရှင်က ဤသို့ ပြစ်တင်ရှုတ်ချတော်မူ၏။

"အချိုးနှိုးဖြစ်သော ယောကျ်ားတို့၊ သင်တို့သည် အဘယ်ကြောင့် သစ်ပင်ကို ခုတ်ဖြတ်ကုန်ဘိသနည်း၊ အချိုးနှိုးဖြင့်သော ယောကျ်ားတို့၊ လူဒါယကာတို့သည် သစ်ပင်၌ အသက်ရှိ၏ဟုမှတ်ထင်ကြကုန်၏[1]။

၁။ ဝိ၊မြန်၊ ၂။၅၆။

ဤသို့ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ မိန့်မြွက်တော်မူသည်ကို ထောက်၍ သစ်ပင်ကို သက်မဲ့အဝိညာဏကဟု ယူဆတော်မူကြောင်း တင်ရှားစွာ သိနိုင်သည်။

မိလိန္ဒပဉ္ဍာပါဠိတော်၌လည်း [၁]–

"အရှင်ဘုရား နာဂသေန၊ သစ်ပင်သည် စိတ်စေတနာမရှိအံ့၊ သို့ဖြစ်ပါမူ ကြို့ပင်သည် ဘာရဒ္ဓါဇပုဏ္ဏားနှင့်အတူ စကားပြော၏–ဟူသောစကားသည် မှားရာ၏၊ ကြို့ပင်သည် ထိုပုဏ္ဏားနှင့်အတူ အကယ်၍ စကားပြောသည်ဖြစ်အံ့၊ သစ်ပင်သည် စိတ်စေတနာမရှိဟူသော ထိုစကားသည် မှားရာ၏။

မင်းမြတ်၊ "သစ်ပင်သည် စိတ်စေတနာမရှိ" ဟု ဘုရားမြတ်စွာသည် ဤစကားကိုလည်း ဟောတော်မူအပ်၏၊ ကြို့ပင်သည်လည်း ဘာရဒ္ဓါဇပုဏ္ဏားနှင့်အတူ စကားပြော၏၊ ဤစကားကိုလည်း လောကပညတ်အားဖြင့်သာ ဆိုအပ်၏၊ မင်းမြတ် စိတ်စေတနာမရှိသော သစ်ပင်ကား စကားပြောခြင်းသည်မရှိ၊ သစ်ပင်သည် စကားပြော၏ဟူသော စကားကား လောကပညတ်သာတည်း"

ဟု မိန့်တော်မူသည်ကို လည်းကောင်း။

တို့ပြင် ဥဒကသတ္တဇီဝပဉ္ဍာ၌–[၂]

"အရှင်ဘုရား နာဂသေန၊ ဤရေသည် မီး၌ကြိုချက်အပ်သော် ဖျစ်ဖျစ် မည်၏၊ အသံအမျိုးမျိုးထွက်၏၊ရေသည်အသက်ရှိပါသလော၊ အခြားသောဝတ္ထုတို့က နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ အသံပြုပါသလော၊ အချိုသော တိတ္ထိတို့သည် ရေကို အသက်ရှိ၏ဟု ရေအေးကိုပယ်လျက် ရေကိုပူစေပြီးလျှင် သုံးဆောင်ကြကုန်၏။

မင်းမြတ်၊ ရေသည် အသက်မရှိ ရေ၌အသက်ဇီဝသည် လည်းကောင်း၊သတ္တဝါသည်လည်းကောင်း မရှိ၊ မီး၏အဟုန် ကြီးမား

၁။ မိလိန္ဒ။၁၇၃။ ၂။ မိလိန္ဒ။၂၅၃။

ပြင်းထန်မှုကြောင့် ရေသည် ဖျစ်ဖျစ်မည်၏၊ အသံအမျိုးမျိုး ထွက်၏"-

ဟု မိန့်တော်မူသည်ကို လည်းကောင်း။

ထို့ပြင် သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာ၌-[၁]

မက္ခလိဂေါသာလက "သလေးမုယောစသည့် မြက်သစ်ပင်တို့ကို ကြီးပွားစည်ပင်ခြင်းသဘောရှိ၍ အသက်ရှိသည်ဟု ယူဆကြောင်းကို လည်းကောင်း" ယင်းအဋ္ဌကထာ၌ပင်-[၂]

နိဂဏ္ဍနာဋ္ဌပုတ္တက "ရေအေး၌ သတ္တဝါဟု ယူဆကြောင်းကို လည်းကောင်း" မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၌[၃]-

"သံ, ကြေး စသည်များကို အသက်ရှိသည်ဟု နှလုံးသွင်းကြသည်များကိုလည်းကောင်း"

မိန့်မြွက်ဖွင့်ဆိုကြ၏၊ ယင်းအဆိုအမိန့်များကို ဗုဒ္ဓဝါဒက လက်မခံသောကြောင့်သစ်ပင်, တော, ဘောင်, ရေ, မြေစသည့် အရာဝတ္ထုများသည် စိတ်စေတနာမရှိ၊ အသက်လည်းမရှိ သတ္တဝါလည်းမဟုတ် အဝိညာဏက သက်မဲ့များသာဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားလေသည်။

သာရတ္ထဋီကာရှင်းလင်းချက်။ ။သစ်ပင်၏ သက်ရှိ, သက်မဲ့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သာရတ္ထဋီကာတွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏။[၄]

"သစ်ပင်စသည်တို့၌ စိတ်မရှိသောကြောင့် အသက်မရှိ၊ စိတ်မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ခုတ်ဖြတ်သောအခါ စိတ်ရှိသော သတ္တဝါတို့ကဲ့သို့ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့် တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ခုတ်ဖြတ်သော်လည်း စည်ပင်ပေါက်ဖွားတတ်သည်ကို လည်းကောင်း၊ ဇာတ်တူသဘော ရှိသည်ကို လည်းကောင်း၊

၁၊ ဒီ.ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ၂၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁

၃၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ၄။သာရတ္ထ၊ဋီ၊၁။၁၉။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁)၂၅—ပ-မ-သ-စ

ယောနိလေးမျိုးဌ် ပါဝင်ခြင်း မရှိသည်ကိုလည်းကောင်း ထောက်၍ သိအပ်၏။

ဆက်ဦးအုံ၊ ကြီးပွားခြင်း သဘောကား သန္တာ, ကျောက်သလင်း, ရွှေစသည့် ရာဘနာများ၌လည်း ရှိသည်ပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် သစ်ပင်စသည်တို့၏ ကြီးပွားခြင်းသည် အသက်ရှိသည်၏ အဖြစ်၌ အခကြောင်းမဟုတ်နိုင်။

မန်ကျည်းပင် စသည်တို့၏ အိပ်ခြင်းသည် လူတို့၏ကြုံစည်ခြင်း (ပရိကပ္ပ)မျှသာဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် သစ်ပင်စသည်တို့၏အားရုံယူမှု ဆိုသည်မှာ လူတို့၏ ကြုံစည်ခြင်း (ပရိကပ္ပ) မျှသာ ဖြစ်သည်"၊

ဤသို့ဖွင့်ဆိုသည်ကိုထောက်၍လည်း သစ်ပင်တို့သည် အဝိညာဏကသက်မဲ့သာ ဖြစ်ကြလေသည်။

အဘိဓမ္မာအဆို။ ။ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာတွင် အသက်ဆိုသည်မှာ ဇီဝိတိန္ဒြေကို ခေါ်သည်၊ အသက်နှင့် ဝိပါက်နှစ်ခုကို ကံကပေးသည်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ကံကြောင့်ဖြစ်သည်၊ သတ္တဝါတို့သန္တာန်တွင် ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထို့ကြောင့် ကံကြောင့်ဖြစ်သောသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌သာ ဇီဝိတိန္ဒြေရှိသည်၊ ကံကြောင့်မဖြစ်သော အရာဝတ္ထုများ၌ ဇီဝိတိန္ဒြေမရှိ၊ သစ်ပင်၌ စိတ်စေတနာမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံကို မပြုလုပ်တတ် ယင်းသို့ကံမရှိလျှင် ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေလည်းမရှိ၊ ထို့ကြောင့် သစ်ပင်၌ ရအပ်သောရုပ်ရှစ်မျိုးတွင် ဇီဝိတိန္ဒြေမပါ၊ ရုပ်, နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေနှစ်မျိုးလုံးမရှိသောကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ စောင့်ရှောက်မှုမှ ကင်းသဖြင့် ကမ္မဇရုပ်, နာမ်အစဉ် ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်မှုမရှိပေ၊ ကံကြောင့်ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၌ ဇီဝိတိန္ဒြေ စောင့်ရှောက်မှုကြောင့် ကမ္မဇရုပ်, နာမ် အစဉ် ဆက်စပ်မှုရှိသည်။

သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်ပြီးသော နာမ်တရားများ၊ ဖြစ်, ပျက်လက္ခဏာအတိုင်း မပြတ်မလပ် ဆုံးပါးရှိနေသော်လည်း ဇီဝိတိန္ဒြေစောင့်ရှောက်မှုကြောင့် နာမ်တရားများ ထပ်ကာထပ်ကာ အဖန်ဖန်အသက်ရှင်

ပြန်၍ နိဗ္ဗာန်မရောက်မီတိုင်အောင် ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်နေသည်၊ ဤသို့အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်ရှင်သန်မှုကို နာမ်သံသရာဟုခေါ်သည်၊ သစ်ပင်တို့၌ ဤကဲ့သို့ နာမ်သံသရာကျင်လည်မှုမရှိ၊ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ပျက်မှုအစဉ် ရူပသန္တတိသာရှိသည်၊ နာမ်သံသရာ နာမ်သန္တတိအစဉ်၏ကျင်လည်မှုသည် နိဗ္ဗာန်မရောက်မီတိုင်အောင်ရှိပြီး ရုပ်ခန္ဓာ, ရုပ်သန္တတိ အစဉ်၏ကျင်လည်မှုသည် တဘဝလျှင် တခါသေမြဲဖြစ်သည်။

သစ်ပင်တို့၏ တိုးတက်ကြီးပွားမှု ဆုတ်ယုတ်မှုမှာ အသက်ရှိ၍မဟုတ်၊ ဗီဇနိယာမ၏ သဘောအရသာဖြစ်သည်၊ နိယာမဒီပနီတွင်[၁] အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်—

> " ဗီဇနိယာမဆိုသည်ကား တစုံတယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါဖြစ်သူ မပြုမပြင်ပါပဲလျက် ပြုပြင်ဘိသကဲ့သို့ မြက်သစ်ပင်တို့၌ မျိုးစေ့၏တန်ခိုးဖြင့် မဖောက်မပြန်ပဲ အစဉ်မြဲသောအမူအရာအထူးကို ဆိုသည်၊ကုလားပဲ, ဂျုံတို့၏ မြောက်အရပ်သို့မျက်နှာမူခြင်း၊ ဒကွိဏာနွယ်အမျိုးတို့မှာ သစ်ပင်ကို ထောင်အရပ်မှ နွယ်ခြင်း၊ နေကြာပန်းတို့မှာ နေရှိရာမျက်နှာမူခြင်း၊ မာလောနွယ်မှာ သစ်ပင်ရှိရာသို့ ရှေ့ရှုခြင်း၊ အုန်းသီးတို့မှာ ထိပ်၌အပေါက်ရောက်ခြင်း၊ ထိုထိုမျိုးစေ့တို့မှဖြစ်သော အပင်တို့၏ အသီးတို့သည် မျိုးစေ့နှင့်တူစွာ သီးခြင်း စသည်တို့သည် ဗီဇနိယာမတန်ခိုးတို့ပေတည်း။

ဟူ၍လည်းကောင်း။

> သရက်, ပိန္နဲအစရှိကုန်သော သခ်ါရလောကတို့၏ ဟရိတခေါ်သော ဗီဇဓာတ်ကြီးသည် အသက်မရှိ၊ စိတ်မရှိ၊ ဉာဏ်မရှိ၊ ထိုသို့ ဖြစ်ပါလျက် အပင်အသစ် အသစ်ပေါက်ဖွားရန် ကိစ္စမှာ အဘယ်မျှလောက် တန်ခိုးကြီးသည်ဟု သိမြင်ကြကုန်ပြီ၊

ဟူ၍လည်းကောင်း။

၁။ ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊ ၁။၄၂၆။၄၄၀။၄၄၁။

အချို့သောသစ်ပင်တို့၌ ဤဗီဇနိယာမ စီရင်ချက်ကြောင့် တင့်တယ် ဆန်းကြယ်လျက်ရှိသော အပင်သန္ဓာန်၊ အကိုင်းသန္ဓာန်၊ အခက်, အရွက်, အပွင့်, အသီးသန္ဓာန်တို့ကို လူဖြစ်သူ ပန်းချီဆရာတို့ပင် တူအောင် မရေးနိုင်ကြကုန်၊ ဗီဇနိယာမ၏ အစွမ်းတည်း-

ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုထား၏။

စိတ်ရှိသည် အသက်ရှိသည်ဟု ဗီဇဓာတ်၏ သတ္တိထူးကြောင့် ထိုကရုန်းထင်မှတ်ရအောင်စွမ်းဆောင်ပုံ ပင်တို့ကဲ့သို့ ထိလိုက်လျှင် တွန့်ခြင်း၊ ဆေးကမြင်းပင်တို့ကဲ့သို့ လူသံမကြားလျှင် ဆန်းပြားစွာလှုပ်ရှားမှု လူသံကြားလျှင် ငြိမ်နေခြင်း၊ ကင်မွန်းပင်၊ သဘော်ပင်၊ ကုက္ကုပင်တို့ကဲ့သို့ နေဝင်လျှင်အိပ်ခြင်း၊သန္ဓာနက်,ကျောက်ခက်, ဆား, ဆပ်ပြာတို့ကဲ့သို့ အလိုအလျောက် ကြီးထွားနေခြင်းစသည်တို့မှာ အသက်ရှိသည် စိတ်ရှိသည်ဟု ထင်မှတ်လောက်အောင် ထူးဆန်း၏၊ ဤသည်တို့မှာ ဗီဇဓာတ်၏ စွမ်းဆောင်ချက်များသာဖြစ်သည်၊ အသက်ဝိညာဉ်ရှိမှုတော်ပေ။

အသေအရှင်ပြဿနာ။ ။သစ်ပင်များသေသည်,ရှင်သည်ဟု ပြောဆိုကြခြင်းမှာ ဗီဇဓာတ်ကိုအစွဲမှ ခေါ်ဝေါ်ကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဒီပဲယင်းဆရာဘော်၏ ပရမတ္ထစက္ခုကျမ်းတွင်[1]-

ဗီဇရုပ်ကိုအစွဲပြု၍ ဗဟိဒ္ဓသန္ဓာန်၌ အသေအရှင်ဝေါဟာရဖြစ်သည်၊ အဇ္ဈတ္တသန္ဓာန်ဗီဝိတရုပ်နှင့်အလားဘူ၏၊ဗီဇရုပ်ရှိသော သစ်ပင် သစ်စေ့စသည်တို့သည် အာပေါဓာတ်၊ သြဇာဓာတ် ထောက်ပံ့အပ်သော ဥတုနှင့်ပေါင်းစပ်ထိတွေ့ရသောအခါ ပေါက်ရောက်စည်ကား ပွားများစည်းစိမ် ရှင်ကြလေကုန်၏-

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်၊ ထို့ပြင် သမ္မောဟဝိနောဒနီတွင်[2]-

၁။ ပရမတ္ထစက္ခု။ ၂၀။ ၂။ အဘိ၊ဋီ၊ ၂၊ ၉၅။

"ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ပြတ်စဲခြင်းဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် စပ်သော သက်ရှိသတ္တဝါ၏သေဆုံးခြင်းမည်သည်ဖြစ်၏၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ နှင့် မစပ်သော သက်မဲ့ရုပ်၏ သေဆုံးခြင်း မည်သည်မရှိ။ 'ကောက်ပင်သေသည်, သစ်ပင်သေသည်' ဟူသော စကားမျှားမှာ ဝေါဟာရမျှသာဖြစ်သည်၊ အနက်သဘောအားဖြင့် ဤစကားတို့သည် ကောက်ပင်စသည်တို့၏ ကုန်ခြင်း, ပျက်စီးခြင်းသဘောကို ပြခြင်းသာဖြစ်သည်" –

ဟူ၍လည်းကောင်း။ ကထာဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၌[1] –

"ထိုရုပ်, နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေတို့ကြောင့်သာလျှင် သတ္တဝါသည် အသက်ရှင်၏။ ထိုဇီဝိတိန္ဒြေတို့၏ ပျက်စီးခြင်းကြောင့် သေဆုံး၏ဟု ဆိုအပ်၏" –

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထား၏၊ ဤမိန့်ဆိုချက် ဖွင့်ဆိုချက်များအရ သစ်ပင်များသေသည်, ရှင်သည်ဟုပြောဆိုခြင်းမှာ ဗီဇခေတ်ကိုအစဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ်ကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဗီဇခေတ်သည် သက်ရှိသတ္တဝါသန္တာန်ရှိ ဇီဝိတရုပ်နှင့် အလားတူသည်၊ ဇီဝိတရုပ်ကိုအစဲပြု၍ သတ္တဝါသေသည်, ရှင်သည်ဟုအသေအရှင်ဝေါဟာရဖြစ်သကဲ့သို့ ဗီဇခေတ်ကိုအစဲပြု၍သစ်ပင်များသေသည်, ရှင်သည်ဟု အသေအရှင်ဝေါဟာရဖြစ်ရသည်။

ဗီဇခေတ်ရှိသောသစ်ပင် ချုံနွယ်များနှင့် မျိုးစေ့တို့သည် မြေ, ရေ၌ရှိသော အာပေါဓာတ် ဩဇာခေတ် ထောက်ပံ့အပ်သော ဥတုနှင့်ပေါင်းစပ်ထိတွေ့မှုကို ရသောအခါ အပင်များပေါက်လာပြီး တိုးတက်ကြီးပွားကာ စိမ်းလန်းစိုပြေ အသက်ရှင်သန်နေကြသည်၊ မြေ, ရေ, လေခေတ်, ဥတု ဩဇာခေတ်တို့ ဖောက်ပြန်သည်နှင့် တပြိုင်နက် သေဆုံးကြလေသည် ထို့ကြောင့် သစ်ပင်များသေသည် ရှင်သည်ဟု ပြောဆိုကြခြင်းမှာ သစ်ပင်တို့အသက်ရှိ၍ ပြောဆိုကြခြင်းမဟုတ်ကြောင်း မှတ်သားရမည်ဖြစ်သည်။

---

[1] အဘိ၊ဋ္ဌ၊။ ၂၁။

အကျဉ်းချုပ်မှတ်သားရန်။ ။အချုပ်အားဖြင့် ဆိုရသော် သစ်ပင်၏ သက်ရှိ,သက်မဲ့နှင့်စပ်လျဉ်း၍–

"ကံ,စိတ်,ဥတု အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော အဇျတ္တရုပ်နာမ် ခန္ဓာ၏ဖြစ်ပျက်အစဉ်ကိုသာ သဝိညာဏက သက်ရှိဟု ဗုဒ္ဓအဘိ-ဓမ္မာက သတ်မှတ်သည်၊ ဥတုကြောင့်သာဖြစ်ပေါ်သည့် ဗဟိဒ္ဓရုပ် ခန္ဓာ၏ဖြစ်ပျက်အစဉ်ကို အဝိညာဏက သက်မဲ့ဟုသတ်မှတ်သည်။ ယင်းသို့သတ်မှတ်ရခြင်း အကြောင်းမှာလည်း ဇီဝိတိန္ဒေများရှိ-မရှိသာလျှင် ပဓာနဖြစ်သည်၊ သစ်ပင်တို့၌ ဇီဝိန္ဒေ နှစ်မျိုးလုံးမရှိပဲ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓရုပ်၏ ဖြစ်ပျက်အစဉ်သာရှိ၏။

ထို့ကြောင့် အဝိညာဏက သက်မဲ့များသာဖြစ်လေသည်။

ဇီဝိန္ဒေ၏စောင့်ရှောက်ရာ ကာလအဆုံးအဖြတ် ဇီဝိတိန္ဒေ၏ စောင့်ရှောက်ရာကာလမှာ သမာနဝါဒီဆရာတို့၏အဆိုအရ နာမ်ဇီဝိ-တိန္ဒေဖြစ်စေ၊ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေဖြစ်စေ အတူ ဖြစ်ဖက်သဟဇာတ်တရားတို့၏ ဖြစ်ဆဲဥပါဒ်မှစ၍ စောင့်ရှောက် ထောက်ပံ့သည်ဟုဆို၏၊ အချို့သော ကေစိဆရာတို့ကမူ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒေသာလျှင် ဖြစ်ဆဲဥပါဒ်ခဏမှစ၍ စောင့်ရှောက်ထောက်ပံ့နိုင်သည်၊ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေမှာ တည်ဆဲဌီခဏကာလမှစ၍ စောင့်ရှောက်ထောက်ပံ့နိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုကေစိဆရာတို့၏အဆိုကို အဘိဓမ္မာဝတာရဋ္ဌီကာတွင်[၁] ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကို ထောက်ပြလျက် ပယ်ချထားသည်။

ဆိုလိုသည်မှာ ပဋ္ဌာန်းကျမ်း၌[၂] အသည်သတ်ဗြဟ္မာတို့၏ ဣန္ဒြိယ ပစ္စည်းသည် ကမ္မပစ္စည်းနှင့်တူ၏ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် ရုပ်ဇီဝိတိ-န္ဒေသည် ဖြစ်ဆဲဥပါဒ်ခဏမှစ၍ ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ဆုံးဖြတ်လေသည်။

၁။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋ္ဌီသစ်။၃၀၁။ ၂။ ပဋ္ဌာန်း၊၁။၂၆။

နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် နာမ်ရူပ်နှစ်ပါးတို့ကို စောင့်ရှောက်သလော

ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်၏ အခြင်းအရာ (ပစ္စုပ္ပန္နာန်) တွင် ပျက်ဆဲဘင်ခဏာ၌ မိမိ

ကိုယ်တိုင်က ချုပ်ဆဲဖြစ်၍ သူတပါးကို မတည်တံ့စေနိုင်ဟု ဆိုသဖြင့် မိမိ ချုပ်ပြီးနောက် မချုပ်သေးသော အတူဖြစ်ခဲ့သည့် စိတ္တဇရူပ် ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရူပ်တို့ကို နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေက မစောင့်ရှောက်နိုင်ကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။ ထို့ပြင် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ "နာမ်တရားတို့၏အသက်" ဟူ၍နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေက နာမ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းကိုသာ ဟောတော်မူသည်။ အဋ္ဌကထာ၌လည်း[၂] "နာမ်တရားတို့ဟူသည် ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်နှင့် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော နာမ်တရားတို့ပင်တည်း" ဟူ၍ သမ္ပယုတ်နာမ်တရားများဖြင့် ဖွင့်တော်မူသည်။ ထို့ပြင် ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏လက္ခဏာ၌လည်း "မိမိနှင့် ခဲ့ခြားရ၍ မရကုန်သော တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိ၏" ဟူ၍ မိန့်ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် နာမ်ဇီဝိတသည် နာမ်တရားတို့ကိုသာ စောင့်ရှောက်သည်။

စိတ္တဇရူပ်, ပဋိသန္ဓေ ကမ္မရူပ်တို့ကိုလည်း စောင့်ရှောက်သည် မဟုတ်လော

"သဟဇာတ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စ၌ အစိုးရခြင်းကိစ္စနှင့် ယှဉ်ခြင်း ကြောင့် ဣန္ဒြေမည်၏၊ ထို့ကြောင့် ဇီဝိဘိန္ဒြေမည်၏" ဟူ၍ ဋီကာ၌ ဖွင့်ဆိုသော ကြောင့်[၃] စိတ္တဇရူပ်, ကမ္မဇရူပ်ဘို့သည်လည်း သဟဇာတ်တရားများပင်ဖြစ်၍ ယင်းတို့ကိုလည်း စောင့်ရှောက်သည် မဟုတ်လော။

ထို့ပြင် "မိမိတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော အကျိုးပစ္စုပ္ပန် တရားတို့ကိုလည်း စောင့်ရှောက်ဘတ်၏" ဟု အဋ္ဌကထာ၌[၄] ဖွင့်ဆိုသောကြောင့် ရူပ်တရားတို့သည်လည်း အကျိုးပစ္စုယုပ္ပန်ပင်ဖြစ်၍ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ရူပ်နာမ်နှစ်ပါးကိုပင်စောင့်ရှောက်သည်မဟုတ်လော-ဤသို့မေးရန်ရှိသည်။

၂။ အဘိ၊ဝ၊၂၀။
၃။ ဝိဘာဝနီဋီ၊၁၀၆။
၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။
၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၇။

အဋ္ဌကထာ၌ပင်[1] "ပျက်ဆဲဘင်ခဏမှ အထက်၌မဖြစ်စေ, မတည်စေ, မမျှစေနိုင်၊အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မိမိ၏လည်းကောင်း ဖြစ်စေ,တည်စေ, မျှစေအပ်သော တရားတို့၏လည်းကောင်း မရှိခြင်းကြောင့်တည်း" ဟု ဖွင့်ဆိုသောကြောင့် နာမ်ဇီဝိတသည် ချုပ်ပျက်သည်မှနောက်၌ မိမိလည်းမရှိ၊ စောင့်ရှောက်အပ်သော တရားစုလည်း မရှိသောကြောင့် မစောင့်ရှောက်နိုင်ရကား သမ္မယုတ်နာမ်တရားကိုသာ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန် ယူရပါမည်၊ "မိမိချုပ်ပြီးနောက် သဟဇာတ် တရားစုလည်း မရှိသောကြောင့်" ဟု ဖွင့်ဆိုသည်ကိုထောက်လျှင် ရုပ်တရားများကိုမဆိုလို၊ နာမ်တရားတို့ကို သာ ဆိုလိုကြောင်း ထင်ရှား၏၊

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နာမ်ဇီဝိတချုပ်ပြီးနောက် သဟဇာတ်ဖြစ်သည့် စိတ္တဇရုပ်, ကမ္မဇရုပ်တို့မှာ (၁၆)ချက် အသက်စေ့အောင် ကျန်ရစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း အနုပါလနလက္ခဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘုရားဟော ပါဠိတော်မူရင်းအတိုင်း သမ္မယုတ်နာမ်တရားတို့ကိုသာ ယူရမည်၊ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ကာမျှဖြစ်သည့် စိတ္တဇရုပ်, ပဋိ-သန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်များကို မယူသင့်ပေ၊ ထို့ကြောင့် နာမ်ဇီဝိတသည် နာမ်ကိုသာ စောင့်ရှောက်ပါသည်၊ နာမ်,ရုပ် နှစ်ပါးကို မစောင့်ရှောက်ပါ[2]။

ရုပ်,နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေတို့ အတူချုပ်ကြပုံ။ ။နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ဇီဝိတိန္ဒြေ

စေတသိက်သည် ဥပါဒ်, ဌိ, ဘင် ခဏငယ် သုံးချက်မျှ အသက်ရှိ၏၊ ယင်းခဏငယ် သုံးချက်သည် စိတ္တက္ခဏတချက်ဖြစ်သည်၊ စိတ္တက္ခဏပေါင်း ၁၇- ချက်သည် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ အသက်ဖြစ်သည်၊ ရုပ်သက်,နာမ်သက် ဖြင့်သော ရုပ်,နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေတို့သည် ချုပ်သောအခါ စုတိစိတ်၏ ဘင်ခဏဝယ် နှစ်ပါးစုံ တပြိုင်နက်အတူ ချုပ်ကြလေသည်၊ ထို့ကြောင့် ကထာဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၌–[3]

---

[1] အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

[2] အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၁၂။

[3] ဝိနိစ္ဆယသုံစိ။၈၇။

"မှန်၏၊ စုံတိဆဲခဏဝယ် ရုပ်,နာမ် ဇီဝိတိန္ဒြေတို့သည် အတူ
တကွသာလျှင် ပျက်ကုန်၏"—
ဟု ဖွင့်ဆိုလေသည်။

ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ်(၂)မျိုး။ ။သတ္တဝါတို့ သန္တာန်တွင် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ
အစဉ် နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ်ဟူ၍ အစဉ်
နှစ်မျိုးရှိသည်၊ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ်မှာ တဘဝလျှင် သတ္တဝါများ သေ
ဆုံးသည့်အခါ တခါတခါ အစဉ်ပြတ်၏၊ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေ အစဉ်မှာကား
အစဉ်ပြတ်သည်ဟူ၍ မရှိပေ၊ အနုမတဂ္ဂသံသရာဝယ် အနန္တရစသော
ပစ္စည်း တဆက်တည်း ဆက်စပ်လျက် ကြောင်း,ကျိုး ဆက်ကာဆက်ကာ
အစဉ်မပျက် နိဗ္ဗာန် မရောက်သေးသမျှ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်၍ နေ
လေသည်[1]။

ဇီဝိတိန္ဒြေ အစဉ် (၂) မျိုး ပျက်စီးပုံ။ ။ရုပ်,နာမ် ဇီဝိတိန္ဒြေတို့ကို ဓား
လက်နက် စသည်တို့ဖြင့် ဖျက်
ဆီးရာ၌ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကိုသာ ဖျက်ဆီး၍ရသည်၊ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေကိုကား
ဓား လက်နက် စသည်တို့ဖြင့် ဖျက်ဆီး၍မရ၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်
နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် သူအလိုလိုပင် ဥပါဒ်, ဌိ, ဘင်, ခဏငယ်အစဉ်အားဖြင့်
ချုပ်ပျက်လျက်ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်၊ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကို ဖျက်ဆီး၍
ရသည်ဟု ဆိုရာ၌လည်း သတ္တဝါတို့သန္တာန်တွင် ဇီဝိတိန္ဒြေ အစဉ်အဆက်
ဖြစ်နေမှုကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိုသာ ဆိုလိုသည်၊ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ရုပ်
တရားတို့ ထုံးစံအတိုင်း စိတ္တက္ခဏ ၁၇- ချက် အသက်မပြည့်သေးလျှင်
မည်မျှပင် နှောင့်ယှက်ခြင်းကို ပြုစေကာမူ ချုပ်ပျက်သွားလိမ့်မည်
မဟုတ်ပေ၊ စိတ္တက္ခဏ ၁၇- ချက်ပြည့်လျှင်လည်း ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ သည်
အလိုလို ချုပ်ပျက်မည်သာ ဖြစ်သည်၊ စင်စစ်အားဖြင့် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ
ပျက်စီးရခြင်းမှာ သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်တွင် ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ် ဆက်ကာ
ဆက်ကာ ဖြစ်နေမှုကို ဖျက်ဆီးခြင်းကြောင့် ပျက်စီးရခြင်း ဖြစ်သည်။

---

[1] ဒီပနီပေါင်းချုပ်၊ ၁။ ၎၄၆။

ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ဆိုရပါလျှင် သတ္တဝါတို့ သန္တာန်တွင် ရုပ်ကလာပ်များသည် အစဉ်အဆက် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိ၏၊ ထိုရုပ်ကလာပ်များတွင် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေ ဇီဝိတရုပ်ကလာပ်လည်း ပါဝင်၏၊ ဇီဝိတရုပ်ကလာပ်တခု ချုပ်သွားလျှင် နောက်နောက် ဇီဝိတကလာပ်များ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်စေရန် ကျေးဇူးပြုခဲ့သည်၊ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေနှင့် ရုပ်ခန္ဓာအသစ်တို့သည် ဖြစ်ချုပ်လက္ခဏာ နိယာမအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လိုက်, ချုပ်ပျက်သွားလိုက် စသည်ဖြင့် အစဉ်မပျက် ဆက်ကာဆက်ကာ ဇီဝိတကမ္မဇရုပ်များ ဖြစ်နေရာဝယ် တဦးတယောက်က ဓား, လက်နက် စသည်တို့ဖြင့် ခုတ်ဖြတ်လိုက်၏၊ ထိုသို့ခုတ်ဖြတ်လိုက်ခြင်းသည် ဇီဝိတရုပ်၏ မှီရာမဟာဘုတ်တို့ကို ဖြတ်လိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ ခုတ်ဖြတ်လိုက်သည့်အခါ ယင်းမဟာဘုတ်တို့နှင့်အတူ ယင်းတို့ကို မှီနေသည့် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေလည်း ရုပ်တို့၏ထုံးစံအတိုင်း ၁၇- ချက် အသက်စေ့ကာ ချုပ်ပျက်လေ၏၊ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေချုပ်ပြီးနောက် အလားတူ မဟာဘုတ်နှင့် ဇီဝိတိန္ဒေရုပ်များ ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုခဲ့သော်လည်း အထိခိုက် ခံလိုက်ရသည့်အတွက် ရုပ်ခန္ဓာအစဉ် ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်ပေါ်စေရန်များစွာ ကျေးဇူးပြုနိုင်ခြင်း မရှိတော့ပေ၊ ဓားဖြင့်ခုတ်လိုက်သည့် ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်အလိုက် အနှေးနှင့်အမြန် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေ အစဉ်အဆက် ပျက်စီးလေတော့သည်။

ဤသို့ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေ ပျက်စီးသောအခါ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒေလည်း ပျက်စီးလေတော့သည်၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နာမ်ဇီဝိတိန္ဒေသည် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေနှင့် တဆက်တည်းရှိသောကြောင့်ပင် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေကို ဖြတ်လိုက်လျှင် ထိုရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေနှင့်တကွ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒေ၏ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုပါ ပျက်စီးသဖြင့် ဟဒယာတ္ထုကိုမှီ၍ဖြစ်သော နာမ်ဇီဝိတိန္ဒေလည်း ပျက်စီးရလေတော့သည်[၁]။

၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၈။သာရတ္ထ၊၂၊၂၅၃၊၂၅၆။ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီက၊၊၃၊၂၈၃။

ကာလ(၃)ပါးနှင့် ဇီဝတိန္ဒြေ

အသက်ဇီဝတိန္ဒြေသည်–

(၁) အသက်ရှင်ဆဲ – ပစ္စုပ္ပန်ဇီဝတိန္ဒြေ၊

(၂) အသက်ရှင်ပြီး – အတိတ်ဇီဝတိန္ဒြေ၊

(၃) အသက်ရှင်လတ္တံ့ – အနာဂတ်ဇီဝတိန္ဒြေ–

ဟူ၍ (၃)မျိုးရှိ၏[1]။ ထိုတွင် ဇီဝတိန္ဒြေကို ပြတ်စဲစေရာ၌ အသက်ရှင်ပြီး အတိတ်ဇီဝတိန္ဒြေသည် ချုပ်ပြီးဖြစ်၏၊ အသက်ရှင်လတ္တံ့ အနာဂတ်ဇီဝ-တိန္ဒြေလည်း ဖြစ်ပေါ်လာသေးသည် မဟုတ်(၀ါ)မဖြစ်သေး၊ထို့ကြောင့် ယင်းနှစ်မျိုးသည် ထင်ရှားမရှိ၊ ယင်းတို့ကို ပြတ်စဲအောင်ပြု၍ မရ၊ အသက်ရှင်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ဇီဝတိန္ဒြေကိုသာ ပြတ်စဲ့စေနိုင်၏၊ ရုပ်ဇီဝတိန္ဒြေပြတ်လျင် နာမ်ဇီဝတိန္ဒြေလည်း ပြတ်စဲတော့၏၊ အသက်ရှင်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ဇီဝ-တိန္ဒြေလည်း (၃)မျိုးရှိသည်–

(၁) ခဏပစ္စုပ္ပန်ဇီဝတိန္ဒြေ၊

(၂) သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ဇီဝတိန္ဒြေ၊

(၃) အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ဇီဝတိန္ဒြေ–

ဟူ၍(၃)မျိုးဖြစ်၏။

(၁) ခဏပစ္စုပ္ပန်ဇီဝတိန္ဒြေဆိုသည်မှာ–ဥပါဒ်,ဌိ, ဘင်,ခဏ (၃)ပါး ခဏငယ်(၃)ချက် ကာလနှင့်စပ်သည့် ဇီဝတိန္ဒြေဖြစ်သည်။

(၂) သန္တတိ ပစ္စုပ္ပန်ဇီဝတိန္ဒြေဆိုသည်မှာ – (ရူပသန္တတိ၊ ရုပ်ဇီဝ-တိန္ဒြေအတွက်) နေပူမှလာ၍ နေရိပ်သို့ဝင်သော သူအား အပူရှိပ်အစဉ်မပျက်မီကာလသည်လည်းကောင်း၊ ချမ်းအေး သော အရပ်မှ ပူနွေးသောအရပ်သို့ ဝင်သောသူအား

---

[1] သာရတ္ထ၊၂၊၂၅၄။ ဝိဘ၊၂။၃၉။

ချမ်းအေးသော ရုပ်အစဉ်မပျောက်မီ ကာလသည်လည်း ကောင်း၊အပြင်ဘက်အလင်းရောင်မှ အခန်းတွင်းသို့ဝင်သော အခါ ရုတ်တရက်မမြင်ရသေးပဲ မှောင်မိုက်နေရာ အမှောင် ရုပ်အစဉ်မပျောက်မီ ကာလသည်လည်းကောင်း၊ ရုပ်အစဉ် ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန် သန္တာတိပစ္စုပ္ပန်ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းရုပ်အစဉ် ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်နှင့် ဆက်စပ်သည့် ဇီဝိတိန္ဒြေကို သန္တာတိပစ္စုပ္ပန် ဇီဝိတိန္ဒြေဟု ခေါ်သည်။

အရူပသန္တာတိ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေအတွက် ခုဒ္ဒကဘာဝကကထေရ်တို့၏အလို ဇောဝိထိ(၇) ကြိမ် (၈) ကြိမ်မျှ၊ သံယုတ္တဘာဝကကထေရ်တို့၏ အလို ဇောဝိထိ(၂)ကြိမ်(၃)ကြိမ်မျှ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေ အစဉ်ဖြစ်၍ ချုပ်လတ္တံ့ သော ကာလသည် သန္တာတိပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သည်၊ ယင်းပစ္စုပ္ပန်နှင့် စပ်သည့် ဇီဝိတိန္ဒြေကို သန္တာတိပစ္စုပ္ပန် ဇီဝိတိန္ဒြေ ဟု ခေါ်သည်။

(၃) အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ဇီဝိတိန္ဒြေဆိုသည်မှာ ပဋိသန္ဓေနေသည်မှ သေသည့် အထိ ကာလသည် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သည်၊ ယင်းပစ္စုပ္ပန်နှင့် စပ်သည့် ဇီဝိတိန္ဒြေကို အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ဇီဝိတိန္ဒြေဟု ခေါ်သည်။

ထိုတွင် ခဏပစ္စုပ္ပန်ဇီဝိတိန္ဒြေမှာ–အလိုလိုဖြစ်ပြီး ချုပ်သွားသော ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေကို ဖြတ်၍မရ၊ သန္တာတိ,အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ဇီဝိတိန္ဒြေ(၂)မျိုး ကိုသာ ပြတ်စဲစေနိုင်သည်၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကို ဖြတ်လိုက်ပါက ထိုအဖြတ်ခံရသော ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ယင်းသို့ဖြတ်သဖြင့် အားနည်းနေသော ရုပ်အစဉ်အား ကျေးဇူးပြုခဲ့၏၊ ထို ကြောင့် သန္တာတိ-ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်တို့သည် ယင်းတို့ ပိုင်းခြားအပ်သော (တဘဝ အတွက် အရှည်ဆုံးသောကာလသို့) မရောက်နိုင်တော့ပဲ ချုပ်ရလေတော့

သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်း ဇီဝိတိန္ဒြေ (၂) မျိုးကိုသာ ပြတ်စဲစေနိုင်လေသည်။

ဦးခေါင်းပြတ်နှင့်ဇီဝိတိန္ဒြေ။ ။စစ်မြေပြင်တွင် အရှိန်နှင့် ပြေးလာသူ တယောက်၏ ဦးခေါင်းကို သန်လျက်နှင့် ဖြတ်လိုက်၏၊ ခေါင်းပြတ်ကောင်သည် အရှိန်နှင့်ပြေးနေရာက တယောက်က ဆီးရိုက်လိုက်မှ လဲကျသွားတော့၏၊ ခေါင်းပြတ်ကောင် ပြေးနေစဉ်ဝယ် အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေရှိ- မရှိ။

ဦးခေါင်းကို ဖြတ်လိုက်စဉ်ကပင် သေပြီးဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေမရှိတော့၊ ဇီဝိတိန္ဒြေမရှိပဲ ခေါင်းပြတ်ကောင် ပြေးနေသည်မှာ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ရှေးဘ၀တည်နှင့်သော အရှိန်အဟုန်တို့ကြောင့် ပြေးသွားခြင်း၊ အရပ်တပါးသို့ ဆောက်သွားခြင်းသာ ဖြစ်သည်[1]။

ထိုကိစ္စတွင် လေတိုက်၍ သစ်ရွက်လွင့်သွားခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ ဇီဝိ-တိန္ဒြေ၏ မှီရာစိတ်အစဉ်သည် ခေါင်းပြတ်ကောင်၌ မရှိပါလျှင် ခြေကြွခြင်း၊ ခြေချခြင်း၊ ပြေးသွားခြင်း မဖြစ်နိုင်။ ရှေးအရှိန်အဟုန်မရှိပဲလည်း မြွေ,ကင်းစသော သတ္တ၀ါတို့ နှစ်ပိုင်းပြတ်ရာ၌ နှစ်ပိုင်းလုံးပင် ကာလအတန်ကြာအောင် ဟိုဘက်,သည်ဘက် သွားနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ယင်းနှစ်ပိုင်းတွင် ဟဒယာတ္ထုပါသော အပိုင်း၌ တည်သောစိတ်သည် နှစ်ပိုင်းလုံးဟလှည့်စီအာရုံပြုကာ ကာယဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်နိုင်သည်၊ စိတ်ဖြစ်ကဝေဒနာပါပြီးဖြစ်၍ နာကျင်မှုဖြစ်နိုင်လေသည်၊ထို့ကြောင့် ခေါင်းပြတ်ကောင်ပြေးသွားနေစဉ်ဝယ် စိတ်ရော ဇီဝိတိန္ဒြေပါရှိသေးသည်[2]။

၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၈။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၉။

ဤဌ်သာရတ္ထဒီကာနှင့် ဝိမတိဒီကာတို့ ဝိဝါဒကဲ့နေရာ အဂ်ုတ္တိုရ် အဌကထာတွင် ဦးခေါင်းပြတ်သွားလျှင် လူသေ၍ လက်,ခြေတို့ကို မထိန်းသိမ်းနိုင် မစောင့်ရှောက်နိုင်တော့ကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသည်၊ ထို့အတူ စွယ်စုံကျော်ထင်ကျမ်းဌ်လည်း–

"ခေါင်းပြတ်၍လွန်၊တတွန်တွန်၊စွန်ရန်ဝိညာဉ်ကြွင်းလိမ့်နည်း" ဟူသော အမေးကို ဦးခေါင်းပြတ်ပြီးကိုယ်တလွန်လွန်နေသောသတ္တဝါ၌ ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် စိတ်ဝိညာဉ်တို့ မရှိတော့ကြောင်း၊ ဦးခေါင်းပြတ်သည်နှင့်တပြိုင်နက် နာမ-ကွန္ဓာလေးပါး၊ရုပကွန္ဓာတရားတို့ ချုပ်သွားပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ပြတ်ပြီးလျက် လှုပ်ရှားနေခြင်းမှာ သက်မဲ့အဝိညာဏကဗာဟိရ ရုပ်မျှသာဖြစ်သည်။ ကြိမ်,နွယ်,သစ်ခက်တို့ကို ခုတ်ဖြတ်လိုက်သည့်အခါ ထိခိုက်မှုအရှိန်အဟုန်ကြောင့် နောက်ကာလအတန်ကြာအောင် လှုပ်ရှားနေခြင်းမျိုးကဲ့သို့ ဦးခေါင်းပြတ်ပြီးသော်လည်း စိတ္တဇရုပ်အဟုန်ကြောင့် အလုံးစုံသော ဥတုဇရုပ် အဆက်ဆက်သာ တုန်လှုပ်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဖြေရှင်းထားသည်။[၁]

ဤပြဿနာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတပဒိကပုစ္ဆာ ဝိသဇ္ဇနာတွင် မာန်လည် ဆရာတော်ကမေး၍ မင်းကွန်းတောရ ဆရာတော်က ဖြေဆိုထားရာ မှတ်သားဖွယ် ကောင်းလှသည်။

မန်လည်အမေး။ ကြွက်, အိမ်မြောင်, မြွေမြီးတို့၊ ပြတ်ပြီးလျက် ဖျတ်ဖျတ်ခုန်၊ ဆတ်ဆတ်တုန်ဖြစ်ငြား။ ။တပိုင်းစီ ဝိညာဉ်ပါ၊ဝေဒနာကွဲကြသလား။ ။

စိတ်ဝိညာဉ်နှစ်ဖြာပြတ်သည်ဟု၊ ပိဋ္ဌကတ်ကျမ်းဂန် မြတ်မရှိတန်လေလား။ ။အသိဉာဏ်ထွေပြား လို့၊ ဝေဝါးဘွဲ့အရာ။ ။ ဝိမတိဆရာနှုန်းကိုလဲ၊ ဉာဏ်နှလုံးမကျတတ်လွန်းလို့ပါ။ ။ သဘာဝ ထက် ဒိဋ္ဌသာ၊သည်မိစ္ဆာလိမ်နဂပါသ်ကိုလ၊ စိန်

၁။ စွယ်စုံကျော်ထင်၊ ၂။၈၄။

ဇာပ်တဲ့သီလဝင်ဥာဏ်တော်၊ ကျမ်းပြုအမော်။ ။ ဖြတ်လိုက်ပါ့ဆရာကျော်ငယ်၊ မည္ဟာတော်မူစမ်းနှင့်လေး.....

မင်းကွန်းအဖြေ။ ကြွက်,အိမ်မြှောင်,မြေမြီးတို့၊ ပြတ်ပြီးလျက်ဖျတ်ဖျတ်ခုန်၊ ဆတ်ဆတ်တုန်လှုပ်ရှား။ ။တလှည့်စီဝေဒနာယှဉ်၊ စိတ်ဝိညာဉ်သတ္တိဖြင့်ပြား။ ။ယုတ္တိမ်းလို့ သိစ္ဆမ်းသာ၊ရှင့်စောဒနာကို ဖြေမပသား၊ အသင်ဥာဏ်ထေပြားလို့ ဝေဝါးပါ။ ့ဉ်သည်အရာ။ ။ဝိမတိဆရာနှုန်းကုံလ၊ဥာဏ်နှလုံးကျသင့်လှပေတော့သည်သာ။ ။သဘာဝနှင့်ဒိဋ္ဌကွာ၊ တဆိတ်စာမတူမျှလို့၊ပရမတ္ထသဘာဝါ၊ သိခက်လှပါ။ ။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်အရာကို မိစ္ဆာဥာဏ်ဂ ။ ်းစေကဲ့ ့လေး။ ။

မင်းကွန်းဆရာတော်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ကြွက် ့အိမ်မြှောင်တို့အမြီးပြတ်ရာ၌နှစ်ပိုင်းလုံးစိတ်ပြောင်းနိုင်၍ နှစ်ပိုင်းလုံးနာကျင်နိုင်ကြောင်း၊ ဤ၌ စိတ်ဝိညာဉ်၏တန်ခိုးသတ္တိကို သံသယမရှိသင့်ကြောင်း။ ထို ့ပြင် သဘာဝနှင့် ဒိဋ္ဌသည် အလွန်ကွာကြသည်၊ ပရမတ္ထသဘောဟူသည်လည်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်အရာသာဖြစ်သည်၊ ဗုဒ္ဓဝိသယ၌ လွန်၍မကြံသင့်ကြောင်းကို ပိဋကသုံးပုံတွင် အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ဆုံးမတော်မူသည်။ ထို ့ကြောင့် ဤ၌ဝိမတိဆရာတော်၏ အဆုံးအဖြတ်ကိုသာ တိတိကျကျစေ့စေ့စပ်စပ်သဘောကျအောင်ကြံသင့်သည်၊ ဝိမတိဆရာဟော်ထက်လွန်၍ မကြံသင့်ဟုဆုံးဖြတ်တော်မူကာ အထက်တွင်ဆိုခဲ့ဘည့် စွယ်စုံကျော်ထင်ကျမ်းကို ယုတ္တိမရှိဟုပယ်ချသားလေသည်[1]။

ကိုယ်စောင့်ဇီဝိတိန္ဒြေ။ ။ဇီဝိတိန္ဒြေသည် သတ္တဝါကို မသေအောင် စောင့်ရှောက်သောတရားဖြစ်သည်၊ သံယုတ်ပါဠိတော်တွင် သတ္တဝါကိုမသေအောင် စောင့်ရှောက်သောကိုယ်စောင့်တရားသုံးပါးကို ဟောတော်မူသည်။

---

[1]။ သတပဒီက။၄၇။

"ဇီဝိတိန္ဒြေဟူသောအသက်၊ ကမ္မဇတေဇော ဟူသောအခိုးအငွေ့၊ ဝိညာဉ်(ဤတရားသုံးပါးတို့သည်) ဤကိုယ်ကိုစွန့်သွားကြသောအခါ ဤခန္ဓာကိုယ်သည် စွန့်ပစ်အပ်သည်ဖြစ်၍ စိတ်စေတနာစေ့ဆော်မှုမရှိပဲ့ ပိုးလောက်စသည်တို့၏အစာဖြစ်၍ အိပ်နေရ၏၊[၁]

ဤဒေသနာတော်အရ၊ (၁) ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေခေါ်သောအသက်။ (၂) ဥသ္မာဟုလည်းကောင်း၊ ကမ္မဇတေဇောဟုလည်းကောင်းခေါ်သောကိုယ်ငွေ့ (၃) ဝိပါက်ဝိညာဏ် ဤသုံးမျိုးတို့ ခန္ဓာကိုယ်၌မရှိလျှင် သတ္တဝါသေဆုံးသည်မည်၏။ သတ္တဝါတို့မသေအောင် စောင့်ရှောက်တတ်သောတဆုးဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိုယ်စောင့်တရားသုံးပါး ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုကြလေသည်။[၂]

ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ဝဋ္ဌဒုက္ခတို့၏ ဦးခေါင်း

အဝိဇ္ဇာသည်ကိလေသာတို့၏ အချုပ်အခြာဖြစ်သကဲ့သို့ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ဝဋ္ဌဒုက္ခတို့၏ အချုပ်အခြာဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် အဝိဇ္ဇာကိုကိလေသာတို့၏ ဦးခေါင်းဆိုသကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေကိုလည်း ဝဋ္ဌဆင်းရဲဒုက္ခတို့၏ဦးခေါင်းဟူ၍ဆိုသည်။ ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ်ရှိနေသမျှ ဝဋ္ဌဆင်းရဲဒုက္ခတို့နှင့် မကင်းနိုင်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ်သည် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိခေါ် ရဟန္တာတို့၏ စုတိကျမှအဆုံးသတ်သည်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ်ပျက်လျှင် ဝဋ္ဌဒုက္ခတို့အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းဟော့သည်၊ ဇီဝိတသမသီသီခေါ်သည့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့မှာ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် အဝိဇ္ဇာတို့တပြိုင်နက် ချုပ်ငြိမ်းသည်ဟူ၍ပင် အဆိုရှိသည်၊ အစဉ်အားဖြင့်မူ အဝိဇ္ဇာနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းရာခဏတူညီကြသည်မဟုတ်ပေ၊ အဝိဇ္ဇာ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာခဏမှာ အရဟတ္တမဂ်ခဏဖြစ်ပြီး ဇီဝိတိန္ဒြေနောက်ဆုံးချုပ်ရာ ခဏမှာ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိခေါ် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းရာခဏဖြစ်သည်၊ အရဟတ္တမဂ်သည် ကိလေသာတို့၏ ဦးခေါင်းဖွယ်ဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာကို ကုန်စေနိုင်သကဲ့သို့ ရဟန္တာတို့၏ စုတိသည်လည်း ဝဋ္ဌဒုက္ခတို့၏ ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်သည့် ဇီဝိတိန္ဒြေကိုကုန်စေနိုင်သည်။

၁။ သံ၊မြန်၊၂။၁၀၉။ ၂။ သံ၊၂။၁၁၇။

သို့ရာတွင် အဝိဇ္ဇာကို ကုန်စေနိုင်သည့်အရဟတ္တမဂ်စိတ်သည် ဇီဝိတိန္ဒေကို ကုန်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်၊ဇီဝိတိန္ဒေကို ကုန်စေနိုင်သည့် ရဟန္တာတို့၏ စုတိသည်လည်း အဝိဇ္ဇာကို ကုန်စေရန် မစွမ်းနိုင်၊ ဇီဝိတသမသီသီပုဂ္ဂိုလ်များသည် အရဟတ္တမဂ်ရ၍ အဝိဇ္ဇာပြုတ်လေသောအခါ စုတိစိတ်ကျ၍ ဇီဝိတိန္ဒေလည်း ချုပ်လေသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာနှင့် ဇီဝိတိန္ဒေတို့ တပြိုင်နက် ချုပ်ကြသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဝီထိစဉ်အရ စိတ်အစဉ်ဝီထိ ကွာခြားမှုမရှိပဲ မဂ္ဂဝီထိနောင်၊ မရဏာသန္နဝီထိဖြစ်သည်ကိုပင် စိတ်အစဉ်အလှည့် အကြိမ်အားဖြင့် တူမျှသည်ဟု ဆိုအပ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာနှင့် ဇီဝိတိန္ဒေတို့ တပြိုင်နက် ချုပ်ကြသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာအကြွင်းမဲ့ ချုပ်လေလျှင် ကိလေသာအားလုံးတို့လည်း ချုပ်ငြိမ်းကြသည်ဖြစ်၍ ကိလေသာ၏ ဦးခေါင်းမှာ အဝိဇ္ဇာဖြစ်သည်။ ထို့အတူပင် ရဟန္တာတို့၏ စုတိတွင် အသက်ဇီဝိတိန္ဒေအကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်း၏၊ ဇီဝိတိန္ဒေချုပ်ငြိမ်းသောအခါ ဝဋ္ဌဒုက္ခလည်း ချုပ်ငြိမ်းလေသောကြောင့် ဝဋ္ဌဒုက္ခကိုယ်၏ ဦးခေါင်းသည် ဇီဝိတိန္ဒေဖြစ်သည်[၁]။

ဇီဝိတိန္ဒေ၏အစွမ်း။ ။အဝိဇ္ဇာသည် အရဟတ္တမဂ်တွင် အဆုံးသတ်သော်လည်း အသက်ဇီဝိတိန္ဒေသည် ရဟန္တာတို့၏ စုတိကျမှ လက်စသတ်သည်၊ အရဟတ္တမဂ်တွင် အဝိဇ္ဇာရန် အေးသွားသော်လည်း ဇီဝိတိန္ဒေရှိနေသေးလျှင် ဝဋ္ဌဒုက္ခတို့ရှိနေသေး၏၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိမရောက်မီအထိ ဇီဝိတိန္ဒေဒုက္ခကို ခံရပေဦးမည်၊ အရဟတ္တမဂ်, ဖိုလ်ကို ရ၍ ရဟန္တာအဖြစ်ကို ရရှိကြသော်လည်း ပရိနိဗ္ဗာန်မပြုမီကာလအတွင်း ဇီဝိတိန္ဒေအတွက် သင့်လျော်သည့် အာဟာရများကို သုံးဆောင်ရခြင်းစသည့် ဒုက္ခများကို ခံကြရပေဦးမည်၊ ဤမျှ ဇီဝိတိန္ဒေ၏ အစွမ်းသတ္တိသည် ထက်လှပေသည်။

ဇီဝိတိန္ဒေကြာမြင့်စွာရှင်သန်ရေး။ ။ကျန်းမာ၍ ဇီဝိတိန္ဒေကြာမြင့်စွာရှင်သန်ရေးသည် (၀၊) ကျန်းမာစွာ အသက်ရှည်ရေးသည် လောကတွင် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။

၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၈။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁) ၂၆—ပ-မ-သ-စ

"ရဟန်းတို့ – ပယ်ဖျောက်နိုင်ခဲသော တပ်မက်ခြင်း အာ-
သာတို့သည် (၁) လာဘ်လာဘကို တပ်မက်ခြင်းအာသာ (၂)
အသက်ရှည်လိုခြင်းအာသာဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပေသည်"–
ဟူသော အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်[1] နှင့်အညီ လူတိုင်းပင် ဇီဝိတိန္ဒြေရှင်သန်လို
ကြသည်။

"အထူးအားဖြင့် အနာရောဂါစသည့် အန္တရာယ်များ မဖြစ်
ခြင်းကို ဆရာတို့ တောင့်တကြကုန်၏"–
ဟူသော ဝိဘာဝိနီဋီကာနှင့်အညီ[2] အနာရောဂါကင်း၍ ကျန်းမာခြင်းကို
ဆရာတို့ အထူးပင်လိုလား တောင့်တကြသည်၊ ဓမ္မပဒပါဠိတော်တွင်[3]–

"လာဘ်ဟူသမျှတို့တွင် ရောဂါကင်းရှင်း ကျန်းမာခြင်းသည်
အမြတ်ဆုံး အဖိုးအတန်ဆုံးဖြစ်၏"–
ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်တွင်[4]–

"ရောဂါကင်းရှင်း ကျန်းမာခြင်းကို လူတိုင်းအလိုရှိသင့်၏၊
နှစ်သက်သင့်၏ ကျန်းမာခြင်းသည် လူတိုင်း၏ စိတ်နှလုံးကို ရှင်
ပြုံးစေနိုင်၏၊ ကျန်းမာခြင်းကား လောကတွင် ရခဲသောအရာ
ဝတ္ထုတခုပင်ဖြစ်၏၊ ထိုထိုအရေးကိစ္စဟူသမျှ၌ မဆင်မခြင် ပြုလုပ်
ခြင်းသည် ကျန်းမာခြင်း၏ ရန်သူဖြစ်သည်၊ လျှော်ကန်သင့်မြတ်
ကျန်းမာအောင် ပြုလုပ်ခြင်းသည် ကျန်းမာခြောင်းပင် ဖြစ်
သည်"–
ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပဠိအင်္ဂုတ္တရပါဠိတော်တွင်[5]–

"ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်နိုင်စွမ်းရှိသော အစားအစာဟူသမျှ
ကို ကြေကျွေကျော်စေနိုင်သည့် ပါစကဝမ်းမီးနှင့် ပြည့်စုံစေရမည်"
ဟူ၍လည်းကောင်း စသည်ဖြင့် ကျန်းမာမှု၊ ဇီဝိတိန္ဒြေရှင်သန်မှု အရေး

---

[1] အံ။၁။၈၆။ [2] ဝိဘာဝိနီ။၇၁။
[3] ဓမ္မပဒ၊ပါ။၄၃။ [4] အံ၊၃။၃၆၄။ [5] အံ၊၂။၅၅။

ကြီးပုံကို မျှားစွာပင် ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်၊ ကျန်းမာ၍ ဇီဝိတိန္ဒြေ ကြာမြင့်စွာ ရှင်သန်ခြင်းအားဖြင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင် ဖြစ်သည့် မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ရရာ ရကြောင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ အားထုတ်ခြင်း၊ နည်းလမ်းကောင်းများကို ကြိုးပမ်းနိုင်ကြမည် ဖြစ်သည်၊ ပိဋ္ဌကတ်တော်များတွင် ကျန်းမာ၍ ဇီဝိတိန္ဒြေကြာမြင့်စွာ ရှင်သန်နိုင်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းများကိုလည်း ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်၊ ယင်းတို့အနက် ကျန်းမာ၍ အသက်ရှည်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းအချို့ကို ဖော်ပြလိုသည်–

"မယားတယောက်၊ လင်တယောက်ထက်၊ မဖောက်ဘယ်မျှ၊ သန္တောသဟု၊ ပြဟ္မစရိယာ၊ ကျင့်မြတ်စွာလည်း၊ မဟာဓမ္မပါလပုဏ္ဏား၊အမျိုးသားတို့၊ တရားဆောင်တယ်၊ ကင်းအပါယ်နှင့်၊ သူငယ်ဟူသမျှ၊ ငယ်ကမသေ၊ ထောင်သက်နေ၏"[၁]-

ဟူသော မယဒေဝလက်ံာနှင့်အညီ မဟာဓမ္မပါလဇာတ်တော်လာ ပုဏ္ဏားကြီးဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးတို့သည် မိမိဇနီး မိမိခင်ပွန်းမှတပါး အခြားသူများနှင့် ဖောက်ပြန်မှုမရှိ စောင့်စည်းကြ၏၊ ကုသလကမ္မပထတရား (၁၀)ပါးတို့ကို ကျင့်သုံးကြ၏၊ ထို့ကြောင့်ဖြစ်လျှင် ပျက်မြဲဓမ္မတာသဘောရှိသော်လည်း ၎င်းတို့ မျိုးနွယ်စဉ်ဆက်တွင် ငယ်ရွယ်နုနယ်ချိန်မှာ သေဆုံးခြင်းမရှိ၊ ကျန်းမာစွာဖြင့် အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေကြာမြင့်စွာ တည်နေပြီး သက်ကြီးရွယ်အိုရောက်မှ သေဆုံးခြင်းများသည်လည်းကောင်း။

ဗာကုလထေရဝတ္ထု[၂] မျက်မှောက်ကာလ အချို့သော ဒါနရှင်တို့ ဆေးရုံ ဆေးပေးခန်းများကို တတ်အားသမျှပါဝင်လှူ၊ဒါန်းခြင်း၊စုပေါင်းသံဃာ့ဆေးရုံတည်ဆောက်ခြင်း၊ လမ်းခင်းတံတားဆောက်ခြင်း၊ ခရီးလမ်းဆုံများ၌ အေးရိပ်သာများ ဆောက်လုပ်လှူ၊ဒါန်းခြင်းစသည်များ ကဲ့သို့ ဗာကုလမထေရ်မြတ်၏ ရှေးအတိတ် နုစဉ်ကာလက မြတ်စွာဘုရားနှင့် အမျှားသံဃာတို့အား ဆေးလှူ၊ဒါန်းခြင်း၊ ကုသခြင်း၊ ဓကျောင်းဒို

၁၊ မယဒေဝ၊အပိုဒ်။၃၂၇၊ ၂၊အံ၊ဌ၊၁။၂၃ဖ၊

ကျောင်းပျက်များ ပြုပြင်ခြင်းစသည့် ဒါနကုသိုလ်ကြောင့် ပစ္စက္ခတွင် အယုတ်သဖြင့် ကျန်းမာရေးအတွက် ဆေးတခွက်မျှပင် မသုံးဆောင်ရပဲ အသက်ရှုကျော် (တရှာ့ခြောက်ဆယ်) ဇီဝိတိန္ဒြေ ကြာမြင့်စွာ တည်နေ ရခြင်းများသည် လည်းကောင်း။

မဟာဝံသကျမ်းလာ သီရိလင်္ကာခေါ် သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာဝသဘမင်း ကြီးကား အာယုဒီဃပါရဂူတို့ တွက်ချက်ဆုံးဖြတ်ချက်များအရ နောင် အသက် (၁၂)နှစ်ခန့်သာ နေရတော့မည်ဖြစ်၏၊ ထိုစဉ် ယင်းပညာရှင် တို့အား ငွေဒင်္ဂါးတစ်ထောင်ပေး၍ မည်သူကိုမျှ မပြောရန်မိန့်တော်မူပြီး သံဃာတော်အရှင်မြတ်တို့အား ပင့်ဖိတ်ကာ ကျန်းမာ၍ ဇီဝိတိန္ဒြေ ကြာ မြင့်စွာ ရှင်သန်စေနိုင် အသက်ရှည်စေနိုင်ကြောင်း နည်းကောင်းများကို မေးလျှောက်၏၊ အရှင်မြတ်တို့က—

"မင်းကြီး—

(၁) ရေစစ်အလှူကိုဖြစ်စေ၊
(၂) ကျောင်းဇရပ်စသည့် အေးရိပ်သာများကိုဖြစ်စေ၊
(၃) ဆေးပစ္စည်းအလှူကိုဖြစ်စေ ပေးလှူရမည်၊
(၄) ကျောင်းအိုဇရပ်အို စသည်များကိုမွမ်းမံပြင်ဆင်ရမည်၊
(၅) ငါးပါးသီလ ဆောက်တည်ပြီး မကျိုးမပေါက်အောင် စောင့် ထိန်းရမည်
(၆) ဥပုသ်သီတင်းနေ့များတွင် ရှစ်ပါးသီလ စောင့်ထိန်းရမည်"—

ဟု ဟောတော်မူကြ၏၊ ဝသဘမင်းကြီးသည် အရှင်သူမြတ်တို့ မိန့်တော်မူ ချက်များအရ လိုက်နာကျင့်သုံးလေရာ နှစ်ပေါင်း(၄၄)နှစ်တိုင်တိုင် နန်းစံ သွားရကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းများသည်လည်းကောင်း။

ဓမ္မပဒပါဠိအဋ္ဌကထာလာ[1] ဒီဃာယုသတ္တိသားကား ဘုရားရှင်နှင့် ရသေ့ သူတော်စဉ်တို့ ဟောပြောတော်မူချက်များအရ (၇)ရက်သာ အသက်ရှည်မည့်သူဖြစ်၏၊ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက—

---

[1] ဓမ္မပဒ၊ ပါ။ ၂၉၊ ဋ္ဌ။ ၄၂၃။

"ရတနာသုံးပါးတို့အား အမြဲရှိခိုးခြင်း အလေ့ရှိလျက် အသက်သိက္ခာဂုဏ်ကြီးသူတို့ကို အရှိအသေပြုတတ်သူအား အသက် (အာယု)။ အဆင်း(ဝဏ္ဏ)။ ချမ်းသာခြင်း(သုခ)။ ခွန်အား(ဗလ) အကျိုးတရား လေးပါးတို့ ပွားကုန်၏"–

ဟူ၍ နည်းလမ်းညွှန်ပြတော်မူသဖြင့် လိုက်နာကျင့်သုံးရာမှ အသက် (၁၂၀)တိုင်တိုင် ကျန်းမာ၍ ဇီဝိတိန္ဒြေကြာမြင့်စွာ ရှင်သန်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းများသည်လည်းကောင်း။

ဂိရိမာနန္ဒသုတ်တော်လာ ဂိရိမာနန္ဒထေရ် မကျန်းမမာစဉ် ဘုရားရှင် နည်းညွှန်တော်မူသဖြင့် အရှင်အာနန္ဒာ ဟောကြားတော်မူအပ်သော သညာ(၁၀)ပါး တရားတော်များသည်လည်းကောင်း၊ အခြားသော ဗောဇ္ဈင်သုတ် စသည့် ပရိတ်တော်ဓမ္မများနှင့် မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်လာ ဘုရားရှင်သည် ဣဒ္ဓိပါဒ်(၄)ပါးကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားများထားပြီးဖြစ်၍ ဘုရားရှင်အလိုရှိခဲ့သော် အာယုကပ်ပတ်လုံးဖြစ်စေ ထိုထက်သွန်ကဲ၍ ဖြစ်စေ တည်နေနိုင်ကြောင်း ဟောကြားတော် မူခြင်းများသည်လည်းကောင်း။

ထို့ပြင် ဗဟုဿုတနှင့်ပြည့်စုံသည့် အဆွေခင်ပွန်းကောင်းတို့ကို ဆည်းကပ်ခြင်းအားဖြင့် မိတ်ကောင်း၊ ဆွေကောင်း သူတော်ကောင်းတို့က အသက်ရှည်ရာရှည်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်း ညွှန်ကြားချက်များအရ လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းများသည်လည်းကောင်း၊ ကျန်းမာ၍ အသက်ဇီဝိ-တိန္ဒြေကြာမြင့်စွာ တည်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းများပင် ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ်ပါဠိတော်လာ စိတ်ချမ်းသာသဖြင့် ကိုယ်ခန္ဓာကျန်းမာ၍ရှင်လန်းပုံ၊ စိတ်မချမ်းသာသဖြင့် ကိုယ်ခန္ဓာ မကျန်းမမာဖြစ်ရပုံများကို ဟောကြားတော်မူသည့် စိတ်ပျိုကိုယ်နုဒေသနာတော်

၁။ အံ၊ ၃။ ၃၄၂။ ၂။ သံ၊ ၃။ ၂၂၇။
၃။ သံ၊ ၁။ ၅။

နှင့် စိတ်ထောင်းကိုယ်ကြေ ဒေသနာတော်များသည်လည်းကောင်း ဇီဝိ-တိန္ဒေ ရှင်သန်ရေးအတွက် များစွာမှတ်သားဖွယ်ကောင်းသည့် ဒေသနာတော်များဖြစ်သည်။ ယင်းမှာ–

"အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ အတိတ်ကကြုံ၊ ဖြစ်ပျက်ပုံကို၊ တအုံနွေးနွေး၊ ပြန်လည်တွေး၍၊ မစိုးရိမ်ကြကုန်၊ အနာဂတ်ရေး၊ ကြိုတင်တွေး၍၊ မရောက်သေးမရှိသေးသည့်အရာကိုလည်း မမျှော်လင့် မတောင့်တကုန်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကျကျ လက်ရှိပစ္စက္ခအခြေအနေမျှဖြင့်သာ မျှတရောင့်ရဲလေ့ရှိကြကုန်၏။

ထို့ကြောင့် ထိုရဟန်းတို့အား ကိုယ်ရေအဆင်း ကြည်လင်ရခြင်းဖြစ်သည်။

လူမိုက်တို့သည် အနာဂတ်ရေး ကြိုတင်တွေး၍ မရောက်သေးမရသေးသောတရားကို မျှော်လင့်တောင့်တခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အတိတ်ကကြုံ ဖြစ်ပျက်ပုံတို့ကို၊ တအုံနွေးနွေး ပြန်လည်တွေးတော စိုးရိမ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ အလွန်ပူကျက်သည့် ကျောက်ပြားထက်တွင်၊ ဖြတ်လျက်တင်ထား၊ ကျူပင်စိမ်းအလား ခြောက်ကပ်သွားကြကုန်၏"–

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

အဘိဓမ္မာသဘောအရလည်း၊ အသက်ဇီဝိတိန္ဒေကြာမြင့်စွာ ရှင်သန်နိုင်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းများကို ကြံဆနိုင်သည်ပင် ဖြစ်သည်၊ အဘိဓမ္မာသဘောအရ–

ရုပ်ခန္ဓာ၏ ပေါ့ပါးမှု (လဟုတာ), နူးညံ့မှု(မုဒုတာ) တို့ကို အမှုကိစ္စတို့၌ ကောင်းမွန်ခံ့ငြားမှု(ကမ္မညတာ), ရုပ်သုံးပါးသည်ဥတု,စိတ်,အာဟာရတို့တွင် တပါးပါးကြောင့် ထိုက်သလိုဖြစ်၏[၁]–

ဟူသောသင်္ဂဟနှင့်အညီ ကောင်းသောဥတု, ကောင်းသောအာဟာရ,

၁။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊၄၂။

ကောင်းသော စိတ်တို့ဖြင့် ပြုပြင်ပါက ရုပ်ခန္ဓာ၏ ပေါ့ပါးမှု၊ နူးညံ့မှု ထိုထိုကိစ္စအမှုတို့၌ ကောင်းမွန်ခန့်ငြားမှုတို့သည် ကျန်းမာမှု ကောင်းမွန်လာမည်ဖြစ်သည်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေရှင်သန် အသက်ရှင်ရေးသည် ကျန်းမာမှုသာ လျှင် အဓိကဖြစ်သည်။

ကိုယ်နှင့်လျှောက်ပတ်၍ လည်းကောင်း မြတ်သောဥတုကို၊ လည်းကောင်း၊ အာဟာရကိုလည်းကောင်း၊ မပျံ့လွင့်ပဲ ခိုင်မြဲတည်ငြိမ်အောင် စိတ်ကိုပြုပြင်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ စိတ်တွင် အမြဲမှီဝဲလေ့လာနိုင်သူတို့အား အာပေါလွန်၍ လေးလံမှု၊ ပထဝီလွန်၍ တောင့်တင်းမှု၊ ဝါယောလွန်လွန်းကာ ရပ်တည်ရာမရမှုဟူ ဆိုအပ်သော ထိုဓာတ်တို့၏ ဖောက်ပြားမှု ခြောက်ခြားမှုသည် ငြိမ်းပျောက်၍ ဤရုပ်ခန္ဓာသည် ပေါ့ပါးလျင်မြန်လေ၏။[1] –

ဟူသည်နှင့်အညီ ဥတုကောင်း၊ အာဟာရကောင်း၊ စိတ်ကောင်းအောင် ပြုပြင်နိုင်က ကျန်းမာနိုင်ကြောင်း ဖွင့်ဆိုသည်၊ ကျန်းမာလျှင် ဇီဝိတိန္ဒြေရှင်သန်မည်သာဖြစ်သည်။

> ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ယနေ့ ငါတို့သည် ကောင်းသောဥတု, ကောင်းသောအာဟာရကိုရ၍ စိတ်လည်းတည်ကြည်ငြိမ်သက်၍ ငါတို့၏ကိုယ်သည် ပေါ့ပါးလျင်မြန်ပေ၏၊ နူးညံ့ပျော့ပြောင်းပေ၏၊ အမှုကိစ္စတို့၌ ခန့်ငြားပေ၏။[2] –

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုခြင်းသည်လည်း ထိုနည်းအတူပင်ဖြစ်သည်၊ ဤမိန့်ဆိုချက်မျှားအရ ရုပ်ခန္ဓာ၏ ပေါ့ပါးမှု နူးညံ့မှု အမှုကိစ္စတို့၌ ကောင်းမွန်ခန့်ငြားမှုတို့သည်ကျန်းမာကြန့်ခိုင်မှုမျှား ကောင်းမွန်အောင် လုံ့လဝီရိယ စိုက်ထုတ်ရမည်ဖြင့် ဤဘဝကို စမ်းပေးလိုက်သည့် အတိတ်ကုသိုလ်ကံကို လည်း ထောက်ပံ့ကူညီမှုကို ပြုရပါမည်။

၁။ ပရမတ္ထသံခေပ်၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။ ၂။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၃။

အကြင် အကြင် ရှုအပ်ပြီးသော ဘဝသမ္ပတ္တိ၏ အကြောင်း ဖြစ်သည့် အတိတ်ကံအား ထောက်ပံ့ကူညီခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုကံသည် ဖြစ်စေအပ်သော အကျိုးဝိပါက်၏ (၄) အလိုရှိအပ်သောအကျိုး၏ ပြည့်စုံခြင်းကို တားမြစ်တတ်ကုန်သော ရောဂါ စသည့်အန္တရာယ်တို့၏ မဖြစ်ခြင်းကို ပြီးစေနိုင်၏[၁]—

ဟူသော ဝိဘာဝနီဋ္ဌိကာနှင့် အတိတ်ကံကိုကူညီထောက်ပံ့ရာ၌ အကောင်းဆုံးသောနည်းမှာ ရတနာသုံးပါးအား ပူဇော်ခြင်းဖြစ်သည်၊ ဘုရား, တရား သံဃာ ရတနာသုံးပါးတို့ကို ရှိခိုးပူဇော်မှုသည် ကေန်ဒိဋ္ဌမေမ္မအကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်၊ ဒါနပြုရာ၌ ဓမ္မိယလဒ္ဓဖြစ်ခြင်း၊ ဒါနစေတနာကြီးမား ထက်သန်ခြင်း၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ အနာဂါမ်ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း၊ သမာပတ်မှ ထပြီးခါစဖြစ်ခြင်းဟု အင်္ဂါလေးပါးပြည့်စုံမှ ဒိဋ္ဌမေမ္မအကျိုးပေးနိုင်သည်၊ ဘုရားကိုရှိခိုးခြင်း ပဏာမစေတနာကား ခေတ်၏ပြည့်စုံခြင်း၊ အဗျာသယ၏ပြည့်စုံခြင်း၊ အင်္ဂါနှစ်ပါး ပြည့်စုံရုံမျှဖြင့် ရောဂါစသော အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်ခြင်းစသည့် ဒိဋ္ဌမေမ္မအကျိုးပေးနိုင်ပါသည်၊ ခေတ်၏ပြည့်စုံခြင်းမှာ မိမိရှိခိုးအပ်သော ကောင်းမှုတို့၏ စိုက်ပျိုးရာ၊ ရတနာသုံးပါး၏အပြစ်ကင်း သန့်ရှင်းလှသည့် ဂုဏ်တော်များနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဖြစ်သည်၊ အဗျာသယ၏ ပြည့်စုံခြင်းမှာ ရှိခိုးသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ကြီးမားသော သဒ္ဓာဆန္ဒဖြစ်သည်၊ ထိုဆန္ဒကား ကြောက်၍ရှိခိုးခြင်း၊ တစုံတရာလာဘ်ကိုတောင့်တ၍ ရှိခိုးခြင်း၊ သူတပါးကဲ့ရဲမှာစိုး၍ ရှိခိုးခြင်း၊ မိရိုးဖလာ ထုံးစံဖြစ်၍ ရှိခိုးခြင်းစသည်မျိုးမဟုတ်ပဲ ဂုဏ်တော်၌ စူးစိုက်သောအလိုဆန္ဒဖြစ်သည်။

ထိုအင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့် ညီညွတ်စွာ ရတနာသုံးပါးကို ရှိခိုးခြင်းအားဖြင့် ရောဂါစသည့် အန္တရာယ်များကို ကာကွယ်နိုင်ပြီး လက်ငင်းဒိဋ္ဌ ကျန်းမာချမ်းသာ၍ ဇီဝိတိန္ဒြေကြာမြင့်စွာ ရှင်သန်နိုင်ပါသည်။

၁။ ဝိဘာဝနီ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၀။

ဆိုလိုသည်မှာ–အသက်ရှည်ရေး ဇီဝိတိန္ဒြေရှင်သန်ရေးသည် ဥတု,စိတ် အာဟာရတို့ကို ပြုပြင်ရုံမျှ ကျန်းမာကြံ့ခိုင်ရေးကို ပြုလုပ်ရုံမျှဖြင့် မလုံလောက်ပါ၊ ဘယ လာဘစသည်များကို ကြဉ်ရှောင်ကာ သမ္မာဆန္ဒ ပြင်းပြစ္ဘာဖြင့် နေ့စဉ်ဘုရားရှိခိုးခြင်း၊ ဂုဏ်တော်ပုတီးစိပ်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် အတိတ်ကံကိုလည်း အားရှိအောင် ကူညီထောက်ပံ ရန်ဖြစ်သည်။

ရှေးရှေးဘဝပြုခဲ့ကြသည့်အကုသိုလ်မှု အကုသိုလ်ကံတို့သည် ဤဘဝ၌ မကျန်းမာအောင် အနှောင့်အယှက် ပေးတတ်ကြသည်၊ ယင်းတို့သည် ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သည့် ဥပပီဠကကံအသွင်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ တခါ တည်းသေကြေအောင် ဇီဝိတိန္ဒြေ အစဉ်ပြတ်အောင် ပြုလုပ်တတ်သည့် ဥပစ္ဆေဒကကံအဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အန္တရာယ်ပြုတတ် ဝင်ရောက် နှောင့်ယှက်တတ်ကြသည်၊ ကံ,စိတ်,ဥတု,အာဟာရတို့ ပြုစီမံအပ်သည့် ဤ ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် ရောဂါစသည့် အန္တရာယ်များဖြစ်ရာ၌ ဥတု အာဟာရချွတ် ယွင်းမှု စိတ်ချမ်းသာမှုတို့မှာ ,နီးကပ်သောအကြောင်းများသာဖြစ်သည်၊ ထိုကဲ့သို့ချွတ်ယွင်းမှု စိတ်မချမ်းသာမှုတို့၏ အရင်းခံအကြောင်းမှာ ဥပ-ပီဠက ဥပစ္ဆေဒကခေါ်သည့် ယခင်အကုသိုလ်ကံများ၏ အကျိုးပေးခွင့် ကြုံလာခြင်းများဖြစ်သည်။

ယင်းကံတို့သည် အခွင့်ကောင်းကို စောင့်မျှော်နေသည့်ပမာ ဤဘဝ တွင် ဥတု, အာဟာရစိတ်တို့ ချွတ်ယွင်းမှုဖြစ်လာသည့်အခါ ဝင်ရောက် နှောင့်ယှက် ဟတ်ကြသည်၊ အလိုရှိအပ်သော ကျန်းမာမှု ဇီဝိတိန္ဒြေ ကြာမြင့်စွာ ရှင်သန်မှုအကျိုးတရားများကို အနာရောဂါဖြစ်စေခြင်းအား ဖြင့် တားမြစ်ကာ နှောင့်ယှက်တတ်ကြသည်၊ ဘုရား, တရားသံဃာ ရတနာသုံးပါးကို နေ့စဉ်ရှိခိုးခြင်း၊ ဂုဏ်တော်ပုတီးစိပ်ခြင်း အားဖြင့် အန္တရာယ် ပြုတတ်သည့် ထိုကံတို့ကို တားမြစ်၍ ထိုကံတို့ကြောင့် ဖြစ် ပေါ်တတ်သည့် အနာရောဂါဖြစ်မှုများကို ကာကွယ်နိုင်ပါသည်။ ဤဘဝ တွင်အတိတ်ကုသိုလ်ကံကို ကူညီထောက်ပံ့ခြင်းများကို ပဏာမစေတနာက လက်ငင်းဒိဋ္ဌ အကျိုးရအောင် ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ထို့ကြောင့် ဤဘဝတွင်

ကျန်းမာချမ်းသာ၍ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေကြာရှည်စွာ ရှင်သန်လိုပါက ကျန်းမာရေး လေ့ကျင့်ခန်းများကို ပြုလုပ်ရုံမျှဖြင့်မတင်းတိမ်ပဲ အတိတ်ကသိုလ်ကံအားရှိလာအောင် နေ့စဉ်ဘုရားရှိခိုးခြင်းဂုဏ်တော်ပုတီးစိပ်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ကြရန်ဖြစ်ပါသည်။

ဖြစ်ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ။ ။ကျန်းမာ၍ ဇီဝိတိန္ဒြေ ရှင်သန်ရေးသည် လောကတွင် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဆိုခြင်းမှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ရည်မှန်းချက်ပန်းဘိုင် အစစ်ဖြစ်သည့် မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို မရသေးမီ ကာလအတွင်း ကျန်းမာစွာဖြင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ ရှင်သန်နေခြင်းအားဖြင့် မဂ်, ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်ရရာရကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းများကို ကြိုးပမ်းနိုင်ကြရန်ဖြစ်သည်၊ စင်စစ်အားဖြင့်ဆိုရသော် ယင်းဇီဝိတိန္ဒြေ ရှင်သန်နေမှုသည် ပရမတ္ထသဘောအရ ရူပ်,နာမ်,ခန္ဓာတို့ အစဉ်မပြတ် ဖြစ်နေခြင်းသာဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၌–

> ဖြစ်ကုန်၏ဟူသည် အသက်ရှည်ခြင်းတည်း၊ မှန်၏၊ **အသက်**ရှင်ခြင်းသည်လည်း မပြတ်ဖြစ်ခြင်းပင်တည်း–

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုလေသည်။ အသက်ရှင်သန်မှုကို အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုလျှင်–

> "ဖြစ်လျှင် ပျက်မြဲ မလွဲတံတွာ ဓမ္မတာ"

ဟူသည်နှင့်အညီ ဖြစ်,ပျက်လက္ခဏာသဘောအရ ဖြစ်လာလျှင် ပျက်ရမည်မှာ မုချဖြစ်သည်၊ အသက်ရှင်သန်ဖြစ်ပေါ်မှုသည် မိုင်ုပေါ်ပေါက်လာသည်နှင့်တူ၏၊ မိုင်ုသည် ထိပ်ဖျားဖြင့် မြေမှုန့်ကိုယူ၍ မြေမှုန့်ကို ဦးထိပ်ပေါ်တင်၍ ပေါ်ပေါက်လာသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဇီဝိတိန္ဒြေဖြစ်ပေါ်မှုသည် ရင့်ရော်မှုသဘော ပြတ်စဲမှုသဘောကို ဦးထိပ်ပေါ် ရွက်လျက် ဖြစ်လာရ၏၊ မိုင်ုသည် တရုံတခါ တစုံတခုသောအရပ်၌ မြေမှုန့်နှင့်ကင်း၍ ဖြစ်နိုင်စကောင်း

သော်လည်း ဇီဝိတိန္ဒြေအစဉ်ဖြစ်မှုကား တစုံတခုသောအကြောင်းကြောင့် ရင့်ရော်မှု သဘော အစဉ်ပြတ်စဲမှု သဘောတို့နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ချေ။ .

ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့်တကွသော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဥပါဒ်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အခါ ယင်းသို့ဖြင့်ပေါ်လာသည်၏ အခြားမဲ့၌ပင် ရင့်ရော်မှုသကောသို့ ရောက်ကာ တောင်ထွတ်ပေါ်မှကျသည့် ကျောက်တုံးကဲ့သို့ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ်ခန္ဓာတို့နှင့်အတူ ချုပ်ပျက်ရမည်မှာ ကေန်ဖြစ်သည်။

နေခြည်ထိရောက် နှင်းရေပေါက်သည် ပျက်စီးသွေ့ခြောက် လွင့်ပျောက်သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဇီဝိတိန္ဒြေ ရှင်သန်မှုသည်လည်း ဖြစ်,ပျက်လက္ခဏာသဘောအားဖြင့် ကြာမြင့်စွာ တည်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ အသက်ဇီဝိကိန္ဒြေ ဖြစ်ပေါ်လာသည်မှစ၍ အရှေ့အရပ်မှ ထွက်ပေါ်လာသည့် နေသည် နောက်မဆုတ်တမ်း ရွှေ့သို့သာ လှမ်းသကဲ့သို့ ရောက်လေရာရာတွင် အနည်းငယ်မျှ နောက်သို့ပြန်၍မဆုတ်၊ တစထက်ဝေစ ဝင်ခြင်း ပျောက်ကွယ်ခြင်းတို့သာ ရှေ့ရှုလေသကဲ့သို့ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် ပြည့်စုံမှုဆိုသည်မှာလည်း ချုပ်,ပျောက် ပျက်စီးခြင်း သဘောသို့သာ ရှေ့ရှုလေသည်၊ စင်စစ်အားဖြင့် ရုပ်, နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေတို့ ရှင်သန်နေမှုသည် အစာ, အာဟာရ စသည့် အကြောင်းများနှင့်စပ်၍ ရှင်သန်နေရခြင်း ဖြစ်သည့်၊ မှန်၏၊ ရုပ်,နာမ် ဇီဝိတိန္ဒြေတို့သည် အာဟာရနှင့်လည်း စပ်၏၊ မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးနှင့်လည်းစပ်၏၊ အချမ်း, အပူ ဥတုနှင့်လည်း စပ်၏၊ ဣရိယာပုထ်နှင့်လည်း စပ်၏၊ တွက်သက် ဝင်သက်နှင့်လည်း စပ်၏။

"သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ" နှင့် အညီ ရုပ်, နာမ် ဇီဝိတိန္ဒြေတို့သည် အစာ, အာဟာရကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ ရရှိမှသာလျှင် တည်နေနိုင်ကြသည်၊ အစာအာဟာရကို မရခဲ့သော် ရုပ်,နာမ် ဇီဝိတိန္ဒြေတို့ ပြတ်စဲကြမည်သာဖြစ်သည်၊ ဤဇီဝိတိန္ဒြေတို့သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ ညီညွတ်မျှတမှုသာလျှင် တည်နေနိုင်ကြပြီး မမျှတခဲ့သော် မတည်နိုင်၊ ဣရိယာပုထ် ညီညွတ်မျှတမှုသာလျှင် တည်နေနိုင်ကြ၏၊ တပါးပါး

သော ဣရိယာပုထ်တို့ လွန်ကဲခြင်းအားဖြင့် မမျှတခဲ့သော် မတည်နေနိုင်ပေ၊ ဤနည်းအတူပင် ထွက်သက် ဝင်သက် လေတို့၏အညီအညွတ် မျှတမှုကိုရရှိမှသာလျှင် တည်နေနိုင်မည်ဖြစ်၏၊ ပြင်ပသို့ထွက်သော လေအတွင်းသို့ မဝင်သော်လည်းကောင်း၊ အတွင်းသို့ဝင်သောလေ ပြင်ပသို့ မထွက်သော်လည်းကောင်း ဇီဝိတိန္ဒြေ ပြတ်စဲကြမည်သာ ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် သတ္တဝါတို့ ဇီဝိတိန္ဒြေခေါ် အသက်၏ ကြာမြင့်သည့်အရွယ်၊ သေဆုံးမည့်ရောဂါ၊ သေဆုံးမည့်အချိန်၊ အသေကောင် ပစ်ချရာအရပ်၊ လားရာဂတိ, ဤငါးမျိုးတို့ကို သက်ရှိဇီဝလောကတွင် ကြိုတင်ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သည့် သဘောတရားများအဖြစ် အဆိုအမိန့်ပြုခဲ့ကြသည်၊ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ဤမျှသာ ရှင်သန်လိမ့်မည်၊ ဤကာလကုန်ဆုံးခဲ့သော် ပြတ်စဲမည်သာ ဖြစ်၏ဟူ၍ အတိအကျ သတ်မှတ်၍မရနိုင်၊ ကလလရေကြည် ခဏ၌လည်းပြတ်စဲနိုင်၏၊ အခြားအချိန်ကာလမျှား၌လည်း ပြတ်စဲနိုင်သည်ပင်။

ထို့ပြင် ပရမတ္ထသဘောအရ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သက်တမ်းသည် တိုတောင်းလှသည်၊ စိတ်တခု၏ ဖြစ်,ပျက်ခြင်းမျှသာ သက်တမ်းရှိသည်၊ ရထားဘီးသည် လိမ့်နေသော်လည်း ယင်းလှည်းဘီးတွင် တပ်ဆင်ထားသော အကွပ်ပမာဏ အတွင်း၌သာ လိမ့်၏၊ ရပ်သောအခါတွင်လည်း ယင်းအကွပ်ပမာဏ နေရာမျှ၌သာရပ်၏၊ ထို့အတူ ဇီဝိတိန္ဒြေ ရှင်သန်မှုသည်လည်း စိတ်တခု၏ ဖြစ်ခြင်းမျှလောက်သာ သက်တမ်းရှိ၏၊ အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေသည်လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာကိုယ် အတွင်ဘာသည်လည်းကောင်း ဆင်းရဲချမ်းသာကို ခံစားမှု ဒုက္ခ, သုခဝေဒနာ တို့သည်လည်းကောင်း၊ အားလုံးသော ဓမ္မသဘောတို့သည် နိစ္စ, အတ္တ မဟုတ်ကြကုန်၊ အနိစ္စ,

အနုတ္တတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဤသို့ဖြစ်,ချုပ် လက္ခဏာသဘောအရ အသက်ဇီဝတိန္ဒြေကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ဆင်ခြင်နိုင်ပါလျှင် ဇီဝတိန္ဒြေမမြဲခြင်းလျှင် ခိုင်မြဲသောသတိကို ရရှိနိုင်ပါသည်၊

ဤသတိကို ရရှိခြင်းအားဖြင့် အသက်ဇီဝိတိန္ဒြေ တို့၌ ငြိကပ်တွယ်တာခြင်း တဏှာကို ပယ်စွန့်နိုင်ပါသည်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ဖြစ်,ချုပ် လက္ခဏာကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်းအားဖြင့် လည်း သင်္ခါရဓမ္မတို့၏ အမြဲမရှိခြင်းသဘောကို မှတ်တတ်သည့် အနိစ္စသညာကို လေ့လာရာ ရောက်သည့်ပြင် အနစ္စသညာကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ဒုက္ခသညာ, အနတ္တသညာတို့လည်း ထင်လာနိုင်သည်မှာ ကောန်ဖြစ်သည်၊ ယင်းတို့ဖြစ်လျှင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အဓိကရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်ဖြစ်သည့် မဂ်,ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို လည်း ကောန်ပင် ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

မနသိကာရ စေတသိက်

မနသိ=စိတ်၌+ကာရ=ပြုခြင်း။

မနသိကာရ၊ စိတ်၌အာရုံကိုပြုခြင်း[၁](နှလုံးသွင်းခြင်း)

နှလုံးသွင်းပုံသုံးမျိုး

(က) အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ်နှလုံးသွင်းခြင်းမျှ သဘောလည်းကောင်း၊

(ခ) အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ် မိမိကိုယ်တိုင် နှလုံးသွင်းတတ်သောသဘောသည်လည်းကောင်း၊

(ဂ) မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ် နှလုံးသွင်းအောင် ပြုလုပ်တတ်သောသဘောသည်လည်းကောင်း၊

မနသိကာရ မည်လေသည်[၂]။

၁။ မနသိကာရစေတသိက်၏လက္ခဏာ

မနသိကာရ စေတသိက်သည် အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက် နာမ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ စိုင်းနှင်ခြင်း အာရုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်သွားစေခြင်း လက္ခဏာရှိ၏[၃]။

အာရုံသို့ဖြောင့်စွာသွားစေပုံ။ ။စိတ် စေတသိက် နာမ်တရားများအနက်တွေ့ထိမှုဖဿ၊စောင့်ရှောက်မှု ဇီဝိတိန္ဒေ၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရတို့သည် သတ္တိမထင်ရှား သိမ်မွေ့ခက်ခဲသည့်

၁။ အဘိဓမ္မာဝတာရ-ဋီသစ်၊ပ၊၃၀၈။ ၂။ အဘိ၊ဂုဋ္ဌတ္ထ၊ပ၊၂၈၃။

၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၇။

သဘောတရားများ ဖြစ်ကြသည်။ ဤသဘောတရား ၂သုံးမျိုးအနက် မနသိကာရဆိုသည်မှာ · သတ္တဝါတို့သန္တာန်တွင် စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာတိုင်း စိတ်နှလုံးထဲ၌ အာရုံကို (၀ါ) အာရုံ၌ စိတ်နှလုံးကိုသွင်းပေးတတ်သော သဘောတရား ဖြစ်သည်[1]။

အနိုရောင်အဆင်းအာရုံ—ရူပါရုံတခုကို တွေ့မြင်ရသောအခါ အနီအဆင်း ရူပါရုံနှင့် မြင်သိစိတ်တို့ တိုက်ဆိုင်မိကြ၏။ ဤသို့ စိတ်နှင့်အာရုံ တွေ့ကြသည်မှာ မြင်သိစိတ်ဝိညာဉ်၌ အာရုံပေါ်လာအောင် နှလုံးသွင်းပေးမှုသဘောကြောင့် ဖြစ်၏။ မြင်သိစိတ်ဝိညာဉ် ဖြစ်ပေါ်နေသမျှ အနီရောင်အဆင်း အာရုံမှ မဆိတ်အောင် အာရုံနှင့် စိတ်ဖြောင့်စွာဖြစ်ရလေအောင် ထာဝစဉ်နှလုံးသွင်းမှု စိတ်တည်း၌ အာရုံကို သွင်းပေးမှုကိုပြုလုပ်ရသည်။ ဤနှလုံးသွင်းမှု သဘောကိုပင် မနသိကာရဟု ခေါ်သည်။

ဤတွင် နှလုံးသွင်းမှုသဘောမှန်သမျှကို မနသိကာရစေတသိက်ဟု မခေါ်နိုင်၊ အချို့သော နှလုံးသွင်းမနသိကာရမှာ ဝိထိခေါ် စိတ်တို့၏ ရှေနောက်စိတန်း ဖြစ်ပေါ်မှုစိတ်ဖြစ်စဉ်ကို စိရင်တတ် ဖြစ်စေတတ်၏။အချို့သော နှလုံးသွင်းမနသိကာရမှာ ဇောဟု ခေါ်ဆိုသည့် ခံစားစိတ်အစဉ်ကို ဖြစ်စေတတ်လေသည်။ ဤကဲ့သို့ ဝိထိစိတ်အစဉ် ဇောစိတ်အစဉ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် နှလုံးသွင်းမနသိကာရများကို မနသိကာရစေတသိက်ဟု မခေါ်ရပေ။ ဤ၌ မနသိကာရ စေတသိက်ဆိုသည်မှာ သတ္တဝါတို့သန္တာန် ဝယ် စိတ်ဖြစ်ပေါ်နေသမျှ အာရုံမှ မဆိတ်အောင် စိတ်ကို အာရုံဆီသို့ဦးကည်ပေးမှု ညွှတ်ကိုင်းပေးမှု အာရုံနှင့်စိတ် ဖြောင့်မတ်အောင် ပြုပေးမှု သဘောသာဖြစ်သည်။ ဤသဘာဝသတ္တိသည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း နှလုံးသွင်းမှုသဘောရှိရုံသာမက ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အာရုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်သွားစေရန် စိုင်းနှင်ခြင်း လက္ခဏာရှိလေသည်။

---

[1] ပရမတ္ထသံခိပ်၊ပ။၁၁၈။

ရထားထိန်းဥပမာ။ ။ရထားမောင်းနှင်သူ ရထားမှူး ရထားထိန်းသည် မိမိစီးနင်းလိုက်ပါသည့် ရထားမှ မြင်း ၂-ကောင်တို့ကို လိုရာစခန်းသို့ ဖြောင့်တန်းအောင် တကောင်ထက်တကောင် နောက်မကျ ရှေမကျအောင် ညီညာဖျဖျသွားစေရန် နှလုံးသွင်း၍မောင်းနှင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ မနသိကာရစေတသိက်သည်လည်း အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် သွားစေရန် နှလုံးသွင်း၍ စိုင်းနှင်ခြင်း မောင်းနှင်ပေးခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိလေသည်။ ဤနှလုံးသွင်း မနသိကာရကြောင့်ပင် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့သည် အာရုံမှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်းမရှိပဲ အာရုံတခုခုကို အမြဲရယူလျက် ရှိကြသည်။ ယင်းသဘောတရား မရှိလျှင် ထိုနာမ်တရားတို့သည် မည်သည့်အာရုံကိုမျှ မရယူနိုင်ကြပေ။ ကောင်းမကောင်းသော အာရုံအလုံးစုံတို့သည် ဤနှလုံးသွင်းမှုရှိမှ ထင်လာနိုင်ကြသည်။

၂။ မနသိကာရစေတသိက်၏ ရသ

မနသိကာရစေတသိက်သည် မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဖက် စိတ် စေတသိက် နာမ်တရားတို့ကို အာရုံနှင့်ယှဉ်စေခြင်း ကိစ္စရှိ၏[၁]။

အာရုံနှင့်ယှဉ်စေပုံ။ ။သက်ရှိသတ္တဝါအားလုံးတို့ သန္တာန်ဝယ် နေ့စဉ်နှင့်အမျှ စိတ် စေတသိက် နာမ်တရားများအမြဲဖြစ်လျက်ရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် နှလုံးသွင်းမနသိကာရ နာမ်တရားသည် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် စိတ် စေတသိက် နာမ်သဘောတရားတို့ကို အာရုံနှင့်ယှဉ်စေခြင်း ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အဖြူရောင်အဆင်း အာရုံတခုကိုတွေ့မြင်ရာ၌ အဖြူရောင်ဟုသိသော ယှဉ်ဖက် စိတ် စေတသိက်တို့ကို အဖြူရောင်အဆင်းအာရုံနှင့် ယှဉ်စပ်ပေးခြင်းမှာ မနသိကာရစေတသိက်၏ ဆောင်ရွက်မှုရသဖြစ်သည်။ အဖြူရောင်ကို တွေ့မြင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် နှလုံးသွင်း မနသိကာရဖြစ်ပေါ်လာကာ အာရုံကို နှလုံးသွင်း

၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၇၇။

ခြင်းဖြင့် အဖြူရောင်ဟုသိသော ယှဉ်ဖက်စိတ်စေတသိက်တို့ကို အဖြူရောင် အဆင်းအာရုံနှင့် ယှဉ်စပ်ပေးသည်။ ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် အာရုံနှင့် စိတ်ကို ယှဉ်စပ်ပေးမှုကြောင့် အာရုံသည် ပျောက်ကွယ်မသွားပဲ စိတ်ဖြစ်နေသည်နှင့်အမျှ တည်ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်၊ (၀၁) ယင်းသို့ အာရုံနှင့် စိတ်ကို ယှဉ်စပ်ပေးမှုကြောင့် သတ္တဝါတို့ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော စိတ်တို့သည် အာရုံနှင့်မကင်းပဲ ထာဝစဉ်အာရုံကခုခုကို ရယူနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ယှဉ်စေခြင်းကိစ္စရှိသည်ဟုဆိုလျှင် စေတနာဝိတက်စေတသိက်တို့လည်း အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို ဖွဲ့ဧပ်ခြင်း အာရုံသို့တင်ပို့ခြင်း သဘောရှိသောကြောင့် ထိုတရားသုံးမျိုးတို့ ခြားနားပုံကို သိရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဝိတက် စေတနာ မနသိကာရအထူး။ ။ဝိတက် စေတနာ မနသိကာရ အထူးကို အဘိဓမ္မာအဖွင့်ကျမ်း မျှားစွာတို့၌,အလေးထား ဖွင့်ဆိုလျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့ အနက် အမျှားနှားလည်နိုင်လောက်သည့် သဘောအဓိပ္ပာယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်သည်။

လှေပြိုင်သူဥပမာ။ ။လောကတွင် လှေအပြေးပြိုင်ကြသောအခါ ပြိုင်ပွဲဝင် လှေတစင်း၌ ဦးပိုင်းကပန်းဆွတ်သူနှင့် အလယ်ပိုင်းက လှော်ခတ်သူ ပွဲပိုင်းက ပွဲကိုင်သူ ဤသုံးယောက်တို့ တပြိုင်နက်လှော်ခတ်ကြ၏။ ယင်းတို့အနက် အလယ်ဝမ်းကလှော်ခတ်သူ၏ အဓိကတာဝန်မှာ ပန်းတိုင်သို့ အမြန်ရောက်အောင် လှော်ခတ်ရန်ဖြစ်၏။ ပွဲပိုင်းကပွဲကိုင်သူ၏အဓိက တာဝန်မှာ ပန်းတိုင်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် သွားအောင် ပွဲပေးရန်ဖြစ်၏။ ဦးပိုင်းကလှော်ခတ်သူ၏ အဓိကတာဝန်ကား ပန်းတိုင် အရောက်တွင် အရအမိ ပန်းဆွတ်ရန်ဖြစ်လေ၏။ ဤဥပမာအတိုင်းဝိတက် မနသိကာရစေတနာတို့သည် အာရုံကို တပြိုင်နက်ယူကြရာ ဝိတက်၏ အဓိကတာဝန်မှာ ယှဉ်ဖက်နာမ်တရား တည်းဟူသော လှေကိုအာရုံ ပန်းတိုင်သို့ ရောက်သွားအောင် အတွင်နှင်လျက် တင်ပို့ပေးခြင်းဖြစ်၏၊ လှေ၏ဝမ်းက လှော်ခတ်သူနှင့်တူလေသည်။ မနသိကာရ၏တာဝန်မှာနှလုံး

သွင်းမှုပြုခြင်းအားဖြင့် ယှဉ်ဖက်နာမ်စိတ်စေတသိက် တရားတည်းဟူသော လျှောကိုအာရုံပန်းတိုင်သို့ ရှောရှောရှု၊ ရှု၊ ရောက်သွားအောင် ဖြောင့်မတ်ပေးခြင်းဖြစ်၏၊ ပဲ့ပိုင်းက ပဲ့ကိုင်သူနှင့်တူ၏။ ၁ စေတနာကားယှဉ်ဖက်နာမ်သမ္ပယုတ်တရားတည်းဟူသောလျှောကို အာရုံပန်းတိုင်၌ စပ်ဖွဲ့ပေးသောကြောင့် ဦးပိုင်းမှ ပန်းဆုတ်သူနှင့် တူလေသည်။ ဤသို့အားဖြင့် ဝိတက် မနသိကာရ စေတနာတို့သည် အတူဖြစ်ဖက်နာမ်တရားတို့ကို အာရုံပေါ် သို့အရောက် တင်ပို့ခြင်း အာရုံနှင့်ဖြောင့်မတ်စွာ အညီအမျှယှဉ်စေခြင်း အာရုံတရားနှင့် စပ်ဖွဲ့ပေးခြင်းတို့ဖြင့် အသီးအသီး ဆောင်ရွက်လျက် ရှိကြလေသည်။

၃။ မနသိကာရစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်

မနသိကာရစေတသိက်သည် အာရုံရှိရာသို့ ရှေ့ရှုသည်၏ အဖြစ်လျှင် ထင်သောအခြင်းအရာရှိ၏၂။

အာရုံရှိရာသို့ရှေ့ရှုပုံ။ ။နှလုံး သွင်း မှုသ ဘော မနသိကာရ်စေတသိက် ဖြစ် ပေါ် လာ သော အခါ အာရုံရှိရာသို့ ရှေ့ရှုညွှတ်လျက်ရှိသည်။ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့် ရထားထိန်းဥပမာ၌ ရထားထိန်းသည် မိမိလိုရာခရီး ရထားဆိုက်ရောက်မည့်အရပ်ဆီသို့ မျက်နှာမူကာ ထိုရောက်လိုရာ အရပ်ဆီသို့ ရှေ့ရှညွှတ်လျက်ရှိသကဲ့သို့ အလားတူပင် မနသိကာရစေတသိက်သည် နှလုံးသွင်းခြင်းအားဖြင့် အာရုံဆီသို့ ရှေ့ရှညွှတ်လျက်ရှိလေသည်၊ ထိုကဲ့သို့ အာရုံရှိရာသို့ ရှေ့ရှလျက်တည်နေမှုသဘောသည် မနသိကာရစေတသိက်၏ အခြင်းအရာ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်။

သတိနှင့် မနသိကာရအထူး။ ။ဤသို့ မနသိကာရစေတသိက်က ၊ အာရုံသို့ ရှေ့ရှခြင်းသဘောရှိသည်ဆိုလျှင် သတိစေတသိက်လည်း အာရုံသို့ ရှေ့ရှဖြစ်တတ်သောသဘောရှိသဖြင့် မည်သို့ခြားနားပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိလေသည်။ အဖြေကား – သတိစေတသိက်၏ အာရုံသို့ ရှေ့ရှဖြစ်ခြင်းသဘောမှာ အာရုံ၌မမေ့မလျော့သောအားဖြင့် ရှေ့ရှခြင်းဖြစ်သည်။ မနသိကာရစေတသိက်၏ အာရုံသို့ရှေ့ရှခြင်းသဘော

၁။ သင်္ဂြိဟ်ဘာသာဋီကာ၊ ၁၀၇။ ၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၇၇။

မှာအာရုံ၌ကောင်းစွာယှဉ်လျက် ရှေရှုဖြစ်တတ်သောသဘောဖြစ်သည်။ ထို့ ပြင်မနသိကာရမှာ ကောင်းသောနှလုံးသွင်းမှုရှိသလို မကောင်းသော နှလုံး သွင်းမှုလည်းရှိသည်။ ယှဉ်ဖက်စိတ်စေတသိက် နာမ်တရားတို့ကို ကောင်း သော အာရုံဆီသို့ရှေရှုညွှတ်စေခြင်းမျိုးလည်းရှိသလို မကောင်းသောအာရုံ ဆီသို့ ရှေရှုညွှတ်စေခြင်းမျိုးလည်းရှိသည်။ အောက်မေ့မှုသတိကား ဤသို့ မဟုတ်၊ ကောင်းသော ကုသိုလ်အာရုံဆီသို့သာလျှင် မမေ့မလျော့သော အားဖြင့် ရှေရှုညွှတ်စေပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သတိသည် ကောင်းသော ကုသိုလ်ဆိုင်ရာ၌သာဖြစ်၏။ မကောင်းသော အကုသိုလ်နှင့်မဆိုင် သတိ အမြဲရှိလျှင် ကောင်းသည်သာဖြစ်ရာ သတ်ပိုသည်ဟူ၍မရှိ၊ လိုသည်သာ ရှိ၏။မနသိကာရကား အကုသိုလ် ကုသိုလ်ကောင်းဆိုး နှစ်တန်ရောထွေးနေ သဖြင့် ကောင်းသောနှလုံးသွင်းမှုဖြစ်ရန် သတိဖြင့် ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းရ လေသည်။

တိဿရဟန်းကြီး၏ မကောင်းသောနှလုံးသွင်း

သတိ မနသိကာရတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဓမ္မပဒ အဋ္ဌကထာလာ သာဓကအချိုကို ဖော်ပြလို ပါသည်။ သာဝတ္ထိပြည်ဇာတိ၊ တိဿအမည်ရှိ ရဟန်းကြီးတပါးသည် တခုသောဇနပုဒ်ကျောင်းသို့ ကြွရောက်ဝါဆိုခဲ့၏။ထို ကျောင်းမှအလျား အနံကောင်းမွန်သည့် အဝတ်အထည် တစကိုရခဲ့လေ၏။ ဝါလကင်းလွတ် သီတင်းကျွတ်သည့်အခါ ထိုအဝတ်ပိုင်းကို ယူဆောင်လာ ကာ သာဝတ္ထိပြည်သို့ ပြန်ကြွလာပြီး–သင်္ကန်းချုပ်၏၊ ထို့နောက်—

"မနက်ဖန်ကျလျှင် ဒီသင်္ကန်းကို ငါကောင်းကောင်း ဝတ်ရုံ လိုက်မည်–

ဟု နှလုံးသွင်းပြီး သင်္ကန်း၌ ကပ်ငြိမှုတဏှာကို ဖြစ်စေကာ သင်္ကန်းတန်း ပေါ်သို့ ခေါက်တင်ထား၏။ ထိုနေ့ညပိုင်းရောက်သောအခါ အစာမကြေ ရောဂါဖြင့် ပျံလွန်တော်မူပြီး ထိုသင်္ကန်း၌ပင် သန်းကြီးသတ္တဝါဖြစ်ရရှာ သည်[၁]။ ဤ၌ တိဿရဟန်းကြီး၏ နှလုံးသွင်း မနသိကာရမှာ မကောင်း သော နှလုံးသွင်းခြင်း မနသိကာရမျိုး ဖြစ်သည်။

၁။ ဓမ္မပဒ၊၄၊၂။၂၁၈။

မျောက်မင်း၏ သတိနှင့် မနသိကာရ။ ။ထို့ပြင် ဇာတ်အဋ္ဌကထာ[၁] လာ ကယ်တင်ရှင် – ဘုရားလောင်း မျောက်မင်းအား ကျောက်တုံးဖြင့် ထုသတ်သော ပုဏ္ဏားယုတ်၏ နှလုံးသွင်းမျိုးမှာလည်း မကောင်းသော နှလုံးသွင်းမျိုးပင် ဖြစ်ပြီး ထိုပုဏ္ဏားယုတ်၏အပေါ် စိတ်မဆိုးအပြစ်မယူပဲ သတိကို လက်ကိုင်ပြုကာ–

"ဘေးကင်းရာသို့ အရောက်ပို့ဆောင်အံ့"–

ဟူသော ဘုရားလောင်းမျောက်မင်း၏ နှလုံးသွင်းမျိုးမှာကား ကောင်းမြတ်သော နှလုံးသွင်း မနသိကာရမျိုးဖြစ်လေသည်။

၄။ မနသိကာရစေတသိက်၏ ပဒဋ္ဌာန်

မနသိကာရစေတသိက်သည် အာရုံလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသည်။

အာရုံသည်အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းဖြစ်ပုံ အကြောင်းတရားများစွာအနက် အကျိုးတရားတစုံတရာဖြစ်မှုအတွက် အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းကို ပဒဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်သည်။ ဤ၌ မနသိကာရစေတသိက်၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းမှာ အာရုံဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည်။ နှလုံးသွင်းရမည့် အာရုံရှိမှ နှလုံးသွင်း မနသိကာရ ဖြစ်နိုင်၏။ လူတဦးကို သတ်ဖြတ်ရာ၌ အသတ်ခံရသူမှာ သတ်သူ၏ စိတ်စိုက်ရာ အာရုံတရားဖြစ်သည်။ ထိုအာရုံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် နှလုံးသွင်းကား မနသိကာရစေတသိက်တည်း။ ထိုစေတသိက်နှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် စိတ်မှာ ဒေါသစိတ်ဖြစ်သည်၊ ယင်းအတူ ဖြစ်ဖက် ဒေါသစိတ်ကို အသတ်ခံရသူတည်းဟူသော အာရုံတရားနှင့် ဖြောင့်စွာ ဖြစ်အောင် ပြုပေးမှု စိတ်ကိုအာရုံဆီသို့ ဦးတည်ပေးမှု သဘောမှာ မနသိကာရစေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာဖြစ်ပြီး၊ ယင်းဒေါသစိတ်နှင့် အာရုံကို စပ်ယှဉ်အောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းကား ထိုစေတသိက်၏ ဆောင်ရွက်မှုရသဖြစ်

၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇။

သည်။ ထို့ပြင် ထိုစေတသိက်၏ အသတ်ခံရသူတည်း ဟူသော အာရုံတရားဆီသို့ မျက်နှာမူသကဲ့သို့ ရှေ့ရှုသွတ်ကိုင်းနေပုံအခြင်းအရာမှာ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်။ ဤ၌ သတ်ဖြတ်သူဝယ် ဆိုခဲ့သည် နှလုံးသွင်းမှုသဘောဖြစ်လာရခြင်းမှာ အကြောင်းမဲ့ ဖြစ်လာရသာည်မဟုတ်၊ အကြောင်းရှိ၍ ဖြစ်ရပါမည်။ အကြောင်းပေါင်းများစွာကြောင့်ပင် ဖြစ်လာရပေသည်။ ယင်းအကြောင်းများတွင် အဓိကအနိုးကပ်ဆုံးမှာ အသတ်ခံရသူက တစုံတရာ အန္တရာယ်လုပ်မည်ပြုခြင်း စသောအကြောင်းဖြစ်၏။ ဤအကြောင်းကြောင့် ထိုကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်မျိုး၌ နှလုံးသွင်း မနသိကာရ၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းကိုရှာသော် အသတ်ခံရသူတည်းဟူသော အာရုံတရားဖြစ်ကြောင်း သိသာပါသည်။

အလားတူပင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုဆိုင်ရာ ဒါနမှု သီလမှု ဘုရားရှိခိုးမှု စသည်များတွင် ဘုရားရှိခိုးရာ၌ ဘုရားအာရုံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဘုရားရှိခိုးသူ၏ ကောင်းသော နှလုံးသွင်း မနသိကာရစေတသိက်သည် ရှိခိုးခြင်းကုသိုလ်စိတ်ကို ဘုရားအာရုံဆီသို့ ဖြောင့်မတ်အောင် ဦးတည်စေမှု သဘောမှာ ယင်း၏ သဘောလက္ခဏာပင် ဖြစ်သည်။ထိုကုသိုလ်စိတ်နှင့် ဘုရားအာရုံကို စပ်ယှဉ်ပေးမှု လုပ်ဆောင်ချက်ကား ရသသဘောဖြစ်၏။ ဘုရားအာရုံဆီသို့ မျက်နှာမူသကဲ့သို့ ရှေ့ရှုလွှတ်နေပုံအခြင်းအရာမှာ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဖြစ်သည်။ ဤ၌ ဘုရားရှိခိုးသူ၏ နှလုံးသွင်းမှာ ဆိုခဲ့သည့် နည်းတူ ဘုရားအာရုံကြောင့် ကောင်းသောနှလုံးသွင်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ နှလုံးသွင်းရမည့် ဘုရားအာရုံရှိပါမှ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရဖြစ်နိုင်ပါသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤမနသိကာရစေတသိက်သည် အာရုံလျှင် နီးစွာသော အကြောင်း ရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။

မနသိကာရအမျိုးမျိုး

မနသိကာရ ၃-မျိုး

၁။ ဝိထိပဋ္ဌိပါဒကမနသိကာရ (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)၊
၂။ ဇဝနပဋ္ဌိပါဒကမနသိကာရ (မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)၊

၃။ အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရ(မနသိကာရစေတသိက်) ဟူ၍ မနသိကာရ ၃-မျိုးရှိသည်[၁]။

၁။ ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရ။ ။ဝီထိပဋိပါဒက မနသိကာရ ဆိုသည်မှာ ဝီထိ=ဝီထိစိတ်အစဉ်ကို+ ပဋိပါဒက=စီရင်တတ် ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော+မနသိကာရ= နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှု၊ ဝီထိစိတ်အစဉ်ကို ပေါ်လာစေနိုင်သော နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှုကို ဝီထိပဋိပါဒကမနသိကာရဟု ခေါ်သည်။ တရားကိုယ်မှာ–ပဉ္ဇဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည်၊ ဤ၌ ဝီထိစိတ်အစဉ်ဟူသည် သတ္တဝါတို့မှာ စက္ခုအစရှိသည့် ပသာဒငါးခုတို့၌ အာရုံထင်လာသည့်အခါ စိတ္တနိယာမသဘောအရ စီကာ စဉ်ကာ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် စိတ်အစဉ် ဝီထိပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ–မျက်စိပသာဒ၌ အဆင်းရူပါရုံထင်လာသည့်အခါ ဘဝင်အစဉ်ပြတ်ကာ–

"ပဉ္ဇဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း စက္ခုဝိညာဉ် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း သန္တီရဏ ဝုဋ္ဌော ဇော ၇-ကြိမ် ဝဒါရုံ ၂-ကြိမ်"–

ဟူ၍ စိတ်အစဉ်ဝီထိဖြစ်ပေါ်၏။ ဤစိတ်အစဉ်ဝီထိ၌ ပဉ္ဇဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းခေါ် ပသာဒငါးခု၌ ထင်လာသည့် အာရုံကို ဆင်ခြင် နှလုံးသွင်းတတ်သည့် အာရုံဆင်ခြင်စိတ်တမျိုးသည် မိမိ၏ရှေး၌ဖြစ်ပေါ်သော ဘဝင်စိတ်အစဉ်ကိုဖြတ်ကာ စက္ခုဝိညာဉ်ခေါ် မြင်သိစိတ်အစရှိသည့် ဝီထိစိတ်များကိုပေါ်လာစေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းပဉ္ဇဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို ဝီထိပဋိပါဒက-မနသိကာရဟုခေါ်လေသည်။

တနည်းဆိုရသော်—ဆိုခဲ့သည့်စိတ်အစဉ်ဝီထိ၌ ပဉ္ဇဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းခေါ် အာရုံဆင်ခြင်စိတ်တမျိုး၏ ရှေးဖြစ်သော စိတ်များမှာ ဘဝင်စိတ်များသာဖြစ်သည်။ နောက်စိတ်များကိုကြည့်လျှင် စက္ခုဝိညာဉ်စသည့် ဝီထိစိတ်အစဉ်အတန်းကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဤပဉ္ဇဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်

၁၊ အဘိ၊ ၆၊၁။၁၇၇

သည် ရှေးဖြစ်သောဘဝင်စိတ်အစဉ်နှင့်မတူ ကူးခြားသော စက္ခုဝိညာဉ်စသော နောက်စိတ်များဖြစ်ပေါ်အောင် စီရင်ဟတ်လေသည်။ မုန့်၏သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်ဝယ် စက္ခုအစရှိသော ပသာဒများ၌ အဆင်းရှုပါရုံအစရှိသည့် အာရုံများထင်လာမှုမရှိခဲ့သော် (၀၊) ပသာဒနှင့် အာရုံတို့တိုက်ဆိုင်မှု မရှိသော် အကျိုးဝိပါက် ဘဝင်များသာ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ ဤသို့ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်နေရာမှ ပသာဒနှင့်အာရုံတို့အခါအခွင့်သင့်၍ ရုတ်တရက် တိုက်ဆိုင်ခိုက်သောအခါ ထင်လာသော အာရုံကို နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်သည့် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်ဖြစ်၏။ ဤစိတ်က နှလုံးသွင်းပေးမှု ပြုသောကြောင့် ထိုအဆင်းကဲ့သို့ ဖြင်သော ဖြင်သိစိတ် စက္ခုအစရှိသည့်ဝိထိစိတ်များ ပေါ်ပေါက်လာရပေသည်။

ဤကွင်ဆိုခဲ့သည့် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းမှာ ဘဝင်စိတ်များနှင့်စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်တို့၏အကြား အချုပ်အချာကဲသည့်နေရာတွင်ဖြစ်၏။ဤပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်ဖြစ်ပေါ် လာမှုကြောင့် ဘဝင်စိတ်အစဉ်များ ပြတ်ထုတ်သွားခြင်း၊ ဤစိတ်ကနှလုံးသွင်းပေးမှုကြောင့် စက္ခုဝိညာဉ်စသော ဝိထိစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဆိုသည့် ကူးခြားသောစိတ်အစဉ်များ ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်ဖေါ်ပြနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်ကို ဝိထိပဋိပါဒကမနသိကာရဟု ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

၂။ ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရ။ ။ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရဆိုသည်မှာ (ဇဝန=ဇောစိတ်အစဉ်ကို + ပဋိပါဒက =စီရင်ဟတ်ပေါ်လာစေတတ်သော + မနသိကာရ=နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှု) ဇောစိတ်အစဉ်ကိုဖြစ်စေတတ် ပေါ်လာစေတတ်သော နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှုကို ဇဝနပဋိပါဒက မနသိကာရဟုခေါ်၏။ တရားတိုယ်မှာ မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်ဖြစ်သည့် ဤဒုတိယ ဇောစိတ်အစဉ်အိုသည်ကား အပဟုနိုပြုင်ကာ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည့် အာရုံခံစားစိတ်ဖြစ်သည်။ ထိုစိတ်တို့အကြိမ်ကြိမ်စိကာ စဉ်ကာဖြစ်ပေါ်မှုကို ဇောစိတ်အစဉ်ဟုခေါ်၏။ အာဝဇ္ဇနဝိထိခဲ့သည့် ဝိထိစိတ်အစဉ်အတန်းဝယ် ဤဇောခေါ် မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်ပါဝင်၏။ တိုစိတ်သည်ကျည်းဘဝင်ပေနှဝတ္ထုကိုထင်ကာသည့်အာရုံကို အာဝဇ္ဇနီးနှလုံးသွင်း

တတ်သော အာရုံဆင်ခြင်စိတ်တမျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းစိတ်သည် မိမိရှေး၌ ဖြစ်သည့် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း=(အာရုံကို လက်ခံသည့်စိတ်) သန္တီရဏ=(အာရုံကို စုံစမ်းထောက်လှန်းသည့်စိတ်)များနှင့်မတူ ထူးခြားသော နောက်နောက်သောဇောစိတ် = (အာရုံခံစားစိတ်)အစဉ်ကို ပေါ်လာစေတတ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ယင်းစိတ်သည် ပသာဒငါးပါး၌ ပေါ်လာသောစိတ်အစဉ်=(ပဉ္စဒ္ဒါရဝီထိ) တွင် ဝုဋ္ဌောအမည်ဖြင့် အာရုံကိုသတ်မှတ်ပေးကာ ဘဝင်မနောဉ်ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်အစဉ်=(မနောဒ္ဒါရဝီထိ)တွင် မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း နာမည်ဖြင့် အာရုံခံစားတတ်သည့် ဇောစိတ်အစဉ်ကို ဣဋ္ဌအာရုံ ဣဋ္ဌ အခြင်းအရာကို ခံစားစေခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနိဋ္ဌအာရုံ အနိဋ္ဌအခြင်းအရာကို ခံစားစေခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ နလုံးသွင်းစီမံခြင်းများကိုပြုလေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုမနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရဟုခေါ်သည်။

၃။ အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရ။ ။အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရ ဆိုသည်မှာ (အာရမ္မဏ=အာရုံ+ပဋိပါဒက=စီရင်တတ် ပေါ်လာစေတတ်သော+မနသိကာရ = နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှု)အဆင်းရူပါရုံအစရှိသည့် အာရုံကိုဖြစ်စေတတ်သော နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှုကို အာရမ္မဏပဋိပါဒကမနသိကာရဟု ခေါ်သည်။ တရားကိုယ်မှာ အထက်တွင်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည့် မနသိကာရ စေတသိက်ပင်ဖြစ်သည်။

မနသိကာရ ၃-မျိုး

အထူးထပ်မံရှင်းပြခြင်း

မနသိကာရသုံးမျိုးအထူးကို ထင်ရှားအောင် ထပ်ရှင်းရသော် သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသည့်စိတ်ကို လေ့လာကြည့်လျှင် အာရုံသစ်ထင်လာမှုမရှိသည့်အခါ ပြုခဲ့,ဆိုခဲ့,လုပ်ခဲ့ဖူးသည့် အတိတ်အာရုံများ ထင်မြင်နေပြီး သိမှုသဘောကင်းမဲ့နေသည့်အလား ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိရာမှ–

ဥပမာ–အိပ်ပျော်နေစဉ်အခါ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ဘဝင်စိတ်များသည် အတိတ်မှတစုံတရာ ပြိုလုပ်ခဲ့ခြင်းစသည့် အာရုံများကို အာရုံပြုထင်မြင်နေပြီးသိမှုသဘောကင်းမဲ့နေသည့်အလား ဖြစ်ပေါ်နေရာမှ ကျယ်လောင်သော အသံဖြင့် နှိုးလိုက်သည့်အခါသဒ္ဒါရုံနှင့်ရုတ်တရက် တိုက်ဆိုင်မိတော့၏။ယင်းနောက်လန့်နိုးပြီး ဘဝင်စိတ်များ ပြတ်ထွက်သွားကာအသစ်ပေါ်လာသည့် အသံသဒ္ဒါရုံကိုနှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်း=(ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်) ထိုအသံကို ကြားသိခြင်း=(သောတဝိညာဉ်)ထိုအသံသဒ္ဒါရုံကိုခံယူခြင်း=(သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်)ထိုအသံသဒ္ဒါရုံကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်း=(သန္တီရဏစိတ်) အလိုရှိအပ်သော ဣဋ္ဌအသံ၊သို့မဟုတ် အလိုမရှိအပ်သော အနိဋ္ဌအသံဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း (ဝုဋ္ဌောခေါ် မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း) ယင်းသဒ္ဒါရုံ၏ အရသာကို အကြိမ်ကြိမ်ခံစားခြင်း=(ဇောခေါ် အာရုံခံစားစိတ် အစဉ်) အစရှိသည့် စိတ်အစဉ် ဝီထိများ ဖြစ်,ချုပ်သဘောဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိ၏၊ ဤစိတ်အစဉ်ဝီထိ၌ သဒ္ဒါရုံကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်သည့် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဖော်ပြပါ ဝီထိစိတ်အစဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော နှလုံးသွင်းစိတ်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ယင်းကို ဝီထိပဋိပါဒကဟု ကျမ်းဂန်များက မိန့်ဆိုသည်၊ ဖော်ပြပါ ဝီထိစိတ်အစဉ်၌ ဣဋ္ဌအနိဋ္ဌကို ပိုင်းခြားဆင်ခြင်တတ်သည့် ဝုဋ္ဌောခေါ် မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည်လည်း ယင်းနောက်တွင် ဖြစ်ပေါ်သည့် ဇောစိတ်အစဉ်ကို ပေါ်လာစေတတ်သော နှလုံးသွင်း တမျိုးပင်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ယင်းစိတ်ကို ဇဝနပဋိပါဒကမနသိကာရဟု ခေါ်သည်။

ဆိုခဲ့သည့် ဝီထိစိတ်အစဉ်၌ အာရုံသစ်မထင်မီ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော ဥပမာ– အိပ်နေစဉ် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် ဘဝင်စိတ်များသည် သိမှုသဘော ကင်းနေသည့်အလား ဖြစ်နေ၏၊ စိတ်တို့မည်သည်လည်း မည်သည့်စိတ်မဟု အာရုံနှင့် ကင်းရှိမဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အတူယှဉ်တဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မနသိကာရ စေတသိက်က နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ပြောဆိုပြုလုပ်ခဲ့ဘူးသော အတိတ်အာရုံများကို ပေါ်လာစေပါသည်၊ ဝို့ကြောင့် ယင်းမနသိကာရ

စေတသိက်ကို အာရမ္မဏာပဋိပါဒက မနသိကာရဟု ကျမ်းဂန်များက မိန့်ဆို ကြလေသည်။

ဤတွင် မနသိကာရ သုံးမျိုးတို့၏ ခြားနားပုံကို ဆိုခဲ့သည့် ဝိထိစိတ် အစဉ်၌ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရသည်၊ မှန်ပေသည်၊ အိပ်နေစဉ် ဖြစ်ပေါ်သည့် ဘဝင်စိတ်များ အာရုံမှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်း မရှိအောင် မနသိကာရ စေတသိက်က အတိတ်အာရုံများကို ထင်လာစေ့တတ် ဖြစ်စေ တတ် နှလုံးသွင်း စိုရွဲတတ်ပါသည်၊ ဤသို့ အိပ်နေစဉ် အခါများတွင် ဝိထိစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်မှုမရှိသောကြောင့် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း-မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း ဟု ဆိုအပ်သော အာဝဇ္ဇန်း ၂-မျိုးဖြင့် နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှုများ ဖြစ်ပေါ် ခြင်းမရှိပဲ ဘဝင်စိတ်များအတွက် မနသိကာရ စေတသိက်၏ နှလုံးသွင်း ဖြင့်သာ အတိတ်အာရုံများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ယင်း နှလုံးသွင်း စေတသိက်ကို အာရမ္မဏာပဋိပါဒက မနသိကာရဟု ခေါ်လေ သည်။

အဆက်ဘွဲ့ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အိပ်ပျော်နေစဉ် ခေါ်နှိုးသဖြင့် အာရုံ သစ် ထင်လာသောအခါ၌ကား ယင်း အသစ်အာရုံကို ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်း တတ်သည့် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ ထိုစိတ်က ဆင်ခြင် နှလုံးသွင်းမှုကြောင့် စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသော ဝိထိစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်ရ ခြင်းကို ဝိထိပဋိပါဒက မနသိကာရဟု ခေါ်ပြီး ဝုဋ္ဌေဝခေါ် မနောဒ္ဒါရာ-ဝဇ္ဇန်းစိတ်ကြောင့် ဇောစိတ်အစဉ် ဖြစ်ပေါ်ရခြင်းကိုကား ဇဝနပဋိပါဒက မနသိကာရဟု ခေါ်လေသည်။

မနသိကာရ ၂-မျိုး

အသုံးများသော မနသိကာရ။ ။ဆိုခဲ့သည့် မနသိကာရ ၃-မျိုးအပြင် ထိုထိုကျမ်းဂန်တို့၌ **အသုံးများသော** မနသိကာရ ၂-မျိုးကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ယင်းမှာ-

၁။ ယောနိသော မနသိကာရ၊

၂။ အယောနိသော မနသိကာရ–
ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ယောနိသော မနသိကာရ ဆိုသည်မှာ ယောနိသော= သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့် (၀၊) အသင့်အားဖြင့်+ မနသိကာရ= နှလုံးသွင်းခြင်း၊ သင့်မြတ်သော နှလုံးသွင်းမှု (၀၊) နှလုံးသွင်းလိမ္မာမှုကို ယောနိသော မနသိကာရဟု ခေါ်သည်၊ ဤမနသိကာရ ၂-မျိုးမှာ မနသိကာရ စေတသိက်မဟုတ်၊ ဆိုခဲ့သည့် ပဉ္ဇဒ္ဓါရာဇ္ဇန်းနှင့် ဇောစိတ်အစဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း ၂-မျိုးကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ သို့ရာတွင် ထိုစိတ်တို့ဖြစ်ပေါ်သည့်အခါ မနသိကာရ စေတသိက်ပါဝင်၏၊ မနသိကာရ စေတသိက်မပါဝဲလည်း ထိုစိတ်များ ဖြစ်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ၊ ထို့ကြောင့် ယောနိသော မနသိကာရကို ပညာနှင့်ယှဉ်သော မနသိကာရ စေတသိက်၊ အယောနိသောမနသိကာရကို မောဟနှင့်ယှဉ်သော မနသိကာရ စေတသိက်ဟူ၍လည်း ကောက်ယူခြင်းဖြစ်သည်။

အာဝဇ္ဇန်း ၂-မျိုးအနက် မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းသည် ဒ္ဓါရဝါးပါး၌ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်အစဉ်(ပဉ္ဇဒ္ဓါရဝီထိ)တွင် ဝုဋ္ဌောအမည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မနောဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်အစဉ် (မနောဒ္ဓါရဝီထိ)တွင် မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း နာမည်ဖြင့် လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ကုသိုလ်ဇောစိတ် အကုသိုလ်ဇောစိတ်တို့အား အနန္တရပစ္စည်း သမနန္တရပစ္စည်း စသည်တို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်တွင် ဟောတော်မူ၏၊ မှန်ပေသည်၊ ထိုအာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် ကုသိုလ်အစဉ်ဖြစ်ပေါ်လာရေးကို၌ အရေးပါလှသည့် လမ်းဦးမှတ်ဘိုင်ကြီးသဖွယ် ဖြစ်သည်၊ တနည်းဆိုရသော် ကုသိုလ် အကုသိုလ်လမ်းနှစ်သွယ်အနက် တဘက်ဘက်ဆို ပဲကိုင်လမ်းညွှန်ပေးသည့် ဇဲသမားကြီးနှင့်လည်း တူပါသည်၊ ထိုစိတ်က ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်မှု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မှု လိမ္မာသော်(၀၊) အကောင်းဘက်မှ ရှုမြင်ဆင်ခြင်ခဲ့သော် ကုသိုလ်စိတ်များ ဖြစ်လာပြီး ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်မှု နှလုံးသွင်းဆင်

ခြင်မှု မလိမ္မာခဲ့သော် (၀၊) အဆိုးဘက်မှ ရှုမြင်ခဲ့ပါလျှင် အကုသိုလ်စိတ်များ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ထိုမနောဒ္ဒါရဝင်္ဂန်းစိတ်သည် ကုသိုလ်စိတ်အစဉ် အ-ကုသိုလ်စိတ်အစဉ်တို့ဖြစ်ပေါ်လာမှုတွင် သော့ချက်အကျဆုံး အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းဖြစ်သည်။ ထိုစိတ်က နှလုံးသွင်းလိမ္မာမှု (ယောနိသော မနသိကာရ)ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လျှင် ကုသိုလ်စိတ်အစဉ် ဖြစ်လာပါမည်။ နှလုံးသွင်းမလိမ္မာမှု (အယောနိသော မနသိကာရ)ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လျှင် အကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ဖြစ်လာပါမည်။ တို့ကြောင့် အဂုံတ္တိုရ်ပါဠိတော်၌-

"ရဟန်းတို့ မသင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းသောသူအား မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏၊ ရဟန်းတို့ မသင့်လျော်သောအား ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းသည် မျှားစွာအကျိုးမဲ့ခြင်းငှာ ဖြစ်၏။ ရဟန်းတို့ သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းသောသူအား မဖြစ်ပေါ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းသည် မျှားစွာအကျိုးရှိခြင်းငှာဖြစ်၏။

ဟု ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

သင့်လျော်အောင် နှလုံးသွင်းရပုံ

မိလိန္ဒပဉ္ဍာပါဠိတော်၌ "နှလုံးသွင်းကောင်းခြင်းသည် ကုသိုလ်တရားအားလုံးတို့အား အရင်းမူလဖြစ်သည်။ မိုးသည် မြက်သစ်ပင်စသည်ကို စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းကောင်းခြင်းဖြင့် သူတော်ကောင်းတရား

၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ၂။ အံ၊၁၊မြန်။၁၅။ ၂၂၀။ အံ၊၁၊မြန်။၁၊၆၊ ၂၁။

ကို စောင့်ရှောက်အပ်၏"[၁] ဟူ၍ မိုးဥပမာပေး၍လည်းကောင်း၊ စက္ကဝက်ငှက်သည် အသက်ဆုံးတိုင်အောင် နှလုံးသွင်းခြင်းကို မစွန့်အပ်"ဟူ၍ စက္ကဝက်ငှက်ဥပမာ ပေး၍လည်းကောင်း[၂]။ "ကြက်သည် ခဲတုတ်စသည်တို့ဖြင့် ပစ်ခတ်သော်လည်း မိမိနေအိမ်ကို မစွန့်သကဲ့သို့ သူတော်ကောင်းသည် ထိုထိုအမှုကိစ္စများကို ပြုလုပ်နေသော်လည်း ကောင်းသောနှလုံးသွင်းမှုကို မစွန့်လွှတ်အပ်"[၃] ဟူ၍ ကြက်ကို ဥပမာပေး၍လည်းကောင်း၊ "တီးတုတ်ငှက်သည် သေရည်ကို သောက်မိသော် ထွေးအံပစ်သကဲ့သို့ သူတော်စင်သည် ကောင်းသော နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် မနှစ်မြို့ဖွယ်စိတ်ကို ထွေးအံပစ်လေသည်"[၄] ဟူ၍တီးတုတ်ငှက်ကို ဥပမာပေး၍လည်းကောင်း၊ လှေသူကြီးသည် နေ့ညမပြတ် မမေ့မလျော့ လုံ့လစိုက်ကာ လှေကိုသွားစေသကဲ့သို့ သူတော်စင်သည် နေ့ညမပြတ် မမေ့မလျော့ အားထုတ်ကာ ကောင်းသောနှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် စိတ်ကို မှတ်အပ်လေသည်"[၅] ဟူ၍လှေသူကြီးကို ဥပမာပေး၍လည်းကောင်း ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

ထို့ပြင် အဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၌လည်း "နှလုံးသွင်းကောင်းခြင်းသည် များစွာအကျိုးရှိခြင်းငှာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အဟူ အကျိုးရှိခြင်းငှာဖြစ်သော အခြားဘစုံတရာသော တရားမျကိုလည်းမမြင်။ နှလုံးသွင်းကောင်းခြင်းသည် များစွာအကျိုးရှိခြင်းငှာ ဖြစ်၏"[၆] ဟူ၍ ဟောတော်မူရာ နှလုံးသွင်းကောင်းခြင်းသည် များစွာသောအကျိုးကိုဖန်တီးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အရာရာတွင် ကုသိုလ်ဖြစ်စေရန် သင့်လျော်အောင် နှလုံးသွင်းရပါမည်။

စိတ်နာဒွယ်မဟုတ်။ ။အာရုံခြောက်ပါးနှင့် တွေ့တိုင်း ယောနိသောမနသိကာရဖြစ်အောင် ကြိုးစားရပါမည်။

ဥပမာ–အပြစ်မရှိပဲ အကဲ့ရဲခံရလျှင်–

---

၁ မိလိန္ဒ။၃၉၆။ ၂။ မိလိန္ဒ။၃၈၆။ ၃။ မိလိန္ဒ။၃၅၀။
၄။ မိလိန္ဒ။၄၀၁။ ၅။ မိလိန္ဒ။၃၆၁။ ၆။ အံ၊၁၅။

"သူမသိလို ကဲ့ရဲ့ရှာသည်၊ ထင်တိုင်းပြောဆိုတတ်ခြင်းမှာ မစောင့်စည်းသူတို့ ဓမ္မတာပင်၊ အမှန်အတိုင်း သူသိပါက သူမှား မိသည့်အတွက် စိတ်မကောင်းရှာ ဖြစ်ပေမည်၊ ယခု ငါအကဲ့ရဲ့ ခံရသည်မှာလည်း အပြစ်မရှိသူကို ကဲ့ရဲ့ဖူး၍ ဖြစ်ပေမည်၊ ဝဋ်ကြွေးရှိလို့ခံရသည်မှာ စိတ်နာဖွယ်မဟုတ်ပါ"–

စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းရမည်။

ဘုရားအဆုံးအမ နာခံနိုင်ရမည်။ ။တနည်း ဆိုရသော် ကဲ့ရဲ့ခြင်းသည် လူတိုင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော လောကဓံ တရားဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသော်မှ တွေ့ကြုံရသေး၏၊ ငါ့မှာ အဘယ့်ကြောင့် မတွေ့ကြုံပဲရှိချိမ့်မည်နည်း၊ လောကဓံနှင့်တွေ့၍ စိတ်ဖောက်ပြန်ခြင်းမှာ လူတိုင်းနှင့်ဆိုင်၏၊ သည်းခံနိုင်ခြင်းကား မြင့်မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်မွန် သူတော်ကောင်းတို့နှင့်သာ ဆိုင်၏၊ ငါသည် မြင့်မြတ်သောသူတော်ကောင်းလမ်းစဉ်ကိုသာ လိုက်မည်၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဆုံးမတော်မူသည်မှာ–

လူဆိုးများက မိမိကိုယ်ကို လွှဖြင့်တိုက်သော်လည်း စိတ်မဆိုးရဘူး၊ ဆိုးခဲ့လျှင် ဘုရားမြတ်စွာ၏ အဆုံးအမကို နာခံသူမဟုတ်၊ ဤကဲ့ရဲ့မှုမှာ လွှဖြင့်တိုက်ဖြတ်ခြင်းထက် များစွာ ခံသာပါသည်၊ အဘယ့်ကြောင့် ဘုရားမြတ်စွာ၏ အဆုံးအမကို မနာခံနိုင်ပဲရှိအံ့နည်း—

ဟူ၍ ဆုံးမတော်မူသည်။

ထို့ပြင် သင့်လျော်အောင် နှလုံးသွင်းပုံကို နောက်တနည်း မှတ်သားနိုင်ပါသေး၏၊ ယင်းမှာ–

ရန်တို့မူသည်နှင့်တူ

"ကဲ့ရဲ့သူဆိုသည်မှာ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် စိတ္တဇရုပ်သာတည်း၊ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ် ၂-ပါးမျှသာဖြစ်၏၊ကဲ့ရဲ့တတ်သောသူ'ဟူ၍ တသီးတခြားမရှိပါချေ၊ထိုရုပ် ထိုနာမ်တို့မှာလည်း

ကဲ့ရဲ့ဆဲမှာပင် ချုပ်ပျက်ခဲ့လေပြီ၊ ယခု စိတ်ဆိုးစရာ မရှိတော့၊ မရှိသည့်နောက်မှ စိတ်ဆိုးနေလျှင် ရုပ်သစ်နာမ်သစ်များ ပေါ်၌ သာ ကျရောက်ပေမည်၊ ထို့ကြောင့် ယခုမှစိတ်ဆိုးနေလျှင် မိဘများကို စွန့်၍ သေဆုံးသွားပြီးမှ သူတို့၏ သားမြေးများကို ရန်တုံ့ မူသည်နှင့်သာတူပါချိမ့်မည်၊ကဲ့ရဲ့ခံရသော သင်သည်လည်း ခန္ဓာငါးပါးမျှသာဖြစ်၏၊ထိုရုပ်ထိုနာမ်တို့ကား ယခင်ကပင် ချုပ်ပျောက်ခဲ့လေပြီ၊ယင်းတို့၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သော လက်ရှိရုပ်နာမ်များက စိတ်ဆိုးနေလျှင် မိဘလက်ထက်ကမတတ်နိုင်၍ သားမြေးတို့၏လက်ထက်ကျမှ ရန်တုံ့ မူသည်နှင့်သာတူချေတော့မည်–

အစရှိသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နှလုံးသွင်းရပါမည်။အချုပ်အားဖြင့် ဆိုရသော် ကုသိုလ်ဖြစ်စေရန် သင့်လျော်အောင် နှလုံးသွင်းမှု မှန်သမျှ ယောနိသောမနသိကာရဟူ၍ မှတ်သားရပါမည်။

နှလုံးသွင်းမကောင်းမှု

ကောင်းသောနှလုံးသွင်းမှုမှာ– များစွာ အကျိုးရှိသကဲ့သို့မကောင်းသောနှလုံးသွင်းမှု(အယောနိသောမနိကာရ)သည် များစွာအကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၌–

> "နှလုံးသွင်းမကောင်းခြင်းသည် များစွာအကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေသကဲ့သို့ ဤအတူ အကျိုးမဲ့ခြင်းငှါဖြစ်သောအခြားတစုံတခုသော တရားကိုမျှလည်း မမြင်၊ နှလုံးသွင်းမကောင်းခြင်းသည် များစွာ အကျိုးမဲ့ခြင်းငှါဖြစ်၏[၁]-

ဟု ဟောတော်မူလေသည်။ ဤ၌ နှလုံးသွင်းကောင်းမှု မကောင်းမှုများ နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သာဓကများကို ဖော်ပြပါမည်။

၁။ အံ၊၁။၁၅။

ခါးပိုက်နှိုက် ၂-ဦး နှလုံးသွင်း

ဘုရားလက်ထက်တော်က သူငယ်ချင်းခါးပိုက်နှိုက် ၂-ဦးတို့သည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်တွင် ကျင်းပသည့် ဘုရားရှင်၏တရားပွဲကို တရားနာပရိသတ်များနှင့်အတူလိုက်ပါသာခဲ့၏၊ တယောက်က ဘုရားတရားတော်ကို ရှိသေစွာ နှလုံးသွင်းကာ ကြားနာသဖြင့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး သောတာပန်အဆင့်အထိ ဖြစ်နေ၏။ နောက်တယောက်မှာ နှလုံးသွင်းလွဲမှားပြီး တရားနာသူတယောက် ပုဆိုးစွန်၌ ထုပ်ယူလာသော ပိုက်ဆံ ၂၅-ပြားကို အလစ်နှိုက်ပြီးယူခဲ့၏၊ ထိုခေတ်က ၂၅-ပြားသည် ထိုသူ၏အိမ်၌ ထမင်းနှင့်ဟင်း ချက်ပြုတ်လောက်သော ဟန်ဖိုးရှိကြောင်း ကျမ်းဂန်များ၌ဆို၏။ ထို့ကြောင့်ပင် သောတာပန်ဖြစ်သွားသူ ခါးပိုက်နှိုက်ကို အဖော်သူငယ်ချင်း ခါးပိုက်နိုက်က နှလုံးသွင်းလွဲမှားစွာဖြင့် ပြောင်လှောင်ပြက်ရယ်ပြုသည်မှာ –

မင်း–အလွန်တော်လို့ ကိုယ့်အိမ်မှာ (တနပ်စာ) ထမင်းဖိုးဟင်းဖိုးမျှကိုဘောင် ရအောင် မစွမ်းနိုင်ခဲ့ဘူး–

ဟူ၍ဖြစ်၏။(တွံ အဘိုပဏ္ဍိဘတာယ အတ္ကနော ဂေဟေ ပါကဘတ္တမူလမ္ပိန နိပ္ပာဒေသိ)။ထိုအခါ သောတာပန်ဖြစ်သွားသူခါးပိုက်နှိုက်က ဤသို့ ကောင်းစွာနှလုံးသွင်း၏–

"သူမသိရှာလို့ သူကိုယ်သူ လူလိမ္မာပညာရှိဟု ထင်မှတ်နေရှာသည်"-

ဟူ၍ အောက်မေ့နှလုံးသွင်းပြီး ထိုအကြောင်းကို ဘုရားမြတ်စွာအား လျှောက်ထားရာ ဘုရားရှင်က အောက်ပါအတိုင်း အမိန့်တော်မူရှိခဲ့လေသည်။

"မသီမလိမ္မာသောသူမိုက်ပင်ဖြစ်စေကာ ငါမသိတတ်ဘူး၊မိုက်တယ်ဟုသိလျှင်တော်သေး၏၊ ကိုယ့်ထက် တတ်သိလိမ္မာသောသူတို့၏ အဆုံးအမကို နာခံ၍ လူလိမ္မာပညာရှိတယောက် ဖြစ်နိုင်

သေး၏၊ မသိမလိမ္မာသော လူမိုက်ဖြစ်ပါလျက် 'ငါဟာပညာရှိပဲ' ငါတတ်သိတယ် နားလည်တယ်ဟု ထင်မှားလျက် နေသောသူသည်ကား လူမိုက်အစစ်ပေတည်း၊ မိမိလောက်တတ်သိနားလည်သည့်သူမရှိဘူးဟု အောက်မေ့လျက် မည်သူ၏ဩဝါဒကိုမျှ မနာခံသောကြောင့် ထိုသို့သောသူမှာ လူမိုက်ဘဝမှ တက်လမ်းမရှိပြီ၊ လူလိမ္မာပညာရှိ မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ၊ထို့ကြောင့်ထိုလူမျိုးကို 'လူမိုက်အစစ်' ဟု ခေါ်ရမည်။[၁]

ဟူ၍ မိန့်တော်မူ၏။

နှလုံးသွင်းပြောင်းပါ

မိမိမှာ အကုသိုလ်စိတ်များဖြစ်ပေါ်နေလျှင် ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်း ပြောင်းပေးရပါမည်၊ ဥပမာ--

အမျိုးသမီးတဦးကိုတွေ့သောအခါ မကောင်းသောနှလုံးသွင်းမိသဖြင့် ကိလေသာစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် အမိအရွယ်ဖြစ်ပါက အမိအရင်းကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းကာ အမ နှမအရွယ်ရှိပါက အမ နှမအရင်းကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းပြီး သူ၏ဆင်းရဲမှုစသည်ကို မြော်တွေး၍ သနားခြင်းကရုဏာ အစစ်ချမ်းသာစေလိုခြင်း မေဘ္ဘာအစစ်ကို ဖြစ်စေရပါမည်။ ထိုမှတပါး အမျိုးသမီး၏ သဏ္ဌာန်၌ရှိသော မျက်ရည် မျက်ချေး နှပ် တံထွေး ခဲ့ သလိပ်ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စသော စက်ဆုပ်ဖွယ်တို့ကိုသာ ကွက်၍ အဖန်ဖန် နှလုံးသွင်းလျက် အသုဘသညာကိုဖြစ်စေရပါမည်။ထို့ပြင် ထိုအမျိုးသမီးတည်းဟူသော အာရုံကိုပယ်ဖျောက်၍ စာပေကျမ်းဂန်ကို ကြုံခြင်း၊ မေးခြင်း၊ ပြောဟောခြင်း၊ ဝေယျာဝစ္စ ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်တို့ကို ပြုခြင်း စသည်ဖြင့် ကုသိုလ်စိတ်အစဉ် ဖြစ်လာအောင်လည်း နှလုံးသွင်းရပါမည်။

၁။ ဓမ္မပဒပါဠိ။၂၂။ မွေပဒ၊ဌ၊၁။၂၉၉။
ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ (၁) ၂၀-ပ-မ-သ-စ

ကုသိုလ်မပြတ်ဖြစ်ပါစေ

ထို့ပြင် သတိပဋ္ဌာန်အဋ္ဌကထာတို့၌လာသောနည်းအတိုင်း ကျမ်းဂန်မပြတ်သင်ယူခြင်း ပို့ချခြင်း ကျက်မှတ်ခြင်း ကြည့်ခြင်း ကြံခြင်း ရွတ်ဖတ်ခြင်း သေနာသနဝတ်စသည်ကို မပြတ်ပြုခြင်း တရားဟောခြင်း ဆွေးနွေးမေးမြန်းခြင်း တရားကိုသာ ပြောဟောခြင်း နာခံခြင်း စသည်တို့ဖြင့်ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းသော ကုသိုလ်ပိုင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို အမြဲမပြတ် ပြုလုပ်အပ်၏။ ဤသို့ အကုသိုလ်စိတ်များဖြစ်ခွင့်မရအောင် နှလုံးသွင်းပါလျှင် ကုသိုလ်စိတ်များ မပြတ်ဖြစ်စေနိုင်လေသည်။

လိုတရနေသည့် ရုက္ခစိုးနတ်ကြီး

နှလုံးသွင်းကောင်းသဖြင့် လိုတ ရနေသည့် ရုက္ခစိုးနတ်ကြီးအကြောင်း ဤ၌ မှတ်သားသင့်ပါသည်။

ရှေးအခါ ဒွါရဝတီအမည်ရှိသော မြို့တော်မှာ အင်္ကုရအမည်ရှိသော ကုန်သည်တဦးသည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ပြုလုပ် အသက်မွေး၏၊တနေ့သောအခါ ကုန်ရောင်းသွားရာ တောအုပ်အတွင်းမှ ရုက္ခစိုးနတ်ကြီးတဦးနှင့်တွေ့လေသည်။ ရုက္ခစိုးနတ်ကြီးကား အလွန်ထူးဆန်း၏၊ သူ၏လက်တွင်းမှ စားဖွယ်သောက်ဖွယ်များ အလိုလိုထွက်ပေါ်၏၊ အဝတ်အစား အသုံးအဆောင်များနှင့် ရွှေငွေရတနာများလည်း အလိုရှိတိုင်း သူလက်တွင်းမှာ ထွက်ပေါ်နေ၏။ လိုတရနေသောရုက္ခစိုးနတ်ကြီးဖြစ်၏။ အင်္ကုရတို့ကုန်သည်တစုနှင့်တွေ့သောအခါ အမျိုးမျိုးသောအစားအစာများဖြင့် ဧည့်ဝတ်ပြု၏၊ ရတနာရွှေငွေအသုံးအဆောင်များ သုံးလို့မကုန်နိုင်အောင်ပေးစွန့်လိုက်သေး၏၊ ထိုအခါအင်္ကုရကုန်သည်က စည်းစိမ်ဥစ္စာများ လက်ထဲက အလိုလိုရနေသည်မှာ အဘယ်ကောင်းမှု ကုသိုလ်ကြောင့်ဖြစ်ကြောင်းမေးမြန်းလေ၏။ထိုအခါရုက္ခစိုးနတ်ကြီးက သူ၏ဘဝဟောင်းမှဖြစ်ကြောင်းကုန်စင်ကို ပြန်ပြောင်း ပြောဆိုလေ၏။

အထည်ချုပ်သမားဘဝ

ရှေးအခါက ရောရှဝအမည်ရှိသောမြို့တမြို့မှာ အထည်ချုပ်သမားဖြစ်ခဲ့ဖူးကြောင်း၊အလွန်ဆင်းရဲလှသဖြင့် အလှူဒါနမလှူဒါန်းနိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ သို့ရာတွင်သူအိမ်အနီးမှာ အာသယှခေါ် သဌေးကြီးတဦးက အလှူဒါနများ ပေးလှူခဲ့ကြောင်း၊ ထိုစဉ်သဌေးကြီးအိမ်သို့ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များ လာသော အခါ "အလှူရှင်အာသယှသဌေးကြီး၏ အိမ်ကဘယ်မှာလဲ၊ ဘယ်ကသွားရမလဲ" ဟု မေးမြန်းကြ၏။ ထိုအခါ သူကနှလုံးသွင်းလိမ္မာစွာဖြင့် ပြောပြလမ်းညွှန်ခဲ့ကြောင်း၊ နှလုံးသွင်းပုံမှာ–

> ငါ့မှာတော့ လှူစရာမရှိလို့ မလှူနိုင်ဘူး၊ သူများမှာ လှူစရာရှိလို့ လှူနိုင်ကြတယ်၊ လှူဒါန်းတဲ့လူမှာလဲ ကုသိုလ်ဖြစ်ပါစေ၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များမှာလဲ အလိုရှိတာ ရကြပါစေ—

ဟု ယောနိသောမနသိကာရဖြင့် နှလုံးသွင်းကာ–

> အလှူရှင် အာသယှသဌေးကြီး၏ အိမ်ဆိုတာ ဟောဟိုက အိမ်ပါပဲ၊ ဒီကသွားပါ၊ အဲဒီကသွားယင်ရောက်ပါတယ်—

ဟုဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ စေတနာကောင်းစွာဖြင့် အလှူအိမ်ရှိရာသို့(လက်ဖြင့်လမ်းညွှန်ခဲ့၏) ၊ထိုကောင်းမှုကြောင့် ယခုလို ရုက္ခစိုးနတ်ကြီးဖြစ်လာကြောင်း၊ ဖြစ်လာသည့်အခါမှာလည်း ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ရှေးဘဝတုန်းက သူတပါးအလှူကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ လက်ဖြင့် လမ်းညွှန်ခဲ့သည့်အတွက် ယခုအခါမိမိလက်ကပင် အလိုရှိရာစည်းစိမ်ဥစ္စာများစွာကို လိုတရနေကြောင်း ရုက္ခစိုးနတ်ကြီးက ပြောပြလေသည်။

အမြင်အထင် မကောင်းသောပြိတ္တာ

ထိုနောက်အင်္ကုရတို့ကုန်သည်တစုသည် ထိုစခန်းမှထွက်လာပြီး တော်တော်သွားမိသည့်အခါ တနေရာမှာ လက်များကောက်ကွေးနေပြီး မျက်နှာတွန့်ရှုံ့လျက် အမြင်အထင်မကောင်းအောင် ဖြစ်နေသည့်ပြိတ္တာ တကောင်ကိုတွေ့ရ၏၊ အင်္ကုရတို့ကုန်သည်တစုက–

သင့်မှာ ဘယ်လိုမကောင်းမှုကို ပြုခဲ့သဖြင့် ဤကဲ့သို့ဖြစ်နေရပါသနည်း—

ဟုမေးမြန်းသောအခါ ထိုပြိတ္တာက—

သူဟာအရင်ဘဝက အာသယှသဌေးကြီးရဲ့အလှူမှာ စီမံဆောင်ရွက်ခဲ့ရတဲ့အကြီးအကဲ နာယကဖြစ်ခဲ့ပါတယ်၊ သို့ပေမယ့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များလာတိုင်းလာတိုင်း သူစိတ်ထဲမှာ မချမ်းမသာဖြစ်နေခဲ့တယ်၊ သူမှာ ပစ္စည်းဥစ္စာပေးလှူခဲ့ခြင်းလဲ မရှိခဲ့ဘူး၊ သူများ ပစ္စည်းပေးလှူနေတဲ့အခါ ဆောင်ရွက်ရုံမျှသာရှိပါတယ်၊ စေတနာကောင်းကောင်းနဲ့ ယောနိသောမနသိကာရ သင့်တင့်အောင် နှလုံးသွင်း၍ ဆောင်ရွက်မယ်ဆိုယင် ကုသိုလ်များစွာ ရနိုင်ပါတယ်၊ သို့သော်လဲ သူဟာအလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တွေလာတိုင်း စိတ်မချမ်းမသာဖြစ်ပြီး မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းမိလို့ တဘက် မျက်နှာလှည့်ကာ စောင်းရွဲ့တွန့်ရှုံတဲ့ အမူအရာ မကြည်မသာ လုပ်ခဲ့မိပါတယ်၊ အဲဒါကြောင့် သူမှာ ယခုလိုတောတွင်းမှာ ပြိတ္တာ ဖြစ်လာခဲ့ရပါတယ်[၁]—

ဟု ပြောပြလေသည်။ ထိုစဉ်က အင်္ကုရအမည်ရှိသော ကုန်သည်မှာ ဂေါတမဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ပွင့်လာသည့်အခါ တာဝတိသာ အဘိဓမ္မာတရားပွဲကြီး၌ လက်ဝဲဘက် တနေရာတွင် တရားနာနေသည့် အင်္ကုရနတ်သားပင်ဖြစ်လေသည်။

မနသိကာရနှင့် အရိယာမဂ်

အရုဏ်တက်ခြင်းသည့် နေထွက်ခြင်း၏ ရှေ့ပြေး ပုဗ္ဗနိမိတ် ဖြစ်သကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းကောင်း ရှိခြင်းသည် အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော အရိယာမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာရန် ရှေ့ပြေး နိမိတ်ဖြစ်သည်[၂]။ သမ္ပဒါတရား ခုနစ်ပါးတွင်လည်း

၁။ ပေတ၊ဌ၊၁၁၁။ ၂။ သံ၊၃။၂၄။၂၉၊

နှလုံးသွင်းမှုသည် တပါးအပါအဝင် ဖြစ်၏။ နှလုံးသွင်းကောင်းမှုကို သိရခြင်းဖြင့် အရိယာမဂ်ကို ပွားများမည့်သူ ဖြစ်ကြောင်း အကဲခတ်နိုင်သည်ဟု ဇာတကအဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်[၁]။

နှလုံးသွင်းကောင်းတော့ သောတာပန်ဖြစ်

သောတာပန်ဖြစ်ရန် အကြောင်းလေးမျိုးရှိ၏–

၁။ သူတော်ကောင်းကို ဆည်းကပ်ခြင်း၊

၂။ သူတော်ကောင်းတရား ကြားနာခြင်း၊

၃။ နှလုံးသွင်းကောင်းခြင်း၊

၄။ လောကုတ္တရာတရားကို ကျင့်သုံးခြင်း-

ဟူ၍ ဖြစ်၏။ ယင်းလေးမျိုးအနက် နှလုံးသွင်းကောင်းမှုနှင့် လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကို ကျင့်သုံးမှုဘို့သည် အလွန်အရေးကြီးသော အကြောင်းများ ဖြစ်သည်၊ လောကုတ္တရာတရားမြတ်ကို နှလုံးသွင်းကောင်းစွာဖြင့် အားထုတ်သူတို့မှာ သောတာပန် ဖြစ်သွားကြသော သာဓကများ များစွာပင် တွေ့ရ၏၊ ယင်းတို့အနက် အချို့ကို ထုတ်ပြပါမည်။

ငါးမျှားသမား အရိယ

တနေ့သောအခါ ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိမြို့၏ မြောက်တံခါးအနီးရွာတရွာ၌ ဆွမ်းခံပြီး ရဟန်းသံဃာများနှင့်အတူ ပြန်ကြွလာတော်မူ၏။ ထိုအခါ ငါးမျှားနေသော အရိယအမည်ရှိသည့် လူတယောက် သံဃာတော်များနှင့် ဘုရားရှင်ကို မြင်၍ ငါးမျှားတံကို ချထားပြီး ရပ်လျက်နေ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အကျွတ်တရား ရနိုင်ပုံအကြောင်း ဥပနိဿယကို ဘုရားရှင်က ကြိုတင်သိမြင်တော်မူခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်–

၁။ ဇာတက၊ဋ္ဌ၊၄၊၉၇။

"အသင် အဘယ်မည်ရှိသနည်း"

ဟု မေးတော်မူရာ ထိုသူက—

"အရိယအမည် ရှိပါသည်ဘုရား"

ဟု လျှောက်ထားသောအခါ ဘုရားရှင်က—

"သင်ကဲ့သို့ ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်သောသူသည် အရိယ မမည်၊ အရိယဟူသည်မှာ မညှင်းဆဲတတ်"

ဟူ၍ မိန့်တော်မူပြီး အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောတော်မူ၏။

အကြင် ဒေါသစသော အကြောင်းကြောင့် သတ္တဝါကို ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်၏၊ ထိုဒေါသစသော အကြောင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်သူကို 'အရိယ'ဟူ၍ မခေါ်ဆိုရ၊ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းမရှိသောသူကိုသာ 'အရိယ'ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏—

ဟူ၍ ဟောတော်မူသည်။ အရိယသည် ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာတော်ကို ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ ကြားနာ၏၊ ဒေသနာတော်အဆုံး၌ ငါးမျှားသမား အရိယသည် သောတာပန် ဖြစ်သွားလေသည်[၁]။

ဤ၌ အရိယခေါ် ငါးမျှားသမားသည် ရှေးအဖိုက သီလမစင်ကြယ်ပဲ တရားနာ၍ အားထုတ်စဉ်မှာ နည်းလမ်းကျကျ အားထုတ်မှု နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသောမနသိကာရကြောင့် သောတာပန် ဖြစ်သွားရပုံမှာ အတုယူဖွယ် မှတ်သားဖွယ်တရပ် ဖြစ်လေသည်။

မလ္လိကာမိဖုရားကြီးနှင့် နှလုံးသွင်း

ဘုရားရှင် ဇေဟဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ပဿေနဒီကောသလမင်းကြီးသည် အတုမရှိသော အသဒိသအလှူကြီးကို ပေး

၁၊ ဓမ္မပဒ ၌၊ ၂၊ ၂၅၀။

လှုံ့ခဲ့လေသည်။ အသဒိသအလှုံ့ကြီး၌ တနေ့တည်း စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းသော ဥစ္စာတို့မှာ တဆယ့်လေးကုဋေ ထိုက်တန်ကုန်၏။ဘုရားရှင် အား လှူဒါန်းသောထီးဖြူ ထိုင်ဝေါ်မူရာပလ္လင် သပိတ်ခြေ ခြေဆေး အင်းပျဉ်ဤလေးမျိုးတို့မှာလည်း အဖိုးမဖြတ်နိုင်အောင် ထိုက်တန်ကုန်၏။ ဤကဲ့သို့ သူတထူး၏အလှုံ့နှင့်မတူ ထူးခြားလှသည့် အသဒိသအလှုံ့ခေါ် အလှုံ့ထူးကြီးကို မိဖုရားကြီး မလ္လိကာနှင့်အတူ ပေးလှုံ့ခဲ့လေသည်။

တနေ့သောအခါ၌မူ မလ္လိကာမိဖုရားကြီးသည် ရေချိုးခန်းသို့ ဝင်၍ မျက်နှာသစ်ပြီး ခြေသလုံးကိုရေဆေးရန် ကိုယ်ကိုညွှတ်ကိုင်း၏၊ ထိုစဉ် နောက်မှပါလာသည့် မိဖုရားကြီး၏ခွေးသည် မိဖုရားကြီးကိုယ်ကို ညွှတ် ကိုင်းစဉ် မေထုန်မှုကို ပြုကျင့်လေသည်။ မိဖုရားကြီးသည်လည်း အတွေ့ကို သာယာမိကာ ငြိမ်သက်လျက်နေမိလေ၏။ ယင်းဖောက်ပြန်သည့် အမှု အရာကို ပြာသာဒ်ထက် လေသာပြတင်းမှ ကောသလမင်းကြီးက အမှတ်မထင် မြင်လိုက်ရလေသည်။ မိဖုရားကြီးလာသောအခါ–

"ဟယ်....အယုတ်တမာမ– ပျက်စီးလေတော့လော့၊ အဘယ့် ကြောင့် ဤအမှုကို သင်ပြုဘိသနည်း"—

ဟုဆိုလေ၏။ ထိုအခါ မိဖုရားကြီးက–

"အရှင်မင်းကြီး အကျွန်ုပ် အဘယ်အမှုကို ပြုမိပါသနည်း"

ဟု မေးမြန်းလေ၏။ ဘုရင်ကြီးက–

"သင်သည် ခွေးနှင့် မေထုန်မှုကို မဖွယ်မရာ ပြုဘိ၏"

ဟု ဆိုလေ၏။ ထိုအခါ မိဖုရားကြီးက–

"အရှင်မင်းကြီး ဤအမှုကို ကျွန်ုပ်မပြုရပါ"

ဟု ဆို၏။ ထိုအခါ ဘုရင်ကြီးက–

"ငါကိုယ်တိုင် မြင်တွေ့၏၊ သင့်စကားကိုငါမယုံ၊ ဟယ်အယုတ် တမာမ-ပျက်စီးလေတော့"

ဟု ဆိုလေ၏၊ ထိုအခါ မိဖုရားကြီးက–

"မြတ်သောမင်းကြီး-ဤရေချိုးအိမ်သို့ မည်သူဝင်ဝင်လေသာ ပြတင်းမှကြည့်ရှုလျှင် တယောက်တည်းကိုပင်နှစ်ယောက်ထင်မြင်တတ်၏"

ဟု မဟုတ်မမှန် လိမ်ပြောလေ၏။ ထို့နောက်-

"အရှင်မင်းကြီးမယုံလျှင် ဤရေချိုးခန်းသို့ ဝင်တော်မူပါ။ အကျွန်ုပ်သည် လေသာပြတင်းမှ ကြည့်ပါအုံ့"

ဟု ဆိုလေ၏။ ထိုသို့ပြောလေလျှင် မင်းကြီးသည်ယုံကြည်ပြီး ရေချိုးခန်းသို့ ဝင်လေ၏။ မိဖုရားကြီးသည် လေသာပြတင်းမှ ရပ်ကြည့်ကာ-

"မိုက်တွင်းနက်လှသောမင်းကြီး-အဘယ့်ကြောင့် ဆိတ်မနှင့် မှိုဝဲဘိသနည်း"

ဟု ဆိုလေ၏။ ထိုအခါ မင်းကြီးက—

"မိဖုရား ငါမည်သည့်အမှုကိုမျှ မပြုပါ"

ဟု ဆိုသော် မိဖုရားကြီးက—

"အကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင် မြင်ရပါသည်၊ သင်မင်းကြီးစကားကို မယုံနိုင်ပါ"

ဟု ဆို၏။ ထိုအခါ မင်းကြီးသည် မိဖုရားကြီးစကားကို ယုံကြည်လေတော့၏။

မလ္လိကာမိဖုယားကြီးသည် "ဤမင်းကြီးကား ငါ၏မုသားစကားကို ယုံကြည်လေပြီ၊ ငါလှည့်စားသည်ကို ခံရရှာ၏၊ ငါသည်မကောင်းမှုကို ပြုမိလေပြီ၊ ဘုရင်မင်းမြတ်ကြီးကိုလည်း မဟုတ်မမှန် စွပ်စွဲမိချေပြီ၊ ငါ၏အမှုကို ဘုရားသခင်သိတော်မူပေအုံ့၊ အဂ္ဂသာဝကနှစ်ပါးနှင့် ရှစ်ကျိပ်သော အသီတိ မဟာသာဝကတို့လည်း သိတော်မူကြကုန်အုံ့၊ ငါသည် အလွန်ဝန်လေးသော အမှုကိုပြုမိ၏" ဟု နောင်တတဖန် ပူပန်မိလေ၏။

မိဖုရားကြီးသည် အရွယ်ကြီးရင့် သေဆုံးခါနီးသောအခါ ရှေးအခါက လျှုဒါန်းခဲ့သည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို မအောက်မေ့ နှလုံးမသွင်းမိပဲ ဆိုခဲ့သည့် မိမိ၏ မကောင်းသဖြင့် ပြုမူချက်ကိုသာ အောက်မေ့နှလုံးသွင်းမိပြီး ကွယ်လွန်လေ၏။ ထို့ကြောင့် မလ္လိကာမိဖုရားကြီးသည် ရှေးဦးစွာ ငရဲ၌ ခုနစ်ရက်ခံရပြီးမှ အတိတ်က ကောသလမင်းကြီးနှင့် အတူ လှူဒါန်းခဲ့သည့် အသဒိသအလှူဒါနများကို ပြန်လည်အောက်မေ့နှလုံးသွင်းမိကာ တုသိတာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရလေသည်။

ယောန်သောနှင့် ကောင်းရာသုဂတိ

ဆိုခဲ့သည့် ဝတ္ထုသာမကများအနက် အရိယမည်သော ငါးများသမားတဦးနှင့် ခါးပိုက်နှိုက်တို့မှာ ရှေးအခါက နှလုံးသွင်း မှားယွင်းစွာဖြင့် အကုသိုလ်မှုကိုပြုကြသူများဖြစ်သော်လည်း ဘုရားတရားတော်ကို ကောင်းစွာနှလုံးသွင်း၍ ကြားနာရာမှ သောတာပန်အဆင့်အထိ ဖြစ်သွားကြပုံကို တွေ့ရ၏။ မလ္လိကာမိဖုရားကြီးကား ရှေးအခါက အသဒိသအလှူကြီးကို ကောသလမင်းကြီးနှင့်အတူ ပေးလှူခဲ့၏၊ သို့ရာတွင် သေခါနီးဝယ် ထိုအလှူဒါနများကို နှလုံးမသွင်းမိပဲ မိမိခွေးနှင့်မှားမိ၍ လိမ်လည်မိခဲ့သည်ကို နှလုံးသွင်းမိသဖြင့် လောလောဆယ် ငရဲ(၇)ရက် ခံလိုက်ရ၏။ ထို့နောက်မှ အလှူဒါနကို ပြန်လည်နှလုံးသွင်းနိုင်သဖြင့် ငရဲမှလွတ်ကာ နတ်ရွာသို့ ရောက်ရလေ၏။

သေခါနီးရှင်ပြု

သတ္တဝါဘို့ သေခါနီးဝယ် နှလုံးသွင်း မနသိကာရ မည်မျှအရေးကြီးကြောင်း ထင်ရှား၏၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် သေခါနီးဝယ် နှလုံးသွင်းကောင်းအောင် ပရိတ်တရားနာစေခြင်း၊ သားငယ်မြေးငယ်များ ရှင်ပြုပေးခြင်း၊ ပန်းရေချမ်းများဖြင့်လည်းကောင်း၊ သာယာသော ကြေးစည်သံများ တီးခတ်၍လည်းကောင်း ပြုပြင်ပေးကြသည်။

၁။ ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ၊ ၂၊ ၇၅။

အကယ်၍ နှလုံးသွင်းမှားယွင်းမိကာ ပြိတ္တာဘုံသို့ ဖြစ်သွားခဲ့သော် ဆွမ်းသွတ် အမျှအတန်းဝေခြင်းဖြင့် ပြုခဲ့ဘူးသည့် ရှင်ပြုကုသိုလ်များကို ပြန်လည်သတိရကာကောင်းစွာနှလုံးသွင်းမိပါလျှင်ထိုပြိတ္တာဘုံဘဝမှ လွတ်မြောက်၍ ကောင်းရာသုဂတိ ရောက်ရှိနိုင်လေသည်။

အမျိုးသမီးငါးရာနှင့် နှလုံးသွင်း

ဘုရားလက်ထက်တော်က သာဝတ္ထိပြည်မှ အမျိုးသမီးငါးရာတို့သည် ဘုရားကျောင်းတော်သို့ သွားရောက်ဥပုသ်စောင့်ကြသည်။။ ထိုအမျိုးသမီးတို့ကို ဝိသာခါ ဒါယိကာမကြီးက "အာဘယ်အကျိုးငှါ ဥပုသ်စောင့်ကြပါသနည်း"ဟု မေးမြန်းလေသည်။ထိုအခါ သက်ကြီးအဖွားအိုတို့က–

"နတ်တို့၏စည်းစိမ်အလိုငှါ ဥပုသ်စောင့်ကြပါသည်"

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အရွယ်အလတ်စား အမျိုးသမီးတို့က–

"လင်တူမိန်းမတို့ဘေးမှ ကင်းဝေးအောင် ဥပုသ်စောင့်ကြပါသည်"–

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနှယ်နုသူ အမျိုးသမီးတို့က–

"သားဦးယောကျ်ားဖွားရန်အလိုငှါ ဥပုသ်စောင့်ကြပါသည်"

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အပျိုစင်အမျိုးသမီးတို့က–

"မြန်မြန်ခိုးရာလိုက်လိုပါသဖြင့် ဥပုသ်စောင့်ကြပါသည်"–

ဟူ၍ သည်းခံကောင်း အမျိုးမျိုးဖြေဆိုကြလေသည်။

ထိုအခါ ဝိသာခါ ဒါယိကာမကြီးက ထိုအမျိုးသမီးတို့ကို ဘုရားထံခေါ်သွားကာ ဥပုသ်စောင့်ရာ၌ ရည်ရွယ်ချက် မတူကြပုံ အကြောင်းစုံကို လျှောက်ထားလေ၏။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်က–

"ဝိသာခါ–ဤသတ္တဝါတို့၏ (ကိုယ်တွင်း၌) ဇာတိအစရှိကုန်သော တရားတို့မည်သည်ကား လုံတံဖြင့် လက်စွဲသော နွားကျောင်းသားနှင့်တူကုန်၏၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသည် အိုခြင်းထံသို့,

အိုခြင်းသည် နာခြင်းထံသို့, နာခြင်းသည် သေခြင်းအထံသို့ ပို့လွှတ်ပြီးလျှင် ခေါ်ဆောင်ခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း ကြောင်း၏။ ဤသို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း ဝဋ်ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တသော သူတို့မည်သည် မရှိကုန်။ သံသရာဝဋ်ကိုသာလျှင် တောင့်တကြကုန်၏[1]။

ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။

ဤ၌ အမျိုးသမီးငါးရာတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်အသီးသီးကို လေ့လာကြည့်လျှင် တယောက်နှင့်တယောက် ရည်ရွယ်ချက်ခြင်းမတူကြသည်ကို တွေ့ရပါမည်။ ဤကဲ့သို့ ရည်ရွယ်ချက်ခြင်း မတူကြသောကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။

အဖွားအိုတို့ ရည်ရွယ်ချက်ကိုထောက်၍ နှလုံးသွင်းပုံကို ခန့်မှန်းရလျှင်–

ငါတို့အသက်ကြီးပြီ၊ သေဖို့ရာ မဝေးတော့၊ မသေမီဥပုသ်စောင့်ပြီး နတ်ချမ်းသာကို ဆုတောင်းမည်–

ဟူ၍ နှလုံးသွင်းရှိပုံကို ခန့်မှန်းနိုင်သည်။ ထို ကြောင့်အဖွားတို့က "နတ်တို့ပည်းစိမ်အလိုဂါ စောင့်ကြသည်"ဟု ဖြေဆိုခြင်း ဖြစ်ကုန်ပါသည်။

အရွယ်အလတ်စား အမျိုးသမီးတို့ ရည်ရွယ်ချက်ကိုထောက်၍ နှလုံးသွင်းပုံကို ခန့်မှန်းရလျှင်–

မယားကြီး မယားငယ်ဖြစ်ရသည့် ဘဝမျိုးသည် အလွန်ဆင်းရဲလှပါသည်၊ မကောင်းပါ။ ဥပုသ်စောင့်မှု ကုသိုလ်ပြုလုပ်လျှင် ထိုအဖြစ်ဆိုးဘေးမှ ကင်းဝေးနိုင်သည်–

ဟူ၍ နှလုံးသွင်းပုံရပါသည်။ ထို ကြောင့် ၎င်းတို့က "လင်တူ မိန်းမတို့ဘေးမှကင်းဝေးအောင် စောင့်ကြပါသည်"ဟု အဖြေပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၁။ ဓမ္မပဒ၁၀ဌ္ဌ၊တ၊၆၇။

အရွယ်နုသူ အမျိုးသမီးတို့ရည်ရွယ်ချက်ကိုထောက်၍ နှလုံးသွင်းပုံကို ခန့်မှန်းရလျှင်–

အိမ်ထောင်ကျလျှင် သမီးမိန်းကလေး ဦးစွာရခြင်းထက် သားယောကျ်ားလေး ဦးစွာရခြင်းက မြတ်သည်၊ ဥပုသ်စောင့်ခြင်းကုသိုလ်လုပ်လျှင် သားဦးဖွားရလိမ့်မည်–

ဟူ၍ နှလုံးသွင်းရှိပုံကို ခန့်မှန်းနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် ၎င်းတို့က "သားဦးယောကျ်ားဖွားရန်အလို့ငှါ စောင့်ပါသည်" ဟု အဖြေပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အပျိုစင်အမျိုးသမီးတို့ ရည်ရွယ်ချက်ကိုထောက်၍ ၎င်းတို့နှလုံးသွင်းကို ခန့်မှန်းရလျှင်–

အရွယ်ကြီးမှ အိမ်ထောင်ကျခြင်းထက် နုပျိုစဉ် အိမ်ထောင်ကျခြင်းက ပိုကောင်းမည်၊ ဥပုသ်စောင့်မှုကုသိုလ်ပြုလုပ်လျှင် နုပျိုစဉ် ယောကျ်ားနောက် အမြန်လိုက်ရလိမ့်မည်–

ဟူ၍ နှလုံးသွင်းပုံရပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ၎င်းတို့က "မြန်မြန်ခိုးရာလိုက်လိုပါသဖြင့် ဥပုသ်စောင့်ကြပါသည်" ဟု ဖြေဆိုခြင်း ဖြစ်နိုင်လေသည်။

ဤဝတ္ထုအရ သတ္တဝါတို့သည် မိမိတို့ဘဝအခြေအနေအရ အလိုဆန္ဒအဇ္ဈာသယအလိုက် နှလုံးသွင်းပုံချင်း မဘူကြပုံ၊ နှလုံးသွင်းအမျိုးမျိုးရှိကြပုံကို သိနိုင်ပေသည်။

နှလုံးသွင်းမကောင်းမှုကြောင့် ကြေကွဲဖွယ်ရာ ဖြစ်ရပ်များ

ယောနိသော အယောနိသော နှလုံးသွင်းမှုနှင့်စပ်၍ ဓမ္မပဒလာ[၁] ကြေကွဲဖွယ် ဖြစ်ရပ်များမှာ မှတ်သားဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။

၁။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊၁၊၂၉။

သမ္ဘည ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းဂတာ၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် မိန်းမမြေ့တဦးကို အကြောင်းပြု၍ ကြေကွဲဖွယ် ဖြစ်ရပ်မျှားကို ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

ဖခင်သေဆုံးသွားပြီးနောက် တဦးတည်းသောသားငယ်က မိခင်အား ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ကျွေး၏၊ မိခင်သည် ချစ်စွာသော သားအား မိမိ အလိုကျဖြစ်အောင် အိမ်ထောင်ချပေးလိုသဖြင့် သားအား အသိပေး-တိုင်ပင်၏၊ သားဖြစ်သူက "အမိကိုသာ လုပ်ကျွေးနေပါရစေ" ဟု အကြိမ်ကြိမ် ငြင်းပယ်ပြောဆို၏၊ နောက်ဆုံး မိခင်ကို ပြောမရသဖြင့် မိမိကြိုက်နှစ်သက်သည့် အမျိုးသမီးတဦးကို မိခင်အားပြောပြကာ အိမ်ထောင်ပြုလိုက်လေသည်၊ ထိုအိမ်ထောင်ရှင် အမျိုးသမီးမှာ သားသမီး မထွန်းကားပဲ မိန်းမမြေ့ဖြစ်နေ၏၊ ထို့ကြောင့် မိခင်က သားဖြစ်သူအား မိဘ မျိုးရိုး စဉ်ဆက်အလိုငှာ အခြား အမျိုးသမီးတဦးနှင့် အိမ်ထောင်ပြုရန်ပြော၏၊ ထိုအကြောင်းစုံကို မိန်းမမြေ့ အမျိုးသမီး သိသွားသော အခါ ဤသို့ နှလုံးသွင်းမိလေ၏။

သားသမီးတို့မည်သည် မိဘစကားကို မလွန်ဆန်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် နောက်မိန်းမတယောက် ယူမည်မှာ ဂေန်ဖြစ်သည်၊ ယင်းသို့ဆိုလျှင် ငါ့ကို ကျွန်မသဖွယ် ထားရှိပေလိမ့်မည်၊ အခြားအမျိုးသမီး တဦးကို ငါကိုယ်တိုင် ရှာဖွေပေးမှ သင့်တော်ပေမည်-

ဟူ၍ နှလုံးသွင်း ကြံစည်မိလေသည်၊ ထိုနှလုံးသွင်း စိတ်ကူးအတိုင်းပင် အခြားအမျိုးသမီးတဦးကို ရှာဖွေခေါ်ယူ ပေးစားလေသည်။

ထိုနောက် မယားကြီး မိန်းမမြေ့သည် ဤသို့ နှလုံးသွင်းမိလေသည်။

အကယ်၍ မယားငယ်မှာ သားသမီး ဖြစ်ထွန်းခဲ့လျှင် သူသာ လျှင် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်သူ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်၊ တို့ကြောင့် သူကို ဖြစ်နိုင်သည့်နည်းဖြင့် သားသမီး မရအောင် ပြုလုပ်မှသင့်မည်-

ဟု မသင့်မကင့် နှလုံးသွင်းကာ အကျမ်းတဝင် ပြုလုပ်လျက် ကိုယ်ဝန်ကျ

ဆေးကို မသိအောင် အစာအာဟာရများနှင့် ရောရှိတိုက်ပြီး ကိုယ်ဝန်ပျက်အောင် ဖျက်ဆီးလေသည်။

သေခါနီးဝယ်

မယားကြီး မိန်းမမြုံသည် ဤနည်းဖြင့် မယားငယ်အား ကိုယ်ဝန်ပျက်အောင် ပြုလုပ်သည်မှာ နှစ်ကြိမ်ရှိပြီဖြစ်သည်၊ ထိုအခါ အိမ်နီးချင်းတို့က သိရှိပြီး "မယားကြီးကို အသိပေးပြောကြားခြင်း မပြုရန်" တိုက်တွန်းကြ၏၊ ထိုကြောင့် နောက်ဘကြိမ် ကိုယ်ဝန်တည်သောအခါ အသိမပေးတော့ပဲ နေခဲ့လေသည်၊ မယားကြီး မိန်းမမြုံသည် ကိုယ်ဝန်မရှိသေးဟု မှတ်ထင်ကာ စောင့်မြော်နေရာမှ မယားငယ်ကိုယ်ဝန် အရင့်အမာ ရောက်ချိန်ကျမှ သိသဖြင့် ကိုယ်ဝန်ကျဆေး ကျွေးသော်လည်း ပျက်မကျပဲ ကန့်သန့်ဖြစ်ကာ မယားငယ်မှာ အနီစွဲရောက်သွားရရှာသည်၊ ထူးခြားချက်မှာ သေခါနီးဝယ် ဤသို့ ဆုတောင်းမှုကို ပြုသွားလေသည်။

ငါသည် ဤဘဝမှ စုတေမနေ သေလွန်ခဲ့သော် ဘီလူးမ ဖြစ်ရပြီး သင်နှင့် သားသမီးငယ်များကို စားရသည့်ကိုယ် ဖြစ်ရပါလို၏–

ဟူ၍ ဖြစ်သည်၊ ဤဆုတောင်းမှုကို လေ့လာကြည့်လျှင် "သင့်ကို ငါဂလဲ့စားချေမည်" ဆိုသည့် ထိုသူငယ်မ၏ မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းရိုးကို မှန်းဆနိုင်သည်။

ကြောင်နှင့်ကြက်

မယားငယ် ကွယ်လွန်သောအခါ ထိုအိမ်၌ ကြောင်မဖြစ်လေသည်၊ ထို့နောက် မယားကြီး မိန်းမမြုံလည်း လင်ယောကျ်ား လက်ချက်ဖြင့် သေဆုံးကာ ကြက်မဖြစ်လေ၏၊ ကြောင်မသည် ကြက်မ၏ အညတို့ကို စားသောက်ဂလဲ့စား ချေလေ၏၊ ထိုအခါ ကြက်မက "ကြောင်မသည် ငါ၏ညတို့ကို စားပြီးနောက် ငါ့ကိုစားချေတော့မည်" သိရှိကာ "ဂလဲ့စားချေမည်" ဟူသော မသင့်လျော်သည့် နှလုံးသွင်းမှုကိုပြုကာ ဤသို့ ဆုတောင်းပြန်လေသည်။

"ဤဘဝမှ စုတေမနေ သေလွန်သော် ထိုကြောင်မကို သားသမီးများနှင့်တကွ စားရသည့်ကိုယ် ဖြစ်ရပါလို၏"
ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ကျားသစ်ပ နှင့် သမင်မ

ထို့နောက် ကြက်မသည် ဘဝပြောင်းကာ ကျားသစ်မဖြစ်ပြီး ကြောင်မသည် သမင်မ ဖြစ်လေ၏၊ သမင်မ ဘဝးဖွားသောအခါ၊ ကျားသစ်မသည် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကိုက်စားလေရာ သမင်မလည်း ယခင်နည်းတူ "ငလဲ့စားချေမည်" ဟူသော မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းကာ ဆုပန်လေသည်။

ဤဘဝမှ စုတေသော် ထိုကျားသစ်မကို သားငယ်များနှင့်တကွ စားရသည့်ကိုယ် ဖြစ်ရပါလို၏–
ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ဘီလူး နှင့် လူ

ထို့နောက် သမင်ဘဝမှ စုတေသော် ဘီလူးမဖြစ်၏၊ ကျားသစ်မကား သာဝတ္ထိပြည်ဝယ် တခုသောအမျိုးဌ အမျိုးသမီးတဦး ဖြစ်လေသည်၊ အရွယ်သို့ရောက်သောအခါ အနီးရှာတရှာသို့ သွားရောက် အိမ်ထောင်ကျလေသည်၊ သားဖွားသောအခါ ဘီလူးမသည် ချစ်စွာသော သူငယ်ချင်းတဦးအသွင် ဆောင်ကာ "ငါ၏ သူငယ်ချင်းမ အဘယ်မှာရှိကြောင်းမေးပြီး အိမ်ခန်းအတွင်း သားဖွားနေကြောင်း သိရသောအခါ မိန်းခလေး ယောကျ်ားလေး ခွဲခြားသိလိုဟန်ဖြင့် ခလေးကိုဆွဲယူကိုက်စားသွားလေသည်။ ဤသို့ဖြင့် တတိယအကြိမ် သားဖွားချိန် ရောက်သောအခါ ယောကျ်ားနှင့် တိုင်ပင်၍ အခြားတအိမ်သို့ တိတ်တဆိတ်သွား၍ မီးဖွားလေသည်။

ဘီလူးပ ရှာပုံတော်ထွက်

ထိုအချိန်တွင် ဘီလူးမသည် ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီးထံ ရေပို့ရသည့် အလှည့်ရောက်နေသဖြင့် သွားနေရ၏၊ ရေပို့ပြီးသောအခါ အမြန်သွားရောက်ရှာဖွေရာ မတွေ့ရသဖြင့် မသင့်မတင့်နှလုံးသွင်းမှုကိုပြုကာ–

မည်သို့ဖြစ်စေ ငါ့လက်တွင်းက သင်မလွတ်ကင်းနိုင်–

ဟု ကြိမ်းဝါးလျက် မြို့တွင်းသို့ အပူတပြင်း လိုက်သွားလေသည်။

ဘုရားထံတော်သို့

ကလေးမိခင်သည်လည်း ဖွားမြင်ပြီးနောက် ရေချိုးအမည်ပေးကာ သားငယ်ကို ရင်ခွင်ပိုက်၍ လင်ယောကျ်ားနှင့်အတူ ဘုရားကျောင်းဝင်း ဖြတ်သန်းသွားစဉ် လမ်းခုလတ်ဝယ် ဘီလူးမနှင့်ရင်ဆိုင်တိုးတော့ရာ ဟစ်အော်မြည်ဟမ်းပြီး ဘုရားရှင်ထံ အတင်းဝင်ပြေးရလေ၏။ ဘုရားခြေရင်းဝယ်စင်းကာ သားငယ်ကိုချပြီး လျှောက်ထား၏။

ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား– အရှင်ဘုရား တို့အား ဤကလေးကိုလှူပါ၏၊ အရှင်မြတ်ဘို့သည် တပည့်တော်မ၏သားငယ်အတွက် အသက်ကယ်မ တောင်မူပါဘုရား–

ဟူ၍ လျှောက်ထားလေသည်။

ဘီလူးမသောတာပန်တည်

ဘီလူးမသည် ကျောင်းတွင်းဝင်ရန် ကြိုးစားရာ တံခါးမုခ်၌စောင့်နေသော သုမနနတ်မင်းက ဝင်ခွင့်မပေးပဲနေ၏၊ ထိုအခါ ဘုရားမြတ်စွာသည် အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်အား ဘီလူးမကိုခေါ်စေပြီး တရားဟောတော်မူသည်။

အသင်တို့သည် အဘယ့်ကြောင့် ဤသို့ပြုဘီသနည်း၊ ငါဘုရားရှင်၏ရှေ့မှာက် မရောက်လာအံ့၊ မြေနှင့် မြေပါတို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဝံနှင့်ကြို့ပင်စောင့်နတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကျီးနှင့်

ခင်ပုပ်ဌက်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း ကမ္ဘာမဆုံးမချင်း ရန်ငြိုးပွား ခြင်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏၊ အဘယ်ကြောင့် ရန်တုန့်မူခြင်း ပြုကြ ဘိသနည်း၊ တဦးနှင့်တဦး ရန်တုန့်မမူမှသာလျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ရနိုင်၏၊ ရန်တုန့်မူနေသဖြင့် ဘယ်သောအခါမှ ရန်လက်စမသိမ်းပဲ ငြိမ်းချမ်းရေးကိုရနိုင်မည်မဟုတ်"-

ဟူ၍ ဟောတော်မူသည်။ဘီလူးမသည် တရားတော်ကို ကောင်းစွာနှလုံး သွင်းလျက် နာကြား၏။

တရားတော်၏အဆုံး၌ ဘီလူးမသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်လေ သည်။ ထို့နောက် ဘုရားရှင်သည် ကလေးမိခင်အား သားငယ်ကို ဘီလူးမ အား ပေးစေ၏၊ ဘီလူးမသည် သူငယ်ကိုဖက်ယမ်းနမ်းရှုံ့ ပြီး ပြန်ပေး ကာ ဆာလောင်မွတ်သိပ်သဖြင့် ငိုမြည်တမ်း၍ နေ၏။ ဘုရားရှင်သည် ကလေး မိခင်အား ဘီလူးမကို အိမ်ခေါ်သွားစေပြီး နေရာပေးစေကာ ယာဂုစသည်တို့ဖြင့် လုပ်ကျွေးစေ၏။

ဘီလူးမ ကျေးဇူးဆပ်ခြင်း

ကလေးမိခင်သည် ဘီလူးမကို မိမိအိမ်ခေါင်လျှောက်၏ အထက်၌ နေရာပေးပြီးယာဂုဦး ထမင်းဦးတို့ဖြင့် ပြုစုကျွေးမွေး၏။ထို့နောက်ဘီလူးမ သည် အခြားသူတို့ စပါးထောင်းသောအခါ ကျည်ပွေ့ဖြင့် ဦးထိပ်ကို ပုတ်ခတ်သကဲ့သို့ ခံစားရ၏။ ထို့ကြောင့် ဘီလူးမအား ရှာ၏အပ သင့်တော် ဆိုတ်ငြိမ်သော တနေရာ၌ထားကာ ပြုစုကျွေးမွေးကြ၏။ထိုအခါ ဘီလူးမ သည် "ငါ့အား ကျေးဇူးအထူးမျှားပေသည် ကျေးဇူးတုန့်ပြန်အံ့" ဟု ကောင်းစွာနှလုံးသွင်းကာ-

"ဤနှစ်၌ ကောင်းစွာ မိုးရွာသွန်းအံ့၊ကြည်းကုန်းအရပ်၌ ကောက်စပါးစိုက်သင့်၏၊ ဤနှစ်၌ မိုးကောင်းစွာမရွာ-ချိုင့် ဝှမ်းရာ မြေနိမ့်ရာတို့၌ ကောက်စပါးစိုက်သင့်၏-

ဟုကျေးဇူးတုန့်ပြန်ပြောဆို၏။ ထိုအခါမှစ၍ မြို့ရွာနေ လူအပေါင်းသည်

ဘီလူးမအား ပူဇော်သက္ကာရကိုပြုကြသည်မှာ ယခုတိုင်ပင် အချိုအရပ်များ၌ ပြုလုပ်လျက်ရှိကြလေသည်။

နှလုံးသွင်းမှု သတိပြု ဆင်ခြင်

ဤဝတ္ထု၌ မိန်းမမြုံ သားသမီးမရခြင်းက အစပြုကာ တဦးနှင့်တဦး တယောက်နှင့်တယောက် ဗုံလုံတလှည့် ငါးပုံတလှည့် နိမ့်ချီတခါ မြင့်ချီတလှည့်၊ ဘတပြန် ကျားတပြန်သဘော နှလုံးသွင်းကြသည်နှင့်အမျှ ဆိုးရွားလှသည့် ကြေကွဲဖွယ် ဖြစ်ရပ်ဆန်းတို့ကို နမူနာယူကာ နှလုံးသွင်းမည်မျှ အရေးကြီးလှကြောင်း သတိပြုကြရန်ဖြစ်ပါသည်။

အယောနိသောနှင့် မြေပြိတ္တာ

ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်တော်အခါက သုမင်္ဂလခေါ် သဌေးကြီးတဦးသည် ဘုရားရှင်အား ဂန္ဓကုဋ္ဌီကျောင်းတော်ကြီးတဆောင် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်း၏။ ကျောင်းကြီးမှာ ရွှေအုတ်တို့ဖြင့် မြေကိုခင်း၍ ဥသဘနှစ်ဆယ် ပမာဏရှိသော အရပ်ဝယ် ထိုမျှလောက် ဥသဘနှစ်ဆယ်ပမာဏရှိသော ဥစ္စာတို့ဖြင့် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ကျောင်းပူဇော်ပွဲကြီးကိုလည်း ပြုလုပ်စေပါသည်။ တနေ့သောအခါ၌မူ သုမင်္ဂလသဌေးကြီးသည် နံနက်စောစောကပင် ကဿပမြတ်စွာဘုရားထံတော်သို့သွားရာ မြို့တော်တံခါးအနီး ဇရပ်တဆောင်ငယ် ဖန်ရည်စွန်းသော အဝတ်ကိုခေါင်းမြီးခြုံလျက် ခြေထောက်များ၌မူ ရွှံညွန်အလိမ်းလိမ်း ပေကျံနေကာ အိပ်နေသောသူခိုးတယောက်ကိုတွေ့ရလေ၏။ထိုအခါသဌေးကြီးက–

"ဤသူကား ရွှံညွန်များပေကျန်လျက်ရှိ၏၊ညဉ့်နက်သန်းခေါင်သွားလာလှုပ်ရှားကာ အိပ်သောသူ ဖြစ်ပေအံ့"–

ဟုဆိုလိုက်မိလေ၏။ အိပ်နေသော သူခိုးသည် မျက်နှာကို ဖွင့်ကြည့်ကာ သဌေးကြီးကိုမြင်လေလျှင်–

"ရှိစေတော့ သင့်အား ပြုအပ်သောအမှုကိစ္စကို သိစေအံ့"

ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ကာ သဌေးကြီး၏လယ်ကိုလည်းကောင်း၊အိမ်ကိုလည်းကောင်း ခုနစ်ကြိမ်စီတိုင်တိုင် မီးတိုက်ဖျက်ဆီး၏၊ နွားခြံမှနွားတို့၏ ခြေတို့ကိုလည်း ထို့အတူ ခုနစ်ကြိမ်တိုင်တိုင်ပင် ခုတ်ဖြတ်ပစ်၏။ ထိုမျှဖြင့် မကျေနပ်သေးပဲ သဌေးကြီးအနှစ်သက်ဆုံး အမြတ်နိုးဆုံးသောအရာမှာ ဂန္ဓကုဋ္ဌီကျောင်း တော်ကြီးပင် ဖြစ်ကြောင်း စုံစမ်းသိရှိရသဖြင့် ထိုကျောင်းတော်ကြီးကို လည်း မီးတိုက်ဖျက်ဆီးလေ၏။ ဘုရားရှင်ကြွလာသည့်အခါ ဘုဉ်းပေးရန် အသင့်ပြုလုပ်ထားသော သောက်ရေ သုံးဆောင်ရေတို့ကိုလည်း ဖျက်ဆီး လေ၏။

သဌေးကြီးလက်ခမောင်းခတ်ခြင်း

သဌေးကြီးသည် ၎င်းလှူဒါန်းသည့် ဂန္ဓကုဋ္ဌီကျောင်းတော်ကြီး မီးလောင်သည်ဟု သိရသောအခါ သွားရောက်ကြည့်ရှုပြီး ဆံချည်တပင် ဖျားမျှလည်း နှလုံးမသာမယာမဖြစ်မူ၍ လက်ဝဲလက်ရုံးကိုခွေပြီး လက်ယာ လက်ဖြင့် ပြင်းထန်စွာ လက်ခမောင်းခတ်လေ၏။

သဌေးကြီးနှလုံးသွင်းကောင်းပုံ

ထိုအခါသဌေးကြီးကို ကြားသိသူလူအများက မေးမြန်းကြ၏။

"သဌေးမင်း– ဤမျှ လောက်သော ဥစ္စာကို စွန့်လွှတ်၍ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းအပ်သော ဂန္ဓကုဋ္ဌီ ကျောင်းတော်ကြီး မီးလောင်နေပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် လက်ခမောင်းခတ်ပါ သနည်း"–

ဟု မေးမြန်းကြ၏။ ထိုအခါသဌေးကြီးက–

"အမောင်တို့– ငါသည် ဤမျှသော ကောင်းမှုကံကိုပြု၍ မီး အစရှိသည်တို့နှင့် မဆက်ဆံသော ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်၌ ဥစ္စာကို မြှုပ်နှံသိုမှီး သိမ်းဆည်းရအပ်ပေပြီ၊ တဖန် ဤမျှလောက်

သော ဥစ္စာကိုစွန့်၍ ဘုရားရှင်အတွက် ဂန္ဓကုဋ္ဌီကျောင်းတော်ကြီး ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းရပေအံ့"ဟု နှလုံးသွင်းကာ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ လက်ခမောင်းခတ်ခြင်း ဖြစ်ပေသည် အမောင်တို့"—

ဟု ပြောဆိုလေ၏။ ထို့နောက် သဌေးကြီးသည် နောက်တဖန်ထိုမျှ ပမာဏရှိသော ဥစ္စာကိုစွန့်ကာ ဂန္ဓကုဋ္ဌီကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်ပြီး ရဟန်းနှစ်သောင်း အခြံအရံရှိသော ကဿပဘုရားရှင်အား လှူဒါန်းပြန်လေ၏။

ရန်သူအား ရှေးဦးစွာ အမျှဝေခြင်း။ ။သဌေးကြီး ထိုသို့ပြုလုပ်ပုံကို တွေ့မြင်ရသောအခါ ခိုးသူသည် ဤသို့ ကြံစည်လေ၏။

"ငါကား သဌေးကြီးကို မသတ်မူ၍ မျက်နှာပျက်အောင်ပြုခြင်း ငှာ မတတ်နိုင်သေးပါ တကား၊ ရှိစေတော့၊ ထိုသဌေးကြီးကို သတ်တော့အံ့"—

ဟု ကြံစည်လျက် ခါးဝတ်ပုဆိုးကြား၌ ဓားငယ်ကိုဝှက်ကာ ၇-ရက်ပတ်လုံး ကျောင်းတော်၌ သွားလာလှည့်လည် ချောင်းမြောင်း၏၊ သို့သော် အခွင့်မရပဲ ရှိလေ၏။သဌေးကြီးသည် ၇-ရက်ပတ်လုံး ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်းသံဃာအား လှူဒါန်း၍ ရှိခိုးလျက်—

"ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား— လူတယောက်သည် တပည့်တော်၏လယ်ကိုလည်းကောင်း၊အိမ်ကိုလည်းကောင်း၊ ၇-ကြိမ်စီတိုင်တိုင် မီးတိုက်ဖျက်ဆီးပါသည်၊ ၇-ကြိမ်တိုင်တိုင်ပင် နွားခြံမှနွားတို့၏ ခြေထောက်တို့ကိုခုတ်ဖြတ်ပါသည်၊ ယခုအခါ ဂန္ဓကုဋ္ဌီကျောင်းတော်ကိုလည်း ထိုလူပင် မီးတိုက်ဖျက်ဆီးပါလိမ့်မည်၊ တပည့်တော်သည် ဤအလှူ၌ ရှေးဦးစွာသော ကုသိုလ်အဖို့ကို ထိုလူအား အမျှပေးဝေပါ၏ဘုရား"-

ဟုလျှောက်ထားလေ၏။

သူခိုးက တောင်းပန်ပုံ

သူခိုးသည် သဌေးကြီးလျှောက်ထားသောစကားကို ကြားရသောအခါ ဤသို့ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်မိလေ၏။

"ငါသည် ဝန်လေးသောအမှုကို ပြုမိလေသည်၊ သဌေးကြီးကား အနည်းငယ်မျှပင် အမျက်ထွက်ခြင်းမရှိ၊ အလှူ၏ကုသိုလ်အဖိုကို လည်း ငါ့အားသာလျှင် ဦးစွာပေးဝေ၏၊ ငါသည် သဌေးကြီး အပေါ်၌ များစွာပြစ်မှားမိ၏။ သူတော်ကောင်းကို ပြစ်မှားသော ငါ၏ထိပ်၌ နတ်တို့လက်နက်မိုးကြိုးစက်သည် ကျပေရာ၏"-

ဟု ကြံ၍ သဌေးကြီးခြေရင်းဝယ် ဝတ်စင်းလျက်–

"အရှင်သဌေးမင်း– ကျွန်တော့အား သည်းခံတော်မူပါ"

ဟု တောင်းပန်ကာ အကြောင်းစုံကို ပြန်လည်ပြောဆိုလေ၏။ သဌေးကြီး ကလည်း ထိုပြစ်မှားမှုများအတွက် သည်းခံခွင့်လွှတ်ကြောင်း ပြောဆို၏။ သူခိုးသည် ထိုပြစ်မှုများကို ပြုမိသောကြောင့် အဝီစိငရဲ၌ ကြာမြင့်စွာ ခံစားရပြီး နောက်ဆုံး၌မူ အကျိုးဆက်အားဖြင့် အလျား ၂၅-ယူဇနာ ရှိသောစပါးကြီးမြွေ ပြိတ္တာကြီးဖြစ်လေသည်။ ထိုပြိတ္တာကြီး၏ ဦးခေါင်းမှ မီးလျံသည် အဆုံးအမြီးဖျားတိုင်အောင် အဆုံးအမြီးဖျားမှ မီးလျှံသည် လည်း ဦးခေါင်းတိုင်အောင် ဦးခေါင်း မြီးဖျား ၂-ပါးသောအရပ်မှ မီးလျှံ, တို့ဆည်အလယ်၌ သက်ဝင်စုဝေးတည်နေလျက် တောက်လောင်၏ဟု ကျမ်းဂန်များ၌ ဖွင့်ဆိုလေသည်[၁]။

အမျှမဝေ ကုသိုလ်မရ

ဂေါတမဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ပွင့်တော်မူလာသည့်အခါ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် ပထမဦးစွာသောနေ့၌ အလှူကြီး ပေးလှူခဲ့၏။ ထိုစဉ်က ဗိမ္ဗိသာရမင်း ကြီး၏ အတိတ်ဘဝက ဆွေမျိုးတော်စပ်ခဲ့ကြသည့် ရှစ်သောင်းလေး

ဓမ္မပဒ၊ဌ၊ ၂။၃၉။

ယောင်သော ပြိတ္တာတို့သည် ညအချိန်ဝယ် ကြောက်လန့်ဖွယ်ကောင်းသော အသံကို ဟစ်အော်မြည်တမ်းကြကုန်၏။ ဗိမ္မိသာရမင်းကြီးအား ကိုယ်ထင်ရှားပြကြကုန်၏၊ နံနက်မိုးသောက်သောအခါ ဗိမ္မိသာရမင်းကြီးသည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်သို့သွားကာ ဘုရားရှင်အား အကြောင်းစုံဖြစ်ပျက်ပုံကို လျှောက်ထား၏၊ ဘုရားရှင်က–

"ဒကာတော်မင်းကြီး– ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် (၉၂) ကမ္ဘာထက်၌ ဖုဿဘုရားရှင် လက်ထက်တော်အခါ သင်မင်းကြီး၏ ဘေဘျိုးသားချင်းများ ဖြစ်ကြသည့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရဟန်းသံဃာတော်တို့အား ရည်ညွှန်းလှူဒါန်းအပ်သော အလှူဆွမ်းဝတ်ကို အဦးအဖျား စားသောက်ကြသောကြောင့် ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်နေကြကုန်၏၊ ယမန်နေ့က သင်မင်းကြီးပေးလှူဒါန်းသော အချိန်၌ အမျှမဝေမိသဖြင့် ကုသိုလ်အဖို့ကို မရသောကြောင့် ဤသို့ ကြောက်လန့်ဖွယ်ကောင်းသော အသံကို ဟစ်အော်မြည်တမ်းကြကုန်၏"-

ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ထိုအခါ ဗိမ္မိသာရမင်းကြီးသည် နောက်ထပ်တဖန် ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာတော်များကို ပင့်ဖိတ်လှူဒါန်းကာ–

"ပြတ်စ္ဓာဘုရား၊ ဤအလှူဒါနကို ပေးလှူသည့်အချိန်မှစ၍ ထိုဆွေမျိုးပြိတ္တာတို့အား နတ်တို့၌ ဖြစ်သော ထမင်းအဖျော်စားဖွယ် သောက်ဖွယ်များ ပြည့်စုံပါစေသတည်း"–

ဟု ကုသိုလ်အဖို့ဘာဝရကြစေရန် အမျှပေးဝေ၏။ ထိုအမျှဝေသောခဏ၌ပင် တောင့်တသည့်အတိုင်း နတ်တို့၌ ဖြစ်သော ထမင်းအဖျော်စားဖွယ် သောက်ဖွယ်များ ထင်ရှားဖြစ်လာကြကုန်၏။

အဝတ်မဆည်း ကိုယ်လုံးတီးဘဝ

တဖန် မိုးသောက်သောနေ့၌မူ အဘက်မဆည်း အချည်းနှီးဖြစ်ကာ ကိုယ်ထင်ရှားပြကြပြန်၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပုံကို ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားပြန်ရာ–

"မင်းကြီး သင်သည် အဝတ်သက်နှ်းတို့ကို မပေးလှူရကုန်သေး"–

ဟု မိန့်တော်မူသောကြောင့် တဖန် ရဟန်းသံဃာတို့အား သက်နှ်းအလှူကို ပေးလှူပြန်၏။ ထိုနောက် မင်းကြီးသည်–

"ထိုပေးလှူသောခဏမှာပင် ဆွေမျိုးပြိတ္တာတို့အား နတ်တို့၌ ဖြစ်သော အဝတ်တန်ဆာများဖြစ်စေကုန်သတည်း"-

ဟု ရည်မှန်းဘောင့်တလျက် အမျှပေးဝေ၏။ ထို့ကြောင့် ဆွေမျိုးပြိတ္တာတစုတို့သည် အမျှပေးဝေသော ခဏမှာပင် ပြိတ္တာအဖြစ် ပြိတ္တာဘဝမှ လွှတ်မြောက်၍ နတ်ပြည် နတ်ဘဝ၌ ဖြစ်ကြလေသည်။[၁]

အယောနိသောနှင့် ပြိတ္တာဘုံ

ဤဝတ္ထုကိုကြည့်လျှင် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး၏ ဆွေမျိုးပြိတ္တာတို့သည် အယောနိသောဖြင့် နှလုံးသွင်း မနသိကာရ လွှဲမှားပြီး ရဟန်းသံဃာတို့အဦးအဖျား စားမိရာမှ ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်ကြရပြီး နောင် အမျှအတန်းပေးဝေသောအခါကျမှ ကောင်းမှုကုသိုလ်များကို ပြန်လည် နှလုံးသွင်းနိုင်ကာ ထိုပြိတ္တာဘဝမှ လွှတ်မြောက်၍ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ကြရလေသည်။ ဤဝတ္ထုဖြင့်လည်း သတ္တဝါတို့ ဘဝကူးပြောင်းရာတွင် နှလုံးသွင်းမနသိကာရ မည်မျှ အရေးကြီးလှကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယခုကာလ အသုဘရှုတရားနာ ရေစက်ချရာ၌ ရဟန်းတော်အရှင်မြတ်တို့က—

"ပေတော ကာလက်တော၊ဘဝတပါးသို့ ပြောင်းသွားသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။မရဏာသန္နကာလေ၊သေခါနီးသောကာလ၌။အယောနိသောမနသိကရိတွာ၊မသင့်မတင့်နှလုံးသွင်းမိသည်ဖြစ်၍။ ပေတဘဝေ၊ပြိတ္တာဘုံ၌။ သစေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အကယ်၍ ဖြစ်ခဲ့ပါငြားအုံ။ တခ်ဏညေဝ၊ ထိုရေစက်သွန်းချ အမျှပေးဝေသောခဏ၌ပင်။

၁၊ ခုဒ္ဒကပါဌ၊၄။၁၇၂။

တဟော၊ထိုပြိတ္တာဘုံဘဝမှ။မုဉ္ဇိတ္တာ၊လွတ်မြောက်၍။ ဒိဗ္ဗာနိ၊ နတ်၌ ဖြစ်ကုန်သော။ ဘောဇနာနိ စ၊ ဘောဇဉ်တို့ကိုလည်းကောင်း။ ဒိဗ္ဗာနိ၊နတ်၌ဖြစ်ကုန်သော။ပါနာနိ စ၊အဖျော်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ လဘိတ္တာ၊ရ၍။ အနုဘဝတု၊ အစဉ်သုံးဆောင် ခံစားနိုင်ပါစေ သတည်း”–

အစရိသည်ဖြင့် ရေစက်သွန်းချပြီး ထိုကုသိုလ်အဖို့ကို အမျှပေးဝေကြလေသည်။ အလားတူပင် ဓမ္မပဒလာ တိဿရဟန်းကြီး နှလုံးသွင်းလွှဲမှားပြီး သက်နှ်း၌ တွယ်တာကာ သန်းကြီးသတ္တဝါဖြစ်ရခြင်း စသည်တို့သည်လည်း နှလုံးသွင်း မနသိကာရ၏ ထင်ရှားသော သာဓကများ ဖြစ်ကြလေသည်။

နှလုံးသွင်းမကောင်းလျှင်တဏှာ ကောင်းလျှင်ဘာဝနာ

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်လာ ရာဂဖြစ်ပေါ် ရန်အကြောင်း ၂-ရပ်မှာနှစ်သက်ဖွယ်အာရုံနှင့် နှလုံးသွင်း မကောင်းခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ နှစ်သက်ဖွယ်အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရသော်လည်း နှလုံးသွင်း မှန်ကန် ကောင်းမွန်ပါက ရာဂတဏှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ကောင်းမှု မကောင်းမှုကိစ္စဟူသမျှတို့၌ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရအရေးပါလှသည်၊ အရေးကြီးလှပေသည်။ ပဲ့လမ်းသဘင်ကြည့်ရာ၌ပင် နှလုံးသွင်းမကောင်းက တဏှာသဘောများ ဖြစ်ပွားနိုင်ပြီး၊ နှလုံးသွင်းလိမ္မာကောင်းမွန်ပါက ဘာဝနာကုသိုလ် စျာန် မဂ်ဖိုလ်များကိုပင် ရနိုင်သည့် ဝတ္ထုသက်သေ အထောက်အထားများကို တွေ့ရလေသည်။

အစုန်တဏှာနှင့် အဆန်ဘာဝနာ

ပဲ့လမ်းသဘင်ကြည့်ရာဝယ် တဏှာနှင့် ဘာဝနာ၊ တဏှာအဖြစ်များသည်ဟု ဆိုနိုင်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လောက၌ အကောင်းအဆိုး ဤ ၂-မျိုးတွင် အဆိုးသည် စုန်ဆင်းသော သဘောဖြစ်ပြီး၊ အကောင်းဘက်သည် ဆန်တက်ရမည့် အဆန်သဘောဖြစ်၏။ အကုသိုလ်ပိုင်းဆိုင်ရာ

အပါယ်လေးပါးသို့ ဦးတည်ညွှတ်ကိုင်းသောသဘော စိတ်နေ စိတ်ထား များသည် အစုန်သဘောဖြစ်၏၊ ကုသို့လ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နတ်ရွာသုဂတိ စျာန် မဂ် ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ ဦးတည်ညွှတ်ကိုင်းသော သဘော စိတ်နေသ ဘောထားများသည် ပုထုဇဉ်တို့အဖို့ ဆန်တက်ရမည့် သဘောတရားများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တဏှာနှင့် ဘာဝနာတွင် တဏှာအဖြစ်များနိုင် ဖွယ်ရှိ၏။ သို့ရာတွင် နှလုံးသွင်း လိမ္မာပါက ဘာဝနာအဆန်သက်သို့ ကောင်းစွာဆန်တက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် "မကြည့်တတ်လျှင် တဏှာ ကြည့်တတ်လျှင် ဘာဝနာ" ဟူ၍လည်း မိန့်ဆိုကြလေသည်။

ပွဲကြည့်တတ်၍ ရဟန္တာဖြစ်ပုံ

ထေရဂါထာပါဠိတော်လာ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်က သာကီဝင် မင်းသား နာဂသမာလသည် ဘုရားရှင်ထံမှောက် သဒ္ဓါပေါက်၍ ရဟန်း ပြုလေသည်။ နာဂသမာလ ရဟန်းတော်သည် ရံခါ ဘုရားရှင်ကို လုပ်ကျွေးပြုစုရ၏၊ တနေ့သောအခါ၌မူ နာဂသမာလရဟန်းတော်သည် ဆွမ်းခံကြွစဉ် လမ်းခုလတ်တနေရာဝယ် ကပွဲတပွဲကို အမှတ်မထင် တွေ့ရ လေသည်။ ထိုအခါ မထေရ်က အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းပုံမှာ–

> "ဤသို့ ကပြလှုပ်ရှားမှုကား စိတ္တဇလေကြောင့် လှုပ်ရှားနေ ခြင်းမျှသာ ဖြစ်လေသည်"-

ဟူ၍ဖြစ်၏။ ဤသို့ အမှန်သဘာဝကို နှလုံးသွင်းပြီး အဖြစ်အပျက်ကို ဆင်ခြင်ကာ အားထုတ်ရာမှ အရဟတ္တဖိုလ်ရ၍ ရဟန္တာဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့် မထေရ်မြတ်သည် မိမိ၏အကျင့် ပဋိပတ်ကို–

> "ငါသည် ဆွမ်းအလို့ငှာ ရွာတွင်းသို့ဝင်သွားစဉ် (လက်ဝတ် တန်ဆာတို့ဖြင့်) တန်ဆာဆင်ထားသော တင့်တယ်သောအဝတ်တို့ ကိုဝတ်သော ထိုကချေသည်မိန်းမကို သေမင်းထောင်ထားသော ကျောက္ခင်းကဲ့သို့ တွေ့မြင်ရ၏။

ယို့ကြောင့် ငါ့အား (စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာဖွယ်)ဟု အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ အပြစ်ဟုထင်မြင်သော အာဒီနဝ-ဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်၏၊ ငြီးငွေ့မှု နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်သည် (ငါ့နှလုံး၌) ကောင်းစွာတည်၏"

အစရှိသည်ဖြင့် ရှတ်ဆိုပြောကြားတော် မူခဲ့လေသည်။

မဟာရာဆရာတော်

ထို့ပြင် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်က မဟာရာဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ နှလုံးသွင်းပုံမှာလည်း မျှားစွာ အတုယူဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။ ဗုဒ္ဓအာဘိ-ဓမ္မာစေတသိက်မျှားအဖွင့် အတွဲ(၃)တွင် ကြည့်ရှုပါလေ။

မနုသိကောင်းမှု အယူမှန်မည်

အယူမှားမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် အယူမှန်သမ္မာဒိဋ္ဌိတို့မှာ မည်မျှအရေးကြီးကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ မသူတော်တရားကိုကြားနာရခြင်း နှလုံးသွင်းမကောင်းခြင်းသည် အယူမှား(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)ဖြစ်ရန် အကြောင်းမျှားဖြစ်သည်။သူတော်ကောင်းတရားကို ကြားနာရခြင်း နှလုံးသွင်းကောင်းခြင်းသည် အယူမှန်(သမ္မာဒိဋ္ဌိ)ဖြစ်ရန် အကြောင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နှလုံးသွင်းကောင်းမကောင်းသည် အယူမှား အယူမှန်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်လေသည်၊ အယူမှားလျှင် သံသရာတခွင် ပါဝင်အောင် နစ်မွန်းလိမ့်မည်[၂]။

ယောနိသောနှင့်ဘုရားရှင်

သံယုတ်ပါဠိဟော၏ ဘုရားရှင်သည် ကောင်းမှန်သော နှလုံးသွင်းရှိတော်မူသည်။ ကောင်းမှန်လှသည့် နှလုံးသွင်းဖြင့် မှန်ကန်စွာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုကြောင့် သံသရာဘဝမှ လွတ်မြောက်ခဲ့သည်။ တပည့်သာဝက

၁။ ထေရဂါထာ။ ၂၆၉။ ၆၊ ၂။ ၂။ အံ၊၁။၈၆၊၈၇။ ပဏ်၊၁။၃၆၈။

ရဟန်းတော်တို့အားလည်း နှလုံးသွင်း ကောင်းခြင်း မှန်ကန်စွာ ကြိုးပမ်းခြင်းဖြင့် ဘဝမှ လွတ်မြောက်မှုကို အရယူကြရန် တိုက်တွန်းခဲ့လေသည်။

ဘုရားဖြစ်ရန် မနသိကာရ အကြောင်းခံပုံ

နှလုံးသွင်း ကောင်းပါက ကောင်းသောလုပ်ငန်း ကောင်းသော ကုသိုလ်မှုဆိုင်ရာ၌ အထွတ်အထိပ်ဆုံးထိ အောင်မြင်မှုကို ရနိုင်၏။ ဝိပဿနာအစ ဂေါတမဗုဒ္ဓမြတ်စွာအဆုံး ခုနှစ်ဆူကုန်သော ဘုရားရှင်တို့သည် ဘုရားမဖြစ်မီ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအရ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်၍ မှန်ကန်သော သစ္စာတရားကို ရှာခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ ဆက်စပ်ရှာဖွေရာတွင် ဇာတိဖြစ်ပေါ်လျှင် ဇရာ မရဏ ဖြစ်ရသည်။ ဇာတိသည် ဇရာ မရဏ၏ အကြောင်းတရားဖြစ်သည် အစရှိသည်ဖြင့် ကြောင်းကျိုးဆက်ကာ ရှာဖွေခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသို့ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့် ဖြစ် ချုပ် လက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူသည်။ အမှန်တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် သဗ္ဗညုတဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ ဤသို့ သစ္စာတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်ခြင်း၏ အရင်းခံအကြောင်းမှန်ကိုရှာလျှင် ယောနိသောမနသိကာရ ခေါ် နှလုံးသွင်းကောင်းမြတ်မှုကို တွေ့ရပါမည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားဖြစ်နိုင်ရန်မှာ မနသိကာရ အကြောင်းခံဟု ဆိုရပါမည်[1]။

နှလုံးသွင်းကောင်းမောင် ကြိုးပမ်းကြစို့

နှလုံးသွင်း ကောင်းခြင်းသည် ဘုရားဖြစ်နိုင်သည်အထိ ကေန်ပင် အကျိုးရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် နှလုံးသွင်း ယောနိသော ကောင်းအောင် ကြိုးပမ်းကြရပါမည်။ ဗဟုသုတ အကြားအမြင်များအောင် လေ့လာဆည်းပူးခြင်း, ပညာရှိ သူတော်ကောင်းများကို ဆည်းကပ်နည်းယူ နာခံမှတ်သားခြင်းများကို ပြုလုပ်ရပါမည်။ အကြားအမြင်ရှိသူမှာ–

၁။သံ၊၁။၁၀၆။ ၂။ သံ၊၁။၂၄၆။၂၅၂။၃၂၂။

"ငါ၏သန္တာန်၌ အမြဲစိတ်ကောင်းနှလုံးကောင်းဖြစ်စေရမည်" ဟု သတိထားကာ အရာရာကို လုပ်ဆောင်သူမှာ မည်သည့်ကိစ္စမဟူ တွေ့ကြုံရာ အာရုံမျှား၌ နှလုံးသွင်းကောင်း ယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်–

"နှလုံးသွင်းကောင်းအောင် ကြိုးပမ်းကြပါ"

နှလုံးသွင်းကောင်းလျှင် ဘုရားဖြစ်သည်အထိ နိဗ္ဗာန်ရောက်သည်အထိ အကျိုးကျေးဇူးရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

နှလုံးသွင်းမကောင်းလျှင် အပါယ်ကျ၍ သံသရာလည်မည်

သူအသက်သတ်ခြင်း၊ သူ့ဥစ္စာခိုးယူခြင်း၊ သူတပါးသားမယား ပြစ်မှားခြင်း၊ မုသားပြောခြင်း၊ မူးယစ်သောက်စားခြင်းအစရှိသော အကုသိုလ်မှုဟူသမျှတို့မှာ ပြုလွယ် လွန်ကျူးလွယ် အားထုတ်လွယ်သော အကုသိုလ်မှုများဖြစ်ကြပါသည်။ ထိုပြင် ဘုရားရှိမခိုးလိုခြင်း၊ တရားမနာလိုခြင်း၊ဒါန သီလ ဘာဝနာမှု မပြုလိုခြင်း စသည်တို့မှာလည်းထို့အတူပင် ပြုလွယ် လွန်ကျူးလွယ်သော အကုသိုလ်မှုများပင် ဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအကုသိုလ်မှုဘို့ကို "အနုသေတခမ္မ၊=စုံဆင်းသောအစုံတရား များ၊ ရေစုံတရားများဟူ၍လည်းကောင်း၊ အသဒ္ဓမ္မ၊မသူတော်တရားများ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဗာလူပနိဿယ၊ လူမိုက်တို့ မှီဝဲဆည်းကပ်အပ်သော တရားများဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုအပ်ပါသည်။

ထို အကုသိုလ်မှုတရားစုတို့ ဖြစ်ပေါ်မှုအကြောင်းရင်းမှာ မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းမှု=အယောနိသောမနသိကာရဖြစ်ပါသည်၊ (၀၊) ထို အကုသိုလ်ခမ္မတို့သည်မသင့်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု=အယောနိသော-မနသိကာရလျှင် အကြောင်းရင်းရှိကြပါသည်။ ဤအယောနိသောမနသိ-ကာရဖြစ်ပေါ်ရခြင်းမှာလည်း အတိတ်ဘဝက ကောင်းမှု မပြုခဲ့ဘူးခြင်း၊

သင့်လျှော်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌ မနေထိုင်ခဲ့ခြင်း၊ မိမိကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးကို မစောင့်စည်း မထိန်းသိမ်းခဲ့ခြင်း၊ သူတော်သူမြတ်တို့ကို မဆည်းကပ်ခဲ့ခြင်း၊ သူတော်ကောင်းတရား မနာကြားခဲ့ခြင်း ဟူသော ဖောက်ပြန်မှု ဝိပတ္တိသဘောတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မှန်ပေသည်၊ ရှေးက ကောင်းမှုမပြုခဲ့ဘူးလျှင် မသူတော်တို့ကျက်စားရာ မသင့်မလျော်သည့်အရပ်=အပွင့်ရှိရှုပဒေသ၌ဖြစ်ရ၏။ ဤမသင့်လျော်သည့် အရပ်၌ဖြစ်ရသူတို့မှာ မိဘကောင်း ဆွေမျိုးကောင်း ဆရာသမားကောင်းတို့နှင့်မဆုံတွေ့ရပဲ့ မသူတော်များနှင့် ဆုံတွေ့ရခြင်း၊ မသူတော်များကိုသာ မှီခိုဆည်းကပ်ရခြင်း=အသပွုရိသူပနိယ၊ ထိုမသူတော်တို့၏ တရားကိုသာ ကြားနာနေရခြင်း=အသဒ္ဓမ္မသဝန အမှုတို့သာ ဖြစ်နေကြပါမည်။ ထိုသို့ မသူတော်တို့ တရားကိုသာ ကြားနာနေရပါလျှင် မိမိကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးကို လည်း စောင့်ထိန်းမှု မပြုနိုင်တော့ပဲ မိမိသန္တာန်ဝယ် တွေ့ရုမြင်ရုအာရုံတို့၌ မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းမှု= အယောနိသော မသိကာရတရားများ ထပ်မနား ဖြစ်ပေါ်လျက်သာရှိနေပါမည်။ ဤကဲ့သို့ အယောနိသောမနသိ-ကာရတရား ဖြစ်ပွားနေသူတို့မှာ–

> "ရဟန်းတို့· မသင့်သော နှလုံးသွင်းမှုပြုသောသူအား မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ်မှု ပါပဓမ္မတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏၊ ဖြစ်ကုန်ပြီးသော ပါပဓမ္မအကုသိုလ်တို့သည် လွန်စွာပွားများခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏"–

ဟူ၍·ဟောတော်မူသောကြောင့် မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ်တရားများဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့်ပြင် ဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီးသော ပါပဓမ္မ အကုသိုလ်တို့မှာလည်း စည်ပင်များပြားတိုးပွားလာနိုင်ကြပါသည်၊ ထိုအကုသိုလ်ဓမ္မတို့ တိုးပွားစည်ပင်ကြသည်နှင့်အမျှ ကုသိုလ်ဓမ္မတို့မှာလည်း ဆုက်

ယုတ်နည်းပါး ပျက်ပြားရခြင်း၊ ပြန့်ပွားစည်ပင်မှု=မရှိခြင်း၊ ထိုကုသိုလ်တရားတို့ ပြန့်ပွားမှုမရှိသည်နှင့်အမျှအသဒ္ဓိယ=သဒ္ဓါတရားမရှိခြင်း၊ပမာဒ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ဌာ်မေ့လျော့ခြင်း၊ကောသဇ္ဇ=ပျင်းရိခြင်း။ပမောဟ=ပြင်းစွာတွေဝေခြင်း အစရှိသောညစ်ညူးကြောင်း သံကိလေသ အကုသိုလ်တရားတို့၏ အသင်းအပင်း ပါပဓမ္မတို့မှာ လွန်စွာတိုးပွားကြမည်မှာ မုချကေန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအနုသောတဓမ္မခေါ် အကုသိုလ်ရေစုံတရားတို့ တိုးပွားခြင်းကြောင့် (၀၊)အသဒ္ဓမ္မခေါ် မသူတော်တရားများ တိုးပွားခြင်းကြောင့် သေဆုံးရသည့် နောက်ကာလ၀ယ် အပါယ်ငရဲ ၀ဋ္ဋဆင်းရဲသို့ ကျရောက်ကာ ဘ၀သံသရာ၀ယ် မပြတ်ထပ်ကာ ခြားရဟတ်ပမာ လှည့်ပတ်လျက်သာ ရှိနေကြပါမည်။

နှလုံးသွင်ကောင်းလျှင် နိဗ္ဗာန်ရ၍ သံသရာစက် ရပ်မည်

သူအသက်သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ သူ့ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊သူတပါးသားမယား မပြစ်မှားခြင်း၊မုသားပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ မူးယစ်သောက်စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း အစရှိသော ကုသိုလ်ကောင်းမှု ဟူသမျှတို့သည် ရှောင်ကြဉ်ရန် ခက်ခဲသော အားထုတ်ဆန်တက်ရန် ခက်ခဲသော ကုသိုလ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တရားများ ဖြစ်ကြပါသည်၊ ထို့ပြင် ဘုရားရှိခိုးမှု တရားနာမှု ဒါန သီလ ဘာ၀နာအားထုတ်မှု အစရှိသည့် ကုသိုလ်မှုဆိုင်ရာတို့သည်လည်း ထို့အတူပင် ပြုလုပ်ရန် ခက်ခဲသော အားထုတ်ရန် ခက်ခဲသော ကုသိုလ်မှုတရားများဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကုသိုလ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တရားတို့ကို ပဋ္ဌိသောတဓမ္မ=ဆန်တက်ရန် ခက်ခဲသော အဆန်တရား ရေဆန်တရားများဟူ၍လည်းကောင်း။ သန္တိ.ဓမ္မ=သူတော်တရားများဟူ၍လည်းကောင်း။သပ္ပုရိသူပနိဿယ၊ သူတော်သူမြတ်တို့ မှီခဲဆည်းကပ်အပ်သော တရားများဟူ၍လည်းကောင်းခေါ်ဆိုအပ်ပါသည်။

ထိုကုသိုလ်ကောင်းမှုတရားစုတို့ ဖြစ်ပေါ်နိုင်မှု အကြောင်းရင်းမှာ သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်ပါသည်၊ (၀၊) ထိုကုသိုလ်ဓမ္မ ဟူသမျှတို့သည် အသင့်အတင့် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသောမနသိကာရလျှင် အကြောင်းရှိကြပါသည်။ ဤ ယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြင်း မှာလည်း ရှေးဘဝက ကောင်းမှုကုသိုလ် ပြုခဲ့ဖူးခြင်း၊ သင့်အပ်လျောက်ပတ်သော အရပ်ဌာနေခဲ့ဖူးခြင်း၊ မိမိကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးကို စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းခဲ့ခြင်း၊ သူတော်သူမြတ်တို့ကို ဆည်းကပ်ခဲ့ခြင်း၊ သူတော်ကောင်းတရား နာကြားခဲ့ဖူးခြင်းဟူသော သမ္ဘတ္တိစက်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မှန်ပါသည်၊ ရှေးရှေးဘဝက ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုခဲ့ဖူးခြင်းဟူသော ပုဗ္ဗေစကတပုညတာသမ္ဘတ္တိစက်ရှိသူသည် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော သူတော်သူမြတ်တို့နေရာ "ပဋိရူပဒေသ" ခေါ်သော အရပ်ဌာဖြစ်၏။ ထိုပဋိရူပဒေသသမ္ဘတ္တိစက်ရှိသူသည် မိကောင်း ဖကောင်း ဆွေမျိုးကောင်း ဆရာသမားကောင်းဟူသော သူတော်ကောင်း သူမြတ်လောင်းတို့ကို မှီခိုဆည်းကပ်ရခြင်းဟူသော သပ္ပုရိသူပနိဿယစက်နှင့်ပြည့်စုံ၏၊ ထိုသပ္ပုရိသူပနိဿယစက်နှင့်ပြည့်စုံသူသည် သူတော်ကောင်းတရားကို နာကြားရခြင်းဟူသော သဒ္ဓမ္မသဝနစက်နှင့် ပြည့်စုံပါသည်။ ထိုသဒ္ဓမ္မ-သဝနစက်ရှိသူသည် မိမိကိုယ်ကိုလည်းကောင်း၊ မိမိစိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်းဟူသော အတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်နှင့် ပြည့်စုံပါသည်။ ဤအတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်နှင့် အချက်ကျကျ ပြည့်စုံနေသူတို့၏ သန္တာန်မှာ တွေ့မြင်ရာ အာရုံတိုင်းတို့၌ ယောနိသောမနသိကာရတရား အဖြစ်များမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဤယောနိသောမနသိကာရတရား ဖြစ်ပွားသူတို့မှာ—

"ရဟန်းတို့— သင့်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ပြုသူတို့အား မဖြစ်ပေါ်သေးသော ကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။

ဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားများ လွန်စွာများပြား တိုးပွားစည်ပင်ကြကုန်၏”—

ဟူ၍ဟောတော်မူသောကြောင့် မ ဖြစ် ပေါ် သေး သော ကုသိုလ်တရား ကုသိုလ်ဇောများ စောနိုင်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင် ကြပါသည်။ ဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီး သော ကုသိုလ်တရား ကုသိုလ်ဇောတို့မှာလည်း စည်ပင်များပြား တိုးပွား လာနိုင်ကြပါသည်။ ထိုကုသိုလ်တရားများ တိုးပွားစည်ပင်ကြသည်နှင့်အမျှ အကုသိုလ်ဓမ္မတို့မှာလည်း ဆုတ်ယုတ်နည်းပါး ပျက်ပြားရခြင်း၊ စည်ပင်ပြန့်ပွားမှုမရှိခြင်း၊ ထိုအကုသိုလ်ပါပဓမ္မတို့ ပြန့်ပွားမှုမရှိသည်နှင့်အမျှ ကုသိုလ်ကလျာဏဓမ္မတို့ ဖြစ်ပွားခြင်းကြောင့် ပါမောဇ္ဇ=ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ပီတိ=နှစ်သက်ခြင်း၊ ပဿဒ္ဓိ=ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးငြိမ်းချမ်းခြင်း၊ သမာဓိ=တည်ကြည်ခြင်း၊ ယထာဘူတဉာဏ်=ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာထိုးထွင်းမြင်သိခြင်း၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်, မဂ် ဖိုလ် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်အဆက်ဆက် အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြပါသည်။ မဂ် ဖိုလ် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်များ ပေါ်ထွက်လာ သောအခါ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ကို ဧကန်ရနိုင် ရောက်နိုင်၍ သံသရာ စက်ရဟတ် အဆက် ပြတ်သွားပါတော့သည်။

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ်သံသရာ

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအရ ယောနိသော-အယောနိသော မနသိကာရ နှစ်မျိုးကြောင့် အနုလုံ ပဋ္ဌိလုံအားဖြင့် သံသရာစက်ရဟတ် အဆက်မပြတ် လည်ပုံနှင့် သံသရာစက်ရဟတ် အဆက်ပြတ်ပုံတို့ကို တင်ပြလိုပါသည်။

အနုလုံ

မသင့်သောအကြောင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု အယောနိသောမနသိ-ကာရကြောင့် အကုသိုလ်တရားများ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရ၏၊ ထိုအကုသိုလ်မှ တရားစုတို့တွင် လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ အာသဝတို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာတရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ထိုအဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဉ်ဖြစ်၏၊ ဝိညာဉ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၏၊ နာမ်ရုပ်ကြောင့် သဠာ-

ယတနဖြစ်၏၊ သဋ္ဌာယတနကြောင့် ဖဿဖြစ်၏၊ ဖဿကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏၊ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်၏၊ တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်၏၊ ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်၏၊ ဘဝကြောင့် ဇာတိဖြစ်၏၊ ဇာတိကြောင့် ဇရာ မရဏ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ စသည်တို့ဖြစ်ကြလေသည်။ ထို့နောက်တဖန် ဇရာ မရဏစသည်တို့ဖြင့် နှိပ်စက်အပ်ကုန်သော သတ္တဝါတို့အား အာသဝေါတရားများ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပြီး ထိုအာသဝေါတရားတို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာတဖန်ဖြစ်ပေါ်ရပြန်သည်။ ဤသို့ အနုလုံအားဖြင့် သံသရာစက်ရဟတ် အဆက်မပြတ်လှည့်ပတ်လျက်ရှိနေပါမည်။

ပဋ္ဌိလုံ

သင့်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု ယောနိသော မနသိကာရကြောင့် ကုသိုလ်တရားများဖြစ်ပွားရ၏၊ ထိုကုသိုလ်ကောင်းမှုတရားစုတို့တွင် အသိအလိမ္မာ ဉာဏ်ပညာကို ဝိဇ္ဇာဟုခေါ်၏၊ ထိုဝိဇ္ဇာခေါ် ဉာဏ်ပညာတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာမောဟာချုပ်ရ၏၊ အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရချုပ်၏၊ သင်္ခါရချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဉ်ချုပ်၏၊ ဝိညာဉ်ချုပ်ခြင်းကြောင့် နာမ်ရူပ်၊ နာမ်ရူပ်ကြောင့်သဋ္ဌာယတန၊ သ်ဋ္ဌာယတနကြောင့် ဖဿ၊ ဖဿကြောင့် ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာ၊ တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်၊ ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝ၊ ဘဝကြောင့် ဇာတိ၊ ဇာတိကြောင့် ဇရာ မရဏ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ စသည်တို့ချုပ်ပျက်ကြလေသည်။ ဤသို့ချုပ်ခြင်းကြောင့် ပဋ္ဌိလုံအားဖြင့် သံသရာစက်ရဟတ် အဆက်ပြတ်ကာ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ကို ကေန်ရနိုင်ရောက်ရှိနိုင်ပါတော့သည်။

နိဂုံး

ဤသို့အားဖြင့် အဘိမ္မောပိဋ္ဌကလာ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဇကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ မနသိကာရဟူသော စေတသိက် ၇-မျိုးအကြောင်းကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်ဟူသော ရှုထောင့်လေးထောင့်မှရှုမြင်ဝေဖန်၍ မှတ်သားစရာ အဖြာဖြာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ကာ ရေးသားပြီးပေပြီ။ စာရှုပရိသတ်များလည်း ဤစေတသိက် ၇-မျိုး၏ သဘောကို အတော်အတန်နားလည် သဘောပေါက်သွားပြီဟု ယူဆပါသည်။ နောက်ဆုံး နိဂုံးချုပ်တင်ပြလိုသည်မှာ ဤစေတသိက် ၇-မျိုးသည် လောဘစသော အကုသိုလ်စေတသိက်များကဲ့သို့ အကုသိုလ်မှုများကို ပြုလုပ်သည့် အခါမှသာ ဖြစ်လာကြသည်လည်းမဟုတ်၊ သဒ္ဓါစသော ကုသိုလ်စေတသိက်များကဲ့သို့လည်း ကုသိုလ်မှုများကို ပြုလုပ်သည့်အခါမှသာ ဖြစ်လာကြသည်လည်း မဟုတ်ပါချေ။ အမှန်စင်စစ် ကုသိုလ်မှု အကုသိုလ်မှုများကို ပြုလုပ်သည့်အခါ၌ဖြစ်စေ၊ ဝိပါက်အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပွားလာသည့်အခါ၌ဖြစ်စေ၊ ကြိယာအဗျာကတတရားများဖြစ်လာသည့်အခါ၌ ဖြစ်စေ စိတ်နှင့်အစဉ်အမြဲ ယှဉ်တွဲပေါ်လာရသော စေတသိက်များ ဖြစ်ပါသည်။ ဝေနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် စိတ်ဖြစ်တိုင်း အစဉ်အမြဲ ယှဉ်တွဲပါလေ့ရှိသော စေတသိက်များပင် ဖြစ်ပါသည်၊ထို့ကြောင့် ထိုစေတသိက် ၇-မျိုးကို ပါဠိလို "သဗ္ဗစိတ္တသာဓारณ" စေတသိက်များဟု အဘိဓမ္မာကျမ်းများ၌ နာမည်ပေးထားလေသည်။ စိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော စေတသိက်များဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ (သဗ္ဗစိတ္တ=စိတ်အားလုံးနှင့်+သာဓारณ=ဆက်ဆံသော၊ အတူဖြစ်သော ,စေတသိက်များ)၊ စိတ်ဖြစ်တိုင်းပါ စေတသိက်များဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဆိုင်ရာအာရုံတခုကို အကြောင်းပြုပြီး စိတ်တခုဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ထိုစိတ်နှင့်အတူ အာရုံကို တွေ့ထိမှု ဖဿ၊ အာရုံကို ခံစားမှုဝေဒနာ၊ အာရုံကို မှတ်သားမှုသညာ၊ စေ့ဆော်တိုက်တွန်းမှုစေတနာ၊အာရုံ၌တည်

ငြိမ်အောင်ထားမှု ကေဂ္ဂတာ၊ တဲ့ဖက်နာမ်တရားများကို စောင့်ရှောက်မှု ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ အာရုံကို နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရဆိုသည့် စေတသိက် ၇-မျိုး အနည်းဆုံးဖြစ်ရပေသည်။ ဤသို့ ဤစေတသိက် ၇-မျိုးအကြောင်းကို ထပ်ဆင့် မှတ်သားရန် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုစေတသိက်များကား အဘိဓမ္မာဒေသနာတွင် ပါဝင်သည့် ပရမတ္ထသဘောတရားများဖြစ်၍ ထိုစေတသိက်တို့၏ သဘောအဓိပ္ပာယ်များကို အကျယ်ဖွင့်ဆိုရေးသားခြင်းအလုပ်မှာ နိဒါန်းတွင်တင်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း အလွန်မလွယ်ကူသော လုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။သို့သော် သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊ကျမ်းပြုဌာနစုမှကျမ်းပြုမှူးများသည် ပညာဉာဏ်နှင့် ဝီရိယခတ်တို့ကို ဗိုလ်တင်ကာ ဆိုင်ရာပိဋကတော်များကို မှေနှောက်၍ အတတ်နိုင်ဆုံး ရှေးကောက်ဖွင့်ဆို ရေးသားထားကြသည်ကို စာရှုသူများ ရိုပ်စားမိကြလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။ အမှန်အားဖြင့် သဘောအဓိပ္ပာယ် ခက်ခဲနက်နဲသော အဘိဓမ္မာသဘောတရားဖြစ်သော်လည်း သိလွယ်ရှင်းလင်းသော၀ါကျ, ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော ဥပမာ လွယ်ကူသော၀ေါဟာရအသုံးအနှုန်းတို့ဖြင့် ကြိုးစား၍ စီကုံးဖွင့်ဆိုထားကြရကား စာရှုသူများ နားလည် သဘောပေါက်ကြလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ သို့သော် ဤကျမ်းစာအုပ်မျိုးမှာ ကာလပေါ် ဝတ္ထုစာအုပ်များကဲ့သို့ တကြိမ်ဖတ် စာအုပ်မျိုးမဟုတ်ပါချေ။ ထို့ကြောင့် တကြိမ်ဖတ်ရုံဖြင့် နားမလည်သေးပါလျှင် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဖတ်ပါ စဉ်းစားပါ နားလည်လာပါလိမ့်မည်။ ထိုသို့မှ နားမလည်သေးသည့် အချက်များရှိနေသေးလျှင် တတ်သိနားလည်သည့် ဓမ္မမိတ်ဆွေများနှင့် ဆွေးနွေးပါဟု တိုက်တွန်းလိုက်ရပါသည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ စေတသိက်များ အဖွင့် အတွဲ (၁)

မှတ်သားဖွယ်ကောက်နုတ်ချက်

အက္ခရာစဉ်အညွှန်း

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အကဏ္ဍအသုက္ကအကဏ္ဍ အသုက္ကဝိပါကကံ	၂၇၀
အကုသိုလ်ကံ အကျိုးပြေးလွှတ်ရာ အရပ်မရှိ	၃၁၅
အကုသိုလ်ကကုသိုလ်ကို ထောက်ပံ့ပုံ	၂၁၂
အကုသိုလ်ကိုအကြိမ်ကြိမ် အထပ်ထပ်စိုးရိမ်ပူပန်နေမှု	၂၂၅
အကုသိုလ် ဂရုကံ ၅-မျိုး	၂၂၁
အကုသိုလ် ဥပဃာတကကံ	၂၁၆
အကုသိုလ် ဥပပီဋ္ဌကံ	၂၁၃
အကုသိုလ် ကေဂ္ဂတာနှင့် ကုသိုလ်ကေဂ္ဂတာ နှိုင်းယှဉ်ပုံ	၃၄၃
အကုသိုလ် ကေဂ္ဂတာများ	၃၃၉-၃၄၁
အက်ုရကုန်သည်	၄၃၄
အက်ုရပေဘဝတ္ထု	၄၃၄-၄၃၆

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း	၁၅၁
အကျိုးပေးကာလအားဖြင့် စေတနာ၄-မျိုး	၂၂၈
အကျိုးပေးချင်း နှိုင်းယှဉ်ပုံ	၂၃၈
အကျိုးပေးစဉ် အားဖြင့် စေတနာ ၄-မျိုး	၂၂၀
အကြီးအမှူး ပဓာနဖြစ်ပုံ	၃၂၈
အကြံ အသိမှားမှု	၁၇၃
အင်္ဂါတိက္ကမစျာန်နှင့် အာလမ္ဗနာတိက္ကမစျာန်	၂၆၄
အင်္ဂုလိမာလ၏ ဥပဃာတကကံ	၂၁၇
အစုန်တဏ္ဍာနှင့် အဆန်ဘာဝနာ	၄၅၆
အဇာတသတ်မင်း၏ ဥပဃာတကကံ	၂၁၆
အညာဏုပေက္ခာ	၈၄

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အညှံစား ကုသိုလ်မျိုး	၂၄၄
အဌကထာဝါဒ(ဖဿ)	၄၁
အတိတ်အကုသိုလ်ကံများကို ကာကွယ်နည်း	၄၀၉
အတိတ်နှင့်ပစ္စုပ္ပန်က အမှတ်မထင်ပြုသောကံ	၂၂၅
အတ္တဝါဒကို ပယ်ဖျက်သည့် ဥပစာ ဖဿ	၈
အထည်ချုပ်သမား ဘဝ	၄၃၅
အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် ဇီဝိတိန္ဒြေ	၃၉၆
အဓိစိတ္တအမည်ကိုရခြင်း	၃၄၉
အဓုဝ ဝိပါက စေတနာ	၁၉၇
အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ သညာ ၃-မျိုး	၁၃၈
အနိစ္စသညာ ထင်လာလျှင် ဒုက္ခအနတ္တသညာတို့လည်း ထင်လာနိုင်သည်	၄၁၃
အနိစ္စသညာပွားခြင်းကြောင့် ရသောအကျိုး၆-မျိုး	၁၅၅
အနိဋ္ဌ ဖဿများ	၂၈
အပရစေတနာ	၂၀၀
အပရစေတနာ ချိုတဲ့သော အပုတ္တကသဌေးကြီး	၂၀၄
အပရာပရိယ ဝေဒနီယကံ	၂၃၃
အပါယ်ကျခြင်းသည်	

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
မနသိကာရ၏အကြောင်း	၄၆၀
အပုညာဘိသင်္ခ၊ရ	၂၀၆
အပုတ္တကသဌေးကြီး	၂၀၄
အဗျာကတ ကေဂ္ဂတာ	၃၄၂
အဘိညာဉ်နှင့် ပဋိသန္ဓေအကျိုး	၂၅၉
အဘိမ္မောအဆိုသက်ရှိသက်မဲ့	၃၈၆
အဘိဓမ္မာ ကေဂ္ဂတာနှင့် သုတ္တန်ကေဂ္ဂတာ	၃၂၅
အမျိုးသမီးငါးရာနှင့် နှလုံးသွင်း	၄၄၂
အမြင်အထင် မကောင်းသော ပြိတ္တာ	၄၃၅
အမြင်အယူမှားမှု	၁၇၄
အမြတ်စားကုသိုလ်မျိုး	၂၄၄
အမြတ်စား တိဟိတ် ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်	၂၅၂
အမှတ်မှားမှု	၁၇၃
အမှတ်မှားမှု လေးမျိုး	၁၇၉
အမျှမဝေ ကုသိုလ်မရ	၄၅၃
အရဟန္တဿာတကကံ	၂၂၁
အရာကျယ်လှသဖြင့် 'မဟာ ကုသိုလ်' ဟုခေါ်ရခြင်း	၂၅၃
အရိယမည်သော ငါးမျှားသမား	၄၃၇

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အရိယဝိဇ္ဇာဓာတ်	၃၂၁
အရိယာနှင့် ပုထုဇဉ် ဝေဒနာချင်း မတူပုံ	၉၂
အရူပကုသိုလ်ကံများ အကျိုးပေးပုံ	၂၆၈
အရူပစျာန်အားထုတ်ရာ၌ ရည်မှန်းချက်များ	၂၆၄
အရူပစျာန်များရအောင် အားထုတ်နည်းများ	၂၆၅
အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ	၂၆၃
အရှင်အာနန္ဒာ၏ တပည့် အရှင်ဝင်္ဂီသထေရ် အသုဘသညာဖြစ်ပုံ	၁၅၆
အရှင်အာနန္ဒာ၏ သညာ ၁၀-ပါးတရား	၄၀၅
အရှင်ခါဏုကောဏ္ဍည၏ သမာဓိတန်ခိုး	၃၆၃
အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်၏ ဥပဃာတကကံ	၂၁၉
အရှင်မဟာသိဝမထေရ်ကြီး ဝတ္ထု	၈၀–၈၃
အရှင်ဝင်္ဂီသထေရ် ပဟာနသညာဖြစ်ပုံ	၁၅၂
အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ သမာဓိတန်ခိုး	၃၆၂

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အရှင်သဋ္ဌိဝမထေရ်၏ သမာဓိတန်ခိုး	၃၆၃
အယောနိသောနှင့် မြွေပြိတ္တာ	၄၅၀
အယောနိသောနှင့် ပြိတ္တာဘုံ	၄၅၅
အယောနိသော မနသိကာရ	၄၂၇
အယုတ် အမြတ် ကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး	၂၄၆
အယုတ်အမြတ်ကုသိုလ်ကံ ၄-မျိုး	၂၄၃
အလမ္ဗုသာ နတ်သမီး	၂၇
အလှူအိမ်ကိုလမ်းညွှန်ရသည့် အကျိုး	၄၃၅
အလွန်နှမြောဝန်တိုသော သဌေးအကြောင်း	၃၀၇
အလွန်အလွန် မြင့်မြတ်သော ကုသိုလ်မျိုး	၂၄၅
အဝိဇ္ဇာကို ဝိဇ္ဇာကသတ်	၃၂၁
အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်း	၃၂၀
အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဟူသော သံသရာစက်ခေါင်းကြီး ၂-လုံး	၁၂၁–၃

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အဝိဇ္ဇာနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ တပြိုင်နက်ပြုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်	၄၀၁
အဝိပါက စေတနာ	၁၉၆
အဝတ်မဆီး ကိုယ်လုံးတီး ဘဝ	၄၅၄
အသည်သတ်ဗြဟ္မာဖြစ်ပုံ	၂၅၈
အသမ္ပဇာနကတကုသိုလ်	၂၅၄
အသာတဝေဒနာ	၇၁
အသိ ၃-မျိုး အထူး	၁၂၈
အသေ အရှင် ပြဿနာ	၃၈၈
အသုံးများသော မနသိ-ကာရ	၄၂၆
အသက်အပိုင်းအခြားအလိုက် ဝေဒနာမတူပုံ	၆၈
အသက်နှင့် ရုပ်နာမ်	၃၈၂
အသက်ရှည်နည်းကောင်း ရသော မင်းတပါး	၄၀၄
အသက်ရှိသည်ဟု ထင်မှတ် အောင် စွမ်းဆောင်ပုံ	၃၈၈
အဟောသိကံ	၂၃၇
[အာ]	
အာစိဏ္ဏကံ	၂၂၀
အာဏတ္တိက ကုသိုလ်	၂၅၄
[အာ]	
အာနန္ဒသုတ်(ပထမ) ဝေဒနာအကြောင်း	၉၉
အာနန္ဒာသဌေး	၃၀၇
အာနာပါနဖြင့် သမာဓိ ထူထောင်ပုံ	၃၇၀
အာနေဥာဘိ သခ်ါရ	၂၀၆
အာဒီနဝဉာဏ် နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်	၄၅၈
အာဒီနဝသညာကြောင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဖြစ်ပုံ	၁၄၆-၇
အာရမ္မဏပဋိပါဒက-မနသိကာရ	၄၂၄
အာရုံအမျိုးမျိုးကို မှတ်သားပုံ	၁၂၅
အာရုံနှင့် နာမ်တရား ယှဉ်စေပုံ	၄၁၆
အာရုံရှိရာသို့ ရှေ့ရှုပုံ	၄၁၈
အာရုံသို့ဖြောင့်စွာသွားစေပုံ	၄၁၄
အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအမျှ ထားခြင်း	၃၅၅
အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားခြင်း	၃၅၄
အာသန္နကံ	၂၂၀-၂၂၄
အာသန္နကံနှင့် အာစိဏ္ဏကံ ပြဿနာ	၂၂၆

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အာ]	
အာသဝကြောင့် အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်း	၃၁၉
အာဟာရ အဓိပ္ပာယ်	၃၀
အာဟာရ လေးပါး	၃၁
အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ	၁၅၀
အားနည်းသော သမာဓိ	၃၂၇
အိပ်နေစဉ် ဘဝင်စိတ်များ	၄၂၅
အိပ်မက်စေတနာနှင့် မိဘ လင်သားတို့ စေတနာ	၂၉၉
အိမ်မြောင်, မြေမြီးပြတ်ပြီး ဖျတ်ဖျတ်ခုန် စိတ်ဝိညာဏ် ရှိ မရှိ	၃၉၈
[ဣ]	
ဣန္ဒေတို့ကို အညီအမျှထား ခြင်း	၃၅၅
ဣန္ဒေ, ဗိုလ်, မဂ္ဂင် မမည်သော ဧကဂ္ဂတာ	၃၅၃
ဣတိပိသော တပုဒ်ဆုံးအောင် သမာဓိ မရှိကြ	၃၆၈
ဣသိ သိဂ် ရသေ့	၂၆
ဣဿရနိမ္မာနဝါဒီ	၃၃

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဥ]	
ဥစ္စာရင်လို ဥစ္စာရင်ခဲ စေတနာ	၁၈၅
ဥစ္ဆေဒဝါဒီ	၃၃
ဥတု စိတ် အာဟာရ ပြုပြင်လျှင် ကျန်းမာ	၄၀၇
ဥတ္တမပုရိသပုဂ္ဂိုလ်	၁၀၂
ဥဒ္ဓစ္စကိုဖျက်ဆီးပုံ	၃၃၁
ဥဒ္ဓစ္စစိတ်၌ ဧကဂ္ဂတာ ယှဉ်နိုင်ပုံ	၃၅၂
ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပွနာ သမာဓိ အထူး	၃၅၈
ဥပဃာတကကံ	၂၀၉-၂၁၆
ဥပဃာတကကံ၏ သတ်ဖြတ်ပုံ ၃-မျိုး	၂၁၈
ဥပတ္ထမ္ဘကကံ	၂၀၉
ဥပဓိဝိပတ္တိအကုသိုလ်ကံ	၂၇၄
ဥပဓိဝိပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ ကုသိုလ်ကံ	၂၇၆
ဥပဓိသမ္ပတ္တိ ကုသိုလ်ကံ	၂၇၉
ဥပဓိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ	၂၇၂
ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ	၂၃၂
ဥပပတ္တိဘဝ	၁၉၅
ဥပပတ္တိဘဝ, ကမ္မဘဝ ၂-မျိုးဖြစ်ပုံ	၁၁၉

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဥ]	
ဥပပီဋ္ဌကကံ	၂၀၉-၂၁၂
ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်ပုံ	၁၁၉
ဥပါဒါန် လေးမျိုး	၁၁၈
ဥပေက္ခာဝေဒနာအညွှံစား	၅၈
ဥပေက္ခာဝေဒနာအမြတ်စား	၅၈
ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် မဟာသင်္ခပုဏ္ဏား	၅၇
ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် သမင်ခြေရာ ဥပမာ	၆၂
ဥပေက္ခာသည် ကေဂ္ဂတာ၏ ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်ပုံ	၃၃၇
ဥမ္မာဒန္တီနှင့်သိဝိဘုရင်	၁၆
[ဦး-ဧ]	
ဦးခေါင်းပြတ်နှင့်ဇီဝိတိန္ဒေ	၃၉၇
ဦးခေါင်းသဖွယ် ဇီဝိတိန္ဒေ	၄၀၀
ကေဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ် အကြောင်း- ပဒဋ္ဌာန်	၃၃၅
ကေဂ္ဂတာ၏ ဆောင်ရွက်မှု ရသ ၂-မျိုး	၃၃၀
ကေဂ္ဂတာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ၂-မျိုး	၃၃၂
ကေဂ္ဂတာစေတသိက် အမျိုးမျိုး	၃၃၉

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဦး-ဧ]	
ကေဂ္ဂတာစေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာ	၃၂၃
ကေဂ္ဂတာသမာဓိ၏ လက္ခဏာတမျိုး	၃၂၈
ကေဂ္ဂတာ(သမာဓိ) စေတသိက်	၃၂၂
ကေဂ္ဂတာသမာဓိနှင့် ဈာန်,ဣန္ဒေ,ဗိုလ်	၃၂၆
ကေတ္တဝါဒီ	၃၃
ကေန်အကျိုးပေးမြဲသောကံ	၂၂၀
[က]	
ကံအကျိုးတရားကြံစည်သူ ရူးသွပ်တတ်ခြင်း	၃၁၇
ကံအကျိုးပေးဆန်းကြယ်ပုံ	၃၁၁
ကံအရှိန်အဟုန် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း	၂၈၂
ကံကိုချည်းသာ အားမကိုးရာ	၂၉၀-၂၉၂
ကံကိုယုံကြည်မှုနှင့် ပုဗ္ဗေကဘဟေတုဒိဋ္ဌိ	၂၉၃
ကံဆိုသည်မှာ ကိုယ်,နှုတ်, စိတ်အလုပ်	၁၈၈
ကံတရားနှင့်မျိုးစေ့	၂၉၀
ကံတူအကျိုးပေးပုံ	၃၀၀

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[က]	
ကံလေးမျိုးတို့အကျိုးပေးပုံ	၂၂၅
ကဋ္ဌတ္တာကံ	၂၂၀-၂၂၅
ကဏ္ဍကဏ္ဍဝိပါကကံ	၂၆၉
ကဏ္ဍသုက္က ကဏ္ဍသုက္ကဝိပါကကံ	၂၇၀
ကမ္ဘာမဆုံးမချင်းရန်ငြိုးပွားသူများ	၄၄၉
ကမ္မဘဝ,ဥပပတ္တိဘဝ	၁၁၉
ကမ္မဘဝခေါ်ဆိုပုံ	၁၉၄
ကမ္မသတ္တိ ၂-မျိုးဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံ	၁၉၀
ကမ္မဿကတဉာဏ်ဆိုတာဘာလဲ	၂၄၂
ကလာဗုမင်း၏ ကံ	၂၁၉
ကာကဝဋ္ဌိယ ဇနီးမောင်နှံတို့၏ ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုး	၂၂၉
ကာမဂုဏ်၌ မမှီသောချမ်းသာခံစားမှု	၇၈
ကာမဂုဏ်၌ မှီသောချမ်းသာခံစားမှု	၇၇
ကာမပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့်ကာမဝိညာဏ်ဖြစ်	၂၀၉
ကာမသညာ,ဗျာပါဒသညာဝိဟိ ံသသညာ	၁၄၀
ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ	၂၄၀

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[က]	
ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံများအကျိုးပေးပုံ	၂၅၁
ကာယသဉ္ဇေတနာ	၁၉၉
ကာယသမ္ဖဿနှင့်ဣသိသိဂ်ရသေ့	၂၆
ကာယိယဝေဒနာ	၇၀
ကာလဝိပတ္တိအကုသိုလ်ကံ	၂၇၄
ကာလဝိပတ္တိပဋိဗာဋ္ဌကုသိုလ်ကံ	၂၇၇
ကာလသမ္ပတ္တိကုသိုလ်ကံ	၂၇၉
ကာလသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌအကုသိုလ်ကံ	၂၇၃
ကာလသုံးပါးနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ	၃၉၅
ကိစ္စအားလျော်စွာစေတနာ ၄-မျိုး	၂၀၉
ကိစ္စနှင့် လက္ခဏာအထူး	၁၃၂
ကုသိုလ်အတန်းအစား ၆-မျိုးဖြစ်ပုံ	၂၄၅
ကုသိုလ်ဥပစာတကကံ	၂၁၆
ကုသိုလ် ဥပစာတကကံကြောင့်နတ်ပြည်၌ဖြစ်ပုံ	၂၁၇
ကုသိုလ် ဥပပီဋ္ဌကကံ	၂၁၃
ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံနှင့်စေတနာသုံးတန်	၂၀၅

အကွာရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[က]	
ကုသိုလ်ကံများသူနှင့် နည်းသူ	၃၀၈
ကုသိုလ်ကေဋ္ဌတာ	၃၄၂
ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို ထောက်ပံ့ပုံ	၂၁၂
ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ထက် အားကြီးပုံ	၃၀၉
ကုသိုလ်ကို အကြိမ်ကြိမ် အထပ်ထပ်ဝမ်းမြောက် နေမှု	၂၂၅
ကုသိုလ်စိတ် မပြတ် ဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းနည်း	၄၃၄
ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းပုံ	၄၃၃
ကောသလမင်း၏ ၁၄-ကုဋေ အလှူကြီး	၄၃၉
ကိုယ်စောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ	၃၉၉
ကျီးတကောင်၏ ကံအကြောင်း	၃၁၃
ကျားသစ်မနှင့် သမင်မ	၄၄၂
ကျန်းမာခြင်း၏ရန်သူ	၄၀၂
ကျန်းမာခြင်းသည် အမြတ်ဆုံး	၄၀၂

အကွာရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[က]	
ကျန်းမာမှုကောင်းရန် အဘိဓမ္မာသဘော	၄၀၆
ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီးတပါး၏ အုံ့ဖွယ်ဝဋ္ဌကြေး	၃၀၃-၆
ကြာနှင့်ရေ ဥပမာ (ဇီဝိတိန္ဒြေ)	၃၃၄
ကြာမရှိလျှင် ရေက မစောင့်ရှောက်	၃၃၅
ကြာရိုး ကြာစွယ် အတွင်းရှိရေ	၃၃၅
ကြီးလေးသောအကျိုးကို ပေးသည့်ကံ	၂၂၀
ကြေးမုံ မှန်ပြင်နှင့် လူရိပ် ဥပမာ	၂၈၈
ကြိုတင်မသိနိုင်သော တရားငါးပါး	၄၁၂
ကြက်တောင် အကြောထုံး မျှားကို မီးရှို့သည် ဥပမာ	၁၄၈
ကြောင်ကြောင်မြင်လျက်နှင့် မှားကြပုံ	၁၃၅
ကြောင်မနှင့် ကြက်မ ဖြစ်ရသော လင်တူမိန်းမ	၄၄၆

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ခ]	
ခံစားပုံသုံးမျိုး	၄၉
ခံစားမှုမရှိသော ချမ်းသာ	၁၀၂
ခဏပစ္စုပ္ပန် ဇီဝိတိန္ဒေ	၄၉၅
ခါးပိုက်နှိုက်နှစ်ဦး၏ နှလုံးသွင်း	၄၃၂
ခိုးမှုဆိုင်ရာ၌ စိတ်ဖြစ်ပုံ	၃၄၀
ခိုးရာမြန်မြန်လိုက်ရန် ဥပုသ်စောင့်ခြင်း	၄၄၂
ခေါင်းဆောင်တပည့်ကြီးနှင့် တူပုံ	၁၈၃
ခေါင်းပြတ်ကောင် ပြေးနေစဉ် ဇီဝိတိန္ဒေရှိ-မရှိ	၃၉၇
ခွေးထီးနှင့် မှားယွင်းသော မလ္လိကာမိဖုရား	၄၃၉
[ဂ]	
ဂတိဝိပတ္တိ အကုသိုလ်ကံ	၂၇၃
ဂတိဝိပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ ကုသိုလ်ကံ	၂၇၆
ဂတိသမ္ပတ္တိ ကုသိုလ်ကံ	၂၇၈
ဂတိသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဋ္ဌ အကုသိုလ်ကံ	၂၇၀
ဂရုကံ	၂၂၀
ဂလဲ့စားချေရန် ဆုတောင်းသူ	၄၆၄

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဂ]	
ဂိရိမာနန္ဒထေရ်၏ ရောဂါကို သညာဖြင့် ကုသပေးပုံ	၁၅၅
ဂေလညသုတ်(ပထမ) ဝေဒနာရှုပုံ	၉၆-၉၉
ဂေဟသိတ ဥပေက္ခာ	၈၄
ဂေဟသိတဒေါမနဿ	၇၉၊၈၇
ဂေဟသိတသောမနဿ ဝေဒနာ	၇၇၊၈၆
ဂုဏ်ပကာသနကုသိုလ် အကျိုးပေးမကောင်း	၂၄၇
[င-စ]	
ငရဲ၌ခုနစ်ရက်ခံရသော မလ္လိကာ	၄၄၁
ငါးမျှားသမား အရိယ	၄၃၇
ငါးမျှားသူနှင့် ဘုရားရှိခိုး သူတို့၏သမာဓိ	၃၂၄
ငယ်ရွယ်ချိန်မှာ မသေသော တရား	၄၀၃
ငြိမ်သက်သော ဆီမီးလျှံနှင့် တူပုံ	၃၃၃
ငြိမ်သက်သောတရားဟု ထင်ပုံ	၆၁
ငြိမ်သက်သောတရားဟု ရှေးရှုထင်ခြင်း	၃၃၂

အကွဲရာစဉ်		စာမျက်နှာ
	[၀]	
	စက္ခုဒ္ဒါရဉ်ဖြစ်သော ဖဿ	၁၃
	စက္ခုဒ္ဒါရဉ် ဝေဒနာသုံးမျိုး ဖြစ်ပုံ	၅၃
	စက္ခုပါလမထေရ်နှင့် အကုသိုလ် ဥပဃာတက	၂၁၉
	စက္ခုသမ္ဘယနှင့် စျာန်ရ ရသေ့ကြီး	၂၄
	စတုတ္ထစျာန်၌ ကေဂုတာ၏ အနီးကပ်အကြောင်း	၃၃၇
	စမ္ပယျနဂါးမင်း၏ ဥပဇ္ဈ-ဝေဒနီယကံ	၂၃၃
	စာချောက်ရုပ် ဥပမာ	၁၃၆
	စိတ္တလတောင် မဟာထေရ် ဝတ္ထု	၁၁၄
	စေတနာအကြောင်း အခြားသိကောင်းစရာများ	၂၈၁
	စေတနာအလျောက် ကုသိုလ် အတန်းအစား ၆-မျိုးဖြစ်ပုံ	၂၄၃-၅
	စေတနာ၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်း	၂၈၂
	စေတနာ၏ဆောင်ရွက်မှု ကိစ္စ	၁၈၄
	စေတနာကြောင့် ဘဝစက်ဝန်း လည်ပုံ	၃၁၈

အကွဲရာစဉ်		စာမျက်နှာ
	[၀]	
	စေတနာကို ကံဟု ဘုရားဟောခြင်း	၁၈၉
	စေတနာချုပ်ငြိမ်းလျှင် ဘဝ စက်ဝန်း အလည်ရပ်သည်	၃၂၀
	စေတနာစေတသိက်၏ အစွမ်းသတ္တိ	၂၈၄
	စေတနာစေတသိက်၏ နာမည်တူးများ	၁၈၈
	စေတနာ စေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၁၈၆
	စေတနာ စေတသိက်၏ ပဒဋ္ဌာန်	၁၈၇
	စေတနာ စေတသိက်၏ သဘော	၁၈၂
	စေတနာထက်လျှင် ကံထက်၏	၁၈၉
	စေတနာနှင့် လက်သမား ဆရာကြီး	၁၈၆
	စေတနာနှင့် လယ်ပိုင်ရှင် တူပုံ	၁၈၅
	စေတနာနှင့် သခ်ါရ	၁၉၃
	စေတနာ ပါ မပါသာ ပမာန	၂၃၉
	စေတနာ ၂-မျိုး	၁၉၆

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[စ]	
စေတနာ ၃-မျိုး	၁၉၉
စေတနာသုံးတန်နှင့် ပဋိသန္ဓေကျိုး	၂၀၁
စေတနာသုံးတန် ပြည့်ဝသော သုမနပန်းသည်	၂၀၂
စေတနာသည် 'ပစ္စယ' အကြောင်းတရား	၁၈၉
စေတသိက ဝေဒနာ	၇၀
စေ့ဆော်တိုက်တွန်းပုံ	၁၈၃
စစ်ဗိုလ်ကြီးနှင့် တူပုံ (စေတနာ)	၁၈၄
စိတ်အမှတ်ပြုမှု မြဲအောင်လုပ်	၃၇၁
စိတ်ကို အစိုးမရသူ အရူးနှင့်တူ	၃၆၇
စိတ်ကို အစိုးမရသူ ခွေးရူး ပြန်သည်နှင့်တူ	၃၆၇
စိတ်ကို အညီအမျှ ထားခြင်း	၃၅၅
စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားခြင်း	၃၅၄
စိတ်တည်ကြည်ခြင်း သဘော ၃-မျိုး	၃၂၂
စိတ်နာဖွယ် မဟုတ်	၄၂၉

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[စ]	
စိတ်ဖြစ်တိုင်း ကေဂ္ဂတာ ဖြစ်ပုံ	၃၂၆
စိတ်ဖြစ်တိုင်းပါသော ဝေဒနာ	၉၀
စိတ်ပျိုကိုယ်နု၊ စိတ်ထောင်း ကိုယ်ကြေ ဒေသနာတော်များ	၄၀၆
စိတ်မခိုင်သူသည် ပဲ့မနိုင်သော လှေသူကြီးနှင့် တူပုံ	၃၆၈
စိတ်ရူး စိတ်နောက် ပျောက်နိုင်ပုံ	၃၇၁
[ဆ-ဇ]	
ဆီမီးလျှံ ငြိမ်သက်ခြင်းနှင့် တူပုံ	၃၃၃
ဆုတောင်းချော်သဖြင့် မတော်မလှ ဖြစ်ကြသူများ	၂၅၁
ဆုတောင်းရှည်သော ဇောတိက သငှေးလောင်း	၂၅၀
ဆားတပိဿာ ရေထဲချသည့် ဥပမာ	၃၀၉
ဆက်စပ် ဆက်သွယ် ပေးခြင်း (ဝေဒနာ)	၁၈၂
ဇနကကံ	၂၀၉

အကွဲရှုစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဇ]	
ဇနကတ် အကျိုးပေး	
အယူအဆ	၂၁၀
ဇနကတ်ကို အမျိုးမျိုး ထောက်ပံ့ပုံ	၂၁၁
ဇနကတ်ကို ဥပတ္ထမ္ဘကတ်က ထောက်ပံ့ပုံ	၂၁၁
ဇဝန ပဋိပါဒက-မနသိကာရ	၄၂၃
ဇီဝခေါ် အသက်ဟူသည်	၃၈၁
ဇီဝိတ သမသီသီ ရဟန္တာ	၄၀၀
ဇီဝိတိန္ဒြေ အစဉ် ၂-မျိုး	၃၉၃
ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ အစွမ်း	၄၀၁
ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ စောင့်ရှောက်ရာ ကာလအဆုံးအဖြတ်	၃၉၀
ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ဆိမ်းဥပမာ	၃၂၉
ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ နိုးစွာသော အကြောင်း	၃၂၉-၃၈၀
ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ရေဥပမာ	၃၂၄
ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ဝေးသော အကြောင်းတရား	၃၈၀
ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သဘော လက္ခဏာ	၃၂၃
ဇီဝိတိန္ဒြေက နာမ်အစဉ် ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ပုံ	၃၂၃

အရှုကွဲစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဇ]	
ဇီဝိတိန္ဒြေကြာမြင့်စွာ ရှင်သန်ရေး	၄၀၁
ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်	၃၂၃
ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ ပဒဋ္ဌာန်	၃၂၉
ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၃၂၈
ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၏ ရသ	၃၂၂
ဇီဝိတိန္ဒြေမည်ပုံ	၃၂၃
ဇီဝိတိန္ဒြေ ၂-မျိုး	၃၈၁
ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ဝဋ္ဋဒုက္ခတို့၏ ဦးခေါင်း	၄၀၀
ဇာတ်အားဖြင့် ကေဋ္ဌတာ ၃-မျိုး	၃၃၉
[စျ-ည]	
စျာနင် အမည်မရသော ကေဋ္ဌတာ	၃၅၃
ဉာဏ်သမ္ပယုတ်သည်နှင့် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သည်	၁၃၇
ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ရမည့် တရား ၃-ပါး	၂၀၂-၃

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ည]	
ဉာဏ်ရှိ ယောကျ်ား မှားလတ် သောခါ ဆေးလွန်နာ သို့	၃၅၆
ဉာဏ်ဟူသော အကျိုးတရား ကို ဖြစ်ပွားစေသည်ဟု ရှေးရှုထင်ခြင်း	၃၃၃
[တ]	
တံလျှပ် ဥပမာ သည်ရာ	၁၇၈
တဆင့်ထက် တဆင့် သာလွန် မွန်မြတ်သော စျာန် ချမ်းသာ	၁၀၁
တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန် ဖြစ်ပုံ	၁၁၈
တဏှာနိဿိတကုသိုလ်	၂၄၈-၉
တယောက် အကုသိုလ်ကံ ကြောင့် အမျှားခံရပုံ	၃၀၃
တယောက်ကုသိုလ်ကံကြောင့် အမျှားစံရပုံ	၃၀၂
တိသမဟာဗြဟ္မာကြီး အကြောင်း	၂၆၁
တိသရဟန်းကြီး၏ နှလုံးသွင်း	၄၅၆
တိသရဟန်းကြီး၏ မကာင်းသောနှလုံးသွင်း	၄၁၉

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[တ]	
တိဟိတ်ကုသိုလ်နှင့် ဒွိဟိတ်ကုသိုလ်	၂၄၂
တီကောင်ကို ကြာဆံ ထင်မှတ်သည့် ဥပမာ	၁၇၇
တုသိတာ နတ်ပြည် ရောက်သော မလ္လိကာ	၄၄၁
တောစောင့် ယောကျ်ားရုပ် ဥပမာ	၁၃၆
တောသမင် ဥပမာ သညာဝိပလ္လာသ	၁၇၄
တပ်မက်ခြင်း အာသာ ၂-မျိုး	၄၀၂
တပ်မက်တွယ်တာမှု အဆင့်ဆင့်	၁၁၇
တည်ကြည်မှု သမာဓိကို ပွားပုံ	၃၅၈
တွယ်တာမှုကိုပယ်လျှင် ဒုက္ခမှလွတ်နိုင်၏	၁၁၁-၂
[ထ-ဒ-ဓ]	
ထင်ရှားရှိခိုက်သာ စောင့်ရှောက်ပုံ	၃၇၅
ဒမိဋ္ဌ ဒေါဝါရိက တံငါသည်	၂၂၄
ဒါနနှင့် စေတနာ	၁၅
ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာ	၄၀၈
ဒိဋ္ဌမမ္ပ ဝေဒနီယကံ	၂၂၀

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဒ-ဓ]	
ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဝေဒနီယကံ အကျိုးပေးပုံ	၂၂၉
ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဝေဒနီယကံ၏ အင်္ဂါ၄-ပါး	၂၃၁
ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဝေဒနီယကံနှင့် ပဝတ္တိကျိုး	၂၂၉
ဒိဋ္ဌိနိဿိတ (ဒိဋ္ဌိကို မှီတွယ်သော)ကုသိုလ်	၂၄၈-၉
ဒီဃာယု သတ္တိသား၏ အသက်ရှည်နည်းကောင်း	၄၀၅
ဒုက္ခဆိုသည်ကား	၁၆၇
ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ဒေါမနဿ ဝေဒနာဖြစ်ပုံ	၅၁
ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ပဋ္ဌာစာရီ	၅၆
ဒုတိယစျာန်စသည်၌ ရှိသော သမာဓိ	၃၄၉
ဒုတိယဘဝတွင် အကျိုးပေး သောကံ	၂၃၃
ဒူသီခေါ် မာရ်နတ်၏ကံ	၂၁၉
ဒဏ်ခံရတတ်ပုံ	၃၀၈
ဒွါရဝတီ မြို့တော်	၄၃၄
ဓုဝဝိပါကစေတနာ ၄-မျိုး	၁၉၇
ဓား လက်နက် စသည်တို့ဖြင့် ဖျက်ဆီးမရသော ဇီဝိ တိန္ဒေ	၃၉၃

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[နဲ]	
နတ်သမီးမြူဆွယ်၍ စျာန် ပျက်သော ရသေ့ငယ်	၂၇
နတ်သမီး အတွေ့ဖြင့် သုံးနှစ် မေ့နေသော ရသေ့ငယ်	၂၇
နန္ဒ နွားသတ်သမား၏ အကျိုးပေးအဆုံးအဖြတ်	၂၃၅
နန္ဒ နွားသတ်သမား၏ ဒိဋ္ဌ ဓမ္မကျိုး ၊ ၈	၂၃၀
နန္ဒဘီလူး၏ ဒိဋ္ဌဓမ္မကျိုး	၂၃၀
နန္ဒမည်သော ဘီလူး၏ ကံ	၂၁၉
နန္ဒလုလင်၏ ဒိဋ္ဌဓမ္မကျိုး	၂၃၀
နာဂသမာလထေရ်	၄၅၇
နာနတ္တဝါဒီ	၃၃
နာနာက္ခဏိက ကမ္မပစ္စည်း ကြောင်းကျိုး ဆက်ပုံ	၂၈၃-၇
နာမ်အချင်းချင်း ဖဿဖြစ်ပုံ နှင့် ချဉ်သီးစား ဥပမာ	၉-၁၀
နာမ်ဇီဝိတိန္ဒေ	၃၈၁
နာမ် ဇီဝိတိန္ဒေသည် နာမ် ရုပ်ကို စောင့်ရှောက် သလော	၃၉၁
နာမ် တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ပုံ	၃၇၃
နာမ်တရားတို့ကို ပေါင်းစု ပေးခြင်းကိစ္စ	၃၃၀

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[နှ]	
နာမ်ရုပ်ကြောင့် အာယတန ၆-ပါး စသည်ဖြစ်ခြင်း	၃၁၉
နိကန္တိ တဏှာ	၂၆၀-၁
နိစ္စ, သုခ, အတ္တ သညာ ၃-မျိုး	၁၃၉
နိယတ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စေတနာ	၁၉၇
နိရာမိသ အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာ	၈၄
နိရာမိသ ဒုက္ခဝေဒနာ	
နိရောဓ သမာပတ် ချမ်းသာ	၁၀၁
နို့ထိန်းဥပမာ (ဇီဝိတိန္ဒေ)	၃၇၆
နေက္ခမ္မသညာ, အဗျာပါဒ သညာ, အဝိဟိံသသညာ	၁၄၀
နေက္ခမ္မသိတ ဥပက္ခာဝေဒနာ	၈၇
နေက္ခမ္မသိတ ဒေါမနဿ ပေဒနာ	၈၈
နေက္ခမ္မသိတ သောမနဿ ဝေဒနာ	၇၈၊၈၆
နေခြည်ထိရောက် နှင်းရေ ပေါက်ပမာ	၄၁၁
နေသည် ရှေသို့သာ လှမ်း သကဲ့သို့	၄၁၁
နောက်ထပ်သိရန် မှတ်သားပုံ (သညာ)	၁၃၁

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[နှ]	
နှလုံးသွင်း၏ အကျိုးသာဓက များ	၄၄၁
နှလုံးသွင်းကောင်းတော့ သောတာပန်ဖြစ်	၄၃၇
နှလုံးသွင်းကောင်းမှ သမ္မာ ဒိဋ္ဌိ	၄၅၈
နှလုံးသွင်းကောင်းလျှင် သံသရာစက် ရပ်မည်	၄၆၂
နှလုံးသွင်းပုံ ၃-မျိုး	၄၁၄
နှလုံးသွင်းပြောင်းပါ	၄၃၃
နှလုံးသွင်း မကောင်းခြင်း၏ အကြောင်းများ	၄၆၀-၁
နှလုံးသွင်းမကောင်းမှု	၄၃၁
နှလုံးသွင်းမကောင်းမှုကြောင့် ကြေကွဲဖွယ်ရာ ဖြစ်ရပ် များ	၄၄၄
နှလုံးသွင်းမကောင်းလျှင် တဏှာ ကောင်းလျှင် ဘာဝနာ	၄၅၆
နှလုံးသွင်းမှု သတိပြုဆင်ခြင်း	၄၅၀
နှလုံးသွင်းမှန်သမျှမနသိကာရ မခေါ်နိုင်	၄၁၅
နှိုးဆော်တိုက်တွန်းခြင်း	၁၈၂
နှိုးဆော်ပုံ ၃-မျိုး	၁၈၂

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[နှ]	
ဒိပ်စက် နာကျင်တတ်သော တရားဟု ထင်ပုံ	၄၁
ဒိပ်စက်ပုံသုံးမျိုး(ဥပပီဠက)	၂၁၄
နှတ်ဖြင့်သာ အဆုံးသတ် ကြရပုံ	၃၆၈
နှားခြံတွင်းက နွားအိုကြီး ဥပမာ(အာသန္နကံ)	၂၂၇
[ပ]	
ပစ္စည်းထိန်း ဥပမာ(သညာ)	၃၃၂
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဖြစ်သွားသော ဗာရာဏသီမင်း	၁၄၇
ပစ္စုပ္ပန္နဘဝ ၂-မျိုး	၃-၄
ပစ္စုပ္ပန်ဇီစိတိန္ဒြေ သုံးမျိုး	၃၉၅
ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်	၄၂၂
ပဉ္ဇာနန္တရိယဇေတနာ	၁၉၇
ပညာဖမားနည်း သမ္ဘါ သည်းက	၅၆၃
ပညာ၌ 'ပ' သဒ္ဒါ	၁၆၀
ပညာ, သညာ, ဝိညာဏ်တို့၏ အသိထူးပုံ	၁၂၇
ပဋ္ဌာစာရိန်နှင့် ဒုက္ခဝေဒနာ	၅၆
ပဋိသန္ဓေဥပဒေတ် အနုလုံ ပဋိလုံ	၄၆၄-၅
[ပ]	
ပဋိစ္စသမุปบาท် စက်ရဟတ် သံသရာ	၄၆၄
ပထမ အာနန္ဒသုတ် (ဝေဒနာဖြစ်ကြောင်း)	၉၉
ပဏာမစေတနာသည်လက်ငင်း အကျိုးရနိုင်ခြင်း	၄၀၉
ပဒဋ္ဌာန်၏ သဘောအဓိပ္ပာယ်	၄
ပယောဂဝိပတ္တိအကုသိုလ်ကံ	၂၇၅
ပယောဂဝိပတ္တိ ပဋိဗာဟု ကုသိုလ်ကံ	၂၇၈
ပယောဂသမ္ပတ္တိ ကုသိုလ်ကံ	၂၈၀
ပယောဂသမ္ပတ္တိ ပဋိဗာဟု အကုသိုလ်ကံ	၂၇၃
ပရိကာရကုသိုလ်	၂၅၄
ပရမတ်တရား လေ့လာ စိစစ်နည်း	၁
ပရိကမ္မသညာ, ဥပစာရသညာ, အပ္ပနာသညာ	၁၃၉
ပဟာနသညာဖြစ်ပုံ	၁၅၂
ပင်လယ်ပမာသညာသဘော	၁၂၉
ပါရမီကုသိုလ်မျိုးမဟုတ်သော ကုသိုလ်	၂၄၇
ပါရမီမျိုးဖြစ်သည့် ကုသိုလ်	၂၄၈
ပိဏ္ဍပါတကက်	၂၂၁

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ပ]	
ပိလိန္ဒဝန္ဒဝစ္ဆဝေရ်၏ ဝစီကံ	၂၉၈
ပုညာဘိသခါရ	၂၀၅
ပုဏ္ဏဆင်းရဲသား၏ ဒိဋ္ဌမေမ္ဗကျိုး	၂၂၉
ပုထုဇဉ်နှင့်အရိယာ	၉၂
ပုထုဇဉ်၏သမာမိ	၃၄၉
ပုဗ္ဗစေတနာ	၁၉၅-၂၀၀
ပုဗ္ဗစေတနာ၏အကျိုး	၂၀၃
ပုဗ္ဗစေတနာ ချိုတဲ့သော ပဉ္ဇပါပီနှင့်မင်းကုသ	၂၀၃
ပုဗ္ဗေတက ဟေတုဒိဋ္ဌိ	၂၉၃-၅
ပေါင်းစုပေးပုံနှင့် ရေဥပမာ	၃၃၀
ပျံလွှင့်မှုဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးခြင်း ကိစ္စ	၃၃၁
ပြုလုပ်ပုံအားဖြင့် စေတနာ ၄-မျိုး	၂၆၉
ပွဲကြည့်တတ်၍ ရဟန္တာ ဖြစ်ပုံ	၄၅၇
[ဖ]	
(ဖဿ) အနုဒီပနိဝါဒ	၄၄
ဖဿအာဟာရသည်ဘဝဆက် ရှည်စေနိုင်သောအချုပ် အခြာတရား	၃၂

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဖ]	
ဖဿအားကောင်းလျှင် ဝေဒနာ တဏှာ အားကောင်းသည်	၂၃
ဖဿ၏ ဥပစာသဘော မုချ သဘော	၇-၈
ဖဿ၏ ဆောင်ရွက်မှု ကိစ္စ ရသနှင့် သမ္ပတ္တိရသ	၁၁
ဖဿ၏ ပဒဋ္ဌာန် ၂-မျိုး	၁၉
ဖဿကို အာဟာရခေါ်ပုံ	၃၀
ဖဿကို ရှေးဦးစွာ ဟောရပုံ	၄၀
ဖဿကြောင့် အယူဝါဒ အမျိုးမျိုးဖြစ်ပုံ	၃၂
ဖဿကြောင့် စစ်ပွဲကြီးဆင်နွဲ ရခြင်း	၃၆
ဖဿကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်ခြင်း	၁၀၄
ဖဿကြောင့် ဝေဒနာသုံးမျိုး ဖြစ်ပုံ	၁၃
ဖဿကြောင့် [illegible]	၄၅
[illegible] ဝေဒနာ အမည် ပရပုံ	၅၀
ဖဿစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန် ၂-မျိုး	၁၂
ဖဿစေတသိက်၏ သဘော လက္ခဏာ	၄

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဖ]	
ဖဿစွမ်းရည်နှင့် ဖဿ ၃၂-မျိုး	၂၉
(ဖဿ) ဋီကာဝါဒ	၄၂
ဖဿနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပာဒ်	၃၈
ဖဿနှင့် ပဋ္ဌာန်း	၃၉
ဖဿနှင့် ဝေဒနာသဘော ၎င်းလင်းချက်	၆၃-၆၆
ဖဿပြတ်က သံသရာ အလည် ရပ်ပုံ	၄၆
ဖဿ ၆-မျိုး	၂၂
ဖဿ ၈၉-မျိုး	၃၀
ဖဿသညာ စသည်တို့ စားတော်ကဲနှင့်တူပုံ	၅၉
ဖဿသည် ဘေးဒုက္ခ၏ အကြောင်း	၃၅
ဖုဿဘုရားရှင်လက်ထက် မတော်	၄၅၄
ဖြစ်ချုပ်ခြင်း လက္ခဏာနှင့် ဇီဝိတိန္ဒေ	၄၁၀
ဖြစ်ရာဌာနစသော စေတနာ ၈-မျိုး	၂၇၀
[ဗ–ဘ]	
ဗာကုလထေရဝတ္ထု	၄၀၃
ဗာရာဏသီမင်းကြီး၏ အိုင်းအမာနာ	၁၄၇
[ဗ -ဘ]	
ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ ဥပဃာတကကံ	၂၁၉
ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး	၄၅၃
ဗီဇနိယာမ	၃၈၇
ဗောဇ္ဈင်မည်ပုံ	၃၅၂
ဗေဓိဉာဏ်ကို မြန်မြန်မရသော ကုသိုလ်	၂၄၉
ဗောဓိမင်းသားနှင့်မိဖုရား၏ အကုသိုလ်ကံ	၃၀၁
ဗိုလ်အမည်ရပုံ	၃၅၂
ဘဝ(ကမ္မဘဝ)	၁၉၄
ဘဝကြောင့် ဇာတိစသည် ဖြစ်ရပုံ	၁၂၀
ဘဝ ၂-မျိုး	၁၁၉
ဘဝသုံးပါး၌ ဖြစ်စေသော မနောသဉ္စေတနာ ဟာရ	၁၉၂
ဘင်ခဏမတိုင်မီ တည်တံ့ အောင်ထားသော တရား	၃၇၈
ဘာကြောင့် နလုံးသွင်းလွှဲမှား ကြသနည်း	၄၆၁
ဘာဝနာ၏ အားအစွမ်းသို့ ရောက်ပြီဟု သိနိုင်ပုံ	၁၄၉
ဘီလူးနှင့်လူ	၄၄၇

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဘ]	
ဘီလူးမက ကျေးဇူး ဆပ်ခြင်း	၄၄၉
ဘီလူးမ သောတာပန် ဖြစ်ခြင်း	၄၄၈
ဘုရားအဆူဆူချတ်၍ မကျွတ်နိုင်ပုံ	၁၃၂
ဘုရားအဆုံးအမကို နာခံနိုင်ရမည်	၄၃၀
ဘုရားထံရောက်မှ ရန်ငြိုး ဆုတောင်းငြိမ်းခြင်း	၄၄၈
ဘုရားဖြစ်ခြင်းသည်မနသိ ကာရ၏အကြောင်း	၄၅၉
ဘုရားရှိခိုးရုံမျှဖြင့် ရောဂါကို ကာကွယ်နိုင်ခြင်း	၄၀၈
ဘုရင်မင်းမြတ်ဥပမာ	၃၃၁
ဘေးဒုက္ခအပေါင်း၏ အကြောင်းရင်းဖဿ	၃၅
[မ]	
မကွလိဂေါသာလ၏ သစ်ပင်သက်ရှိအယူ	၃၈၅
မယ်ဒေဝလက်ာ မှတ်စရာ	၃၅၅
မစ္ဆရိယလွန်ကဲသော ကျောင်းထိုင်ဘုန်းကြီး	၃၀၄
မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်	၃၅၇

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[မ]	
မတ္တရာဆရာတော်	၄၅၈
မနသိကာရ၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်း	၄၂၀
မနသိကာရကို အထူး ရှင်းလင်းပြခြင်း	၄၂၄-၆
မနသိကာရစေတသိက်၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၄၁၈
မနသိကာရစေတသိက်၏ ပဒဋ္ဌာန်	၄၂၀
မနသိကာရစေတသိက်၏ ရသ	၄၁၆
မနသိကာရစေတသိက်၏ လက္ခဏာ	၄၁၄
မနသိကာရ(=နှလုံးသွင်း ခြင်း)	၄၁၄
မနသိကာရနှင့် အရိယာမဂ်	၄၃၆
မနသိကာရ ၃-မျိုး	၄၂၁
မနသိကာရ ၂-မျိုး	၄၂၆
မနသိကာရသည် ပဲ့ကိုင်သူ နှင့်တူပုံ	၄၁၇၈
မနောဒွါရဉ်မှီသော ဖဿ	၁၅
မနောဒွါရဉ် ဝေဒနာ သုံးမျိုးဖြစ်ပုံ	၅၃
မနောဒွါရာဝဇ္ဇာန်းစိတ်	၄၂၃
မနောသဉ္ဇေတနာ	၁၉၉

အကွေ့ရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[မ]	
မနောသဉ္ဇေတနာဟာရ	၁၉၁
မနောသမ္ဖဿ	၂၈
မယားငယ်အားကိုယ်ဝန် ဖျက်ချသောမယားကြီး	၄၄၆
မလ္လိကာမိဖုရားကြီးနှင့် နှလုံးသွင်း	၄၃၈
မဟဂ္ဂုတ်စေတနာ	၁၉၇
မဟာအဌကထာဝါဒ	၄၀
မဟာကုသိုလ်ဟု အမည်ရခြင်း အကြောင်း	၂၄၁
မဟာဓမ္မပါလဇာတ်	၄၀၃
မဟာဝသဘမင်း အသက် ရှည်နည်းကောင်း ရှာခြင်း	၄၀၄
မဟာဝါစကာလ ဥပါသကာ	၂၂၄
မဟာသံဃိက ဂိုဏ်းဝါဒ	၄၀
မဟာသခ်ပုဏ္ဏားနှင့် သုခဝေဒနာ	၅၇
မဟာသိဝမထေရ်ကြီး၏ နိရာမိသဒုက္ခဝေဒနာ	၈၀-၈၃
မဂ်စေတနာ	၁၉၇
မဂ်ဖိုလ်ရအောင် အရင်းအနှီး ပြုရသော မဟာကုသိုလ်	၂၄၁
မင်းကုသနှင့် ပဉ္ဇပါဝီ	၂၀၃

အကွေ့ရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[မ]	
မည်သည့်စေတနာမဆို ပဋိသန္ဓေကျိုးပေး နိုင်ခြင်း	၂၀၂
မယ်ဥတ္တရာ၏ သမာဓိ တန်ခိုး	၃၆၄
မာတုဃာတကကံ	၂၂၁
မိဂပဒဝလဉ္ဇနနည်း (ဥပေက္ခာ)	၆၂
မိစ္ဆာစာရမှုဆိုင်ရာ စိတ်ဖြစ်ပုံ	၃၄၀
မိစ္ဆာသညာခိုင်မြဲလျှင် ဘုရားအဆူဆူချတ်၍ မကျွတ်နိုင်ပုံ	၁၃၃
မိမိလူသောကျောင်း မီးလောင် လက်ခမောင်း ခတ်သော သငှေး	၄၅၁
မီးကျိုးတွင်းနှင့် မနော သဉ္ဇေတနာဟာရ	၁၉၂
မုဉ္ဇစေတနာ	၁၉၅-၂၀၀
မုဒုလဟွဏ ဇာတ်	၂၄
မိန်းမရှာ ဥပမာ	၁၃၆
မျက်စိအတွေ့နှင့် ဥပမာများ	၂၁
မျက်နှာတွန့်ရှုတ်နေသော ပြိတ္တာ	၄၃၅
မျက်မမြင် ခြောက်ယောက် ဥပမာ	၁၃၄

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[မ]	
မျက်မှန်စိမ်းတပ်၍အစာကျွေး ဥပမာ	၁၇၇
မျိုးစေ့ဥပမာနှင့် နာနာကွဏိက ကမ္မသတ္တိ	၂၈၅
မျောက်မင်း၏ သတိနှင့် မနသိကာရ	၄၂၀
မှားမှားမှန်မှန် စွဲလမ်းတတ်ပုံ	၁၃၄
မှတ်သားပုံ (သညာ) သဘော ၃မျိုး	၁၂၅
[ယ-ရ]	
ယောနိသောနှင့် ကောင်းရာ သုဂတိ	၄၄၁
ယောနိသောနှင့် ဘုရားရှင်	၄၅၈
ယောနိသော မနသိကာရ	၄၂၇
ရထားထိန်း ဥပမာ	၄၁၆
ရသ ၂-မျိုးသဘော အဓိပ္ပါယ်	၃
ရဟန်းတပါး၏ ကံတရား	၃၁၃
ရဟန္တာ၌ ကာယိက ဒုက္ခ ဝေဒနာ ဖြစ်ခြင်း	၉၂
ရဟန္တာနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာ	၉၁
ရဟန္တာဖြစ်လျင် ဖြစ်ချင်း ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်	၄၀၀-၁
ရဟန္တာမဖြစ်၍ငိုသောရဟန်း	၈၂
[ရ]	
ရဟန္တာများ သင်္ခါရသုံးပါး အားမထုတ်	၂၀၆
ရဟန္တာသမာဓိ	၃၄၉
ရည်ရွယ်ချက်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဥပုသ်စောင့်ခြင်း	၄၄၂
ရန်သူအားဦးစွာအမျှဝေခြင်း	၄၅၂
ရန်သူအားမေတ္တာ မပျက်သောသဌေး	၄၅၂-၃
ရူပကုသိုလ်ကံများ အကျိုး ပေးပုံ	၂၅၇
ရူပကုသိုလ်ကံများနှင့် နိကန္တိတဏှာ	၂၆၀
ရူပကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုးစိ ကွဲပြားပုံ	၂၅၆
ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ	၂၅၄
ရေဒီယိုအသံလှိုင်း သဒ္ဒရှပ်	၃၈၃
ရေများရေနိုင်၊ မီးများမီးနိုင်	၃၀၉
ရောဂါအန္တရာယ် ကာကွယ်နည်း	၄၀၀
ရောဂါကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို အပြစ်ဟုရှုခြင်း	၁၄၇
ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒေ	၃၈၁
ရုပ်နာမ် ဇီဝိတိန္ဒေတို့ အတူ တကွချုပ်ကြပုံ	၃၉၂
ရှင်ဘုရင်၏စားကော်ကဲဥပမာ	၅၉

အကြောင်းရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ရ]	
ရှင်မဟာကောဋ္ဌိကနှင့် ရှင်သာရိပုတ္တရာ သညာ အမေးအဖြေ	၁၂၅
ရှုမှတ်ဖန်များလျှင် ဒုက္ခ ဝေဒနာအမှန်သိမည်	၁၁၃
ရှေးဘဝကံက ယခုဘဝ၌ အကျိုးပေးပုံ	၂၈၁
[လ]	
လက္ခဏာ,ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန် ပဒဋ္ဌာန် တို့၏ အဓိပ္ပါယ်	၁-၅
လက္ခဏာနှင့် ကိစ္စအထူး	၁၃၂
လက်မှတ်မရမကဝယ်သော ဘုန်းတော်ကြီးကံ	၃၁၆
လက်သမားဥပမာ (သညာ)	၁၃၁
လက်သမား ဆရာကြီးနှင့် စေတနာ	၁၈၆
လင်ကိုမိန်းမရှာဖွေပေးသော ဇနီး	၄၄၅
လင်တူမိန်းမ မဖြစ်ရန်	၄၄၂
လယ်ပိုင်ရှင်နှင့် ဃေတနာတူပုံ	၁၈၅
လူမိုက်အစစ်	၄၃၃
လောသကတိဿ ရဟန္တာ၏ အတိပစ္စုပ္ပန်ဝတ္ထု	၃၀၃-၆
လောဟိတုပ္ပါဒကကံ	၂၂၁
[လ]	
လုံးဝအကျိုးမပေးသောကံ	၂၃၇
လိုဘ-ရနေသည့် ရုက္ခစိုး နတ်ကြီး	၄၃၄
လွန်ကဲသောတရားများ	၁၇၅
လွန်စွာကျေးဇူးပြုတတ်သော အကြောင်းတရား	၁၉၁
လျှပ်ပြိုင်သူဥပမာ	၄၁၇
လျှလျော်သူ ဥပမာ (ဇီဝိတိန္ဒြေ)	၃၇၆
[ဝ]	
ဝဂ္ဂုမုဒါမြစ်နားနေ ရဟန်း ငါးရာ၏ ဥပဃာတကကံ	၂၁၉
ဝစီသင်္ခေတနာ	၁၉၉
ဝဋ္ဋကြေးရှိလို ခံရတာ စိတ်နာဖွယ်မဟုတ်	၄၂၉
ဝဋ္ဌအနိသိတကုသိုလ်	၂၄၉
ဝတ္ထုဘေဒ(မှီရာအပြား) သညာ ၆-မျိုး	၁၄၅
ဝါရသမသီသီရဟန္တာ	၁၁၄
ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ် ဖြစ်ခြင်း	၃၁၈
ဝိညာဏ်၌ ဝိ-သဒ္ဒါ	၁၅၉
ဝိညာဏ်,ပညာ,သညာအသီ ထူးခြား ချက်	၁၂၇

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဝ]	
ဝိညာဏ်သည် မျက်လှည့်နှင့် တူပုံ	၁၆၅
ဝိတက်,စေတနာ,မနသိကာရ အထူး	၄၁၇
ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းအရာ အသိ ၃-မျိုးအထူး	၁၂၈
ဝိသာခါနှင့် ဓမ္မဒိန္နာ သမာဓိ အမေး အဖြေ	၃၂၃
ဝီထိစိတ်မဖြစ်သောအချိန်	၄၂၆
ဝီထိဇောစိတ်အစဉ်နှင့် မနသိကာရ	၄၂၅
ဝီထိပဋိပါဒက မနသိကာရ	၄၂၂
ဝီရိယ ၂-ပါး	၃၇၀
ဝေဒနာအကြောင်း သိကောင်းစရာများ	၉၀
ဝေဒနာ၏ အပြစ်	၁၀၀
ဝေဒနာ၏ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးကို သိရခြင်း	၁၀၉
ဝေဒနာ၏ ဆောင်ရွက်မှု ကိစ္စ (ရသ)	၅၅
ဝေဒနာ၏ နှစ်သက်သာယာ ဖွယ်ကို သိရခြင်း	၁၀၈
ဝေဒနာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၅၉
ဝေဒနာကို သုတ္တန် အဘိဓမ္မာ ညှိပြခြင်း	၅၄

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဝ]	
ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ပုံ	၁၁၆
ဝေဒနာကြောင့် ဘဝစက်ဝန်း လည်ပတ်ပုံ	၁၁၆
ဝေဒနာ=ခံစားခြင်း	၄၉
ဝေဒနာချုပ်အောင် ကျင့်ရ မည့်တရား	၁၀၀
ဝေဒနာချုပ်ကြောင်း အကျင့်ကို သိရခြင်း	၁၀၆
ဝေဒနာချုပ်ဆုံးခွင့်ကို သိရခြင်း	၁၀၄
ဝေဒနာငါးမျိုးတို့၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်ခွဲပြခြင်း	၆၀
ဝေဒနာစေတသိက် အမျိုးမျိုး ပြားပုံ	၆၆
ဝေဒနာစေတသိက်၏ အနိုးဆုံး အကြောင်း	၆၃
ဝေဒနာစေတသိက်၏ သဘောလက္ခဏာ	၄၉
ဝေဒနာနှင့်ဥတ္တမပုရိသ	၁၀၂
ဝေဒနာနှင့် သတိပဋ္ဌာန်	၁၁၂
ဝေဒနာနှစ်မျိုး	၆၇
ဝေဒနာနှစ်မျိုးနှင့် ရေကန်ကြီး ဥပမာ	၆၉
ဝေဒနာပေါ်၌ ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံကိုရှု	၁၁၅

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဝ]	
ဝေဒနာဖြစ်ခြင်းနှင့် ချုပ်ငြိမ်း ခြင်း၏ အကြောင်းတရား	၁၀၀
ဝေဒနာ ၃-မျိုး	၇၁
ဝေဒနာ ၅-မျိုး	၇၂
ဝေဒနာ ၆-မျိုး၏ သရုပ် အမိပ္ပာယ် ရှင်းလင်း ချက်	၇၃-၇၆
ဝေဒနာ ၁၈-မျိုး	၈၄
ဝေဒနာ ၃၆-မျိုး	၈၅
ဝေဒနာ ၁၀၈-မျိုး	၈၉
ဝေဒနာရှုနည်း ပထမ ဂေလညသုတ်	၉၆-၉၉
ဝေဒနာသည် အရွယ်လိုက်၍ အားကြီး-အားသေးခြင်း	၆၈-၇၀
ဝေဒနာသည် ရှင်ဘုရင်နှင့် တူပုံ	၅၉
ဝေးကွာသောအရပ်၌ ကံ အကျိုးပေးခိုင်ပုံ	၂၀၇
[သ]	
သံဃဘေဒကကံ	၂၂၁
သံသရာစက်ခေါင်းကြီး ၂လုံး	၁၂၁-၃
သံသရာဘဝစက်ဝန်းလည်ပုံ	၁၂၁

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ]	
သင်္ခတတရားစုကို ပြုပြင် စီမံတတ်သည့် တရား	၁၉၃
သင်္ခါရနှင့် စေတနာ	၁၉၃
သင်္ခါရနှင့် ဘဝအထူး	၁၉၅
သဘော်သူကြီးကတော်၏ ကံတရား	၃၁၃
သစ္စာနှင့်မိစ္ဆာ	၁၇၂
သစ္စာသညာနှင့် မိစ္ဆာသညာ- ၂-မျိုး	၁၃၈
သညာ အထပ်ထပ် ရစ်ပတ် ပွေလိမ်ပုံ	၁၈၀
သညာ=အမှတ်ပြု၍သ်ခြင်း	၁၂၅
သညာ၏ အနီးကပ် အကြောင်း	၁၃၅
သညာ၏ ပစ္စုပဋ္ဌာန်	၁၃၄
သညာ၏ ပဒဋ္ဌာန်	၁၃၅
သညာ၏ ဝေးသော အကြောင်း	၁၃၇
သညာ၏ သဘော အကျဉ်း ချုပ်	၁၃၃
သညာ၏ သဘောလက္ခဏာ	၁၂၅
သညာ၌ သံ-သဒ္ဒါ	၁၅၉
သညာက ပို၍မှတ်လေလေ ဝေဒနာက ပိုလေလေ	၁၇၆

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သဲ]	
သညာကို သီးခြားဟောခြင်း အကြောင်း	၁၇၃
သညာကို သိမ်းလျှင် ဒုက္ခ ငြိမ်းမည်	၁၈၀
သညာ ချုပ်ငြိမ်းစေနိုင်သည့် အကျင့်	၁၄၄
သညာ စေတသိက်၏ ဆောင် ရွက်မှု ကိစ္စ	၁၃၁
သညာတို့၏ အကျိုး	၁၄၃
သညာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု	၁၄၃
သညာတို့၏ ထူးသောအဖြစ်	၁၄၃
သညာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တရား	၁၄၃
သညာတို့ကို သိခြင်း	၁၄၂
သညာနှင့် ခန္ဓ ဒေသနာ	၁၇၃
သညာ,ပညာ,ဝိညာဏ် အသိ အထူး	၁၂၇
သညာ ပွေက ဒုက္ခဝေမည်	၁၇၉
သညာ,ဝိညာဏ်,ပညာ အဆုံးအဖြတ်	၁၅၈
သညာ, ဝိညာဏ်, ပညာ၌ အဌကထာဋီကာတို့၏ အာဘော်	၁၆၄
သညာဝိပလ္လာသ၌ ဘောသမင် ဥပမာ	၁၇၄

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ]	
သညာ ၄-မျိုး	၁၄၁
သညာ ၆-မျိုး	၁၄၄
သညာ ၇-မျိုး	၁၄၆
သညာ ၁၀-မျိုး	၁၅၁
သညာ ၁၁-မျိုး	၁၅၇
သညာ ၁၂-မျိုး	၁၅၈
သညာ ၁၀-မျိုး ပွားများ သော ဂိရိမာနန္ဒဇောရ်	၁၅၅
သညာသည် တံလျှပ်နှင့်တူပုံ	၁၆၅
သညာသဘော ရှင်းလင်း ချက်	၁၂၉
သဌေးကြီး နှလုံးသွင်း ကောင်းပုံ	၄၅၁
သတိနှင့် မနသိကာရအထူး	၄၁၈
သတိနှင့် သညာအထူး	၁၃၁
သတိပဋ္ဌာန်တရားနှင့် ဝေဒနာ	၁၁၂
သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး	၁၁၃
သတိသမ္ပဇညရှိသူတို့ ဝေဒနာ ရှုပုံ	၉၆
သတ္တဋ္ဌာနသုတ် (ခန္ဓဝဂ္ဂ-သံယုတ်)	၁၀၂
သတ္တဝါနှင့် သညာ	၁၇၇
သံဒွါလွန်လျှင် ကွန့်သည်	၃၅၆
သန္တတိပစ္စုပ္ပန် ဇီဝိတိန္ဒြေ	၃၉၅

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ]	
သန္နိဋ္ဌာပက စေတနာ= မုဉ္ဇစေတနာ	၂၀၅
သဘောအားဖြင့် မရွှေ့ရှားပုံ (သမာဓိ)	၃၂၃
မသဏသညာ ၃-မျိုး ပွား များလျှင် ရအပ်သော အကျိုး ၇-ပါး	၁၄၁
သမထအမည်ကို ရခြင်း	၃၄၈
သမာဓိအကြောင်း အခြား သိကောင်းစရာများ	၃၅၇
သမာဓိအမျိုးမျိုး ခေါ်ပုံ များ	၃၄၅–၃၅၀
သမာဓိ၏ အကျိုးအာနိသင် ၅-မျိုး	၃၅၉
သမာဓိ၏ အမည်ထူးများ	၃၄၈
သမာဓိ၏ စျာနင် မည်ပုံ	၃၅၃
သမာဓိ၏ တန်ခိုး	၃၆၁
သမာဓိ၏ မဂ္ဂင်မည်ပုံ	၃၅၃
သမာဓိ၏ သမာဓာန သဘော	၃၅၄
သမာဓိက ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ နိုင်ပုံ	၃၃၄
သမာဓိကို ထူထောင် ကြပါစို့	၃၆၉

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ]	
သမာဓိနှင့် စုလစ်မွမ်းချန် ဥပမာ	၃၂၉
သမာဓိနှင့် ထီးဖြူရုံဥပမာ	၃၂၉
သမာဓိနှင့်ပြည်ရှင်မင်း ဥပမာ	၃၂၉
သမာဓိမထူထောင်လျှင် အရူးဖြစ်မည်	၃၆၆
သမာဓိ ဝိပ္ပာရဏ္ဍဒ္ဓိ	၃၆၂
သမာဓိသည်ဗောဇ္ဈင် အမည်ရပုံ	၃၅၂
သမာဓိသည်ဗိုလ်အမည်ရပုံ	၃၅၂
သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကိုပင် ဝိညာဏ်က ရှေ့ဆောင်	၁၆၃
သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ	၄၁၁
သမ္ပဇာနကတကုသိုလ်	၂၅၄
သမ္ပတ္တိရသ(အကျိုးရသ)	၃၃၂
သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မပျံ့လွင့်အောင်ပြုပုံ	၃၂၅
သယံကာရ ကုသိုလ်	၂၅၄
သဝိညာဏကနှင့် အဝိညာဏက	၃၈၃
သဝိပါကစေတနာ	၁၉၆
သဝိပါက စေတနာ ၂-မျိုး	၁၉၇
သဿတဝါဒီ	၃၃

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ]	
သက်ရှိနှင့်သက်မဲ့	၃၈၃
သက်ရှိ သတ္တဝါတို့၏အသက်	၃၈၁
သင့်လျော်အောင်နှလုံးသွင်း ပုံနှင့်ဥပမာအမျိုးမျိုး	၄၂၈-၉
သစ်ပင်က စကားပြော သလား	၃၈၄
သစ်ပင်တို့၌ ဇီဝိတိန္ဒြေ ၂-မျိုးလုံးမရှိ	၃၉၀
သစ်ပင်သည် သက်ရှိလော သက်မဲ့လော	၃၈၃
သတ်မှုဆိုင်ရာ၌ စိတ်ဖြစ်ပုံ	၃၃၉
သန်လျက်မြောက်ချီသည့် ဥပမာ	၁၄၉
သန်းကြီးသတ္တဝါဖြစ်ရရှာသော ရဟန်း	၄၁၉
သာတဝေဒနာ	၇၁
သာမညလက္ခဏာနှင့် သဘာဝလက္ခဏာ	၂
သာမာဝတီ၏ ဥပဃာတကကံ	၂၁၉
သာမာဝတီ၏ သမာဓိ တန်ခိုး	၃၆၅
သာမိသ အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာ	၈၃

အကွရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ]	
သာမိသဒုက္ခဝေဒနာ	၇၉
သာမိသသုခဝေဒနာ	၇၇
သာယာအပ်သော တရားဟု ထင်ပုံ	၆၀
သာရတ္တဋီကာ၏ သစ်ပင်၌ စိတ်မရှိ အဆုံးအဖြတ်	၃၈၅
သာဟတ္ထိက ကုသိုလ်	၂၅၄
သုက္ကသုက္ကဝိပါကကံ	၂၆၉
သုခနှင့်စတုတ္ထစျာန်	၃၃၆
သုခပဒဋ္ဌာန်	၃၃၅
သုခဝေဒနာ အချင်းချင်း အဆင့်အတန်းကွာခြားပုံ	၁၀၀
သုခဝေဒနာနှင့်သောမနဿ ဝေဒနာဖြစ်ပုံ	၅၀
သုခဝေဒနာနှင့် သောရေယျသဌေးသား	၅၅
သုခသည် ဧကဂ္ဂတာ၏ အနီးကပ်အကြောင်း	၃၃၆
သုခသည် သမာဓိ၏ နီးစွာသော အကြောင်း	၃၃၈
သုတ္တန်ဧကဂ္ဂတာနှင့် အဘိဓမ္မာ ဧကဂ္ဂတာ	၃၂၅
သုမင်္ဂလခေါ်သဌေးကြီး တဦး	၄၅၀

စာကြည့်တိုက်
ပိဋကတ်သာသနာပြန်စာပေ
ပြန်ချိရေးဘာသာ
ဗုဒ္ဓအာဘိဓမ္မာ ၄စတသိက်များ အဖွင့်
၄၉၆ သာသနာတော်တွင်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန

ဟက္ခရာစဉ် ကြည့်ကိုက်စာမျက်နှာ
ကမ္ဘာအား [သ] ရန်ကုန်။

သုမန ပန်းသည်နှင့်	
စေတနာသုံးတန်	၂၀၂
သူခိုးက သင်္ဘောအား	
တောင်းပန်ခြင်း	၄၅၃
သူတပါး အလှူ၌	
မကြည်သာသော	
အကျိုး	၄၃၆
သူတို့ သုံးဦး၏	
ဆန်းကြယ်သော	
ကံတရား	၃၁၃
သေကံမရောက်	
သက်မပျောက်သူ	
၂-ဦး	၃၁၅
သေခါနီး ဆုတောင်း	
မကောင်းပုံများ	၄၄၆–၇
သေခါနီး	
အောက်မေ့သောကံ	၂၂၄

အက္ခရာစဉ် စံမျက်နှာ
[သ-ဟ]

သေခါနီးရှင်ပြု	၄၄၁
သေသူကို ရှင်အောင်	
ကြိုးစားသူ	၃၁၂
သောတဒ္ဒါရဇ်	
ဖြစ်သောဖယာ	၁၄
သောတသမ္ဘယနှင့်	
ပုဏ္ဏက နတ်ဘီလူး	၂၅
သောတာပန်ဖြစ်ရန်	
အကြောင်း ၄-မျိုး	၄၃၇
သောတာပန် ဖြစ်သွားသော	
ခါးပိုက်နှုတ်	၄၃၂
သောရေယျသင်္ဘောသားနှင့်	
သုခဝေဒနာ	၅၅
သားဦးယောကျ်ားရလို၍	
ဥပုသ်စောင့်ခြင်း	၄၄၂–၄
ဟဒယဝတ္ထုကို မှီသော	
နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေ	၃၉၄

Library
The Pitaka Translation
Society

Library
The Pitaka Translation
Society

ဓမ္မဒီပ ကျမ်းတိုက်
ကြည့်စာခန်း
-၁၈၁၅-

စာကြည့်တိုက်
ပိဋကတာသာပြန်စာပေ
ဖြန့်ချိရေးအဖွဲ့

အလိမ္မာ စာမှာရှိသည်

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရ
သာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ
မြန်မာပြန် အဘိဓမ္မာကျမ်းများကို ဖတ်ပါ

၁။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မြန်မာပြန်
၂။ ဝိဘင်း မြန်မာပြန်
၃။ ဓာတုကထာနှင့် ပုဂ္ဂလပညတ် မြန်မာပြန်
၄။ ကထာဝတ္ထု မြန်မာပြန် (ပ–ဒု)
၅။ မာတိကာ ဓာတုကထာ အရကောက်
၆။ ယမိုက်အရကောက်
၇။ ပဋ္ဌာန်းအရကောက် (ပ–ဒု)
၈။ ဋီကာကျော် မြန်မာပြန်
၉။ အဘိဓမ္မတ္ထသရူပဒီပက (ပ–ဒု–တ)
၁၀။ ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ (ပ–ဒု)
၁၁။ အဘိဓမ္မတ္ထသရူပဒီပနီ
၁၂။ ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီကာ (ပ–ဒု)
၁၃။ ပရမတ္ထသံခိပ်နှင့်အဖြေ
၁၄။ မြို့ပြင်ကြီး သင်္ဂြိုဟ်အဓိပ္ပာယ်ကောက်
၁၅။ မစိုးရိမ် မူလတန်း သင်္ဂြိုဟ်
၁၆။ သရုပ်ပြသင်္ဂြိုဟ်
၁၇။ အဘိဓမ္မာသမိုင်းချုပ်
၁၈။ အဘိဓမ္မာနေ့ အရေးတော်ပုံ
၁၉။ ဝိုင်အမ်ဘီအေ အဘိဓမ္မာ ရုပ်ပိုင်းပို့ချချက်
၂၀။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာစေတသိက်များအဖွင့် အတွဲ (၃)

Library
The Pitaka Translation
Society